

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

OPERE
COMPLETE

EDIȚIA A DOUA

EDITURA POLITICA
BUCUREȘTI — 1962

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

VOL.

11

Iulie-octombrie 1905

EDITURA POLITICĂ
BUCUREȘTI — 1962

MARXISM-LENINISM

I. 25746
Biblioteca Cabinetului de Marxism-Leninism Iași
I. II 13790

SECRET

P R E F A Ț A

Volumul al unsprezecelea al Operelor complete ale lui V. I. Lenin cuprinde scrierile apărute în perioada iulie - 12 (25) octombrie 1905. Locul central în acest volum îl ocupă lucrarea „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică”, care a fost scrisă în lunile iunie-iulie 1905.

Accastă perioadă se caracterizează printr-o continuă dezvoltare a revoluției din Rusia, prima revoluție burghezo-democratică din epoca imperialismului. Un important jalon în istoria partidului bolșevic a fost Congresul al III-lea al P.M.S.D.R., care a avut loc în primăvara anului 1905. Hotărârile acestui congres, planul strategic și linia tactică elaborate de el au constituit programul după care s-a călăuzit partidul în lupta lui pentru victoria revoluției democratice. După congres, în fața partidului bolșevic s-a pus sarcina de a-și uni cât mai strâns rîndurile în jurul hotărîrilor adoptate de congres, de a orienta activitatea tuturor organizațiilor sale spre aducerea lor la îndeplinire, de a explica aceste hotărîri în rîndurile maselor muncitoare, de a demasca pînă la capăt tactica oportunistă a menșevicilor, care ducea la o restrîngere a revoluției, la trecerea conducerii ei în mîinile burgheziei.

Hotărîrile adoptate de conferința menșevică de la Geneva, ale cărei lucrări s-au desfășurat concomitent cu acelea ale Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., au arătat cît de profunde sînt divergențele dintre linia lor tactică și aceea a bolșevicilor. Prin acțiunile lor, îndreptate spre spargerea unității rîndurilor clasei muncitoare, menșevicii periclitaу în mod serios lupta pentru victoria revoluției. Se impunea astfel necesitatea de a-i demasca pe menșevici, de a face totul pentru înfăptuirea

unității de acțiune a proletariatului, de a asigura sprijinirea lozincilor tactice ale bolșevicilor prin forța de luptă a clasei muncitoare și a tuturor oamenilor muncii.

O enormă importanță a avut în aceste condiții apariția, în iulie 1905, a cărții lui V. I. Lenin „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică“. În această carte, Lenin a dat o fundamentare teoretică a hotărîrilor adoptate de Congresul al III-lea al P.M.S.D.R., a strategiei și tacticii partidului bolșevic. Dezvoltînd în mod creator marxismul, el a elaborat problema particularităților revoluției burghezo-democratice din Rusia, care a avut loc în epoca imperialismului, problema forțelor ei motrice și a perspectivelor ei, a transformării revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă și a condițiilor în care are loc această transformare, a rolului conducător al partidului proletar de tip nou ca o condiție hotărîtoare pentru victoria revoluției. Lenin a supus unei critici amănunțite hotărîrile oportuniste ale conferinței menșevice de la Geneva, demonstrînd că menșevicii s-au abătut de la marxism și dezvăluind dogmatismul lor în rezolvarea celor mai importante probleme ale revoluției. Totodată, el a scos în evidență tezele reformiste ale liderilor Internaționalei a II-a, de al căror sprijin se bucurau menșevicii.

Lenin a arătat că lozincile tactice juste ale partidului proletar prezintă o deosebită importanță pentru conducerea maselor. Într-o perioadă revoluționară, scrie el, nu este nimic mai periculos decît să subapreciezi rolul unor lozinci tactice consecvente din punct de vedere principial, — „elaborarea unor hotărîri tactice juste prezintă o importanță imensă pentru un partid care vrea să conducă proletariatul în spiritul principiilor consecvente ale marxismului, iar nu să se tîrască în coada evenimentelor“ (volumul de față, pag. 6). Bolșevicii au elaborat o tactică justă, definind sarcinile care revin partidului și clasei muncitoare în desfășurarea revoluției.

În lucrarea sa „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică“, Lenin a fundamentat sub toate aspectele ideea că proletariatul este acela care, în noile condiții istorice, poate și trebuie să fie călăuzitorul și conducătorul revoluției burghezo-democratice din Rusia.

El a explicat că clasa muncitoare este vital interesată ca prefacerile burghezo-democratice să nu fie înfăptuite pe calea

reformelor, ci pe aceea a revoluției, care va croi cu toată hotărârea drum liber dezvoltării forțelor de producție, scoțându-le din lanțurile rămășițelor iobăgiste, va lichida proprietatea funciară moșierească și va răsturna absolutismul țarist. Revoluția burghezo-democratică este avantajoasă pentru proletariat, fiindcă victoria ei îi va da posibilitate să obțină libertăți democratice, să-și întărească organizațiile, să capete experiența și deprinderile necesare pentru conducerea masei muncitoare și să ducă luptă pentru cucerirea puterii politice. „Cu cât revoluția burgheză va fi mai completă și mai hotărâtă, cu cât ea va fi mai consecventă, cu atât lupta proletariatului împotriva burgheziei, pentru socialism, va avea mai multe șanse de izbândă”, scria Lenin (volumul de față, pag. 35-36).

Revoluția burghezo-democratică din Rusia a fost o revoluție populară. Ea a pus în mișcare masele populare, păturile sociale cele mai de jos, strivite de asuprire și de exploatare. Proletariatul, clasa cea mai înaintată și singura revoluționară pînă la capăt, a fost pregătit de întregul mers al dezvoltării istorice pentru a se situa în fruntea mișcării general-democratice din întreaga țară. O particularitate importantă în dezvoltarea proletariatului din Rusia a fost concentrarea lui în mari întreprinderi. Aceasta a contribuit la dezvoltarea capacității sale de organizare, a conștiinței și a spiritului său revoluționar. El a avut legături cu masele largi populare de la orașe și sate. Clasa muncitoare era cea mai mare forță politică din țară.

Spre deosebire de revoluțiile burgheze din Apus, din Anglia, Franța și Germania, în care rolul de hegemon l-a avut burghezia – datorită faptului că pe vremea aceea proletariatul era încă slab și nu reprezenta o forță politică de sine stătătoare –, în Rusia revoluția s-a desfășurat în condiții cînd lupta de clasă dintre proletariat și burghezie căpătase forme destul de dezvoltate. Mișcarea muncitorească constituia un important factor în viața țării. Proletariatul rus dăduse deja o serie de bătălii, încununată de succes, împotriva absolutismului. O importanță primordială a avut faptul că el avea un partid politic propriu, care îl conducea la luptă. „Partidul nostru – scria Lenin – se situează înaintea tuturor celorlalte partide, pentru că are un program precis, acceptat de toți” (volumul de față, pag. 6). Proletariatul avea toate

posibilitățile pentru a deveni hegemonul, conducătorul revoluției. De rolul pe care avea să-l joace proletariatul – și anume rolul de conducător al revoluției populare sau acela de secundant al burgheziei, cum voiau menșevicii – depindea deznodământul revoluției.

Lenin a arătat că proletariatul poate deveni un luptător victorios pentru democrație numai cu condiția ca luptei sale revoluționare să i se alăture și țărănimea. El a elaborat problema alianței dintre clasa muncitoare și țărănime, cu condiția – indispensabilă pentru victoria revoluției burghezo-democratice – ca rolul conducător să-l dețină clasa muncitoare. Țărănimea, care suferea de pe urma lipsei de pământ, avea tot interesul să fie luate pământurile moșierilor, să fie lichidate rămășițele iobăgiei la sate. Această sarcină putea fi realizată numai pe cale revoluționară. Numai sub conducerea proletariatului, singura clasă revoluționară pînă la capăt, putea țărănimea să capete pământul moșieresc, să se elibereze din jugul absolutismului și al moșierilor. Contrar tezelor oportuniste ale menșevicilor, care susțineau că țărănimea este o clasă reacționară, V. I. Lenin a arătat că interesele ei fundamentale fac din țărănime un partizan hotărît și fără rezerve al proletariatului și al revoluției democratice, „fiindcă numai o revoluție pe deplin victorioasă va putea da țărănimii *totul* în materie de reforme agrare, *tot* ce dorește, *tot* ce visează, *tot* ce îi este cu adevărat necesar“ (volumul de față, pag. 85).

Tezele elaborate de Lenin cu privire la hegemonia proletariatului, la alianța dintre clasa muncitoare și țărănime în revoluția burghezo-democratică au zdrobit complet linia tactică a menșevicilor, care susțineau că această revoluție poate da numai ceea ce e în avantajul burgheziei. Menșevicii se pronunțau împotriva hegemoniei proletariatului, negau rolul revoluționar al țărănimii și căutau să-i impună proletariatului ca aliat burghezia liberală. Ei socoteau că revoluția burghezo-democratică din Rusia, ca și cele anterioare care au avut loc în țările apusene, trebuie să se desfășoare sub conducerea burgheziei. Lenin a supus unei critici nimicitoare aceste teze ale menșevicilor, a demascat dogmatismul lor, incapacitatea lor de a înțelege că în Rusia revoluția s-a dezvoltat în alte

condiții istorice și că problema forțelor ei motrice nu poate fi rezolvată după vechile criterii.

Lenin a dezvăluit natura contrarevoluționară a burgheziei ruse. El a arătat că, datorită situației ei de clasă, ea nu-și pune și nici nu-și poate pune ca sarcină desfășurarea unei lupte hotărâte împotriva țarismului. Ea are nevoie de absolutism, cu mașina lui polițist-birocrațică, pentru a înăbuși tendințele revoluționare, în continuă creștere, ale proletariatului și ale țărănimii. Ea se teme că proletariatul, obținând transformări democratice, va căuta să le folosească în lupta pe care o va duce mai departe pentru socialism.

Lenin a arătat că burghezia urmărește să pună mâna pe conducerea revoluției, pentru a-i pune capăt printr-o tranzacție cu țarismul pe socoteala muncitorilor și a țăranilor. Ea caută să se apropie de popor, dar nu ca reprezentantă a intereselor lui. „Samsari din naștere, ei detestă lupta și revoluția, însă împrejurările îi silesc să se situeze pe terenul revoluției, pentru că n-au alt teren sub picioare“ (volumul de față, pag. 113). Tactica menșevicilor, care urmărea să-i asigure burgheziei liberale rolul de hegemon, însemna o trădare a revoluției. Pentru ca proletariatul să devină într-adevăr conducătorul și îndrumătorul revoluției, trebuia înlăturată și izolată burghezia liberală.

În lucrarea „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică“ a fost fundamentată în amănunțime problema formelor și a mijloacelor de luptă pe care trebuie să le folosească oamenii muncii pentru a asigura victoria revoluției. Lenin considera că mijlocul hotărîtor pentru răsturnarea absolutismului și cucerirea republicii democratice este insurecția armată. Clasele reacționare, a arătat el, sînt de obicei cele dintîi care recurg la violență, „pun baioneta la ordinea zilei“, impunînd populației războiul civil, așa cum a procedat guvernul țarist pășind pe calea represiunilor sîngeroase, a împușcării în masă a unor cetățeni pașnici. După 9 ianuarie, însăși desfășurarea evenimentelor a arătat necesitatea unei insurecții armate. De aceea în fața partidului bolșevic s-a pus sarcina concretă de a înarma pe muncitori, de a organiza și a uni laolaltă toate forțele revoluționare în vederea insurecției.

Explicînd rezoluția cu privire la insurecția armată adoptată de Congresul al III-lea, Lenin a relevat enorma importanță a unor lozinci în măsură să ridice masele la luptă armată, să descătușeze combativitatea și inițiativa lor revoluționară. Asemenea lozinci erau : introducerea fără întîrziere, pe cale revoluționară, a zilei de muncă de 8 ore ; crearea de comitete revoluționare țărănești pentru înfăptuirea unor transformări democratice la sate, printre care și confiscarea pămînturilor moșierești ; greve politice de masă, înarmarea muncitorilor și crearea unei armate revoluționare. Acestea erau mijloace noi de mobilizare revoluționară a maselor, și care pînă atunci nu fuseseră cunoscute de partidele marxiste ; formulîndu-le, Lenin a ținut seama de noile condiții istorice și de lupta în plină desfășurare a maselor populare.

Lenin a arătat că în problema insurecției armate menșevicii se situau pe poziții oportuniste. Ei nu țineau seama că în țară se crease o situație nouă, care ridica în fața clasei muncitoare noi sarcini, punînd la ordinea zilei insurecția armată ca singurul mijloc posibil, în acele condiții, de a răsturna absolutismul. În hotărîrile conferinței lor de la Geneva, menșevicii n-au dat răspuns la întrebarea dacă a sosit sau nu momentul insurecției ; în ce privește sarcinile practice legate de organizarea insurecției care s-au ridicat în fața partidului, în fața clasei muncitoare, ei le-au înlocuit cu un apel prin care îndemneau la înarmarea proletariatului cu „nevoia arzătoare de a se înarma“. Ei socoteau că partidul clasei muncitoare nu trebuie să se ocupe de pregătirile în vederea insurecției, fiindcă așa ceva ar putea să sperie burghezia. Criticînd codismul menșevicilor, Lenin a arătat că, într-un moment cînd războiul civil a și început, a te mărgini doar la propagandă, fără a lansa ca o lozincă directă trecerea la acțiune, înseamnă a trăda revoluția.

Lenin a arătat că principala problemă a oricărei revoluții este aceea a puterii de stat, că totul depinde de faptul că puterea se află în mîinile unei clase sau ale alteia. În lucrarea sa „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică“, el a demonstrat că o revoluție burghezo-democratică victorioasă în care rolul de hegemon îl are proletariatul trebuie să ducă nu la cucerirea puterii de către

burghezie, așa cum s-a întâmplat în revoluțiile burgheze din trecut, ci la instaurarea dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și a țărănimii. Aceasta a însemnat o rezolvare în chip nou a problemei puterii de stat. Lenin a explicat că dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii „precizează și care sînt clasele pe care pot și trebuie să se sprijine noii «constructori» ai noii suprastructuri, și caracterul ei (dictatura «democratică», spre deosebire de dictatura socialistă), și modul de construcție (dictatură, adică reprimare prin violență a împotrivirii violente, înarmarea claselor revoluționare ale poporului)” (volumul de față, pag. 116).

Lenin sublinia că victoria revoluției și îndeplinirea de transformări democratice în interesul muncitorilor și al țărănilor vor provoca o împotrivire înverșunată din partea țarismului, a moșierimii și a marii burghezii. Numai o dictatură care se sprijină pe poporul înarmat poate să sfărîme această împotrivire, să ducă revoluția democratică pînă la capăt, să pregătească terenul în vederea unei lupte victorioase a proletariatului pentru socialism. Dar aceasta nu va fi o dictatură socialistă, ci una democratică, care, fără să se atingă de bazele capitalismului, va putea să îndeplinească transformări democratice la orașe și sate. Partidul proletariatului, situîndu-se în fruntea mișcării, trebuie să pună într-o formă cît mai amplă, cu cît mai mult curaj și spirit de inițiativă, în fața întregului popor, sarcinile revoluției democratice. El trebuie să depună eforturile cele mai energice pentru a obține o victorie hotărîtoare a acestei revoluții. „Or, o victorie hotărîtoare – scria Lenin – nu înseamnă altceva decît dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și țărănimii” (volumul de față, pag. 73).

Dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii trebuia să aibă ca organ politic un guvern revoluționar provizoriu. Explicînd rezoluțiile adoptate de Congresul al III-lea al partidului în problema guvernului revoluționar provizoriu, Lenin a arătat că acest guvern trebuie să îndeplinească programul-minimum al P.M.S.D.R., în care au fost precizate transformările economice și politice imediate: instaurarea republicii democratice, introducerea zilei de muncă de 8 ore, confiscarea pămînturilor moșierești. Îndeplinirea

unor asemenea transformări ar fi creat posibilitatea de a asigura interesele poporului care s-a răscolat împotriva absolutismului. Ele erau totodată necesare pentru următorul pas înainte pentru trecerea la revoluția socialistă.

Sarcinile care stăteau în fața unui guvern revoluționar provizoriu și caracterul lui de clasă duceau la concluzia că intrarea reprezentanților social-democrației într-un asemenea guvern, nu este numai posibilă, dar, în condiții favorabile, este chiar necesară. Prezența lor în guvernul provizoriu, menită să asigure înfăptuirea unei politici social-democrate, ar constitui o acțiune „de sus”. Lenin spunea despre ea că reprezintă un mod de luptă nou, aproape nemaivăzut pînă acum. Atît acțiunea „de sus” cît și presiunea de jos, exercitată asupra guvernului de către masele înarmate, ar asigura succesul luptei pentru victoria revoluției democratice.

Lenin a supus unei critici nimicitoare poziția adoptată de menșevici, care se pronunțau împotriva intrării social-democrațiilor într-un guvern revoluționar provizoriu. Nepunîndu-și sarcina de a instaura, după răsturnarea absolutismului, dictatura claselor revoluționare, a muncitorilor și țăranilor, menșevicii porneau și în această problemă de la poziția lor tactică generală, potrivit căreia, după victoria revoluției burghezo-democratice, trebuia să vină la putere burghezia. „Prin semnificația ei obiectivă”, spunea Lenin, tactica menșevicilor „face jocul democrației burgheze” (volumul de față, pag. 46).

În lucrarea sa, Lenin a elaborat teoria transformării revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă. Schițînd un plan de luptă pentru victoria hotărîtoare a revoluției burghezo-democratice, el a arătat că, după ce vor fi înfăptuite transformările democratice, în fața proletariatului se va pune o sarcină nouă : aceea a luptei pentru socialism.

„Proletariatul – scria Lenin – trebuie să ducă pînă la capăt revoluția democratică, alăturîndu-și masa țăranimii, pentru a zdrobi prin forță împotrivirea absolutismului și a paraliza nestatornicia burgheziei. Proletariatul trebuie să șăvîrșească revoluția socialistă, alăturîndu-și masa elementelor semi-proletare ale populației, pentru a zdrobi prin forță împotrivirea burgheziei și a paraliza nestatornicia țăranimii și a micii burghezii” (volumul de față, pag. 89).

Lenin considera că victoria deplină a revoluției democratice va netezi calea luptei efective pentru socialism, va da proletariatului posibilitatea unei desfășurări mai rapide, mai largi, mai adânci și mai hotărâte a acestei lupte. Dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii va pregăti terenul pentru dictatura socialistă a proletariatului. Dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii, explica Lenin, are un trecut și un viitor. Trecutul ei este lupta împotriva absolutismului, a iobăgiei și a monarhiei. Viitorul ei este lupta împotriva proprietății private, lupta muncitorului salariat împotriva patronului, lupta pentru socialism.

Lenin privea revoluția burghezo-democratică și pe cea socialistă ca un proces revoluționar unic, ca două verigi ale aceluiași lanț. În articolul său „Atitudinea social-democrației față de mișcarea țărănească“, publicat în septembrie 1905, Lenin, dezvoltând această idee, scria : „...De la revoluția democratică vom începe imediat și tocmai pe măsura forțelor noastre, pe măsura forțelor proletariatului conștient și organizat, să trecem la revoluția socialistă. Sîntem pentru revoluția neîntreruptă. Nu ne vom opri la mijlocul drumului“ (volumul de față, pag. 220). Trecerea de la prima etapă a revoluției la cea de-a doua, arăta Lenin, va depinde de gradul de pregătire și de nivelul de conștiință al proletariatului, de măsura în care va fi el unit cu țărănimea săracă.

Elaborînd geniala sa teorie, Lenin s-a sprijinit pe ideile lui Marx cu privire la revoluția neîntreruptă, la îmbinarea mișcării revoluționare țărănești cu revoluția proletară. El a dezvoltat mai departe ideile lui Marx, creînd teoria armonioasă a transformării revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă.

Teoria transformării revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă a fost elaborată de Lenin pe baza unei analize științifice a relațiilor social-economice din Rusia. Dezvoltarea capitalismului în această țară cerea să fie lichidate numeroase rămășițe ale relațiilor iobăgiste-feudale. Această situație ducea la necesitatea unei lupte a întregului popor împotriva absolutismului, crea premise pentru revoluția burghezo-democratică. În același timp, dezvoltarea capitalismului, și îndeosebi a mării industrii, concentrarea și centralizarea ei, adîncirea contradicțiilor dintre muncă și capital, creșterea

numerică a clasei muncitoare, desfășurarea pe scară tot mai largă a luptei de clasă și existența unui partid marxist-revoluționar în Rusia au creat toate condițiile necesare pentru transformarea revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă.

Făcînd o analiză a repartiției forțelor de clasă din această țară în perioada revoluției care a început, Lenin a arătat că poporul care s-a răscolat împotriva absolutismului nu este omogen din punct de vedere social. El este alcătuit din proprietari și din muncitori salariați, dintr-o minoritate infimă de bogătași și zeci de milioane de nevoiași și oameni ai muncii. În articolul său „Socialismul și țărănimia“, Lenin scrie că în Rusia conținutul revoluției nu-l constituie cele două forțe aflate în luptă, ci cele două războaie deosebite și de origine diferită : unul în sînul orînduirii actuale, iobăgiste-absolutiste, iar celălalt în sînul orînduirii viitoare, burghezo-democratice, care ia naștere încă de pe acum. Alături de lupta dusă de întregul popor pentru victoria revoluției democratice, arăta Lenin, se desfășoară lupta proletariatului pentru organizarea socialistă a societății. Pentru victoria revoluției burghezo-democratice, proletariatul luptă împreună cu întreaga țărănime împotriva monarhiei, a moșierilor, a rămășițelor medievale. Pentru revoluția socialistă, el luptă împreună cu țărănimia săracă, împreună cu semiproletarii, împreună cu toți cei exploatați, împotriva capitalismului, inclusiv împotriva bogătanilor și chiaburilor de la sate. Definind sarcinile partidului și ale clasei muncitoare în lupta pentru transformarea revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă, Lenin scria : „În fruntea întregului popor, și mai ales a țărănimii, pentru deplină libertate, pentru o revoluție democratică consecventă, pentru republică ! În fruntea tuturor celor ce muncesc și sînt exploatați, pentru socialism !“ (volumul de față, pag. 101). Aceasta, a arătat el, este lozinca de care trebuie să fie pătrunsă și determinată soluționarea fiecărei chestiuni tactice, fiecare măsură practică a partidului muncitoresc în timpul revoluției.

Teoria leninistă a revoluției socialiste a zdrobit complet punctul de vedere al social-democraților din Europa apuseană și al menșevicilor ruși, care contestau posibilitățile revoluționare ale mașelor proletare și semiproletare de la orașe

și sate, socotind că în revoluția socialistă proletariatul acționează singur, fără aliați, că între revoluția democratică și cea socialistă este inevitabil să se producă o pauză îndelungată și că proletariatul nu va putea învinge decât atunci când va constitui majoritatea națiunii în țara respectivă.

Revoluția socialistă din Rusia, din 1917, a demonstrat în mod concret caracterul reacționar al tuturor acestor teze oportuniste și a confirmat pe deplin justetea teoriei leniniste a revoluției.

În lucrarea sa „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică“, Lenin a dezvoltat teoria cu privire la rolul conducător al partidului proletar în lupta pentru victoria revoluției democratice și a celei socialiste. El a spus că revoluția este sărbătoarea celor asupriți și exploatați și a subliniat că în asemenea perioade poporul este un făuritor activ al unor noi rânduiri sociale și că el este în stare să facă minuni. Partidul revoluționar trebuie să-și pună în chip mai amplu și cu mai multă îndrăzneală sarcinile lui, lozincile lui trebuie să meargă „întotdeauna înaintea inițiativei revoluționare a maselor, servindu-le drept far, arătându-le în toată măreția și splendoarea lui idealul nostru democrat și socialist și indicându-le drumul cel mai scurt, cel mai drept spre victoria deplină, absolută, hotărâtoare“ (volumul de față, pag. 100).

Teoria revoluției socialiste, elaborată de Lenin în 1905, cuprindea o serie de elemente dintre cele mai importante care permiteau să se tragă concluzia că e posibilă victoria socialismului la început într-o singură țară capitalistă: teza cu privire la hegemonia proletariatului în revoluție, la alianța dintre clasa muncitoare și țărănime, la rolul conducător și îndrumător al partidului de tip nou, la transformarea revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă și la căile pe care le va urma această transformare. La această concluzie genială Lenin a ajuns în 1915, bazându-se pe legea, descoperită de el, a dezvoltării economice și politice inegale a capitalismului în epoca imperialismului. Lenin a îmbogățit marxismul cu o nouă teorie a revoluției socialiste, care are o importanță istorică mondială.

Lucrarea lui Lenin „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică“ a însemnat o importanță contri-

buție la tezaurul marxismului. Scriind această lucrare, în care dezvoltă în mod creator învățătura lui Marx și Engels cu aplicare la noile condiții istorice ale epocii imperialismului, Lenin a pus la îndemna proletariatului rus și a celui internațional o puternică armă ideologică în lupta pentru victoria revoluției. Marea forță și viabilitate a ideilor, strategiei și tacticii partidului bolșevic, care au fost expuse în mod amănunțit în această lucrare, a fost verificată de experiența celor trei revoluții din Rusia, de victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, care a răsturnat puterea moșierilor și capitaliștilor și a instaurat dictatura proletariatului în țara noastră.

Partidele comuniste și muncitorești din țările de democrație populară, călăuzindu-se după teoria lui Lenin cu privire la hegemonia proletariatului în revoluție, la alianța dintre clasa muncitoare și țărănime, la transformarea revoluției burghezodemocratice în revoluție socialistă, dezvoltând în mod creator această teorie și aplicând-o potrivit cu condițiile specifice din țările lor, au dus clasa muncitoare și masele celor ce muncesc la victoria revoluției socialiste. Ideile dezvoltate de Lenin în „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică” sînt de o importanță actuală pentru popoarele din întreaga lume, în lupta lor pentru democrație și socialism.

În articolul „Revoluția ne învață”, V. I. Lenin, sintetizînd experiența de luptă căpătată din primele zile ale revoluției din Rusia, a arătat că revoluția rusă oferă o uimitoare bogăție de material politic care confirmă justetea liniei tactice elaborate de partidul bolșevic și dovedește că tactica menșevicilor a suferit o înfrîngere totală. Amploarea pe care au luat-o grevele politice și economice din țară în cursul verii și la începutul toamnei anului 1905, ciocnirile armate ale muncitorilor cu trupele și cu poliția, ca și extinderea mișcării țărănești dovedeau că milioane de muncitori și țărani s-au ridicat la luptă împotriva absolutismului țarist. În fruntea mișcării se afla clasa muncitoare. Grevele și demonstrațiile de masă căpătau de la o zi la alta o extindere tot mai mare, cuprinzînd mereu noi regiuni. În cursul lunii iulie au participat la greve 15 000 de muncitori din Kostroma. La Petersburg, împlinirea a o jumătate de an de la evenimentele din 9 ianuarie a fost marcată prin declararea de greve într-o serie

de mari întreprinderi. În cursul lunilor iulie și august au avut loc greve și demonstrații la Nijni Novgorod, Riga, Biellostok, Varșovia, Rostov, Harkov, Novorossiisk și într-o serie de alte orașe din țară. Pentru a reprimă pe muncitorii greviști, guvernul țarist puneă în mișcare armata și poliția. Totodată el recruta din pleava societății bande ultrareacționare, pe care le folosea pentru organizarea de pogromuri, răfuieli cu populația pașnică, cu muncitorii și cu intelectuali. În articolul său „Sutele negre și organizarea insurecției”, Lenin, pe baza exemplului oferit de o serie de orașe, a arătat că, drept răspuns la acțiunile guvernului, care căuta să impună populației un război civil, clasa muncitoare își unea tot mai strâns forțele ei, organiza detașamente de autoapărare și își făcea rost de arme. Clasa muncitoare acumula experiență și se pregătea pentru insurecția armată. Se dă o luptă pe viață și pe moarte, scria Lenin. Era o luptă între vechea Rusie, a sclaviei, a iobăgiei și a asupririi, și Rusia nouă, tinăra, a maselor muncitoare, care se avîntau spre lumină și libertate, care ardeau de dorința de a lupta pentru eliberarea deplină de orice asuprire și exploatare.

Creșterea mișcării muncitorești-revoluționare a exercitat o puternică influență asupra satului. În perioada iulie-septembrie 1905 au fost înregistrate 474 de acțiuni țărănești. Mișcarea grevistă a muncitorilor agricoli a cuprins sudul Rusiei și Ținutul baltic. O deosebită amploare a căpătat mișcarea țărănească din Gruzia, care avea un pronunțat caracter politic. Pentru înăbușirea mișcării țărănești, guvernul țarist trimitea la țară detașamente de pedepsire, care se răfuiău crunt cu țărani.

Aplicînd o politică de represiuni, guvernul țarist încerca în același timp, prin diverse concesii și făgăduieli, să abată poporul de la lupta revoluționară. La 6 (19) august 1905 a apărut manifestul cu privire la convocarea Dumei de stat, căreia i se spunea și Duma lui Bulîghin, după numele ministrului care întocmise proiectul înființării ei. La alegerile de deputați pentru această Dumă aveau drept de vot numai moșierii, marii capitaliști și țărani bogăți. Duma nu dispunea de drepturi legislative; ea avea doar rolul de organ consultativ pe lângă țar.

În fața partidului bolșevic se pune sarcina de a adopta o tactică justă față de Duma lui Bulighin. Ținând seama că planul anunțat de țarism de a convoaca o dumă reacționară nu era sprijinit în nici un fel de masele muncitoare, că în țară căpăta o mare amploare mișcarea grevistă și cea agrară și că se pune la ordinea zilei insurecția armată, bolșevicii au hotărît să boicoteze Duma lui Bulighin. Menșevicii, dimpotrivă, au hotărît să nu zădărnicească alegerile pentru Dumă, să participe la aceste alegeri. Așadar, și în această problemă s-au conturat două linii tactice diferite : cea revoluționară, a bolșevicilor, și cea oportunistă, a menșevicilor.

Într-o serie de articole publicate în volumul de față : „Proletariatul luptă, burghezia se furișează la putere“, „Boicotarea Dumei lui Bulighin și insurecția“, „Unitatea dintre țar și popor și dintre popor și țar“, „În coada burgheziei monarhiste sau în fruntea proletariatului revoluționar și a țărânimii ?“, „Jocul de-a parlamentarismul“, Lenin a dezvăluit esența Dumei lui Bulighin, pe care a calificat-o drept cel mai grosolan simulacru de reprezentanță națională. Duma, a arătat el, reprezintă, fără îndoială, o concesie făcută revoluției, dar o concesie prin care se urmărește să se înăbușe revoluția și să nu se acorde constituție. Ea era o pomană pe care absolutismul țarist o azvîrlea moșierilor și marii burghezii. Lenin a înfierat cu vehemență rolul trădător al burgheziei, care s-a arătat a fi gata să înhațe acest „dar“ al țarului speriat de revoluție, să încheie cu el o tranzacție fără știrea poporului și să trădeze revoluția.

În articolele sale, Lenin a fundamentat tactica boicotului activ, preconizată de partidul bolșevic, față de Duma lui Bulighin. El a pus în fața organizațiilor de partid sarcina de a desfășura o largă muncă de agitație politică în rîndurile maselor populare, pentru a le explica că această Dumă nu este altceva decît o batjocură la adresa poporului, pentru a dezvălui bazele de clasă ale absolutismului țarist și a arăta că interesele lui nu se pot împăca cu acelea ale poporului. Lenin propunea să se țină pretutindeni adunări, să fie folosite întrunirile electorale, să se organizeze demonstrații și greve. El considera că partidul trebuie să unească masele în jurul următoarelor lozinci : insurecție armată, formarea

unei armate revoluționare și constituirea unui guvern revoluționar provizoriu. El a arătat că forțele muncitorilor și țăranilor, menite să aducă la îndeplinire aceste sarcini, cresc în mod spontan. „Sarcina noastră este de a avea grijă ca toate aceste pîniișe să formeze un torent puternic, ca lumina programului revoluționar conștient, rectiliniu, clar și precis al sarcinilor noastre imediate să lumineze mișcarea spontană, înzecindu-i forțele“ (volumul de față, pag. 204).

Criticînd poziția menșevicilor, care se pronunțau împotriva boicotării Dumei și preconizau ca sarcină imediată crearea unor organe de autoadministrare revoluționară, Lenin arăta că trebuie demascate fără cruțare iluziile oportuniste burgheze ale celor care credeau că autoadministrarea ar putea fi înfăptuită fără răsturnarea absolutismului. Organizarea autoadministrării revoluționare, scria Lenin, nu este prologul insurecției, ci epilogul ei. Abia după ce se va constitui, ca rezultat al insurecției victorioase, un guvern revoluționar provizoriu, el va putea să procedeze la organizarea autoadministrării revoluționare. Tactica preconizată de menșevici convenea burgheziei liberale, întrucît o ajuta să abată masele de la lupta revoluționară. Menșevicii și-au exprimat atitudinea lor față de Duma lui Bulîghin în hotărîrile adoptate de conferința lor de constituire din sudul Rusiei, care a avut loc la Kiev în august 1905. O apreciere asupra lucrărilor acestei conferințe a fost făcută de Lenin în articolele: „Noua conferință a menșevicilor“ și „Ultimul cuvînt al tacticii «iskriste» sau farsa alegerilor ca un nou mobil al insurecției“. Rezoluția cu privire la Duma de stat adoptată de conferință, scria el, va rămîne pentru multă vreme un trist monument al bagatelizării sarcinilor social-democrației.

Justețea tacticii de boicotare activă a Dumei lui Bulîghin trasată de bolșevici și-a găsit confirmarea în desfășurarea ulterioară a evenimentelor istorice și a fost încununată de un succes strălucit. Duma lui Bulîghin a fost măturată de forța revoluției, alegerile de deputați în această Dumă n-au mai avut loc, așa că guvernul n-a reușit s-o mai convoace. Ulterior, făcînd o apreciere asupra tacticii adoptate de partid în perioada revoluției din 1905-1907 și referindu-se la boicotarea Dumei lui Bulîghin, Lenin a arătat că ea constituie un

exemplu de justă și reușită aplicare a tacticii boicotului de către bolșevici.

În articolele „De la apărare la atac“, „Sarcinile detașamentelor armatei revoluționare“, precum și în scrisoarea sa „Către Comitetul de luptă de pe lângă Comitetul din Petersburg“, Lenin dă indicații concrete cu privire la crearea, în fiecare oraș, a unor detașamente de luptă ale armatei revoluționare, la înarmarea lor, la procurarea de fonduri necesare în acest scop. El a pus în fața organizațiilor de partid și a maselor muncitorești sarcina de a studia în mod serios arta militară, de a cunoaște tehnica militară modernă, de a studia tot ce s-a scris în legătură cu luptele de stradă. Lenin recomanda ca detașamentele să înceapă să învețe din aplicații practice, ducând luptă împotriva poliției și a elementelor ultra-reacționare, organizate de guvern. În această luptă, arăta el, se vor forma sute de luptători cu experiență, care în momentul potrivit vor duce după ei sute de mii de oameni.

Articolele „Zile singeroase la Moscova“, „Grevă politică și luptă de stradă la Moscova“, „Învățămintele evenimentelor de la Moscova“ sînt consacrate grevei politice din Moscova care a început la 19 septembrie (2 octombrie) 1905. Ampla activitate politică desfășurată de partidul bolșevic în sînul maselor, lozincile lansate de el în legătură cu tactica boicotării active a Dumei lui Bulîghin strîngeau tot mai mult rîndurile maselor și exercitau o influență extrem de importantă în dezvoltarea luptei revoluționare. Guvernul țarist, vrînd să-și dezlege mîinile în vederea luptei împotriva revoluției, s-a grăbit să termine războiul ruso-japonez. La 23 august (5 septembrie), Rusia a semnat pacea – rușinoasă pentru ea – cu Japonia. Urmările războiului apăsau ca o povară grea pe umerii muncitorilor și țăranilor. Toate acestea au făcut să crească revolta maselor populare împotriva guvernului țarist și au dus la ridicarea unui nou val al mișcării revoluționare. Grevă politică de la Moscova a însemnat botezul focului pentru proletariatul dintr-un mare centru industrial. Făcînd o apreciere asupra evenimentelor de la Moscova, Lenin le-a comparat cu primul trăsnet prevestitor de furtună care a luminat un nou cîmp de bătălii. „Acum procesul acesta s-a

extins și în centrul Rusiei, în inima regiunilor «autentic rușești», care foarte multă vreme au înduioșat pe reacționari prin stabilitatea lor», a scris el (volumul de față, pag. 312).

Lenin, care se afla departe de Rusia, a urmărit cu atenție, zi de zi, desfășurarea grevei. Pe baza analizei evenimentelor desfășurate pînă atunci, el a tras concluzia că greva din Moscova nu reprezintă încă o treaptă superioară a mișcării, că ea este doar una dintre primele ei trepte. Nu s-au produs, în cadrul ei, nici acțiuni ale unor detașamente revoluționare dinainte pregătite și bine înarmate și nu s-a văzut nici o unitate militară trecînd de partea poporului. Lenin arăta că ea nu reprezintă una dintre bătăliile care hotărăsc deznodămîntul unui război. În același timp, el a arătat că insurecția crește, că lupta capătă amploare și se întetește, că în mod inevitabil armata este atrasă la viața politică, că chemarea la luptă a tinerei Rusii pătrunde pînă și în cazărmile ermetic închise, trezește pe cei mai ignoranți, mai înapoiți și mai abrutizați. Greva politică din Moscova a constituit o serioasă școală politică pentru proletariat. Ea a jucat un mare rol în pregătirea grevei politice generale care a avut loc în octombrie 1905 în Rusia.

În articolul „Grevă politică și luptă de stradă la Moscova“, Lenin, făcînd o apreciere asupra mișcării muncitorești din prima perioadă a revoluției, scria : „Mișcarea muncitorească și-a pus pecetea ei pe întreaga revoluție rusă. E a început prin greve răslețe și s-a dezvoltat apoi cu repeziciune, ajungînd, pe de o parte, la greve de masă și, pe de altă parte, la demonstrații de stradă. În anul 1905, o formă pe deplin cristalizată a mișcării este greva politică, care se transformă, sub ochii noștri, în insurecție“ (volumul de față, pag. 345). Ulterior, sintetizînd experiența revoluției din anii 1905-1907, Lenin a arătat în ce constă specificul ei : ea a avut caracterul unei revoluții burghezo-democratice, dar prin mijloacele ei de luptă a fost o revoluție proletară. Și a fost o revoluție proletară nu numai în sensul că forța conducătoare, avangarda mișcării a fost proletariatul, ci și pentru că tocmai greva a constituit mijlocul specific proletar de luptă al maselor, principalul mijloc de mobilizare a lor și de educare politică.

Într-o serie de lucrări din volumul de față – în articolul „Furie neputincioasă“, în „Prefață la broșura «Muncitorii despre sciziunea din partid»“, în nota redacțională „În legătură cu unificarea partidului“ – Lenin critică poziția adoptată de menșevici la conferința lor de la Geneva în problema organizatorică, expune principiile organizatorice ale partidului bolșevic, arată că numai pe baza lor e posibilă unificarea cu partea care s-a rupt de partid. Despre pregătirea și elaborarea condițiilor unei fuziuni cu această parte s-a scris în hotărârile Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. Problema unificării celor două părți ale partidului a fost ridicată în repetate rânduri și de muncitori. Lenin a explicat în ce condiții este posibilă această unificare : „Ori fuzionarea cu partidul pe baza rezoluțiilor adoptate de Congresul al III-lea, ori congres de unificare“ (volumul de față, pag. 301).

Scrierile incluse în acest volum reflectă profunda încredere a lui Lenin în forțele maselor populare, în victoria revoluției. El a arătat că proletariatul se pregătește în vederea luptei decisive împotriva țarismului, învață, se întărește, se maturizează. Cu fiecare nouă încercare el devine mai puternic și se îndreaptă neabătut spre victorie. Caracterizînd țelurile și sarcinile clasei muncitoare și ale partidului ei, Lenin scria : „Vom cuceri pentru Rusia o republică în care să existe deplină libertate pentru toate naționalitățile asuprite, deplină libertate pentru țărani și muncitori. Vom folosi atunci întreaga energie revoluționară a proletariatului pentru a duce o luptă tot mai amplă și mai curajoasă pentru socialism, pentru eliberarea deplină a tuturor oamenilor muncii de orice exploatare“ (volumul de față, pag. 154).

În volumul de față sînt publicate și 17 lucrări care n-au fost cuprinse pînă acum în Operele lui V. I. Lenin. Este inclusă pentru prima oară în Opere nota „Finanțele Rusiei“, în care Lenin arată situația financiară, extraordinar de grea, în care a fost adusă țara de către absolutismul țarist. Celelalte documente alcătuiesc secțiunea „Materiale pregătitoare“. Din ele fac parte : planul postfeței la lucrarea „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică“, planu-

rile unor articole în legătură cu atitudinea față de Duma lui Bulîghin, care au fost incluse în volumul de față. Sînt publicate, de asemenea, o serie de note critice cu privire la niște articole scrise de menșevicii Martov, Akselrod și alții. Documentele cuprinse în această secțiune prezintă o mare importanță pentru studierea profundă și multilaterală a modului în care a elaborat Lenin strategia și tactica partidului bolșevic în prima revoluție rusă.

*Institutul de marxism-leninism
de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.*

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..

DOUĂ TACTICI ALE SOCIAL-DEMOCRAȚIEI
ÎN REVOLUȚIA DEMOCRATICĂ ¹

Scris în iunie-iulie 1905

*Publicat în iulie 1905, la Geneva,
într-o broșură editată de C.C.
al P.M.S.D.R.*

*Se tipărește după textul broșurii,
confruntat cu manuscrisul
și cu textul culegerii:
Vl. Ilin. „În 12 ani”. 1907*

N. Lenin. Deux tactiques.

Exist 1 fr. 25 cts. — 1 mk — 18 ch. — 25 cent.

Россійская Соціалъдемократическая Рабочая Партія.

ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХЪ СТРАНЪ СОЕДИНЯЙТЕСЬ!

Н. ЛЕНИНЪ.

**ДВѢ ТАКТИКИ
СОЦІАЛЬДЕМОКРАТІИ
ВЪ ДЕМОКРАТИЧЕСКОЙ
РЕВОЛЮЦІИ.**

Изданіе Центр. Ком. Р. С. Д. Р. П.

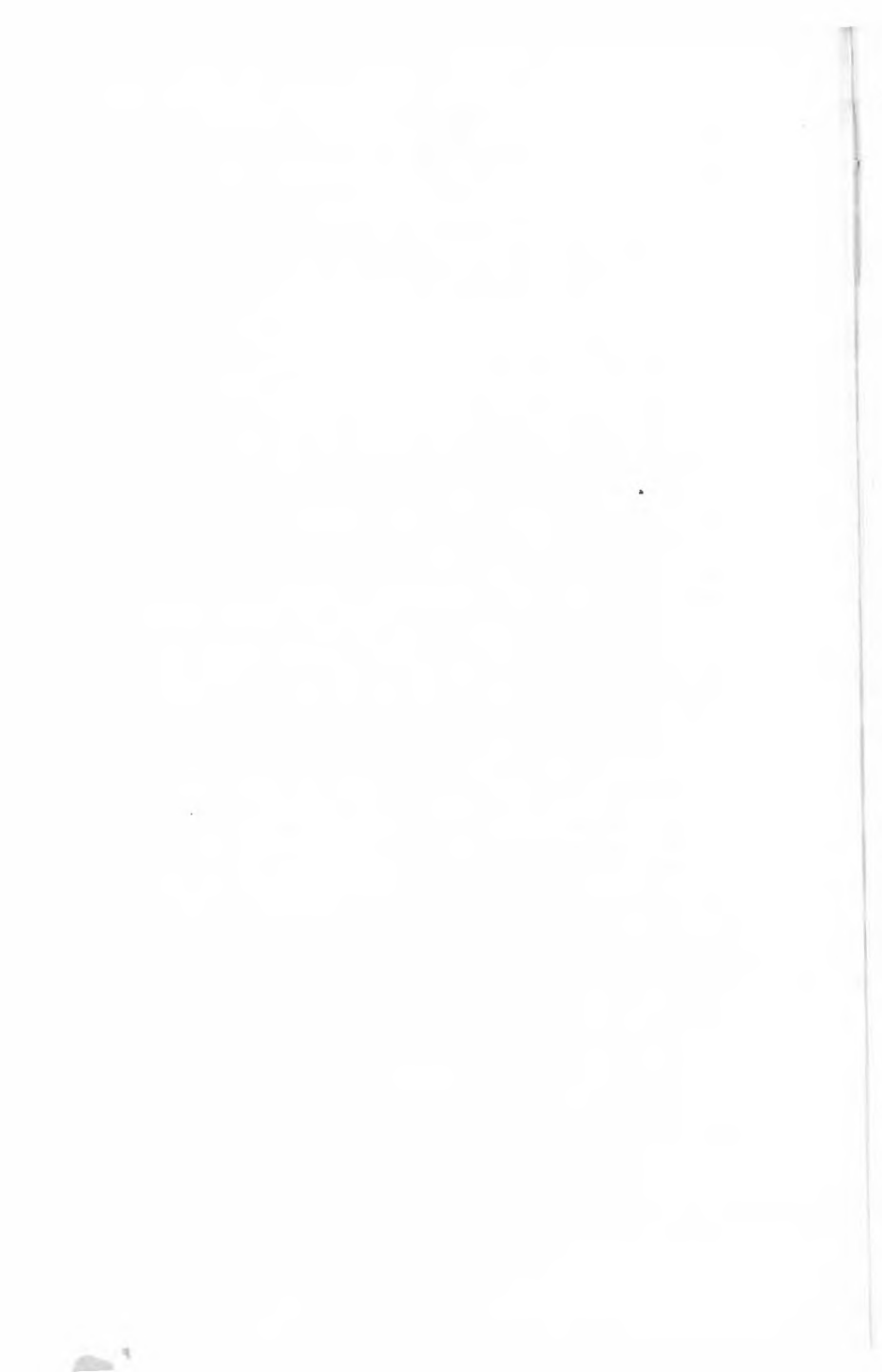
ЖЕНЕВА

Типографія Партія. 3, rue de la Colline 3.

1905.

Coperta broşurii lui V. I. Lenin „Două tactici
ale social-democraţiei în revoluţia democratică”. — 1905

Micşorat

P R E F A Ț Ă

Intr-un moment revoluționar este foarte greu să mergi în pas cu evenimentele, care oferă extraordinar de mult material nou pentru aprecierea lozincilor tactice ale partidelor revoluționare. Broșura de față a fost scrisă înainte de evenimentele de la Odesa *. Noi am mai arătat, în ziarul „Proletarii“³ (nr. 9, „Revoluția ne învață“) **, că aceste evenimente i-au silit chiar și pe social-democrații care au creat teoria răscoalei-proces și care erau împotriva propagandei pentru aducerea la putere a unui guvern revoluționar provizoriu să treacă, sau să înceapă să treacă, în mod efectiv de partea oponentilor lor. Revoluția ne învață, fără îndoială, cu o repeziciune și cu o temeinicie care par de necrezut în epocile de evoluție politică pașnică. Și, ceea ce este deosebit de important, ea învață nu numai pe conducători, ci și masele.

Nu încape nici o îndoială că revoluția va face ca masele muncitorești din Rusia să învețe social-democratismul. Ea va confirma în mod efectiv programul și tactica social-democrației, arătând care este adevărata natură a diferitelor clase sociale, dezvăluind caracterul burghez al democrației noastre și adevăratele tendințe ale țărănimii, care este revoluționară în spirit burghezo-democratic, dar care ascunde în sine nu ideea „socializării“, ci o nouă luptă de clasă, între burghezia țărănească și proletariatul agricol. Vechile iluzii ale vechiului narodnicism, care transpar cu atîta claritate, de pildă, în

* Este vorba de răscoala echipajului de pe crucișătorul „Kneaz Potemkin“². (Nota autorului la ediția din 1907. — Nota red.)

** Vezi volumul de față, pag. 131—132. — Nota red.

proiectul de program al „partidului socialist-revoluționar“⁴, și în problema dezvoltării capitalismului în Rusia, și în problema democratismului „societății“^{*} noastre, și în problema importanței pe care ar avea-o succesul deplin al unei răscoale țărănești, toate aceste iluzii vor fi spulberate fără cruțare și în mod definitiv de revoluție. Revoluția va fi pentru prima oară, pentru diferitele clase, un adevărat botez politic. Aceste clase vor ieși din revoluție cu o anumită fizionomie politică, care se va oglindi nu numai în programele și în lozincile tactice ale ideologilor lor, ci și în acțiunile politice deschise ale maselor.

Nu încapă îndoială că revoluția ne va învăța pe noi și va face ca și masele populare să învețe. Dar chestiunea care se pune acum pentru un partid politic angajat în luptă este dacă vom ști să facem în așa fel ca și revoluția să învețe ceva de la noi, dacă vom ști să folosim justetea teoriei noastre social-democrate și legătura noastră cu proletariatul, singura clasă consecvent revoluționară, pentru a imprima revoluției un caracter proletar, pentru a o împinge, în mod efectiv și nu numai cu vorba, pînă la victoria adevărată, decisivă, pentru a paraliza nestatornicia, inconsecvența și încercările de trădare ale burgheziei democratice.

Toate eforturile noastre trebuie îndreptate spre atingerea acestui țel. Dar atingerea acestui țel depinde, pe de o parte, de justetea cu care apreciem situația politică, de caracterul just al lozincilor noastre tactice, iar pe de altă parte de felul cum vor fi sprijinite aceste lozinci de forța de luptă reală a maselor muncitorești. Toată munca obișnuită, regulată, curentă a tuturor organizațiilor și grupurilor partidului nostru – muncă de propagandă, de agitație și de organizare – este îndreptată spre întărirea și lărgirea legăturilor cu masele. Această muncă este întotdeauna necesară, dar într-un moment revoluționar ea poate, mai puțin ca oricînd, să fie socotită îndestulătoare. Într-un asemenea moment, clasa muncitoare tinde în mod instinctiv spre o acțiune revoluționară

^{*} Aici, ca și în alte locuri, Lenin folosește cuvîntul societate nu în sensul obișnuit, ci într-un sens mai restrîns, prin care se subînțelege pătura politiceste activă din rîndurile claselor dominante (burghezia liberală, intelectualii, funcționăria din aparatul de stat etc.). — *Nota trad.*

deschisă, și noi trebuie să știm să definim în mod just sarcinile acestei acțiuni, pentru a face apoi ca ele să fie cunoscute și înțelese pe scară cit mai largă. Nu trebuie să uităm că pesimismul curent, în ce privește legăturile noastre cu masele ascunde azi, în foarte dese cazuri, idei burgheze cu privire la rolul care revine proletariatului în revoluție. Va trebui, fără îndoială, să depunem încă multe, multe eforturi în direcția educării și organizării clasei muncitoare, dar toată problema care se pune astăzi este de a ști unde trebuie să se afle, sub raport politic, principalul centru de greutate al acestei educații și al acestei organizări: în sindicate și în asociațiile legale, sau în insurecția armată, în crearea unei armate revoluționare și a unui guvern revoluționar? Și într-un caz și în celălalt, clasa muncitoare își face educația și se organizează. Și educația și organizarea îi sînt, firește, necesare. Dar acum, în actuala revoluție, totul se reduce la a ști unde trebuie să se afle centrul de greutate al educării și organizării clasei muncitoare: în sindicate și în asociațiile legale, sau în insurecția armată, în crearea unei armate revoluționare și a unui guvern revoluționar?

Deznodămîntul revoluției depinde de faptul dacă clasa muncitoare va juca rolul de secundant al burgheziei, puternic prin asaltul pe care-l dă împotriva absolutismului, dar neputincios din punct de vedere politic, ori rolul de conducător al revoluției populare. Reprezentanții conștienți ai burgheziei își dau foarte bine seama de acest lucru. Tocmai de aceea revista „Osvobojdienie“⁵ laudă akimovismul, acest „economism“ din rîndurile social-democrației care pune *acum* pe primul plan sindicatele și asociațiile legale. Tocmai de aceea se arată d-l Struve (în nr. 72 al revistei „Osvobojdienie“) atît de încîntat de tendințele principale ale akimovismului care se manifestă în neoiskrism. Tocmai de aceea se năpustește el asupra detestatei îngustimi revoluționare a hotărîrilor adoptate de Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia⁶.

Lozincile tactice juste ale social-democrației prezintă, în momentul de față, o importanță cu totul deosebită pentru

conducerea maselor. Într-o perioadă revoluționară nu este nimic mai periculos decât să subapreciezi importanța unor lozinci tactice consecvente din punct de vedere principial. Așa, de pildă, „Iskra”⁷, în nr. 104, trece de fapt de partea opozițiilor ei din rîndurile social-democrației, dar în același timp vorbește cu dispreț despre importanța lozincilor și a hotărîrilor tactice care o iau înaintea vieții, care arată drumul pe care merge mișcarea, cu întregul ei șir de insuccese, greșeli etc. Dimpotrivă, elaborarea unor hotărîri tactice juste prezintă o importanță imensă pentru un partid care vrea să conducă proletariatul în spiritul principiilor consecvente ale marxismului, iar nu să se tîrască în coada evenimentelor. În rezoluțiile Congresului al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia și în acelea ale conferinței părții care s-a rupt de partid*, găsim o expunere cît se poate de precisă, de bine chibzuită și de completă a unor concepții tactice care nu au fost enunțate în mod întimplător de diverși publiciști, ci adoptate de reprezentanți cu rol de răspundere ai proletariatului social-democrat. Partidul nostru se situează înaintea tuturor celorlalte partide, pentru că are un program precis, acceptat de toți. El trebuie să servească drept exemplu pentru toate celelalte partide și printr-o atitudine riguroasă față de propriile sale rezoluții tactice, spre deosebire de oportunismul burgheziei democratice de la „Osvojojenie” și de frazeologia revoluționară a socialiștilor-revoluționari, care abia în timpul revoluției și-au adus aminte să prezinte un „proiect” de program și să se întrebe, pentru prima oară, dacă revoluția care se desfășoară sub ochii lor are un caracter burghez.

Iată de ce socotim noi că o sarcină cît se poate de arzătoare a social-democrației revoluționare este aceea de a studia în mod minuțios rezoluțiile tactice adoptate de Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia și pe cele adoptate de conferință, de a preciza care sînt de-

* La Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. (Londra, mai 1905) au luat parte numai bolșevicii. La „conferință” (care s-a ținut tot atunci la Geneva) au luat parte numai menșevicii*, care în broșura de față sînt numiți adeseori „neoiskrîști”, deoarece, continuînd să editeze „Iskra”, ei au declarat, prin tovarășul lor de idei de atunci Trojki, că între „Iskra” veche și cea nouă este o prăpastie (Nota autorului la ediția din 1907. — Nota red.)

vierile lor de la principiile marxismului, de a ne edifica asupra sarcinilor concrete ale proletariatului social-democrat în revoluția democratică. Tocmai acest lucru își propune să-l facă broșura de față. Verificarea tacticii noastre din punctul de vedere al principiilor marxismului și al învățămintelor revoluției este necesară și pentru cei ce vor într-adevăr să pregătească unitatea de tactică ca bază pentru o viitoare unificare deplină a întregului Partid muncitoresc social-democrat din Rusia, și nu să se mărginească la simple îndemnuri verbale.

N. Lenin

Iulie 1905.

1. O PROBLEMĂ POLITICĂ VITALĂ

În momentul revoluționar prin care trecem noi azi, la ordinea zilei se află problema convocării unei adunări constituante a întregului popor. În ce privește modul de soluționare a acestei probleme, părerile sînt împărțite. Se conturează trei tendințe politice. Guvernul țarist admite necesitatea de a convoca pe reprezentanții poporului, dar nu vrea în nici un caz să admită ca adunarea lor să fie a întregului popor și să aibă un caracter de constituantă. Acest guvern, dacă e să dăm crezare informațiilor apărute în presă cu privire la activitatea comisiei Bulîghin⁹, pare să fie de acord cu convocarea unei adunări consultative alese în condiții cînd lipsește libertatea de agitație și cînd se aplică un sistem electoral cu un îngust caracter cenșitar sau bazat pe o strictă împărțire în stări sociale. Proletariatul revoluționar, în măsura în care este condus de social-democrație, cere trecerea întregii puteri în mâinile adunării constituante, și el luptă, în acest scop, nu numai pentru votul universal și pentru deplina libertate de agitație, dar și pentru răsturnarea imediată a guvernului țarist și înlocuirea lui cu un guvern revoluționar provizoriu. În sfîrșit, burghezia liberală, care își exprimă dezideratele prin glasul conducătorilor așa-zisului „partid constituțional-democrat”¹⁰, nu cere răsturnarea guvernului țarist, nu formulează lozincă unui guvern provizoriu și nu insistă asupra unor garanții reale pentru ca alegerile să fie pe deplin libere și corecte, pentru ca adunarea reprezentanților să poată fi într-adevăr a întregului popor și într-adevăr constituantă. În fond, burghezia liberală, care este singurul sprijin

social serios al curentului „osvobojenist“, caută să obțină o tranzacție cât mai pașnică între țar și poporul revoluționar, și anume o tranzacție care să-i asigure ei cât mai multă putere, iar poporului revoluționar – proletariatului și țărănimii – cât mai puțină.

Aceasta este situația politică în momentul de față. Acestea sînt cele trei tendințe politice principale care corespund celor trei forțe sociale principale din Rusia de azi. Despre felul cum își ascund „osvobojenistii“, sub o frazeologie pretins democratică, politica lor echivocă, adică – pentru a vorbi mai pe șleau și în termeni mai simpli – politica lor de trădare a revoluției, am mai vorbit în repetate rînduri în „Proletarii“ (nr. 3, 4, 5) *. Acum să vedem cum țin seama social-democrației de sarcinile momentului. Un material excelent în această privință ne oferă cele două rezoluții de curînd adoptate de Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. și de „conferința“ părții care s-a rupt de partid. Chestiunea : care dintre aceste rezoluții ia mai just în considerare momentul politic și definește mai just tactica proletariatului revoluționar, are o uriașă însemnătate, și orice social-democrat care dorește să-și îndeplinească în mod conștient îndatoririle de propagandist, de agitator și de organizator trebuie să studieze cu toată atenția această chestiune, lăsînd cu totul la o parte orice considerații străine de fondul ei.

Prin tactica unui partid se înțelege atitudinea lui politică sau caracterul, orientarea, metodele activității lui politice. Congresul partidului adoptă rezoluții tactice pentru a stabili în mod precis atitudinea politică a partidului, considerat ca un tot, în legătură cu noile sarcini sau față de o nouă situație politică. O asemenea situație nouă a fost creată de revoluția care a început în Rusia, adică de dezacordul total, hotărît și fățiș dintre imensa majoritate a poporului și guvernul țarist. Problema care se pune acum constă în a stabili care sînt mijloacele practice pentru convocarea unei adunări care să fie cu adevărat a întregului popor și cu adevărat constituantă (din punct de vedere teoretic, problema unei asemenea adunări a fost de mult rezolvată în mod oficial, și înaintea tuturor celorlalte partide, de către social-democrație în

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 254–263, 263–275, 289–295. — Nota red.

programul ei de partid). Dacă poporul este în dezacord cu guvernul și dacă masa a devenit conștientă de necesitatea de a crea o ordine nouă, atunci partidul care și-a pus ca scop să răstoarne guvernul trebuie să se gândească cu ce guvern să înlocuiască pe cel vechi, care urmează să fie răsturnat. Se naște o problemă nouă, aceea a unui guvern revoluționar provizoriu. Pentru a da un răspuns complet la această problemă, partidul proletariatului conștient trebuie să lămurească, în primul rînd, *importanța* pe care o are un guvern revoluționar provizoriu în actuala revoluție și în întreaga luptă a proletariatului în general; în al doilea rînd, *atitudinea* sa față de guvernul revoluționar provizoriu; în al treilea rînd, condițiile precise în care social-democrația poate trimite *reprezentanți* ai ei într-un asemenea guvern; în al patrulea rînd, condițiile pentru exercitarea unei presiuni *de jos* asupra acestui guvern, în cazul cînd el ar fi alcătuit fără participarea social-democraților. Numai dacă vor fi lămurite toate aceste probleme, atitudinea politică a partidului va fi, în această privință, principială, clară și fermă. Să vedem deci cum rezolvă aceste probleme rezoluția Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. Iată textul ei complet:

„Rezoluție cu privire la guvernul revoluționar provizoriu.

Luînd în considerație:

1) că atît interesele imediate ale proletariatului, cît și interesele luptei sale pentru scopul final al socialismului cer o libertate politică cît mai deplină și deci înlocuirea formei absolutiste de guvernare printr-o republică democratică;

2) că înfăptuirea republicii democratice în Rusia este posibilă numai în urma unei insurecții populare victorioase, al cărei organ să fie un guvern revoluționar provizoriu, singurul în stare să asigure libertatea deplină de agitație electorală și să convoace, pe baza votului universal, egal, direct și secret, o adunare constituantă care să exprime într-adevăr voința poporului;

3) că în condițiile orînduirii social-economice actuale această revoluție democratică nu va slăbi, ci va întări, în Rusia, dominația burgheziei, care la un moment dat va încerca inevitabil și prin orice mijloace să răpească proletariatului din Rusia o parte cît mai mare din cuceririle din perioada revoluționară, -

Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. hotărăște :

a) este necesar să se răspîndească în rîndurile clasei muncitoare o idee concretă asupra desfășurării celei mai probabile a revoluției și asupra necesității de a forma, într-un moment dat al revoluției, un guvern revoluționar provizoriu, de la care proletariatul va cere înlăptuirea tuturor revendicărilor politice și economice imediate cuprinse în programul nostru (programul-minimum) ;

b) în funcție de raportul de forțe și de alți factori care nu pot fi precis determinați dinainte, se admite intrarea împuțerniciților partidului nostru în guvernul revoluționar provizoriu, cu scopul de a duce o luptă necruțătoare împotriva tuturor încercărilor contrarevoluționare și de a apăra interesele de sine stătătoare ale clasei muncitoare ;

c) condiția indispensabilă pentru a intra într-un asemenea guvern este controlul sever al partidului asupra împuțerniciților săi și păstrarea neclintită a independenței social-democrației, care urmărește o revoluție socialistă deplină și este deci, în această măsură, un dușman neîmpăcat al tuturor partidelor burgheze ;

d) indiferent de faptul că intrarea reprezentanților social-democrației în guvernul revoluționar provizoriu va fi sau nu posibilă, trebuie propagată în păturile cele mai largi ale proletariatului ideea necesității unei presiuni permanente asupra guvernului provizoriu din partea proletariatului înarmat și condus de social-democrație, cu scopul de a apăra, consolida și lărgi cuceririle revoluției“.

2. CE NE DĂ REZOLUȚIA CONGRESULUI AL III-LEA AL P.M.S.D.R. CU PRIVIRE LA GUVERNUL REVOLUȚIONAR PROVIZORIU ?

Așa cum se vede din titlul ei, rezoluția Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. este în întregime și în mod exclusiv consacrată problemei unui guvern revoluționar provizoriu. Aceasta înseamnă că intrarea reprezentanților social-democrației în guvernul revoluționar provizoriu este înglobată aici ca parte integrantă a problemei. Pe de altă parte, aici este vorba numai de un guvern revoluționar provizoriu, și de

nimic altceva ; prin urmare, nu este cîtuși de puțin vorba, bunăoară, de „cucerirea puterii“ în general etc. A procedat oare just congresul lăsînd la o parte această problemă și altele asemănătoare ? Fără îndoială că a procedat just, din moment ce situația politică din Rusia nu pune de loc la ordine zilei asemenea probleme. Dimpotrivă, întregul popor a pus la ordine zilei răsturnarea absolutismului și convocarea unei adunări constituante. Congreșele partidului trebuie să-și propună spre rezolvare nu problemele pe care le-a atins, cu rost sau fără rost, cutare sau cutare publicist, ci pe acelea care au o serioasă însemnătate politică, datorită condițiilor momentului și cursului obiectiv al dezvoltării societății.

Ce importanță are, în revoluția actuală și în lupta generală a proletariatului, un guvern revoluționar provizoriu ? Rezoluția congresului explică acest lucru, atrăgînd din capul locului atenția asupra necesității de a instaura „o libertate politică cît mai deplină“ atît din punctul de vedere al intereselor imediate ale proletariatului, cît și din punctul de vedere al „scopului final al socialismului“. Or, o libertate politică deplină cere înlocuirea absolutismului țarist printr-o republică democratică, ceea ce a și fost prevăzut în programul partidului nostru. Sublinierea lozincii republicii democratice în rezoluția congresului este necesară din punct de vedere logic și principial, deoarece proletariatul, ca luptător de avangardă pentru democrație, caută să obțină tocmai libertatea deplină ; totodată această subliniere este cu atît mai îndecătată în momentul de față, cu cît la noi tocmai acum acționează, sub steagul „democratismului“, monarhiștii, și anume așa-zisul partid constituțional-„democrat“ sau „osvobojdenist“. Pentru instaurarea republicii este, bineînțeles, nevoie de o adunare a reprezentanților poporului, și anume de o adunare care să fie neapărat a întregului popor (aleasă prin vot universal, egal, direct și secret) și care să aibă un caracter constituent. Tocmai această necesitate o recunoaște, în continuare, rezoluția congresului. Dar ea nu se mărginește la atît. Pentru a instaura o ordine nouă, „care să exprime într-adevăr voința poporului“, nu este de ajuns ca adunării reprezentanților să i se dea denumirea de adunare constituentă. Trebuie ca această adunare să aibă puterea și dreptul de a constitui. Conștient de acest lucru, congresul nu se mărginește,

în rezoluția sa, la lozinca formală a unei „adunări constituante“, ci precizează și condițiile materiale fără care această adunare nu-și poate îndeplini cu adevărat misiunea. Această precizare a condițiilor în care o adunare constituantă cu numele poate deveni o adunare constituantă reală este o necesitate imperioasă, deoarece, așa cum am mai arătat în repetate rânduri, burghezia liberală, reprezentată prin partidul monarhist-constituțional, denaturează în mod intenționat lozinca adunării constituante a întregului popor, făcând din ea o vorbă goală.

În rezoluția congresului se spune că *numai* un guvern revoluționar provizoriu este în stare să garanteze libertatea deplină a agitației electorale și să convoace o adunare care să exprime într-adevăr voința poporului, și anume un guvern care să fie organul unei insurecții populare victorioase. Este oare justă această teză? Dacă se va gândi cineva să conteste valabilitatea ei, va trebui să afirme că guvernul țarist poate să nu dea mâna cu reacțiunea, că el este în stare să rămână neutru în alegeri, că s-ar putea ca el să se îngrijească de o exprimare reală a voinței poporului. Afirmațiile de acest fel sînt atît de absurde, că nimeni nu se va apuca să le apere în mod deschis, dar pe furis ele sînt strecurate, sub steagul liberal, tocmai de către osvobojenștii noștri. Cineva trebuie să convoace adunarea constituantă; cineva trebuie să asigure libertatea alegerilor și desfășurarea lor corectă; cineva trebuie să treacă întreaga forță și putere în mâinile acestei adunări; numai un guvern revoluționar, organ al insurecției, poate să dorească cu toată sinceritatea asemenea măsuri, numai el poate fi în stare să facă totul pentru îndeplinirea lor. Guvernul țarist se va opune în mod inevitabil unor asemenea măsuri. Un guvern liberal care ar recurge la o tranzacție cu țarul și nu s-ar sprijini în întregime pe insurecția populară n-ar fi în stare să dorească în mod sincer asemenea măsuri și nici să le îndeplinească, chiar dacă ar fi animat de cele mai sincere dorințe. Prin urmare, rezoluția congresului dă o lozincă democratică, care singură este justă și perfect consecventă.

Dar importanța pe care o prezintă un guvern revoluționar provizoriu ar fi incomplet și greșit apreciată dacă s-ar scăpa din vedere caracterul de clasă al revoluției democratice. De aceea rezoluția adaugă că această revoluție va face să se întărească

dominația burghezică. Acest lucru este inevitabil în orînduirea social-economică actuală, adică în orînduirea capitalistă. Iar întărirea dominației burgheziei asupra unui proletariat cît de cît liber politicește va trebui să ducă neapărat la o înverșunată luptă pentru putere, la încercări desperade ale burgheziei „de a-i răpi proletariatului cuceririle din perioada revoluționară”. Luptînd pentru democrație în primele rînduri și în fruntea tuturor, proletariatul nu trebuie să uite nici un moment noile contradicții pe care le poartă în sînul ei democrația burgheză și noua luptă care se pregătește.

În partea din rezoluție pe care am examinat-o, importanța unui guvern revoluționar provizoriu este, așadar, pe deplin apreciată și în ce privește atitudinea lui față de lupta pentru libertate și pentru republică, și în ce privește atitudinea lui față de adunarea constituantă, și în ce privește atitudinea lui față de revoluția democratică, care curăță terenul pentru o nouă luptă de clasă.

Se pune apoi întrebarea : care trebuie să fie, în general, atitudinea proletariatului față de ideea unui guvern revoluționar provizoriu ? La aceasta rezoluția congresului răspunde, în primul rînd, prin sfatul direct, dat partidului, de a răspîndi în rîndurile clasei muncitoare convingerea că este necesară constituirea unui guvern revoluționar provizoriu. Clasa muncitoare trebuie să-și dea seama de această necesitate. În timp ce burghezia „democrată” lasă în umbră problema răsturnării guvernului țarist, noi trebuie s-o punem pe primul plan și să insistăm asupra necesității unui guvern revoluționar provizoriu. Mai mult decît atît : noi trebuie să prezentăm un program de acțiune pentru acest guvern, un program care să corespundă condițiilor obiective ale momentului istoric prin care trecem și sarcinilor democrației proletare. Acest program este întregul program-minimum al partidului nostru, un program de transformări politice și economice imediate care, pe de o parte, sînt complet realizabile în cadrul relațiilor sociale și economice existente, iar pe de altă parte sînt necesare pentru următorul pas înainte, pentru înfăptuirea socialismului.

Așadar, rezoluția clarifică pe deplin caracterul și scopul unui guvern revoluționar provizoriu. Prin originea sa și prin caracterul său esențial, acest guvern trebuie să fie un organ al insurecției populare. Prin menirea sa formală, el trebuie să

fie un instrument pentru convocarea unei adunări constituante a întregului popor. Prin conținutul activității sale, el trebuie să înfăptuiască programul-minimum al democrației proletare, singura în stare să asigure interesele poporului care a pornit răscola împotriva absolutismului.

Se va obiecta, poate, că un guvern provizoriu, prin faptul că e provizoriu, nu e în măsură să înfăptuiască un program pozitiv care n-a fost încă aprobat de întregul popor. O asemenea obiecție n-ar fi decît un sofism al reacționarilor și al adeptilor „absolutismului“. A nu înfăptui nici un program pozitiv înseamnă a tolera existența orînduicelilor iobăgiste ale putredului regim absolutist. Numai un guvern de trădători ai cauzei revoluției, și nu un guvern care este organul insurecției populare, ar putea să tolereze asemenea orînduiceli. Ar fi curată bătaie de joc dacă cineva ar propune să se renunțe la folosirea în mod efectiv a libertății întrunirilor atîta timp cît această libertate nu va fi recunoscută de adunarea constituantă, sub pretextul că adunarea constituantă ar putea foarte bine să nu recunoască o asemenea libertate ! Tot o bătaie de joc este și obiecția care se ridică împotriva înfăptuirii imediate a programului-minimum de către guvernul revoluționar provizoriu.

Să relevăm, în sfîrșit, că, fixînd ca sarcină pentru guvernul revoluționar provizoriu înfăptuirea programului-minimum, rezoluția înlătură, prin însuși acest fapt, absurdele idei semi-anarhiste despre înfăptuirea imediată a programului-maximum, despre cucerirea puterii în vederea revoluției socialiste. Gradul de dezvoltare economică al Rusiei (condiție obiectivă) și nivelul conștiinței de clasă și gradul de organizare al maselor largi ale proletariatului (condiție subiectivă, indisolubil legată de cea obiectivă) fac să nu fie cu putință o eliberare imediată și totală a clasei muncitoare. Numai niște oameni peste măsură de ignorați pot să nu țină seama de caracterul burghez al actualei revoluții democratice ; numai niște optimiști dintre cei mai naivi pot să scape din vedere cît de puțin știu încă masele de muncitori care sînt scopurile și mijloacele de înfăptuire a socialismului. Or, noi sîntem cu toții convinși că eliberarea muncitorilor nu poate fi decît opera muncitorilor înșiși ; fără conștiința și organizarea maselor, fără pregătirea și educarea lor prin luptă deschisă de clasă împotriva întregii burghezii,

nici vorbă nu poate fi de revoluție socialistă. Și, drept răspuns la obiecțiile anarhiste că amînăm revoluția socialistă, noi spunem : nu o amînăm, ci facem primul pas spre ea, prin singurul mijloc posibil, pe singura cale posibilă, și anume pe calea republicii democratice. Cine vrea să meargă spre socialism pe altă cale decît aceea a democratismului politic ajunge în mod inevitabil la concluzii absurde și reacționare, atît din punct de vedere economic cît și din punct de vedere politic. Dacă cutare sau cutare muncitor ne va întreba, la un moment dat, de ce să nu înfăptuim programul-maximum, îi vom răspunde arătîndu-i cît de străine sînt încă de socialism masele populare cu stare de spirit democratică, cît de nedezvoltate sînt încă contradicțiile de clasă, cît de neorganizați sînt încă proletarii. Căutați mai întîi să organizați sute de mii de muncitori în întreaga Rusie, să cîștigați simpatia a milioane de oameni pentru programul vostru ! Încercați să faceți acest lucru, fără să vă mîrginiți la vorbe anarhiste, răsunătoare, dar goale, și veți vedea numaidecît că înfăptuirea acestei organizări, că rîspîndirea acestei educații socialiste depinde de înfăptuirea cît mai deplină a transformărilor democratice.

Să mergem mai departe. O dată ce am arătat care e însemnătatea unui guvern revoluționar provizoriu și ce atitudine trebuie să adopte față de el proletariatul, se naște următoarea întrebare : este admisibilă intrarea noastră într-un astfel de guvern (acțiune de sus), și în ce condiții anume ? Care trebuie să fie acțiunea noastră de jos ? Rezoluția dă răspunsuri precise la aceste două întrebări. Ea declară categoric că, în principiu, intrarea unor reprezentanți ai social-democrației într-un guvern revoluționar provizoriu (în epoca revoluției democratice, a luptei pentru republică) *este admisibilă*. Prin această declarație noi ne delimităm în mod categoric atît de anarhiști, care în principiu dau un răspuns negativ la această întrebare, cît și de codiștii social-democrației (de felul lui Martînov și al neokriștilor), care încercau să ne sperie cu perspectiva unei situații în care intrarea într-un asemenea guvern ar putea să devină necesară pentru noi. Prin această declarație Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. a respins definitiv părerea, emisă de noua „Iskră“, că intrarea social-democrațiilor într-un guvern revoluționar provizoriu ar fi o varietate a millerandis-

mului ¹¹, că o asemenea tactică ar fi, în principiu, inadmisibilă, întrucît ar însemna o consfințire a ordinii burgheze etc.

Dar se înțelege de la sine că problema admisibilității din punct de vedere principial nu rezolvă încă chestiunea utilității practice. În ce condiții este utilă folosirea acestui nou fel de luptă – lupta „de sus” – admis de congresul partidului? Se înțelege de la sine că nu se poate vorbi acum despre condițiile concrete, de pildă despre raportul de forțe etc., și rezoluția, firește, refuză să precizeze dinainte aceste condiții. Nici un om cu mintea întregă n-o să se apuce, în momentul de față, să prezică ceva în legătură cu problema care ne interesează. Ceea ce se poate preciza și trebuie precizat este caracterul și scopul intrării noastre în guvern. Și tocmai acest lucru îl face rezoluția, indicînd cele două scopuri ale participării: 1) luptă necruțătoare împotriva tentativelor contrarevoluționare și 2) apărarea intereselor proprii ale clasei muncitoare. Într-un moment cînd burghezi liberali încep să discute cu atîta ardoare despre psihologia reacțiunii (vezi „Scrisoarea deschisă”, cu conținut cît se poate de instructiv, a d-lui Struve în nr. 71 din „Osvobođenje”), căutînd să sperie poporul revoluționar și să-l facă să fie mai concesiv față de absolutism, într-un asemenea moment este cît se poate de nimerit ca partidul proletariatului să amintească de sarcina de a porni un adevărat război împotriva contrarevoluției. Marile probleme ale libertății politice și ale luptei de clasă se rezolvă, în ultimă analiză, numai prin forță, și noi trebuie să avem grijă de pregătirea, de organizarea acestei forțe și de folosirea ei activă, nu numai defensivă, ci și ofensivă. Îndelunga epocă de reacțiune politică ce domnește în Europa, aproape fără întrerupere, din timpul Comunei din Paris ne-a obișnuit prea mult cu ideea unei acțiuni numai „de jos”, ne-a deprins prea mult să vedem numai o luptă defensivă. Acum, fără îndoială, am intrat într-o epocă nouă; a început o perioadă de zguduirii politice și de revoluții. Într-o perioadă ca aceea prin care trece Rusia nu ne este permis să ne mărginim la vechiul șablon. Trebuie să propagăm ideea unei acțiuni de sus, să ne pregătim pentru acțiuni ofensive cît mai energice, să studiem condițiile și formele unor asemenea acțiuni. Dintre aceste condiții, două sînt puse pe primul plan de rezoluția congresului: una dintre ele privește latura formală a participării social-democrației la alcătuirea

unui guvern revoluționar provizoriu (un control riguros exercitat de către partid asupra împuterniciților săi), cealaltă se referă la însuși caracterul acestei participări (a nu pierde nici o clipă din vedere scopul urmărit : o revoluție socialistă deplină).

Așadar, după ce explică sub toate aspectele care va fi politica partidului nostru în cazul unei acțiuni „de sus” — acest nou fel de luptă, aproape nemaiîntâlnit pînă acum —, rezoluția prevede și cazul în care n-am reuși să acționăm de sus. Sîntem obligați, în orice caz, să acționăm de jos asupra guvernului revoluționar provizoriu. Pentru a exercita o asemenea presiune de jos, proletariatul trebuie să fie înarmat — fiindcă într-un moment revoluționar se ajunge foarte repede la un război civil deschis — și condus de social-democrație. Scopul presiunii armate exercitate de către proletariat este „apărarea, consolidarea și lărgirea cuceririlor revoluționare”, adică a cuceririlor care, din punctul de vedere al intereselor proletariatului, trebuie să conște în împlinirea întregului nostru program-minimum.

Cu aceasta încheiem scurta analiză a rezoluției cu privire la guvernul revoluționar provizoriu adoptată de Congresul al III-lea. După cum se vede, această rezoluție explică și importanța noii probleme, și poziția partidului proletariatului în această problemă, și politica pe care trebuie s-o ducă partidul în cadrul guvernului revoluționar provizoriu și în afara lui.

Să examinăm acum rezoluția respectivă adoptată de „conferință”.

3. CE SE ÎNȚELEGE PRIN „VICTORIA HOTĂRÎTOARE A REVOLUȚIEI ASUPRA ȚARISMULUI” ?

Rezoluția „conferinței” este consacrată problemei „*cuceririi puterii și participării la alcătuirea unui guvern provizoriu*” *. După cum am mai arătat, în însuși acest mod de a pune problema există o confuzie. Pe de o parte, problema are aci un sens restrictiv : se vorbește numai despre intrarea noastră în-

* Textul complet al acestei rezoluții poate fi reconstituit de cititor după citatele date la pag. 400, 403—404, 407, 431 și 433—434 ale acestei broșuri. (Nota autorului la ediția din 1907. Vezi volumul de față, pag. 19—25, 29—30, 64, 68—69. — Nota red.)

tr-un guvern provizoriu și nu, în general, despre sarcinile partidului în ce privește guvernul revoluționar provizoriu. Pe de altă parte, se face confuzie între două probleme cu totul diferite : aceea a participării noastre la unul dintre stadiile revoluției *democratice* și aceea a revoluției *socialiste*. De bună seamă, „cucerirea puterii“ de către social-democrație este tocmai o revoluție socialistă, și nu poate fi nimic altceva, dacă e să folosim aceste cuvinte în înțelesul lor direct și obișnuit. Dar dacă e să le luăm în sensul cuceririi puterii nu pentru o revoluție socialistă, ci pentru una democratică, atunci ce rost are să vorbim nu numai despre intrarea într-un guvern revoluționar provizoriu, dar și despre „cucerirea puterii“ *in general* ? Se vede că „conferențistii“ * noștri nu prea știau nici ei despre ce anume trebuie să vorbească : despre revoluția democratică sau despre cea socialistă ? Cine a urmărit tot ce s-a scris în legătură cu această problemă știe că primul care a făcut această confuzie a fost tov. Martînov, în faimoasa sa broșură „Două dictaturi“ ; neiskriștii nu-și amintesc cu plăcere de modul cum a fost pusă problema (încă înainte de 9 ianuarie) în această lucrare, care este un model de codism, dar influența ei ideologică asupra conferinței nu poate fi pusă la îndoială.

Dar să lăsăm la o parte titlul rezoluției. Conținutul ei prezintă greșeli incomparabil mai profunde și mai serioase. Iată prima parte a acestei rezoluții :

„Victoria hotărîtoare a revoluției asupra țarismului poate fi marcată fie prin constituirea unui guvern provizoriu, ieșit dintr-o insurecție populară victorioasă, fie prin inițiativa revoluționară a cutărei sau cutărei instituții reprezentative, care, sub presiunea revoluționară directă a poporului, ar hotărî să organizeze o adunare constituantă a întregului popor“.

Ni se spune, așadar, că victoria hotărîtoare a revoluției asupra țarismului poate fi și o insurecție victorioasă și... o hotărîre a unei instituții reprezentative de a convoca o adunare constituantă ! Cum vine asta ? Ce înseamnă asta ? Victoria hotărîtoare poate fi marcată prin „hotărîrea“ de a organiza o adunare constituantă ?? Și o asemenea „victorie“ este pusă pe același plan cu aducerea la putere a unui guvern provizoriu „ieșit dintr-o insurecție populară victorioasă“ !! Conferința

* — „conferențistii“ — participanții la conferință. — Nota trad.

n-a observat că insurecția populară *victorioasă* și *trecerea puterii* în mâinile unui guvern provizoriu înseamnă o *victorie efectivă* a revoluției, în timp ce „hotărîrea“ de a organiza o adunare constituantă nu înseamnă decît o victorie a ei *în vorbe*.

Conferința menșevicilor neiskriști a căzut în aceeași greșală în care cad mereu liberalii, osvobojeniștii. Osvobojeniștii se dedau la o întregă frazeologie pe tema adunării „constituante“, închizînd cu pudicitate ochii asupra faptului că forța și puterea de stat rămîn în mâinile țarului și uitînd că pentru „a constitui“ trebuie să dispui de *puterea* necesară. Conferința a uitat, de asemenea, că de la „hotărîrea“ adoptată de niște reprezentanți, oricare ar fi ei, pînă la înfăptuirea ei mai este o cale lungă. Conferința a uitat de asemenea că, atîta timp cît puterea rămîne în mâinile țarului, orice hotărîri ale reprezentanților, oricare ar fi ei, rămîn o pălăvrăgeală tot atît de goală și de jalnică ca și „hotărîrile“ parlamentului de la Frankfurt, binecunoscut în istoria revoluției germane de la 1848. În „Noua gazetă renană“¹², Marx, reprezentant al proletariatului revoluționar, a biciuit cu un sarcasm necruțător pe „osvobojeniștii“ liberali de la Frankfurt tocmai pentru că rosteau cuvinte frumoase, că adoptau tot felul de „hotărîri“ democratice, „instituiau“ tot felul de libertăți, și în realitate lăsau puterea în mâinile regelui și nu organizau o luptă armată împotriva forței militare de care dispunea regele. Și, în timp ce osvobojeniștii de la Frankfurt pălăvrăgeau, regele a reușit să cîștige timp, să-și întărească forțele militare, și contrarevoluția, sprijinindu-se pe o forță reală, a zdrobit definitiv pe democrați, cu toate „hotărîrile“ lor minunate.

Conferința a identificat cu o victorie hotărîtoare un lucru căruia îi lipsește tocmai condiția hotărîtoare pentru a fi o victorie. Cum de au putut să cadă în această greșală niște social-democrați care recunosc programul republican al partidului nostru? Pentru a înțelege acest fenomen ciudat, trebuie să vedem ce spune rezoluția Congresului al III-lea despre partea care s-a rupt de partid *. Această rezoluție constată

* Reproducem textul complet al acestei rezoluții: „Congresul constată că în rîndurile P.M.S.D.R., încă din vremea luptei sale împotriva «economismului», se mențin pînă în prezent, într-o măsură diferită și în diverse privințe, nuanțe înrudite cu acest curent, caracterizate prin tendința comună de a diminua importanța elementului conștient în lupta proletară, subordonîndu-l elemen-

că în partidul nostru continuă să existe diferite curente „înrudite cu «economismul»“. Conferențiștii noștri (doar nu degeaba se află ei sub conducerea ideologică a lui Martinov), atunci când vorbesc despre revoluție, raționează întocmai cum raționau „economisții“ când vorbeau despre lupta politică sau despre ziua de lucru de 8 ore. „Economisții“ puneau numai-decît în funcțiune „teoria stadiilor“ : 1) luptă pentru drepturi ; 2) agitație politică ; 3) luptă politică ; sau : 1) ziua de lucru de 10 ore ; 2) de 9 ore ; 3) de 8 ore. Știm cu toții destul de bine care au fost rezultatele acestei „tactici-proces“. Acum ni se propune ca, în prealabil, să împărțim frumușel și revoluția în stadii : 1) țarul convoacă o instituție reprezentativă ; 2) această instituție reprezentativă „hotărăște“, sub presiunea „poporului“, să organizeze o adunare constituantă ; 3) ...asupra stadiului al treilea menșevicii încă n-au căzut de acord ; ei au uitat că presiunea revoluționară a poporului se lovește de presiunea contrarevoluționară a țarismului și că, de aceea, sau „hotărîrea“ rămîne nerealizată, sau lucrurile sînt hotărîte, iarăși, de victoria sau de înfrîngerea insurecției populare. Rezoluția conferinței seamănă întocmai cu următorul raționament al „economisților“ : victoria hotărîtoare a muncitorilor poate fi marcată fie prin îndeplinirea revoluționară a zilei de lucru de 8 ore, fie prin acordarea zilei de lucru de zece ore și prin „hotărîrea“ de a trece la ziua de nouă ore... Ceea ce e același lucru.

Ni se va obiecta, poate, că autorii acestei rezoluții n-au avut de gînd să *identifice* victoria insurecției cu „hotărîrea“ adop-

tului spontan. În problema organizatorică, exponenții acestor nuanțe formulează în teorie principiul organizării-proces, care nu corespunde muncii sistematic organizate a partidului, în timp ce în practică ei promovează, într-o mulțime de cazuri, un sistem de abateri de la disciplina de partid, iar în alte cazuri, propovăduind în rîndurile părții celei mai puțin conștiente a partidului o largă aplicare a principiului electiv, fără a ține seama de condițiile obiective ale realității din Rusia, încearcă să submineze singurele baze în prezent posibile ale legăturii de partid. În problemele tactice ei se manifestă prin tendința de a restrînge amploarea muncii de partid, pronunțîndu-se împotriva unei tactici de partid complet independente față de partidele burgheze liberale, împotriva ideii că este de dorit și posibil ca partidul nostru să-și asume un rol organizator în insurecția populară, împotriva participării partidului nostru, indiferent de condițiile existente, la alcătuirea unui guvern democrat-revoluționar provizoriu.

Congresul recomandă tuturor membrilor de partid să ducă, pretutindeni, o energetică luptă ideologică împotriva abaterilor parțiale de acest fel de la principiile social-democrației revoluționare, dar în același timp ei consideră că persoanele care, într-o măsură sau alta, aderă la asemenea concepții nu pot face parte din organizațiile de partid decît cu condiția neapărată ca aceste persoane, recunoscînd congresele partidului și statutul lui, să se supună pe de-a-ntregul disciplinei de partid“. (Nota autorului la ediția din 1907. — *Nota red.*)

tată de o instituție reprezentativă convocată de țar, că ei n-au vrut decît să indice tactica pe care trebuie s-o aplice partidul într-un caz și în celălalt. La această obiecție noi răspundem : 1) textul rezoluției califică, fără înconjur și fără nici un echivoc, *hotărîrea* unei instituții reprezentative drept „o victorie hotărîtoare a revoluției asupra țarismului“. Poate că aceasta se datorește unei redactări neglijente, care ar putea fi îndreptată pe baza proceselor-verbale ; dar, atîta timp cît ea n-a fost îndreptată, sensul acestei redactări poate fi numai unul, și el este pe de-a-ntregul *osvobojdenist*. 2) Modul „osvobojdenist“ de a gîndi, în care au căzut autorii rezoluției, iese și mai mult în relief în alte scrieri publicistice ale neoiskriștilor. De pildă, în organul Comitetului din Tiflis, „Soțial-Demokrat“¹³ (apare în limba gruzină ; peste măsură de laudat în nr. 100 al „Iskrei“), articolul „Zemski sobor și tactica noastră“ merge pînă acolo încît afirmă că „tactica“ „care alege drept centru al acțiunii noastre Zemski sobor“ (despre a cărui convocare, adăugăm noi, nu știm încă nimic precis !) „*este mai avantajoasă pentru noi*“ decît „tactica“ insurecției armate și a constituirii unui guvern revoluționar provizoriu. Vom reveni, mai departe, asupra acestui articol. 3) Nu putem avea nimic împotriva unei discuții prealabile asupra tacticii pe care trebuie s-o urmeze partidul în cazul unei victorii a revoluției, în cazul înfrîngerii ei, în cazul unei victorii a insurecției, în cazul cînd insurecția n-ar reuși să se afirme ca o forță serioasă. Este posibil ca guvernul țarist să reușească să convoace o adunare reprezentativă cu scopul de a ajunge la o tranzacție cu burghezia liberală, — rezoluția Congresului al III-lea, prevăzînd această eventualitate, vorbește deschis de „politică fățarnică“, de „pseudodemocratism“, de „forme caricaturale de reprezentanță populară de felul așa-numitului Zemski sobor“*. Dar

* Iată textul acestei rezoluții cu privire la atitudinea față de tactica guvernului în ajutorul revoluției :

„Luînd în considerație că, în scopul menținerii sale, guvernul, intensificînd, în perioada revoluționară prin care trecem, obișnuitele represii îndreptate îndeosebi împotriva elementelor conștiente ale proletariatului, totodată : 1) încearcă, prin concesiile și făgăduielile de reforme, să pervertească din punct de vedere politic clasa muncitoare și s-o abată astfel de la lupta revoluționară ; 2) îmbracă, în același scop, politica sa fățarnică de concesiile în forme pseudodemocratice, începînd cu invitarea adresată muncitorilor de a-și alege reprezentanți în comisii și în consfătuiri și terminînd cu crearea unor forme caricaturale de reprezentanță populară, de felul așa-numitului Zemski sobor ; 3) organizează așa-zisele sute negre și ridică împotriva revoluției, în general,

realitatea e că toate acestea nu se spun în rezoluția despre guvernul revoluționar provizoriu, căci ele n-au nici o legătură cu un asemenea guvern. Această împrejurare face ca problema insurecției și a constituirii unui guvern revoluționar provizoriu să cadă pe planul al doilea, schimbă datele problemei etc. Dar în momentul de față nu este vorba de posibilitatea de a recurge la tot felul de combinații, de faptul că este posibilă atât victoria cât și înfrângerea, că pot fi urmate atât căile directe cât și cele ocolite, ci de faptul că unui social-democrat nu-i este permis să provoace confuzie în mintea muncitorilor asupra adevăratei căi revoluționare, nu-i este permis să numească, în manieră osvobođenistă, victorie hotărâtoare un lucru căruia îi lipsește condiția *esențială* pentru a fi o victorie. Este posibil ca și ziua de lucru de 8 ore să nu o căpătăm dintr-o dată, ci pe o cale lungă și ocolită, dar ce veți spune despre un om care va califica drept o victorie a muncitorilor o asemenea stare de neputință, o asemenea slăbiciune a proletariatului care îl face *incapabil* să împiedice târăgănelile, amînările, tocmeala, trădarea și reacțiunea? Este posibil ca revoluția rusă să se termine printr-un „avorton constituțional“, cum a spus cândva ziarul „Vpered“*, dar poate oare această împrejurare să constituie o justificare pentru un social-democrat care în ajunul luptei hotărâtoare ar spune despre acest avorton că reprezintă

toate elementele reacționare, inconștiente sau orbite de ură de rasă sau religioasă din rîndurile poporului, —

Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. hotărăște să ceară tuturor organizațiilor de partid ca :

a) demască scopurile reacționare ale concesiilor guvernului, pe de o parte să sublinieze, în activitatea lor de agitație și propagandă, caracterul forțat al acestor concesi, iar pe de altă parte să sublinieze completa imposibilitate în care se află absolutismul de a efectua reforme care să satisfacă proletariatul ;

b) folosind posibilitățile pe care le oferă agitația electorală, să explice muncitorilor adevăratul sens al unor asemenea măsuri ale guvernului și să arate necesitatea pentru proletariat de a se convoca pe cale revoluționară o adunare constituantă, aleasă prin vot universal, egal, direct și secret ;

c) să organizeze proletariatul în vederea introducerii imediate, pe cale revoluționară, a zilei de lucru de 8 ore și a satisfacerii altor revendicări ale clasei muncitoare care stau la ordinea zilei ;

d) să organizeze rezistența armată împotriva acțiunilor întreprinse de sutele negre și de celelalte elemente reacționare, conduse de guvern“. (Nota autorului la ediția din 1907. — *Nota red.*)

* Ziarul „Vpered“ din Geneva a început să apară în ianuarie 1905, ca organ al părții bolșevice a partidului. Din ianuarie pînă în mai au apărut 18 numere. În această lună, în locul acestui ziar a început să apară „Proletarii“ ca Organ Central al P.M.S.D.R., pe baza unei hotărâri adoptate de Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. (congresul a avut loc în cursul lunii mai, la Londra ; menșevicii n-au venit la acest congres, ci au organizat o „conferință“ a lor la Geneva). (Nota autorului la ediția din 1907. — *Nota red.*)

„o victorie hotărîtoare asupra țarismului“ ? Este posibil, în cel mai rău caz, ca nu numai să nu cucerim republica, dar și ca constituția să aibă un caracter iluzoriu, să fie o constituție „șipovistă“¹⁴, dar i-ar fi oare permis unui social-democrat să escamoteze lozincă republicii, formulată de noi ?

Firește, neoiskriștii n-au ajuns încă pînă la escamotarea acestei lozinci. Dar în ce măsură și-au pierdut ei spiritul revoluționar, în ce măsură filozofarea lor sterilă îi face să nu vadă care sînt sarcinile arzătoare ale momentului, o dovedește deosebit de concret faptul că în rezoluția lor ei *au uitat* să vorbească tocmai despre republică ! Este de necrezut, dar așa stau lucrurile. Toate lozincile social-democrației sînt confirmate, repetate, lămurite și precizate de diferitele rezoluții ale conferinței și nici alegerea de către muncitori a împuterniciților și delegaților pe întreprinderi n-a fost uitată, dar nu s-a găsit prilejul, în rezoluția cu privire la guvernul revoluționar provizoriu, să se amintească despre republică. Să vorbești de „victoria“ insurecției populare, de constituirea unui guvern revoluționar provizoriu și să nu arăți raportul care există între acești „pași“ și aceste acțiuni și cucerirea republicii, înseamnă să scrii o rezoluție merită nu să te pună în fruntea luptei proletarietului, ci să te facă să șchiopătezi în coada mișcării proletare.

În concluzie, prima parte a rezoluției (1) n-a lămurit de loc însemnătatea unui guvern revoluționar provizoriu din punctul de vedere al luptei pentru republică și al asigurării unei adunări care să fie cu adevărat populară și cu adevărat constituantă ; 2) a provocat o adevărată confuzie în conștiința democratică a proletarietului, punînd pe aceeași treaptă o victorie hotărîtoare a revoluției asupra țarismului cu o stare de lucruri în care lipsește tocmai condiția esențială pentru o adevărată victorie.

4. LICHIDAREA REGIMULUI MONARHIC ȘI REPUBLICA

Să trecem la partea următoare a rezoluției :

„...Și într-un caz și în altul, această victorie va constitui începutul unei noi faze a epocii revoluționare.

Sarcina pe care condițiile obiective ale dezvoltării sociale o pun în mod spontan acestei noi faze este lichidarea definitivă a între-

gului regim monarho-feudal în procesul luptei care are loc între elementele societății burgheze politicește eliberate, pentru realizarea intereselor lor sociale și pentru deținerea nemijlocită a puterii.

Tocmai de aceea un guvern provizoriu care ar lua asupra sa înfăptuirea sarcinilor acestei revoluții, care prin caracterul ei istoric este o revoluție burgheză, ar trebui ca, reglementînd lupta dintre clasele opuse ale națiunii în curs de eliberare, nu numai să împingă înainte dezvoltarea revoluționară, ci să și lupte împotriva acelor factori ai acestei dezvoltări care pun în primejdie bazele regimului capitalist“.

Să ne oprim asupra acestor pasaje, care constituie o parte de sine stătătoare a rezoluției. Ideea principală a raționamentelor reproduse de noi aici coincide cu cea expusă la punctul 3. al rezoluției congresului. Dar la o confruntare a acestor părți analoge din ambele rezoluții ne izbește numaidecît atenția următoarea deosebită fundamentală. Rezoluția congresului, după ce caracterizează în cîteva cuvinte baza social-economică a revoluției, își fixează toată atenția asupra luptei, bine determinate, dintre clase pentru anumite cuceriri și pune pe primul plan sarcinile deosebit de actuale ale proletariatului. Rezoluția conferinței, după ce face o descriere lungă, nebuloasă și confuză a bazei social-economice a revoluției, vorbește în chip foarte neclar despre lupta pentru anumite cuceriri și lasă cu totul în umbră sarcinile deosebit de actuale ale proletariatului. Rezoluția conferinței vorbește despre lichidarea vechii orînduiri în procesul luptei care are loc între diferitele elemente ale societății. Rezoluția congresului spune că noi, partidul proletariatului, trebuie să procedăm la această lichidare, că a efectua o adevărată lichidare nu înseamnă altceva decît a instaura republica democrată, că această republică trebuie s-o cucerim, că pentru apărarea ei și pentru libertate deplină noi vom lupta nu numai împotriva absolutismului, dar și împotriva burgheziei, atunci cînd va încerca (și ea va încerca neapărat) să ne răpească ceea ce am cucerit. Rezoluția congresului cheamă la luptă o anumită clasă, pentru un scop imediat, bine determinat. Rezoluția conferinței face diverse raționamente pe tema luptei dintre diferitele forțe. O rezoluție exprimă psihologia luptei active, iar cealaltă pe aceea a contemplării pasive; una e pătrunsă de chemarea la acțiune vie, pe cînd cealaltă e plină de filozofare sterilă. Ambele rezoluții declară că revoluția care se desfășoară în momentul de față nu este pentru noi decît

primul pas, care va fi urmat de al doilea, dar de aici una dintre ele trage concluzia că acest prim pas trebuie făcut cât mai repede și lichidat cât mai repede, că trebuie să cucerim republica, să zdrobim fără cruțare contrarevoluția și să pregătim terenul pentru al doilea pas. Cealaltă rezoluție însă se pierde, ca să zicem așa, într-o descriere prolixă a primului pas și (iertată-mi această exîresie vulgară) rumegă ideile sugerate de el. Rezoluția congresului ia ideile vechi și veșnic noi ale marxismului (despre caracterul burghez al revoluției democratice) ca preambul sau ca o primă premisă pentru concluziile sale asupra sarcinilor progresiste ale clasei de avangardă, care luptă și pentru revoluția democratică, și pentru cea socialistă. Rezoluția conferinței rămîne doar la preambul, rumegîndu-l și comentîndu-l în fel și chip.

Aceasta este tocmai deosebirea care împarte, de multă vreme, pe marxiștii ruși în două aripi : una a acelor care filozofează și alta a acelor care luptă – în vremurile de mult apuse ale marxismului legal ; una economistă și alta politică – în epoca în care începe o mișcare de masă. Din teza justă a marxismului cu privire la profundele rădăcini economice ale luptei de clasă în general, și ale luptei politice în special, „economisții” trăgeau concluzia originală că trebuie să întorcem spatele luptei politice și să frînăm dezvoltarea ei, că trebuie să-i reducem amploarea și să-i diminuăm sarcinile. Adepții luptei politice, dimpotrivă, trăgeau din aceleași teze altă concluzie, și anume : cu cât sînt astăzi mai adînci rădăcinile luptei noastre, cu atît mai amplă, mai curajoasă, mai hotărîtă și mai plină de inițiativă trebuie să fie această luptă. Aceeași controversă are loc și astăzi, într-o situație nouă, sub o altă formă. Din tezele potrivit cărora revoluția democratică nu este încă o revoluție socialistă, că ea „interesează” nu numai pe cei neavuți, că ea își are rădăcinile cele mai adînci în nevoile și trebuințele de neînlăturat ale *întregii* societăți burgheze, luată în ansamblu, din aceste teze tragem concluzia că clasa înaintată trebuie să-și fixeze cu și mai multă îndrăzneală sarcinile ei democratice, că trebuie să le formuleze pînă la capăt, cu și mai multă precizie, că trebuie să lanseze imediat lozinca republicii, să propage ideea necesității unui guvern revoluționar provizoriu și a zdrobirii necruțătoare a contrarevoluției. Oponenții noștri însă, neoiscriștii, deduc din aceleași

teze că nu trebuie duse pînă la capăt toate concluziile democratice, că printre lozincile practice poate să figureze și aceea a republicii, că ne este permis să nu propagăm ideea necesității unui guvern revoluționar provizoriu, că și hotărîrea de a convoca o adunare constituantă poate fi considerată drept o victorie hotărîtoare, că putem să nu trasăm sarcina de a lupta împotriva contrarevoluției ca pe o sarcină efectivă a noastră, ci să o înecăm în referirea vagă (și greșit formulată, după cum vom vedea de îndată) la „procesul luptei“. Acesta nu este un limbaj de militant politic, ci unul de arhivar !

Și cu cît veți analiza mai atent fiecare formulare în parte din rezoluția neoiscriștilor, cu atît vor deveni mai vizibile particularitățile ei esențiale, arătate de noi mai sus. Ni se vorbește, bunăoară, despre „procesul luptei dintre elementele societății burgheze politicește eliberate“. Știind care e subiectul rezoluției (guvern revoluționar provizoriu), întrebăm cu nedumerire : dacă e să vorbim de pe acum despre un proces al luptei, apoi cum pot fi trecute sub tăcere elementele care *subjugă* politicește societatea burgheză ? Cred oare conferențiștii că, din moment ce au făcut presupunerea că revoluția a ieșit învingătoare, asemenea elemente au și dispărut ? O asemenea idee ar fi, în general, o absurditate, și, mai cu seamă, ar fi o dovadă de nemărginită naivitate politică și de miopie politică. După victoria revoluției asupra contrarevoluției, aceasta din urmă nu va dispărea, ci, dimpotrivă, va începe în mod inevitabil o luptă nouă, care va fi și mai înverșunată. Consacrînd rezoluția noastră unei analize a sarcinilor ce ne revin după victoria revoluției, sîntem obligați să dăm o deosebită atenție sarcinilor impuse de necesitatea de a respinge ofensiva contrarevoluției (așa cum s-a și făcut în rezoluția congresului), și nu să înecăm aceste sarcini politice, imediate, arzătoare, actuale ale unui partid de luptă în considerații generale despre ceea ce se va întîmpla *după* actuala epocă revoluționară, despre ceea ce va fi atunci cînd va exista deja „o societate politicește *eliberată*“. Așa cum „economisții“, invocînd unele adevăruri generale despre subordonarea politicului față de economic, căutau să-și ascundă incapacitatea lor de a înțelege sarcinile politice ale zilei, tot așa și neoiscriștii, recurgînd la unele adevăruri generale despre lupta din cadrul societății politicește *eliberate*, încearcă să-și mas-

cheze incapacitatea lor de a înțelege care sînt sarcinile revoluționare actuale ale *eliberării* politice a acestei societăți.

Luați, de pildă, expresia „lichidarea definitivă a întregului regim monarho-feudal“. În limbajul comun, prin lichidarea definitivă a regimului monarhic se înțelege instaurarea unei republici democratice. Dar bunului nostru Martînov și admiratorilor lui această expresie li se pare prea simplă și prea limpede. Ei vor neapărat „să aprofundeze“ și să se exprime „mai savant“. Se fac astfel eforturi ridicole de a da dovadă de profunzime de idei, pe de o parte, iar pe de altă parte în loc de a formula o lozincă se face o descriere, în locul îndemnului de a merge cu curaj înainte rezultă un fel de a privi cu melancolie înapoi. Ca și cum am avea în fața noastră nu niște oameni vii, care chiar acum, imediat, vor să lupte pentru republică, ci niște mumii înțepenite, care examinează problema sub specie aeternitatis *, din punctul de vedere al plusquam-perfectului **.

Să mergem mai departe : „...un guvern provizoriu... ar lua asupra sa împlinirea sarcinilor acestei... revoluții burgheze...“ Tocmai aici s-a vădit imediat că conferențistii noștri au scăpat din vedere problema concretă care stă în fața conducătorilor politici ai proletariatului. Problema concretă a unui guvern revoluționar provizoriu a dispărut din câmpul lor vizual, fiind acoperită de aceea a șirului de guverne viitoare, care vor realiza sarcinile revoluției burgheze în general. Dacă vreți să priviți problema sub aspectul ei „istoric“, apoi exemplul oricăreia dintre țările europene vă va arăta că tocmai o serie de guverne care n-au fost de loc „provizorii“ au realizat sarcinile istorice ale revoluției burgheze, că chiar și guvernele care au învins revoluția s-au văzut nevoite să realizeze sarcinile istorice ale acestei revoluții învinse. Dar „un guvern revoluționar provizoriu“ nu este de loc ceea ce credeți dv. : acest nume se dă guvernului unei epoci revoluționare care ia imediat locul guvernului răsturnat și care se sprijină pe insurecția poporului, iar nu pe niște instituții reprezentative, ieșite din popor. Guvernul revoluționar provizoriu este un organ de luptă pentru victoria imediată a revoluției, pentru respingerea imediată a tentativelor contrarevoluționare, și nicidecum un organ menit

* — din punctul de vedere al veșniciei — *Nota trad.*

** — al mai mult ca perfectului. — *Nota trad.*

să realizeze sarcinile istorice ale revoluției burgheze în generai. Să lăsăm, domnilor, în seama viitorilor istorici de la viitoarea „Russkaia Starina“¹⁵ să stabilească ei care anume dintre sarcinile revoluției burgheze au fost realizate de noi împreună cu voi sau de cutare sau cutare guvern – treaba asta s-ar putea face și peste 30 de ani ; noi însă trebuie să dăm acum lozinci și indicații practice în vederea luptei pentru republică și a unei participări cât mai energice a proletariatului la această luptă.

Din motivele arătate, și ultimele teze din acea parte a rezoluției care a fost citată de noi sînt nesatisfăcătoare. Extrem de nefericită sau, cel puțin, stîngace este expresia după care guvernul provizoriu ar trebui „să reglementeze“ lupta dintre clasele opuse : marxistii n-ar trebui să folosească o asemenea formulare liberal-osvobojdenistă, care te face să crezi în posibilitatea unor guverne care n-ar fi niște organe ale luptei de clasă, ci niște „regulatoare“ ale ei... Guvernul ar trebui „nu numai să împingă înainte dezvoltarea revoluționară, ci să și lupte împotriva acelor factori ai acestei dezvoltări care pun în primejdie bazele regimului capitalist“. Un asemenea „factor“ este tocmai proletariatul, în numele căruia vorbește rezoluția ! În loc să ni se arate cum anume trebuie proletariatul, în momentul de față, „să împingă înainte dezvoltarea revoluționară“ (s-o împingă mai departe decît ar vrea s-o facă burghezia constituționalistă), în loc să fim sfătuiți să ne pregătim într-un anumit fel pentru a lupta împotriva burgheziei, atunci cînd ea se va întoarce împotriva cuceririlor revoluției, în loc de toate acestea ni se oferă o descriere generală a unui proces în care nu se spune nimic despre sarcinile concrete ale activității noastre. Felul în care își expun neoiskriștii ideile lor ne amintește de părerea lui Marx (în celebrele sale „teze“ asupra lui Feuerbach) despre materialismul vechi, străin de ideea dialecticii. Filozofii, spunea Marx, n-au făcut decît să interpreteze lumea în moduri diferite ; este vorba însă de a o schimba¹⁶. La fel și neoiskriștii pot să descrie și să lămurească destul de bine procesul luptei care se desfășoară sub ochii lor, dar ei sînt cu totul incapabili să dea o lozincă justă în această luptă. Mărșăluind cu mult zel, dar conducînd prost, ei subestimează însemnătatea concepției materialiste a istoriei

prin faptul că ignorează rolul activ, conducător și îndrumător pe care pot și trebuie să-l joace în istorie partidele care au înțeles condițiile materiale ale revoluției și care s-au situat în fruntea claselor înaintate.

5. CUM TREBUIE „ÎMPINSĂ ÎNAINTE REVOLUȚIA“ ?

Să reproducem un alt pasaj din rezoluție :

„În asemenea condiții, social-democrația trebuie să caute să se mențină, în tot cursul revoluției, pe o poziție care să-i asigure cel mai bine posibilitatea de a împinge înainte revoluția, să nu-i lege mâinile în lupta împotriva politicii inconsecvente și egoiste a partidelor burgheze și s-o apere de pericolul dizolvării ei în democrația burgheză.

De aceea social-democrația nu trebuie să-și pună ca scop să cucerească puterea sau s-o împartă cu alții în cadrul guvernului provizoriu, ci trebuie să rămână un partid de extremă opoziție revoluționară“.

Sfatul de a ocupa o poziție care să asigure cel mai bine posibilitatea de a împinge înainte revoluția ne place foarte, foarte mult. Numai că am dori ca, în afară de acest sfat bun, să ni se arate în mod deschis cum anume trebuie social-democrația să împingă înainte revoluția acum, în situația politică actuală, într-o epocă de zvonuri, presupuneri, discuții și proiecte de convocare a reprezentanților poporului. Poate oare, în momentul de față, să împingă înainte revoluția cineva care nu înțelege ce pericol prezintă teoria osvobojdenistă care preconizează o „înțelegere“ a poporului cu țarul, cineva care denumește victorie simplă „hotărâre“ de a convoca o adunare constituantă și care nu-și pune drept sarcină propagarea activă a ideii că este necesar un guvern revoluționar provizoriu ? cineva care pune în umbră lozinca republicii democratice ? În realitate, asemenea oameni *împing înapoi revoluția*, pentru că din punct de vedere *practic-politic* ei s-au oprit la nivelul poziției *osvobojdeniste*. Ce folos că ei recunosc programul care cere înlocuirea absolutismului prin republică, dacă dintr-o rezoluție asupra tacticii, care stabilește sarcinile actuale și imediate ale partidului într-un moment revoluționar, lipsește lozinca luptei pentru republică ? Fiindcă tocmai poziția osvobojdenistă, poziția burgheziei constituționaliste, se caracteri-

zează de fapt, în momentul de față, prin aceea că hotărîrea de a convoca o adunare constituantă a întregului popor este privită ca o victorie hotărîtoare, în timp ce despre guvernul revoluționar provizoriu și despre republică nu se spune, din prudență, nici un cuvînt ! Pentru a împinge revoluția înainte, adică dincolo de limita la care o împinge burghezia monarhistă, este necesar să fie lansate, subliniate în mod stăruitor și puse pe primul plan lozincile care *exclud* „inconsecvența” democrației burgheze. În momentul de față există *doar două* asemenea lozinci : 1) guvern revoluționar provizoriu și 2) republică, pentru că lozinca unei adunări constituante a întregului popor a fost *îmbrățișată* de burghezia monarhistă (vezi programul „Uniunii eliberării”), și ea a fost *îmbrățișată* tocmai cu scopul de a escamota revoluția, de a împiedica victoria deplină a revoluției, de a se ajunge la o tranzacție negustorească între marea burghezie și țarism. Și iată că dintre aceste două lozinci, singurele în stare să împingă înainte revoluția, conferința a uitat cu totul pe aceea a republicii, iar lozinca aducerii la putere a unui guvern revoluționar provizoriu a fost pur și simplu pusă pe același plan cu lozinca osvobođenistă a convocării unei adunări constituante a întregului popor, atît una cît și cealaltă fiind calificate ca „o victorie hotărîtoare a revoluției” ! !

Da, acesta este un fapt de netăgăduit, care, sîntem siguri, va servi drept jalon pentru viitorul istoric al social-democrației din Rusia. O conferință a social-democraților adoptă, în mai 1905, o rezoluție în care se spun vorbe frumoase despre necesitatea de a împinge înainte revoluția democratică, dar care în realitate o împinge înapoi, care în realitate nu merge mai departe de lozincile democratice ale burgheziei monarhiste.

Neoiskriștilor le place să ne reproșeze că nu ținem seama de pericolul unei dizolvări a proletariatului în democrația burgheză. Am vrea să-l vedem pe acela care ar încerca să dovedească temeinicia acestui reproș pe baza textului rezoluțiilor adoptate de Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Le-am răspunde atunci oponentilor noștri : social-democrația care acționează pe terenul societății burgheze nu poate să participe la viața politică fără a merge, într-un caz sau altul, *alături* de democrația burgheză. Deosebirea dintre noi și voi constă, tot-

odată, în faptul că noi mergem alături de burghezia revoluționară și republicană, fără a ne contopi cu ea, în timp ce voi mergeți alături de *burghezia liberală și monarhistă*, de asemenea fără a vă contopi cu ea. *Iată cum stau lucrurile.*

Lozincile voastre tactice, lansate în numele conferinței, *coincid* cu lozincile partidului „constituțional-democrat“, adică cu acelea ale *partidului burgheziei monarhiste*, iar voi n-ați observat, nu v-ați dat seama de această coincidență și în felul acesta v-ați pomenit, de fapt, *în coada osvobojenștilor.*

Lozincile noastre tactice, lansate în numele Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., *coincid* cu acelea ale burgheziei democrat-revoluționare și republicane. În Rusia, această burghezie și mică burghezie nu s-a constituit încă într-un mare partid popular *. Dar că există elemente ale unui asemenea partid, de asta se poate îndoi numai cine n-are idee despre ceea ce se petrece în Rusia în momentul de față. Noi avem intenția să conducem (în caz că marea revoluție rusă se va desfășura cu succes) nu numai proletariatul, care e organizat de partidul social-democrat, dar și această mică burghezie, care este în stare să meargă alături de noi.

Conferința, prin rezoluția ei, *coboară* în mod inconștient la nivelul burgheziei liberale și monarhiste. Congresul partidului, prin rezoluția lui, *ridică* în mod conștient la nivelul său elementele democrației revoluționare capabile de luptă, și nu de samsarlîc.

Asemenea elemente se găsesc mai cu seamă în rîndurile țărănimii. Fără să comitem o greșală prea mare, atunci cînd împărțim marile grupuri sociale după tendințele lor politice, putem să identificăm democrația revoluționară și republicană cu masa țărănimii, bineînțeles în același sens, cu aceleași rezerve și presupunînd aceleași condiții în care putem identifica clasa muncitoare cu social-democrația. Putem, cu alte cuvinte, să formulăm concluziile noastre și în termenii următori : prin lozincile ei *politice naționale cu caracter general* **, lansate într-un moment revoluționar, conferința *coboară* în mod incon-

* „Socialiștii-revoluționari“ sînt mai degrabă o grupare de intelectuali teroriști decît germentul unui asemenea partid, deși semnificația obiectivă a activității acestei grupări se reduce tocmai la înlăturarea sarcinilor burgheziei revoluționare și republicane.

** Nu vorbim despre lozincile speciale țărănești, cărora le sînt consacrate rezoluții aparte.

știent *la nivelul masei moșierilor* ; prin lozincile lui politice naționale cu caracter general, congresul partidului *ridică masa țărănească la nivelul revoluției*. Dacă cineva ne va acuza, pe baza acestei concluzii, că avem pasiunea paradoxelor, îi vom răspunde printr-o provocare : să dovedească netemeinicia tezei că, dacă nu vom fi în stare să ducem revoluția pînă la capăt, dacă ea *se va termina*, în mod osvobojenist, printr-o „victorie hotărîtoare“ sub forma simplei convocări de către țar a unei adunări reprezentative, care numai în batjocură ar putea fi numită constituantă, atunci va fi o revoluție în care va predomina elementul *moșieresc și al marii burghezii*. Dimpotrivă, dacă ne este dat să trecem printr-o revoluție cu adevărat mare, dacă de data asta istoria nu va admite un „avorton“, dacă vom fi în stare să ducem revoluția pînă la capăt, pînă la victoria hotărîtoare nu în accepția osvobojenistă sau neokristă a cuvîntului, atunci vom avea o revoluție în care va predomina elementul țărănesc și proletar.

Se vor găsi, poate, unii care, văzînd că noi admitem ideea unei asemenea predominări, vor crede că am renunțat la convingerea că apropiata revoluție va avea un caracter burghez. Așa ceva este foarte posibil, atunci cînd se abuzează de această noțiune, cum vedem că face „Iskra“. De aceea nu este de loc de prisos să ne oprim asupra acestei chestiuni.

6. DIN CARE PARTE ESTE AMENINȚAT PROLETARIATUL DE PERICOLUL DE A SE POMENI CU MIINILE LEGATE ÎN LUPTA ÎMPOTRIVA BURGHEZIEI INCONSECVENTE ?

Marxiștii sînt absolut convinși că revoluția rusă va avea un caracter burghez. Ce înseamnă asta ? Înseamnă că transformările democratice ale regimului politic și transformările social-economice, care au devenit o necesitate pentru Rusia, nu numai că nu înseamnă, ca atare, o subminare a capitalismului, o subminare a dominației burgheziei, dar, dimpotrivă, pentru prima oară ele vor curăța cu adevărat terenul pentru o dezvoltare largă și rapidă, europeană și nu asiatică a capitalismului ; pentru prima oară ele vor face posibilă dominația burgheziei ca clasă. Socialiștii-revoluționari nu pot să înțeleagă această idee, pentru că ei nu cunosc cele mai elementare legi

de dezvoltare ale producției de mărfuri și ale producției capitaliste, nu văd că nici chiar o victorie deplină a unei răscoale țărănești, nici chiar o reîmpărțire a întregului pământ în interesul țărănimii și potrivit dorințelor ei („împărțirea pământurilor“ * sau ceva asemănător), nu va distruge cât de cât capitalismul, ci, dimpotrivă, va da un impuls dezvoltării lui și va grăbi diferențierea de clasă în însuși rîndurile țărănimii. Neînțelegerea acestui adevăr face din socialiștii-revoluționari niște ideologi inconștienți ai micii burghezii. Sublinierea acestui adevăr are, pentru social-democrație, o importanță uriașă, nu numai teoretică, dar și practic-politică, căci de aici decurge obligația pentru partidul proletariatului de a păstra, în mișcarea „general-democratică“ actuală, o deplină independență de clasă.

Dar de aici nu rezultă cîtuși de puțin că revoluția *democratică* (burgheză prin conținutul ei social-economic) nu prezintă un *foarte mare* interes pentru proletariat. De aici nu rezultă cîtuși de puțin că revoluția democratică n-ar putea să capete o formă avantajoasă mai ales pentru marele capitalist, pentru magnatul financiar și pentru moșierul „luminaț“, cît și una avantajoasă pentru țaran și pentru muncitor.

Neoiscriștii înțeleg cu totul greșit sensul și semnificația categoriei : revoluție burgheză. Raționamentele lor sînt în permanență străbătute de ideea că o revoluție burgheză nu poate aduce decît ceea ce e avantajos burgheziei. Or, nu e nimic mai greșit decît această idee. Revoluția burgheză este o revoluție care nu iese din cadrul orînduirii burgheze, adică din cadrul orînduirii social-economice capitaliste. Revoluția burgheză exprimă nevoile dezvoltării capitalismului, și nu numai că nu distruge temeliele lui, dar, dimpotrivă, le lărgeste și le adîncește. De aceea această revoluție nu exprimă numai interesele clasei muncitoare, ci și pe acelea ale întregii burghezii. Dat fiind că în regimul capitalist dominația burgheziei asupra clasei muncitoare este inevitabilă, se poate spune, pe bună dreptate, că revoluția burgheză nu exprimă atît interesele proletariatului, cît pe acelea ale burgheziei. Dar este cu totul absurdă ideea că revoluția burgheză n-ar exprima de loc interesele proletariatului. Această idee absurdă se reduce sau la

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, adnotarea 71. — Nota red.

străvechea teorie narodnicistă, potrivit căreia revoluția burgheză e în contradicție cu interesele proletariatului, și, ca atare, n-avem nevoie de libertatea politică burgheză, sau la anarhism, care respinge orice participare a proletariatului la politica burgheză, la revoluția burgheză, la parlamentarismul burghez. Din punct de vedere teoretic, a admite o asemenea idee înseamnă a da uitării niște teze elementare ale marxismului, care arată că dezvoltarea capitalismului pe baza producției de mărfuri e inevitabilă. Marxismul ne învață că, pe o anumită treaptă de dezvoltare, societatea care e bazată pe producția de mărfuri și care se află în relații de schimb cu națiunile capitaliste civilizate trebuie să apuce ea însăși, în mod inevitabil, calea capitalismului. Marxismul a pus capăt în mod irevocabil aiurelilor debitate de narodnici și de anarhiști, potrivit cărora Rusia, de pildă, ar putea să evite dezvoltarea capitalistă, să iasă din capitalism sau să sară peste el pe o altă cale decât aceea a luptei de clasă desfășurate pe terenul și în cadrul acestui capitalism.

Toate aceste teze ale marxismului au fost dovedite și răzdovedite în toate amănuntele, atît pe plan general cît și în special în ce privește Rusia. Or, din aceste teze reiese că ideea de a căuta salvarea clasei muncitoare altundeva decât în dezvoltarea mai departe a capitalismului este *reacționară*. În țări ca Rusia, clasa muncitoare suferă nu atît din cauza capitalismului, cît din cauza insuficienței lui dezvoltări. De aceea clasa muncitoare este *fără doar și poate interesată* într-o dezvoltare cît mai largă, mai liberă și mai rapidă a capitalismului. Pentru clasa muncitoare este, fără îndoială, *avantajos* să fie înlăturate toate rămășițele trecutului care împiedică o dezvoltare largă, liberă și rapidă a capitalismului. Revoluția burgheză este tocmai o revoluție care înlătură în modul cel mai hotărît rămășițele trecutului, rămășițele iobăgiei (din aceste rămășițe face parte nu numai absolutismul, ci și monarhia) și care asigură cel mai bine o dezvoltare cît mai largă, mai liberă și mai rapidă a capitalismului.

De aceea revoluția *burgheză este, în cel mai înalt grad, avantajoasă proletariatului*. Ea este *absolut* necesară pentru interesele proletariatului. Cu cît revoluția burgheză va fi mai completă și mai hotărîtă, cu cît ea va fi mai *consecventă*,

cu atît lupta proletariatului împotriva burgheziei, pentru socialism, va avea mai multe şanse de izbîndă. Numai unor oameni lipsiţi de cele mai elementare cunoştinţe de socialism ştiinţific poate să li se pară nouă sau ciudată, paradoxală această concluzie. Or, din această concluzie rezultă, între altele, teza că, *într-un anumit sens*, revoluţia burgheză este *mai avantajoasă* pentru proletariat decît pentru burghezie. Iată în ce sens anume este neîndoielnică această teză : este în avantajul burgheziei să se sprijine pe unele rămăşiţe ale trecutului împotriva proletariatului, de pildă pe monarhie, pe armata permanentă etc. Pentru burghezie este avantajos ca revoluţia burgheză să nu măture cu prea multă hotărîre toate rămăşiţele trecutului, ci să mai lase unele dintre ele, cu alte cuvinte ca această revoluţie să nu fie pe deplin consecventă, să nu meargă pînă la capăt, să nu fie hotărîtă şi necruţătoare. Această idee, social-democraţii o exprimă adeseori într-un mod oarecum diferit, spunînd că burghezia se trădează pe sine însăşi, că ea trădează cauza libertăţii, că nu este capabilă de democratism consecvent. Pentru burghezie este mai avantajos ca transformările necesare în direcţia burghezo-democratică să fie înfăptuite mai încet, mai treptat, cu mai multă prudenţă, cu mai puţină hotărîre, pe calea reformelor, iar nu pe calea revoluţiei ; ca aceste transformări să fie cît mai prudente în ce priveşte „respectabilele“ instituţii iobăgiste (de felul monarhiei) ; ca ele să dezvolte cît mai puţin activitatea, spiritul de iniţiativă şi energia revoluţionară a poporului de jos, adică a ţărănimii şi, mai ales, a muncitorilor, căci altminteri muncitorilor le va fi cu atît mai uşor „să mute arma de pe un umăr pe celălalt“, cum spun francezii, adică să îndrepte împotriva burgheziei însăşi armele pe care le vor primi de la revoluţia burgheză, libertatea pe care le-o va da ea, instituţiile democratice ivite pe terenul pe care ea îl va curăţa de iobăgism.

Dimpotrivă, pentru clasa muncitoare este mai avantajos ca transformările necesare în direcţia burghezo-democratică să se înfăptuiască nu pe cale reformistă, ci neapărat pe cale revoluţionară, căci calea reformelor este calea aminărilor, a tărăgănelilor, a morţii lente şi chinuitoare a părţilor putrede ale organismului naţional. De pe urma acestei putreziri suferă, înainte de toate şi mai mult decît oricine, proletariatul

și țărănimea. Calea revoluționară este calea operației rapide și mai puțin dureroase pentru proletariat ; este calea îndepărtării directe a părților în putrefacție, calea celor mai mici concesii și menajamente față de monarhie și de instituțiile ei respective, ticăloase, respingătoare și putrede, care otrăvesc aerul cu miasmele lor.

Iată de ce, nu numai rigorile cenzurii, nu numai teama autorităților determină presa noastră burghezo-liberală să deplîngă eventualitatea unei căi revoluționare, să se teamă de revoluție, îl sperie pe țar cu revoluția, este preocupată de evitarea revoluției, se lingușește și face temeneli în speranța că va obține niscăi reforme lamentabile, menite să-i servească drept punct de plecare pe calea reformelor. Acesta este punctul de vedere nu numai al unor publicații ca „Russkie Vedomosti“¹⁷, „Sin Otecestva“¹⁸, „Nașa Jizn“¹⁹, „Nași Dni“²⁰, dar și al ilegalei, liberei „Osvobođenje“. Însăși situația burgheziei ca clasă în societatea capitalistă o face, în mod inevitabil, să dea dovadă de inconsecvență în revoluția democratică. Însăși situația proletariatului ca clasă îl face să fie un democrat consecvent. Burghezia privește înapoi, temîndu-se de progresul democratic, care amenință cu o întărire a proletariatului. Proletariatul n-are altceva de pierdut decît lanțurile, dar va cîștiga cu ajutorul democratismului lumea întreagă²¹. De aceea, cu cît revoluția burgheză este mai consecventă în transformările ei democratice, cu atît se mărginește mai puțin la ceea ce este avantajos numai pentru burghezie. Cu cît este mai consecventă, cu atît asigură mai multe avantaje proletariatului și țărânimii în revoluția democratică.

Marxismul nu-l învață pe proletar să se îndepărteze de revoluția burgheză, să aibă o atitudine indiferentă față de ea, să lase burgheziei conducerea în această revoluție, ci, dimpotrivă, îl îndeamnă să participe cu toată energia și să lupte cu toată hotărîrea pentru a impune democratismul proletar consecvent, pentru a împinge revoluția pînă la capăt. Noi nu putem să ieșim din cadrul burghezo-democratic al revoluției ruse, dar putem să lărgim într-o măsură enormă acest cadru, putem și trebuie să luptăm în limitele fixate de acest cadru, pentru interesele proletariatului, pentru nevoile lui imediate și pentru condiții care să permită pregătirea forțelor

lui în vederea viitoareii victorii depline. Există democrație burgheză și democrație burgheză. Și monarhistul din zemstvă, adept al creării unei camere superioare, care „cete“ introducerea votului universal, iar pe ascuns, în surdiună, încheie tranzacție cu țarismul pentru acordarea unei constituții ciuntite, este un democrat burghez. Și țăranul care pornește cu arma în mână împotriva moșierilor și funcționarilor și care, animat de un „republicanism naiv“, propune „să fie alungat țarul“*, este și el un democrat burghez. Există rinduieli burghezo-democratice ca acelea din Germania și ca acelea din Anglia, ca acelea din Austria și ca acelea din America sau din Elveția. Bun marxist ar mai fi acela care, în epoca revoluției democratice, ar scăpa din vedere această deosebire dintre diversele grade de democratism și dintre caracterul diferit al uneia sau alteia din formele lui și care, „făcînd pe deșteptul“, s-ar mulțumi cu afirmația că, totuși, nu este vorba decît de o „revoluție burgheză“, de roade ale „revoluției burgheze“!

Or, tocmai în această categorie de deștepți care fac paradă de miopia lor se situează și neoiscriștii noștri. Ei se mulțumesc să facă unele reflecții în legătură cu caracterul burghez al revoluției tocmai acolo și tocmai atunci cînd trebuie să știi să faci deosebire între democrația burgheză republicană-revoluționară și cea monarhistă-liberală, fără să mai vorbim de deosebirea dintre democratismul burghez inconsecvent și cel proletar consecvent. Ei se mulțumesc, ca și cum ar fi devenit niște adevărați „oameni din carapace“²², cu melancolice discuții pe tema „procesului luptei dintre clasele opuse“, atunci cînd este vorba de a da revoluției actuale o *conducere democratică*, de a sublinia lozincile *democratice progresiste*, spre deosebire de lozincile trădătoare ale d-lor Struve & Co., și de a arăta în mod clar și precis care sînt sarcinile imediate ale unei lupte cu adevărat revoluționare a proletariatului și a țăranimii, spre deosebire de samsarlîcul liberal al moșierilor și fabricanților. În momentul de față, esența problemei pe care dv., domnilor, ați scăpat-o din vedere este dacă revoluția noastră se va termina cu o victorie reală și grandioasă sau numai cu o tranzacție lamentabilă, dacă ea

* Vezi „Osvobojudenie“ nr. 71, pag. 337, nota 2.

va merge pînă la dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii sau „își va irosi forțele“ cu o constituție liberal-șipovistă !

La prima vedere s-ar părea că, punînd această problemă, noi ne abatem cu totul de la subiectul nostru. Dar așa ceva poate să pară doar la prima vedere. În realitate însă, toamai în această problemă se află rădăcina deosebirii principiale, care este de pe acum pe deplin conturată, dintre tactica social-democrată a Congresului al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia și tactica stabilită de conferința neoiskriștilor. Aceștia au și făcut de pe acum nu doi, ci trei pași înapoi, reeditînd greșelile economismului atunci cînd au avut de rezolvat probleme incomparabil mai complexe, mai importante și mai vitale pentru partidul muncitoresc, probleme care priveau tactica lui în momentul revoluției. Iată de ce trebuie să analizăm cu toată atenția problema în discuție.

În pasajul din rezoluția neoiskriștilor, citat de noi mai sus, se vorbește de pericolul ca nu cumva social-democrația să-și lege mîinile în lupta cu politica inconsecventă a burgheziei, ca nu cumva să se dizolve în democrația burgheză. Ideea acestui pericol străbate ca un fir roșu întreaga literatură specific neoiskristă, și în această idee constă adevărata esență a întregii poziții principiale în sciziunea din partidul nostru (de cînd, în această sciziune, elementele de zizanie au trecut de-a binelea pe planul al doilea față de elementele de cotitură spre „economism“). Și noi recunoaștem fără înconjur că acest pericol într-adevăr există, că tocmai acum, în toiul revoluției ruse, el a devenit deosebit de serios. Nouă tuttora, teoreticienilor sau — în ce mă privește aș prefera să spun — publiciștilor social-democrației, ne revine sarcina urgentă și de foarte mare răspundere de a stabili *din ce parte* amenință într-adevăr acest pericol. Căci izvorul divergenței noastre nu constă în chestiunea dacă există sau nu un asemenea pericol, ci în chestiunea dacă el este sau nu generat de așa-zisul codism al „minorității“ sau de așa-zisul revoluționarism al „majorității“.

Ca să înlăturăm orice interpretări greșite și orice neînțelegeri, ținem să observăm mai întii de toate că pericolul despre care vorbim se află nu în latura subiectivă, ci în cea

obiectivă a chestiunii ; nu în poziția formală pe care o va ocupa în cursul luptei social-democrația, ci în rezultatul material al întregii lupte revoluționare actuale. Aici nu se pune problema dacă cutare sau cutare grupuri social-democrate vor vrea sau nu să se dizolve în democrația burgheză, dacă ele își vor da seama că se dizolvă, — despre asta nici vorbă. Noi nu bănuim pe nici unul dintre social-democrați că ar avea o asemenea dorință și, în cazul de față, nici nu poate fi vorba de dorință. Totodată aici nu se pune problema dacă cutare sau cutare grupuri social-democrate își vor păstra independența lor formală, fizionomia lor proprie și starea lor de independență față de democrația burgheză în tot cursul revoluției. Ele pot nu numai să-și afirme această „independență“, dar să și-o și păstreze din punct de vedere formal, și, cu toate acestea, *se poate crea o asemenea situație*, încât ele să se pomenească cu mâinile legate în lupta împotriva inconsecvenței manifestate de burghezie. Rezultatul politic definitiv al revoluției ar putea să fie de așa natură, încât, cu toată „independența“ ei formală, cu toată fizionomia ei proprie ca organizație și ca partid, social-democrația să se dovedească în realitate a nu fi independentă, a nu fi în stare să imprime mersului evenimentelor pecetea independenței ei proletare ; să se dovedească a fi atît de slabă, încît în general, în ultimă instanță, ca rezultat final „dizolvarea“ ei în democrația burgheză să fie totuși un fapt istoric.

Iată în ce constă pericolul real. Și acum să vedem din ce parte amenință el : de la devierea social-democrației spre dreapta, efectuată de noua „Iskră“ după cum credem noi, sau de la devierea ei spre stînga, efectuată de „majoritate“, de ziarul „Vpered“ etc., după cum cred neoiscriștii ?

Așa cum am mai arătat, soluționarea acestei probleme este determinată de imbinarea obiectivă a acțiunii diferitelor forțe sociale. Caracterul acestor forțe a fost stabilit, din punct de vedere teoretic, de analiza marxistă a realității ruse, iar acum el este stabilit, din punct de vedere practic, prin acțiunea deschisă desfășurată de diferitele grupuri și clase în cursul revoluției. Și iată că toată analiza teoretică făcută de marxiști cu mult înainte de epoca prin care trecem noi azi și toate observațiile practice făcute de ei asupra desfășurării evenimentelor revoluționare ne arată că, din punctul

de vedere al condițiilor obiective, sînt posibile două căi și două rezultate ale revoluției în Rusia. Transformarea orînduirii economice și politice a Rusiei în direcția burghezodemocratică este inevitabilă și de neînlăturat. Nu există putere pe pămînt care să poată împiedica o asemenea transformare. Dar îmbinarea acțiunii forțelor existente care înfăptuiesc această transformare poate duce la două rezultate sau la două forme ale acestei transformări. Și atunci una din două : 1) sau lucrurile se vor termina „printr-o victorie hotărîtoare a revoluției asupra țarismului“ sau 2) nu vor fi forțe suficiente pentru a obține o victorie hotărîtoare, și lucrurile se vor termina printr-o tranzacție între țarism și elementele cele mai „inconsecvente“ și mai „egoiste“ ale burgheziei. Întreaga diversitate nemărginită de amănunte și combinații, pe care nimeni nu este în stare să le prevadă, se reduce, în linii mari, tocmai la unul dintre aceste două rezultate.

Să examinăm acum aceste rezultate, în primul rînd din punctul de vedere al semnificației lor sociale și în al doilea rînd, din punctul de vedere al situației social-democrației (al „dizolvării“ ei sau al „legării mîinilor“ ei) într-un caz și în celălalt.

Ce înseamnă „victoria hotărîtoare a revoluției asupra țarismului“ ? Am văzut mai înainte că, întrebunțînd această expresie, neokriștii nu înțeleg nici măcar sensul ei politic imediat. Și mai puțin dau ei dovadă de o înțelegere a conținutului ei de clasă. Noi, marxistii, nu trebuie în nici un caz să ne lăsăm amețiți de *cuvințele* : „revoluție“ sau „marea revoluție rusă“, așa cum se întîmplă, în momentul de față, cu mulți democrați revoluționari (de felul lui Gapon). Noi trebuie să ne dăm bine seama care forțe sociale reale anume se opun „țarismului“ (acesta este o forță cu totul reală și pe deplin înțeleasă de toți) și sînt în stare să obțină o „victorie hotărîtoare“ asupra lui. O asemenea forță nu poate fi marea burghezie, moșierii, fabricanții, „societatea“ care îi urmează pe osvobojeniști. Noi vedem că ei nici nu vor să obțină o victorie hotărîtoare. Știm că ei, prin însăși poziția lor de clasă, nu sînt în stare să ducă o luptă hotărîită împotriva țarismului : proprietatea privată, capitalul, pămîntul sînt o ghiulea prea mare atîrnată de picioarele lor, pentru ca ei să poată duce o asemenea luptă. Ei au prea mare ne-

voie de țarism, cu forțele lui polițienești-birocratice și militare îndreptate împotriva proletariatului și a țărănimii, ca să poată urmări distrugerea lui. Se înțelege că o forță în stare să obțină o „victorie hotărâtoare asupra țarismului“ poate fi numai *poporul*, adică proletariatul și țărănimea, dacă e să luăm forțele principale, mari, și să repartizăm mica burghezie sătească și orășenească (care și ea e „popor“) între amândouă. „Victoria hotărâtoare a revoluției asupra țarismului“ este *dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii*. De această concluzie, care a fost de mult formulată de către „Vpered“, n-au cum să scape neoiskriștii noștri. Altceineva nu poate să obțină o victorie hotărâtoare asupra țarismului.

Și o astfel de victorie va fi tocmai o dictatură, ceea ce înseamnă că ea va trebui, în mod inevitabil, să se sprijine pe forța armată, pe înarmarea maselor, pe insurecție, iar nu pe unele sau altele din instituțiile create „în mod legal“, „pe cale pașnică“. Ea nu poate fi decât o dictatură, pentru că înfăptuirea transformărilor care sînt imediat și neapărat necesare proletariatului și țărănimii va provoca o rezistență înverșunată atît din partea moșierilor cît și din partea mării burghezii și a țarismului. Fără dictatură nu va putea fi zdrobită această împotrivire, nu vor putea fi respinse tentativele contrarevoluționare. Dar se înțelege că aceasta nu va fi o dictatură socialistă, ci una democratică. Ea nu va putea atinge (fără ca dezvoltarea revoluției să treacă printr-o serie întregă de etape intermediare) temeliile capitalismului. Ea va putea, în cel mai bun caz, să procedeze la o reîmpărțire radicală a proprietății funciare în folosul țărănimii, să înfăptuiască un democratism consecvent și deplin, care să meargă pînă la republică, să smulgă din rădăcini toate trăsăturile asiatică, de robie, nu numai din viața de la țară, dar și din viața fabricilor, și să pună bazele unei serioase îmbunătățiri a situației muncitorilor și a ridicării nivelului lor de trai, în sfîrșit – last but not least* – ea va putea face în așa fel ca flacăra revoluției să se întindă și în Europa. O asemenea victorie nu va face încă din revoluția noastră burgheză o revoluție socialistă ; revoluția democratică nu va ieși

* Ultima la număr, dar nu și ca importanță. — Nota trad.

în mod nemijlocit din cadrul relațiilor social-economice burgheze ; și, totuși, o asemenea victorie va avea o imensă însemnătate pentru viitoarea dezvoltare a Rusiei și a întregii lumi. Nimic nu va face să crească în așa măsură energia revoluționară a proletariatului mondial, nimic nu va scurta atât de mult drumul care-l duce spre victoria deplină ca această victorie hotărîtoare a revoluției care a început în Rusia.

Cît de probabilă este o asemenea victorie, asta este o altă chestiune. Noi nu sîntem cîtuși de puțin înclinați spre un optimism nesocotit în această privință, noi nu scăpăm de loc din vedere imensa greutate a acestei sarcini ; dar, pornind la luptă, trebuie să vrem să învingem și să știm să arătăm adevăratul drum care duce spre victorie. Tepdînțele care pot duce la această victorie există, fără îndoială. Este adevărat că influența noastră, a social-democrației, asupra maseilor proletare este încă cu totul nesatisfăcătoare ; influența revoluționară exercitată asupra masei țărănești este cît se poate de neînsemnată ; fărîmițarea, starea de înapoiere și lipsa de cultură a proletariatului și, mai ales, a țărănimii sînt încă de proporții înspăimîntătoare. Dar revoluția unește repede și luminează repede. Fiecare pas în dezvoltarea ei trezește masele și le atrage cu o forță irezistibilă tocmai de partea programului revoluționar, singurul care exprimă în mod consecvent și integral interesele lor adevărate, vitale.

O lege a mecanicii spune că acțiunea este egală cu reacțiunea. În istorie, forța distructivă a unei revoluții depinde, de asemenea, în mare măsură de durată și de tăria cu care au fost înăbușite năzuințele spre libertate, de profunzimea contradicției dintre „suprastructura“ antediluviană și forțele vii ale epocii contemporane. Și situația politică internațională este, în multe privințe, cît se poate de favorabilă revoluției ruse. Răscoala muncitorilor și țăranilor a și început ; ea este fărîmițată, spontană, slabă, dar dovedește în mod incontestabil și neîndoielnic existența unor forțe care sînt capabile de luptă hotărîită și care merg spre o victorie hotărîtoare.

Dacă aceste forțe nu se vor dovedi suficiente, țarismul va avea timp să încheie o tranzacție, pe care o și pregătesc, din două părți, domnii de teapa lui Bulîghin și a lui Struve. În cazul acesta lucrurile se vor termina printr-o constituție ciuntită sau chiar, în cazul cel mai rău, printr-o parodie de

constituție. Și aceasta va fi de asemenea o „revoluție burgheză“, numai că va fi un avorton, o stîrpitură, un monstru. Social-democrația nu-și face iluzii, fiindcă cunoaște natura trădătoare a burgheziei ; ea nu-și va pierde cumpătul și nu va înceta să-și desfășoare activitatea ei stăruitoare, susținută și plină de răbdare, îndreptată spre educarea în spirit de clasă a proletariatului, chiar în cele mai posomorîte zile ale prosperității burghezo-constituționale „șipoviste“. Acest deznodămînt ar semăna, într-o măsură mai mare sau mai mică, cu acela al mai tuturor revoluțiilor democratice care au avut loc în Europa în cursul secolului al XIX-lea, iar dizolvarea partidului nostru ar urma, în acest caz, o cale îngustă și anevoioasă, lungă și grea, dar cunoscută și bătorită.

Se pune acum întrebarea : în care dintre aceste două deznodăminte posibile se va pomeni într-adevăr social-democrația cu mîinile legate în fața burgheziei inconsecvente și egoiste și va fi, în fond, „dizolvată“ sau aproape dizolvată în democrația burgheză ?

E de ajuns să pui în mod limpede o asemenea întrebare și răspunsul vine de la sine fără nici o greutate.

Dacă burghezia va reuși, printr-o tranzacție cu țarismul, să facă să eșueze revoluția rusă, atunci social-democrația se va pomeni, de fapt, cu mîinile legate în fața burgheziei inconsecvente, atunci social-democrația va fi „dizolvată“ în democrația burgheză, în sensul că proletariatul nu va reuși să imprime revoluției pecetea lui vie, nu va reuși să se răfuiască cu țarismul în chip proletar sau, cum a spus Marx oîndva, „în manieră plebee“.

Dacă revoluția se va termina printr-o victorie hotărîtoare, atunci noi ne vom răfui cu țarismul în chip iacobin sau, dacă vreți, în manieră plebee. „Întreaga teroare franceză – scria Marx în 1848 în vestita sa „Noua gazetă renană“ – nu a fost altceva decît o manieră plebee de a sfîrși o dată cu dușmanii burgheziei, cu absolutismul, feudalismul și mica burghezie“ (vezi Marx' Nachlass, ediția Mehring, vol. III, pag. 211)²³. S-au gîndit oare vreodată la sensul acestor cuvinte ale lui Marx aceia care caută să-i sperie pe muncitorii social-democrați ruși cu gogorița „iacobinismului“ în epoca revoluției democratice ?

Girondinii social-democrației ruse contemporane, „neokrîștii, nu se contopesc cu osvobojeniștii, dar, prin caracterul lozincilor lor, ei ajung în fond să se situeze în coada acestora. Dar osvobojeniștii, adică reprezentanții burgheziei liberale, vor să se răfuiască cu absolutismul în mod delicat, pe calea reformelor – făcînd concesii, evitînd să se atingă de aristocrație, de nobilime, de curte –, cu prudență, fără nici un fel de sfărîmări, cu amabilitate și politețe, în mod aristocratic, cu mănuși albe (de felul acelora pe care și le-a pus domnul Petrunkevici, împrumutîndu-le de la un bașbuzuc, atunci cînd „reprezentanții poporului“ (?) au fost primiți de către Nicolaie Singerosul²⁴ ; vezi „Proletarii“ nr. 5*).

Iacobinii social-democrației contemporane – bolșevicii, partizanii ziarului „Vpered“, congresiștii sau partizanii ziarului „Proletarii“, nu știu cum să le mai zic – vor să ridice cu lozincile lor mica burghezie revoluționară și republicană, și mai ales țărănimea, la nivelul democratismului consecvent al proletariatului, care își păstrează deplina sa independență de clasă. Ei vor ca poporul, adică proletariatul și țărănimea, să se răfuiască cu monarhia și cu aristocrația „în manieră plebee“, nimicind fără cruțare pe dușmanii libertății, zdrobind prin forță împotrivirea lor și nefăcînd nici o concesie blestematei moșteniri a iobăgiei, a asiaticismului, a batjocoririi omului.

Asta nu înseamnă, bineînțeles, că noi am vrea neapărat să-i imităm pe iacobinii din 1793, că am vrea să preluăm concepțiile lor, programul, lozincile și metodele lor de acțiune. Nici vorbă de așa ceva. Noi nu avem un program vechi, ci unul nou : programul-minimum al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Noi avem o lozincă nouă : dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii. Noi vom avea, dacă vom trăi pînă la adevărata victorie a revoluției, și noi metode de acțiune, corespunzătoare caracterului și țelurilor urmărite de partidul clasei muncitoare, care năzuiește spre revoluția socialistă deplină. Făcînd această comparație, vrem numai să arătăm că reprezentanții clasei înaintate a secolului al XX-lea, reprezentanții proletariatului, adică social-democrații, se împart și ei în două

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 298–301. — Nota red.

aripi (una oportunistă și alta revoluționară), așa cum reprezentanții clasei înaintate a secolului al XVIII-lea, adică reprezentanții burgheziei, se împărțeau în girondini și iacobini.

Numai în cazul unei victorii depline a revoluției democratice nu va avea proletariatul mâinile legate în lupta împotriva burgheziei inconsecvente, numai în acest caz nu „se va dizolva“ el în democrația burgheză, ci va imprima întregii revoluții pecetea sa proletară sau, mai exact, proletar-țărănească.

Intr-un cuvânt, pentru ca, în lupta pe care o duce împotriva democrației burgheze inconsecvente, să nu se pomenască cu mâinile legate, proletariatul trebuie să fie destul de conștient și de puternic ca să ridice țărănimea la conștiința revoluționară, să conducă asaltul ei, să înfăptuiască astfel, în mod de sine stătător, un democratism proletar consecvent.

Iată cum se pune problema, atât de nefericit rezolvată de neoiscriști, a pericolului de a ne pomeni cu mâinile legate în lupta împotriva burgheziei inconsecvente. Burghezia va fi totdeauna inconsecventă. Nu există nimic mai naiv și mai steril decât încercările de a trasa condiții sau fixa puncte * care, dacă ar fi îndeplinite, ar permite ca democrația burgheză să fie considerată drept un prieten sincer al poporului. Numai proletariatul poate să fie luptător consecvent pentru democrație. El poate deveni luptător victorios pentru democrație numai cu condiția ca și masa țărănimii să se alăture luptei lui revoluționare. Dacă el nu va dispune în acest scop de forțe suficiente, burghezia va izbuti să se situeze în fruntea revoluției democratice și să-i imprime un caracter inconsecvent și egoist. Pentru a împiedica o asemenea eventualitate, nu există alt mijloc decât dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii.

Ajungem astfel la concluzia indiscutabilă că tocmai tactica neoiscriștilor este aceea care, prin semnificația ei obiectivă, face jocul democrației burgheze. Predicile în favoarea dezlănării organizatorice, care merge pînă la plebiscite, pînă

* Cum a încercat să facă Starover în rezoluția sa care a fost respinsă de Congresul al III-lea²⁵ și cum încearcă să facă conferința printr-o rezoluție tot atât de nefericită.

la principiul pactizării, pînă la ruperea de partid a literaturii de partid, subaprecierea importanței sarcinilor care revin insurecției armate, confuzia ce se face între lozincile politice naționale ale proletariatului revoluționar și acelea ale burgheziei monarhiste, denaturarea condițiilor necesare pentru a obține „o victorie hotărîtoare a revoluției asupra țarismului“, toate acestea la un loc constituie tocmai acea politică de codism care, într-un moment revoluționar, dezorientează proletariatul, îl dezorganizează și-i tulbură conștiința, subapreciază tactica social-democrației, în loc să arate singurul drum care duce la izbîndă și să grupeze în jurul lozincii proletariatului toate elementele revoluționare și republicane ale poporului.

Pentru a întări această concluzie, la care am ajuns printr-o analiză a rezoluției, să privim aceeași problemă sub alte aspecte. Să vedem, în primul rînd, cum e ilustrată tactica neoiskristă și de către un menșevic cam naiv, dar sincer, în ziarul gruzin „Soțial-Demokrat“. Să vedem, în al doilea rînd, cine se folosește de fapt, în actuala situație politică, de lozincile noi „Iskre“.

7. TACTICA „INLĂTURĂRII CONSERVATORILOR DE LA GUVERN“

Articolul menționat de noi mai sus a apărut în organul de presă al „comitetului“ menșevic din Tiflis („Soțial-Demokrat“ nr. 1), sub titlul „Zemski sobor și tactica noastră“. Autorul lui n-a uitat încă cu desăvîrșire programul nostru; el formulează lozinca instaurării republicii, dar despre tactică vorbește în felul următor :

„În vederea atingerii acestui scop (instaurarea republicii) pot fi indicate două căi : ori să nu dăm nici o atenție unei instituții ca Zemski sobor, pe care o convoacă guvernul, și cu arma în mînă să răsturnăm guvernul, să formăm un guvern revoluționar și să convocăm o adunare constituantă ; ori să proclamăm Zemski sobor drept centru al acțiunii noastre, exercitînd cu arma în mînă o presiune asupra membrilor lui, asupra activității lui, să-l silim prin forță să

se proclame adunare constituantă sau să convoace o adunare constituantă. Aceste două tactici se deosebesc foarte mult una de alta. Să vedem însă care dintre ele este mai avantajoasă pentru noi“.

Iată care sînt, în expunerea unui neoisikrist rus, ideile care și-au găsit mai tîrziu întruchiparea în rezoluția analizată de noi. Și, notați bine, toate acestea au fost scrise înainte de evenimentele de la Tūsima²⁶, cînd „proiectul“ lui Bulîghin nu văzuse încă lumina zilei. Pînă și liberalii începuseră să-și piardă răbdarea și să-și exprime neîncrederea, în articolele publicate de ei în coloanele presei legale, iar social-democratul neoisikrist s-a dovedit a fi mai lesne încrezător decît ei. El anunță că „se convoacă“ Zemski sobor și are atîta încredere în țar, încît propune să facem din acest Zemski sobor (sau, poate, din această „Dumă de stat“ sau din această „adunare legislativă consultativă“ ?), care nu există încă, centrul acțiunii noastre. Fiind mai deschis și mai sincer decît autorii rezoluției adoptate la conferință, menșevicul nostru de la Tiflis nu consideră că cele două „tactici“ (în a căror expunere dă dovadă de o naivitate inimitabilă) sînt identice, ci declară că cea de-a doua este „mai avantajoasă“. Ascultați ce spune el :

„Prima tactică. După cum știți, revoluția care vine este o revoluție burgheză, adică urmărește o schimbare a regimului actual în care (schimbare) este interesat nu numai proletariatul, ci și întreaga societate burgheză. Toate clasele, chiar și capitaliștii, sînt în opoziție față de guvern. Proletariatul și burghezia care luptă merg, într-un anumit sens, împreună, și împreună atacă absolutismul din direcții diferite. Guvernul este, de data asta, cu totul izolat și lipsit de simpatia societății. De aceea este foarte ușor ca el să fie nimicit*. În Rusia, nu tot proletariatul este încă atît de conștient și de organizat, încît să poată face singur revoluția. Și chiar dacă ar putea, el n-ar face o revoluție burgheză, ci una proletară (socialistă). Prin urmare, este în interesul nostru ca guvernul să rămînă fără aliați, ca el să nu poată dezbinda opoziția, să nu cîștige de partea sa burghezia și să nu lase izolat proletariatul...“

Așadar, este în interesul proletariatului ca guvernul țarist să nu-l poată despărți de burghezie ! Nu cumva din greșeală i s-a dat organului gruzin denumirea de „Soțial-Demokrat“,

* După cuvîntul „nimicit“, în manuscris urmează, în paranteză, două semne de întrebare, care au fost introduse în citat de către Lenin și au fost apoi șterse. — *Nota red.*

și nu aceea de „Osvobođenje“? Și observați cât de superbă este această filozofie a revoluției democratice!! Nu vedem noi aici cu ochii noștri cum bietul menșevic de la Tiflis s-a lăsat complet derutat de interpretarea cazuistică și codistă a noțiunii de „revoluție burgheză“? El discută problema eventualei izolări a proletariatului în revoluția democratică și uită... uită un fleac... țărănimea! Dintre aliații posibili ai proletariatului el cunoaște și îndrăgește pe moșierii din zemstve și nu cunoaște pe țărani. Și asta în Caucaz! Ei bine, n-am avut noi dreptate când am spus că „Iskra“ nouă, cu raționamentele ei, coboară pînă la nivelul burgheziei monarhiste, în loc să ridice pînă la ea, în calitate de aliat, țărănimea revoluționară?

„...În caz contrar, înfrîngerea proletariatului și victoria guvernului sînt inevitabile. Or, tocmai asta urmărește și absolutismul. Nu încapе îndoială că în acest Zemski sobor, convocat de el, va atrage de partea sa pe reprezentanții nobilimii, ai zemstvelor, ai orașelor, ai universităților și ai altor instituții burgheze de acest fel*. El va avea grijă să-i îmbuneze cu mici concesii și să-i împace astfel cu el. Consolidat în felul acesta, el își va îndrepta toate loviturile împotriva poporului muncitor, care se va afla izolat. Datoria noastră este să preîntîmpinăm ua asemenea deznodămînt nenorocit. Dar vom putea noi să facem acest lucru pe prima cale? Să presupunem că n-am dat nici o atenție acestui Zemski sobor, ci am început să ne pregătim singuri în vederea insurecției și într-o bună zi am ieșit înarmați în stradă, gata de luptă. Și iată că avem în fața noastră nu un singur dușman, ci doi: guvernul și Zemski sobor. În timp ce noi ne pregăteam, ei au avut timp să ajungă la o înțelegere**, să încheie un acord, să elaboreze o constituție avantajoasă pentru ei și să împartă între ei puterea. Aceasta este o tactică, fără îndoială, avantajoasă pentru guvern, și noi trebuie s-o respingem cu toată energia...“

Iată ce înseamnă să fii sincer! Trebuie să renunțăm în mod categoric la „tactica“ pregătirii insurecției, pentru că „în acest timp“ guvernul se va înțelege cu burghezia! Oare se poate găsi în vechea literatură a celui mai inveterat „economism“ ceva care să se apropie cât de cât de această defăimare a social-democrației revoluționare? Răscoalele și

* Mai departe în manuscris urmează aceste cuvinte scrise de Lenin, care au fost apoi șterse: „Nobilimea, universitățile și alte instituții burgheze de acest fel! Trebuie să ne întoarcem la «Raboceaia Misi» pentru a da peste un «marxism» atît de vulgar și de primitiv!». — *Nota red.*

** Mai departe în manuscris se află următoarele cuvinte scrise de Lenin, care au fost apoi șterse: „ce iacobinism! «să ne pregătim» în vederea insurecției!». — *Nota red.*

revoltele muncitorilor și țărănilor, care izbucnesc ba aici, ba acolo, sînt un fapt real. Zemski sobor nu este altceva decît o promisiune a lui Bulîghin. Iar ziarul „Soțial-Demokrat“, care apare la Tiflis, e de părere că trebuie să renunțe la tactica de pregătire a insurecției și să se aștepte pînă ce va lua ființă un „centru de acțiune“ cu numele de Zemski sobor...

„...A doua tactică, dimpotrivă, constă în a pune Zemski sobor sub supravegherea noastră și a nu-i da posibilitatea să acționeze după voia sa * și să ajungă la o înțelegere cu guvernul. **

Noi sprijinim Zemski sobor în măsura în care el luptă împotriva absolutismului și luptăm împotriva ei în cazurile cînd se împacă cu absolutismul. Printr-o intervenție energetică și prin forță, noi provocăm o spărtură în rîndurile deputaților *** ; pe radicali îi atragem de partea noastră ****, iar pe conservatori îi înlăturăm de la guvern și în felul acesta aducem întregul ***** Zemski sobor pe calea revoluției. Datorită acestei tactici, guvernul va rămîne în permanență izolat, opoziția***** va fi puternică și, prin aceasta, instaurarea unui regim democratic va fi ușurată“.

Da, da ! Să ni se mai spună acum că exagerăm cînd vorbim de cotitura operată de neoiscriști spre o varietate de „economism“ de cea mai vulgară speță. Avem de-a face aici cu ceva în genul faimosului praf împotriva muștelor : prinzi musca, presari puțin praf pe ea, și pieri. Dezbinăm *prin forță* pe deputații din Zemski sobor, „înlăturăm pe conservatori de la guvern“ și *întregul* Zemski sobor va apuca *calea revoluției*... Fără nici un fel de insurecție armată „iacobină“, ci numai așa, în mod distins, aproape parlamentar, „exercitînd influență“ asupra *celor din Zemski sobor*.

Sărmana Rusie ! S-a spus despre ea că poartă întotdeauna pălăriile demodate pe care le-a lepădat Europa. Parlament

* Mai departe în manuscris urmează aceste cuvinte scrise de Lenin, care au fost apoi șterse : „uf, ce rrevoluționarism !“. — *Nota red.*

** Și care este mijlocul prin care am putea lipsi pe cei din Zemski sobor de voința lor ? Nu cumva vreo hirtie de turnesol specială ?

*** Sfinte Sisoe ! Iată care e tactica lor „aprofundată“ ! Ca să ne batem pe stradă n-avem forțe, dar putem „să provocăm, prin forță, o spărtură în rîndurile deputaților“. Ascultă, tovarășe din Tiflis, poți să minți, dar mai cu măsură...

**** Mai departe în manuscris se află următorul text scris de Lenin, care a fost apoi șters : „Sărmanul Struve, precum se știe, trece drept radical ! Ce fericie să fi alipit cu forța de neoiscriști...“. — *Nota red.*

***** Mai departe în manuscris urmează aceste cuvinte scrise de Lenin, care au fost apoi șterse : „i-auzi ! i-auzi !“. — *Nota red.*

***** Mai departe în manuscris urmează aceste cuvinte scrise de Lenin, care au fost apoi șterse : „fără conservatorii «înlăturați» ?“. — *Nota red.*

nu avem încă, nu l-a promis nici Bulîghin, dar cretinism parlamentar²⁷ avem de pe acum cît poftiți.

„...Cum trebuie să se facă această intervenție? În primul rînd, vom cere ca Zemski sobor să fie convocat pe bază de vot universal, egal, direct și secret. O dată cu proclamarea * unui asemenea regim electoral, trebuie consfințită prin lege ** libertatea deplină a agitației electorale, adică libertatea întrunirilor, libertatea cuvîntului, a presei, inviolabilitatea alegătorilor și a aleșilor și punerea în libertate a tuturor deținuților politici. Alegerile trebuie să fie fixate la o dată cît mai depărtată, ca să avem timp suficient pentru a informa și a pregăti poporul. Și fiindcă cu întocmirea regulamentului privitor la modul cum va fi convocat Zemski sobor a fost însărcinată o comisie instituită de Bulîghin, ministrul de interne, noi trebuie să căutăm să influențăm atît această comisie cît și pe membrii ei ***. Dacă comisia Bulîghin va refuza să satisfacă revendicările noastre **** și va da numai celor avuți dreptul de a alege deputați, va trebui să intervenim în aceste alegeri și, prin mijloace revoluționare, să-i silim pe alegători să aleagă candidați progresiști și să ceară în Zemski sobor convocarea unei adunări constituante *****. În sfîrșit, prin tot felul de măsuri, prin demonstrații, greve și, dacă va fi nevoie, prin insurecție, va trebui ca Zemski sobor să fie silit să convoace o adunare constituantă sau să se proclame el însuși adunare constituantă. Proletariatul înarmat trebuie să fie apărătorul adunării constituante și amîndoi împreună ***** vor merge spre republica democratică.

Aceasta este tactica social-democrată, și numai ea ne va asigura victoria“.

Să nu credeți că toate aceste prostii de necrezut sînt produsul unei simple încercări publicistice a vreunui neoiskrîst lipsit de răspundere și fără influență. Nu, toate acestea au apărut în *organul de presă* al unui întreg comitet al neoiskrîștilor, al celui din Tiflis. Mai mult chiar, aceste prostii au fost aprobate, fără ezitare, de către „Iskra“, care în nr. 100 scrie următoarele despre ziarul „Soțial-Demokrat“ :

„Primul număr este redactat într-un stil viu și cu talent. Se simte mîna expertă, pricepută a unui redactor care e și scriitor... Se poate spune, cu siguranță, că ziarul se va achita în mod strălucit de misiunea ce și-a fixat-o“.

* În „Iskra“ ?

** De către Nicolaie ?

*** Iată ce înseamnă tactica : „a înlătura pe conservatorii de la guvern“ !

**** Așa ceva este exclus din moment ce aplicăm o tactică atît de justă și atît de aprofundată !

***** Mai departe în manuscris urmează aceste cuvinte scrise de Lenin, care au fost apoi șterse : „să-i silim să aleagă“ — «prin mijloace revoluționare» !

Mai există și astfel de repetiloviști revoluționari !”. — Nota red.

***** Și proletariatul înarmat, și conservatorii „înlăturați de la guvern“ ?

Da ! Dacă această misiune constă în a arăta în mod concret lumii întregi toată descompunere ideologică la care a ajuns neoiskrismul înseamnă că într-adevăr ziarul s-a achitat în mod „strălucit“ de ea. Nimeni n-ar reuși să exprime în chip mai „viu“, cu mai mult „talent“ și cu mai multă „pri-cepere“ această decădere a neoiskrisților, care au coborât pînă la nivelul oportunistului burghezo-liberal.

8. OSVOBOJDENISMUL ȘI NEOISKRISMUL

Să trecem acum la o altă dovadă grăitoare a semnificației politice a neoiskrismului.

În remarcabilul, excelentul și foarte instructivul său articol intitulat „Cum să ne regăsim pe noi înșine“ („Osvojojdenie“ nr. 71), d-l Struve declară război „revoluționarismului programatic“ al partidelor extremiste de la noi. D-l Struve este în special nemulțumit de mine personal *. În ce mă privește, sînt cît se poate de mulțumit de d-l Struve : nici n-aș putea să-mi doresc un aliat mai bun în lupta împotriva „economismului“, în curs de renaștere, al neoiskrisților și împotriva totalei neprincipialități a „socialiștilor-revoluționari“. În ce fel au dovedit d-l Struve și „Osvojojdenie“, în mod practic,

* „În comparație cu revoluționarismul d-lui Lenin și al tovarășilor săi, revoluționarismul social-democrației din Europa occidentală, cel al lui Bebel și chiar cel al lui Kautsky, înseamnă oportunism, dar chiar și temelile acestui revoluționarism, deja atenuat, au fost săpate și subminate de istorie“. Este o răbufnire destul de violentă. Dar degeaba crede d-l Struve că mi se poate arunca în seamă totul, ca unui mort. Îmi va fi de ajuns să-l desfid pe d-l Struve să-mi răspundă la următoarele întrebări, ceea ce dînsul nu va fi în stare să facă. Unde și cînd am calificat eu „revoluționarismul lui Bebel și al lui Kautsky“ drept oportunism ? Unde și cînd am pretins eu că am creat în social-democrația internațională un curent aparte, care să nu fie identic cu acela al lui Bebel și Kautsky ? Unde și cînd au ieșit la iveală divergențe între mine, de o parte, și Bebel și Kautsky, de altă parte, divergențe care prin gravitatea lor să se fi apropiat cit de cit de cele ivite între Bebel și Kautsky la Breslau, în problema agrară, de pildă ?²⁹ Să încerce d-l Struve să răspundă la aceste trei întrebări.

Cititorilor însă le vom spune că burghezia liberală recurge *pretutindeni și întotdeauna* la următorul procedeu : ea încearcă să asigure pe tovarășii ei de idei din țara respectivă că social-democrații din această țară sînt cei mai nesocotiți, în timp ce tovarășii lor din țara vecină sînt „băieți cumiști“. De sute de ori burghezia germană a dat lui Bebel și lui Kautsky ca exemplu de „băieți cumiști“ pe socialiștii francezi. Burghezia franceză, mai deunăzi, le-a dat socialiștilor francezi ca exemplu de „băiat cuminte“ pe Bebel. E vechi procedeu acesta, d-le Struve ! Numai pe copii și pe neștiutori îi poți păcăli în felul acesta. Deplina solidaritate a social-democrației revoluționare internaționale în toate problemele mari de program și de tactică este un fapt absolut incontestabil.

întregul reacționarism al „amendamentelor“ aduse marxismului în proiectul de program al socialiștilor-revoluționari, despre asta vom vorbi cu altă ocazie. Că ori de câte ori d-l Struve dădea în principiu dreptate neoiscriștilor îmi făcea mie un serviciu sigur, cinstit și adevărat, lucrul acesta l-am mai spus în repetate rânduri * și îl mai spun acum încă o dată.

Articolul d-lui Struve conține o serie întreagă de declarații extrem de interesante, pe care nu le putem menționa aici decît în treacăt. El își propune „să creeze o democrație rusă, sprijinindu-se nu pe lupta de clasă, ci pe colaborarea între clase“, în timp ce „intelectualitatea privilegiată din punct de vedere social“ (de felul „nobilimii culte“, în fața căreia d-l Struve se înclină cu grațiozitatea cu adevărat mondenă... a unui lacheu) va aduce în acest partid, situat „în afara claselor“, greutatea „situației sale sociale“ (greutatea sacului cu bani). D-l Struve își exprimă dorința (pe care o salută din tot sufletul) de a arăta tineretului cît de nepotrivit e „șablonul radical potrivit căruia burghezia s-a speriat și a vîndut proletariatul și cauza libertății“. (Nimic nu va confirma mai bine acest „șablon“ marxist decît războiul pe care-l duce împotriva lui d-l Struve. Așadar, fiți bun, d-le Struve, și nu amînați la infinit înfăptuirea acestui plan minunat !)

Pentru tema tratată de noi este important să arătăm lozincile *practice* cu care se războiește, în momentul de față, acest reprezentant al burgheziei ruse, care e înzestrat cu un simț politic atît de fin și reacționează la cea mai mică schimbare a vremii. El se războiește, în primul rînd, cu lozincă republicanismului. D-l Struve este ferm convins că această

* Amintim cititorilor noștri că articolul „Ce nu trebuie făcut?“ („Iskra“ nr. 52) a fost salutat cu mare tîmbălău de „Osvobođenje“ ca o „cîntărire semnificativă“ spre concesiivitate față de oportuniști. Într-o notă despre sciziunea din sînul social-democrațiilor ruși, acest ziar își exprima în mod special aprobarea pentru tendințele principale ale neoiskrimului. Vorbind despre broșura lui Troțki „Sarcinile noastre politice“, „Osvobođenje“ arăta că există o analogie între ideile acestui autor și ceea ce scriau și spuneau odinioară rabocedeliștii Kricevski, Martînov, Akimov (vezi articolul „Un liberal serviabil“, publicat în foaie volantă de „Vpered“) (V. I. Lenin, Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 71—74. — Nota red.). Broșura lui Martînov despre cele două dictaturi a fost salutată de „Osvobođenje“ (vezi nota din „Vpered“ nr. 9) (op. cit., pag. 312—313. — Nota red.). În sfîrșit, jelanile tardive ale lui Starover, care e nemulțumit de vechea lozincă a vechii „Iskra“ **: „mai întîi să ne delimităm și apoi să ne unim“, au fost primite cu o deosebită simpatie de „Osvobođenje“.

lozincă este „de neînțeles pentru masa poporului și îi este străină“ (el uită să adauge că această lozincă este de înțeles, dar nu convine burgheziei!). Am vrea să vedem ce răspuns ar căpăta d-l Struve de la muncitori în cercurile noastre și la mitingurile noastre! Sau poate că muncitorii nu fac parte din popor? Dar țărani? La ei se observă uneori, după cum spune d-l Struve, un „republicanism naiv“ („să-l alungăm pe țar“), dar burghezia liberală crede că locul republicanismului *naiv* nu-l va lua un republicanism conștient, ci un monarhism conștient! Ța dépend, d-le Struve, asta depinde și de împrejurări. Nici țarismul și nici burghezia nu pot să nu se opună unei îmbunătățiri radicale a situației țăranilor pe seama pământului moșieresc, iar clasa muncitoare nu poate să nu ajute țărănimea în această privință.

În al doilea rând, d-l Struve ne asigură că, „într-un război civil, cel ce atacă nu are niciodată dreptate“. Această idee se apropie foarte mult de tendințele neoiskrismului, semnalate de noi mai sus. Noi nu spunem, bineînțeles, că într-un război civil este *întotdeauna* avantajos să ataci; nu, uneori tactica defensivă este obligatorie *pentru un timp oarecare*. Dar a formula o teză ca aceea enunțată de d-l Struve și a o aplica Rusiei din anul 1905 înseamnă tocmai a prezenta o bucată de „șablon radical“ („burghezia se sperie și vinde cauza libertății“). Cine nu vrea să atace acum absolutismul, cine nu vrea să atace reacțiunea, cine nu se pregătește pentru acest atac, cine nu îndeamnă la un asemenea atac, degeaba spune că este adept al revoluției.

D-l Struve condamnă lozincile: „conspirație“ și „răzvrătire“ (această „răscoală în miniatură“). Dînsul manifestă același dispreț pentru amîndouă, sub motiv că n-au „acces în mase“! Am vrea să-l întrebăm pe d-l Struve dacă ar putea să ne arate în ce constă propaganda în favoarea răzvrătirii, de pildă, în „Ce-i de făcut?“*, această lucrare scrisă, după părerea lui, de un revoluționarist excesiv. Iar în ce privește „conspirația“, există oare vreo deosebire atît de mare între noi și, bunăoară, d-l Struve? Nu colaborăm și unul și altul la cîte un ziar „illegal“ care e transportat „în mod conspirativ“ în Rusia și servește grupurilor „clan-

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 1—190. — *Nota red.*

destine“ ale „Uniunii eliberării“ sau ale P.M.S.D.R. ? Mitingurile noastre muncitorești sînt deseori „conspirative“, recunoaștem acest păcat. Dar adunările domnilor osvobojdenciști ? Aveți cu ce să vă făliți, d-le Struve, în fața odioșilor adepți ai odioasei conspirații ?

Este adevărat că la transportul de arme pentru muncitori se cere o strictă conspirativitate. Aici d-l Struve vorbește mai deschis. Ascultați : „În ce privește insurecția armată sau revoluția în sens tehnic *, numai propagarea în mase a unui program democratic poate crea condițiile de ordin social-psihologic necesare pentru o insurecție armată generală. Așadar, chiar din punctul de vedere – pe care eu nu-l împărtășesc – că insurecția armată va fi o încoronare *inevitabilă* a actualei lupte, lucrul cel mai esențial, cel mai necesar este ca masele să fie impregnate de ideile transformării democratice“.

D-l Struve caută să ocolească problema. El vorbește despre inevitabilitatea insurecției, în loc să vorbească despre necesitatea ei pentru victoria revoluției. Insurecția, nepregătită, spontană, fărîmîțată, a și început. Nimeni nu poate garanta numaidecît că ea are să se transforme într-o insurecție populară armată generală și unitară, fiindcă asta depinde de starea forțelor revoluționare (care nu pot fi în întregime evaluate decît în cursul luptei), de atitudinea guvernului și a burgheziei, precum și de o serie de alte împrejurări care nu pot fi prevăzute cu exactitate. Despre inevitabilitate – în sensul acelei certitudini absolute că se va produce un anumit eveniment concret, spre care încearcă să abată discuția d-l Struve – nici n-are rost să vorbim. Dacă vrei să fii adept al revoluției, trebuie să spui dacă *pentru victoria revoluției este nevoie* de insurecție armată, dacă e nevoie de preconizarea ei activă, de propagandă în favoarea ei, de o pregătire a ei fără întîrziere și cu toată energia. D-l Struve nu poate să nu înțeleagă această deosebire : fiindcă el nu încearcă, bunăoară, să mascheze problema necesității votului universal, care e indiscutabilă pentru un democrat, cu problema, discutabilă și inactuală pentru un om politic, a dobîndirii lui inevitabile în cursul revoluției actuale.

* Mai departe în manuscris urmează aceste cuvinte scrise de Lenin, care au fost apoi șterse : „începe un plagiat din noua «Iskră»“. — Nota red.

Ocolind problema necesității insurecției, d-l Struve dă astfel pe față substratul cel mai adânc al poziției politice a burgheziei liberale. În primul rînd, burghezia preferă să cadă la învoială cu absolutismul, decît să-l nimicească ; în orice caz, ea lasă lupta cu arma în mînă pe seama muncitorilor (aceasta în al doilea rînd). Iată care e semnificația *reală* a tendinței de eschivare a d-lui Struve. Iată de ce *merge* el *de-a-ndăratelea*, revenind de la problema necesității insurecției la aceea a condițiilor ei „social-psihologice“, a „propagandei“ prealabile. Întocmai ca palavragii burghezi din parlamentul de la Frankfurt din 1848, care se îndeletniceau cu întocmirea de rezoluții, de declarații și de hotărîri, cu „propaganda în mase“ și cu pregătirea „condițiilor de ordin social-psihologic“ într-un moment cînd era vorba de a opune rezistență forței armate a guvernului, cînd mișcarea „a dus la necesitatea“ luptei armate, cînd influența exercitată numai cu ajutorul cuvîntului (de o sută de ori necesară în perioada de pregătire) se transformase într-o banală inactivitate și lășitate burgheză, – d-l Struve ocolește problema insurecției, ascunzîndu-se în dosul unei întregi *frazeologii*. D-l Struve ne arată în mod sugestiv ceea ce mulți social-democrați refuză cu îndărătnicie să vadă, și anume că momentul revoluționar se deosebește de momentele istorice obișnuite, curente, pregătitoare, tocmai prin aceea că starea de spirit, fierberea, convingerea maselor trebuie să se manifeste – și se manifestă – prin *acțiune*.

Revoluționarismul vulgar nu înțelege că cuvîntul este și el faptă ; acest principiu este incontestabil atunci cînd se aplică la istorie *în general* sau la acele epoci ale ei în care nu există o acțiune politică deschisă a maselor, acțiune ce nu poate fi înlocuită și nici provocată în mod artificial prin nici un fel de puciuri. Codismul revoluționarilor nu înțelege că, atunci cînd a venit momentul revoluționar, cînd vechea „suprastructură“ trosnește din toate încheieturile, cînd acțiunea politică deschisă a claselor și a maselor care-și creează o nouă suprastructură a devenit realitate, cînd războiul civil a început, a te mărgini, *ca înainte*, la „cuvînt“, fără a lansa *lozincă directă* care îndeamnă să se treacă la „fapte“, a te eschiva de la acțiune prin invocarea „condițiilor psihologice“ și a „propagandei“ în general, înseamnă

a da dovadă de inerție, de amortire, de vorbărie goală sau de trădare a revoluției. Palavragiile de la Frankfurt ai burgheziei democratice ne oferă un memorabil exemplu istoric de asemenea trădare sau de asemenea obtuzitate cazuistică.

Vreți ca, pentru a vă explica mai bine în ce constă această deosebire dintre revoluționarismul vulgar și codismul revoluționar, să recurgem la un exemplu luat din istoria mișcării social-democrate din Rusia? Vă vom da un asemenea exemplu. Amintiți-vă de anii 1901-1902, care sînt încă atît de apropiați de noi și care ni se par totuși că aparțin unor vremuri de domeniul legendei. Începuseră demonstrațiile. Revoluționarismul vulgar a început să scoată strigăte de „asalt“ („Rabocce Delo“³⁰), au fost scoase „manifeste sîngeroase“ (de proveniență berlineză, dacă nu mă înșală memoria, s-au pornit atacuri împotriva „literaturismului“ și caracterului livresc al ideii de a face agitație pe scara întregii Rusii cu ajutorul unui ziar (Nadejdin)³¹. Codismul revoluționarilor, dimpotrivă, propaga pe atunci ideea că „lupta economică este *cel mai bun* mijloc de agitație politică“. Care era atitudinea social-democrației revoluționare? Ea ataca ambele aceste curente. Ea condamna tactica pucistă și strigătele de asalt, fiindcă toată lumea vedea sau trebuia să vadă în mod limpede că acțiunea deschisă, de masă este o chestiune a zilei de mîine. Ea condamna codismul și formula fără ocol *pină și lozinca* insurecției armate a întregului popor, nu în sensul unei chemări directe (în acele vremuri d-l Struve n-ar fi găsit la noi o chemare la „răzvrătire“), ci în acela al unei concluzii *necesare*, al unei „propagande“ (de care d-l Struve și-a adus aminte abia acum, căci acest onorabil domn este totdeauna în întârziere cu cîțiva ani), în sensul pregătirii tocmai a „condițiilor de ordin social-psihologic“ despre care trăncănesc astăzi „cu melancolie și în mod inoportun“ reprezentanții dezorientatei burghezii mercantile. *Pe atunci* propaganda și agitația, agitația și propaganda erau într-adevăr puse pe primul plan de către situația obiectivă. *Pe atunci* munca de organizare a unui ziar politic pentru întreaga Rusie, a cărui apariție săptămînală părea un ideal, putea fi considerată (și a fost considerată în „Ce-i de făcut?“) drept piatră unghiulară în munca de pregătire a insurecției. *Pe atunci* lozincile : agitație de masă *în loc* de

acțiuni armate imediate ; pregătirea condițiilor de ordin social-psihologic ale insurecției *în loc* de tactică *pucistă*, erau singurele lozinci juste ale social-democrației revoluționare. *Acum* aceste lozinci sînt depășite de evenimente, mișcarea a mers înainte, iar ele au devenit niște vechituri, niște zdrențe, bune doar pentru a masca ipocrizia osvobojdenistă și codismul neoiskrist !

Sau poate că mă înșel ! Poate că revoluția n-a început încă ! Poate că momentul unei acțiuni politice deschise a claselor n-a sosit încă ! Poate că n-avem încă război civil, iar critica armelor nu trebuie să devină încă successorul, urmașul, executorul testamentar, *necesar* și obligatoriu al armii criticii, pe care tot ea e chemată s-o desăvîrșească !

Pentru a răspunde la aceste întrebări, priviți în jurul vostru, scoateți-vă capul din cabinet și vedeți ce se petrece în stradă. N-a izbucnit oare războiul civil și nu l-a început chiar guvernul, împușcînd pretutindeni, în masă, cetățeni pașnici și neînarmați ? Nu acționează oare sutele negre înarmate ca „argument“ al absolutismului ? N-a înțeles oare burghezia – pînă și burghezia – necesitatea unei miliții civile ? Și nu tot d-l Struve, extrem de moderatul și ordonatul domn Struve, afirmă (vai, afirmă numai, pentru a se limita doar la vorbe !) că „caracterul fățiș al acțiunilor revoluționare“ (uite unde am ajuns astăzi !) „este, în momentul de față, una dintre cele mai importante condiții pentru a exercita o influență educativă asupra maselor populare“ ?

Cine are ochi să vadă nu poate avea nici o îndoială asupra modului cum trebuie pusă astăzi problema insurecției armate de către partizanii revoluției. Observați acum cele *trei* moduri de a pune această problemă, așa cum sînt ele prezentate în organele presei libere care sînt cît de cît în stare să exercite o influență asupra *maselor*.

Primul mod de a pune problema : rezoluția Congresului al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia *. S-a recunoscut și s-a declarat în auzul tuturor că miș-

* Iată textul ei complet :

„Luînd în considerație :

1) că proletariatul, fiind prin situația sa clasa cea mai înaintată și singura consecvent revoluționară, este chemat tocmai prin acest fapt să joace rolul conducător în mișcarea revoluționară general-democratică din Rusia ;
2) că în momentul de față această mișcare a și dus la necesitatea insurecției armate ;

carea revoluționară general-democratică a dus deja la necesitatea insurecției armate. Organizarea proletariatului în vederea insurecției este pusă la ordinea zilei ca una dintre sarcinile esențiale, principale și necesare ale partidului. S-a trasat sarcina de a lua cele mai energice măsuri pentru a înarma proletariatul și a asigura posibilitatea unei conduceri directe a insurecției.

Al doilea mod de a pune problema : declarația de principii făcută, într-un articol publicat în „Osvobođenje“, de „conducătorul constituționaliștilor ruși“ (așa l-a numit, recent, pe d-l Struve un organ atât de influent al burgheziei europene ca „Frankfurter Zeitung“³²) sau de conducătorul burgheziei progresiste ruse. El nu împărtășește părerea că insurecția este inevitabilă. Conspirația și răzvrătirea sînt procedee specifice unui revoluționarism lipsit de judecată. Republicanismul este o metodă de amețire. Însurecția armată este de fapt o chestiune pur tehnică, în timp ce propaganda de masă și pregătirea condițiilor de ordin social-psihologic sînt „lucrul cel mai esențial, cel mai necesar“.

Al treilea mod de a pune problema : rezoluția conferinței neoiskriste. Sarcina noastră este de a pregăti insurecția. Posibilitatea unei insurecții organizate după un plan este exclusă. Condițiile favorabile pentru insurecție se creează prin

3) că proletariatul va participa inevitabil și în modul cel mai energic, la această insurecție, ceea ce va hotărî soarta revoluției din Rusia ;

4) că proletariatul poate avea rolul conducător în această revoluție numai dacă e încheat într-o forță politică unică și de sine stătătoare, sub steagul Partidului muncitoresc social-democrat, care conduce lupta lui nu numai în domeniul ideologic, ci și pe tărîm practic ;

5) că numai îndeplinirea acestui rol poate asigura proletariatului cele mai prielnice condiții de luptă pentru socialism împotriva claselor avute din Rusia burghezo-democratică, —

Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. consideră că sarcina de a organiza proletariatul în vederea luptei nemijlocite împotriva absolutismului printr-o insurecție armată constituie una dintre cele mai importante și mai urgente sarcini ale partidului în momentul revoluționar actual.

De aceea congresul trasează următoarele sarcini tuturor organizațiilor de partid :

a) să lămurească proletariatului, prin propagandă și agitație, nu numai importanța politică, ci și latura practic-organizatorică a apropriei insurecției armate ;

b) să lămurească, în cadrul acestei propagande și agitații, rolul grevelor politice de masă, care pot avea o mare importanță la începutul și chiar în cursul insurecției ;

c) să ia cele mai energice măsuri pentru înarmarea proletariatului, precum și pentru elaborarea unui plan de insurecție armată și de conducere nemijlocită a acesteia, creînd în acest scop, pe măsura necesității, grupuri speciale, formate din activiști de partid“. (Nota autorului la ediția din 1907. — Nota red.)

dezorganizarea guvernului, prin agitația noastră, prin organizarea noastră. Numai în acest caz „pregătirile tehnice de luptă pot căpăta o însemnătate mai mult sau mai puțin serioasă“.

Numai atât ? Numai atât. Dacă insurecția a devenit sau nu necesară, aceasta e un lucru pe care conducătorii neoiskriști ai proletariatului încă nu-l știu. Dacă sarcina de a organiza proletariatul pentru lupta imediată este sau nu urgentă, asta nu este încă clar pentru ei. Nu trebuie să îndemnăm la adoptarea celor mai energice măsuri ; mult mai important este (în 1905, iar nu în 1902) să lămurim în linii generale în ce condiții aceste măsuri „pot“ căpăta o însemnătate „mai mult sau mai puțin serioasă“...

Vedeți acum, tovarăși neoiskriști, unde v-a dus cotitura voastră spre martinovism ? Înțelegeți că filozofia voastră politică nu este altceva decât o repetare a filozofiei osvobojdeniste ? — că (împotriva voinței voastre și fără să fiți conștienți de acest lucru) v-ați pomenit în coada burgheziei monarhiste ? Vă dați seama acum că, repetând lucruri arhicunoscute și perfecționându-vă în arta filozofării, dv. — ca să mă exprim în memorabilele cuvinte din memorabilul articol al lui Petr Struve — ați scăpat din vedere că „caracterul fățiș al acțiunilor revoluționare este, în momentul de față, una dintre cele mai importante condiții pentru a exercita o influență educativă asupra maselor populare“?

9. CE ÎNSEAMNĂ A FI UN PARTID DE EXTREMĂ OPOZIȚIE ÎN TIMPUL REVOLUȚIEI ?

Să ne întoarcem la rezoluția cu privire la guvernul provizoriu. Am arătat că tactica neoiskriștilor nu împinge rezoluția înainte, așa cum ar vrea ei să ne asigure în rezoluția lor, ci înapoi. Am arătat că tocmai această tactică *leagă mâinile* social-democrației în lupta ei împotriva burgheziei consecvente și nu o apără de dizolvarea ei în democrația burgheză. Se înțelege că din premisele false ale rezoluției rezultă o concluzie falsă : „De aceea social-democrația nu trebuie să-și pună ca scop să cucerească puterea sau s-o împartă cu alții în cadrul guvernului provizoriu, ci

trebuie să rămână un partid de extremă opoziție revoluționară". Opriți-vă puțin privirea asupra primei jumătăți a acestei concluzii, care se referă la fixarea scopurilor. Pun oare neokriștii drept scop al activității social-democrate obținerea unei victorii hotărâtoare a revoluției asupra țarismului? - Da, pun. Ei nu știu să formuleze în mod just condițiile necesare pentru a obține o victorie hotărâtoare și alunecă în formularea „osvobojdenistă“, dar scopul arătat mai sus - ei îl pun. Mai departe : leagă ei guvernul provizoriu de insurecție? - Da, îl leagă în mod direct, atunci când spun că guvernul provizoriu „rezultă din insurecția populară victorioasă“. Și, în sfârșit, își pun ei ca scop să conducă insurecția? - Firește, ei, ca și domnul Struve, nu vor să admită că insurecția este necesară și urgentă, dar totodată, spre deosebire de d-l Struve, afirmă că „social-democrația tinde s-o supună (insurecția) influenței și conducerii ei și s-o folosească în interesul clasei muncitoare“.

Nu-i așa că e foarte logic? Ne punem drept scop să supunem influenței noastre, conducerii noastre atât insurecția maselor proletare cât și pe a celor *neproletare*, s-o folosim în interesul nostru. Prin urmare, ne punem drept scop să conducem în timpul insurecției și proletariatul, și burghezia revoluționară, și mica burghezie („grupurile neproletare“), adică „să împărțim“ conducerea insurecției între social-democrație și burghezia revoluționară. Ne punem drept scop să asigurăm victoria insurecției, care trebuie să ducă la constituirea unui guvern provizoriu („rezultat din insurecția populară victorioasă“). *De aceea...* de aceea nu trebuie să ne punem drept scop cucerirea puterii sau împărțirea ei prin participarea la un guvern revoluționar provizoriu !!

Amicii noștri nu pot în nici un fel s-o scoată la capăt. Ei oscilează între punctul de vedere al d-lui Struve, care ocolește problema insurecției, și acela al social-democrației revoluționare, care ne cheamă să pornim la rezolvarea acestei sarcini urgente. Ei oscilează între anarhism, care principial condamnă, ca pe o trădare a proletariatului, orice participare la un guvern revoluționar provizoriu, și marxism, care cere o asemenea participare, cu condiția ca social-democrația

să exercite o influență conducătoare asupra insurecției *. Ei n-au o poziție de sine stătătoare : nici poziția d-lui Struve, care dorește să ajungă la o înțelegere cu țarismul și care, de aceea, în problema insurecției trebuie să se eschiveze și să recurgă la diferite tertipuri ; nici poziția anarhiștilor, care condamnă orice acțiune „de sus“ și orice participare la revoluția burgheză. Pentru neoiskriști, a ajunge la o tranzacție cu țarismul e totuna cu a repurta o victorie asupra țarismului. Ei vor să participe la revoluția burgheză. Ei au luat-o oarecum înainte față de „Două dictaturi“ a lui Martînov. Ei acceptă chiar să conducă insurecția poporului, pentru ca să renunțe la această conducere imediat după victorie (sau, poate, imediat înainte de victorie ?), adică să nu folosească roadele victoriei, ci să le cedeze pe toate burgheziei. Asta se cheamă, după ei, „a folosi insurecția în interesul clasei muncitoare“...

Nu este nevoie să ne oprim mai îndelung asupra acestei confuzii. Mai de folos este să cercetăm originea acestei confuzii, care, în formularea ce i-a fost dată, glăsuiește : „să rămână un partid de extremă opoziție revoluționară“.

Avem în fața noastră una dintre cunoscutele teze ale social-democrației revoluționare internaționale. Este o teză absolut justă. Ea a devenit un loc comun pentru toți adversarii revizionismului sau oportunismului din țările parlamentare. Ea a căpătat drept de cetățenie ca o ripostă legitimă și necesară dată „cretinismului parlamentar“, millerandismului, bersteinismului, reformismului italian în spiritul lui Turati. Bravii noștri neoiskriști au învățat pe dinafară această teză justă și o aplică cu un zel... *cu totul inoportun*. Categoriile luptei parlamentare sînt introduse în niște rezoluții scrise pentru împrejurări în care nu există nici un fel de parlament. Noțiunea de „opoziție“ – această oglindire și expresie a unei situații politice în care nimeni nu vorbește serios de *insurecție* – e aplicată, fără nici un sens, la o situație în care insurecția a și început și în care toți partizanii revoluției se gîndesc la conducerea insurecției și vorbesc despre ea. Dorința de „a rămîne“ la aceeași tactică de

* Vezi „Proletarii“ nr. 3. „Despre guvernul revoluționar provizoriu“, articolul al doilea. (Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 240—248. — Nota red.)

pînă acum, adică la acțiunea numai „de jos“, este exprimată în mod emfatic și pe un ton categoric tocmai într-un moment cînd revoluția pune problema necesității, în caz de victorie a insurecției, de a acționa *de sus*.

Hotărît lucru, au ghinion neoiscriștii noștri ! Chiar și atunci cînd formulează o teză social-democrată justă, ei nu știu s-o aplice cum trebuie. Ei nu s-au gîndit cum se schimbă și se transformă în contrariul lor noțiunile și termenii luptei parlamentare într-o epocă cînd revoluția a început, în condiții cînd nu există parlament, cînd a început războiul civil, cînd au loc izbucniri de insurecție. Ei nu s-au gîndit că, în condițiile de care este vorba aici, amendamentele se propun prin demonstrații de stradă, interpelările se fac prin acțiuni ofensive ale cetățenilor înarmați, opoziția față de guvern se exercită prin răsturnarea prin forță a guvernului.

Așa cum un cunoscut erou din basmele noastre populare dădea întotdeauna sfaturi bune tocmai atunci cînd ele nu se potriveau, tot așa și admiratorii lui Martînov ne dau într-una lecții de parlamentarism pașnic tocmai într-un moment cînd ei înșiși constată că au început acțiunile militare deschise. Fiindcă nu e nimic mai nostim decît să formulezi, cu aerul cel mai serios, lozinca „extremă opoziție“ într-o rezoluție în al cărei început se vorbește despre „victoria hotărîtoare a revoluției“ și despre „insurecția populară“ ! Gîndiți-vă puțin, domnilor, la ceea ce înseamnă să te afli în „extremă opoziție“ într-o epocă de insurecție. Înseamnă să demași guvernul sau să-l dobori ? Înseamnă să votezi împotriva guvernului sau să înfrîngi forțele lui militare într-o luptă deschisă ? Înseamnă să nu acorzi guvernului mijloace pentru a-și completa vistieria sau, dimpotrivă, să pui mîna, prin mijloace revoluționare, pe această vistierie și s-o folosești pentru nevoile insurecției, pentru înarmarea muncitorilor și țaranilor, pentru convocarea unei adunări constituante ? Nu puteți să înțelegeți odată, domnilor, că noțiunea de „extremă opoziție“ nu exprimă decît acțiuni negative : a demasca, a vota contra, a refuza ? De ce ? Pentru că ea se referă numai la lupta parlamentară, și asta într-o epocă în care nimeni nu pune drept scop imediat al luptei „victoria hotărîtoare“. Nu începeți să vă dați seama că, în această privință, lucrurile se schimbă în mod radical din momentul

în care poporul subjugat politicește trece pe toată linia la un asalt hotărâtor, spre a da o luptă înverșunată pentru victorie ?

Muncitorii ne întreabă : trebuie să pornim cu toată energia această insurecție, care nu mai suferă amânare ? Cum să facem ca insurecția, odată începută, să fie victorioasă ? Cum să ne folosim de victorie ? Ce program poate și trebuie să fie realizat atunci ? Neoiscriștii, care adâncesc marxismul, răspund : să rămânem un partid de extremă opoziție revoluționară... Ei bine, n-am avut noi dreptate când am spus despre acești cavaleri că sînt niște virtuozii în materie de filistinism ?

10. „COMUNELE REVOLUȚIONARE“ ȘI DICTATURA REVOLUȚIONAR-DEMOCRATICĂ A PROLETARIATULUI ȘI A ȚĂRĂNIMII

Conferința neoiscriștilor nu s-a menținut pe poziția anarhistă pe care a ajuns să se situeze „Iskra“ cea nouă (numai „de jos“, iar nu „de jos și de sus“). Absurditatea punctului de vedere al celor ce admiteau insurecția fără să admită victoria și intrarea într-un guvern revoluționar provizoriu devenise prea evidentă. De aceea rezoluția a introdus unele rezerve și restricții în modul în care fusese rezolvată problema de către Martînov și Martov. Să examinăm aceste rezerve, care sînt expuse în următorul pasaj din rezoluție :

„Această tactică («să rămânem un partid de extremă opoziție revoluționară»), firește, nu exclude cîtuși de puțin utilitatea unei cuceriri parțiale, episodice a puterii și a formării unor comune revoluționare într-un oraș sau altul, într-o regiune sau alta, cu scopul exclusiv de a contribui la extinderea insurecției și la dezorganizarea guvernului“.

Dacă așa stau lucrurile, înseamnă că, în principiu, se admite acțiunea nu numai de jos, ci și de sus. Înseamnă că teza expusă în cunoscutul foileton al lui L. Martov din „Iskra“ (nr. 93) este respinsă și se consideră drept justă tactica enunțată de ziarul „Vpered“ : nu numai „de jos“, ci și „de sus“.

Totodată, cucerirea puterii (fie ea chiar parțială, episo-dică etc.) presupune, cum e și evident, participarea nu nu-

mai a social-democrației și nu numai a proletariatului. Aceasta reiese din faptul că nu numai proletariatul este interesat și participă în mod activ la revoluția democratică ; din faptul că insurecția are un caracter „popular“, cum se spune la începutul rezoluției pe care o examinăm, că participă la ea și „grupurile neproletare“ (expresia aceasta este luată din rezoluția cu privire la insurecție, adoptată de conferențiști), adică și burghezia. Va să zică, principiul că orice participare a socialiștilor, împreună cu mica burghezie, la un guvern revoluționar provizoriu înseamnă o trădare a clasei muncitoare a fost aruncat peste bord de conferință, așa cum a cerut ziarul „Vpered“. „Trădarea“ nu încetează să fie trădare prin faptul că acțiunea ei are un caracter parțial, episodic, că ea privește doar un anumit sector etc. Va să zică, încercarea de a prezenta intrarea într-un guvern revoluționar provizoriu drept „jaurèsism vulgar a fost aruncată peste bord de conferință, așa cum a cerut „Vpered“³³. Un guvern nu încetează să fie guvern prin faptul că puterea lui nu se întinde peste multe orașe, ci peste unul singur, că ea nu se întinde peste multe regiuni, ci peste una singură, sau pentru că poartă cutare sau cutare nume. Așadar, *modul de a pune problema din punct de vedere principial*, preconizat de „Iskra“ nouă, a fost părăsit de conferință.

Să vedem dacă restricțiile pe care le fixează conferința în ce privește formarea, admisă acum în principiu, de guverne revoluționare și intrarea în asemenea guverne sînt sau nu raționale. Nu știm prin ce anume se deosebește noțiunea de „episodic“ de cea de „provizoriu“. Tare ni-i teamă că, sub acest cuvînt străin și „nou“, nu se ascunde, în cazul de față, decît lipsa unei idei clare. Se pare că e ceva „mai profund“, dar în realitate e ceva mai obscur și mai confuz. Care e deosebirea dintre „utilitatea“ „cuceririi puterii“ în mod parțial, într-un oraș sau într-o regiune, și aceea a intrării într-un guvern revoluționar provizoriu al întregului stat ? Oare printre „orașe“ nu există unul ca Petersburg, în care au avut loc evenimentele de la 9 ianuarie ? Oare printre regiuni nu există și Caucazul, care este mai mare decît multe state ? Oare problemele (care au frămîntat cîndva „Iskra“ nouă) : ce să facem cu închisorile, cu poliția, cu administrațiile financiare etc. etc., nu se pun în fața noastră și în cazul „cu-

ceririi puterii" într-un singur oraș, ca să nu mai vorbim de regiune? Nimeni nu va tăgădui, firește, că, în cazul când nu vor fi forțe suficiente, când insurecția nu va înregistra un succes deplin, când victoria ei nu va fi hotărîtoare, va fi posibilă formarea unor guverne revoluționare provizorii parțiale, orașenești etc. Dar despre asta este vorba aici, domnilor? Nu vorbiți chiar dv., la începutul rezoluției, despre „victoria hotărîtoare a revoluției“, despre „insurecția populară victorioasă“ ?? De când își asumă social-democrații rolul anarhiștilor de a fărîmița atenția și țelurile proletariatului? de a-l îndruma spre o acțiune „parțială“, și nu spre o acțiune generală, unitară, completă și deplină? Atunci când plănuiți „cucerirea puterii“ într-un oraș, chiar dv. vorbiți despre „extinderea insurecției“ – asupra altui oraș, îndrăznim să credem – asupra tuturor orașelor, ne permitem să nădărdum. Concluziile dv., domnilor, sînt tot atît de șubrede și de întîmplătoare, tot atît de contradictorii și de confuze ca și premisele dv. Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. a dat un răspuns complet și limpede la problema guvernului revoluționar provizoriu în general. Acest răspuns cuprinde și toate guvernele provizorii parțiale, în timp ce răspunsul conferinței, separînd în mod artificial și arbitrar o parte din problemă, nu face decît să *ocolască* (fără succes însă) problema în întregimea ei și să semene confuzie.

Ce înseamnă „comune revoluționare“? Se deosebește această noțiune de aceea a „guvernului revoluționar provizoriu“ și, dacă da, prin ce anume? Lucrul acesta nu-l știu nici domniile conferențiști. Gîndirea lor revoluționară confuză duce, cum se întîmplă în mod obișnuit, la o *frazeologie revoluționară*. Da, folosirea termenului „comună revoluționară“ într-o rezoluție a unor reprezentanți ai social-democrației nu este altceva decît frazeologie revoluționară. Marx a condamnat în repetate rînduri asemenea frazeologie, în care un termen „farmecător“ dintr-un trecut *perimat* ascunde sub el sarcinile viitorului. Farmecul unui termen care și-a jucat rolul său în istorie se transformă, în asemenea cazuri, într-o strălucire amăgitoare și dăunătoare, într-un sunet gol. Trebuie să facem în așa fel ca muncitorii și întregul popor să înțeleagă clar și fără echivoc *de ce* urmărim noi să aducem la putere un guvern revoluționar provizoriu, *ce transformări*

anume vom realiza noi dacă vom exercita o influență hotărâtoare asupra ocîrmuirii, chiar mâine, în cazul unui deznădămint victorios al insurecției populare, care a și început. Iată problemele care stau în fața conducătorilor politici.

Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. răspunde la aceste întrebări într-un mod cît se poate de clar, dînd un program complet al acestor transformări : programul-minimum al partidului nostru. Cuvîntul „comună“, dimpotrivă, nu dă nici un răspuns și nu face decît să întunece mințile cu un sunet îndepărtat... sau cu un sunet gol. Cu cît ne este mai scumpă, să zicem, Comuna din Paris din 1871, cu atît ne este mai puțin permis să căutăm să ne sustragem de la un răspuns direct prin invocarea ei, fără a analiza greșelile ei și condițiile ei speciale. A proceda în felul acesta înseamnă a repeta exemplul stupid al blanquiștilor, de care și-a bătut joc Engels și care (în „manifestul“ lor din 1874) se prosternau în fața fiecărui act al Comunei³⁴. Ce va răspunde un conferențist cînd un muncitor îl va întreba ce este *această* „comună revoluționară“ despre care se vorbește în rezoluție ? El nu va putea să-i spună decît că în istorie este cunoscut sub această denumire un guvern muncitoresc care nu se pricepea și nu putea, pe vremea aceea, să facă deosebire între elementele revoluției democratice și ale celei socialiste, și care confunda sarcinile luptei pentru republică cu sarcinile luptei pentru socialism ; care n-a știut să-și îndeplinească misiunea de a desfășura o energică ofensivă militară asupra Versaillesului ; care a făcut greșeala de a nu ocupa Banca Franței ș.a.m.d. Într-un cuvînt, indiferent dacă vă veți referi la Comuna din Paris sau la o altă comună, răspunsul vostru va fi numai unul : ea a fost un guvern *cum nu trebuie să fie al nostru*. Bun răspuns, nimic de zis ! Nu înseamnă că dai dovadă de filozofare de bucher și de neputință de revoluționar atunci cînd treci sub tăcere programul practic al partidului și, tam-nesam, într-o rezoluție începi să dai lecții de istorie ? Nu vedește asta tocmai greșeala de care în zadar au căutat unii să ne acuze pe noi : aceea de a confunda revoluția democratică cu cea socialistă, între care n-a știut să facă deosebire nici una dintre „comune“ ?

Se precizează că scopul „exclusiv“ al constituirii unui guvern provizoriu (cărui în chip atît de nepotrivit i se spune

comună) este extinderea insurecției și dezorganizarea guvernului. Acest „exclusiv“ înlătură, așa cum reiese din sensul literal al cuvîntului, orice alte sarcini, și el nu este altceva decît o rămășiță a absurdei teorii „numai de jos“. Această înlăturare a celorlalte sarcini nu dovedește, iarăși, altceva decît miopie și nechibzuință. „Comuna revoluționară“, adică puterea revoluționară, fie chiar și într-un singur oraș, va trebui neapărat să rezolve (fie chiar și în mod provizoriu, „parțial, episodic“) toate treburile de stat, și a proceda în acest caz ca struțul înseamnă a da dovadă de cea mai mare nechibzuință. Această putere de stat va trebui să legisneze ziua de lucru de 8 ore, să instituie inspecția muncitorească în fabrici, să introducă învățămîntul general gratuit și eligibilitatea organelor judiciare, să formeze comitetele țărănești etc., într-un cuvînt va trebui neapărat să realizeze o serie de reforme. A subsuma aceste reforme ideii de „contribuție la extinderea insurecției“ înseamnă a te juca cu cuvintele și a spori în mod intenționat confuzia acolo unde e nevoie de claritate deplină.

Partea finală a rezoluției neoiskriste nu oferă un material nou pentru critica tendințelor principiale ale „economismului“, care și-a făcut din nou apariția în partidul nostru, dar ea ilustrează sub un aspect oarecum diferit cele spuse mai sus.

Iată această parte :

„Numai într-un singur caz ar trebui social-democrația, din proprie inițiativă, să-și îndrepte eforturile spre cucerirea puterii și să caute s-o mențină cît mai mult timp în mîinile ei, și anume în cazul cînd revoluția s-ar extinde și în țările înaintate din Europa apuseană, unde condițiile pentru înfăptuirea socialismului au atins deja un anumit grad (?) de maturitate. În acest caz, cadrul istoric limitat al revoluției ruse s-ar putea lărgi într-o măsură considerabilă și s-ar ivi posibilitatea de a porni pe calea transformărilor socialiste.

Stabilindu-și tactica ei în așa fel ca partidul social-democrat să-și mențină, în decursul întregii perioade revoluționare, o poziție de extremă opoziție revoluționară față de toate guvernele care s-ar succeda în cursul revoluției, social-democrația se poate pregăti cel mai bine și pentru folosirea puterii guvernamentale dacă aceasta va nimeri (??) în mîinile ei“.

Ideea fundamentală este aici identică cu aceea pe care, în repetate rînduri, a formulat-o „Vpered“ atunci cînd spunea că nu trebuie să ne temem (cum se teme Martînov) de victoria deplină a social-democrației în revoluția democratică, adică de dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii, căci o asemenea victorie ne va da putința să ridicăm Europa, iar proletariatul socialist european, scuturînd de pe umerii săi jugul burgheziei, ne va ajuta, la rîndul său, să săvîrșim revoluția socialistă. Priviți însă cît de deformată apare această idee în expunerea neoiskriștilor. Nu ne vom opri asupra unor chestiuni de amănunt, asupra afirmației absurde că e posibil ca puterea „să nimerească“ în mâinile unui partid conștient care consideră cucerirea ei drept o tactică dăunătoare; asupra faptului că în Europa condițiile pentru făurirea socialismului n-au atins un anumit grad de maturitate, ci maturitatea în general; asupra faptului că programul partidului nostru nu vorbește de nici un fel de transformări socialiste, ci numai de revoluția socialistă. Să luăm, bunăoară, deosebirea principală și fundamentală dintre concepția enunțată de „Vpered“ și cea formulată în rezoluție. „Vpered“ a arătat că proletariatului revoluționar din Rusia îi revine o sarcină activă: aceea de a ieși învingător în lupta pentru democrație și de a folosi această victorie pentru extinderea revoluției în Europa. Rezoluția nu înțelege această legătură dintre „victoria hotărîtoare“ (nu în sensul neoiskrist) și revoluția din Europa, și de aceea ea nu vorbește despre sarcinile proletariatului sau despre perspectivele victoriei *lui*, ci despre una dintre posibilități în general: „în cazul cînd revoluția s-ar extinde“... „Vpered“ a indicat în mod direct și precis – și indicațiile lui au intrat în rezoluția Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. – cum anume poate și trebuie „să fie folosită puterea guvernamentală“ în interesul proletariatului, ținînd seama de ceea ce se poate îndeplini imediat, pe treapta actuală a dezvoltării sociale, și ceea ce trebuie îndeplinit mai întîi, ca premisă democratică a luptei pentru socialism. Rezoluția se tîrăște și aici în mod lamentabil în coadă, spunînd: „se poate pregăti pentru folosire“, dar fără să știe să spună *cum* poate, *cum* să se pregătească și *în ce fel* să folosească. Noi nu ne îndoim, de pildă, că neoiskriștii „pot să se pregătească pentru folosirea“ situației

conducătoare pe care o au ei în partid ; dar adevărul este că pînă în prezent experiența lor în această direcție și pregătirea lor nu promet mare lucru în ce privește transformarea posibilității în realitate...

„Vpered“ a spus precis în ce anume constă, pentru social-democrație, reala „posibilitate de a menține puterea în mîinile ei“ : în dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii, în forța lor comună de masă în stare să precumpănească asupra tuturor forțelor contrarevoluției, în inevitabila lor coincidență de interese în ce privește transformările *democratice*. Rezoluția conferinței nu aduce nici în această privință nimic pozitiv, ea nefăcînd decît să ocolească problema. Este evident că posibilitatea de a menține puterea în Rusia e strîns legată de compoziția forțelor sociale ale țării, de condițiile în care se desfășoară actuala noastră revoluție democratică. Este evident că victoria proletariatului în Europa (iar de la extinderea revoluției în Europa și pînă la victoria proletariatului mai este o distanță destul de mare) va împinge burghesia rusă la luptă contrarevoluționară înverșunată, și rezoluția neiskriștilor nu spune nici un cuvînt despre această forță contrarevoluționară, a cărei importanță a fost caracterizată în rezoluția Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. Dacă în lupta pentru republică și democrație nu ne-am putea sprijini, în afară de proletariat, și pe țărănime, sarcina de „a menține puterea“ n-ar avea nici o șansă de reușită. Iar dacă ea are șanse de reușită, dacă „victoria hotărîtoare a revoluției asupra țarismului“ creează o asemenea posibilitate, atunci trebuie să atragem atenția asupra acestei posibilități, să chemăm cu toată energia la luptă pentru transformarea ei în realitate, să dăm lozinci practice nu numai *pentru cazul* cînd revoluția se va extinde în Europa, ci și *pentru* a ajunge la o asemenea extindere. La condiții social-democrației, referirea la „cadru istoric limitat al revoluției ruse“ nu face decît să mascheze felul lor mărginit de a înțelege sarcinile acestei revoluții democratice și rolul de avangardă al proletariatului în această revoluție !

Una dintre obiecțiile care se ridică împotriva lozincii „dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii“ constă în aceea că dictatura presupune „unitate de

voință“ („Iskra“ nr. 95) ; or, între proletariat și mica burghezie nu poate să existe unitate de voință. Această obiecție este lipsită de temei, deoarece se bazează pe o interpretare abstractă, „metafizică“ a noțiunii „unitate de voință“. Poate să existe unitate de voință într-o privință și să nu existe în altă privință. Lipsa de unitate în problemele socialismului și în lupta pentru socialism nu exclude unitatea de voință în problemele democratismului și în lupta pentru republică. A uita acest lucru înseamnă a uita deosebirea logică și istorică dintre revoluția democratică și cea socialistă. A trece cu vederea acest lucru înseamnă a trece cu vederea caracterul *general-popular* al revoluției democratice : dacă ea are un caracter „general-popular“ înseamnă că există „unitate de voință“ în măsura în care această revoluție satisface nevoile și trebuințele întregului popor. Dincolo de limitele democratismului nici nu poate fi vorba de unitate de voință între proletariat și burghezia țărănească. Lupta de clasă între ele e inevitabilă, dar pe terenul republicii democratice tocmai ea va fi cea mai adâncă și mai largă luptă populară *pentru socialism*. Dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii are, ca orice lucru pe lumea asta, un trecut și un viitor. Trecutul ei îl reprezintă absolutismul, iobăgia, monarhia, privilegiile. În lupta cu acest trecut, în lupta cu contrarevoluția, este posibilă „o unitate de voință“ între proletariat și țărănime, pentru că există unitate de interese.

Viitorul ei îl constituie lupta împotriva proprietății private, lupta muncitorului salariat împotriva patronului, lupta pentru socialism. Aici nu este cu putință o unitate de voință *. Aici nu avem în fața noastră drumul care duce de la absolutism la republică, ci pe cel care duce de la republica democratică mic-burgheză la socialism.

Desigur că în orice situație istorică concretă se împletesc elemente ale trecutului cu cele ale viitorului, se confundă un drum cu celălalt. Munca salariată și lupta ei împotriva proprietății private există și în condițiile absolutismului ; în germene, ea există chiar în condițiile iobăgiei. Dar asta nu

* Dezvoltarea capitalismului, care în condiții de libertate este și mai largă și mai rapidă, în mod inevitabil va pune repede capăt unității de voință, și îi va pune capăt cu atât mai repede, cu cât va fi zdrobită mai repede contrarevoluția și reacțiunea.

ne împiedică cîtuși de puțin ca, pe plan logic și istoric, să distingem marile perioade ale dezvoltării. Cu toții opunem, doar, una alteia revoluția burgheză și revoluția socialistă, cu toții insistăm neapărat asupra necesității de a face o distincție cît se poate de riguroasă între ele ; dar se poate oare nega că în istorie *diferite* elemente ale uneia și ale celeilalte se împletesc între ele ? Și nu cunoaște epoca revoluțiilor democratice din Europa o serie de mișcări socialiste și de încercări socialiste ? Iar viitoarei revoluții socialiste din Europa nu i-au rămas încă atîtea și atîtea de făcut în sensul democratismului ?

Un social-democrat nu trebuie niciodată și nici o clipă să scape din vedere inevitabila luptă de clasă pe care o duce proletariatul pentru socialism, împotriva chiar și a celei mai democratice și mai republicane burghezii și mici burghezii. Asupra acestui lucru nu încapă nici o îndoială. De aici decurge necesitatea absolută a existenței unui partid social-democrat cu caracter de clasă strict precizat, care să fie bine delimitat și de sine stătător. De aici decurge caracterul vremelnic al lozincii noastre „să lovim împreună“ cu burghezia, obligația noastră de a supraveghea cu strictețe „pe aliat ca pe un dușman“ etc. Toate acestea sînt, de asemenea, în afară de orice îndoială. Dar ar fi ridicol și reacționar să tragem de aici concluzia că pot fi uitate, ignorate sau neglijate sarcinile arzătoare ale momentului de față, chiar dacă ele sînt trecătoare și vremelnice. Lupta împotriva absolutismului este pentru socialiști o sarcină vremelnică, trecătoare, dar a o ignora sau neglija într-un fel sau altul înseamnă a comite o trădare împotriva socialismului și a aduce un serviciu reacțiunii. Dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii constituie, fără îndoială, doar o sarcină trecătoare, vremelnică a socialiștilor, dar ar fi pur și simplu reacționar ca ea să fie ignorată în perioada revoluției democratice.

Sarcinile politice concrete trebuie puse în cadrul unei situații concrete. Totul este relativ, totul curge, totul se schimbă. Printre revendicările înscrise de social-democrația germană în programul ei nu figurează și instaurarea republicii. Acolo situația este de așa natură, încît, în practică, această problemă cu greu ar putea fi despărțită de aceea

a socialismului (cu toate că, și în ceea ce privește Germania, Engels în 1891, în observațiile sale pe marginea proiectului de program de la Erfurt, a atras atenția că nu trebuie subapreciată însemnătatea republicii și a luptei pentru instaurarea ei³⁵). În rîndurile social-democrației din Rusia nici nu s-a pus măcar problema ca revendicarea instaurării republicii să fie înlăturată din program și din activitatea de agitație, fiindcă la noi nici nu poate fi vorba de o legătură strînsă între problema republicii și aceea a socialismului. Un social-democrat german din 1898 care nu pune pe primul plan problema specială a republicii reprezintă un fenomen firesc, care nu provoacă mirare sau dezaprobare. Un social-democrat german care în 1848 ar fi pus în umbră problema republicii ar fi fost pur și simplu un trădător al revoluției. Nu există adevăr abstract. Adevărul este totdeauna concret.

Va veni o vreme cînd lupta împotriva absolutismului rusesc va lua sfîrșit, cînd epoca revoluției democratice va fi depășită pentru Rusia, și atunci va fi ridicol să se și vorbească măcar despre „unitatea de voință” dintre proletariat și țărănime, despre dictatura democratică etc. Atunci vom pune în mod direct problema instaurării dictaturii socialiste a proletariatului și vom vorbi despre ea în mod amănunțit. Acum însă partidul clasei înaintate nu poate să nu depună eforturile cele mai energice pentru a obține o victorie hotărîtoare a revoluției democratice asupra țarismului. Or, o victorie hotărîtoare nu înseamnă altceva decît dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii.

Notă³⁶

1) Amintim cititorilor noștri că, în polemica ei cu „Vpered”, „Iskra” s-a referit, printre altele, la o scrisoare a lui Engels către Turati în care conducătorului (de mai târziu) al reformiștilor italieni i se atrăgea atenția că nu trebuie să confunde revoluția democratică cu cea socialistă. Viitoarea revoluție în Italia, scria Engels în 1894 referindu-se la situația politică din această țară, va fi o revoluție mic-burgheză, democratică, și nu socialistă³⁷. „Iskra” i-a reproșat ziarului „Vpered” că se abate de la principiul stabilit de Engels. Acest reproș nu este îndreptățit, deoarece „Vpered”

(nr. 14) în general a recunoscut întru totul justetea teoriei lui Marx cu privire la deosebirea dintre cele trei forțe principale ale revoluțiilor din secolul al XIX-lea *. Potrivit acestei teorii, împotriva vechii orînduiri, împotriva absolutismului, feudalismului, iobăgiei, luptă 1) marea burghezie liberală, 2) mica burghezie radicală și 3) proletariatul. Prima luptă numai pentru o monarhie constituțională, a doua pentru o republică democratică, iar al treilea pentru revoluția socialistă. Socialistul care confundă lupta mic-burgheză pentru o revoluție democratică deplină cu lupta proletară pentru revoluția socialistă este amenințat de faliment politic. Acest avertisment al lui Marx este pe deplin justificat. Dar tocmai de aceea este greșită lozinca „comune revoluționare“, fiindcă comunele cunoscute în istorie au făcut tocmai această confuzie între revoluția democratică și cea socialistă. Dimpotrivă, lozinca noastră : dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii este o garanție deplină împotriva unei asemenea greșeli. Recunoscînd fără rezerve caracterul burghez al revoluției, care nu este capabilă să depășească *in mod nemijlocit* cadrul unei revoluții doar democratice, lozinca noastră *impinge înainte* această revoluție care are loc azi, caută să-i imprime forme cît mai avantajoase pentru proletariat, caută deci să folosească cît mai din plin revoluția democratică în scopul viitoarei lupte victorioase a proletariatului pentru socialism.

11. O COMPARAȚIE FUGITIVĂ ÎNTRE UNELE REZOLUȚII ALE CONGRESULUI AL III-LEA AL P.M.S.D.R. ȘI ALE „CONFERINȚEI“

Problema guvernului revoluționar provizoriu constituie în momentul de față punctul central al problemelor tactice ale social-democrației. Nu avem posibilitatea și nici nu considerăm necesar să ne ocupăm tot atît de amănunțit și de celelalte rezoluții ale conferinței. De aceea ne vom mulțumi doar să indicăm pe scurt cîteva puncte care confirmă deosebirea de principii, examinată de noi mai sus, dintre linia

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 1—19. — *Nota red.*

tactică a rezoluțiilor Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. și aceea a rezoluțiilor conferinței.

Să luăm, bunăoară, problema atitudinii față de tactica guvernului în ajunul revoluției. Veți găsi și de data asta în rezoluția Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. un răspuns amplu la această problemă. Această rezoluție ia în considerare toate condițiile și sarcinile variate ale acestui moment deosebit : și demascarea ipocriziei concesiilor guvernamentale, și folosirea „formelor caricaturale de reprezentanță populară“, și satisfacerea pe cale revoluționară a unor revendicări imperioase ale clasei muncitoare (ziua de lucru de opt ore în primul rând), și, în sfârșit, riposta care trebuie dată sutelor negre. În rezoluțiile conferinței, problema aceasta este tratată disparat în diferite capitole : de „riposta ce trebuie dată forțelor negre ale reacțiunii“ nu se pomeneste decât în expunerea de motive a rezoluției cu privire la atitudinea față de celelalte partide. Participarea la alegerile pentru instituțiile reprezentative este examinată în mod separat de „compromisurile“ dintre țarism și burghezie. În loc să îndemne la introducerea zilei de lucru de opt ore pe cale revoluționară, o rezoluție specială, cu titlu sonor, „despre lupta economică“ nu face decât să repete (după cuvintele răsunătoare și prea puțin inteligente despre „locul central pe care-l ocupă problema muncitorească în viața socială a Rusiei“) vechea lozincă a agitației în favoarea „introducerii prin lege a zilei de lucru de opt ore“. Că în momentul de față această lozincă este insuficientă și denotă o rămânere în urmă, este un fapt prea evident pentru a avea nevoie de demonstrație.

Problema acțiunii politice deschise. Congresul al III-lea ia în considerație apropiata schimbare *radicală* care trebuie să se producă în activitatea noastră. În nici un caz nu trebuie să neglijăm activitatea conspirativă și dezvoltarea aparatului conspirativ ; a comite o asemenea neglijență ar însemna să facem jocul poliției și ar fi cît se poate de convenabilă pentru guvern. Dar nu putem să nu ne gîndim încă de pe acum și la acțiune deschisă. Trebuie să *pregătim* imediat, în acest scop, formele potrivite pentru o asemenea acțiune și, prin urmare, aparate speciale, mai puțin conspirative. Trebuie să folosim asociațiile legale și semilegale,

pentru a le transforma, pe cât posibil, în puncte de sprijin ale viitorului partid muncitoresc social-democrat legal din Rusia.

Conferința fărâmițează și aici problema, fără a formula vreo lozincă completă. Cu deosebire iese în relief însărcinarea ridicolă, dată Comisiei de organizare, de a se îngriji de „instalarea” publiciștilor legali. Cu totul absurdă este hotărârea de „a supune influenței noastre ziarele democratice care-și pun ca scop să sprijine mișcarea muncitorească”. Acest scop și-l pun toate ziarele noastre liberale legale, care, aproape toate, au o orientare „osvobojdenistă”. De ce să nu înceapă redacția „Iskrei” să-și pună chiar ea în practică sfatul, dîndu-ne un exemplu de felul cum trebuie supus influenței social-democrate ziarul „Osvobojdenie”? În locul unei lozinci care să cheme la folosirea asociațiilor legale pentru a face din ele puncte de sprijin ale *partidului*, ni se dă, în primul rînd, un sfat special, care se referă la niște organizații exclusiv „sindicale” (obligația pentru membrii de partid de a face parte din aceste organizații) și, în al doilea rînd, sfatul de a conduce „organizațiile revoluționare ale muncitorilor” = „organizațiile neconstituite în mod formal” = „cluburile muncitorești revoluționare”. Cum au nimerit aceste „cluburi” printre organizațiile neconstituite în mod formal, ce fel de „cluburi” sînt acestea, asta numai Alah știe. În locul unor directive precise și clare emanînd de la organul superior al partidului, ni se oferă niște schițe de idei și niște notițe în ciornă ale unor publiciști. Nu ni se prezintă nici un tablou de ansamblu, care să arate că partidul începe să treacă la o bază cu desăvîrșire nouă pentru întreaga sa activitate.

„Problema țărănească” a fost pusă în mod absolut diferit de către congresul partidului și de către conferință. Congresul a elaborat o rezoluție despre „atitudinea față de mișcarea țărănească”. Conferința a adoptat o rezoluție despre „munca printre țărani”. În primul caz sînt puse pe primul plan sarcinile care privesc conducerea întregii mișcări largi revoluționar-democratice, în interesul luptei duse de întregul popor împotriva țarismului. În al doilea caz lucrurile se reduc doar la „munca” în sinul unei anumite păтури. În primul caz se formulează o lozincă practică centrală de

agitație : trebuie organizate imediat comitete revoluționare țărănești în vederea înlăturării tuturor transformărilor democratice. În al doilea caz „cererea de a forma comitete“ trebuie adresată adunării constituante. De ce trebuie să așteptăm neapărat întrunirea acestei adunări constituante ? va deveni ea cu adevărat constituantă ? va fi ea destul de trainică fără constituirea prealabilă și simultană a unor comitete țărănești revoluționare ? – toate aceste chestiuni i-au scăpat din vedere conferinței. Toate hotărârile adoptate de ea poartă tocmai pecetea ideii generale, urmărită de-a lungul întregii noastre expuneri, că în revoluția burgheză trebuie să ne vedem doar de munca noastră specială și să nu ne punem drept scop conducerea întregii mișcări democratice și desfășurarea ei în mod independent. Așa cum „economisții“ cădeau mereu în greșeala de a susține că lupta economică e o sarcină a social-democraților, iar cea politică îi privește pe liberali, tot așa și neokriștii, în toate raționamentele lor, cad în greșeala de a susține că rostul nostru e să ocupăm un locșor cât mai modest la o parte de revoluția burgheză, în timp ce misiunea burgheziei constă în înlăturarea activă a acestei revoluții.

În sfârșit, nu putem să nu relevăm și rezoluțiile cu privire la atitudinea față de celelalte partide. Rezoluția Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. vorbește despre demascarea oricărei îngustimi și insuficiențe a mișcării burgheze de eliberare, fără să aibă pretenția naivă de a enumera, de la un congres la altul, toate eventualele manifestări ale unei asemenea îngustimi și de a trage o linie de demarcație între burghezii răi și cei buni. Conferința, repetând greșeala lui Starover, caută cu îndârjire o asemenea linie de demarcație și face o expunere amănunțită a faimoasei teorii a „hîrtiei de turnesol“. Starover a pornit de la o idee foarte bună : aceea că trebuie puse burgheziei condiții cât mai severe. El a uitat numai că orice încercare de a despărți dinainte pe democrații burghezi care merită să se bucure de aprobare, înțelegere etc., de cei care nu merită, duce la o „formulă“ pe care desfășurarea evenimentelor o aruncă numaidecît peste bord și care provoacă confuzie în conștiința de clasă a proletariatului. Centrul de greutate se deplasează, de la unitatea reală care trebuie să existe în cursul luptei, la declarații,

promisiuni și lozinci. Starover considera că o asemenea lozincă fundamentală este „votul universal, egal, direct și secret“. Dar n-au trecut nici doi ani, și „hîrtia de turnesol“ s-a dovedit a nu fi bună de nimic, iar lozinca votului universal a fost însușită de osvobojeniști, care nu numai că nu s-au apropiat astfel de social-democrație, dar, dimpotrivă, au încercat, tocmai cu ajutorul acestei lozinci, să-i inducă în eroare pe muncitori și să-i abată de la socialism.

Acum neoiscriștii pun „condiții“ și mai „severe“, „cer“ dușmanilor țarismului „să sprijine cu energie și fără echivoc (!?) orice acțiune hotărîită a proletariatului organizat“ etc., mergînd pînă la „participarea activă la înarmarea poporului“. Linia de demarcație a fost trasă mult mai departe, și totuși ea este *iarăși învechită*, dovedindu-se din capul locului a nu fi bună de nimic. De ce, bunăoară, lipsește lozinca republicii? Cum se face că, preocupați de necesitatea de a duce „un război revoluționar necrușător împotriva tuturor temelilor regimului monarho-feudal“, social-democrații „cer“ democrațiilor burghezi tot ce vreți, dar nu le cer să lupte pentru instaurarea republicii?

Că această întrebare nu este o simplă șicană, că greșeala neoiscriștilor are o însemnătate politică dintre cele mai vitale, o dovedește „Uniunea de eliberare din Rusia“ (vezi „Proletarii“ nr. 4)*. Acești „dușmani ai țarismului“ vor corespunde pe deplin tuturor „cerințelor“ puse de neoiscriști. Or, noi am arătat că în programul (sau în lipsa de program) a acestei „Uniuni de eliberare din Rusia“ domnește spiritul osvobojenist și că ea poate fi ușor remorcată de osvobojeniști. Conferința însă, la sfîrșitul rezoluției adoptate de ea, declară că „social-democrația va combate și de aici înainte ca pe niște prieteni ipocriți ai poporului, toate partidele politice care, arborînd steagul liberalismului și al democrației, refuză să sprijine cu adevărat lupta revoluționară a proletariatului“. „Uniunea de eliberare a Rusiei“ nu numai că nu refuză să

* În nr. 4 din 4 iunie 1905 al ziarului „Proletarii“ a fost publicat un amplu articol: „O nouă uniune muncitorească revoluționară“ (vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 276—288. — *Nota red.*). Articolul redă conținutul apelurilor lansate de această uniune, care își dăduse denumirea de „Uniunea de eliberare din Rusia“ și care își pusesese drept scop convocarea unei adunări constituante cu ajutorul unei insurecții armate. Articolul definește apoi atitudinea social-democraților față de asemenea uniuni fără de partid. Cit de reală a fost această uniune și care a fost soarta ei în revoluție, nu știm. (Nota autorului la ediția din 1907. — *Nota red.*)

acorde acest sprijin, dar îl oferă cu multă asiduitate. Este aceasta o chezășie că șefii ei nu sînt niște „prieteni ipocriți ai poporului“, chiar dacă sînt osvobojeniști ?

Precum vedeți, neoiskriștii, născocind dinainte „condiții“ și prezentînd „cerințe“ comice prin neputința lor, dar care vor să pară grozave, se pun din capul locului într-o postură ridicolă. Condițiile și cerințele formulate de ei se dovedesc din capul locului insuficiente pentru a cuprinde realitatea vie. Goana lor după formule nu duce la nici un rezultat, fiindcă nici o formulă nu te va ajuta să sesizezi toate manifestările de ipocrizie, inconsecvență și mărginire ale democrației burgheze. Ceea ce importă aici nu e „hîrtia de turnesol“, și nici formulele, revendicările scrise și imprimare, delimitarea prealabilă între „prietanii poporului“ ipocriți și neipocriți, ci unitatea reală în cursul luptei, critica neîncetată, făcută de social-democrați, a fiecărui pas „nehotărît“ al democrației burgheze. Pentru a ajunge la „o unire reală a tuturor forțelor sociale interesate în înfăptuirea de transformări democratice“ nu e nevoie de „punctele“ la a căror formulare conferința a muncit cu atîta sîrguință și cu atît de puțin folos, ci de capacitatea de a prezenta lozinci cu adevărat revoluționare. Pentru aceasta e nevoie de lozinci care să ridice burghezia revoluționară și republicană la nivelul proletariatului, și nu de lozinci care să coboare sarcinile proletariatului la nivelul burgheziei monarhistice. Pentru aceasta e nevoie de cea mai energică participare la insurecție, și nu de subterfugii cazuistice prin care să te sustragi de la sarcina, deosebit de urgentă, de a porni insurecția armată.

12. SE VA MICȘORA OARE AMPLOAREA REVOLUȚIEI DEMOCRATICE DACĂ BURGHEZIA SE VA ÎNDEPĂRTA DE EA ?

Rîndurile de mai sus erau deja scrise cînd am primit rezoluțiile conferinței neoiskriștilor din Caucaz, publicate de „Iskra“. Pour la bonne bouche (pentru o bună încheiere), nici nu ne-am fi putut închipui un material mai potrivit.

Redacția „Iskrei“ observă pe bună dreptate : „În problema fundamentală a tacticii, conferința din Caucaz a ajuns de

asemenea la o concluzie *analogă*“ (adevărat !) „celei adoptate la conferința pe întreaga Rusie“ (adică a neoiskriștilor). „Problema atitudinii social-democrației față de guvernul revoluționar provizoriu a fost rezolvată de tovarășii din Caucaz în sensul unei atitudini cât se poate de negative față de noua metodă propagată de grupul «Vpered» și de delegații la așa-zisul congres, care au aderat la acest grup“. „Trebuie să recunoaștem că modul cum a fost formulată de către conferința tactica partidului proletar în revoluția burgheză *este foarte reușită*“.

Ce-i drept e drept. O mai „reușită“ formulare a greșelii fundamentale a neoiskriștilor n-ar fi putut să dea nimeni. Să reproducem în întregime această formulare, subliniind mai întâi, în paranteză, florile, pentru ca după aceea să atragem atenția și asupra fructelor ce ni se servesc la urmă.

Rezoluția adoptată de conferința neoiskriștilor din Caucaz cu privire la guvernul provizoriu :

„Considerînd că e de datoria ei să folosească momentul revoluționar pentru o adîncire“ (cum să nu ! Dar trebuia adăugat : pentru o adîncire martinovistă !) „a conștiinței social-democrate a proletariatului“ (numai pentru o adîncire a conștiinței, și nu pentru cucerirea republicii ? Ce „adîncă“ înțelegere a revoluției !) „și urmărind să asigure partidului deplina libertate de a critica orînduirea de stat burgheză în curs de apariție“ (nu e treaba noastră să asigurăm instaurarea republicii ! Noi trebuie să asigurăm doar libertatea de critică. Ideile anarhiste dau naștere și unui limbaj anarhist : orînduirea „de stat burgheză“ !), „conferința se pronunță împotriva formării unui guvern provizoriu social-democrat și împotriva intrării într-un asemenea guvern“ (aduceți-vă aminte de rezoluția bakuniștilor, citată de Engels, care a fost adoptată cu 10 luni înainte de revoluția spaniolă : vezi „Proletarii“ nr. 3³⁸) „și consideră că e mai indicat să se exercite asupra guvernului provizoriu burghez o presiune din afară“ (de jos, și nu de sus) „pentru a se ajunge la o democratizare, pe măsura posibilităților (? !), a orînduirii de stat. Conferința este de părere că formarea unui guvern provizoriu de către social-democrați sau intrarea acestora într-un asemenea guvern ar face, pe de o parte, ca masele largi proletare, dezamăgite de partidul social-democrat, să se îndepărteze de el, deoarece

social-democrația, cu toate că ar deține puterea, n-ar putea să satisfacă nevoile vitale ale clasei muncitoare atîta timp cît n-ar fi înfăptuit socialismul“ (republica nu reprezintă o nevoie vitală ! Autorii, în nevinovăția lor, nu-și dau seama că folosesc un limbaj pur anarhist, ca și cum ar contesta necesitatea participării la revoluțiile burgheze !), „și, pe de altă parte, *ar sili clasele burgheze să se îndepărteze de revoluție, făcînd astfel să se micșoreze amploarea ei*“.

Iată unde-i buba. Iată unde ideile anarhiste (așa cum se întimplă întotdeauna și la bernsteinistii din apusul Europei) se împletesc cu cel mai pur oportunism. Gîndiți-vă numai : să nu intrăm într-un guvern provizoriu, pentru că asta ar sili burghezia să se îndepărteze de revoluție și ar face astfel să i se micșoreze amploarea. Avem, așadar, în fața noastră, în toată puritatea și consecvența ei, întreaga filozofie neoiskristă, care spunea că, întrucît este vorba de o revoluție burgheză, trebuie să ne închinăm în fața ticăloșiei burgheze și să-i lăsăm cale liberă. Dacă ne lăsam călăuziți, fie și în parte, fie și pentru o clipă, de considerentul că participarea noastră ar putea sili burghezia să se îndepărteze, cedăm astfel pe de-a-ntregul claselor burgheze rolul conducător în revoluție. Punem astfel în întregime proletariatul sub tutela burgheziei (rămînînd cu deplina „libertate de critică“ ! !), silindu-l să fie moderat și blînd pentru ca să nu se îndepărteze burghezia. Castrăm nevoile cele mai vitale ale proletariatului, și anume nevoile lui politice, pe care „economistii“ și epigonii lor nu le-au înțeles niciodată bine ; le castrăm pentru ca burghezia să nu se îndepărteze. Trecem cu totul de pe terenul luptei revoluționare pentru înfăptuirea democratismului, în limitele necesare proletariatului, pe terenul tocmelii cu burghezia, cumpărînd prin trădarea noastră față de principii și față de revoluție liberul consimțămînt al burgheziei („pentru ca să nu se îndepărteze“).

În două rînduri scurte, neoiskristii din Caucaz au știut să exprime întreaga esență a tacticii de trădare a revoluției, de transformare a proletariatului într-o jalnică anexă a claselor burgheze. Ceea ce am dedus, în cele de mai sus, din greșelile neoiskrismului ca tendință apare acum în fața noastră ca un principiu limpede și bine determinat : să ne tîrîm în coada burgheziei monarhiste. Dat fiind că instaurarea republicii ar

face (și face de pe acum, ca în cazul d-lui Struve) ca burghezia să se îndepărteze de revoluție, de aceea să strigăm : jos lupta pentru republică ! Și fiindcă orice revendicare democratică a proletariatului, susținută cu energie și dusă pînă la capăt, face ca întotdeauna și în întreaga lume burghezia să se dea în lături, rezultă concluzia : ascundeți-vă în găuri, tovarăși muncitori, acționați numai din afară, nu vă gândiți să folosiți în avantajul revoluției instrumentele și mijloacele orînduirii „de stat burheze“ și păstrați pentru voi „libertatea de critică“ !

Eroarea fundamentală care sălășluiește chiar în modul de a înțelege termenul „revoluție burheză“ a ieșit limpede la iveală. Modul martinovist sau neoiskrist de „a înțelege“ acest termen duce de-a dreptul la trădarea cauzei proletariatului și la predarea ei în mâinile burgheziei.

Cine a uitat de vechiul „economism“, cine nu-l studiază și nu și-l împropățează în minte, cu greu va înțelege actuala rămășiță de economism. Aduceți-vă aminte de „Credo“³⁹, acest document de tip bernsteinist. Din concepții și programe „pur proletare“, oamenii au tras concluzia : nouă, social-democraților, ne revine misiunea de a ne ocupa de economie, de adevărata cauză muncitorească, de a critica în mod liber orice politicianism, de a proceda la o adevărată aprofundare a activității social-democrate ; lor, liberalilor, le revine misiunea de a face politică. Să ne ferească dumnezeu să cădem în „revoluționarism“ : așa ceva ar face ca burghezia să se îndepărteze de noi. Cine va reciti în întregime „Credo“ sau Suplimentul la „Raboceaia Misl“⁴⁰ nr. 9 (septembrie 1899) va putea urmări acest întreg raționament.

Acum vedem că se folosește același raționament, dar pe scară largă, cu aplicare la aprecierea „marii“ revoluții ruse în ansamblu, care – vai ! – este trivializată și caricaturizată din capul locului de către teoreticienii filistinismului ortodox ! Nouă, social-democraților, ni se rezervă libertatea de critică, adîncirea conștiinței, acțiunea din afară. Lor, claselor burheze, li se oferă libertatea de acțiune, cîmp liber pentru conducere revoluționară (citește : liberală), libertatea de a înfăptui „reforme“ de sus.

Acești vulgarizatori ai marxismului nu s-au gândit nici odată la cele spuse de Marx despre necesitatea de a schimba arma criticii cu critica armelor⁴¹. Luînd în deșert numele

lui, ei întocmesc în realitate rezoluții tactice în deplină concordanță cu spiritul flecarilor burghezi de la Frankfurt, care criticau în mod liber absolutismul, adînceau conștiința democratică și nu înțelegeau că vremurile revoluției sînt vremuri de acțiune, care trebuie întreprinsă și de sus și de jos. Transformînd marxismul într-o vorbărie goală, ei au făcut din ideologia clasei revoluționare celei mai înaintate, mai hotărîte și mai energice o ideologie a păturilor sale cele mai înapoiate, care fug de sarcinile grele democrat-revoluționare, lăsîndu-le pe seama celor de teapa d-lui Struve.

Dacă, în urma intrării social-democrației în guvernul revoluționar, clasele burgheze se vor îndepărta de revoluție, ele vor face în felul acesta ca „amploarea ei să se micșoreze“.

Ascultați, muncitori ruși : revoluția, cică, va căpăta o amploare mai mare dacă va fi înfăptuită de-alde domnul Struve, care nu se sperie de social-democrați și nu vor să obțină victoria asupra țarismului, ci să încheie o tranzacție cu el. Amploarea revoluției va fi mai mare dacă din cele două dezno-dăminte posibile ale ei, schițate de noi mai sus, se va realiza primul, adică dacă burghezia monarhistă va cădea de acord cu absolutismul ca să introducă o „constituție“ de gen șipovist !

Social-democrații care scriu lucruri atît de rușinoase în niște rezoluții menite să servească drept călăuză pentru întregul partid, sau care aprobă aceste rezoluții „reușite“, sînt atît de orbiți de cazuistică, care a golit marxismul de tot spiritul lui viu, încît nu observă cum aceste rezoluții transformă în vorbe goale toate celelalte cuvinte bune ale lor. Luați oricare dintre articolele publicate de ei în „Iskra“, luați chiar faimoasa broșură a celebrului nostru Martînov, și veți vedea că în ele se vorbește despre insurecția *populară*, despre necesitatea de a duce revoluția *pînă la capăt*, despre tendința de a se sprijini pe *păturile de jos ale poporului* în lupta împotriva burgheziei inconsecvente. Dar iată că toate aceste lucruri bune se transformă într-o frazeologie lamentabilă de îndată ce acceptați sau aprobați ideea că „amploarea revoluției“ ar putea „să se micșoreze“ datorită faptului că burghezia s-ar înstrăina de ea. Una din două, domnilor : sau să ne străduim, împreună cu poporul, să înfăptuim revoluția și, *în ciuda* burgheziei inconsecvente, egoiste și lașe, să obținem o victorie deplină asupra țarismului ; sau nu admitem acest „în ciuda“, ne temem ca nu

cumva burghezia „să se îndepărteze“, și atunci dăm proletariatul și poporul pe mâna burgheziei, a burgheziei inconsecvente, egoiste și lașe.

Să nu care cumva să răstălmăciți cuvintele mele. Nu strigați în gura mare că sînteți învinuiți de trădare conștientă. Nu, voi ați alunecat într-una și acum v-ați împotmolit în mocirlă tot atît de inconștient ca și vechii „ekonomiști“, care în mod irezistibil și irevocabil s-au simțit atrași pe panta „adîncirii“ marxismului pînă la „filozofarea“ antirevoluționară, anchilozată și inertă.

Care sînt forțele sociale reale de care depinde „amplizarea revoluției“ – v-ați gîndit dv. vreodată la asta, domnilor? Să lăsăm la o parte forțele politicii externe, ale combinațiilor internaționale, care au luat o întorsătură foarte favorabilă pentru noi în momentul de față, dar pe care le excludem în întregime, și pe bună dreptate, din analiza noastră, deoarece aici este vorba de forțele interne ale Rusiei. Vedeți care sînt aceste forțe sociale interne. Împotriva revoluției se ridică absolutismul, curtea, poliția, birocrația, armata și un număr destul de restrîns de aristocrați. Cu cît indignarea poporului este mai mare, cu atît armata devine mai puțin sigură, cu atît crește șovăiala în rîndurile birocrației. În afară de asta, în momentul de față burghezia este, în general, pentru revoluție, întrecîndu-se în discursuri pe tema libertății, vorbind din ce în ce mai des în numele poporului și chiar în numele revoluției *. Dar noi, marxiștii, știm cu toții din teorie și vedem în fiecare zi și în fiecare ceas, din exemplele liberalilor, zemților și osvobojenștilor de la noi, că burghezia este pentru revoluție un partizan inconsecvent, egoist și laș. Burghezia, în majoritatea ei, va trece în mod inevitabil de partea contrarevoluției, de partea absolutismului, împotriva revoluției, împotriva poporului de îndată ce vor fi satisfăcute interesele ei înguste, egoiste, de îndată ce „se va îndepărta“ de democratismul consecvent (și ea se îndepărtează de el încă de pe acum!). Rămîne „poporul“, adică proletariatul și țărănimea: numai proletariatul este în stare să meargă cu fermitate pînă la capăt, fiindcă el merge mult mai departe decît revoluția democratică. Iată

* Este interesantă, în această privință, scrisoarea deschisă a d-lui Struve către Jaurès, publicată, nu de mult, de acesta în „L'Humanité“ 42 și de d-l Struve în „Osvobojenie“ nr. 72.

de ce proletariatul se află în primele rînduri ale luptei pentru republică și respinge cu dispreț sfatul, stupid și nedemn de el, de a avea grijă ca nu cumva burghezia să se îndepărteze. Țărănimea cuprinde o masă de elemente semiproletare alături de cele mic-burgheze. Din această cauză, și ea este nestatornică, astfel că proletariatul este nevoit să se organizeze într-un partid de clasă bine delimitat. Dar nestatornicia țărănimii se deosebește în mod radical de aceea a burgheziei, fiindcă în momentul de față țărănimea este interesată nu atât în menținerea necondiționată a proprietății private, cît în confiscarea pămîntului moșieresc, care e una din principalele forme ale acestei proprietăți. Fără a deveni, prin aceasta, socialistă, fără a înceta să fie mic-burgheză, țărănimea este capabilă să devină un partizan hotărît și dintre cei mai radicali ai revoluției democratice. Și ea va deveni în mod inevitabil un astfel de partizan al revoluției, cu condiția ca mersul evenimentelor revoluționare, care o luminează, să nu fie întrerupt prea devreme prin trădarea burgheziei și înfrîngerea proletariatului. Cu această condiție, țărănimea va deveni în mod inevitabil un reazem al revoluției și al republicii, fiindcă numai o revoluție pe deplin victorioasă va putea da țărănimii *totul* în materie de reforme agrare, *tot* ce dorește, *tot* ce visează, *tot* ce îi este cu adevărat necesar (nu pentru lichidarea capitalismului, cum își închipuie „socialiștii-revoluționari“, ci) pentru a se ridica din mocirla semiobăgiei, din bezna abrutizării și a slugărnicii, pentru a-și îmbunătăți condițiile de viață, în măsura în care acest lucru este cu putință în cadrul economiei producătoare de mărfuri.

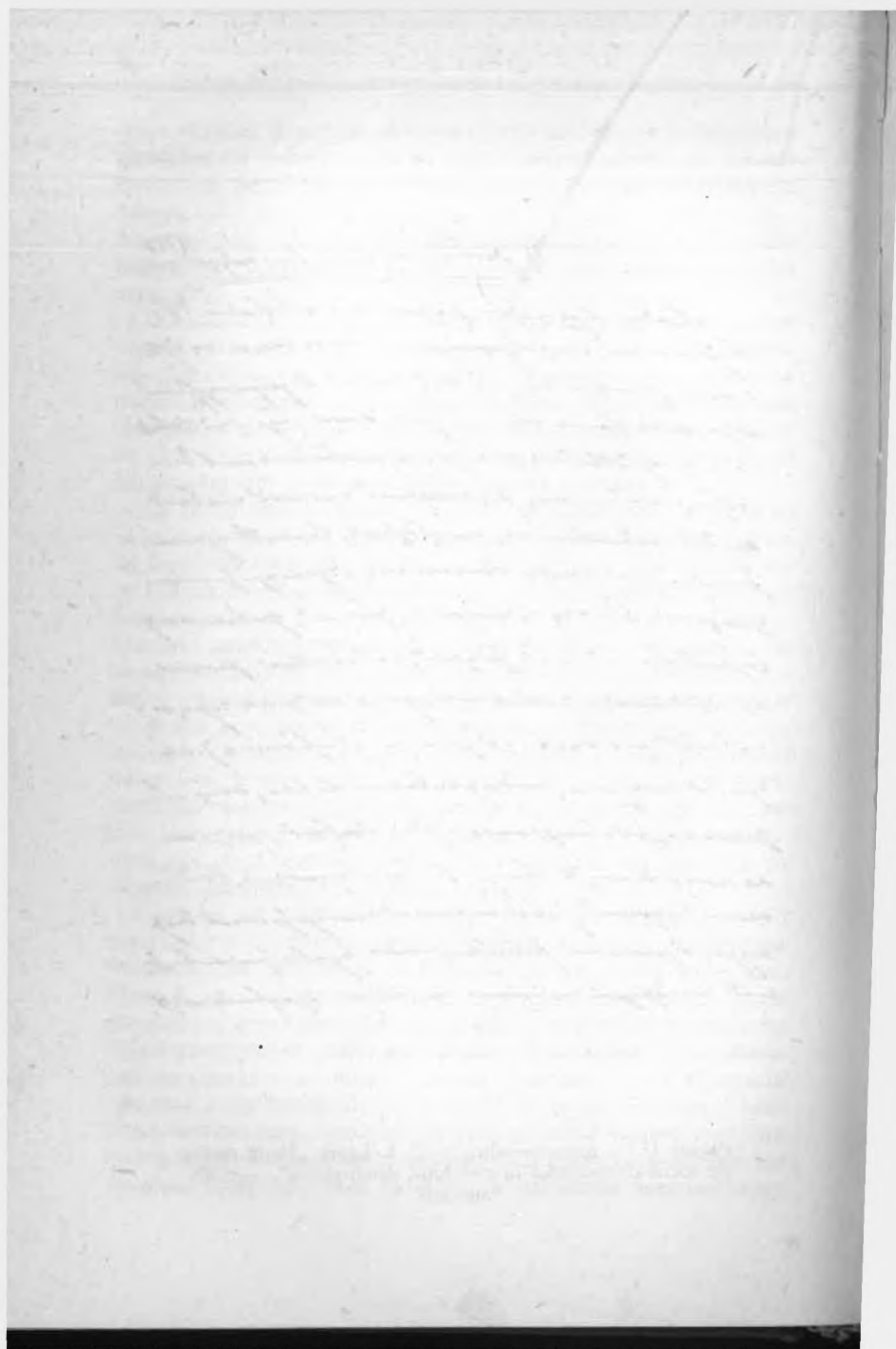
Mai mult chiar, nu numai o transformare agrară radicală leagă țărănimea de revoluție, ci și toate interesele ei generale și permanente. Chiar și în lupta cu proletariatul țărănimea are nevoie de democrație, fiindcă numai un regim democratic este în stare să exprime în mod exact interesele ei și să-i dea preponderență ca masă, ca majoritate. Cu cît ea va fi mai luminată (și de cînd cu războiul cu Japonia ea se luminează cu o repeziciune pe care mulți, deprinși să măsoare progresul cultural numai cu ceea ce dă școala, nici nu o bănuiesc), cu atât mai consecventă și mai hotărîtă va fi lupta ei pentru o revoluție democratică totală, întrucît supremația poporului nu constituie pentru ea, ca pentru burghezie, un motiv de teamă,

ci un avantaj. Republica democratică va deveni un ideal pentru țărănime de îndată ce ea va începe să se lepede de monarhismul ei naiv, fiindcă monarhismul conștient al burgheziei mercantile (cu cameră superioară etc.) înseamnă pentru țărănime aceeași lipsă de drepturi, aceeași abrutizare și stare de înapoiere, lustruită doar cu oleacă de constituționalism european.

Iată de ce burghezia, ca clasă, caută în mod firesc și inevitabil să se refugieze sub aripa partidului monarhist-liberal, iar țărănimea, ca masă, vrea să se pună sub conducerea unui partid revoluționar și republican. Iată de ce burghezia nu este în stare să ducă pînă la capăt revoluția democratică, în timp ce țărănimea este în stare să facă acest lucru, și noi trebuie s-o ajutăm din toate puterile în această privință.

Mi se va obiecta, poate, că așa ceva nu cere să fie dovedit, că este vorba de un lucru elementar, pe care îl înțeleg perfect de bine toți social-democrații. Nu, acest lucru nu-l înțeleg cei ce sînt în stare să vorbească de o „slăbire a avîntului“ revoluției ca urmare a faptului că burghezia se va îndepărta de ea. Oamenii aceștia repetă cuvinte din programul nostru agrar, pe care le-au învățat pe de rost, dar nu înțeleg sensul lor, căci altfel noțiunea de dictatură revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii, care decurge în mod inevitabil din întreaga concepție marxistă despre lume și din programul nostru, nu le-ar inspira atîta teamă; altfel, amploarea marii revoluții ruse nu s-ar reduce, pentru ei, la amploarea burgheziei. Oamenii aceștia fac ca frazeologia lor marxistă revoluționară abstractă să fie anihilată de rezoluțiile lor concrete cu caracter antimarxist și antirevoluționar.

Cine își dă într-adevăr seama de rolul țărănimii într-o revoluție rusă victorioasă n-ar fi în stare să spună că amploarea revoluției va scădea, în caz că burghezia se va îndepărta. Fiindcă, în realitate, abia cînd burghezia se va îndepărta de revoluție și masa țărănimii se va ridica, alături de proletariat, ca un revoluționar activ, abia atunci se va ajunge la o adevărată amploare a revoluției ruse, abia atunci se va ajunge la cea mai mare amploare cu putință în epoca revoluției burghezo-democratice. Pentru a fi dusă în mod consecvent pînă la capăt, revoluția noastră democratică trebuie să se sprijine pe niște forțe care sînt în stare să paralizeze inconsecvența

inevitabilă a burgheziei (adică pe forțe care sînt în stare „s-o silească să se îndepărteze“, lucru de care se tem, în neghiobia lor, partizanii din Caucaz ai „Iskrei“).

Proletariatul trebuie să ducă pînă la capăt revoluția democratică, alăturîndu-și masa țărănimii, pentru a zdrobi prin forță împotrivirea absolutismului și a paraliza nestatornicia burgheziei. Proletariatul trebuie să săvîrșească revoluția socialistă, alăturîndu-și masa elementelor semiproletare ale populației, pentru a zdrobi prin forță împotrivirea burgheziei și a paraliza nestatornicia țărănimii și a micii burghezii. Acestea sînt sarcinile proletariatului, care sînt atît de îngust înțelese de neoiscriști în toate raționamentele și rezoluțiile lor cu privire la amploarea revoluției.

Dar nu trebuie să se uite un lucru, care adeseori este scăpat din vedere atunci cînd se emit raționamente pe tema acestei „amplori“. Nu trebuie să se uite că aici nu este vorba de greutățile sarcinii ce ne stă în față, ci de calea care trebuie urmată pentru a ajunge la rezolvarea ei. Aici nu este vorba dacă e ușor sau greu să facem ca revoluția să capete un avînt puternic și irezistibil, ci de felul cum trebuie să procedăm pentru a întări acest avînt. Obiectul divergenței îl constituie tocmai caracterul fundamental al activității, însăși orientarea ei. Subliniem acest lucru pentru că oamenii neatenți și cei de reacredință confundă prea des două chestiuni diferite : chestiunea căii care trebuie urmată, adică a alegerii uneia dintre cele două căi diferite, și chestiunea dacă atingerea țelului pe calea dată este ușoară sau dacă ea este destul de apropiată.

În expunerea noastră anterioară nici n-am atins această chestiune, întrucît ea n-a provocat dezacorduri și divergențe în cadrul partidului nostru. Dar se înțelege că problema în sine este extrem de importantă și merită o atenție deosebit de serioasă din partea tuturor social-democrațiilor. Am da dovadă de un optimism de neiertat dacă n-am ține seama de greutățile legate de atragerea în mișcare nu numai a maselor muncitorești, dar și a maselor țărănești. Tocmai aceste greutăți au făcut să eșueze în repetate rînduri eforturile de a duce pînă la capăt revoluția democratică și să iasă triumfătoare mai ales burghezia inconsecventă și egoistă, care își „agonisea capital“ prin apărarea monarhiei împotriva poporului și veghea la „păstrarea neprihănirii“ liberalismului... sau „osvobojenismu-

lui". Dar greutate nu înseamnă imposibilitate. Important este să fii convins de justetea căii pe care ai ales-o ; această convingere duce la o sporire însușită a energiei revoluționare și a entuziasmului revoluționar, care sînt în stare să facă minuni.

Cît de adîncă este divergența dintre social-democrații de astăzi în problema alegerii căii se vede numaidecît dintr-o comparare a rezoluției neoiscriștilor din Caucaz cu rezoluția Congresului al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Rezoluția congresului spune : burgezia este inconsecventă ; ea va căuta neapărat să ne răpească cuceririle revoluției. De aceea pregătiți-vă de luptă cu mai multă energie, tovarăși muncitori, înarmați-vă, atrageți de partea voastră țărănimea. Noi nu vom ceda fără luptă burgheziei egoiste cuceririle noastre revoluționare. Rezoluția neoiscriștilor din Caucaz spune : burgezia este inconsecventă, ea se poate îndepărta de revoluție. De aceea, tovarăși muncitori, fiți buni și nu vă gîndiți la intrarea într-un guvern provizoriu, căci în acest caz burgezia se va îndepărta cu siguranță și, ca urmare, amploarea revoluției va fi mai mică !

Unii spun : împingeți revoluția înainte, pînă la capăt, în ciuda împotrivirii sau pasivității burgheziei inconsecvente.

Cealalți spun : nu vă gîndiți să duceți voi revoluția pînă la capăt, căci în acest caz burgezia inconsecventă se va îndepărta de ea.

Nu avem oare în fața noastră două căi diametral opuse ? Nu este evident că o tactică exclude în mod categoric pe cealaltă ? Că prima este singura tactică justă a social-democrației revoluționare, iar a doua este, în fond, o tactică pur osvobojdenistă ?

13. ÎNCHEIERE. VOM CUTEZA NOI SĂ ÎNVINGEM ?

Cei ce cunosc în mod superficial situația existentă în rîndurile social-democrației ruse sau care o judecă de departe, fără să cunoască istoria întregii noastre lupte interne de partid din vremea „economismului” și pînă astăzi, se mulțumesc foarte ades – și atunci cînd se ocupă de divergențele tactice, care s-au precizat acum, mai ales după Congresul al III-lea – să arate că este vorba pur și simplu de două tendințe firești,

inevitabile și pe deplin reconciliabile, așa cum există în orice mișcare social-democrată. De o parte, spun ei, se stăruie cu toată tăria asupra importanței pe care o are munca obișnuită, curentă, de fiecare zi asupra necesității de a desfășura activitate de propagandă și agitație, de a pregăti forțele, de a adînci mișcarea etc. De cealaltă parte sînt subliniate sarcinile politice generale, de luptă, revoluționare ale mișcării, se stăruie asupra necesității unei insurecții armate, se lansează lozincile : diktatură revoluționar-democratică, guvern revoluționar provizoriu. Nici una dintre cele două laturi nu trebuie exagerată ; nici aici, nici acolo (ca, de altfel, nicăieri în lume) extremele nu sînt bune etc. etc.

Adevărurile banale ale înțelepciunii vieții (și ale înțelepciunii „politice“ în ghilimele), care există, fără îndoială, în aceste raționamente, ascund însă prea ades o lipsă de înțelegere a nevoilor vitale, nevralgice ale partidului. Luați, de pildă, actualele divergențe tactice dintre social-democrații ruși. Se înțelege că, privită ca atare, sublinierea accentuată a laturii zilnice, curente a activității, pe care o constatăm în raționamentele cu privire la tactică ale neoiscriștilor, n-ar putea să constituie încă un pericol și nici să provoace vreo divergență în ce privește lozincile tactice. Dar e de ajuns să comparăm rezoluțiile Congresului al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia cu rezoluția conferinței, pentru ca această divergență să sară imediat în ochi.

Și ce se spune în ele ? Se spune, în primul rînd, că nu este suficient să arăți numai în mod general, abstract, că există două curente în mișcare și să subliniezi pericolul pe care îl reprezintă extremele. Trebuie să știi în mod concret de ce anume suferă mișcarea dată, în momentul dat, care este astăzi adevăratul pericol politic pentru partid. În al doilea rînd, trebuie să știi care sînt forțele politice reale cărora anumite lozinci tactice – sau, poate, lipsa unor anumite lozinci – le aduc apă la moară. Ascultați-i pe neoiscriști, și veți ajunge la concluzia că partidul social-democrației este amenințat de pericolul de a arunca peste bord propaganda și agitația, lupta economică și critica democrației burgheze, de pericolul de a se lăsa antrenat peste măsură de pregătirile militare, de atacurile armate, de cucerirea puterii etc. În realitate însă, adevăratul pericol care amenință partidul vine cu totul din altă

parte. Cine cunoaște mai de aproape situația mișcării, cine o urmărește cu luare-aminte și cu toată seriozitatea nu poate să nu vadă cât de ridicole sînt temerile neoiskriste. Întreaga activitate a Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia este deja turnată într-un cadru solid, cu caracter permanent, care asigură în mod categoric punerea centrului de greutate pe propagandă și agitație, pe întrunirile și mitingurile volante, pe răspîndirea de manifeste și broșuri, pe sprijinirea luptei economice și însușirea lozincilor ei. Nu există comitet de partid, comitet raional, adunare centrală sau grupă de întreprindere în care 99⁰/₀ din atenție, forțe și timp să nu fie consacrate întotdeauna și în mod permanent tuturor acestor funcții, care s-au statornicit încă din a doua jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut. Numai cei ce nu cunosc de loc mișcarea nu știu toate acestea. Numai cei prea naivi sau neinformați pot lua drept bune aceste lucruri vechi, pe care neoiskriștii le repetă cu un aer de deosebită importanță.

Adevărul este că la noi oamenii nu numai că nu prea se lasă antrenați de sarcinile insurecției, de lozincile politice generale, de conducerea practică a întregii revoluții populare, dar, dimpotrivă, tocmai în această privință *rămînera în urmă* e deosebit de izbitoare, tocmai sub acest raport ea constituie punctul cel mai nevralgic și un pericol real pentru mișcare, care poate degenera, și pe alocuri degenează deja, dintr-o mișcare revoluționară în fapte într-o mișcare revoluționară în vorbe. Printre sutele și sutele de organizații, grupuri și cercuri care desfășoară muncă de partid, nu veți găsi unul în care, încă de la apariția lui, să nu se ducă acea muncă de fiecare zi despre care înțelepții de la noua „Iskră“ ne vorbesc cu aerul unora care au descoperit adevăruri noi. Și, invers, veți găsi un procent cu totul neînsemnat de grupuri și cercuri care să fi înțeles sarcinile insurecției armate, care să fi trecut la îndeplinirea lor, care să-și fi dat seama de necesitatea de a conduce întreaga revoluție populară împotriva țarismului, de necesitatea de a lansa, în acest scop, tocmai aceste lozinci progresiste, și nu altele.

Am rămas cu mult în urma sarcinilor progresiste și cu adevărat revoluționare; într-o mulțime de cazuri nu sîntem încă conștienți de ele și, ici și colo, am lăsat ca democrația burgheză revoluționară să se întărească datorită rămînerii noastre

în urmă în această privință. Iar publiciștii de la „Iskra“ nouă, care au întors spatele mersului evenimentelor și cerințelor vremii, spun una și bună : nu uitați ceea ce e vechi, nu vă lăsați antrenati de ceea ce e nou ! Acesta este laitmotivul principal și invariabil al tuturor rezoluțiilor esențiale ale conferinței, în timp ce în rezoluțiile congresului puteți citi de asemenea în mod invariabil : confirmând ceea ce este vechi (și fără să ne apucăm să-l rumegăm, tocmai pentru că este vechi, tocmai pentru că a fost hotărât și consfințit de publicistică, de rezoluții și de experiență), formulăm o sarcină nouă, atragem atenția asupra ei, lansăm o lozincă nouă și cerem social-democraților cu adevărat revoluționari să treacă de îndată la muncă pentru transpunerea ei în viață.

Iată cum se prezintă în realitate problema celor două curente în tactica social-democrației. Epoca revoluționară a pus sarcini noi, pe care numai orbii nu le văd. Și unii social-democrați recunosc în mod categoric aceste sarcini și le pun la ordinea zilei : insurecția armată nu mai poate fi amânată, pregătiți-vă imediat și cu toată energia pentru înfăptuirea ei ; nu uitați că ea este indispensabilă pentru obținerea unei victorii hotărâtoare ; lansați lozincă instaurării republicii, guvernului provizoriu, dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și a țărănimii. Ceilalți însă se dau înapoi, bat pasul pe loc, în loc de lozinci dau prefețe și, în loc să arate ceea ce este nou – alături de confirmarea a ceea ce este vechi –, rumegă îndelung și în chip plictisitor ceea ce e vechi, inventează tot felul de pretexte pentru a scăpa de ceea ce e nou, nefiind în stare să definească condițiile necesare pentru o victorie hotărâtoare și să lanseze singurele lozinci care corespund năzuinței de a obține o victorie deplină.

Rezultatul politic al acestui codism este vizibil la noi. Basmul despre o apropiere între „majoritatea“ din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia și democrația burgheză revoluționară rămâne un simplu basm, care nu e confirmat de nici un fapt politic, de nici o rezoluție autorizată a „bolșevicilor“, de nici un act al Congresului al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Și, totuși, burghezia monarhistă, oportunistă, reprezentată prin „Osvobojdenie“, își manifestă de mult timp *satisfacția* față de tendințele „principiale“ ale neoiskrismului, iar acum se servește pur și simplu

de apele lor pentru a pune în mișcare propria ei moară, își însușește toate cuvintele și „ideile“ lor îndreptate împotriva „conspirației“ și „răzvrătirii“, împotriva exagerării laturii „tehnice“ a revoluției, împotriva unei formulări deschise a lozincii insurecției armate, împotriva „revoluționarismului“ revendicărilor extremiste etc. etc. Rezoluția adoptată de o întregă conferință a social-democraților „menșevici“ din Caucaz și aprobarea ei de către redacția noii „Iskre“ fac să fie cât se poate de clar următorul bilanț al acestei politici : nu cumva burghezia să se îndepărteze, în caz că proletariatul va participa la dictatura revoluționar-democratică ! În această frază s-a spus tot ce era de spus. În ea este definitiv consfințită transformarea proletariatului într-o anexă a burgheziei monarhiste. În felul acesta este dovedită în mod concret, nu printr-o declarație ocazională a unei singure persoane, ci printr-o rezoluție aprobată în mod special de un întreg curent, *semnificația politică* a codismului neoisakrist.

Cine reflectează asupra acestor fapte va înțelege adevărata semnificație a părerii curente că nu este vorba decît de două laturi și de două tendințe ale mișcării social-democrate. Pentru a analiza mai pe larg aceste tendințe, luați bernsteiniada. Bernsteinienii, precum se știe, au susținut și susțin, la fel, că ei sînt singurii care înțeleg adevăratele nevoi ale proletariatului, sarcinile care privesc sporirea forțelor lui, adîncirea întregii activități, pregătirea elementelor noii societăți, munca de propagandă și agitație. Noi cerem o recunoaștere deschisă a ceea ce este ! spune Bernstein, consfințind astfel „mișcarea“ fără „scop final“, tactica exclusiv defensivă, și pledînd pentru o tactică bazată pe teama „ca nu cumva burghezia să se îndepărteze“. Și bernsteinienii vociferau împotriva „iacobinismului“ social-democraților revoluționari, împotriva „publiciștilor“ care nu înțeleg importanța „activității de sine stătătoare a muncitorilor“ etc. etc. În realitate însă, după cum știe toată lumea, social-democrații revoluționari nici nu se gîndeau să neglijeze munca mărunță de fiecare zi, pregătirea forțelor etc. etc. Ei cereau doar o înțelegere clară a scopului final, o formulare clară a sarcinilor revoluționare, voiau să ridice păturile pe jumătate proletare și pe jumătate mic-burgheze la nivelul revoluționar al proletariatului, iar nu să coboare acest nivel pînă la considerente oportuniste de felul acesta : „nu cumva

burghezia să se îndepărteze“. Disensiunea dintre aripa intelectual-oportunistă și cea proletar-revoluționară a partidului și-a găsit, poate, expresia cea mai pregnantă în întrebarea : dürfen wir siegen ? „vom cuteza noi să învingem ?“ ne este permis să învingem ? nu este periculos să învingem ? se cuvine oare să învingem ? această întrebare, care pare curioasă la prima vedere, a fost totuși pusă, și trebuia să fie pusă fiindcă oportuniștii se temeau de victorie, căutau să inspire proletariatului teama de victorie, prezicînd tot felul de nenorociri de pe urma ei și luînd în deridere lozincile care chemau fătîș la luptă pentru cîștigarea victoriei.

Aceeași împărțire fundamentală în două tendințe – una intelectual-oportunistă și alta proletar-revoluționară – există și la noi, cu singura deosebire, foarte esențială, că la noi nu este vorba de o revoluție socialistă, ci de una democratică. Și la noi s-a pus întrebarea, absurdă la prima vedere : „vom cuteza noi să învingem ?“. Ea a fost pusă de Martînov în broșura sa „Două dictaturi“, în care prezice mari nenorociri pentru eventualitatea că vom pregăti foarte bine insurecția și o vom săvîrși în mod victorios. Ea a fost pusă de întreaga publicistică a neokriștilor atunci cînd a fost vorba de un guvern revoluționar provizoriu, și s-a căutat tot timpul, în mod stăruitor, dar fără rezultat, să se confunde intrarea lui Millerand într-un guvern oportunist burghez cu intrarea lui Varlin⁴³ într-un guvern revoluționar mic-burghez. Ea a fost consfințită și de rezoluție : „nu cumva burghezia să se îndepărteze“. Și deși Kautsky, de pildă, încearcă acum să ne ironizeze, spunînd că disputele noastre pe tema guvernului revoluționar provizoriu seamănă cu tocmeala pentru pielea ursului din pădure, această ironie arată doar că și niște social-democrați inteligenți și revoluționari pot ajunge într-o încurcătură atunci cînd vorbesc despre lucruri pe care nu le cunosc decît din auzite. Social-democrația germană este încă departe de a ucide ursul (de a săvîrși revoluția socialistă), dar discuția pe tema „vom cuteza“ să ucidem ursul a avut o uriașă importanță principală și practic-politică. Social-democrații ruși sînt încă departe de a fi în stare „să ucidă ursul lor“ (să săvîrșescă revoluția democratică), dar chestiunea dacă „vom cuteza“ să-l ucidem are pentru întregul viitor al Rusiei și al social-democrației ruse o importanță deosebit de mare. Fără convingerea că „vom

cuteza" să învingem, nici nu poate fi vorba de strângerea energetică și cu succes a unei armate, de conducerea ei.

Luați, de pildă, pe vechii noștri „economisti”. Și ei strigau că adversarii lor sînt niște complotiști, niște iacobini (vezi „Rabocee Delo”, îndeosebi nr. 10, și cuvîntarea rostită de Martînov la Congresul al II-lea⁴⁴ în cadrul dezbaterilor asupra programului), că ei se rup de masă, lăsîndu-se antrenăți de lupta politică, că uită de bazele mișcării muncitorești, că nu țin seama de activitatea de sine stătătoare a muncitorilor etc. etc. În realitate însă, acești partizani ai „activității de sine stătătoare a muncitorilor” erau niște intelectuali oportuniști, care căutau să impună muncitorilor felul lor îngust și filistin de a înțelege sarcinile proletariatului. În realitate, cum poate să vadă oricine dacă parcurge paginile vechii „Iskre”, adversarii „economismului” n-au neglijat și n-au lăsat pe planul al doilea nici una dintre laturile muncii social-democrate, n-au uitat cîtuși de puțin lupta economică, știind în același timp să pună în toată amploarea lor sarcinile politice vitale și imediate, acționînd împotriva transformării partidului muncitoresc într-o anexă „economică” a burgheziei liberale.

Economistii învățaseră pe dinafară că la baza politicii stă economicul, și prin aceasta ei „înțelegeau” că lupta politică trebuie redusă la lupta economică. Neoiskriștii au învățat pe dinafară că revoluția democratică are ca bază economică revoluția burgheză, și prin aceasta ei „au înțeles” că sarcinile democratice ale proletariatului trebuie coborîte la nivelul moderației burgheze, la o limită dincolo de care „burghezia s-ar îndepărta”. Sub pretextul adîncirii muncii, sub pretextul activității de sine stătătoare a muncitorilor și al unei politici cu caracter net de clasă, „economistii” au dat, de fapt, clasa muncitoare pe mîna politicianilor liberali burghezi, adică au dus partidul pe o cale care avea tocmai această semnificație obiectivă. Sub aceleași pretexte, neoiskriștii trădează, de fapt, în favoarea burgheziei interesele proletariatului în revoluția democratică, adică duc partidul pe o cale care are tocmai această semnificație obiectivă. „Economistilor” li se părea că, de fapt, rolul conducător în lupta politică nu trebuie să revină social-democraților, ci liberalilor. Neoiskriștilor li se pare că nu social-democraților le revine misiunea de a înfăptui în mod activ revoluția democratică, ci de fapt ea revine bur-

gheziei democratice, fiindcă rolul conducător și participarea predominantă a proletariatului „vor face să se micșoreze amploarea” revoluției.

Într-un cuvânt, neoiscriștii sînt epigonii „economismului” nu numai prin faptul că își au originea în Congresul al II-lea al partidului, ci și prin felul cum formulează în momentul de față sarcinile tactice ale proletariatului în revoluția democratică. Și ei formează aripa intelectual-oportunistă a partidului. În domeniul organizării, această aripă a debutat cu individualismul anarhic al intelectualilor și a sfîrșit cu „dezorganizarea-proces”, consfințind, în „statutul”⁴⁵ adoptat de conferință, ruperea publicisticii de organizația de partid, alegerile indirecte – aproape în patru trepte –, sistemul plebiscitelor bonapartiste în locul reprezentării democratice și, în sfîrșit, principiul „acordului” între parte și întreg. În ce privește tactica partidului, ei au alunecat pe aceeași pantă. În „planul campaniei zemstvelor”, ei au declarat că acțiunea în fața zemșilor reprezintă un „tip superior de demonstrație”, nevăzînd în arena politică decît două forțe active (și asta în preajma lui 9 ianuarie !): guvernul și democrația burgheză. Sarcina imperioasă a înarmării, ei „au adîncit-o” înlocuind o lozincă practică directă prin apelul de a înarma cu nevoia arzătoare de a se înarma. Sarcinile privind insurecția armată, guvernul provizoriu și dictatura revoluționar-democratică sînt acum denaturate și ciuntite de ei în rezoluțiile lor oficiale. „Nu cumva burghezia să se îndepărteze” – acest acord final al ultimei lor rezoluții arată cu toată claritatea unde va ajunge partidul dacă va merge pe calea indicată de ei.

Revoluția democratică din Rusia este, prin natura ei social-economică, o revoluție burgheză. Nu e de ajuns să repeți pur și simplu această teză marxistă justă. Trebuie să fii în stare s-o înțelegi și să știi s-o aplici la lozincile politice. Pe terenul relațiilor de producție actuale, adică capitaliste, toată libertatea politică, în general, este o libertate burgheză. Revendicarea libertății exprimă, înainte de toate, interesele burgheziei. Reprezentanții burgheziei au fost cei dintîi care au formulat această revendicare. Partizanii ei s-au folosit pretutindeni, ca niște stăpîni, de libertatea obținută, reducînd-o la o măsură burgheză; moderată și prudentă, îmbinînd-o cu represuniile îndreptate împotriva proletariatului revoluționar, care erau

cît se poate de rafinate în vremuri pașnice și extrem de feroce în vremuri furtunoase.

Dar să deducă de aici că se contestă sau se subapreciază importanța luptei pentru libertate, asta puteau s-o facă numai răzvrățiții narodnici, numai anarhiștii și „ekonomiștii“. Aceste teorii intelectualiste filistine au putut fi impuse întotdeauna proletariatului numai în mod vremelnic, numai împotriva voinței lui. Proletariatul a sesizat în mod instinctiv că are nevoie de libertate politică, că are nevoie de ea mai mult ca oricine, cu toate că ea va duce în mod nemijlocit la întărirea și la organizarea burgheziei. Proletariatul nădăjduiește să ajungă la salvarea sa nu prin renunțarea la lupta de clasă, ci făcînd ca ea să se dezvolte, să capete o amploare mai mare, un grad mai înalt de conștiință, de organizare și de hotărîre. Cine subapreciază importanța sarcinilor luptei politice transformă pe social-democrat, dintr-un tribun al poporului, într-un secretar de trade-union. Cine subapreciază importanța sarcinilor proletare în revoluția burghezo-democratică transformă pe social-democrat, dintr-un conducător al revoluției populare, într-un lider de asociație muncitorească liberă.

Da, al revoluției *populare*. Social-democrația a luptat și luptă, pe bună dreptate, împotriva abuzului pe care-l fac democrații burghezi cu cuvîntul popor. Ea cere să nu se ascundă cu ajutorul acestui cuvînt lipsa de înțelegere a antagonismelor de clasă care există în sînul poporului. Ea insistă în mod categoric asupra necesității ca partidul proletariatului să-și păstreze deplina sa independență de clasă. Dar ea împarte „poporul“ în „clase“ nu pentru ca clasa înaintată să se închidă în găoacea ei, să se limiteze la un cadru îngust, să-și castreze activitatea ei de teamă să nu îndepărteze pe cei ce dețin puterea economică în lumea asta, ci pentru ca clasa înaintată, care nu suferă de inconsecvența, nestatornicia și nehotărîrea claselor intermediare, să lupte cu și mai multă hotărîre, cu și mai mult entuziasm pentru cauza întregului popor, în fruntea întregului popor.

Iată ce nu înțeleg atît de des neokriștii de azi, care, în loc să prezinte lozinci politice active în revoluția democratică, se mulțumesc să repete într-una cuvîntul „clasă“, declinat la toate cazurile !

Revoluția democratică este o revoluție burgheză. Lozincă : împărțirea pământului, sau pământ și libertate, — cea mai răspândită lozincă în masa țărănească abrutizată și ignorantă, dar însetată de lumină și de fericire — este o lozincă burgheză. Dar noi, marxștii, trebuie să știm că nu există și nu poate exista altă cale spre adevărată libertate a proletariatului și a țărănimii decât aceea a libertății burgheze și a progresului burghez. Nu trebuie să uităm că nu există și nu poate exista, în momentul de față, alt mijloc de a ne apropia de socialism decât deplina libertate politică, decât republica democratică, decât dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii. Ca reprezentanți ai clasei celei mai înaintate și singură revoluționară — revoluționară fără să manifeste rezerve sau șovăieli și fără să privească înapoi —, noi trebuie să punem în fața întregului popor, în toată amploarea lor și cu cât mai multă îndrăzneală și mai mult spirit de inițiativă, sarcinile revoluției democratice. A minimaliza aceste sarcini înseamnă, din punct de vedere teoretic, a recurge la o caricaturizare și o denaturare filistină a marxismului, iar din punct de vedere practic-politic înseamnă a preda cauza revoluției în mâinile burgheziei, care în mod inevitabil se va da înapoi de la înfăptuirea consecventă a revoluției. Greutățile care stau în calea victoriei depline a revoluției sînt foarte mari. Nimeni nu va putea să condamne pe reprezentanții proletariatului dacă ei vor face tot ce le stă în putință și dacă toate eforturile lor vor eșua, lovindu-se de împotrivirea reacțiunii, de trădarea burgheziei și de ignoranța maselor. Dar oricine, și în primul rînd proletariatul conștient, va condamna social-democrația dacă va zăgăzui energia revoluționară a revoluției democratice, dacă va face să slăbească entuziasmul revoluționar prin teama ei de a învinge și prin pretextul că s-ar putea ca burghezia să se îndepărteze de revoluție.

Revoluțiile, spunea Marx, sînt locomotivele istoriei ⁴⁶. Ele sînt sărbătoarea celor asupriți și exploatați. Niciodată masele populare nu sînt în stare să acționeze atît de energic ca un făuritor al unor noi rînduiri sociale ca în timpul revoluției. În asemenea vremuri, poporul este în stare să facă minuni, din punctul de vedere al măsurii înguste, mic-burgheze, a progresului treptat. Dar în asemenea vremuri trebuie ca și

conducătorii partidelor revoluționare să pună în mai largă măsură și cu mai multă îndrăzneală sarcinile lor, ca lozincile lor să meargă întotdeauna înaintea inițiativei revoluționare a maselor, servindu-le drept far, arătându-le în toată măreția și splendoarea lui idealul nostru democrat și socialist și indicându-le drumul cel mai scurt, cel mai drept spre victoria deplină, absolută, hotărîtoare. Să-i lăsăm pe oportuniștii burgheziei „osvobojdenești” să plăsmuiască, de teama revoluției și a unui drum drept, drumuri ocolite, întortocheate, cu caracter de compromis. Dacă vom fi siliți să ne tirăm pe asemenea drumuri, vom ști să ne facem datoria și în munca mărunță de toate zilele. Dar să hotărască mai întîi lupta necruțătoare ce drum trebuie ales. Vom fi niște lași și niște trădători ai revoluției dacă nu vom folosi această energie sărbătorească a maselor și entuziasmul lor revoluționar pentru a duce o luptă necruțătoare și plină de abnegație pentru alegerea drumului drept și hotărîtor. Oportuniștii burgheziei n-au decît să se gîndească, cuprinși de teamă, la o viitoare reacțiune. Pe muncitori nu-i sperie ideea că se pregătește o reacțiune îngrozitoare sau că burghezia se pregătește să se îndepărteze. Muncitorii nu-și pun nădejdea în tocmeli, nu cer nimănui de pomană ; ei urmăresc zdrobirea fără cruțare a forțelor reacționare, adică urmăresc să instaureze *dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii*.

Nu încapе îndoială că pe timp de furtună corabia partidului nostru este amenințată de mai multe pericole decît atunci cînd „plutește” liniștită în apele progresului liberal, care înseamnă o lentă și chinuitoare stoarcere a forțelor clasei muncitoare de către exploatatorii ei. Nu încapе îndoială că sarcinile dictaturii revoluționar-democratice sînt de o mie de ori mai grele și mai complexe decît acelea ale unei „extreme opoziții” și ale unei simple lupte parlamentare. Dar cei ce, în actualul moment revoluționar, sînt în stare să prefere în mod conștient plutirea pașnică și calea nepericuloasă a „opoziției” ar face mai bine să părăsească pentru un timp oarecare activitatea social-democrată, să aștepte sfîrșitul revoluției, să aștepte pînă ce va trece sărbătoarea și vor începe din nou zilele obișnuite, cînd măsura sa limitată, de toate zilele, nu va forma o disonanță atît de respingătoare, nu va

insemna o denaturare atit de monstruoasă a sarcinilor clasei înaintate.

În fruntea întregului popor, și mai ales a țărănimii, pentru deplină libertate, pentru o revoluție democratică consecventă, pentru republică ! În fruntea tuturor celor ce muncesc și sînt exploatați, pentru socialism ! Aceasta trebuie să fie, de fapt, politica proletariatului revoluționar, aceasta este lozincă de clasă de care trebuie să fie pătrunsă și determinată soluționarea fiecărei chestiuni tactice, fiecare măsură practică a partidului muncitoresc în timpul revoluției.

POSTFAȚĂ

INCĂ O DATĂ OSVOBOJDENISMUL, INCĂ O DATĂ NEOISKRISMUL

Numerele 71-72 ale revistei „Osvobojdienie” și 102-103 ale ziarului „Iskra” ne-au oferit un material nou și extrem de bogat într-o problemă căreia i-am consacrat paragraful 8 al broșurii noastre. Neavînd posibilitatea de a folosi aici tot acest material bogat, ne vom opri doar asupra părților lui mai esențiale, în primul rînd, asupra chestiunii : ce fel de „realism” laudă „Osvobojdienie” în social-democrație și de ce trebuie să-l laude ; în al doilea rînd, asupra raportului dintre noțiunea de revoluție și cea de dictatură.

I. DE CE LAUDĂ
REALIȘTII LIBERALI BURGHEZI
PE „REALIȘTII” SOCIAL-DEMOCRAȚI ?

Articolele : „Sciziune în rîndurile social-democrației ruse” și „Triumful bunului-simt” („Osvobojdienie” nr. 72) ne oferă niște aprecieri – extrem de prețioase pentru proletarii conștiinței – ale reprezentanților bugheziei liberale asupra social-democrației. Nu putem îndeajuns recomanda fiecărui social-democrat să citească în întregime aceste articole și să *mediteze* asupra fiecărei fraze *. Vom reproduce mai întîi de toate principalele teze ale acestor două articole :

* Mai departe în manuscris urmează acest text, care a fost șters : „Părerea celor mai înverșunați, mai puternici (în societatea actuală) și mai inteligenți dușmani (dintre toți dușmanii actuali ai social-democrației) reprezintă un material extrem de prețios pentru educarea politică a social-democrațiilor înșiși”. — *Nota red.*

„Unui observator neinițiat — spune „Osvobođenje“ — îi este destul de greu să sesizeze adevăratul sens politic al divergenței care a dus la scindarea partidului social-democrat în două fracțiuni. Aprecierea fracțiunii «majorității» ca fiind mai radicală și mai rectilinie în comparație cu aceea a «minorității», care în interesul cauzei admite unele compromisuri, nu este cu totul exactă și, în orice caz, nu reprezintă o caracterizare completă. Dogmele tradiționale ale ortodoxiei marxiste, cel puțin, sînt respectate de fracțiunea minorității cu o rîvnă, poate, și mai mare decît de fracțiunea lui Lenin. Mai exactă ni se pare următoarea caracterizare. Principala tendință politică a «majorității» constă într-un revoluționarism abstract, în spiritul de răzvrătire, în dorința de a dezlănțui prin orice mijloace o insurecție a maselor populare și de a pune imediat mîna pe putere în numele lor; lucrul acesta îi apropie, într-o anumită măsură, pe «leniniști» de socialiștii-revoluționari și face ca în conștiința lor ideea unei revoluții ruse a întregului popor să pună în umbră ideea luptei de clasă; renunțînd în practică la multe dintre îngustimile doctrinei social-democrate, «leniniștii» sînt, pe de altă parte, cu totul îmbîcșiți de revoluționarism îngust, renunță la orice altă muncă practică afară de pregătirea unei insurecții imediate; ei ignorează în principiu orice formă de agitație legală și semi-legală și orice fel de compromisuri, utile din punct de vedere practic, cu alte curente opoziționiste. Minoritatea, dimpotrivă, respectînd cu fermitate dogma marxistă, păstrează totodată și elementele realiste ale concepției marxiste despre lume. Ideea fundamentală a acestei fracțiuni constă în a opune intereselor burgheziei interesele «proletariatului». Pe de altă parte însă, lupta proletariatului ea o conține — bineînțeles în anumite limite, care sînt dictate de dogmele de neclintit ale social-democrației — cu luciditate realistă, cu conștiința clară a tuturor condițiilor și sarcinilor concrete ale acestei lupte. Ambele fracțiuni nu-și aplică punctul de vedere esențial în mod cu totul consecvent, dar fiind că, în opera lor creatoare, politică și ideologică, ele sînt legate de formulele rigide ale catehismului social-democrat, care îi împiedică pe «leniniști» să devină niște răzvrățiți rectilinii, după exemplul, cel puțin, al unora dintre socialiștii-revoluționari, iar pe «iskriști» să devină conducători practici ai mișcării politice reale a clasei muncitoare“.

Și, redînd apoi conținutul rezoluțiilor principale, autorul articolului din „Osvobođenje“ explică, prin cîteva observații concrete referitoare la aceste rezoluții, „ideile“ sale generale. În comparație cu Congresul al III-lea, spune el, „conferința minorității are cu totul altă atitudine față de insurecția armată“. „Strîns legată de atitudinea față de insurecția armată“ este și deosebirea dintre rezoluțiile cu privire la guvernul provizoriu. „Aceași divergență se constată și în atitudinea față de sindicatele muncitorești. În rezoluțiile lor, «leniniștii» n-au spus măcar o vorbă despre acest foarte important punct de plecare al educației politice și organizării clasei muncitoare. Minoritatea, dimpotrivă, a elaborat o rezoluție foarte serioasă“. În ce privește atitudinea față de liberali, ambele fracțiuni, spune el, sînt unanime, dar Congresul al III-lea „repetă aproape textual rezoluția lui Plehanov cu privire la atitudinea față de liberali, adoptată la Congresul al II-lea, și respinge rezoluția lui Starover, mai binevoitoare față de ei, adoptată de același

congres". Rezoluția congresului și aceea a conferinței, cu privire la mișcarea țărănească, sînt, în general, identice, dar „majoritatea” subliniază mai ales ideea confiscării revoluționare a pămînturilor moșierești și a altora, în timp ce «minoritatea» vrea să facă din revendicarea reformelor democratice, administrative și de stat baza agitației sale“.

În sfîrșit, „Osvobojenie” citează din nr. 100 al „Iskrei” o rezoluție menșevică al cărei punct principal glăsuiește astfel: „Dat fiind că în momentul de față munca ilegală nu poate, ea singură, să asigure maselelor o participare satisfăcătoare la viața de partid și că, în parte, ea face ca masele, considerate ca atare, să fie contrapuse partidului ca organizație ilegală, este necesar ca partidul să ia în mîinile sale conducerea luptei sindicale a muncitorilor pe teren legal, legînd cu strictețe această luptă de sarcinile social-democrației“. Și „Osvobojenie“, încîntată de această rezoluție, exclamă: „Salutăm cu toată căldura această rezoluție, ca pe un triumf al bunului-simț, ca pe o limpezire, în materie de tactică, a minții unei anumite părți din partidul social-democrat“.

Cititorul are acum în fața sa toate aprecierile esențiale ale revistei „Osvobojenie“. Dar am face, bineînțeles, o foarte mare greșală dacă am considera aceste aprecieri ca fiind juste, în sensul că ar corespunde adevărului obiectiv. Orice social-democrat va putea cu ușurință să descopere în ele greșeli la fiecare pas. Ar fi o naivitate să scăpăm din vedere că toate aceste aprecieri sînt îmbibate în întregime de punctul de vedere și de interesele burgheziei liberale, că ele sînt, în acest sens, cu totul pătinoare și tendențioase. În ele se reflectă concepțiile social-democrației în același mod în care se reflectă obiectele într-o oglindă concavă sau convexă. Dar am face o greșală și mai mare dacă am uita că aceste aprecieri, denaturate în chip burghez, reflectă, în ultimă analiză, adevăratele interese ale burgheziei, care, ca clasă, înțelege fără îndoială în mod just care tendințe din sînul social-democrației îi sînt ei, burgheziei, convenabile, apropiate, înrudite, simpatice, și care îi sînt dăunătoare, indiferente, străine, antipatice. Un filozof burghez sau un publicist burghez nu va înțelege niciodată exact în ce constă social-democrația, atît cea menșevică cît și cea bolșevică. Dar dacă este un publicist cît de cît inteligent, instinctul lui de clasă nu-l va înșela și, în esență, el va sesiza întotdeauna în mod just însemnătatea pe care o are pentru burghezie cutare sau cutare curent din sînul social-democrației, chiar dacă îl va înfățișa în mod eronat. De aceea instinctul de clasă al dușmanului

nostru și aprecierea lui de clasă merită să se bucure întotdeauna de cea mai mare atenție din partea oricărui proletar conștient.

Ce ne spune, așadar, prin glasul osvobojdeniștilor instinctul de clasă al burgheziei ruse ?

El își exprimă în modul cel mai categoric mulțumirea față de tendințele neoiskrismului, lăudându-l pentru realismul și luciditatea lui, pentru triumful bunului-simț, pentru seriozitatea rezoluțiilor lui, pentru limpezirea minții lui în materie de tactică, pentru simțul practic etc., și nemulțumirea față de tendințele Congresului al III-lea, pe care-l blamează pentru îngustimea lui de vederi, pentru revoluționarismul și spiritul lui de răzvrătire, pentru respingerea compromisurilor utile din punct de vedere practic etc. Instinctul ei de clasă îi sugerează burgheziei tocmai ceea ce a fost dovedit în repetate rânduri, cu ajutorul celor mai exacte date, în publicațiile noastre, și anume că neoiskriștii reprezintă aripa oportunistă a social-democrației ruse contemporane, iar adversarii lor aripa ei revoluționară. Liberalii nu pot să nu simpatizeze cu tendințele celei dintii și să nu condamne tendințele celei de-a doua. Liberalii, ca ideologi ai burgheziei, își dau perfect de bine seama că burgheziei îi convine „spiritul practic, luciditatea și seriozitatea“ clasei muncitoare, adică limitarea, de fapt, a câmpului ei de activitate la cadrul capitalismului, al reformelor, al luptei sindicale etc. Periculoase și de temut pentru burghezie sînt „revoluționarismul îngust“ al proletariatului și tendința lui de a dobîndi, în vederea realizării sarcinilor sale de clasă, rolul conducător în revoluția populară rusă.

Că acesta este într-adevăr sensul cuvîntului „realism“ în accepția lui osvobojdeniștă se vede, între altele, din folosirea lui anterioară de către „Osvobojdenie“ și de către d-l Struve. Însăși „Iskra“ n-a putut să nu recunoască că acesta este sensul „realismului“ în accepția lui osvobojdeniștă. Amintiți-vă, bunăoară, de articolul intitulat „Este timpul !“, apărut în suplimentul la nr. 73-74 al „Iskrei“. Autorul acestui articol (un exponent consecvent al concepțiilor „mlaștinii“ de la Congresul al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia) și-a exprimat în mod deschis părerea că „Akimov a jucat, la acest congres, mai degrabă

rolul de fantomă a oportunistului decît de adevărat reprezentant al lui“. Și redacția „Iskrei“ s-a văzut numai decît nevoită să corecteze pe autorul articolului „Este timpul !“, declarînd într-o notă :

„Nu putem fi de acord cu această părere. Concepțiile programatice ale tov. Akimov poartă în mod vădit pecetea oportunistului, lucru pe care-l recunoaște și criticul de la «Osvobođenje» într-unul din ultimele numere, cînd constată că tov. Akimov aparține curentului «realist», citește : revizionist“*.

Așadar, însăși „Iskra“ știe perfect de bine că „realismul“ osvobođenist nu este altceva decît oportunism. Și dacă acum, cînd (în nr. 102) se năpustește asupra „realismului liberal“, „Iskra“ trece sub tăcere *laudele ce i-au fost aduse de liberali* pentru realismul ei, această atitudine se explică prin faptul că asemenea laude sînt mai amare decît orice dezaprobare. Asemenea laude (care nu din întîmplare și nu pentru prima dată i-au fost aduse de „Osvobođenje“) nu dovedesc, în fond, altceva decît înrudirea dintre realismul liberal și acele tendințe ale „realismului“ (citește : oportunistului) social-democrat care ies la iveală în fiecare rezoluție a neoiskriștilor, datorită caracterului greșit al întregii lor poziții tactice.

Intr-adevăr, burghezia rusă și-a manifestat deja întreaga ei inconsecvență și întregul ei egoism în revoluția „populară“, și le-a manifestat prin raționamentele domnului Struve, prin întregul ton și conținut al puzderiei de ziare liberale, prin caracterul acțiunilor politice întreprinse de un mare număr de membri ai zemstvelor, de un mare număr de intelectuali și, în genere, de toți partizanii d-lor Trubeșkoi, Petrunkevici, Rodicev & Co. Burghezia, desigur, nu înțelege întotdeauna clar, dar în general, cu instinctul ei de clasă, ea sesizează cît se poate de bine faptul că, pe de o parte, proletariatul și „poporul“ îi sînt de folos pentru revoluția ei, servindu-i drept carne de tun, drept berbec în lupta împotriva absolutismului, dar că, pe de altă parte, proletariatul și țărănimea revoluționară vor fi extrem de periculoase pentru ea în cazul

* Mai departe, în manuscris urmează : „(Comp. foaia „Un liberal serviabil“, editată de „Vpered“)“ (vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 68—72.). — Nota red.

cînd vor repurta „o victorie hotărîitoare asupra țarismului“ și vor duce pînă la capăt revoluția democratică. De aceea burghezia se străduiește din răsputeri să facă în așa fel ca proletariatul să se mulțumească cu un rol „modest“ în revoluție, ca el să fie mai cumpătat, mai practic, mai realist și să-și întemeieze activitatea pe principiul : „nu cumva burghezia să se îndepărteze“.

Burghezii culți știu bine că nu vor putea să scape de mișcarea muncitorească. De aceea ei nu sînt cituși de puțin împotriva mișcării muncitorești, împotriva luptei de clasă a proletariatului ; dimpotrivă, ei chiar se prosternează în fața libertății grevelor, a luptei de clasă civilizate, înțelegînd mișcarea muncitorească și lupta de clasă în sens brentanist sau hirsch-dunckerist. Cu alte cuvinte, ei sînt perfect dispuși „să cedeze“ muncitorilor libertatea grevelor și libertatea de asociere (care, de fapt, aproape au și fost cucerite de muncitorii înșiși), numai și numai ca muncitorii să renunțe la „răzvrătire“, la „revoluționarismul îngust“, la ostilitatea față de „compromisurile utile din punct de vedere practic“, la pretenția și tendința de a imprima „revoluției populare ruse“ pecetea luptei lor de clasă, pecetea consecvenței proletare, a hotărîrii proletare, a „iacobinismului plebeian“. De aceea burghezii culți din întreaga Rusie se străduiesc din răsputeri, prin mii de mijloace și pe mii de căi – cu ajutorul cărților *, conferințelor, discursurilor, convorbirilor etc. etc. –, să sădească în mințile muncitorilor ideile cumpătării (burgheze), ale spiritului practic (liberal), ale realismului (oportunist), ale luptei de clasă (brentaniste), ale sindicatelor (hirsch-dunckeriste) ⁴⁷ etc. Ultimele două lozinci sînt deosebit de comode pentru burghezii din partidul „constituțional-democrat“ sau din partidul „osvobođenist“, fiindcă în aparență ele coincid cu lozincile marxiste, fiindcă ajunge o mică trecere sub tăcere și puțină denaturare pentru ca ele să fie ușor confundate cu lozincile social-democrate, ba chiar să treacă uneori drept lozinci social-democrate. Iată, de pildă, ziarul liberal legal „Rassvet“ ⁴⁸ (despre care vom căuta, cu alt prilej, să stăm de vorbă mai amănunțit cu cititorii ziarului „Proletarii“) spune adeseori lucruri atît de „îndrăznețe“ de-

* Comp. Prokopovici, „Problema muncitorească în Rusia“.

spre lupta de clasă, despre o eventuală înșelare a proletariatului de către burghezie, despre mișcarea muncitorească, despre activitatea de sine stătătoare a proletariatului etc. etc., încît cititorul neatent și muncitorul cu nivel scăzut pot prea bine să ia în serios „social-democratismul“ acestui ziar. În realitate însă, aceasta este o falsificare burgheză a social-democratismului, o deformare și o denaturare oportunistă a ideii luptei de clasă.

La baza acestei gigantice substituiri burgheze (gigantică prin amploarea influenței exercitate de ea asupra maselor) stă tendința de a face ca mișcarea muncitorească să devină o mișcare sindicală, de a o ține cît mai departe de politica independentă (adică revoluționară și îndreptată spre dictatura democratică), de „a face ca în conștiința muncitorilor ideea luptei de clasă să pună în umbră ideea unei revoluții populare ruse“.

Precum vedeți, noi am răsturnat cu capul în jos formularea dată de „Osvobojdenie“. Aceasta este o formulare excelentă, care exprimă cît se poate de bine cele două puncte de vedere asupra rolului care revine proletariatului în revoluția democratică : punctul de vedere burghez și cel social-democrat. Burghezia vrea să reducă proletariatul la o mișcare exclusiv sindicală și să facă în așa fel ca „în conștiința lui ideea luptei de clasă (*brentanistă*) să pună în umbră ideea unei revoluții populare ruse“, ceea ce e cu totul în spiritul autorilor bernsteinieni ai „Credoului“, care făceau ca în conștiința muncitorilor ideea unei mișcări „pur muncitorești“ să pună în umbră ideea luptei politice. Social-democrația însă vrea, dimpotrivă, să dezvolte lupta de clasă a proletariatului și să-l facă să participe, cu rol de conducător, la revoluția populară din Rusia, adică să împingă această revoluție pînă la dictatura democratică a proletariatului și a țărănimii.

Revoluția care are loc la noi este o revoluție populară, îi spune proletariatului burghezia. De aceea, tu, ca o clasă aparte, trebuie să te mărginești la lupta ta de clasă și, în numele „bunului-simț“, să-ți îndrepti atenția în special asupra sindicatelor și a legalizării lor, trebuie să consideri tocmai aceste sindicate ca „un foarte important punct de plecare pentru educarea și organizarea ta politică“, trebuie ca într-un moment revoluționar să elaborezi numai rezoluții „se-

rioase", în genul celei neoiskriste, trebuie să ai o atitudine atentă față de rezoluțiile care sînt „mai binevoitoare față de liberali", trebuie să preferi pe conducătorii care manifestă tendința de a deveni „conducători practici ai adevăratei mișcări politice a clasei muncitoare", trebuie „să păstrezi elementele realiste ale concepției marxiste despre lume" (dacă, din nefericire, te-ai și molipsit de „formulele riguroase" ale acestui catehism „neștiințific").

Revoluția care are loc la noi este o revoluție a întregului popor, îi spune proletariatului social-democrația. De aceea tu, care ești clasa cea mai înaintată și singura revoluționară pînă la capăt, trebuie să cauți nu numai să participi cu toată hotărîrea la aceasta revoluție, dar să și deții în desfășurarea ei rolul conducător. De aceea nu trebuie să te închizi în cadrul unei lupte de clasă îngust înțelese, mai ales în sensul mișcării sindicale, ci, dimpotrivă, să cauți să lărgești pînă într-atîta cadrul și conținutul luptei tale de clasă, încît acest cadru să cuprindă nu numai toate sarcinile actualei revoluții democratice populare din Rusia, dar și pe cele ale viitoareii revoluții socialiste. De aceea, fără a ignora mișcarea sindicală, fără a renunța la folosirea oricăror posibilități legale, în perioada revoluției tu trebuie să pui pe primul plan insurecția armată, formarea unei armate revoluționare și a unui guvern revoluționar, ca singurele căi care duc spre victoria totală a poporului asupra țarismului, spre cucerirea republicii democratice și a adevăratei libertăți politice.

E de prisos să mai spunem pe ce poziție echivocă, inconsecventă și, firește, simpatcă burgheziei s-au situat în această problemă, datorită „liniei" lor greșite, rezoluțiile neoiskriste.

II. O NOUA „ADINCIRE" A PROBLEMEI DE CĂTRE TOV. MARTINOV

Să trecem la articolele lui Martinov apărute în nr. 102 și 103 ale „Iskrei". Se înțelege de la sine că nu vom răspunde la încercările lui de a dovedi că interpretarea dată de noi unei serii de citate din Engels și Marx este greșită și că cea dată de el este justă. Încercările astea sînt atît de ne-

serioase, subterfugiile lui Martînov sînt atît de evidente, iar problema este atît de clară, încît nu face să ne oprim încă o dată asupra ei. Orice cititor care gîndește va pricepe lesne sensul șiretlicurilor ieftine ale retragerii efectuate pe toată linia de către Martînov, mai ales cînd va apărea traducerea completă a broșurii lui Engels „Bakuniștii la lucru“ și aceea a broșurii lui Marx „Adresa Organului Central al Ligii comuniștilor“ din martie 1850⁴⁹, pe care le pregătește un grup de colaboratori ai ziarului „Proletarii“. E de ajuns să cităm un singur pasaj din articolul lui Martînov, pentru ca să vă dați limpede seama de retragerea lui.

„Iskra“ – scrie Martînov în nr. 103 – „consideră că constituirea unui guvern provizoriu este una dintre căile posibile și oportune ale dezvoltării revoluției și contestă oportunitatea intrării social-democraților într-un guvern provizoriu *burghez*, tocmai cu scopul de a cucerii pe viitor întreaga mașină de stat în vederea revoluției socialiste“. Cu alte cuvinte, „Iskra“ a recunoscut acum cît de absurde erau toate temerile ei în legătură cu răspunderea ce va reveni guvernului revoluționar pentru situația vistieriei și a băncilor, în legătură cu pericolul și imposibilitatea de a prelua „închisorile“ etc. „Iskra“ continuă doar să încurce lucrurile, confundînd dictatura democratică cu cea socialistă. Este o confuzie inevitabilă, care servește la acoperirea retragerii.

Dar, printre confuzioniștii de la „Iskra“ nouă, Martînov se evidențiază ca un confuzionist de primul rang, ca un confuzionist – dacă ne este permis să ne exprimăm astfel – talentat. Încurcînd problema prin încercările lui de a o „adînci“, el ajunge aproape întotdeauna, în cursul acestei „adînciri“, la formulări noi, care dezvăluie de minune întreaga falsitate a poziției adoptate de el. Amintiți-vă cum l-a „adîncit“ el pe Plehanov în epoca „economismului“ și cum a făurit în mod creator formula: „luptă economică împotriva patronilor și a guvernului“. E greu de găsit în întreaga literatură a „economisților“ o expresie mai fericită pentru întreaga falsitate a acestui curent. Așa și acum. Martînov servește cu asiduitate noua „Iskra“ și, aproape ori de cîte ori ia cuvîntul, ne oferă un nou și admirabil material pentru aprecierea poziției false adoptate de neois-kriști. În nr. 102 (pag. 3, col. 2), el spune că Lenin „a

substituit pe nesimțite una alteia noțiunea de revoluție și cea de dictatură“.

La acestea se reduc, în fond, toate acuzațiile pe care ni le aduc neoiskriștii. Și cât de recunoscători îi sîntem lui Martînov pentru asemenea acuzații ! Ce serviciu de neprețuit ne aduce el în lupta noastră împotriva neoiskrismului, formulînd astfel acuzarea ! Hotărît lucru, trebuie să-i rugăm pe cei din redacția „Iskrei“ să-l lanseze mai des pe Martînov împotriva noastră, pentru „a adînci“ atacurile împotriva ziarului „Proletarii“ și a le formula în chip „cu adevărat principial“. Căci cu cât el încearcă să judece lucrurile mai principial, cu atît rezultatul pe care îl obține este mai prost și cu atît devin mai vizibile lacunele neoiskrismului, cu atît mai reușită este utila operație pedagogică : *reductio ad absurdum* (ducerea pînă la absurd a principiilor noii „Iskre“), pe care o efectuează el asupra sa și a amicilor săi.

„Vpered“ și „Proletarii“ „substituie“ una alteia noțiunile revoluție și dictatură. „Iskra“ nu admite o asemenea „substituire“. Chiar așa este, prea onorabile tovarăș Martînov ! Fără să vrei, ai spus un mare adevăr. Ai confirmat, printr-o formulare *nouă*, teza noastră că „Iskra“ se tirăște în coada revoluției, alunecă spre o formulare osvobojdenistă a sarcinilor ei, în timp ce „Vpered“ și „Proletarii“ lansează lozinci care fac ca revoluția democratică să meargă înainte.

Nu pricepi cum vine asta, tovarășe Martînov ? Dată fiind importanța problemei, vom căuta să-ți dăm o explicație amănunțită.

Caracterul burghez al revoluției democratice se manifestă, între altele, în faptul că o serie întreagă de clase, grupuri și pături sociale, care recunosc pe deplin proprietatea privată și economia producătoare de mărfuri și care sînt incapabile să iasă din acest cadru, ajung prin forța lucrurilor să recunoască că absolutismul și întreaga orînduire iobăgîstă, în general, nu sînt bune de nimic, și se alătură celor care cer să se acorde libertate. Cu acest prilej, caracterul burghez al *acestei* libertăți, care e cerută de „societate“ și e susținută, cu un potop de cuvinte (și numai de cuvinte !), de către moșieri și capitaliști, iese tot mai limpede la iveală. Totodată, devine tot mai clară și deosebirea radicală care

există între lupta pentru libertate a muncitorilor și aceea a burgheziei, între democratismul proletar și cel liberal. Clasa muncitoare și reprezentanții ei conștienți pășesc înainte și împing înainte această luptă, și nu numai că nu se tem s-o ducă pînă la capăt, dar năzuiesc să depășească, în mod considerabil, pînă și obiectivul cel mai depărtat al revoluției democratice. Burghezia, inconsecventă și egoistă, acceptă numai parțial și în mod fățarnic lozincile libertății. Orice încercare de a fixa printr-o linie specială, prin „puncte“ special elaborate (de felul celor din rezoluția lui Starover sau a conferențistilor) limita dincolo de care începe această ipocrizie a prietenilor burghezi ai libertății, sau, dacă vreți, această trădare a libertății de către prietenii ei burghezi, este în mod inevitabil sortită eșecului, căci burghezia, prinsă între două focuri (absolutismul și proletariatul), este în stare să-și schimbe prin mii de căi și de mijloace poziția și lozincile ei, deplasîndu-se – din nevoia de a se adapta – ba cu un deget la stînga, ba cu unul la dreapta, recurgînd în permanentă la tocmeală și la samsarlîc. Sarcina democratismului proletar nu constă în a născoci asemenea „puncte“ moarte, ci în a critica neîncetat situația politică în continuă dezvoltare, a demasca noile și nenumăratele inconsecvențe și trădări ale burgheziei, care nu pot fi prevăzute dinainte.

Amintiți-vă de istoria manifestărilor politice ale d-lui Struve în publicistica ilegală, de istoria războiului dus împotriva lui de către social-democrație, și veți vedea în mod concret cum s-a achitat de aceste sarcini social-democrația care luptă pentru democratismul proletar. D-l Struve a început prin a formula o lozincă pur șipovistă: „drepturi și zemstve investite cu putere“ (vezi articolul meu din „Zarea“⁵⁰: „Prigonitorii zemstvelor și Hanibalii liberalismului“*). Social-democrația l-a demascat și l-a împins spre un program net constituționalist. Cînd aceste „împingeri“ și-au făcut efectul datorită desfășurării deosebit de rapide a evenimentelor revoluționare, lupta a fost îndreptată spre rezolvarea următoare probleme a democratismului: nu numai o constituție în general, ci neapărat vot universal, direct, egal și secret. După ce i-am „smuls“ „inamicului“ și

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 21–71. — Nota red.

această poziție nouă (adoptarea votului universal de către „Uniunea eliberării”), noi am continuat cu presiunea noastră, arătând ipocrizia și falsitatea care caracterizează sistemul bicameral, modul incomplet în care osvobojezeniștii admit votul universal, arătând că în *monarhismul* lor se vedește democratismul de tarabă sau, cu alte cuvinte, *traficul* cu interesele marii revoluții ruse pe care-l practică acești eroi osvobojezeniști ai sacului cu bani.

În sfârșit, îndărătnicia sălbatică a absolutismului, progresul uriaș înregistrat de războiul civil, situația fără ieșire în care au adus țara monarhiștii, toate acestea au început să aducă la realitate mințile cele mai refractare. Revoluția devenea *fapt*. Nu mai trebuia să fii revoluționar pentru a recunoaște revoluția. Guvernul absolutist se descompunea și se descompune, de fapt, în văzul tuturor. După cum a observat, pe bună dreptate, în presa legală un liberal (d-l Gredescul), s-a creat o stare de reală nesupunere față de acest guvern. În ciuda aparentei sale puteri, absolutismul s-a dovedit a fi neputincios, evenimentele revoluției în continuă dezvoltare au început pur și simplu să dea la o parte acest organism parazită, care putrezește de viu. Fiind nevoiți să-și bazeze activitatea lor (sau, mai exact, gheșefturile lor politice) pe relațiile existente, care se stabilesc în mod efectiv, burghezi liberali *au început să ajungă la necesitatea de a recunoaște revoluția*. Ei fac aceasta nu pentru că sînt revoluționari, ci în ciuda faptului că nu sînt revoluționari. Ei fac aceasta de nevoie și împotriva voinței lor, văzînd, cu sufletele pline de ură, succesele obținute de revoluție, acuzînd de revoluționarism absolutismul, care nu vrea să recurgă la o tranzacție, ci vrea să ducă o luptă pe viață și pe moarte. Samsari din naștere, ei detestă lupta și revoluția, însă împrejurările îi silesc să se situeze pe terenul revoluției, pentru că n-au alt teren sub picioare.

Asistăm la un spectacol extrem de instructiv și cît se poate de comic. Prostituatele liberalismului burghez încearcă să se drapeze în toga revoluționarismului. Osvobojezeniștii – risum teneatis, amici !* – încep să vorbească în numele revoluției ! Ei ne asigură că „nu se tem de revo-

* — țineți-vă risul, prieteni ! — Nota trad.

luție" (d-l Struve, în nr. 72 al revistei „Osvobojudenie“) !!! Ei au pretenția „de a se situa în fruntea revoluției“ !!!

Acesta este un fenomen extrem de semnificativ, care caracterizează nu numai progresul liberalismului burghez, ci, într-o măsură și mai mare, progresul succeselor reale ale mișcării revoluționare, care și-a impus recunoașterea ei. Absolutismul este atât de zdruncinat, că pînă și burghezia începe să-și dea seama că este mai avantajos să te situezi pe terenul revoluției. Dar, pe de altă parte, acest fenomen, care arată că întreaga mișcare s-a ridicat pe o treaptă nouă, superioară, pune în fața noastră sarcini tot atât de noi și de superioare. Recunoașterea revoluției de către burghezie nu poate fi sinceră, indiferent de buna-credință personală a unuia sau altuia dintre ideologii burgheziei. Burghezia nu poate să nu aducă cu sine, și în acest stadiu superior al mișcării, egoismul și inconsecvența ei, spiritul ei negustoresc și meschinele ei șiretlicuri reacționare. În numele programului nostru și pentru dezvoltarea lui, noi trebuie să formulăm acum *altfel* sarcinile concrete imediate ale revoluției. Ceea ce era suficient ieri se dovedește a fi *astăzi insuficient*. Ieri mai era, poate, suficientă ca lozincă democratică avansată cererea de a se recunoaște revoluția. Astăzi ea reprezintă prea puțin. Revoluția l-a silit pînă și pe d-l Struve s-o recunoască. Acum clasei înaintate i se cere să precizeze *însuși conținutul* sarcinilor vitale și urgente ale acestei revoluții. Cei de teapa d-lui Struve, deși recunosc revoluția, își arată iarăși urechile lor de măgar, intonînd din nou vechiul cîntec în care este vorba despre posibilitatea unui deznodămînt pașnic, despre aducerea la putere a domnilor osvobojudeniști de către *Nicolaie* etc. etc. Domnii osvobojudeniști recunosc revoluția doar pentru ca s-o escamoteze și s-o trădeze cu cît mai puține riscuri pentru ei. Acum sarcina noastră constă în a arăta proletariatului și întregului popor insuficiența lozincii : revoluție, în a arăta necesitatea unei definiții clare și lipsite de orice echivoc, a unei definiții consecvente și precise a *însuși conținutului* revoluției. Or, o asemenea definiție este dată de lozincă : dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii, care e singura lozincă în măsură să exprime în mod just ideea unei „victorii hotărîtoare“ a revoluției⁵¹.

Abuzul de cuvinte este un fenomen foarte frecvent în politică. Denumirea de „socialiști“, bunăoară, și-au dat-o, nu o dată, și partizanii liberalismului burghez englez („cu toții sîntem acum socialiști“ – „We all are socialists now“, spunea Harcourt), și partizanii lui Bismarck, și prietenii papei Leon al XIII-lea. Cuvîntul „revoluție“ se pretează și el perfect de bine la un asemenea abuz, iar într-un anumit stadiu al dezvoltării acest abuz este chiar inevitabil. Cînd d-l Struve a început să vorbească în numele revoluției, fără să vrem ne-am adus aminte de Thiers. Cu cîteva zile înainte de revoluția din februarie, această stîrpitură, acest exponent ideal al venalității burgheze a adulmecat apropierea furtunii populare. Și el a declarat de la tribuna parlamentului că *aparține partidului revoluției!* (Vezi „Războiul civil din Franța“ al lui Marx)⁵². Semnificația politică a trecerii osvojeniştilor de partea partidului revoluției este *absolut identică* cu această „trecere“ a lui Thiers. Cînd în Rusia cei de teapa lui Thiers încep să vorbească despre apartenența lor la partidul revoluției, înseamnă că lozincă revoluției a devenit insuficientă, că ea nu mai spune nimic, nu mai definește nici un fel de sarcini, fiindcă revoluția a devenit un fapt real și spre ea au dat buzna elementele cele mai eterogene.

Într-adevăr, ce este revoluția din punct de vedere marxist? Ea este sfărîmarea prin violență a suprastructurii politice învechite, a cărei contradicție cu noile relații de producție a provocat, la un moment dat, crahul ei. Contradicția dintre absolutism, de o parte, și întreaga orînduire capitalistă a Rusiei și toate nevoile dezvoltării ei burghezo-democratice, de altă parte, a provocat acum un crah cu atît mai puternic, cu cît această contradicție s-a menținut mai multă vreme. Suprastructura trosnește din toate încheieturile, cedează presiunii, slăbește. Poporul, prin reprezentanții celor mai diferite clase și grupuri, trebuie să-și creeze el singur o suprastructură nouă. Într-un anumit moment al dezvoltării, devine clar pentru toată lumea că vechea suprastructură nu mai e bună de nimic. Necesitatea revoluției este recunoscută de toți. Acum se pune sarcina de a preciza *care* clase *anume* trebuie să clădească noua suprastructură și *cum* *anume*. Fără o asemenea precizare, lozincă revoluției este, în mo-

mentul de față, o lozincă deșartă, lipsită de orice conținut, fiindcă slăbiciunea absolutismului face să fie „revoluționari” și marii duci, și „Moskovskie Vedomosti”⁵³ ! Fără o asemenea precizare nici vorbă nu poate fi de sarcinile democratice înaintate ale clasei înaintate. Or, o asemenea precizare este tocmai lozincă : dictatura democratică a proletariatului și a țărănimii. Această lozincă precizează și care sînt clasele pe care pot și trebuie să se sprijine noii „constructori” ai noii suprastructuri, și caracterul ei (dictatura „democratică”, spre deosebire de dictatura socialistă), și modul de construcție (dictatură, adică reprimare prin violență a împotrivirii violente, înarmarea claselor revoluționare ale poporului). Cine nu admite, în momentul de față, lozincă dictaturii revoluționar-democratice, lozincă armatei revoluționare, a guvernului revoluționar, a comitetelor țărănești revoluționare acela sau nu e cîtuși de puțin în stare să înțeleagă sarcinile revoluției, să definească sarcinile ei noi, superioare, puse de momentul actual, sau înșală poporul, trădează revoluția, făcînd abuz de lozincă „revoluție”.

Primul caz este acela al tov. Martînov și al prietenilor săi. Al doilea caz este acela al d-lui Struve și al întregului partid „constituțional-democrat” al zemților.

Tov. Martînov a fost atît de ingenios și de spiritual, în cît acuzația de „substituire” a uneia prin alta a noțiunilor de revoluție și de dictatură el și-a formulat-o tocmai într-un moment cînd dezvoltarea revoluției impunea definirea sarcinilor ei prin lozincă dictaturii ! Tov. Martînov, de fapt, a avut iarăși nenorocul să rămînă în coadă, să se poticnească de penultima treaptă a scării, să se pomenească la nivelul *osvobojdeniștilor*, căci tocmai poziției politice osvobojdeniste, adică intereselor burgheziei monarhiste liberale, îi corespund acum recunoașterea „revoluției” (în vorbe) și refuzul de a recunoaște dictatura democratică a proletariatului și a țărănimii (adică revoluția în fapte). Burghezia liberală, prin glasul d-lui Struve, se pronunță acum pentru revoluție. Proletariatul conștient cere, prin glasul social-democraților revoluționari, dictatura proletariatului și a țărănimii. Și aici se amestecă în discuție un deștept de la „Iskra” nouă care începe să strige : să nu îndrăzniți „să substituiți” una alteia

noțiunea de dictatură și cea de revoluție! Ei, spuneți și dv., nu este adevărat că falsitatea poziției lor îi condamnă pe neoiscriști să se târască mereu în coada osvobojenismului?

Am arătat că osvobojenistii urcă (nu fără a fi influențați de imboldurile încurajatoare ale social-democrației) o treaptă după alta pe calea recunoașterii democratismului. La început, obiectul discuției dintre noi și ei era: șipovism (drepturi și zemstve învestite cu putere) sau constituționalism? Apoi, alegeri limitate sau vot universal? Pe urmă, recunoașterea revoluției sau tranzacție negustorească cu absolutismul? În sfârșit, astăzi, recunoașterea revoluției fără dictatura proletariatului și a țărănimii sau recunoașterea revendicării dictaturii acestor clase în revoluția democratică? Este posibil și probabil ca domnii osvobojenști (nu interesează dacă cei de azi sau succesorii lor în aripa stînga a democrației burgheze) să urce încă o treaptă, adică să recunoască, cu timpul (poate atunci cînd tov. Martînov va urca încă o treaptă), și lozinca dictaturii. Acest pas va fi chiar inevitabil, dacă revoluția rusă va merge cu succes înainte și va repurta o victorie hotărîtoare. Care va fi atunci poziția social-democrației? Victoria totală a actualei revoluții va însemna sfîrșitul revoluției democratice și începutul unei lupte hotărîte pentru revoluția socialistă. Satisfacerea revendicărilor țărănimii contemporane, zdrobirea completă a reacțiunii, cucerirea republicii democratice, toate acestea vor însemna sfîrșitul definitiv al revoluționarismului burgheziei și chiar al micii burghezii, vor însemna începutul adevăratei lupte a proletariatului pentru socialism. Cu cît revoluția democratică va fi mai deplină, cu atît această nouă luptă se va desfășura mai repede, pe scară mai largă, va avea un conținut mai pur și va da dovadă de mai multă hotărîre. Lozinca dictaturii „democratice“ exprimă tocmai caracterul istoricește limitat al actualei revoluții și necesitatea unei lupte noi, pe terenul noilor rînduieli, pentru completa eliberare a clasei muncitoare de sub orice jug și orice exploatare. Cu alte cuvinte, cînd burghezia democratică sau mica burghezie va fi urcat încă o treaptă, cînd nu numai revoluția, dar și deplina victorie a revoluției va fi devenit un fapt real, atunci „vom

substitui" (poate că în vaietele asurzitoare ale viitorilor Martînovi) lozincii dictaturii democratice lozinca dictaturii socialiste a proletariatului, adică lozinca revoluției socialiste depline.

III. PREZENTAREA VULGARĂ BURGHEZĂ A DICTATURII ȘI CONCEPȚIA LUI MARX DESPRE DICTATURĂ

Mehring povestește, în adnotările la ediția - scoasă de el - a articolelor lui Marx apărute în 1848 în „Noua gazetă renană“, că publicistica burgheză i-a reproșat acestui ziar, între altele, că ar fi ȃerut „introducerea imediată a dictaturii ca singurul mijloc de realizare a democrației“ (Marx' Nachlass, vol. III, pag. 53)⁵⁴. Din punct de vedere vulgar-burghez, noțiunea de dictatură și cea de democrație se exclud una pe alta. Neînțelegînd teoria luptei de clasă și fiind obișnuit să vadă în arena politică ciorovăiala meschină dintre diferitele cercuri și coterii ale burgheziei, burghezul înțelege prin dictatură abolirea tuturor libertăților și garanțiilor democrației, orice samavolnicie, orice abuz de putere în interesul personal al dictatorului. În fond, tocmai acest punct de vedere vulgar burghez se observă și la Martînov al nostru, care, la sfîrșitul „noii campanii“ pornite de el în „Iskra“ nouă, explică pasiunea pe care o manifestă „Vpered“ și „Proletarii“ pentru lozinca dictaturii prin faptul că Lenin „dorește cu multă ardoare să-și încerce norocul“ („Iskra“ nr. 103, pag. 3, col. 2). Această minunată explicație se situează în întregime la înălțimea acuzațiilor aduse de burghezi „Noii gazete renane“ că pledează în favoarea dictaturii. Marx, prin urmare, a fost și el învinuit - numai că nu de „social-democrați“, ci de liberalii-burghezi! - că „substituie“ una alteia noțiunea de revoluție și cea de dictatură. Pentru a-i explica lui Martînov conținutul ideii de dictatură a unei clase, spre deosebire de dictatura unei persoane, și a-i arăta care sînt sarcinile dictaturii democratice, spre deosebire de acelea ale dictaturii socialiste, nu va fi de prisos să ne oprim asupra concepțiilor „Noii gazete renane“.

„Orice formă de organizare provizorie a statului după o revoluție – scria „Noua gazetă renană“ la 14 septembrie 1848 – reclamă o dictatură, și anume o dictatură energică. Noi i-am reproșat lui Camphausen (președinte al Consiliului de Miniștri după 18 martie 1848), de la bun început, că n-a avut o atitudine dictatorială, că n-a zdrobit și n-a înlăturat imediat rămășițele vechilor instituții. Și, în timp ce d-l Camphausen se legăna în iluzii constituționale, partidul învins (adică partidul reacțiunii) și-a întărit pozițiile în rîndurile birocrăției și ale armatei, ba a îndrăznit chiar să treacă ici-colo la luptă deschisă”⁵⁵.

Aceste cuvinte, spune pe bună dreptate Mehring, rezumă în câteva propoziții cele arătate în mod amănunțit de „Noua gazetă renană“, într-o serie de lungi articole, despre guvernul Camphausen. Ce ne spun, așadar, aceste cuvinte ale lui Marx? Că un guvern revoluționar provizoriu *trebuie* să acționeze în mod dictatorial (teză pe care n-a putut, în rîndul capului, s-o înțeleagă „Iskra“, care se ferea de lozincă dictaturii); că sarcina acestei dictaturi este să lichideze rămășițele vechilor instituții (tocmai ceea ce este limpede arătat în rezoluția Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. cu privire la lupta împotriva contrarevoluției și ceea ce, după cum am arătat mai sus, este omis în rezoluția conferinței). În sfîrșit, în al treilea rînd, aceste cuvinte arată că Marx biciuia pe democrații burghezi pentru că-și făceau „iluzii constituționale“ în epoca revoluției și a războiului civil deschis. Care este sensul acestor cuvinte se poate vedea deosebit de clar într-un articol apărut în „Noua gazetă renană“ din 6 iunie 1848. „O adunare națională constituantă – scria Marx – trebuie să fie, înainte de toate, o adunare activă, în chip revoluționar activă. Adunarea de la Frankfurt se îndelnetnicește cu exerciții parlamentare școlărești și lasă guvernul să acționeze. Presupunînd că, după o matură reflexie, acest savant conciliu ar reuși să elaboreze cea mai bună ordine de zi și cea mai bună constituție, la ce ar folosi cea mai bună ordine de zi și cea mai bună constituție dacă între timp guvernele germane vor fi pus la ordinea zilei baioneta?“⁵⁶.

Iată care este sensul lozincii : dictatură. De aici se poate vedea care ar fi fost atitudinea lui Marx față de rezoluțiile

care califică drept victorie hotărâtoare „hotărârea de a organiza o adunare constituantă“ sau care ne recomandă „să rămânem un partid de extremă opoziție revoluționară“ !

Marile probleme din viața popoarelor se rezolvă numai prin forță. Înseși clasele reacționare sînt, de obicei, cele dintii care recurg la violență, la război civil, care „pun la ordinea zilei baioneta“, așa cum a făcut absolutismul rus și continuă să facă începînd de la 9 ianuarie în mod sistematic, neîncetat și pretutindeni. Și din moment ce s-a creat o asemenea situație, din moment ce baioneta ocupă într-adevăr primul loc pe ordinea de zi a vieții politice, din moment ce insurecția s-a dovedit a fi necesară și urgentă, înseamnă că iluziile constituționale și exercițiile școlarești de-a parlamentarismul nu fac decît să mascheze trădarea revoluției de către burghezie, „îndepărtarea“ ei de revoluție. Clasa cu adevărat revoluționară trebuie să lanseze atunci tocmai lozinca dictaturii.

Cu privire la sarcinile acestei dictaturi, Marx a scris, de asemenea, în „Noua gazetă renană“ : „Adunarea națională ar fi trebuit să acționeze pretutindeni în mod dictatorial împotriva tentativelor reacționare ale unor guverne care-și trăiseră traiul, și atunci și-ar fi cucerit în opinia publică o forță de care s-ar fi zdrobit toate baionetele... Adunarea națională obosește poporul german cu discursuri plictisitoare, în loc să-l antreneze după sine sau să se lase antrenată de el“⁵⁷. Adunarea națională ar fi trebuit, după părerea lui Marx, „să înlătore acele stări de lucruri existente în Germania care erau în contradicție cu principiul suveranității poporului“, iar după aceea „să-și consolideze terenul revoluționar pe care stă, să pună la adăpost de orice atacuri suveranitatea poporului cucerită prin revoluție“⁵⁸.

Prin urmare, în ce privește conținutul lor, sarcinile pe care le-a pus Marx în 1848 în fața guvernului revoluționar sau a dictaturii se reduceau, în primul rînd, la revoluția *democratică* : apărarea împotriva contrarevoluției și înlăturarea efectivă a tot ce este în contradicție cu suveranitatea poporului. Or, asta nu este altceva decît dictatura revoluționar-democratică.

Mai departe : care clase puteau și trebuiau, după părerea lui Marx, să înfăptuiască această sarcină (să aplice în mod

efectiv și pînă la capăt principiul suveranității poporului și să respingă atacurile contrarevoluției) ? Marx vorbește despre „popor“. Dar noi știm că el a combătut întotdeauna fără cruțare iluziile mic-burgheze cu privire la unitatea „poporului“, la inexistența luptei de clasă în sinul poporului. Folosind cuvîntul „popor“, Marx nu estompa cu ajutorul lui deosebiriile dintre clase, ci unea laolaltă anumite elemente capabile să ducă revoluția pînă la capăt.

După victoria de la 18 martie a proletariatului berlinez, scria „Noua gazetă renană“, rezultatele revoluției s-au prezentat sub un dublu aspect : „Pe de o parte, înarmarea poporului, dreptul de asociere și suveranitatea poporului efectiv cucerită ; pe de altă parte, menținerea monarhiei și guvernul Camphausen-Hansemann, adică guvernul reprezentanților marii burghezii. Revoluția a avut deci două feluri de rezultate, care în mod necesar trebuiau să fie divergente. Poporul a învins și și-a cucerit o seamă de libertăți cu caracter net democratic, însă conducerea nemijlocită n-a trecut în mâinile lui, ci în acelea ale marii burghezii. Într-un cuvînt, revoluția n-a fost dusă pînă la capăt. Poporul a îngăduit formarea unui guvern din reprezentanți ai marii burghezii, și aceștia și-au dezvăluit imediat intențiile lor, făcînd propuneri de alianță vechii nobilimi prusiene și birocrăției. În guvern au intrat Arnim, Canitz și Schwerin.

De teama poporului, adică de teama muncitorilor și a burgheziei democratice, marea burghezie, dintotdeauna anti-revoluționară, a încheiat o alianță defensivă și ofensivă cu reacțiunea“ (subliniat de noi) ⁵⁹.

Așadar, nu numai „hotărîrea de a organiza o adunare constituantă“, dar nici convocarea ei efectivă nu este suficientă pentru ca revoluția să repurteze o victorie hotărîtoare ! Chiar după o victorie parțială în lupta armată (victoria obținută de muncitorii berlinezi împotriva trupelor la 18 martie 1848) este posibilă o revoluție „neterminată“, o revoluție „care n-a fost dusă pînă la capăt“. Și de ce anume depinde ducerea ei pînă la capăt ? De următorul lucru : în ale cui mâini trece nemijlocit conducerea – în mâinile Petrunkeviciilor și Rodicevilor – vreau să zic : în mâinile Camphausenilor și Hansemannilor –, sau în mâinile *poporului*, adică în mâinile muncitorilor și ale burgheziei democratice ? În

primul caz, burghezia va avea puterea, iar proletariatul va dispune de „libertatea de critică“, de libertatea de „a rămâne un partid de extremă opoziție revoluționară“. Burghezia va încheia, îndată după victorie, o alianță cu reacțiunea (asta s-ar întâmpla în mod inevitabil și în Rusia dacă, de exemplu, muncitorii din Petersburg n-ar repurta decât o victorie parțială în lupte de stradă cu trupele și ar lăsa pe domnii Petrunkevici & Co. să formeze ei guvernul). În al doilea caz ar fi posibilă o dictatură revoluționar-democratică, adică o victorie deplină a revoluției.

Rămîne să stabilim mai precis ce înțelegea propriu-zis Marx prin „burghezia democratică“ (demokratische Bürgerschaft), care, împreună cu muncitorii, era denumită de el popor, spre deosebire de marea burghezie.

Un răspuns clar la această întrebare ni-l dă următorul pasaj dintr-un articol apărut în „Noua gazetă renană“ din 29 iulie 1848 : „...Revoluția germană din 1848 este o parodie a revoluției franceze din 1789.

La 4 august 1789, la trei săptămîni după luarea Bastiliei, poporul francez a venit de hac într-o singură zi tuturor servituților feudale.

La 11 iulie 1848, la patru luni după luptele de baricadă din martie, servituțiile feudale au venit de hac poporului german. Teste Gierke cum Hansemanno*.

Burghezia franceză din 1789 nu și-a părăsit nici o clipă aliații ei, țărani. Ea știa că la baza dominației ei stă desființarea feudalismului la sate, crearea unei clase libere de țărani proprietari de pămînt (grundbesitzenden).

Burghezia germană din 1848 trădează fără nici o ezitare pe țărani, pe aliații ei cei mai firești, care sînt carne din carnea ei și sînge din sîngele ei și fără care ea este nepuțincoasă în fața nobilimii.

* „Martori : Gierke și Hansemann“. Hansemann era ministru din partea partidului marii burghezii (ceea ce e în Rusia Trubețkoî sau Rodicev etc.). Gierke era ministru al agriculturii în guvernul Hansemann ; el a elaborat un „îndrăzneț“ proiect de „abolire a servituților feudale“, pasămite „fără răs-cumpărare“, dar care prevedea, în realitate, abolirea servituților mici și lip-site de importanță și menținerea sau răs-cumpărarea servituților mai impor-tante. Gierke era ceva în genul d-lor Kablukov, Manuilov, Gherțenștein și al altor prieteni burghezo-liberali ai țăranului care doresc „lărgirea proprietății de pămînt țărănești“, dar nu vor să nedreptățescă pe moșieri.

Mentținerea drepturilor feudale, consfințirea lor sub forma răscumpărării (iluzorii), iată rezultatul revoluției germane din 1848. Muntele a născut un șoarece !⁶⁰

Acesta este un pasaj foarte instructiv, care cuprinde patru teze importante: 1) Revoluția germană neterminată se deosebește de revoluția franceză terminată prin faptul că burghezia a trădat nu numai democratismul în general, ci și țărănimea în special. 2) Baza înfăptuirii depline a revoluției democratice o constituie crearea unei clase libere de țărani. 3) Crearea unei asemenea clase înseamnă abolirea servituților feudale, lichidarea feudalismului; dar ea încă nu este, în nici un caz, o revoluție socialistă. 4) Țăranii sînt aliații „cei mai firești“ ai burgheziei, și anume ai burgheziei democratice, fără de care ea este „neputincioasă“ în fața reacțiunii.

Dacă se fac cuvenitele schimbări impuse de particularitățile naționale concrete și în locul feudalismului se pune iobăgismul, toate aceste teze pot fi pe de-a-ntregul aplicate și Rusiei din anul 1905. Nu încapе îndoială că, trăgînd învățăminte din experiența Germaniei, care a fost pusă în lumină de Marx, nu putem ajunge la altă lozincă pentru victoria hotărîtoare a revoluției decît aceea a dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și a țărănimii. Nu încapе îndoială că principalele părți componente ale aceluia „popor“ pe care Marx îl opunea în 1848 reacțiunii ce se împotriva, precum și burgheziei trădătoare, sînt proletariatul și țărănimea. Nu încapе îndoială că și la noi, în Rusia, burghezia liberală și domniile osvobojeniști trădează și vor trăda țărănimea, adică vor căuta să scape printr-un simulacru de reformă, vor trece de partea moșierilor în lupta hotărîtoare dintre ei și țărănime. Numai proletariatul este în stare să sprijine pînă la capăt țărănimea în această luptă. În fine, nu încapе îndoială că și la noi, în Rusia, succesul luptei țărănești, adică trecerea întregului pămînt în mâinile țăranilor, va însemna o revoluție democratică deplină, întrucît va constitui reazemul social al revoluției duse pînă la capăt, dar în nici un caz nu va însemna o revoluție socialistă și nici „socializarea“ despre care vorbesc ideologii micii burghezii, socialiștii-revoluționari. Succesul răscoalei țărănești, victoria revoluției democratice, nu va face decît să nete-

zească calea în vederea unei lupte adevărate și hotărîtoare pentru socialism, pe terenul republicii democratice. Țărănimia, ca clasă de proprietari de pământ, va juca în această luptă același rol trădător, nestatornic pe care-l joacă acum burghezia în lupta pentru democrație. A scăpa din vedere acest lucru înseamnă a scăpa din vedere socialismul, înseamnă a te înșela pe tine însuși și pe alții în ce privește adevăratele interese și sarcini ale proletariatului.

Pentru a nu lăsa să subziste nici o lacună în expunerea concepțiilor din 1848 ale lui Marx, este necesar să relevăm o deosebire esențială între social-democrația germană de atunci (sau partidul comunist al proletariatului, pentru a vorbi în limbajul de atunci) și social-democrația rusă de azi. Să dăm cuvîntul lui Mehring :

„Noua gazetă renană» a apărut în arena politică ca un «organ al democrației». Nu poți să nu vezi firul roșu care străbate toate articolele ei. Dar, în mod direct, ea apăra mai mult interesele revoluției burgheze împotriva absolutismului și feudalismului decît interesele proletariatului împotriva intereselor burgheziei. În coloanele ei veți găsi puține materiale despre o mișcare muncitorească separată în timpul revoluției, deși nu trebuie să uităm că în afară de ea apărea de două ori pe săptămînă, sub redacția lui Moll și Schapper, un organ special al Uniunii muncitorilor din Colonia ⁶¹. În orice caz, ceea ce izbește în mod deosebit pe cititorul contemporan este puținul interes pe care îl acorda «Noua gazetă renană» mișcării muncitorești germane de atunci, cu toate că cel mai capabil dintre militanții ei, Stephan Born, fusese elevul lui Marx și al lui Engels la Paris și la Bruxelles, iar în 1848 era corespondentul ziarului lor la Berlin. Born relatează, în «Amintirile» sale, că Marx și Engels n-au avut niciodată vreun cuvînt de dezaprobare pentru agitația desfășurată de el printre muncitori. Dar declarațiile făcute ulterior de Engels ne îndreptățesc să presupunem că ei erau nemulțumiți, cel puțin, de metodele acestei agitații. Nemulțumirea lor era întemeiată în măsura în care Born era nevoit să facă multe concesii conștiinței de clasă a proletariatului, încă cu totul nedezvoltată în cea mai mare parte a Germaniei, concesii care nu rezistau criticii din punctul de vedere al «Manifestului Comunist». Nemulțumirea lor

era neîntemeiată în măsura în care Born ştia totuşi să menţină la un nivel destul de ridicat activitatea de agitaţie pe care o conducea... Nu încapе îndoială că, din punct de vedere istoric şi politic, Marx şi Engels aveau dreptate cînd considerau că clasa muncitoare are, în primul rînd, interesul să împingă cît mai mult înainte revoluţia burgheză... Cu toate acestea, o dovadă minunată de felul cum instinctul elementar al mişcării muncitoreşti ştie să corijeze concepţiile celor mai geniali gînditori o constituie faptul că în aprilie 1849 ei s-au pronunţat pentru o organizaţie specific muncitorească şi au hotărît să participe la congresul muncitoresc pe care îl pregătea în special proletariatul de la răsărit de Elba (Prusia orientală)“⁶².

Aşadar, abia în aprilie 1849, adică după aproape un an de apariţie a acestui ziar revoluţionar („Noua gazetă renană“ a început să apară la 1 iunie 1848), s-au pronunţat Marx şi Engels pentru o organizaţie muncitorească separată ! Pînă atunci ei s-au mulţumit să conducă un „organ al democraţiei“, care nu era legat prin nici un fel de legături organizatorice cu vreun partid muncitoresc independent ! Acest fapt, care pare monstruos şi de necrezut dacă e privit din punctul nostru de vedere actual, ne arată limpede ce deosebire enormă există între partidul muncitoresc social-democrat german de atunci şi partidul muncitoresc social-democrat rus din zilele noastre. Acest fapt ne arată în ce măsură trăsăturile proletare ale mişcării, curentul proletar din rîndurile ei, s-au manifestat mai puţin în revoluţia democratică germană (datorită stării înapoiate în care se afla Germania în 1848, atît sub raport economic cît şi sub raport politic — fărîmiţarea ei statală). Acest lucru nu trebuie să-l uităm (cum uită, bunăoară, Plehanov *) atunci cînd facem o apreciere a repetatelor declaraţii făcute de Marx, în această perioadă şi în cea imediat următoare, cu privire la necesitatea unei organizări de sine stătătoare a partidului proletariatului. Abia după aproape un an, şi pornind numai de la experienţa revoluţiei democratice, a tras Marx în mod practic această concluzie : atît de filistină, atît de mic-burgheză era pe atunci întreaga atmosferă din Germania. Pentru noi, această concluzie este de multă vreme o achiziţie temei-

* Textul din paranteză a fost omis în ediţiile anterioare. — Nota red.

nică, rezultată din experiența de o jumătate de veac a social-democrației internaționale, o achiziție de la care am pornit atunci când *am început* să organizăm Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia. La noi, de pildă, nici vorbă nu poate fi ca niște ziare revoluționare ale proletariatului să se situeze în afara partidului social-democrat al proletariatului, ca ele să se poată comporta, măcar o singură clipă, ca niște simple „organe ale democrației“.

Dar contradicția, care abia începuse să se manifeste, dintre Marx și Stephan Born există la noi într-o formă cu atât mai dezvoltată, cu cât devine mai puternic curentul proletar în torentul democratic al revoluției noastre. Vorbind de nemulțumirea pe care agitația lui Stephan Born a provocat-o, pe cât se pare, lui Marx și lui Engels, Mehring se exprimă în termeni peste măsură de eufemistici și de evazivi. Iată ce scria Engels despre Born în 1885 (în prefața la „*Enthüllungen über den Kommunistenprozess zu Köln*“*, Zürich, 1885):

Membrii „Ligii comuniștilor“⁶³ erau pretutindeni în fruntea mișcării democratice extreme, dovedind astfel că această organizație a fost o excelentă școală de activitate revoluționară. „Zețarul Stephan Born, care, la Bruxelles și la Paris, fusese un membru activ al Ligii, a întemeiat la Berlin o «frăție muncitorească» („*Arbeiterverbrüderung*“), care a căpătat o largă dezvoltare și a ființat pînă în 1850. Born era un tînăr talentat, dar prea nerăbdător să devină un mare om politic. El «se înfrățise» cu elemente dintre cele mai pestrițe (Kreti und Plethi), doar-doar s-o mai mări și ceata din jurul lui, însă nu era nicidecum omul care să poată canaliza într-o singură direcție tendințele contradictorii și să aducă lumină în haos. De aceea în publicațiile oficiale ale frăției găsim un amestec confuz de concepții luate din «Manifestul Comunist» și de reminiscențe și deziderate corporatiste, de fragmente din scrierile lui Louis Blanc și Proudhon și de protecționism vamal etc., într-un cuvînt, o încercare de a împăca pe toată lumea (Allen alles sein). *Frăția s-a indeletnicit în special cu organizarea de greve, syndicate, cooperative de producție, uitînd că în primul rînd trebuie cucerit prin izbînzi politice terenul pe care pot fi înfăptuite în mod durabil și sigur asemenea lucruri (subliniat de noi). Mai tîrziu, cînd victoriile*

* — „Dezvăluiri asupra procesului comuniștilor din Colonia“. — *Nota trad.*

reacțiunii i-au făcut pe conducătorii acestei frății să-și dea seama de necesitatea de a participa direct la lupta revoluționară, firește că mulțimea pestriță care se grupase în jurul lor i-a părăsit. Born a luat parte la insurecția din mai 1849 de la Dresda și a scăpat doar printr-o întâmplare fericită. Dar frăția muncitorească a stat deoparte de marea mișcare politică a proletariatului, ca o ligă separatistă, care a existat mai mult pe hârtie, și a avut un rol atât de neînsemnat, încât reacțiunea a găsit de cuviință s-o dizolve abia în 1850, iar organizațiile afiliate ei, care supraviețuiseră, abia după mai mulți ani. Born (care se numește de fapt Buttermilch) * n-a ajuns un mare om politic, ci doar un mărunț profesor în Elveția, care nu-l mai traduce acum pe Marx în limbaj corporatist, ci pe blîndul Renan într-o dulceagă limbă germană⁶⁵.

Iată cum aprecia Engels cele două tactici ale social-democrației în revoluția democratică !

Neoiscriștii noștri înclină și ei spre „economism“ cu o rîvnă atât de nesocotită, încît merită elogiile aduse de burghezia monarhistă pentru dovezile lor de „luciditate“. Și ei adună în jurul lor elemente dintre cele mai pestrițe, linguișindu-i pe „economisți“, ademenind în mod demagogic masa înapoiată, cu lozincile lor : „activitate de sine stătătoare“, „democratism“, „autonomie“ etc. etc. Și sindicatele lor muncitorești există și ele adeseori doar în paginile noii „Iskre“, care te fac să te gîndești la Hlestakov **. Lozincile și rezoluțiile lor vădesc aceeași neînțelegere a sarcinilor „marii mișcări politice a proletariatului“.

* Traducîndu-l pe Engels, eu am făcut aici o greșeală în prima ediție, luînd cuvîntul Buttermilch (lapte bătut. — *Nota trad.*) nu ca nume propriu, ci ca nume comun. Această greșeală le-a făcut, firește, o mare plăcere menșevicilor. Kolșov (într-un articol retipărit în culegerea „În doi ani“) scria că eu l-am „aprofundat pe Engels“, iar Plehanov amintește și azi de această greșeală în ziarul „Tovarișci“⁶⁴, într-un cuvînt s-a găsit un pretext excelent pentru a mușamaliza problema celor două tendințe în mișcarea muncitorească de la 1848 din Germania, tendința lui Born (înrudită cu a „economisților“ noștri) și tendința marxistă. Este mai mult decît firesc să exploatezi greșeala unui adversar, chiar dacă este vorba doar de numele lui Born. Dar a mușamaliza esența problemei celor două tactici prin unele îndreptări aduse unei traduceri înseamnă a-ți recunoaște incapacitatea de a discuta miezul problemei. (Nota autorului la ediția din 1907. — *Nota red.*)

** Hlestakov — tip de palavragiu și lăudăros din „Revizorul“ de Gogol. — *Nota trad.*

PARTEA FINALĂ A ARTICOLULUI
„COMUNA DIN PARIS
ȘI SARCINILE DICTATURII DEMOCRATICE“ 66

Din această incursiune istorică învățăm, în primul rînd, că intrarea reprezentanților proletariatului socialist într-un guvern revoluționar alături de mica burghezie este, din punct de vedere principial, cu totul admisibilă, iar în anumite condiții chiar obligatorie. Ea ne arată, totodată, că sarcina reală care revenea Comunei era, în primul rînd, îndeplinirea dictaturii democratice, iar nu a celei socialiste, era traducerea în viața a ceea ce numim noi „programul-minimum“. În sfîrșit, ea ne face atenți că, atunci cînd tragem învățăminte din Comuna din Paris, nu trebuie să imităm greșelile ei (n-a pus mîna pe Banca Franței, n-a întreprins o ofensivă împotriva Versaillesului, n-a avut un program clar etc.), ci măsurile ei care au avut un succes practic și care trasează calea cea justă. Nu cuvîntul „comună“ trebuie să-l împrumutăm noi de la marii luptători din 1871; nu în a repeta orbește fiecare dintre lozincile lor stă sarcina noastră, ci în a degaja în mod judicios lozincile programatice și practice care se potrivesc cu situația din Rusia și care sînt formulate în cuvintele: dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii.

„Proletarii“ nr. 8
din 17 (4) iulie 1905

Se tipărește după textul
apărut în zior,
confruntat cu manuscrisul

REVOLUȚIA NE ÎNVAȚĂ ⁶⁷

Divergențele din sînul partidelor politice și dintre partidele politice se rezolvă de obicei nu numai printr-o polemică de principii, ci prin evoluția vieții politice însăși, — mai exact ar fi, poate, să spunem : nu atît printr-o polemică de principii, cît prin evoluția vieții politice însăși. În special divergențele care se referă la tactica partidului, adică la conduita lui politică, se lichidează adeseori prin trecerea efectivă, a celor care judecă greșit, pe calea justă a luptei sub presiunea învățămîntelor vieții, sub presiunea mersului însuși al evenimentelor, care îi obligă să pornească pe calea cea justă, care înlătură pur și simplu raționamentele greșite, le face să-și piardă orice temeii, să se golească de orice conținut, să fie lipsite de orice vigoare, să nu prezinte interes pentru nimeni. Asta, bineînțeles, nu înseamnă că divergențele de principii în probleme de tactică nu prezintă prea mare importanță, că ele nu au nevoie de explicații principiale, singurele în măsură să mențină partidul la înălțimea convingerilor sale teoretice. Nu. Asta nu înseamnă decît că hotărîrile de ordin tactic care au fost adoptate trebuie *verificate* cît mai des cu putință, pe baza noilor evenimente politice. O asemenea verificare este necesară atît din punct de vedere teoretic, cît și din punct de vedere practic : din punct de vedere teoretic pentru a ne convinge în mod concret, pe bază de experiență, dacă hotărîrile adoptate sînt juste, în ce măsură anume și ce îndreptări se impune să fie făcute ca urmare a evenimentelor politice care s-au produs după adoptarea lor ; din punct de vedere practic, pentru a învăța să ne călăuzim în modul cu-

venit după aceste hotărâri, pentru a învăța să vedem în ele niște directive ce urmează să fie transpuse imediat în practică.

O perioadă revoluționară oferă, mai mult decît oricare alta, material pentru o asemenea verificare, datorită repeziciunii pe care o capătă dezvoltarea politică și acuității conflictelor politice, care cresc, ies la iveală și sînt soluționate. Într-o perioadă revoluționară, vechea „suprastructură” se năruie, iar cea nouă se formează, în văzul tuturor, prin activitatea de sine stătătoare a celor mai diferite forțe sociale, care arată în mod concret care este adevărata lor natură.

Tot așa și revoluția rusă ne oferă, aproape în fiecare săptămînă, o uimitoare bogăție de material politic pentru verificarea hotărîrilor tactice elaborate de noi mai înainte, precum și pentru cele mai concludente învățăminte în ce privește întreaga noastră activitate practică. De pildă, evenimentele de la Odesa. Una dintre încercările de insurecție s-a soldat printr-un eșec. Unul dintre detașamentele armatei revoluționare a suferit o înfrîngere; ce-i drept, el n-a fost nimic de către inamic, dar a fost împins de el pe un teritoriu neutru (așa cum au împins germanii o armată franceză în Elveția în războiul din 1870-1871) și dezarmat de un stat neutru. Un eșec amarnic, o înfrîngere grea. Dar cît de mare este prăpastia dintre acest eșec, înregistrat într-o luptă, și eșecurile afaceriste care s-au abătut asupra domnilor Șipov, Trubețkoi, Petrunkevici, Struve și asupra tuturor slugoilor burghezi ai țarului! Engels a spus cîndva că armatele înfrînte învață de minune⁶⁸. Aceste frumoase cuvinte sînt valabile într-o măsură incomparabil mai mare pentru armatele revoluționare, care își completează rîndurile cu reprezentanți ai claselor înaintate, decît pentru armatele unei națiuni sau alteia. Atîta timp cît n-a fost încă măturată suprastructura veche, putredă, care prin descompunerea ei infectează întregul popor, oricît nouă înfrîngere va ridica noi și noi armate de luptători, atrăgîndu-i în mișcare, făcîndu-i să învețe din experiența tovarășilor lor, însușindu-și procedeele lor de luptă noi, superioare. Există, desigur, o experiență colectivă a omenirii, care e cu mult mai largă, care este fixată în istoria democrației internaționale și a social-democrației internaționale și pe care au consacrat-o reprezentanții cei mai înaintați

ai gândirii revoluționare. Din această experiență își scoate partidul nostru materialul necesar pentru propaganda și agitația sa de fiecare zi. Dar, atîta timp cît societatea este clădită pe oprimarea și pe exploatarea milioanei de oameni ai muncii, numai puțini pot să învețe de-a dreptul din această experiență. Masele sînt nevoite să învețe mai ales din propria lor experiență, plătind cu jertfe grele fiecare lecție, fiecare nouă treaptă care duce spre eliberarea lor. Grele au fost învățămintele lui 9 ianuarie, dar ele au produs o întregă revoluție în starea de spirit a întregului proletariat din întreaga Rusie. Grele au fost învățămintele răscoalei de la Odesa, dar acum, după ce starea de spirit a și fost revoluționată, ele vor arăta proletariatului revoluționar nu numai cum să lupte, dar cum să și învingă. În legătură cu evenimentele de la Odesa, noi spunem : armata revoluționară a fost înfrîntă, trăiască armata revoluționară !

În nr. 7 al ziarului nostru am spus că răscoala de la Odesa a proiectat o nouă lumină asupra lozincilor noastre : armată revoluționară și guvern revoluționar *. În numărul trecut al ziarului nostru (în articolul tov. V. S.), am vorbit despre învățămintele militare ale insurecției⁶⁹. În numărul de față ne vom opri din nou asupra unora dintre învățămintele ei politice (articolul „Revoluția orășenească”). Acum trebuie să ne oprim și asupra verificării hotărîrilor noastre tactice recent adoptate, sub un dublu aspect : al justeței lor teoretice și al utilității lor practice, despre care am vorbit în cele de mai sus.

Problemele politice vitale ale momentului de față sînt insurecția și guvernul revoluționar. Despre aceste probleme au vorbit și au discutat cel mai mult social-democrații. Acestor probleme le sînt consacrate principalele rezoluții adoptate de Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. și de conferința părții care s-a desprins de partid. În jurul acestor probleme se învîrtesc principalele divergențe din sinul social-democrației ruse. Se pune acum întrebarea : în ce lumină apar aceste divergențe după răscoala de la Odesa ? Oricine își va da acum osteneala să recitească, pe de o parte, aprecierile și articolele în legătură cu această răscoală, iar pe de altă parte cele patru

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 333—342. — Nota red.

rezoluții pe care congresul partidului și conferința neokriștilor le-au consacrat problemelor insurecției și guvernului provizoriu va vedea imediat cum aceștia din urmă, sub influența evenimentelor, au început *de fapt* să treacă de partea opozițiilor lor, adică să acționeze nu potrivit propriilor lor rezoluții, ci potrivit rezoluțiilor Congresului al III-lea. Nu există un critic mai bun al unei doctrine greșite decât mersul evenimentelor revoluționare.

Sub influența acestor evenimente, redacția „Iskrei” a scos un manifest, intitulat „Prima victorie a revoluției” și adresat „cetățenilor Rusiei, muncitori și țărani”. Iată partea cea mai esențială din acest manifest :

„A venit vremea să acționăm cu curaj și să sprijinim din toate puterile răscola curajoasă a soldaților. Acum curajul va învinge !

Convocați deci întruniri deschise ale poporului și duceți-i vestea că reazemul militar al țarismului s-a prăbușit ! Și, pretutindeni unde este cu putință, puneți stăpânire pe instituțiile orașenești și faceți din ele un reazem al autoadministrării revoluționare a poporului ! Alungați pe funcționarii țarului și organizați alegeri generale pentru instituțiile de autoadministrare revoluționară, cărora le veți încredința conducerea provizorie a treburilor publice pînă la victoria definitivă asupra guvernului țarist și instaurarea noii ordini de stat. Puneți stăpânire pe sucursalele băncii de stat și pe depozitele de armament și înarmați întregul popor ! Stabiliți legătura între orașe, între oraș și sat, iar cetățenii înarmați să se grăbească să se ajute unii pe alții, pretutindeni unde e nevoie ! Puneți stăpânire pe închisori și eliberați pe luptătorii întemnițați pentru cauza noastră : cu ei vă veți întări rîndurile ! Proclamați pretutindeni răsturnarea monarhiei țariste și înlocuirea ei cu republica democratică liberă ! Ridicați-vă la luptă, cetățeni ! A sosit ceasul eliberării ! Trăiască revoluția ! Trăiască republica democratică ! Trăiască armata revoluționară ! Jos absolutismul !”

Avem, prin urmare, în fața noastră o chemare la insurecția armată a întregului popor, o chemare hotărîtă, clară și fățișă. Avem în fața o chemare tot atît de hotărîtă – deși, din păcate, voalată și incompletă – la formarea unui guvern revoluționar provizoriu. Să examinăm mai întii problema insurecției.

Există oare o deosebire principială între rezolvarea dată acestei probleme de către Congresul al III-lea și cea dată de conferință ? Fără îndoială că da. Noi am mai vorbit despre acest lucru în nr. 6 al ziarului „Proletarii” („Al treilea

pas înapoi") *, iar acum ne vom referi și la o instructivă mărturie a revistei „Osvobojdenie“. În nr. 72 al acestei reviste citim că „majoritatea“ alunecă în „revoluționarism abstract, spirit de răzvrătire, în tendința de a dezlănțui prin orice mijloace insurecția în masele populare și de a pune mâna imediat pe putere în numele lor“. „Minoritatea, dimpotrivă, ținându-se strins de dogma marxistă, păstrează totodată și elementele realiste ale concepției marxiste despre lume“. Această apreciere a unor liberali care au trecut prin școala pregătitoare a marxismului și prin bernsteinism este extrem de prețioasă. Burghezii liberali au reproșat întotdeauna aripii revoluționare a social-democrației „revoluționarismul ei abstract și spiritul ei de răzvrătire“ și au adus întotdeauna laude aripii oportuniste pentru „realismul“ cu care abordează ea problema. Însăși „Iskra“ a fost nevoită să admită (vezi nr. 73, nota referitoare la cuvintele de aprobare ale d-lui Struve pentru „realismul“ care caracterizează broșura tov. Akimov) că, în limbajul osvobojeniștilor, „realist“ înseamnă „oportunist“. Domnii osvobojeniști nu cunosc alt realism în afară de cel tîrîtor ; lor le este cu totul străină dialectica revoluționară a realismului marxist, care subliniază sarcinile de luptă ale clasei înaintate, care descoperă în realitatea existentă elementele răsturnării ei. De aceea caracterizarea celor două curente din sînul social-democrației, făcută de „Osvobojdenie“, confirmă încă o dată faptul, demonstrat de publicațiile noastre, că „majoritatea“ este aripa revoluționară, iar „minoritatea“ aripa oportunistă a social-democrației ruse.

„Osvobojdenie“ recunoaște în mod categoric că, în comparație cu congresul, „conferința minorității are cu totul altă poziție față de insurecția armată“. Și, într-adevăr, rezoluția conferinței, în primul rînd, se contrazice singură, ba negînd posibilitatea unei insurecții sistematice (pct. I), ba admițînd-o (pct. d), iar în al doilea rînd se mulțumește doar să enumere condițiile *generale* ale „pregătirii insurecției“, ca, de pildă : a) lărgirea muncii de agitație, b) întărirea legăturii cu mișcarea maselor, c) dezvoltarea conștiinței revoluționare, d) stabilirea unei legături între diferite localități, e) atragerea grupurilor neproletare în acțiunea de sprijinire a proletaria-

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 315—325. — Nota red.

tului. Rezoluția congresului, dimpotrivă, formulează din capul locului lozinci pozitive, recunoscînd că mișcarea *a și dus* la necesitatea insurecției, făcînd apel la organizarea proletariatului în vederea luptei directe, la adoptarea celor mai energice măsuri în vederea înarmării lui, la explicarea, prin propagandă și agitație, „nu numai a importanței politice“ a insurecției (la asta se limitează, în fond, rezoluția conferinței), ci și a laturii ei practice-organizatorice.

Pentru a face să se înțeleagă mai limpede care e diferența dintre o rezolvare a problemei și cealaltă, vom aminti aici care a fost evoluția concepțiilor social-democrate în problema insurecției din momentul apariției mișcării muncitorești de masă. Prima treaptă : anul 1897. În broșura lui Lenin „Sarcinile social-democraților ruși“ se spune că „a discuta însă dinainte despre mijlocul la care va recurge social-democrația pentru a da lovitura decisivă absolutismului – dacă, de pildă, va prefera insurecția sau greva politică de masă sau un alt mijloc de atac – ar fi ca și cum niște generali ar ține un consiliu de război înainte de a fi adunat trupele“ (pag. 18) *. Aici, precum se vede, nici nu este vorba de pregătirea insurecției, ci numai de strîngerea trupelor, adică de propagandă, agitație, organizare în general.

A doua treaptă : anul 1902. În broșura „Ce-i de făcut?“ a lui Lenin citim :

„...Închipuiți-vă o insurecție populară. În momentul de față (februarie 1902) toată lumea este, cred, de acord că trebuie să ne gîndim la ea și să ne pregătim în vederea ei. Dar *cum* să ne pregătim ? Doar nu se va apuca Comitetul Central să numească în toate localitățile agenți pentru pregătirea insurecției ! Chiar dacă am avea un Comitet Central, în condițiile care există astăzi în Rusia, el n-ar obține absolut nimic prin asemenea numiri. Dimpotrivă, rețeaua de agenți, care se formează de la sine în munca de organizare și de difuzare a ziarului comun, n-ar trebui «să stea și să aștepte» lozincă insurecției, ci ar desfășura tocmai o astfel de activitate sistematică, care i-ar garanta cele mai multe șanse de succes în caz de insurecție. Tocmai o astfel de activitate ar întări legăturile atît cu cele mai largi mase de muncitori cît și cu toate

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 2, Editura politică, 1960, ediția a doua, pag. 454. — Nota red.

păturile nemulțumite de absolutism, lucru atât de important pentru insurecție. Tocmai printr-o astfel de activitate s-ar putea forma capacitatea de a aprecia just situația politică generală și, prin urmare, capacitatea de a alege momentul potrivit pentru insurecție. Tocmai o astfel de activitate ar deprinde *toate* organizațiile locale să reacționeze simultan la aceleași probleme, întâmplări și evenimente politice care frământă întreaga Rusie, să răspundă la aceste «evenimente» cât se poate de energic, de uniform și de eficace; or, în fond, «răspunsul» cel mai energic, mai uniform și mai eficace pe care întregul popor îl dă guvernului este insurecția. În sfârșit, tocmai o astfel de activitate ar deprinde toate organizațiile revoluționare din toate colțurile Rusiei să întrețină cele mai permanente și, în același timp, cele mai conspirative legături, care să creeze unitatea *efectivă* a partidului, iar fără asemenea legături este imposibil ca planul insurecției să fie debătut în mod colectiv și în ajunul insurecției să se ia măsurile pregătitoare necesare, în privința cărora trebuie păstrat cel mai strict secret“ (pag. 136-137) *.

Ce principii stabilește, în problema insurecției, acest raționament? 1) Absurditatea ideii că insurecția poate fi „pregătită“ prin numirea unor agenți speciali care „să stea și să aștepte“ lozinca. 2) Necesitatea unei legături, *care se formează în procesul muncii comune*, între oamenii și organizațiile care desfășoară o activitate sistematică. 3) Necesitatea de a întări, în cadrul acestei activități, legăturile dintre păturile proletare (muncitorii) și cele neproletare (toți nemulțumiții). 4) Necesitatea formării în comun a aptitudinii de a aprecia în mod just situația politică și de „a reacționa“ cât mai corespunzător în fața evenimentelor politice. 5) Necesitatea unei uniri efective a tuturor organizațiilor revoluționare locale.

Prin urmare, avem în fața noastră, clar formulată, lozinca *pregătirii insurecției*, dar încă nu avem o chemare directă la insurecție, încă nu se recunoaște că mișcarea „a și dus“ la necesitatea ei, că e necesar să ne înarmăm imediat, să ne organizăm în grupuri de luptă etc. Avem în fața noastră o analiză a aceluiași condiții de pregătire a insurecției care au

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 174-175. — Nota red.

fost repetate aproape textual în rezoluțiile conferinței (în 1905 ! !).

A treia treaptă : anul 1905. În ziarul „Vpered“ și, apoi, în rezoluțiile Congresului al III-lea se face un nou pas înainte : *în afară de pregătirea politică generală a insurecției se lansează lozincă directă a organizării și înarmării imediate în vederea insurecției, a organizării de grupuri speciale (de luptă), deoarece mișcarea „a și dus la necesitatea insurecției ei armate“* (pct. 2 din rezoluția congresului).

Această scurtă incursiune în istorie ne duce la trei concluzii categorice : 1) Afirmația burghezilor liberali, a osvoboziștilor, că noi alunecăm în „revoluționarism *abstract*“, în pucism“, este pur și simplu o minciună. Noi nu punem și n-am pus niciodată această problemă „în mod abstract“, ci *pe un teren concret*, rezolvînd-o în mod diferit în anii 1897, 1902 și 1905. Învinuirea de pucism este o frază oportunistă, aruncată de domnii burghezi liberali care se pregătesc să vîndă interesele revoluției, să trădeze revoluția într-o perioadă de luptă hotărîtoare împotriva absolutismului. 2) Conferința neoiskriștilor a rămas la cea de-a doua treaptă a dezvoltării problemei insurecției. În 1905 ea n-a făcut decît să repete ceea ce era suficient doar pentru 1902. Ea a rămas cam cu trei ani *în urmă* față de dezvoltarea revoluționară. 3) Sub influența învățămintelor vieții, și anume sub influența răscoalei de la Odesa, neoiskriștii au recunoscut în mod efectiv necesitatea de a acționa nu după indicațiile înscrise în rezoluția lor, ci după acelea pe care le dă rezoluția congresului, adică au recunoscut că insurecția reprezintă o sarcină imediată, că apelurile directe și imediate de a trece numai decît la organizarea insurecției și a înarmării sînt absolut necesare.

Doctrina social-democrată rămasă în urmă a fost numai decît înlăturată de revoluție. Ne-a rămas o piedică mai puțin în calea unirii noastre practice, pe baza unei activități comune, cu neoiskriștii, dar se înțelege că asta nu înseamnă încă înlăturarea completă a divergențelor de principii. Nu ne putem declara mulțumiți cînd lozincile noastre tactice se tirăsc în urma evenimentelor și li se adaptează după ce ele au devenit fapt împlinit. Trebuie să facem în așa fel ca aceste lozinci să ne ducă înainte, să ne lumineze calea spre viitor, să ne ridice mai sus de sarcinile imediate ale momen-

tului. Pentru a duce o luptă consecventă și hotărâtă, partidul proletariatului nu-și poate fixa tactica de la caz la caz. În rezoluțiile sale tactice, el trebuie să țină fidelitatea față de principiile marxiste cu o justă apreciere a sarcinilor înaintate ale clasei revoluționare.

· Să luăm, de pildă, o altă problemă politică vitală, aceea a constituirii unui guvern revoluționar provizoriu. Aici vedem, poate, și mai clar că în manifestul ei redacția „Iskrei” rupe de fapt cu lozincile conferinței și adoptă lozincile tactice ale Congresului al III-lea. Absurda teorie: „să nu ne punem drept scop luarea puterii” (în cazul revoluției democratice) „sau împărțirea ei în cadrul unui guvern provizoriu” a fost aruncată peste bord, fiindcă manifestul îndeamnă de-a dreptul „să se pună stăpânire pe instituțiile orășenești” și să se treacă la organizarea „unei conduceri provizorii a treburilor publice”. Absurda lozincă „să rămânem un partid de extremă opoziție revoluționară” (absurdă într-o perioadă de revoluție, deși cît se poate de justă pentru perioada de luptă exclusiv parlamentară) a fost, de fapt, trecută la arhivă, deoarece evenimentele de la Odesa au făcut ca „Iskra” să înțeleagă că în timpul insurecției este ridicol să te limitezi la această lozincă, că este necesar să chemi în mod stăruitor pe oameni la insurecție, la o cît mai energică desfășurare a ei și la folosirea puterii revoluționare. Absurda lozincă a „comunelor revoluționare” a fost și ea abandonată, fiindcă evenimentele de la Odesa au făcut ca „Iskra” să-și dea seama că această lozincă nu face decît să înlesnească confuzia dintre revoluția democratică și cea socialistă. Or, a confunda între ele niște lucruri atît de deosebite nu înseamnă altceva decît a cădea în aventurism, care ar dovedi o completă lipsă de claritate în gîndirea teoretică și ar fi în stare să îngreueze înfăptuirea unor măsuri practice de necesitate vitală, menite să ușureze lupta pentru socialism a clasei muncitoare într-o republică democratică.

Amintiți-vă de polemica dusă de noua „Iskra” împotriva ziarului „Vpered”, de tactica ei „numai de jos” în opoziție cu tactica „de jos și de sus”, preconizată de acesta, și veți vedea că „Iskra” a adoptat soluția dată de noi problemei și acum face și ea apel la acțiune de sus. Amintiți-vă de temerile, exprimate de „Iskra”, că ne-am compromite dacă ne-am

asuma răspunderea vistieriei, a finanțelor etc., și veți vedea că, dacă ea n-a fost convinsă de argumentele noastre, înseși evenimentele au convins-o de justetea acestor argumente, fiindcă „Iskra“, în sus-menționatul manifest, recomandă din capul locului „să se pună mîna pe sucursalele băncii de stat“. Absurda teorie că dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii, intrarea lor împreună într-un guvern revoluționar provizoriu ar fi „o trădare a proletariatului“ sau un „jaurism vulgar (millerandism)“ a fost pur și simplu uitată de neoiscriști, care acum adresează ei înșiși muncitorilor și țăranilor chemarea de a pune stăpînire pe instituțiile orașenești, pe sucursalele băncii de stat, pe depozitele de armament, de „a înarma întregul popor“ (probabil, de a-l înarma acum chiar *cu arme*, și nu numai „cu necesitatea arzătoare de a se înarma“), de a proclama răsturnarea monarhiei țariste etc., într-un cuvînt, îi îndeamnă să acționeze tocmai după programul pe care îl dă rezoluția Congresului al III-lea, să acționeze așa cum indică lozincă dictaturii revoluționar-democratice și a guvernului revoluționar provizoriu.

E drept că „Iskra“, în manifestul ei, nu amintește nici de prima lozincă, nici de cea de-a doua. Ea enumeră și descrie toate acțiunile care, luate în ansamblu, sînt caracteristice pentru un guvern revoluționar provizoriu, însă evită acest cuvînt. Dar degeaba procedează ea în felul acesta. În realitate, și ea adoptă tot aceeași lozincă. Dar lipsa unui termen clar nu face altceva decît să provoace oscilări, nehotărîre, confuzie în mințile luptătorilor. Teama de *cuvintele* „guvern revoluționar“, „putere revoluționară“ este o teamă pur anarhistă și nedemnă de un marxist. Pentru „a pune stăpînire“ pe instituții și bănci, pentru „a fixa alegeri“, a organiza „conducerea provizorie a treburilor“, „a proclama răsturnarea monarhiei“, este absolut necesar să se formeze și să se proclame din capul locului un guvern revoluționar provizoriu, care să îmbine și să dirijeze spre un scop unic întreaga activitate militară și politică a poporului revoluționar. Fără o asemenea îmbinare, fără recunoașterea unanimă a guvernului provizoriu de către poporul revoluționar, fără trecerea întregii puteri în mîinile lui, orice „luare în stăpînire“ a instituțiilor, orice „proclamare“ a republicii va rămîne o simplă

și o ușuratică extravaganță a unor puciști. Energia revoluționară a poporului, dacă nu va fi concentrată de un guvern revoluționar, se va fărâmița după primul succes al insurecției, se va risipi în lucruri mărunte, își va pierde amploarea ei pe scară națională, nu va face față sarcinii de a menține ceea ce a fost cucerit și de a îndeplini ceea ce a fost proclamat.

Repetăm : în realitate, în practică, social-democrații care nu recunosc hotărârile Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. sînt siliți de însăși desfășurarea evenimentelor să acționeze tocmai conform lozincilor date de el, aruncînd peste bord lozincile conferinței. Revoluția ne învață. Sarcina noastră este să folosim pe de-a-ntregul învățămintele ei, să punem de acord lozincile noastre tactice cu conduita noastră și cu sarcinile noastre imediate, să răspîndim în rîndul maselor justa înțelegere a acestor sarcini imediate, să pornim, pretutindeni, la organizarea pe scară cît mai largă a muncitorilor în vederea realizării țelurilor de luptă ale insurecției, în vederea făuririi unei armate revoluționare și a creării unui guvern revoluționar provizoriu !

„Proletarii” nr. 9
din 26 (13) iulie 1905

Se tipărește după manuscris,
confruntat cu textul
apărut în ziar

FURIE NEPUTINCIOASĂ

În nr. 104 al ziarului „Iskra“ a apărut o notă în legătură cu foiletonul nostru „Al treilea pas înapoi“ („Proletarii“ nr. 6) *. În acest foileton s-a spus, pe un ton cit se poate de calm, că neoiskriștii s-au folosit, în numele partidului, de tipografie, de depozit și de bani și că ei au preferat să se eschiveze de la predarea bunurilor partidului. În ce hal de enervare au ajuns cei de la „Iskra“ după ce au luat cunoștință de această declarație se vede din expresiile folosite de ei, care amintesc de neuitata „spurcăciune“ bundistă. „Iskra“, amabilă, ne gratifică și cu epitete de felul : „măturoi murdar“, „calomniatori lași“ etc. etc. Toate acestea seamănă întocmai cu cele spuse cândva de Engels despre polemica unei anumite specii de emigranți : „Fiecare cuvânt – o oală de noapte, și nici una dintre ele goală“ (Jedes Wort – ein Nachtopf und kein leerer) ⁷⁰. Noi n-am uitat, firește, dictonul francez care spune că injuriile sînt argumentul celor lipsiți de argumente. Noi propunem și acum cititorilor ne-părtinitori să reflecteze cu sînge rece asupra cauzelor care au provocat această zarvă. Neoiskriștii n-au răspuns la scrisoarea Comitetului Central, care, după Congresul al III-lea, le-a cerut să predea bunurile partidului. Ei nu recunosc Congresul al III-lea, nu recunosc cotitura efectuată de Comitetul Central spre bolșevici. Fie și așa. Dar din această nerecunoaștere nu reiese decît că neoiskriștii ar trebui, potrivit punctului lor de vedere, să nu restituie toate bunurile parti-

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 315–325. — Nota red.

dului, ci numai o anumită parte din ele. Acest lucru este atât de clar, că pînă și „Iskra“ vorbește acum, în nota la care ne referim, despre „posibilitatea împărțirii tuturor bunurilor partidului“. Apoi dacă este așa, dragii noștri adversari, de ce nu binevoîți să dați un răspuns în acest sens la scrisoarea ce v-a fost adresată de Comitetul Central? Altfel rămîne evident, în ciuda expresiilor voastre atât de virulente, că, tipărind procesele-verbale ale Congresului al III-lea, majoritatea dă socoteală în mod public de tot ce face, în timp ce voi nu dați nimănui nici un fel de socoteală de felul cum ați folosit bunurile partidului, nu publicați nici un fel de procese-verbale și nu faceți decît să înjurați. Reflectați numai, într-un moment de liniște sufletească, ce impresie trebuie să facă, unor oameni capabili să gîndească, o asemenea comportare!

În afară de aceasta, cotitura în favoarea congresului, pe care a făcut-o Comitetul Central, nu-i este pe plac „Iskrei“. Este și firesc să fie așa. Dar, precum se știe, aceasta nu este prima lui cotitură. Acum un an, în august 1904, Comitetul Central a cotit spre minoritate. Acum un an, noi am declarat, în presă și în public, că nu recunoaștem legalitatea actelor lui. Se pune întrebarea: cum am procedat noi atunci cu bunurile partidului? *Noi am predat menșevicilor și tipografia, și depozitul, și casa de bani.* „Iskra“ poate să înjure cît pofteste, dar astea sînt faptele. Noi am dat socoteală și am predat adversarilor noștri bunurile, dorind să luptăm cu mijloace partinice și căutînd să obținem convocarea congresului. Adversarii noștri s-au eschivat de la acest congres și nu au dat nimănui nici un fel de socoteală (în afară de propriii lor partizani, și nici acestora în mod public, fiindcă, în primul rînd, nu există procese-verbale ale „conferinței“, iar în al doilea rînd nu se știe nici ordinea ei de zi, nici limitele puterii ei, adică limitele obligativității hotărîrilor ei pentru menșevicii înșiși).

Lupta noastră internă de partid s-a încheiat printr-o sciziune; acum există numai lupta dintre un partid și un alt partid, care se află în stare de organizare-proces. Și iată că acum, aruncînd o privire generală asupra istoricului luptei dinainte de sciziune, oricine (firește, dintre cei ce *studiază* pe bază de documente istoria partidului lor și

nu se mulțumesc cu baliverne, cum fac mulți dintre cei ce vin din Rusia) poate vedea limpede caracterul general al luptei. Majoritatea, care e învinuită de „formalism“, „birocratism“ etc., a cedat adversarilor săi *toate* prerogativele formale, toate instituțiile birocratice: mai întâi redacția Organului Central, apoi Consiliul partidului, în sfârșit și Comitetul Central. Ceea ce n-a vrut să cedeze și n-a cedat a fost doar congresul. Și urmarea a fost că bolșevicii au refăcut partidul (sau și-au creat un partid al lor, după cum cred, firește, neoiskriștii), *toate* instituțiile de partid înființate de ei - la început Biroul Comitetelor Majorității⁷¹, apoi „Vpered“ și, în sfârșit, Congresul al III-lea al partidului - fiind bazate în mod exclusiv pe liberul consimțământ al activiștilor de partid. Oponenții noștri, dimpotrivă, se cramponează tocmai de prerogativele formale și de instituțiile birocratice care le-au fost dăruite de milă! Și, într-adevăr, nu le-a fost dăruită „redacția Organului Central“ de către Lenin și Plehanov? Intitulându-se „Organ Central al partidului“, „Proletarii“ se sprijină pe hotărârile Congresului al III-lea, pe care menșevicii nu le recunosc, dar care au fost recunoscute în mod limpede, precis și categoric de majoritatea partidului, a cărei componență este cunoscută tuturor. „Iskra“ însă, intitulându-se „Organ Central al partidului“, se sprijină pe hotărârile Congresului al II-lea, pe care acum nu le recunosc nici bolșevicii (care le-au înlocuit cu hotărârile Congresului al III-lea), *nici menșevicii!* Iată care este miezul problemei! Căci însăși conferința menșevicilor a anulat statutul Congresului al II-lea. Și neoiskriștii *se cramponează acum de un titlu* pe care l-au desființat propriii lor partizani!

Însuși Plehanov, care pe plan principal n-a putut fi niciodată complet de acord cu neoiskriștii, care le-a făcut, totuși, nenumărate concesii personale, care s-a năpustit mai mult decât suficient asupra bolșevicilor, căruia neoiskriștii i-au făcut și îi fac întotdeauna temenele în semn de recunoștință, pînă și el a declarat că conferința a dat o lovitură de moarte instituțiilor centrale, și a preferat să-și scuture praful de pe picioare. Dar neoiskriștii continuă să se intituleze „Organ Central“ și să înjure pe cei care le arată că întreaga lor poziție de partid nu e numai greșită, dar și complet indecentă. Injuriile care au provocat această întreagă discuție sînt tocmai

rezultatul, psihologiceste inevitabil, al unei vagi conștiințe a acestei indecențe. Vom reaminti că pînă și d-l Struve, care și-a exprimat în repetate rînduri simpatiile de ordin *principial* * și față de Starover, Akimov și Martinov, și față de tendințele noii „Iskre” în general, și față de conferința lor în special, a fost nevoit, la timpul său, să recunoască că poziția acestora nu este cu totul corectă sau, mai exact, nu este de loc corectă (vezi „Osvobođenje” nr. 57).

Știm perfect de bine că cercuri largi de social-democrați, mai ales de muncitori, sînt foarte nemulțumite de sciziune (cine poate fi mulțumit de așa ceva?) și sînt gata să caute „orișunde” o ieșire din situația care s-a creat. Înțelegem foarte bine și avem, firește, tot respectul pentru această stare de spirit. Dar ținem să le atragem atenția tuturor că, singură starea de spirit nu e de ajuns. Formula „orișunde” nu e bună de nimic, fiindcă îi lipsește ceea ce e principal: înțelegerea *mijloacelor* prin care poate fi lichidată sciziunea. Nici un fel de vorbe amare, nici un fel de încercări de a îngheba o „a treia” alcătuire, care să nu fie nici bolșevică, nici menșevică, nu vor ajuta la rezolvarea problemei, ci o vor încurca și mai mult. Exemplul unei personalități atît de puternice ca Plehanov a dovedit în mod practic acest lucru pe baza unei experiențe de doi ani. Social-democrații germani, care – ca, bunăoară, K. Kautsky – cunosc sciziunea noastră mai mult din unele relatări unilaterale, n-au decît să caute să scape din încurcătura rostind vorbe amare. Lor li se mai poate ierta această neștiință, deși, firește, nu li se poate ierta pretenția de a se pronunța asupra unor chestiuni pe care nu le cunosc. Social-democrații ruși trebuie să învețe, pînă la urmă, să disprețuiască pe cei ce caută să scape prin vorbe amare, care alegă dintr-o parte într-alta și debitează o întreagă frazeologie pe tema „păcii”, dar care nu sînt în stare să facă nimic concret pentru pace. Adevărata cale spre statornicirea păcii în partid și spre crearea unității lui nu trece prin înțelegeri încheiate la repezeală, care duc la noi conflicte, la o nouă încurcare, și mai rea, a lucrurilor, ci printr-o deplină *lămurire efectivă* a tendințelor tactice și organizatorice ale ambelor părți. În această privință sîntem cît se poate de mul-

* Mai departe, în manuscris au fost sterse cuvintele: „și față de Troțki”. — *Nota red.*

țumiți de conferința neoiscriștilor. Ea a marcat descompunerea iremediabilă a neoiskrismului. Revoluția sfărâmă codismul lor tactic. Ei se fac de risul lumii cu teoria „organizării-proces“. De ei se desprinde, pe de o parte, Plehanov, care a fost, probabil, „luminat“ de conferință nu numai în ce privește sensul ei organizatoric, dar și în ce privește principialitatea neoiscriștilor. De ei se desprinde, pe de altă parte, Akimov, care declară că promisiunile sau „principiile“ menșevicilor din Petersburg sînt „vorbe goale“ * („Poslednie Izvestiia“⁷² nr. 235). Congresul al III-lea al partidului a unit și mai strîns una dintre părți. Conferința a distrus chiar ea cealaltă parte. Ne rămîne numai să-i sfătuim pe „împăciunitoriști“ : studiați, tovarăși, istoricul sciziunii, căutați să vă lămuriți asupra cauzelor care au făcut ca tendințele de împăcare ale lui Plehanov să dea greș, nu puneți vin nou în burdufuri vechi !

„Proletarii“ nr. 9 din
26 (13) iulie 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

* În manuscris, în locul cuvintelor : „promisiunile sau «principiile» menșevicilor din Petersburg“ figurează : „toate cuvintele lor despre democrație, activitate de sine stătătoare etc. etc.“ — *Nota red.*

PROLETARIATUL LUPTĂ, BURGHEZIA SE FURIȘEAZĂ LA PUTERE

În timp de război, diplomația n-are ce face. După terminarea operațiilor militare, diplomații ies pe primul plan, trăgînd concluzii, făcînd socoteli, exersîndu-se în misivie cinstită.

Cam același lucru se petrece și în revoluția rusă. Cît timp poporul se află angajat în ciocniri militare cu autocrația, burghezii liberali stau ascunși în vizuinele lor. Ei sînt împotriva violenței de sus și de jos, sînt dușmani atît ai samavolniciei autorităților cît și ai anarhiei gloatei. Ei își fac apariția pe scenă după terminarea operațiilor militare, și în hotărîrile lor politice se reflectă clar schimbarea care s-a produs în situația politică ca rezultat al acestor operații. Burghezia liberală „s-a colorat în roz“ după 9 ianuarie și începe „să roșească“ acum, după evenimentele de la Odesa, care au marcat (cu prilejul evenimentelor din Caucaz, din Polonia etc.) o creștere masivă a insurecției populare împotriva absolutismului în cele șase luni de revoluție.

Cele trei congrese liberale care au avut loc de curînd sînt cît se poate de instructive în această privință. Cel mai conservator dintre ele a fost acela al industriașilor și comercianților⁷³. Lor le acordă absolutismul cea mai mare încredere și pe ei nu-i deranjează poliția. Ei critică proiectul lui Bulîghin, îl condamnă, cer să se acorde constituție, dar, pe cît putem judeca după informațiile incomplete pe care le avem la îndemînă, nici nu-și pun măcar problema boicotării alegerilor lui Bulîghin. Cel mai radical este congresul delegaților „Uniunii asociațiilor“⁷⁴. El își desfășoară însă lucrările

în mod ilegal, pe un teritoriu nerusesc, deși foarte aproape de Petersburg, în Finlanda. Pe cât se spune, delegații la congres își ascund, din precauție, documentele lor, astfel că perchezițiile făcute la graniță nu-i oferă poliției nici un fel de dovezi. Acest congres se pronunță cu majoritate de voturi (pe cât se pare, împotriva unei minorități considerabile) pentru o boicotare completă și fermă a alegerilor lui Bulîghin, pentru o largă agitație în favoarea introducerii votului universal.

O poziție de mijloc ocupă congresul cel mai „influent”, cel mai solemn și mai zgomotos, acela al reprezentanților zemstvelor și ai dumelor orășenești⁷⁵. El este aproape legal: poliția dresează acte numai de formă, iar somațiile făcute delegaților de a se împrăștiia sînt întîmpinate cu zîmbete. Ziarele care au început să publice informații în legătură cu congresul sînt sancționate cu suspendarea („Slovo”⁷⁶) sau cu avertisment („Russkie Vedomosti”). După cum se arată în raportul de încheiere al lui Petr Dolgorukov, publicat în „Times”⁷⁷, la congres au participat 216 delegați. Relatări cu privire la acest congres sînt transmise telegrafic, de către corespondenții ziarelor străine, în toate colțurile lumii. În principala problemă politică: dacă trebuie boicotată sau nu „constituția” lui Bulîghin, congresul nu se pronunță în nici un fel. După cum relatează ziarle engleze, majoritatea s-a pronunțat pentru boicotare, în timp ce comitetul de organizare al congresului s-a pronunțat contra. S-a ajuns la un compromis: să se lase problema deschisă pînă la publicarea proiectului lui Bulîghin, și atunci să se convoace telegrafic un nou congres. Se înțelege, proiectul lui Bulîghin este condamnat cu toată tăria de către congres, care adoptă proiectul de constituție „osvobojdenist” (monarhie și sistem bicameral), respinge apelul către țară și hotărăște „să adreseze o chemare către popor”.

Nu dispunem încă de textul acestei chemări. După cum comunică ziarle din străinătate, ea reprezintă o schițare în termeni moderați a evenimentelor care s-au petrecut după congresul din noiembrie al zemților, o enumerare a faptelor care dovedesc că guvernul tărăgănează lucrurile în mod necinstit, că nu-și respectă promisiunile, că manifestă o indiferență cinică față de exigențele opiniei publice. În afară de

chemarea către popor a mai fost adoptată, aproape în unanimitate, o rezoluție de împotrivire față de acțiunile arbitrare și nedrepte ale guvernului. Această rezoluție declară că, „date fiind acțiunile arbitrare ale aparatului administrativ, care încalcă în permanență drepturile societății, congresul consideră că este de datoria tuturor să aperse drepturile naturale ale omului prin mijloace pașnice, printre care și împotrivirea față de acțiunile autorităților care încalcă aceste drepturi, chiar dacă aceste acțiuni s-ar baza pe litera legii“ (cităm după „Times“).

Prin urmare, burghezia noastră liberală a făcut un pas incontestabil spre stînga. Revoluția merge înainte, iar după ea se ține șchiopătînd și democrația burgheză. Adevăratul caracter al acestei democrații, ca democrație *burgheză*, care reprezintă interesele claselor avute, care apără în mod consecvent și interesat cauza libertății, devine tot mai evident, în ciuda faptului că democrația burgheză „roșește“ și se căznește uneori să folosească un limbaj „aproape revoluționar“.

Într-adevăr, ce dovedește amînarea rezolvării unei probleme ca boicotarea constituției lui Bulîghin ? Ea dovedește că există dorința de a se mai tocmi cu absolutismul și că majoritatea care s-a constituit la un moment dat în favoarea boicotului e lipsită de încredere în propriile ei forțe. Ea dovedește o recunoaștere tacită a faptului că prețul cerut de domnii moșieri și negustori este constituția, dar se vor învoi, probabil, și cu mai puțin. Dacă chiar un congres al burghezilor liberali e lipsit de curajul de a proceda la o ruptură imediată cu absolutismul și cu comedia bulîghinistă, atunci la ce ne putem aștepta de la un congres al burghezilor de tot felul care va purta numele de „Dumă“ a lui Bulîghin și care va fi ales (dacă va fi ales vreodată !) prin diferite metode de presiune din partea guvernului absolutist ?

Guvernul absolutist tocmai așa privește acest act al liberalilor, pe care-l consideră doar drept unul dintre episoadele mercantilismului burghez. Pe de o parte, absolutismul, văzînd că liberalii sînt nemulțumiți, mai „adaugă“ cîte ceva la făgăduielile lui : ziarele din străinătate relatează că în proiectul lui Bulîghin sînt introduse o serie de noi modificări „liberale“. Pe de altă parte, absolutismul răspunde la nemulțumirea zemților printr-o nouă amenințare : în această privință este caracte-

ristică o informație trimisă de corespondentul ziarului „Times“, în care se spune că Bulîghin și Goremiĭkin propun ca, drept răspuns la „radicalismul“ zemților, să se treacă la asmuțirea țărănilor împotriva „boierilor“, promițând țărănilor, în numele țarului, că li se va mai da pământ și organizând un plebiscit „general“ (cu ajutorul zemski nacealnicilor) care să hotărască dacă alegerile urmează să se facă sau nu după criterii de stare socială. Se înțelege că această informație este un simplu zvon, lansat, probabil, în mod intenționat. Dar nu încapе îndoială că guvernul nu se teme nici de cele mai barbare, mai brutale și mai bestiale forme de demagogie, nu se teme de răscoala „maselor sălbătice“ și a drojdiei societății, iar liberalii se tem de o răscoală populară împotriva asupritorilor, a eroilor jafului, tilhăriei și cruzimii curat turcești. Guvernul a pornit de multă vreme pe calea vărsărilor de sînge, care au luat forme și proporții nemaivăzute. Iar liberalii răspund că ei vor să evite orice vărsare de sînge ! După un asemenea răspuns, nu se va simți îndreptățit orice asasin plătit să-i trateze ca pe niște samsari burghezi ? Nu este ridicolă, după toate acestea, rezoluția care prevede să se adreseze o chemare către popor și care recunoaște totodată că la arbitrar și violență trebuie să se răspundă prin „împotrivire pașnică“ ? Guvernul împarte arme în dreapta și în stînga, cumpărînd pe oricine poate, pentru a masacra și asasina pe „jidani“, pe „democrați“, pe armeni, pe polonezi etc. Iar „democrații“ noștri consideră că agitația pentru „împotrivire pașnică“ reprezintă un pas „revoluționar“ !

În nr. 73 al revistei „Osvobojdenie“, pe care l-am primit chiar acum, d-l Struve tună și fulgeră împotriva d-lui Suvorin, care-l bate protector pe umăr pe d-l Ivan Petrunkevici și propune să fie repartizați acești liberali pe la diferite ministere și departamente, pentru a-i mai liniști. D-l Struve este indignat pentru că tocmai pe d-l Petrunkevici și pe tovarășii lui de idei din zemstve („care s-au legat prin programul lor“ – care ? unde ? – „în fața istoriei și a națiunii“) intenționează să-i introducă în guvernul pe care îl va forma partidul constituțional-democrat. Noi însă credem că comportarea d-lui Petrunkevici & Co. cu prilejul audienței lor la țar, ca și atitudinea lor la congresul zemstvelor de la 6 (19) iulie, îl îndreptățește pe deplin pînă și pe Suvorin să trateze cu

dispreţ pe asemenea „democraţi”. D-l Struve scrie: „În Rusia, orice liberal sincer şi cu judecată cere să se facă revoluţie”. Noi însă vom spune că, dacă în iulie 1905 această „cerere de a se face revoluţie” îşi găseşte expresia într-o rezoluţie care cheamă la împotrivire prin mijloace paşnice, înseamnă că Suvorinii au perfectă dreptate să trateze cu ironie şi dispreţ o asemenea „cerere” şi pe astfel de „revoluţionari”.

D-l Struve va obiecta, poate, că evenimentele care i-au împins pînă acum spre stînga pe liberalii noştri îi vor împinge, cu timpul, şi mai departe. În acelaşi număr 73 el spune: „Condiţii pentru o intervenţie fizică a armatei în lupta politică vor exista cu adevărat numai atunci cînd monarhia absolută se va lovi de naţiunea organizată într-o reprezentanţă populară. Atunci armata va fi nevoită să aleagă între guvern şi naţiune, iar alegerea va fi uşoară şi fără greş”.

Această idilă paşnică este foarte asemănătoare cu amînarea revoluţiei la calendele greceşti⁷⁸. Dar cine va organiza naţiunea într-o reprezentanţă populară? Absolutismul? Dar el nu este de acord să organizeze decît o Dumă a lui Bulighin, împotriva căreia protestaţi chiar voi, susţinînd că ea nu este o reprezentanţă populară! Sau „naţiunea” va organiza ea însăşi o reprezentanţă populară? Dacă este așa, atunci de ce liberalii nici nu vor să audă de un guvern revoluţionar provizoriu care ar putea să se sprijine numai pe o armată revoluţionară? De ce ei, care la congresul lor vorbesc în numele poporului, nu fac totuşi un pas care să dovedească organizarea naţiunii într-o reprezentanţă populară? Apoi, domnilor, dacă sînteţi într-adevăr nişte reprezentanţi ai poporului, şi nu ai burgheziei care trădează interesele poporului în cursul revoluţiei, de ce nu vă adresaţi armatei? De ce nu declaraţi că rupeţi orice legătură cu monarhia absolutistă? De ce nu vreţi să vedeţi că o luptă hotărîtă între armata revoluţionară şi cea ţaristă este inevitabilă?

Pentru că vă e frică de poporul revoluţionar şi, adresîndu-i fraze frumoase, în realitate vă bizuiţi pe absolutism şi vă tocmiţi cu el. Încă o dovadă în această privinţă: tratativele dintre d-l Golovin, preşedintele comitetului de organizare a congresului zemstvelor, şi Kozlov, guvernatorul general al Moscovei. D-l Golovin l-a încredinţat pe Kozlov că zvonurile în legătură cu intenţia de a transforma acest congres într-o

adunare constituantă sînt absurde. Ce înseamnă asta ? Înseamnă că reprezentantul democrației burgheze organizate l-a asigurat pe reprezentantul absolutismului că ea nu urmărește o ruptură cu absolutismul ! Numai niște prunci în ale politicii ar putea să nu înțeleagă că promisiunea de a nu declara congresul adunare constituantă echivalează cu promisiunea de a nu adopta măsuri cu adevărat revoluționare, fiindcă e de la sine înțeles că Kozlov nu se teme de cuvintele : adunare constituantă, ci de *fapte* care ar putea să agraveze conflictul și să provoace o luptă hotărîită a poporului și armatei împotriva țarismului. Nu dați dovadă de ipocrizie politică atunci cînd în vorbe vă numiți revoluționari, declarați că veți lansa un apel către popor, spuneți că nu vă mai puneți nici o speranță în țar, iar în realitate îi asigurați pe slugoii țarului de bunele voastre intenții ?

Ah, sforăitoarea frazeologie liberală ! Cîte afirmații de acest fel n-a mai debitat la congres d-l Petrunkevici, șeful partidului „constituțional-democrat“ ! Să vedem acum cu ce declarații „se angajează el în fața istoriei și a națiunii“. Cităm din corespondențele apărute în „Times“.

D-l de Roberti se pronunță pentru prezentarea unei petiții către țar. Propunerea lui e combătută de Petrunkevici, Novosilțev, Șahovskoi, Rodicev. Pentru petiție sînt numai șase voturi. Din discursul d-lui Petrunkevici : „Cînd, la 6 (19) iunie, am plecat la Peterhof, tot mai speram că țarul va înțelege cît de mare pericol prezintă situația creată și va întreprinde ceva pentru a-l preîntîmpina. Acum nu mai avem nici o speranță în această privință. N-a mai rămas decît o singură ieșire. Pînă acum am sperat într-o reformă de sus ; de acum înainte singura noastră speranță este poporul. (A p l a u z e f u r t u n o a s e.) Trebuie să spunem poporului adevărul în cuvinte simple și clare. Incapacitatea și neputința guvernului au dus la izbucnirea revoluției. Acesta este un fapt pe care trebuie să-l recunoască toată lumea. Datoria noastră este să depunem toate eforturile pentru a evita orice vărsare de sînge. Mulți dintre noi ne-am slujit patria ani îndelungați. Acum trebuie să ne adresăm cu curaj poporului, și nu țarului“. A doua zi, d-l Petrunkevici a continuat : „Trebuie să sfărîmăm cadrul îngust al activității noastre și să ne adresăm țaranului. Pînă acum am sperat în reforme de sus, dar, în

timp ce noi așteptam, timpul nu sta pe loc. Revoluția, stimulată de guvern, ne-a depășit. Cuvîntul revoluție a înspăimîntat ieri atît de mult pe doi dintre cei prezenți, încît au părăsit congresul. Noi însă trebuie să privim cu bărbăție adevărul în față. Nu putem aștepta cu brațele încrucișate. Ni s-a obiec-tat că chemarea zemstvelor și a dumelor, adresată poporului, va fi un mijloc de agitație care va semăna tulburări. Dar parcă la sate domnește liniștea? Nu, tulburări există deja, și încă într-o formă dintre cele mai grave. Nu putem împiedica izbucnirea furtunii, dar în orice caz trebuie să facem totul pentru ca să nu se producă o zguduire prea mare. Trebuie să spunem poporului că n-are nici un rost să distrugă fabricile și gospodăriile moșierești. Dar nu trebuie să considerăm această distrugere ca un simplu vandalism. Acesta este un mijloc orb, grosolan, folosit de țărani pentru a remedia răul pe care ei îl simt în mod instinctiv, dar pe care nu sînt în stare să-l înțeleagă. Lasă autoritățile să le răspundă țăranilor cu lovituri de nagaică. Datoria noastră este, totuși, să ne adresăm poporului. Trebuie să facem acest lucru mai de mult. Zemstvele au o existență de patru decenii, fără ca în acest timp să fi ajuns la un contact strîns și intim cu masele țără-nești. Să îndreptăm fără întîrziere această greșală. Trebuie să-i spunem țăranului că sîntem alături de el“.

Foarte frumos, d-le Petrunkevici! Dv. sînteți alături de țăran, sînteți alături de popor, recunoașteți revoluția ca pe un fapt real, nu vă mai puneți nici o nădejde în țar... Să fie într-un ceas bun, domnilor! Dar... dar cum vine asta? Nu sînteți alături de țar, ci alături de popor, și de aceea promiteți guvernatorului general Kozlov că congresul nu va ac-ționa ca o adunare constituantă, cu alte cuvinte ca o repre-zentanță cu adevărat populară și într-adevăr populară? Re-cunoașteți revoluția, și de aceea răspundeți cu mijloace pașnice de împotrivire la bestialitățile, asasinatele și tilhăriile comise de slugile guvernului? Vă adresați țăranului și mergeți alături de țăran, și de aceea căutați să scăpați printr-un program cît se poate de imprecis, care promite doar răs-cumpărarea cu consimțămîntul moșierilor! Nu mergeți alături de țar, ci ală-turi de popor, și de aceea adoptați proiectul de constituție care asigură, în primul rînd, monarhia, menținerea puterii țariste asupra armatei și a funcționărimii, iar în al doilea rînd

asigură dinainte, prin intermediul unei camere superioare, dominația politică a moșierilor și a marii burghezii *.

Burghezia liberală se îndreaptă spre popor. Asta-i adevărat. Ea este nevoită să se îndrepte spre popor, fiindcă fără el nu poate să lupte împotriva absolutismului. Dar ea se teme de poporul revoluționar și se îndreaptă spre el nu ca o reprezentantă a intereselor lui, nu ca un nou și înflăcărat tovarăș de luptă, ci ca un negustor, ca un misit care aleargă de la una dintre părțile aflate în luptă la cealaltă. Astăzi ea se adresează țarului și-i cere, în numele „poporului“, o constituție monarhică și în același timp se leapădă în mod laș de popor, de „tulburări“, de „răzmeriță“, de revoluție. Miine, la congresul ei, îl amenință pe țar cu o constituție monarhică și cu împotrivirea pașnică față de baionetă. Și vă mai mirați, domnilor, că slugoii țarului au ghicit ce se petrece în sufletul vostru meschin, laș și fățarnic? Vă e frică să rămineți fără țar. Țarului nu-i e frică să rămână fără voi. Vă e frică și duceți o luptă hotărâtă. Țarului nu-i e frică de luptă, ci o dorește; el însuși provoacă și începe lupta, el vrea să-și măsoare forțele înainte de a ceda. Este cât se poate de firesc că țarul vă disprețuiește. Este cât se poate de firesc că același dispreț vi-l arată și lacheii lui, de felul d-lui Suvorin, bătându-l protector pe umăr pe Petrunkevici al vostru. Ați meritat acest dispreț, deoarece nu luptați laolaltă cu poporul, ci numai vă furișați la putere pe la spatele poporului revoluționar.

Corespondenții și publiciștii burgheziei din străinătate sesizează câteodată destul de bine această esență a chestiunii, cu toate că o exprimă într-un mod foarte original. D-l Gaston Leroux, în ziarul „Le Matin“⁷⁹, încearcă să facă o expunere a ideilor zemților: „Dezordine sus, dezordine jos, numai noi reprezentăm ordinea“. Chiar așa văd lucrurile zemții. Ceea ce, tradus în limba noastră, înseamnă: atît sus cît și jos oamenii sînt gata să lupte, în timp ce noi, misiți cinstiți, ne furișăm la putere. Noi așteptăm să vedem dacă nu va fi și la noi un 18 martie, dacă nu cumva poporul va învinge măcar o dată guvernul în lupta de stradă, dacă nu se va ivi cumva și pentru noi, ca și pentru burghezia liberală germană, posi-

* Vezi foaia volantă „Trei constituții“, scoasă de ziarul nostru. (Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 330-332. — Nota red.).

bilitatea de a lua în mână puterea după prima victorie a poporului. Iar când vom fi devenit o forță în comparație cu absolutismul, ne vom întoarce împotriva poporului revoluționar și vom încheia o tranzacție cu țarul, îndreptată împotriva poporului. Proiectul nostru de constituție este un program gata făcut pentru o asemenea tranzacție.

Nu e proastă socoteala. Despre poporul revoluționar se poate spune uneori ceea ce spuneau romanii despre Hanibal : tu știi să învingi, dar nu știi să exploatezi victoria ! Victoria insurecției nu va fi încă o victorie a poporului dacă nu va duce la o răsturnare revoluționară, la completa răsturnare a absolutismului, la înlăturarea burgheziei egoiste și inconsecvente, la dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii.

„Le Temps”⁸⁰, organul burgheziei conservatoare franceze, sfătuiește pur și simplu pe zemiți să pună capăt mai repede conflictului printr-o *tranzacție* cu țarul (articolul de fond din 24 iulie st. n.). Reformele, spune el, nu sînt posibile fără unirea forței morale cu cea materială. Forța materială o are numai guvernul ; forța morală o au zemiții.

Avem aici o minunată formulare a concepțiilor burgheze și o minunată confirmare a analizei politicii zemiților, făcută de noi mai sus. Burghezul a scăpat însă din vedere un amănunt : a scăpat din vedere poporul, zecile de milioane de muncitori și de țărani care creează prin munca lor toate bogățiile burgheziei, care luptă pentru libertate, fiindcă ea le e necesară ca lumina și ca aerul. Burghezul a avut dreptul să-i dea uitării, fiindcă ei nu și-au dovedit încă „forța” lor „materială” printr-o victorie asupra guvernului. Nici una dintre problemele importante ale istoriei n-a fost rezolvată altfel decît prin „forță materială”, iar absolutismul țarist, repetăm, începe chiar el lupta, provocînd poporul să-și măsoare forțele cu el.

Burghezia franceză o sfătuiește pe cea rusă să încheie mai repede o tranzacție cu țarul. Îi e frică, îi e frică de o luptă decisivă, deși această luptă n-o privește direct. Nu se știe încă dacă poporul, în caz că va ieși învingător, va permite domnilor de teapa lui Petrunkevici, care se furișează la putere, să pună mîna pe ea ! Nu se poate prevedea dinainte cît

de hotărîtoare va fi victoria și care vor fi rezultatele ei, și aceasta face să fie perfect explicabilă timiditatea burgheziei.

În întreaga Rusie, proletariatul se pregătește în vederea acestei lupte decisive. El își adună forțele, învață și se întărește de pe urma fiecărei noi încăierări, care pînă acum se termina printr-un eșec, dar care în mod invariabil ducea la noi atacuri, și mai puternice. Proletariatul se îndreaptă spre victorie. El ridică după sine țărănimea. Sprijinindu-se pe țărănime, el va paraliza nestatornicia și trădarea burgheziei, va înlătura pe pretendenții ei și va zdrobi prin forță absolutismul, va smulge din rădăcini toate urmele blestematei iobăgii din viața rusă. Și atunci nu vom cuceri pentru popor o constituție monarhică, menită să asigure privilegiile politice ale burgheziei, ci vom cuceri pentru Rusia o republică în care să existe deplină libertate pentru toate naționalitățile asuprite, deplină libertate pentru țărani și muncitori. Vom folosi atunci întreaga energie revoluționară a proletariatului pentru a duce o luptă cît mai amplă și mai curajoasă pentru socialism, pentru eliberarea deplină a tuturor oamenilor muncii de orice exploatare.

„Proletarii” nr. 10
din 2 august (20 iulie) 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

PREFAȚĂ LA BROȘURA
„MUNCITORII DESPRE SCIZIUNEA DIN PARTID“⁸¹

Cînd am promis, în ziarul „Proletarii“ (nr. 8), că vom publica în întregime scrisoarea tovarășului care semnează „Un muncitor dintre mulți alții“, nu aveam nici o idee cine este acesta. Știm că ideile exprimate de el sînt într-adevăr împărțite de mulți muncitori, și acesta a fost un motiv suficient pentru noi ca să ne hotărîm să-i publicăm scrisoarea. Acum, din nr. 105 al „Iskrei“, aflăm că autorul acestei scrisori „se considera înainte ca făcînd parte din minoritate“, că el este „un vechi și aprig adversar al așa-numitei majorități“. Cu atît mai bine. Cu atît mai prețioasă este pentru noi mărturisirea acestui fost menșevic, cu cît dezideratele pioase în legătură cu „activitatea de sine stătătoare a proletariatului“ nu erau decît „vorbe frumoase“. Cu atît mai prețios este faptul că el condamnă cu hotărîre „manilovismul“ intelectualilor. Acesta este un indiciu neîndoielnic că demagogia menșevicilor, făgăduielile făcute de ei în stînga și în dreapta în legătură cu tot felul de binefaceri – autonomie, activitate de sine stătătoare, democratism etc. – încep, cum era și de așteptat, să plictisească pe muncitorii conștienți, să trezească în ei neîncredere legitimă și să-i provoace la critică.

Cît se poate de caracteristic este de asemenea faptul – care, nu ne îndoim, va face ca încă o serie întregă de muncitori menșevici să devină „foști menșevici“ – că „Iskra“ a văzut în această scrisoare a „Unui muncitor“ „un pumn de jos“ ! La acest fapt e cazul să ne gîndim bine, bine de tot.

Într-adevăr, ce rost are aici acest „pumn“ ? Exprimă oare acest „cuvînt teribil“, care e atît de des folosit de menșevici,

anumite noțiuni precise de organizare sau vădește pur și simplu existența unei supărări intelectualiste și reprezintă o butadă îndreptată împotriva oricărei organizări trainice menite să pună friu capriciilor unor intelectuali ?

Ce dorește autorul acestei scrisori ? Să se pună capăt sciziunii. Urmărește și „Iskra“ acest scop ? Da, urmărește, și ea declară deschis acest lucru. Consideră ea că e posibilă chiar acum realizarea acestui scop ? Da, consideră, fiindcă ea spune : „Divergențele (tactice) nu sînt chiar atît de mari încît să justifice sciziunea“.

Dacă-i așa, atunci de ce „Iskra“, în răspunsul ei către „Un muncitor“, pune din nou pe tapet divergențele tactice, amintind pînă și despre „Planul campaniei zemstvelor“, îngropat în foile volante ale „Iskrei“, care au fost publicate „numai pentru membrii de partid“, și în broșura „conspirativă“ a lui Plehanov ? Ce rost au toate acestea ? Doar nici muncitorul nostru și nici bolșevicii nu contestă necesitatea polemicii și a discuțiilor ! După cum se știe, statutul partidului, adoptat de Congresul al III-lea, stabilește în mod precis dreptul fiecărui comitet de a scoate publicații ! Și problema care se pune este cum să facem ca divergențele tactice să nu ducă la sciziune, adică la încălcarea legăturii organizatorice. De ce atunci evită „Iskra“ să dea un răspuns la această întrebare clar formulată, recurgînd la diverse raționamente, străine de subiect, în legătură cu divergențele tactice ? Și „pumnul“ acestui muncitor nu are tocmai rolul de a nu permite flecăreli care n-au nici o legătură cu chestiunea în discuție ?

Pentru a pune capăt sciziunii nu este de ajuns să vrei. Trebuie să știi *cum* să procedezi. A pune capăt sciziunii înseamnă a fuziona, formînd o *singură* organizație. Și cine vrea într-adevăr să se pună capăt mai repede sciziunii nu trebuie să se mulțumească cu lamentările, reproșurile, imputările, exclamațiile, declamațiile în legătură cu sciziunea (așa cum se mulțumește acest muncitor, ca și, de pildă, Plehanov de la alunecarea lui în mlaștină), ci trebuie să treacă de îndată la *elaborarea* unui tip de organizație comună, unică.

Punctul slab al scrisorii semnate „Un muncitor“ îl constituie tocmai faptul că autorul ei nu face decît să *deplîngă* sciziunea, fără să prezinte însă propuneri directe pentru a i se pune capăt prin adoptarea unor *anumite* norme organiza-

torice. În loc să înlătore acest neajuns, „Iskra“ face ca el să se agraveze, atunci când, cuprinsă de „teamă și panică“, începe să strige : „pumnul !“ numai la *ideea*, emisă de „Un muncitor“, de a se considera obligatorie adoptarea unor norme organizatorice generale ! Sciziunea nu este justificată de divergențe, spune acest muncitor. Asta e adevărat, consimte „Iskra“. Prin urmare, acum trebuie să împletim o funie atât de țeapănă (vai, vai ! ce expresie mecanică grosolană ! ce idee „brutală“ ! Aveți puținică răbdare tovarăși de la „Iskra“, nu vă grăbiți să leșinați gândindu-vă la „lațul mortal“ și la alte grozăvii !), încît să lege strîns ambele părți și să le țină legate *în ciuda* divergențelor tactice, continuă muncitorul nostru.

Drept răspuns la această propunere, „Iskra“ se lasă din nou cuprinsă de o criză de isterie și începe să țipe : pumnul !

Noi însă, drept răspuns la această propunere, vom spune : ai dreptate, tovarășe ! Dumneata judeci cum trebuie. E nevoie de o funie nouă, țeapănă. Dar mergi și mai departe, fă pasul următor : caută să te gîndești *cum anume* trebuie să fie această frînghie, *cum anume* trebuie să fie organizația *comună, obligatorie* (ajutor ! iarăși pumnul !) pentru ambele părți.

Tov. care semnează „Un muncitor“ n-a mers *destul* de departe în sensul precizării propunerilor lui organizatorice (căci lichidarea sciziunii este o problemă exclusiv organizatorică, *în cazul cînd ambele părți* recunosc că divergențele tactice nu justifică sciziunea !), iar „Iskra“ găsește că el a mers prea departe, atît de departe încît ea începe din nou să strige că este vorba de pumn ! !

Întrebăm încă o dată pe cititori : ce înseamnă, de fapt, acest faimos pumn, care o înspăimîntă pînă într-atît pe noua „Iskra“, încît se poate spune că a apucat-o „tremuriciul“ ? Exprimă el niște idei organizatorice precise, sau vedește pur și simplu o oarbă și ridicolă teamă intelectualistă de *orice* fel de „legături“ ale oricărei organizări *obligatorii* pentru toți membrii de partid ?

Lăsăm pe muncitorii conștienți să rezolve ei această problemă și trecem mai departe.

Adevărata greutate pentru realizarea fuziunii, dacă presupunem că ambele părți o doresc în mod sincer, o constituie,

în primul rînd, necesitatea de a crea norme organizatorice, un statut al partidului absolut obligatoriu pentru toată lumea, iar în al doilea rînd necesitatea de a contopi toate organizațiile și instituțiile de partid locale și centrale paralele, care își fac concurență.

Prima sarcină a încercat s-o îndeplinească pînă acum *numai* Congresul al III-lea al P.M.S.D.R., întocmind un statut care oferă garanții constituționale pentru drepturile oricărei minorități. Congresul al III-lea s-a îngrijit de un locșor, dacă ne putem astfel exprima, pentru orice minoritate din partid care recunoaște programul, tactica și disciplina organizatorică. Bolșevicii au avut grijă ca și menșevicii să aibă un loc bine determinat în partidul unic. Din partea menșevicilor nu vedem o asemenea preocupare : statutul lor nu oferă nici un fel de garanții constituționale pentru drepturile oricărei minorități din partid.

Se înțelege de la sine că nici un bolșevic nu consideră că statutul adoptat la Congresul al III-lea este ideal și infailibil. Cine consideră că este necesar ca el să fie modificat trebuie să prezinte un proiect de modificări bine determinate ; acesta va fi un pas *practic* spre lichidarea sciziunii și va însemna ceva mai mult decît lamentările și reproșurile.

Vom fi întrebați, poate de ce nu începem să facem chiar noi această operație, aplicată la statutul „conferinței“. Vom răspunde că am și început-o : vezi „Proletarii“ nr. 6, „Al treilea pas înapoi“*. Sîntem gata să repetăm din nou *principiile organizatorice fundamentale* a căror recunoaștere este necesară, după părerea noastră, pentru realizarea unei fuziuni : 1) Minoritatea se supune majorității (a nu se confunda cu minoritatea și majoritatea în ghilimele ! aici este vorba de principiul organizării partidului în general, și nu de fuziunea „minorității“ cu „majoritatea“, de care vom vorbi ceva mai încolo. Abstract vorbind, ne putem imagina această contopire într-o formă în care „menșevicii“ și „bolșevicii“ să fie numericește egali, dar nici o asemenea fuziune *nu este posibilă* fără recunoașterea *principiului și obligației* subordonării minorității față de majoritate). 2) Organul suprem al partidului trebuie să fie congresul, adică adunarea delegaților din partea

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 315—325. — Nota red.

tuturor organizațiilor cu drepturi depline, iar hotărîrea acestor delegați trebuie să fie definitivă (în aceasta constă principiul reprezentării democratice, în opoziție cu principiul conferințelor consultative și al votării hotărîrilor lor pe organizații, adică plebiscitul). 3) Alegerile pentru instituția centrală a partidului (sau pentru instituțiile lui centrale) trebuie să fie directe și să se desfășoare în cadrul congresului. Alegerile în afara congresului, alegerile indirecte, sub orice formă, sînt inadmisibile. 4) Întreaga presă de partid, atît cea locală cît și cea centrală, trebuie să fie în mod categoric subordonată congresului partidului, ca și organizației de partid centrale sau locale corespunzătoare. Existența unor publicații de partid care să nu fie legate din punct de vedere organizatoric cu partidul este inadmisibilă. 5) Noțiunea de membru de partid trebuie definită cu toată precizia. 6) Drepturile oricărei minorități din partid trebuie să fie și ele precis definite în statutul partidului.

Acestea sînt, după părerea noastră, principiile organizatorice, absolut obligatorii, fără a căror recunoaștere nu este posibilă fuziunea. Am vrea să auzim ce părere are în această chestiune tovarășul care a semnat „Un muncitor dintre mulți alții” și ce părere au, în general, toți partizanii fuziunii.

Dar cum rămîne cu chestiunea atitudinii comitetelor față de organizațiile periferice și cu aceea a principiului electiv? Vom răspunde că în această chestiune nu poate fi vorba de principii organizatorice fundamentale, din moment ce nu se pune problema aplicării necondiționate a principiului electiv. Menșevicii însă n-au căutat să promoveze acest principiu. Atunci cînd va exista libertate politică, va fi necesară aplicarea principiului electiv; acum însă nici statutul „conferinței” nu prevede aplicarea lui în cazul comitetelor. O definiție sau alta a drepturilor și împuternicirilor organizațiilor periferice nu este o chestiune de principiu (bineînțeles dacă este vorba de înfăptuirea în mod efectiv a ceea ce se spune, dacă nu se practică demagogia, dacă nu se reduce totul la „vorbe frumoase”). Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. a încercat să definească exact noțiunea de comitet și de organizație periferică, să precizeze raporturile dintre ele. Orice propuneri în legătură cu anumite modificări, completări, prescurtări ar fi examinate, cu calmul cuvenit, de orice bolșevic. După cît

știu, printre noi nu există oameni care țin să fie „intransigenți“ atunci când este vorba de un punct sau altul în această chestiune, și procesele-verbale ale Congresului al III-lea întăresc această afirmație.

O altă chestiune, care e, poate, tot atât de grea : cum anume s-ar putea realiza o fuziune a tuturor organizațiilor paralele ? În condiții de libertate politică, aceasta ar fi o treabă ușoară, dacă ar exista organizații de partid cu un anumit număr de membri bine cunoscuți. Dar nu este același lucru când este vorba de o organizație secretă. Definierea calității de membru de partid este cu atât mai grea, cu cât este mai ușuratic înțeleasă uneori această calitate, cu cât se recurge mai des la demagogie, la încadrarea fictivă în partid a unor oameni prea puțin conștienți. Credem că votul hotărâtor în chestiunea mijloacelor menite să înlăture aceste greutăți trebuie să-l aibă tovarășii din organizațiile locale, care cunosc bine starea de lucruri. Faptul că unii membri de organizații sînt scoși provizoriu din luptă pentru „deplasări“ la închisoare, în deportare sau în străinătate, este de asemenea o împrejurare care creează greutăți și de care trebuie să se țină seama. Apoi, o dificultate destul de mare prezintă, bineînțeles, fuziunea instituțiilor centrale. Fără un centru de conducere unic, fără un organ central unic nu este posibilă o adevărată unitate a partidului. În această privință, chestiunea se pune astfel : sau muncitorii conștienți (nelăsîndu-se influențați de nici un fel de vociferări împotriva „pumnului“) vor reuși să oblige pe cei ce constituie de fapt minoritatea în partid să-și expună concepțiile lor în paginile organelor comitetelor locale, la diverse conferințe, congrese, adunări etc. fără să dezorganizeze munca ; sau muncitorii social-democrați conștienți nu vor duce acum la bun sfîrșit această sarcină (în general vorbind, ei o vor duce în mod categoric și inevitabil la bun sfîrșit ; acest lucru îl garantează întreaga mișcare muncitorească din Rusia), și atunci între centrele care se concurează, între organele care se concurează nu vor fi posibile decît înțelegeri, și nu fuziune.

În încheiere vom repeta încă o dată : tovarășul care semnează „Un muncitor“ și cei ce gîndesc la fel cu el trebuie să caute să-și realizeze scopul nu prin lamentări și acuzații și nici prin formarea unui al treilea partid sau a unor noi gru-

puri sau cercuri etc. -(de felul celui înființat acum de Plehanov, cu noua sa publicație de partid⁸², în afara partidului). Formarea unui al treilea partid sau a unor noi grupuri nu va face decît să complice și să încurce lucrurile. Trebuie să se treacă la elaborarea unor condiții concrete de fuziune : cînd se vor apuca de acest lucru toate grupurile și organizațiile de partid, toți muncitorii conștienți, este incontestabil și neîndoielnic că vor ști să elaboreze condiții raționale, și nu numai să elaboreze condiții, ci și (nelăsîndu-se influențați de vociferările împotriva pumnului) să facă în așa fel ca vîrfurile partidului să se supună acestor condiții.

Ca o completare la scrisoarea primită de la „Un muncitor”, publicăm scrisoarea deschisă a C.C. al P.M.S.D.R. către Comisia de organizare, care constituie un prim pas spre rezolvarea concretă a problemei lichidării posibile a sciziunii.

Redacția ziarului „Proletarii”

Iulie 1905

Publicat în august 1905, la Geneva,
într-o broșură editată
de C.C. al P.M.S.D.R.

Se tipărește după textul broșurii,
confruntat cu manuscrisul

BOICOTAREA DUMEI LUI BULÎGHIN ȘI INSURECȚIA

Situația politică din Rusia, în momentul de față, se prezintă astfel : e posibil ca în curînd să fie convocată Duma lui Bulîghin, adică o adunare consultativă alcătuită din reprezentanți ai moșierilor și ai marii burghezii, aleși, sub supravegherea și cu sprijinul slugilor guvernului absolutist, pe baza unui drept de vot cu un grosolan caracter cenzitar, a unui drept de vot indirect, după criteriul stărilor sociale, care înseamnă pur și simplu o batjocorire a ideii de reprezentanță populară. Ce atitudine trebuie să adoptăm față de această Dumă ? La această întrebare democrația liberală dă două răspunsuri : aripa ei stîngă, reprezentată prin „Uniunea asociațiilor”, adică în primul rînd prin reprezentanții intelectualității burgheze, se pronunță pentru boicotarea acestei Dume, pentru neparticiparea la alegeri, și cere să se profite de moment pentru a desfășura o intensă agitație în favoarea unei constituții democratice bazate pe vot universal. Aripa ei dreaptă, prin congresul din iulie al zemților și al reprezentanților orașelor, sau, mai exact, printr-o anumită parte a acestui congres, se pronunță împotriva boicotării și este pentru participarea la alegeri, pentru alegerea în Dumă a unui număr cît mai mare dintre candidații ei. Este drept că congresul n-a adoptat încă nici o hotărîre în această privință, amînînd chestiunea pînă la congresul viitor, care urmează să fie convocat telegrafic după promulgarea „constituției” lui Bulîghin. Dar părerea aripii de dreapta a democrației liberale s-a precizat îndeajuns.

Democrația revoluționară, adică în primul rând proletariatul și exponentul său conștient, social-democrația, în general se pronunță categoric pentru insurecție. Această deosebire de tactică a fost just sesizată de către „Osvobođenje“, organul de presă al burgheziei monarhiste liberale, care în ultimul său număr (74) condamnă cu hotărîre, pe de o parte, „propaganda deschisă în favoarea insurecției armate“, pe care o consideră „smintită și criminală“, iar pe de altă parte critică ideea boicotării, ca fiind „practic sterilă“, și își exprimă convingerea că nu numai fracțiunea din zemstve a partidului constituțional-„democrat“ (citește : monarhist) dar și uniunile asociațiilor „vor trece examenul lor de stat“, adică vor renunța la ideea boicotului.

Se pune întrebarea : ce atitudine trebuie să adopte partidul proletariatului conștient față de ideea boicotării și ce lozincă tactică trebuie să pună el pe primul plan în fața maselor populare ? Pentru a răspunde la această întrebare trebuie să ne amintim, înainte de toate, în ce constă esența și însemnătatea fundamentală a „constituției“ lui Bulighin. Ea constă în tranzacția țarismului cu moșierii și cu marii burghezi, care, printr-o pomană pseudoconstituțională, nevinovată și complet inofensivă pentru absolutism, urmează să fie izolați treptat de revoluție, adică de poporul care luptă, și împăcați cu absolutismul. Întrucît întregul nostru partid constituțional-„democrat“ dorește cu orice preț să mențină monarhia și camera superioară (adică să asigure din timp, în orînduirea de stat a țării, privilegiile politice și dominația politică a celor „zece mii, dintre cei mai mari“ bogătași), posibilitatea unei asemenea tranzacții este neîndoielnică. Mai mult chiar, într-o formă sau alta, mai de vreme sau mai tîrziu, o asemenea tranzacție, încheiată cel puțin cu o parte din burghezie, este inevitabilă, deoarece ea este dictată de însăși situația de clasă a burgheziei în orînduirea capitalistă. Problema este numai cînd și cum se va încheia această tranzacție, iar sarcina partidului proletariatului este să întîrzie pe cît posibil momentul încheierii ei, să scindeze pe cît posibil burghezia, să tragă cît mai mult folos pentru revoluție de pe urma apelurilor pe care burghezia le adresează din cînd în cînd poporului, să pregătească, în decursul acestei perioade, forțele poporului revoluționar (ale proletariatului și ale țărănimii) pentru răstur-

narea prin violență a absolutismului și pentru îndepărtarea și neutralizarea burgheziei trădătoare.

Într-adevăr, așa cum am arătat în repetate rânduri, caracteristica esențială a situației politice a burgheziei constă în faptul că ea se interpune între țară și popor, dorind să joace rolul unui misit cinstit, să se furișeze la putere pe la spatele poporului care luptă. De aceea ea se adresează astăzi țarului, iar mâine poporului; țarului făcându-i propuneri „practice, serioase” de gheșeft politic, iar poporului spunându-i vorbe goale despre libertate (discursurile rostite de d-l I. Petrunkevici la congresul din iulie). Nouă ne convine ca burghezia să facă apel la popor, deoarece în felul acesta ea furnizează material pentru trezirea politică și instruirea politică a unor mase atât de largi și de înapoiate, încît deocamdată ar fi o pură utopie să încercăm să le cuprindem printr-o agitație social-democrată. N-are decît să-i scuture ea pe cei mai înapoiați, să afîneze pe alocuri solul; noi vom semăna neconținut în acest sol semințe social-democrate. Pretutindeni în Apus burghezia, pentru a lupta împotriva absolutismului, a fost nevoită să trezească conștiința politică a poporului, căutînd în același timp să împrăstie semințele teoriilor burgheze în rîndurile clasei muncitoare. Sarcina noastră este să folosim activitatea destructivă a burgheziei, în ce privește absolutismul, și să-i explicăm neconținutul clasei muncitoare care sînt sarcinile ei socialiste, să-i arătăm ce antagonism ireductibil există între interesele ei și acelea ale burgheziei.

De aici reiese clar că, în momentul de față, tactica noastră trebuie să conștie, în primul rînd, în a sprijini ideea boicotării. Însăși această boicotare constituie o problemă internă a democrației burgheze. Clasa muncitoare nu este direct interesată în această chestiune, însă ea este, fără îndoială, interesată în sprijinirea acelei părți din democrația burgheză care este mai revoluționară, este interesată în lărgirea agitației politice și în intensificarea ei. Boicotarea Dumei de către burghezie înseamnă un stăruitor apel adresat de ea poporului, înseamnă o lărgire a agitației desfășurate de ea, o sporire a numărului de motive pentru agitația noastră, o adîncire a crizei politice, adică a izvorului mișcării revoluționare. Participarea burgheziei liberale la lucrările Dumei înseamnă o

slăbire a agitației desfășurate de ea în momentul de față, înseamnă tendința de a se adresa mai mult țărului decît poporului, înseamnă perspectiva apropiată a încheierii unei tranzacții contrarevoluționare între țar și burghezie.

Este indiscutabil că Duma lui Bulighin, chiar dacă nu va fi „torpilată“, va da naștere, pe viitor, unor conflicte politice inevitabile, pe care va trebui neapărat să le folosească proletariatul, dar asta este o chestiune de viitor. Ar fi ridicol „să jurăm“ că nu vom folosi această Dumă burghezo-democratică în scop de agitație și de luptă ; dar nu despre asta este vorba acum. Acum însăși aripa stîngă a democrației burgheze a pus problema luptei fățișe și directe împotriva Dumei pe calea boicotării, și noi trebuie să depunem toate eforturile pentru a sprijini acest atac mai hotărît. Trebuie să-i prindem pe cuvînt pe democrații burghezi, pe osvobojeniști ; să popularizăm pe scară cît mai largă frazele lor „petrunkeviciște“ pe tema apelului către popor, să-i demascăm în fața poporului, arătînd că prima și cea mai simplă verificare practică a spuselor lor a fost atunci cînd s-a pus problema dacă trebuie să se boicoteze Duma, adică să se facă apel la popor, chemîndu-l să protesteze, sau să accepte Duma, adică să se renunțe la protest, să se meargă încă o dată la țar, să se îngăduie batjocorirea reprezentanței populare.

În al doilea rînd, trebuie să depunem toate eforturile pentru ca boicotul să aducă un real folos, în sensul lărgirii și adîncirii agitației, și să nu rămînă o simplă abținere pasivă de la alegeri. Această idee, dacă nu ne înșelăm, este de pe acum destul de larg răspîndită în rîndurile tovarășilor care activează în Rusia și care și-au exprimat părerea lor prin cuvintele : boicot *activ*. În opoziție cu abținerea pasivă, boicotul activ trebuie să însemne intensificarea la maximum a agitației, organizarea de adunări pretutindeni, folosirea întrunirilor electorale, chiar dacă ar fi să pătrundem în ele cu forța, organizarea de demonstrații, greve politice etc. etc. Se înțelege de la sine că deosebit de utile pentru agitație și luptă sînt, în această privință, înțelegerile vremelnice cu diverse grupuri ale democrației burgheze revoluționare, înțelegeri care, potrivit unor hotărîri ale partidului nostru, sînt în general admise. Totodată trebuie, pe de o parte, să păstrăm cu fermitate caracterul de clasă de sine stătător al partidului

proletariatului, fără a înceta măcar o clipă să criticăm în chip social-democrat pe aliații noștri burghezi. Pe de altă parte, nu ne-am face datoria ca partid al clasei înaintate, dacă în momentul de față n-am ști să lansăm, în cadrul muncii de agitație, lozincă revoluționară înaintată a revoluției democratice.

Aceasta este a treia sarcină politică directă și imediată a noastră. „Boicot activ“, după cum am mai spus, înseamnă agitație, recrutare, organizare a forțelor revoluționare pe scară mai largă, cu o îndoită energie, sub întreită presiune. Dar o asemenea activitate este de neconceput fără o lozincă clară, precisă și directă*. O astfel de lozincă poate fi numai insurrecția armată. Convocarea de către guvern a unei reprezentanțe „populare“ grosolan falsificate oferă minunate privilegii pentru a desfășura agitație în favoarea unei adevărate reprezentanțe populare, pentru a explica maselor celor mai largi că această adevărată reprezentanță poate fi convocată acum (după ce țarul a înșelat astfel poporul și după ce și-a bătut joc în așa hal de el) numai de către un guvern revoluționar provizoriu, pentru a cărui formare este nevoie de victoria insurrecției armate și de răsturnarea efectivă a puterii țariste. Un moment mai potrivit pentru o largă agitație în favoarea insurrecției nu ne putem închipui, iar pentru o asemenea agitație mai este nevoie de deplină claritate în ce privește programul guvernului revoluționar provizoriu. Acest program trebuie să-l constituie cele șase puncte pe care le-am formulat mai înainte („Proletarii“ nr. 7, „Armată revoluționară și guvern revoluționar“)** : 1) convocarea unei adunări constituante a întregului popor ; 2) înarmarea poporului ; 3) libertate politică – abrogarea imediată a tuturor legilor care sînt în contradicție cu ea ; 4) deplină libertate politică și culturală pentru toate naționalitățile asuprite și lipsite de drepturi depline. Poporul rus nu-și poate cuceri libertatea fără să lupte pentru libertatea celorlalte popoare ; 5) ziua de muncă de opt ore ; 6) alcătuirea de comitete țărănești pentru sprijinirea și înfăptuirea tuturor transformărilor de-

* În manuscris, în continuare urmează : „care s-o unească și să exprime sarcinile momentului“. — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 340. — *Nota red.*

mocratice, printre care și a celor agrare, inclusiv confiscarea pământurilor moșieresti.

Așadar, trebuie să sprijinim cu cea mai mare energie ideea boicotului; să demascăm aripa dreaptă a democrației burghoze, care respinge această idee; să transformăm acest boicot într-un boicot activ, adică să desfășurăm cea mai amplă activitate de agitație; să facem propagandă în favoarea insurecției armate, să chemăm la organizarea imediată de drujine și detașamente ale armatei revoluționare, pentru a răsturna absolutismul și a forma un guvern revoluționar provizoriu; să răspîndim și să explicăm programul de bază și absolut obligatoriu al acestui guvern, program care trebuie să servească drept steag al insurecției și drept model ori de câte ori s-ar repeta evenimentele de la Odesa.

Aceasta trebuie să fie tactica partidului proletariatului conștient. Pentru a o lămurii pe deplin și a realiza unitatea, trebuie să ne mai oprim asupra tacticii promovate de „Iskra”. În nr. 106 această tactică a fost expusă în articolul „Apărare sau atac”. Fără să ne oprim asupra divergențelor mărunte și cu caracter special, care vor dispărea de la sine la primele încercări de trecere la acțiune, vom releva pe cea esențială. Condamnînd, pe bună dreptate, boicotul pasiv, „Iskra” îi opune ideea unei imediate „organizări a autoadministrării revoluționare” ca „prolog posibil al insurecției”. După părerea „Iskrei”, trebuie „să ne cucerim dreptul la agitație electorală prin alcătuirea, în acest scop, a unor comitete muncitorești de agitație”. Aceste comitete „trebuie să-și fixeze drept obiectiv organizarea alegerii de către popor — în afara cadrului «legal», care va fi stabilit prin proiecte ministeriale — a deputaților săi revoluționari împuterniciți”, trebuie „să împînzim țara cu o rețea de organe de autoadministrare revoluționară”.

Această lozincă nu este bună de nimic. Ea provoacă confuzie, din punctul de vedere al sarcinilor politice în general, și dă apă la moară osvobođenismului, din punctul de vedere al situației politice actuale. Organizarea autoadministrării revoluționare, alegerea de către popor a împuterniciților săi nu constituie *prologul*, ci *epilogul* insurecției. A ne fixa drept scop înfăptuirea acestei organizări acum, înainte de insurecție și în afara insurecției, înseamnă a ne fixa un scop absurd și

a provoca confuzie în conștiința proletariatului revoluționar. Trebuie, mai întâi, ca insurecția să învingă (măcar într-un singur oraș) și să se constituie un guvern revoluționar provizoriu, pentru ca acesta, în calitatea sa de organ al insurecției, de conducător recunoscut al poporului revoluționar, să poată proceda la organizarea autoadministrării revoluționare. A pune în umbră lozinca insurecției sau chiar a renunța în mod vremelnic la folosirea ei, înlocuind-o cu lozinca organizării autoadministrării revoluționare, este ceva asemănător cu sfatul de a prinde musca și a o stropi apoi cu insecticid. Dacă, în vestitele zile de la Odesa, tovarășii din acest oraș ar fi fost sfătuiți ca, drept prolog al insurecției, să nu organizeze o armată revoluționară, ci să organizeze alegerea de către poporul din Odesa a împuterniciților săi, desigur că ei și-ar fi bătut joc de o asemenea propunere. „Iskra“ repetă greșeala economiștilor, care doreau să vadă în „lupta pentru drepturi“ prologul luptei împotriva absolutismului. „Iskra“ se întoarce la peripețiile nefericitului „plan al campaniei zemstvelor“, care încerca să pună în umbră lozinca insurecției, înlocuind-o prin teoria unei „demonstrații de tip superior“.

Nu este locul să ne oprim aici asupra originii acestei greșeli tactice a „Iskrei“; celor pe care îi interesează această problemă le recomandăm să consulte broșura lui N. Lenin „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică“*. Mai important este să arătăm aici în ce fel începe să semene lozinca neiskristă cu cea osvobojdenistă. În practică, încercările de a organiza alegerea de către popor a împuterniciților săi înainte de victoria insurecției vor face doar jocul osvobojdeniștilor și vor avea drept urmare că social-democrații se vor trezi în coada lor. Atâta timp cât nu a fost înlocuit cu un guvern revoluționar provizoriu, absolutismul nu va permite muncitorilor și poporului să țină nici un fel de alegeri care să merite cât de cât denumirea de populare (iar în regimul absolutist social-democrația nu va admite să se pună la cale comedia unor alegeri „populare“, dar osvobojdeniștii, zemții, consilierii comunali vor efectua alegeri și, fără nici o jenă, le vor prezenta drept alegeri „populare“, drept „autoadministrare revoluționară“. Întreaga opoziție a burgheziei

* Vezi volumul de față, pag. 1—127. — Nota red.

monarhiste liberale constă acum în încercarea de a evita insurecția, de a determina absolutismul să recunoască alegerile pentru zemstve drept niște alegeri populare fără ca poporul să fi obținut victoria asupra țarismului, de a face din autoadministrarea zemstvelor și din cea orășenească „o autoadministrare revoluționară“ (în sens petrunkevici) fără o revoluție adevărată. În nr. 74 al revistei „Osvobojdenie“, această poziție a fost minunat exprimată. Cu greu ne putem închipui ceva mai respingător decât acest ideolog al burgheziei lașe care caută să ne convingă că propaganda în favoarea insurecției „demoralizează“ atât armata cât și poporul! Așa ceva ni se spune într-un moment când pînă și orbii văd că numai printr-o insurecție se poate salva omul de rînd și soldatul rus de la demoralizare totală și își poate dovedi dreptul de a fi cetățean! Manilovul burghez își imaginează o idilă arcadiană, în sensul că, sub simpla presiune a „opinie publice“, „guvernul va fi nevoit să facă mereu concesii, pînă ce, în sfîrșit, n-o să mai aibă încotro și o să fie nevoit să cedeze puterea unei adunări constituante alese pe bază de vot universal, egal, direct și secret, așa cum cere societatea...“ (! cu o cameră superioară?). „În această trecere pașnică (!!) a puterii de la guvernul actual la adunarea constituantă populară, care va organiza puterea de stat și de guvernămînt pe o bază nouă, nu este absolut nimic extraordinar“. Și această genială filozofie a unei burghezii slugarnice este completată cu sfatul de a atrage de partea sa armata, și mai cu seamă ofițeri, de a institui „cu de la sine putere“ miliții populare, de a organiza organe de autoadministrare locală (citește: organe ale moșierilor și capitaliștilor) ca „elemente ale viitorului guvern provizoriu“.

În toată această harababură există și un sens. Tocmai asta vrea și burghezia: ca puterea să treacă în mîinile ei în mod „pașnic“, fără insurecție populară, care ar putea eventual să învingă, să instaureze republica și să obțină adevărata libertate, să înarmeze proletariatul și să ridice la luptă milioane de țărani. A pune în umbră lozinca insurecției, a renunța la ea și a sfătui și pe alții să facă la fel, a da sfatul ca drept „prolog“ să se organizeze imediat autoadministrarea (accesibilă numai pentru cei de teapa lui Trubețkoi, Petrunkevici,

Fedorov & Co.) este tocmai ce trebuie pentru trădarea revoluției de către burghezie, pentru o tranzacție cu țarul (monarhie și cameră superioară) *împotriva* „gloatei“. De aceea manilovismul liberal exprimă cele mai intime gânduri ale sacului cu bani și interesele lui cele mai profunde.

Manilovismul social-democrat al „Iskrei“ nu exprimă decât prostia unei părți din social-democrați și abaterea lor de la singura tactică revoluționară a proletariatului: aceea de a demasca fără cruțare iluzia oportunistă burgheză că este cu putință să se obțină concesiile din partea țarismului pe cale pașnică, că e posibilă instaurarea autoadministrării fără răsturnarea absolutismului, că e posibilă alegerea de către popor a împuterniciților săi ca un prolog al insurecției. Ca atare, noi trebuie să arătăm limpede și cu toată hotărârea necesitatea unei insurecții în actuala stare de lucruri, să îndemnăm în mod fățiș să se treacă la insurecție (bineînțeles, fără a stabili dinainte momentul ei), să facem apel la organizarea imediată a unei armate revoluționare. Numai organizarea cu tot curajul și pe scară cât mai largă a unei asemenea armate poate fi prologul insurecției. Numai insurecția poate să asigure în mod efectiv victoria revoluției, și se înțelege că oricine cunoaște condițiile locale va căuta întotdeauna să pună pe oameni în gardă împotriva unor încercări premature de insurecție. Adevărata organizare a unei adevărate autoadministrări cu adevărat populare poate să fie numai epilogul insurecției victorioase.

„Proletarii“ nr. 12
din 16 (3) august 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

NOTĂ LA REZOLUȚIA CONFERINȚEI
ORGANIZAȚIILOR DIN STRĂINĂTATE
ALE P.M.S.D.R.⁸³

Din partea redacției. Cît de stăruitor caută Comitetul Central al P.M.S.D.R. să realizeze unitatea partidului se vede din Scrisoarea deschisă adresată de el Comisiei de organizare, scrisoare pe care o publicăm în numărul de față al ziarului nostru. Amintim numai că pentru unificare este nevoie de o bază organizatorică comună. Pînă acum cunoaștem o singură bază de acest fel, și anume statutul P.M.S.D.R., adoptat la Congresul al III-lea al partidului ; el garantează pe deplin drepturile legitime ale minorității.

„Proletarii” nr. 12
din 16 (3) august 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

NOTĂ LA BROȘURA LUI P. NIKOLAEV
„REVOLUȚIA DIN RUSIA“⁸⁴

Broșura de față a fost scrisă înainte de 6 august. Acum Duma de stat a și fost instituită. Clasa muncitoare și toți oamenii nevoiași sînt lipsiți de orice drept de a alege pe membrii Dumei. Moșierii și negustorii bogați aleg pe acești membri prin delegații guberniali. Țăranii nici pe delegații guberniali nu-i aleg în mod direct, ci prin delegați județeni, care sînt aleși în cadrul adunărilor de plasă. De libertatea alegerilor, a presei, a întrunirilor nu e nici pomeneală. Poliția continuă să fie atotputernică. Duma adoptă hotărîri care nu sînt obligatorii pentru guvern, ci au doar un caracter consultativ, prin urmare este pur și simplu lipsită de orice putere.

*Scrisă mai tîrziu
de 6 (19) august 1905*

Se tipărește după manuscris

*Publicată în septembrie 1905,
la Geneva, într-o broșură editată
de C.C. al P.M.S.D.R.*

NOTĂ LA ARTICOLUL LUI M. N. POKROVSKI
 „INTELECTUALII PROFESIONIȘTI
 ȘI SOCIAL-DEMOCRAȚII”⁸⁵

Din partea redacției. Ni se pare că divergența dintre autorul articolului „Osvobojeniștii la lucru” și tov. „Ucitel” este mai puțin importantă decît crede acesta. Cine face parte de multă vreme din mișcarea revoluționară se deprinde cu luptă politică dintre curente, își fôrmează el însuși concepții precise și, cum e și firesc, înclină să creadă că și alții au concepții precise și că fac parte dintr-un „partid” sau altul, după cum au o părere sau alta într-o chestiune oarecare (sau nu au nici o părere). E bine, desigur, ca un agitator, la întrunirile populare, nu numai să țină seama de punctul de vedere „politic” și de cel „pedagogic”, dar să se și transpună în situația auditorilor săi, să explice mai mult decît „să tune și să fulgere” etc. Exagerările nu sînt bune niciodată, dar, dacă am fi puși în situația de a alege, unei dezlinări vagi și concesive i-am prefera o precizie îngustă și intolerantă. Teama de „tiranie” va îndepărta de noi numai pe cei slabi și molii. Cine are măcar o „licărire” de inteligență va sesiza singur, numaidecît, și viața îi va arăta că părerile politice clare și categorice despre „legendarul osvobojenist” sînt perfect întemeiate și că chiar el îl considera „legendar” pe acest osvobojenist tipic numai din lipsă de experiență politică. Tov. „Ucitel”, ale cărui indicații sînt extrem de utile datorită faptului că el cunoaște mediul de care e vorba, remarcă chiar dînsul repeziciunea „cu care sînt digerate adevărurile amare”.

„Proletarii” nr. 13
 din 22 (9) august 1905

Se tipărește după textul
 apărut în ziar,
 confruntat cu manuscrisul

RĂSPUNSUL REDACȚIEI ZIARULUI „PROLETARIU” LA ÎNTREBĂRILE TOVARĂȘULUI „MUNCITOR”⁸⁶

Din partea redacției. La întrebările tovarășului răspundem : 1) da, și o va conduce și o va governa pînă la convocarea unei adunări constituante a întregului popor ; 2) în împrejurările în care această participare va asigura posibilitatea unei „lupte necruțătoare împotriva tuturor încercărilor contrarevoluționare și pentru apărarea intereselor de sine stătătoare ale clasei muncitoare” (din rezoluția Congresului al III-lea) ; 3) în rezoluția Congresului al III-lea cu privire la insurecție se spune din capul locului că organizațiile de partid trebuie „să lămurească proletariatul prin propagandă și agitație *nu numai* importanța politică, *ci și* latura practică-organizatorică a apropiatei insurecții armate”. Aceasta înseamnă că trebuie dezvoltată conștiința maselor, că trebuie să li se explice importanța politică a insurecției. Dar acest lucru nu este suficient. Este necesar, totodată, să chemăm masele la luptă armată, să începem încă de pe acum să ne înarmăm și să ne organizăm în detașamente ale armatei revoluționare. Mai departe, trebuie să-i spunem autorului scrisorii că întreaga broșură a lui N. Lenin „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică” este consacrată explicării rezoluțiilor congresului și ale conferinței cu privire la guvernul revoluționar provizoriu. În sfîrșit, în legătură cu sciziunea, ținem să spunem că indignarea autorului este perfect legitimă. Îl sfătuim să lupte pentru recunoașterea generală a regulilor unice de organizare a partidului, să nu se lase impresionat de nici un fel de lamentări ale intelectualilor, indiferent dacă

este vorba de pumnul de sus sau de cel de jos ; să nu lupte pe ascuns, pe calea intrigilor, prin înființarea unor noi grupuri sau a unui nou partid, ci în mod deschis, direct în cadrul uneia dintre organizațiile P.M.S.D.R.

„Proletarii” nr. 13
din 22 (9) august 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

„UNITATEA DINTRE ȚAR ȘI POPOR ȘI DINTRE POPOR ȘI ȚAR“

În nr. 12 din 3 (16) august al ziarului „Proletarii“ am vorbit despre posibilitatea unei apropiate convocări a Dumei lui Bulîghin și am analizat tactica social-democrației față de ea *. Acum proiectul lui Bulîghin a devenit lege, iar manifestul de la 6 (19) august a anunțat convocarea „Dumei de stat“ „cel mai târziu la jumătatea lunii ianuarie 1906“.

Tocmai în preajma aniversării lui 9 ianuarie, când muncitorii din Petersburg au înscris cu sîngele lor începutul revoluției în Rusia și hotărîrea lor de a lupta cu îndrîjire pînă la victoria ei, tocmai în preajma aniversării acestei zile mari, țarul se pregătește să convoace o adunare a moșierilor, a capitaliștilor și a unui număr neînsemnat de țărani bogați și plini de servilism față de autorități, adunare contrafăcută în modul cel mai grosolan și trecută prin sitele poliției. Cu această adunare are de gînd țarul să se sfătuiască, prezentînd-o drept o adunare a reprezentanților „poporului“. Iar întreaga clasă muncitoare, milioanele de oameni ai muncii și cei ce nu au gospodării proprii nu sînt admiși să participe la alegerile de „reprezentanți ai poporului“. Vom trăi și vom vedea dacă această socoteală a țarului, care se bazează pe neputința clasei muncitoare, se va adevăra...

Atîta timp cît proletariatul revoluționar nu s-a înarmat și n-a învins guvernul absolutist, nu ne puteam aștepta la altceva decît la această pomană, aruncată marii burghezii, care pe țar nu-l costă nimic și nu-l obligă la nimic. Dar în momentul de față poate că el n-ar fi dat nici măcar

* Vezi volumul de față pag. 162—174. — *Nota red.*

atita, dacă nu s-ar ridica, amenințătoare, problema războiului și a păcii. Fără să se sfătuiască cu moșierii și cu capitaliștii, guvernul absolutist nu are curajul să impună poporului să suporte greutățile create de continuarea nesocotită a războiului sau să elaboreze măsuri menite să ia de pe umerii bogătaşilor și să arunce în întregime pe umerii muncitorilor și țăranilor întreaga povară a cheltuielilor războiului.

În ce privește conținutul legii cu privire la Duma de stat, trebuie spus că el a confirmat pe deplin cele mai sumbre așteptări. Nu se știe dacă această Dumă va mai fi într-adevăr convocată, fiindcă astfel de pomeni nu sînt greu de luat înapoi, iar monarhii absoluți din diferite țări au dat și au încălcat de nenumărate ori asemenea promisiuni: nu se știe încă în ce măsură va reuși această viitoare Dumă, în caz că se va întruni și nu va fi torpilată, să devină centrul de desfășurare a unei agitații politice, de o reală amploare în masele poporului, împotriva absolutismului. Dar nu încapă nici cea mai mică îndoială că însuși conținutul noii legi cu privire la Duma de stat oferă un material extrem de bogat pentru agitația noastră, pentru explicarea *esenței* absolutismului, pentru dezvăluirea bazei lui de clasă, pentru scoaterea la iveală a contradicției ireductibile dintre interesele lui și acelea ale poporului, pentru răspîndirea și popularizarea revendicărilor noastre democrat-revoluționare. Se poate spune, fără exagerare, că manifestul și legea de la 6 (19) august trebuie să devină acum cartea de căpătii a fiecărui agitator politic, a fiecărui muncitor conștient, căci ele sînt într-adevăr o „oglină” a tuturor jосniciilor și ticăloșiilor, a asiaticismului, violenței și exploatării de care este plin întregul regim social și politic din Rusia. Aproape fiecare frază din acest manifest și din această lege constituie un material gata pregătit pentru comentarii politice dintre cele mai bogate și mai pline de conținut, menite să trezească gîndirea democrată și conștiința revoluționară.

Există o zicală: dacă nu scormonești, nu miroase. Cînd citești manifestul și legea cu privire la Duma de stat, parcă simți că sub nasul tău a început să fie scormonită o grămadă de gunoi, care s-a strîns din vremuri imemorabile.

Absolutismul s-a menținut datorită asupririi de veacuri a poporului muncitor, ignoranței și abrutizării lui, stagnă-

rii în domeniul economic și în toate celelalte domenii. Pe acest teren s-a dezvoltat nestînjenită și a fost răspândită în mod fățarnic teoria „unității indisolubile dintre țar și popor și dintre popor și țar“, teorie care susține că puterea autocratică a țarului este mai presus de toate stările sociale și de toate clasele poporului, mai presus de împărțirea în săraci și bogați, că ea exprimă interesele generale ale întregului popor. Vedem că se face acum încercarea de a manifesta *în mod concret* această „unitate“ sub o formă foarte timidă, embrionară, sub forma unei simple *consfături* cu „oamenii aleși de pe întregul pământ rusesc“. Și ce se întâmplă? Se vede numaidecât că „unitatea dintre țar și popor“ este posibilă numai cu ajutorul unei armate de funcționari și polițiști, care veghează la menținerea botniței ce i-a fost pusă poporului. Pentru „unitate“ este necesar ca poporul să nu îndrăznească să deschidă gura. Sînt considerați „popor“ numai moșierii și capitaliștii, care sînt admiși la alegeri în două trepte (la început ei aleg delegați pe județe sau pe circumscripții orășenești, iar aceștia, la rîndul lor, aleg deputați în Duma de stat). Țăranii *gospodari* sînt considerați popor numai atunci cînd sînt cernuți printr-un sistem de alegeri *în patru trepte*, sub supravegherea, cu concursul și sub îndrumarea mareșalilor nobilimii, zemski nacealnicilor și funcționarilor de poliție. Mai întîi gospodarii aleg pe membrii adunărilor de plasă. Apoi aceste adunări aleg împuțerniciți din partea plășilor, cîte doi de fiecare adunare. Pe urmă, acești împuțerniciți din partea plășilor aleg delegați guberniali. În sfîrșit, acești delegați guberniali din partea țăranilor, împreună cu delegații guberniali din partea moșierilor și capitaliștilor (orășenilor), aleg deputați în Duma de stat! Printre delegații guberniali țăranii formează, aproape pretutindeni, minoritatea. Lor le este asigurată alegerea unui singur deputat în Duma de stat din partea fiecărei gubernii, și neapărat din mijlocul țăranilor, adică și locuri din 412 (în cele 51 de gubernii ale Rusiei europene).

Întreaga clasă muncitoare de la orașe, întreaga sărăcie a satelor, muncitorii agricoli, țăranii fără gospodărie nu participă la nici un fel de alegeri.

Unitatea dintre țar și popor este unitatea care leagă pe țar de moșieri și capitaliști, la care se adaugă un mic nu-

măr de țărani bogați, toate alegerile fiind supuse unei supravegheri foarte riguroase din partea poliției. Aici nu este nici vorbă de libertatea cuvântului, a presei, a întrunirilor, și de libertatea de asociere, fără care alegerile sînt pur și simplu o comedie.

Duma de stat nu are absolut nici un fel de drepturi, fiindcă toate hotărîrile ei nu au un caracter obligatoriu, ci doar unul consultativ. Toate hotărîrile ei se înaintează la Consiliul de stat, adică sînt supuse spre examinare și aprobare aceluiași funcționari. Ea nu este decît o mică anexă, în chip de jucărie, la edificiul birocratic și polițienesc. La ședințele Dumei de stat nu este admisă prezența publicului. Dările de seamă cu privire la ședințele Dumei de stat pot fi publicate în presă numai cînd aceste ședințe n-au fost declarate închise, iar pentru ca ele să fie declarate ca atare este suficientă o dispoziție administrativă, adică este de ajuns ca un ministru să considere că problema supusă dezbaterii constituie un secret de stat.

Noua Dumă de stat nu este altceva decît aceeași secție de poliție rusească, într-o formă lărgită. Moșierul bogat și fabricantul capitalist (uneori și țăranul bogat) sînt admiși să participe la o „consfătuire” în ședințele „deschise” ale secției de poliție (sau ale zemski nacealnicului, ori ale inspectorului de fabrici etc.); ei au întotdeauna dreptul să supună părerile lor „înaltei aprecieri” a suveranului... ba, pardon, a ofițerului de poliție. În ce privește „poporul de jos” — muncitorii de la orașe și sărăcimea satelor — lui, bineînțeles, nu-i este niciodată permis să participe la nici un fel de „consfătuiri”.

Singura deosebire este că secțiile de poliție sînt numeroase și că în ele totul se face pe ascuns. Duma de stat însă este una singură, și acum a fost nevoie să se publice procedura alegerilor pentru Dumă și limitele drepturilor ei. Această publicare, repetăm, constituie ea însăși o minunată demascare a întregii mîrșăvii a absolutismului țarist.

Din punctul de vedere al intereselor poporului, Duma de stat este cea mai nerușinată batjocură de „reprezentanță populară”. Și parcă dinadins, pentru a scoate și mai mult în relief această batjocură, au loc astfel de fapte ca discursul d-lui Durnovo, arestarea d-lui Miliukov & Co., manifestările

extravagante ale d-lui Șarapov. Durnovo, noul guvernator general al Moscovei, care este salutat cu entuziasm de presa reacționară, a lăsat să-i scape, în discursul său, adevăratele planuri ale guvernului, care, o dată cu manifestul și cu legea de la 6 august cu privire la Duma de stat, a mai publicat, tot la 6 august, un decret care anulează prevederile „ucazului către Senat“ de la 18 februarie 1905. Ucazul de la 18 februarie dădea persoanelor particulare dreptul de a elabora planuri și de a face propuneri în legătură cu buna organizare a statului. Pe temeiul acestui decret, zemții și reprezentanții intelectualității au organizat o serie de întruniri, consfătuiri, congrese, care erau tolerate de poliție. Acum acest decret este anulat. Acum toate „planurile și propunerile în legătură cu buna organizare a statului“ trebuie „să fie trimise sus“, la guvernul absolutist, „conform regulii stabilite de către instituția Dumei de stat“ ! Asta înseamnă că s-a sfârșit cu agitația, s-a sfârșit cu întrunirile și congresele. Există o Dumă de stat, și nu mai avem ce vorbi. Tocmai așa a și spus d-l Durnovo, care a declarat că nu vor mai fi tolerate nici un fel de congrese ale zemstvelor.

Liberalii din partidul nostru „constituțional-democrat“ (citește : monarhist) s-au pomenit încă o dată duși de nas. Ei sperau să obțină o constituție, iar acum li s-a interzis orice agitație în favoarea ei, pe motiv că „s-a acordat“ o asemenea instituție, care este de fapt o batjocură a constituției.

Iar d-l Șarapov lasă să-i scape și mai mult. În ziarul său („Russkoe Delo“⁸⁷), subvenționat de guvern, el recomandă fără ezitare ca în palatul în care își va ține Duma ședințele să fie aduși *cazacii*... pentru cazul când în această Dumă s-ar produce unele manifestări „nelalocul lor“. Pentru a asigura unitatea dintre țar și popor, reprezentanții acestuia trebuie să vorbească și să acționeze așa cum dorește țarul. Altfel cazacii vor împrăștia Duma. Altfel s-ar putea ca membrii Dumei să fie arestați și fără cazaci, înainte chiar ca ei să vină la ședințele Dumei. Sîmbătă 6 august a apărut manifestul cu privire la unitatea dintre țar și popor. Duminică 7 august, d-l Miliukov, unul dintre conducătorii aripii *moderate* a osvobojenștilor sau a partidului „constituțional-democrat“ (citește : monarhist), a fost arestat în

apropiere de Petersburg, împreună cu vreo zece colegi politici de-ai săi. Este vorba ca ei să fie puși sub urmărire, ca unii care fac parte din „Uniunea uniunilor”. Ei vor fi, probabil, eliberați în curînd, dar va fi ușor să li se închidă ușile Dumei : e de ajuns să se spună că „sînt puși sub urmărire sau deferiți justiției” !...

Poporului rus i se dau primele lecții elementare de constituționalism. Orice lege cu privire la alegerile de reprezentanți ai poporului nu face nici doi bani atîta timp cît nu există o suveranitate a poporului *efectiv cucerită*, o deplină libertate a cuvîntului, a presei, a întrunirilor, o deplină libertate de asociere, atîta timp cît nu există o înarmare a cetățenilor care să asigure inviolabilitatea persoanei. Am arătat mai sus că Duma de stat este o batjocură de reprezentanță populară. Și nu încapе îndoială că, din punctul de vedere al teoriei *suveranității poporului*, așa este. Dar nici guvernul absolutist, nici burghezia liberală monarhistă (osvobojeniștii sau partidul constituțional monarhist) nu recunoaște această teorie. În actuala Rusie avem de-a face cu *trei* teorii politice, despre a căror importanță vom mai avea nu o dată ocazia să vorbim : 1) teoria *consfătuirii* dintre țar și popor (sau a „unității dintre țar și popor și dintre popor și țar”, cum i se spune în manifestul de la 6 august) ; 2) teoria *înțelegerii* dintre țar și popor (programul osvobojeniștilor și al congreselor zemților) ; 3) teoria *suveranității poporului* (programul social-democrației, ca și al democrației revoluționare în general).

Din punctul de vedere al teoriei *consfătuirii*, este cît se poate de firesc ca țarul să organizeze consfătuiri numai cu cine vrea el și numai așa cum vrea el. Și cu cine anume vrea și cum vrea el să se sfătuiască, ne-o arată în chipul cel mai grăitor Duma de stat. Din punctul de vedere al teoriei *înțelegerii*, țarul nu este subordonat voinței poporului, ci trebuie numai să țină seama de ea. Dar cum anume și în ce măsură să țină seama, asta nu poate să reiasă din teoria „osvobojenistă” a „înțelegerii”, și, atîta timp cît puterea reală se află în mîinile țarului, burghezia „osvobojenistă” este inevitabil condamnată la o jalnică stare de cerșetor sau de misit, care vrea să se folosească de victoriile poporului împotriva intereselor lui. Din punctul de vedere al

suveranității poporului, este necesar ca mai întâi să se asigure în mod efectiv libertatea deplină a agitației și a alegerilor, iar după aceea să se convoace o adunare constituantă cu adevărat populară, adică o adunare constituantă care să fie aleasă prin vot universal, direct, egal și secret și care să aibă în mâinile ei întreaga putere, puterea deplină, unică și indivizibilă, care să exprime într-adevăr suveranitatea poporului.

Ne-am apropiat astfel de lozinca noastră (a P.M.S.D.R.) de agitație în legătură cu Duma de stat. Cine poate să asigure în mod efectiv libertatea alegerilor și depline puteri pentru adunarea constituantă? Numai poporul înarmat care s-a organizat într-o *armată revoluționară*, care a atras de partea sa tot ce este viu și cinstit în armata țarului, care a învins forțele țariste și a înlocuit guvernul absolutist țarist printr-un *guvern revoluționar provizoriu*. Duma de stat, această instituție care, pe de o parte, „momește“ poporul cu ideea unei forme de guvernământ reprezentative, iar pe de altă parte este cea mai grosolană falsificare a reprezentanței populare, constituie un nesecat izvor de foarte largă agitație revoluționară în rîndul maselor, și oferă un minunat prilej pentru organizarea de adunări, demonstrații, greve politice etc. Lozinca acestei întregi agitații este: *insurecție armată, formarea imediată de drujine și detașamente ale armatei revoluționare, răsturnarea puterii țariste și instaurarea unui guvern revoluționar provizoriu în vederea convocării unei adunări constituante populare*. Stabilirea momentului insurecției, bineînțeles, depinde de condițiile locale. Noi nu putem spune decât că, în general, proletariului revoluționar îi convine acum să îndepărteze întrucîtva momentul insurecției: înarmarea muncitorilor înregistrează treptat unele progrese, starea de spirit a armatei devine din ce în ce mai nesigură, criza militară este pe punctul de a fi rezolvată (război sau o pace grea), și, în asemenea condiții, orice încercări premature de insurecție pot provoca prejudicii imense.

În încheiere, ne rămîne să facem o scurtă comparație între lozincile tactice schițate mai sus și celelalte lozinci. Așa cum am arătat în nr. 12 al ziarului „Proletarii“ lozinca noastră coincide cu ceea ce înțeleg prin „boicot activ“ marea

majoritate a tovarășilor care lucrează în Rusia. Tactica „Iskrei”, care în nr. 106 recomanda organizarea imediată a autoadministrării revoluționare și a alegerii de împuterniciți de către popor ca un prolog posibil al insurecției, este cu totul greșită. Atâta timp cât nu există încă forțe suficiente pentru insurecție armată și pentru victoria ei, este ridicol să și vorbim măcar despre autoadministrarea revoluționară a poporului. Ea nu reprezintă prologul, ci epilogul insurecției. O asemenea tactică greșită ar face doar jocul burgheziei * „osvobođeniste”, în primul rînd prin faptul că pune în umbră sau renunță vremelnic la lozinca insurecției, înlocuind-o cu lozinca organizării autoadministrării revoluționare, iar în al doilea rînd prin faptul că ar înlesni burghezilor liberali să prezinte alegerile lor (de zemstvă și orășenești) drept alegeri populare, deoarece atîta timp cît țarul deține puterea nu pot avea loc asemenea alegeri, iar liberalii mai pot reuși să organizeze alegeri de zemstvă și orășenești, în ciuda amenințărilor proferate de d-l Durnovo și de cei de teapa lui.

Proletariatul este exclus de la alegerile pentru Dumă. La drept vorbind, el n-are de ce să boicoteze Duma, deoarece această Dumă țaristă, prin însăși înființarea ei, înseamnă o boicotare a proletariatului. Dar este în interesul proletariatului să sprijine acea parte a democrației burgheze care înclină spre forme de acțiune revoluționare, iar nu spre tocmeală, care înclină spre boicotarea Dumei, spre o agitație intensă în rîndurile poporului pentru a protesta împotriva acestei Dume. Proletariatul nu trebuie să lase fără ripostă această primă trădare sau inconsecvență a democrației burgheze, cînd reprezentanții ei vorbesc despre boicotarea Dumei (pentru această boicotare s-a pronunțat, la primul scrutin, pînă și *majoritatea* de la congresul din iulie al zemstvelor), cînd declară în mod solemn că vor face apel la popor, și nu la țar (d-l I. Petrunkevici la același congres), dar în realitate sînt gata să nu recurgă la un protest în adevăratul înțeles al cuvîntului, să nu facă o largă agitație împotriva acestei noi batjocoriri a revendicărilor populare, sînt gata să renunțe la ideea boicotului și să intre în Dumă. Proletariatul

* În manuscris urmează cuvîntul „monarhiste”. — Nota red.

nu poate să nu respingă frazeologia mincinoasă cu care sînt împănate acum articolele din presa liberală legală (vezi, de pildă, „Rusi“⁸⁸ din 7 august), care a pornit lupta împotriva ideii boicotului. Domnii gazetărași liberali încearcă să pervertească poporul, să-l convingă că există posibilitatea de a urma o cale pașnică, de a duce „o luptă pașnică de opinii“ (dar, domnilor, de ce n-a putut Miliukov să lupte „în mod pașnic“ cu Șarapov, ai?). Domnii gazetărași liberali încearcă să înșele poporul, declarînd că zemții „pot, fără îndoială, să paralizeze (!!) într-o anumită măsură (!) presiunea pe care vor căuta s-o exercite asupra alegătorilor țărani zemski nacealnicii și, în general, administrația locală („Rusi“, *ibid.*). Gazetărașii liberali denaturează complet însemnătatea pe care o are Duma de stat în desfășurarea revoluției ruse, atunci cînd compară această dumă cu camera prusacă din epoca conflictului bugetar cu Bismarck (1863)⁸⁹. În realitate însă, dacă este vorba de o comparație, nu trebuie citată ca exemplu epocă constituției, ci epoca luptei pentru constituție, epoca de început a revoluției. A proceda altfel înseamnă a sări direct de la epoca burgheziei revoluționare la epoca burgheziei care s-a împăcat cu reacțiunea. (Comp. „Proletarii“ nr. 5, despre paralela dintre Petrunkevicii noștri și Andrassy *, „fost revoluționar“ și apoi ministru.) Duma de stat ne amintește de „Landtagul unit“ (scîmul) din Prusia, instituit la 3 februarie 1847, cu un an înainte de revoluție. Liberalii prusieni se pregăteau și ei pe atunci să boicoteze această cameră consultativă a moșierilor și se adresau poporului cu întrebarea: „Annehmen oder ablehnen?“ („Să acceptăm sau să respingem?“), acesta este titlul unei broșuri publicate în 1847 de Heinrich Simon, un liberal burghez), dar pînă la urmă tot n-au făcut nimic. Landtagul unit prusian s-a întrunit (prima sesiune s-a deschis la 11 aprilie 1847 și s-a închis la 26 iunie 1847), a dus la o serie de conflicte între constituționaliști și puterea absolută, dar a continuat totuși să rămînă o instituție moartă pînă cînd *poporul revoluționar, în frunte cu proletariatul din Berlin, a învins trupele regale în insurecția de la 18 martie 1848*. Atunci Duma de stat..., pardon, Landtagul unit, s-a dus

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 296—301. — *Nota red.*

dracului. Atunci a fost convocată (din păcate, nu de un guvern revoluționar, ci de rege, pe care „nu l-au lichidat” eroicii muncitori din Berlin) o adunare națională a reprezentanților, aleasă pe baza votului universal în condițiile unei relative libertăți de agitație.

Trădătorii burghezi ai revoluției n-au decît să intre în această Dumă de stat, născută moartă. Proletariatul din Rusia va începe să desfășoare o intensă muncă de agitație și de pregătire a unui 18 martie 1848 (sau, și mai bine, a unui 10 august 1792) al său, rusesc.

„Proletarii” nr. 14
din 29 (16) august 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

SUTELE NEGRE ȘI ORGANIZAREA INSURECȚIEI

Evenimentele de la Nijni Novgorod și Balașov⁹⁰ au atras asupra lor atenția generală. În numărul trecut al ziarului nostru am publicat o relatare amănunțită despre măcelul de la Nijni Novgorod, iar în numărul de față publicăm o relatare despre cel de la Balașov. Isprăvile sutelor negre devin tot mai numeroase. Social-democrația trebuie să țină seamă de importanța pe care o are acest fenomen în mersul general al dezvoltării revoluționare. Ca o completare la corespondența din Samara dăm aici și textul interesantului manifest lansat de grupul din Borisoglebsk al P.M.S.D.R. :

„Muncitori și locuitori ai orașului Borisoglebsk! Evenimentele de la Balașov și Nijni Novgorod, în cursul cărora poliția a dat dovadă că este capabilă să organizeze masacrarea tuturor celor ce gîndesc altfel, v-au arătat cît de serios este momentul în fața căruia ne pune revoluția. Vremea vorbelor și a criticii platonice a trecut. Prin forța lucrurilor, guvernul ne împinge de la vorbe la fapte. El își dă seama că mișcarea revoluționară a ieșit din situația în care, așa cum a fost pînă acum, numai poliția și jandarmeria se îndeletniceau cu lupta împotriva ei. El a simțit că pentru a lupta împotriva «dușmanului intern» nu sînt suficiente trupele regulate ale Ministerului de Interne. Acum întreaga populație a Imperiului rus a devenit «dușman intern», a devenit «rebelă», și guvernul este nevoit să înlesnească primirea de voluntari în rîndurile armatei regulate. Dar, primind în «slujba statului» un număr mare de derbedei, huligani, tarhani* și alți indivizi de teapa lor, care nu recunosc nici un fel de restricții birocratice, guvernul nostru a fost nevoit să schimbe atît tradiționalele metode de influențare a maselor cît și tradiționalele metode conspirative de luptă directă împotriva revoluției. Cui pe cui scoate. Pînă acum guvernul nostru nu făcea decît să lupte împotriva cuvîntului tipărit. Acum tipă-

* — speculanți. — Nota trad.

rește el însuși proclamații în «Moskovskie Vedomosti», «Russkoe Delo», «Grajdanin», «Den» și în alte organe oficiale. Până acum guvernul nostru nu făcea decât să urmărească pe agitatori. Acum trimite el însuși arhieri, generali, indivizi de teapa lui Șarapov, Gringmut și a altora să facă agitație în rîndurile poporului. Până acum guvernul nostru nu făcea decât să înăbușe organizarea. Acuma organizează chiar el asociații de ruși, ligi de patrioți, uniuni de monarhiști. Până acum guvernul nostru începea să tremure numai cînd se gîdea la insurecție. Acum pune chiar el la cale răscoale ale sutelor negre, speră să organizeze chiar el un război civil. Îngrozit de revoluția iminentă, guvernul și-a însușit și el armele ei : organizarea, propaganda și agitația. Cu ajutorul acestor arme cu două tăișuri, cu ajutorul sutelor negre, el începe să însceneze manifestări de revoltă populară, care în fond sînt acțiuni contrarevoluționare. După ce a făcut «primele repetiții» în regiunile periferice, el începe să dea reprezentații și în centrul Rusiei. De curînd am fost martorii unor înscenări de acest fel la Nijni și la Balașov, și nu se poate spune că absolutismul n-a avut succes și aici. Metodele de luptă «revoluționare» s-au dovedit a fi eficace : numeroși dușmani ai absolutismului au fost omorîți sau snoșiți în bătai, iar populația este îngrozită de această teroare legală a guvernului nostru.

Nu incapa îndoială că de acum încolo se vor face experimentări pe scară mai largă. Laurii onora din sutele negre nu-i vor lăsa pe alții să doarmă pînă ce nu-și vor fi încercat și ei forțele. Acolo unde este revoluție, este și contrarevoluție, așa că și Borisoglebsk trebuie să se pregătească să încerce pe propria lui piele capacitățile organizatorice ale reprezentanților de seamă ai curentului ultrareacționar. Avem toate motivele să ne așteptăm ca și la Borisoglebsk să fie dezlănțuite pogromuri împotriva evreilor, a muncitorilor și a intelectualilor ; de aceea, urmărind să pregătească riposta cuvenită tuturor «măsurilor ilegale» ale guvernului, care au drept scop înăbușirea mișcării revoluționare, grupul din Borisoglebsk deschide o listă de subscripție pentru organizarea autoapărării armate și invită pe toți cei ce nu nutresc simpatii pentru guvern și pentru sutele negre să ajute cu bani și cu arme la organizarea unor cercuri de autoapărare“.

Este adevărat că războiul civil este impus populației chiar de către guvern. Este adevărat că „derbedei, huliganii și tarhanii“ sînt primiți în serviciul statului. În aceste condiții, discursurile burgheze ale osvobojeștiștilor, care susțin că propaganda în favoarea insurecției este o crimă și o nebunie, că organizarea autoapărării are un caracter păgubitor („Osvobojenie“ nr. 74) nu mai sînt doar o trivialitate politică fără margini ; o justificare a absolutismului și (de fapt) o manifestare de servilism față de „Moskovskie Vedomosti“. Nu, toate aceste discursuri devin, totodată, o simplă bombăneală neputincioasă a mumiilor osvobojeștiștilor, pe care mișcarea revoluționară le aruncă fără milă „peste

bord", le trece la arhiva rarităților, unde e locul lor cel mai potrivit. Se pot duce - și trebuie duse - discuții teoretice pe tema necesității insurecției; trebuie chibzuite și elaborate cu migală rezoluții tactice în această problemă. Dar toate acestea nu trebuie să ne facă să uităm că mersul spontan al lucrurilor își croiește drum cu putere, în ciuda oricăror sofisticării. Nu trebuie să uităm că dezvoltarea tuturor contradicțiilor, extrem de adânci, care de secole s-au acumulat în viața rusă, continuă cu o forță irezistibilă, făcând să apară pe scenă masele populare, măturând teoriile moarte și încremenite cu privire la progresul pașnic și azvârlindu-le la lada cu gunoi. Oportuniștilor de tot felul le place să ne spună: trageți învățăminte din viață. Din păcate, ei înțeleg prin viață numai mlaștina perioadelor de pace, a perioadelor de stagnare, când viața abia-abia se mișcă. Acești oameni orbi rămân întotdeauna în urma învățămintelor vieții *revoluționare*. Doctrinile lor moarte sînt întotdeauna depășite de torentul vijelios al revoluției, care exprimă cerințele cele mai profunde ale vieții, întrucît de ele se leagă interesele cele mai vitale ale maselor populare.

Vedeți, bunăoară, cît de ridicole sînt azi, în fața acestor învățăminte ale vieții, lamentările unei anumite părți din social-democrație, care vorbește de pericolul concepției complotiste a insurecției, de îngusta apreciere „iacobină” a necesității ei și obiectează că se acordă o importanță exagerată rolului ce revine forței materiale în apropiatele evenimente politice. Asemenea lamentări s-au făcut auzite chiar în ajunul unei perioade cînd insurecția a devenit cea mai actuală și mai vitală necesitate pentru popor, cînd tocmai masa care este cea mai străină de orice „comploturi” a început să se încadreze în insurecție în urma isprăvilor sutelor negre. *O revoluție bună corectează de minune o doctrină proastă*. În coloanele noii „Iskre” dai peste spirite anoste (sau zeflemeli?) pur bureniniste⁹¹ în legătură cu faptul că într-o broșură de partă militară sînt analizate problemele militare ale revoluției, printre care și aceea a atacurilor de zi și de noapte, sau se arată că e necesar să ne gândim la pregătirea cartierelor generale ale insurecției, la desemnarea acelor membri ai organizației care urmează să fie „de serviciu”, astfel ca ei să fie informați la timp de

orice pogrom, de orice acțiune a „inamicului“, să dea la timp dispozițiile cele mai indicate forțelor noastre de luptă, proletariatului revoluționar organizat. Și în același timp, parcă în bătaie de joc la adresa doctrinei mortificate a menșevicilor din străinătate, putem vedea cum acționează menșevicii în Rusia. Din Ekaterinoslav se comunică (vezi „Proletarii“ nr. 13) că, în toiul evenimentelor (toți se așteptau la un pogrom al sutelor negre! Există oare în momentul de față vreun oraș sau orașel în Rusia în care oamenii să nu se aștepte la așa ceva?), bolșevicii au ajuns la o înțelegere cu menșevicii și cu Bundul. „Colecte comune de bani pentru înarmare, plan comun de acțiuni etc.“. Și ce fel de plan este acesta se vede din faptul că, de pildă, la uzina Breansk, în cadrul unui miting la care au participat 500 de muncitori, social-democrații au chemat la organizarea unei riposte. „Apoi muncitorii organizați de la uzina Breansk au fost încartiruiți seara în mai multe case; s-au pus patrule, a fost desemnat cartierul general, într-un cuvânt eram pe deplin pregătiți de luptă“ (printre altele, s-a comunicat reciproc unde se află „sediul cartierului general al fiecărei organizații“ dintre cele trei menționate mai sus).

Publiciștii de la „Iskra“ nouă fac ironii... pe seama propriilor lor tovarăși practicieni!

Oricât de disprețuitor ați strîmba din nas, domnilor, atunci cînd este vorba de atacurile de noapte și de alte probleme militare pur tactice de acest fel, oricât v-ați strîmba de rîs atunci cînd este vorba de „planul“ de a desemna secretari de organizație, sau membri ai organizației în general, care să facă de serviciu pentru eventualitatea unor operații militare urgente, viața își ia ce e al ei, revoluția ne învață, trezind și antrenînd chiar și pe pedanții cei mai înveterați. În timpul războiului civil *sintem nevoiți* să studiem problemele militare, pînă la cele mai mărunte, și interesul pe care-l manifestă muncitorii pentru aceste probleme constituie un fenomen cît se poate de firesc și de sănătos. *Sintem nevoiți* să organizăm cartiere generale (sau să desemnăm membri ai organizației care să facă de serviciu). Repartizarea patrulelor, încartiruirea detașamentelor, toate astea sînt funcții pur militare, sînt operații elemen-

tare ale *armatei revoluționare*; toate acestea înseamnă organizarea insurecției armate, a *puterii revoluționare*, care se maturizează și se întărește în cursul acestor mici pregătiri, al acestor ciocniri ușoare, verificându-și forțele, învățând să lupte, pregătindu-se de victorie, care este cu atât mai apropiată, cu atât mai probabilă, cu cât se adâncește criza politică generală, cu cât frământările, nemulțumirea și șovăielile în rândurile armatei țariste devin mai pronunțate.

Exemplul tovarășilor din Ekaterinoslav și din Borisoglebsk trebuie să fie urmat, și el e urmat într-o măsură tot mai largă, de tovarășii social-democrați din întreaga Rusie. Apelul prin care se cere sprijinirea cu bani și cu arme este cât se poate de oportun. În fața bestialităților comise de poliție, de cazaci și de sutele negre împotriva cetățenilor neînarmați crește și va continua să crească într-una numărul acelor care, deși sînt cu totul străini de orice „planuri” și chiar de orice idei ale revoluției, *văd, simt* necesitatea luptei armate. Aici nu există alegere, toate celelalte căi sînt închise. Nu se poate să nu fii frământat cînd vezi ce se petrece acum în Rusia, să nu te gîndești la război și la revoluție, și cine se frîmîntă, gîndește, se interesează *este nevoit* să se încadreze într-o tabără armată sau alta. Vei fi snopit în bătăi, schilodit și omorît, cu toate că modul tău de acțiune este cât se poate de pașnic și legal pînă în cele mai mici amănunte. Revoluția nu admite neutri. Lupta a și început. E o luptă pe viață și pe moarte, între vechea Rusie, Rusia sclaviei, a iobăgiei, a autocrației, și Rusia nouă, tînără, populară, Rusia maselor muncitoare, care se avîntă spre lumină și libertate, pentru ca să înceapă apoi, încă și încă o dată, lupta pentru eliberarea deplină a omenirii de orice asuprire și exploatare.

Fie ca insurecția armată a poporului să izbucnească cît mai repede!

„Proletarii” nr. 14
din 29 (16) august 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

POSTFAȚA REDACȚIEI LA ARTICOLUL
„CONGRESUL AL III-LEA ÎN FAȚA JUDECĂȚII
MENȘEVICILOR DIN CAUCAZ“

Din partea redacției. Reproducînd prezentul articol publicat de organul Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. („Lupta proletariatului“⁹² nr. 1 în limba rusă, nr. 6 în armeană și nr. 9 în gruzină), ținem să remarcăm că menșevicii din Caucaz sînt, poate, primii care nu numai că au adus în presa lor insulte gratuite congresului (în spiritul noii „Iskre“), dar au și încercat totodată să conteste unor comitete bine determinate ale partidului dreptul de a fi reprezentate. Combătînd cu calm și în mod temeinic, în organul său de presă, argumentele menșevicilor, Uniunea din Caucaz a dovedit perfect de bine că Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. își păstrează deplină lui legalitate chiar în cazul cînd cele cinci mandate contestate de menșevici ar fi declarate nevalabile.

„Proletarii“ nr. 14
din 29 (16) august 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

ZEMȚII „LIBERALI“ AU ȘI ÎNCEPUT SĂ BATA ÎN RETRAGERE ?

Am citit chiar acum știrea, trimisă la 8 (21) august ziarului burghezo-liberal „Frankfurter Zeitung“ de către corespondentul său din Petersburg, că congresul reprezentanților zemstvelor și ai orașelor, care, potrivit hotărârii adoptate la congresul din iulie, trebuia să se întrunească îndată după publicarea proiectului Bulighin și care a și fost fixat pentru sfârșitul lui august, *nu va mai avea loc*. Și de ce oare ? vă veți întreba. Pentru că țarul a anulat, la 6 august, ucazul către Senat, emis la 18 februarie 1905 !⁹³ Corespondentul adaugă : „Această lașitate a zemților, absolut inexplicabilă (?? – Redacția ziarului „Proletarii“), provoacă în cercurile politice de aici o uimire generală, deoarece într-un moment ca acesta nișeni nu se aștepta la o asemenea slăbiciune din partea zemților. De aceea știrii comunicate de mine nu i se dă încă deplină crezare și oamenii păstrează deocamdată, în această privință, o atitudine de expectativă“. Noi am prezis de multă vreme că guvernului nu-i va fi greu să atragă de partea sa pe burghezii liberali și să-i silească „să se îndepărteze de cauza revoluției“.

„Proletarii“ nr. 14
din 29 (16) august 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

ÎN COADA BURGHEZIEI MONARHISTE SAU ÎN FRUNTEA PROLETARIATULUI REVOLUȚIONAR ȘI A ȚĂRĂNIMII REVOLUȚIONARE?

Tactica social-democrației față de Duma de stat continuă să fie la ordinea zilei, ea situându-se în fruntea tuturor celorlalte probleme ale luptei revoluționare. Divergențele care au ieșit la iveală, în legătură cu această tactică, între aripa oportunistă („Iskra“) și cea revoluționară („Proletarii“) a P.M.S.D.R. trebuie analizate cu cea mai mare atenție, nu în scopul unei polemici meschine (care uneori degenerază în altercații), ci pentru a ajunge la o clasificare completă a problemei și a ajuta pe activiștii locali să elaboreze lozinci cât mai precise, clare și unitare.

Mai întâi, câteva cuvinte în legătură cu ivirea acestor divergențe. În nr. 12 al ziarului „Proletarii“, încă înainte de a fi promulgată legea cu privire la Duma de stat, noi am arătat care sînt bazele tacticii noastre și ale divergenței noastre de opinii cu „Iskra“*. Noi am cerut: 1) să fie sprijinită ideea boicotului, adică să se intensifice agitația și apelul către popor, iar proletariatul să sprijine aripa stîngă a democrației burgheze și să demaște fără încetare trădarea comisă de aripa ei dreaptă; 2) să procedăm neapărat la o boicotare activă, iar nu să ne limităm la o „abținere pasivă“, cu alte cuvinte „să intensificăm la maximum agitația“ pînă la „a pătrunde cu forța la întrunirile electorale“, și, în sfîrșit, 3) „să lansăm o lozincă clară, precisă și directă de agitație“, și anume: insurecție armată, armată revoluționară, guvern revoluționar provizoriu. Noi am respins cu toată hotărîrea lozincă „Iskrei“ (nr. 106): „organizarea autoadministrării revoluționare“, ca pe o lozincă confuză care face jocul osvoboj-

* Vezi volumul de față, pag. 162—170. — Nota red.

deniștilor, adică al burgheziei monarhiste. De la început, parcă prevăzînd că „Iskra“ va face să iasă la iveală noi divergențe, noi am precizat că sîntem de acord cu condamnarea, de către „Iskra“, a ideii boicotării pasive.

De aceea, dacă în momentul de față „Iskra“, în nr. 108, face unele aluzii la teoria „neintervenției“, „absenteismului“, „abținerii“, „încrucșării brațelor“ etc., noi respingem din capul locului asemenea „obiecții“, întrucît ele nu constituie o polemică, ci numai o tentativă de „a zgîndări“ pe oponent. Cu asemenea procedee „polemice“, care sînt încununate de însinuarea că unii conducători ar fi vrut să intre și ei în guvernul provizoriu, noua „Iskra“ a făcut de multă vreme să se creeze în cercurile cele mai largi ale social-democrației o atitudine bine definită față de ea.

Prin urmare, divergențele se reduc, în esență, la faptul că „Iskra“ nu acceptă lozinca noastră de agitație, pe care noi o considerăm lozincă centrală (insurecție armată, armată revoluționară, guvern revoluționar provizoriu). Iar „Proletarii“ consideră că e absolut inadmisibil „a pune în umbră lozinca insurecției sau chiar a renunța în mod vremelnic la folosirea ei, înlocuind-o cu lozinca organizării autoadministrării revoluționare“ („Proletarii“ nr. 12) *. Toate celelalte puncte de divergență sînt de o importanță relativ secundară. Dimpotrivă, este deosebit de important faptul că, în nr. 108, „Iskra“ a și început (așa cum nu o dată s-a mai întîmplat cu ea) să dea înapoi, s-o sucească, să manevreze: ea adaugă la lozinca organizării autoadministrării revoluționare lozinca „acțiunilor de luptă efective ale maselor populare“ (prin ce se deosebește asta de insurecția armată numai Allah știe). „Iskra“ a ajuns chiar să spună că „organizarea autoadministrării revoluționare este singurul mijloc de adevărată «organizare» a insurecției întregului popor“. Nr. 108 al „Iskrei“ poartă data de 13 (26) august, iar la 24 august st. n. a apărut în Wiener „Arbeiterzeitung“⁹⁴ un articol al tov. Martov, în care „planul“ „Iskrei“ este expus în perfectă concordanță cu spiritul din nr. 106 și nu cu „rectificările“ din nr. 108. Partea principală a acestui pre-

* Vezi volumul de față, pag. 168. — *Nota red.*

țios articol al tov. Martov o vom traduce mai jos *, pentru a vă oferi un exemplu de „manilovism social-democrat“.

Să încercăm acum să ne descurcăm în această harababură.

Pentru a lămuri lucrurile, e necesar, în primul rând, să ne dăm seama ce forțe „făuresc istoria“ revoluției ruse în momentul de față și cum anume o făuresc. Absolutismul a adoptat teoria „consfătuirii“ țarului cu poporul. Dorind să se sfătuiască cu un mănunchi de delegați din partea moșierilor și negustorilor, care în prealabil vor fi trecuți prin sита suprăvegherii polițienești, el procedează cu o cumplită ferocitate la înăbușirea revoluției. Cerculile cele mai largi ale burgheziei monarhiste (osvobojeniștii sau partidul constituțional-„democrat“) susțin teoria înțelegerii țarului cu poporul. Această teorie dovedește că burghezia este gata să trădeze revoluția, că ea e dispusă s-o sprijine la început, pentru ca după aceea să se unească cu reacțiunea pentru a lupta împotriva ei. Proletariatul revoluționar, în măsura în care este condus de social-democrație, cere ca *suveranitatea să revină poporului*, adică să fie complet nimicite forțele reacțiunii, și în primul rând să fie răsturnat în mod efectiv regimul țarist și înlocuit cu un guvern revoluționar provizoriu. Proletariatul tinde (adeseori inconștient, dar în mod perseverent și cu toată energia) să-și alătore țărănimea și, cu ajutorul ei, să ducă revoluția la victorie deplină, în ciuda nestatorniciei și trădării burgheziei.

Duma de stat reprezintă, fără îndoială, o concesie făcută revoluției, dar o concesie prin care se urmărește (ceea ce este și mai neîndoielnic) să se înăbușe revoluția și să nu se acorde constituția. „Conciliatorii“ burghezi vor să obțină constituția cu scopul de a înăbuși revoluția; d-l Vinogradov (în „Russkie Vedomosti“) a exprimat cu o deosebită claritate această năzuință a burgheziei liberale, care rezultă în mod inevitabil din poziția ei de clasă.

Și acum se pune întrebarea: ce semnificație are, într-o asemenea situație, hotărîrea de a boicota Duma, adoptată de „Uniunea asociațiilor“ (vezi „Proletarii“ nr. 14), adică de cea mai largă organizație a intelectualității burgheze? Intelectualitatea burgheză, luată în ansamblu, vrea și ea să

* Vezi volumul de față, pag. 206—207. — Nota red.

ajungă la o „înțelegere“. De aceea și ea, așa cum s-a arătat de multe ori în coloanele acestui ziar, oscilează între reacțiune și revoluție, între tocmeală și luptă, între tranzacție cu țarul și insurecție împotriva lui. Nici nu s-ar putea să fie altfel în situația de clasă pe care o are intelectualitatea burgheză. Dar ar fi o greșeală să scăpăm din vedere că această intelectualitate este mai aptă să exprime interesele esențiale, în sensul larg al cuvântului, pe care le are întreaga clasă burgheză, spre deosebire de interesele momentane și înguste ale „vînfurilor“ burgheziei. Intelectualitatea este mai în măsură să exprime interesele maselor largi ale micii burghezii și ale țărănimii. De aceea, cu toată nestatornicia care o caracterizează, ea este mai capabilă să desfășoare o luptă revoluționară împotriva absolutismului și, *dacă reușește să se apropie de popor*, poate deveni o forță impozantă în această luptă. Neputincioasă prin ea însăși, intelectualitatea ar putea să dea unor însemnate pături ale micii burghezii și ale țărănimii tocmai ceea ce le lipsește: cunoștințe, program, conducere, organizare.

În fond, ideea „boicotului“, așa cum a apărut ea la „Uniunea asociațiilor“, constă, prin urmare, în faptul că *primul pas pe care l-a făcut marea burghezie spre consfătuirea, spre înțelegerea cu țarul a împins în mod inevitabil pe intelectualii mic-burhezi să facă primul pas spre o apropiere de poporul revoluționar*. Moșierii și capitaliștii au oscilat spre dreapta, intelectualii burghezi, reprezentanții micii burghezii au oscilat spre stînga. Primii se îndreaptă spre țar, fără să renunțe cîtuși de puțin să-l amenințe de multe ori cu forța poporului. Ceilalți se gîndesc dacă n-ar fi mai bine să meargă cu poporul, fără a renunța definitiv la teoria „înțelegerii“ și fără a pași *cu toată hotărîrea pe calea revoluționară*.

Aceasta este, în esență, ideea boicotului, care, așa cum am arătat în nr. 12 al ziarului nostru, a apărut în sînul democrației burgheze. Numai niște oameni peste măsură de miopi și de superficiali ar putea să considere că această idee presupune neintervenție, absenteism, abținere etc. Intelectualii burghezi n-au de ce să se abțină, fiindcă censul ridicat îi menține de la sine departe de Duma de stat. În rezoluția lor cu privire la boicot, ei pun pe primul plan „mobilizarea tuturor elementelor democratice ale țării“. Ei sînt elementele cele mai active,

cele mai hotărâte și mai combative ale partidului osvobojenist, constituțional-„democrat“. A-i acuza de abstenționism etc. pe acești intelectuali pentru că au emis ideea boicotului sau chiar a refuza să sprijinim ideea lor și dezvoltarea ei înseamnă a face, din miopie, jocul mării burghezii monarhiste, al cărei organ, „Osvobojenie“, nu degeaba combate ideea boicotului.

Justețea punctului de vedere expus aici este confirmat, în afară de considerațiile generale și fundamentale, de prețioasele mărturisiri făcute de d-l S.S. ⁹⁵ în nr. 75 al ziarului „Osvobojenie“. Este cât se poate de semnificativ că d-l S.S. include în grupul „radicalilor“ pe adepții ideii boicotului, iar pe adversarii acestei idei în grupul „moderaților“. Pe primii el îi învinuiește de „narodovolișm“, îi acuză că repetă greșelile „grupurilor revoluționare active“ (acuzație care face cinste aceluia împotriva căruia o formulează „Osvobojenie“); despre ceilalți el spune pur și simplu că se află între ciocan și nicovală: între absolutism și „revoluția socială“ (sic !); iar d-l S.S., bietul de el, de frică era cât pe-acți să confunde republica democratică cu revoluția socială ! Dar cea mai prețioasă mărturisire a d-lui S.S. este următoarea: pentru radical, spune el comparând congresul „Uniunii asociațiilor“ cu acela al zemților, „centrul de greutate a fost, fără îndoială (ascultați !), cererea de a se schimba sistemul electoral, în timp ce pentru grupul mai moderat interesul principal l-a constituit lărgirea drepturilor Dumei“.

Cu asta s-a spus totul ! D-l S.S. a dat pe față „gîndurile“ cele mai intime ale moșierilor și capitaliștilor, pe care noi le-am dezvăluit de sute de ori. „Interesul principal“ al acestora nu constă în a face ca poporul să participe la alegeri (căci ei se tem de așa ceva), ci în a lărgi drepturile Dumei, adică a transforma adunarea consultativă a mării burghezii într-o adunare legislativă. Iată unde-i buba. Marea burghezie nu se va putea mulțumi niciodată cu o Dumă „consultativă“. De aici inevitabilitatea unor conflicte constituționale în Duma de stat. Dar marea burghezie nu va putea niciodată să devină un adept credincios și de nădejde al suveranității poporului. Ea va fi întotdeauna gata să ia cu o mîină constituția (pentru ea), iar cu cealaltă să smulgă drepturile poporului sau să se opună lărgirii drepturilor lui. Marea burghezie nu poate

să nu-și îndrepte aspirațiile spre o constituție care să-i asigure privilegiile. Intelectualitatea radicală nu poate să nu tindă spre exprimarea intereselor unor pături mai largi ale micii burghezii și ale țărănimii. Aripa dreaptă a democrației burgheze, după ce a primit vrabia în mină, a început deodată „să se facă mai deșteaptă“ și, după cum am văzut, a renunțat la congresele „ilegale“. Aripa stângă și-a dat seama că a rămas și fără vrabie, că moșierii și capitaliștii, după ce s-au folosit de serviciile „celui de-al 3-lea element“ (agitație, propagandă, organizarea presei etc.), sînt gata să-l trădeze, îndreptîndu-și eforturile lor, în Duma de stat, nu spre dobîndirea de drepturi pentru popor, ci spre asigurarea de drepturi pentru ei, în defavoarea poporului. Și iată că, simțind că începe să fie trădată, intelectualitatea burgheză înfie-rează Duma de stat ca pe „o sfidare insolentă“ a guvernului la adresa tuturor popoarelor din Rusia, declară boicot, în-deamnă să se treacă la „mobilizarea elementelor democratice“.

În asemenea situație, a ataca ideea boicotului ar însemna, pentru social-democrați, să se preteze la rolul unor prostănaci politici. Instinctul de clasă sigur al proletariatului revoluționar a sugerat majorității tovarășilor ruși ideea boicotului *activ*. Aceasta înseamnă că trebuie să sprijinim aripa stîngă și *s-o atragem spre noi*, să căutăm să desprindem elementele *democrației revoluționare*, pentru ca împreună cu ele să lovim în absolutism. Intelectualitatea radicală ne-a întins un deget; să-i apucăm mîna toată! Dacă boicotul nu este o fanfaronadă, dacă mobilizarea nu este o vorbă goală, dacă indignarea în fața sfidării insolente nu este un simplu gest teatral, trebuie s-o rupeți cu „conciliatorii“, să vă declarați adepți ai teoriei suveranității poporului, să adoptați, să adoptați *în mod efectiv* singurele lozinci coerente, consecvente ale democrației revoluționare: insurecție armată, armată revoluționară, guvern revoluționar provizoriu. A-și alătura pe cei ce acceptă cu adevărat aceste lozinci, a expune oprobriului întregului popor pe cei ce rămîn de partea „conciliatorilor“, iată care este singura tactică justă a proletariatului revoluționar.

Neoiskriștii noștri n-au sesizat nici originea de clasă și nici semnificația politică reală a ideii boicotului și au tras... în aer. Tov. Cerevanin scrie în nr. 108: „După cum se vede din manifestele comitetului din regiunea Donului și ale grupu-

lui din Petersburg, aceste două organizații" (N. B. : *men-
service*. — Nota redacției ziarului „Proletarii”) „se pro-
 nuntă pentru boicot. Ei consideră că participarea la alegerile
 pentru o asemenea Dumă înseamnă o rușine, o trădare a
 cauzei revoluției și înfierează din capul locului pe liberalii
 care vor lua parte la alegeri. *In felul acesta este exclusă posi-
 bilitatea de a face din Duma de stat un instrument al revo-
 luției democratice și se respinge în mod evident orice agitație
 în această direcție*”. Cuvintele subliniate de noi arată tocmai
 greșeala pe care am scos-o chiar acum la iveală *. Fiindcă
 cei ce declamă împotriva „neintervenției” nu fac decât să
 pună în umbră problema, cu adevărat importantă, a mijloace-
 lor de intervenție. Există două mijloace de intervenție, două
 tipuri de lozinci. Primul mijloc constă în „intensificarea la
 maximum a agitației, organizarea de adunări pretutindeni,
 folosirea întrunirilor electorale, chiar dacă ar fi să pătrundem
 în ele cu forța, organizarea de demonstrații, de greve politice
 etc. etc.” („Proletarii” nr. 12). Am arătat mai înainte care
 sînt lozincile acestei campanii de agitație. Celălalt mijloc :
 să ne asumăm „obligatia revoluționară de a intra în Duma
 de stat și a duce lupta pentru transformarea ei într-o adunare
 revoluționară care să răstoarne absolutismul și să convoace
 adunarea constituantă” (tov. Cerevanin în nr. 108 al „Iskrei”)
 sau „să exercităm presiuni asupra delegaților, pentru ca în
 Dumă să fie aleși numai partizani hotărîți ai unei reprezen-
 tanțe libere și democratice” (tov. Martov în Wiener „Arbei-
 terzeitung”).

Tocmai această deosebire de mijloace reflectă deosebirea
 dintre „cele două tactici” ale social-democrației. Aripa
 oportunistă a social-democrației este întotdeauna înclinată
 „să exercite presiuni” asupra democrației burgheze, *cerîndu-i*

* Mai departe în manuscris se află acest text, care a fost șters : „Nu
 putem face — și nici n-are rost să facem — din Duma de stat «un instrument
 al revoluției democratice», fiindcă în mod inevitabil și în orice caz Duma
 de stat va fi, *în parte*, un instrument al acestei revoluții. În parte, adică
 în măsura în care, în cadrul ei, conflictele între marea burgheză și țar vor
 fi inevitabile. Dar, pentru noi, nu în Dumă trebuie să fie centrul de greutate,
 fiindcă în mod inevitabil ea va trăda proletariatul, ci în masa țărănimii și
 în intelectualitatea radicală, care e în stare să se apropie de această masă.
 Ce e mai important : să împiedicăm încheierea unui acord între moșteri și
 țar sau să contribuim la realizarea unei înțelegeri între țărănimă și prole-
 tariat ? Tov. Cerevanin va obiecta : poate să fie mai important lucrul al
 doilea, dar trebuie să-l facem și pe primul. Foarte bine. Atunci să vedem
 cum trebuie să-l facem”. — *Nota red.*

să-și onoreze obligațiile asumate. Aripa revoluționară a social-democrației „exercită presiuni” asupra democrației burgheze și o împinge spre stînga, *înfierînd-o pentru cotiturile ei spre dreapta*, răspîndind în mase lozincile care cheamă la o revoluție hotărîtoare. Teoria „onorării obligațiilor”, această faimoasă teorie a *hirtiei de turnesol*, emisă de Starover, denotă o mare naivitate, care nu poate decît să semene discordie în rîndurile proletariatului și să-l pervertească. Cui se va adresa tov. Cerevanin pentru onorarea „obligațiilor” asumate față de dînsul? Nu cumva lui Dumnezeu? Nu știe tov. Cerevanin că, sub presiunea intereselor materiale de clasă, *toate* obligațiile se duc la dracu? Nu este oare puerilă ideea aceluiași tov. Cerevanin de a lega pe deputații burghezi din Duma de stat de proletariatul revoluționar prin niște „mandate imperative”? Cît despre tov. Martov, dacă dînsul ar fi vrut *într-adevăr* să-și pună în *practică* planul său, ar fi trebuit să *declare* în fața clasei muncitoare că N.N. sau M.M. din respectiva adunare de moșieri sînt „partizani hotărîți ai unei reprezentanțe libere și democratice”! A face asemenea declarații înseamnă a provoca cea mai gravă pervertire politică!

Observați încă ceva: toate aceste „obligații revoluționare” ale domnilor Petrunkevici, Rodicev e tutti quanti*, toate aceste „mandate imperative”, toate aceste angajamente cu privire la „sprijinirea cu hotărîre a unei reprezentanțe democratice și libere” (s-ar putea alege un termen mai general, mai neclar și mai nebulos?) ar fi luate și date *în numele social-democrației, fără știrea proletariatului*. Dar acest lucru nu se poate face în mod fățiș, și chiar în țările libere, unde se face agitație fățișă, oamenii politici se obligă nu atît prin înțelegeri particulare, cît prin programe *de partid*, în timp ce la noi, în alegerile pentru Duma de stat, *nu există și nu vor exista* partide bine definite și legalizate. Vedeți dar, tovarăși neoiscriști, cum ați alunecat din nou în mlaștină: în vorbe, la voi totul e „masă”, în „fața masei”, „cu participarea masei”, „inițiativa masei”, dar în realitate „planul” vostru se reduce la tranzacții secrete, menite să oblige pe

* — și ale celor de seama lor. — Nota trad.

d-l Petrunkevici să nu fie un trădător al revoluției, ci un partizan „hotărît“ al ei !

Neoiskriștii înșiși au împins lucrurile pînă la absurd. Nicăieri în Rusia, nici chiar printre partizanii lor, nu veți găsi vreunul care să se gîndească la asemenea „angajamente revoluționare“ absurde. Hotărît lucru, nu în felul acesta trebuie să intervenim, ci *înțierind* în modul cel mai necruțător teoria concilierii și pe conciliatorii burgezi, pe toți acești Petrunkevici etc. Să-i demascăm ca pe niște trădători burgezi ai revoluției, să unim împotriva absolutismului (și, pentru orice eventualitate, chiar împotriva Dumei) forțele revoluționare în vederea *insurecției*, iată singurul mijloc sigur de a exercita în mod real o „presiune“ asupra Dumei, de a pregăti în mod real victoria revoluției. Numai cu această lozincă trebuie să intervenim noi în agitația electorală, și nu în vederea unor manevre electorale, a unor tranzacții sau obligații, ci pentru a face propagandă în favoarea insurecției. Și numai forța reală a poporului înarmat va da posibilitatea de a folosi în favoarea revoluției (și nu în favoarea unei constituții strict burgeze) viitoarele conflicte posibile și probabile dinăuntrul Dumei de stat sau dintre Dumă și țar. Mai puțină încredere în Dumă, domnilor, și mai multă încredere în forțele proletariatului care se înarmează !

Am ajuns acum și la lozincă : organizarea autoadministrării revoluționare. S-o examinăm cu mai multă atenție.

În primul rînd, din punct de vedere pur teoretic, este o greșeală să pui pe primul plan lozincă autoadministrării revoluționare în locul lozincii : suveranitatea poporului. Prima privește conducerea, în timp ce a doua se referă la forma de organizare a statului. De aceea prima este compatibilă cu teoria burgeză, trădătoare, a „concilierii“ (poporul, care se administrează singur, avînd în frunte pe țar, care „domnește, iar nu guvernează“), în timp ce a doua este categoric incompatibilă. Prima e acceptabilă pentru osvobojeniști, iar a doua nu este.

În al doilea rînd, e complet absurd să identifiți organizarea autoadministrării revoluționare cu organizarea insurecției întregului popor. Insurecția înseamnă război civil, iar războiul are nevoie de armată, în timp ce pentru autoadministrare ca

atare nu e nevoie de armată. Sînt țări în care există auto-administrare, dar nu există armată. Nici autoadministrarea revoluționară nu are nevoie de armată revoluționară, acolo revoluția se desfășoară după tipul celei din Norvegia : „I-au concediat“ pe rege și au organizat un referendum popular. Dar cînd poporul este oprimat de un regim despotice care se sprijină pe armată și declanșează războiul civil, a pune pe același plan autoadministrarea revoluționară cu armata revoluționară, a pleda pentru prima și a o trece sub tăcere pe a doua înseamnă pur și simplu a debita o nemaipomenită plati-tudine, care vădește ori o atitudine trădătoare față de revo-luție, ori o nemaipomenită stupiditate.

În al treilea rînd, însăși istoria confirmă adevărul, de altfel evident, că numai o victorie deplină și hotărîtoare a insurec-ției asigură pe deplin posibilitatea de a organiza o adevărată autoadministrare. Ar fi fost posibilă în Franța revoluția municipală din iulie 1789 dacă la 14 iulie Parisul răsculat și înarmat n-ar fi învins trupele regelui, n-ar fi luat Bastilia, n-ar fi zdrobit orice împotrivire a absolutismului ? Sau, poate, neoiscriștii vor invoca exemplul orașului Montpellier, unde revoluția municipală, organizarea autoadministrării revolu-ționare, s-a desfășurat în mod pașnic, unde s-a votat chiar o moțiune prin care se aduceau mulțumiri intendentului * pen-tru amabilitatea cu care și-a dat concursul la propria lui răsturnare ? Nu cumva se așteaptă noua „Iskră“ ca, în cursul campaniei noastre de agitație pentru alegerile în Dumă, să mulțumim guvernatorilor pentru autodemiterea lor *înainte de luarea* bastiliilor ruse ? Nu este oare semnificativ faptul că, în Franța anului 1789, tocmai în perioada revoluției muni-cipale a început *emigrarea reacționarilor*, în timp ce la noi lozinca autoadministrării revoluționare este lansată, *în locul* lozincii insurecției, într-o perioadă cînd continuă să existe o *emigrație de revoluționari* ? Cînd un demnitar rus a fost întrebat de ce la 6 august nu s-a acordat amnistie, el a răspuns : „Ce rost are să eliberăm 10 000 de oameni pe care i-am arestat cu atîta greutate și care chiar a doua zi ar începe o luptă înverșunată împotriva noastră ?“. Acest dem-nitar raționa în mod inteligent, iar cei ce vorbesc de „auto-

* În Franța dinainte de revoluție, șeful unui district administrativ care avea în subordine poliția, justiția și finanțele. — *Nota trad.*

administrare revoluționară“ înainte de eliberarea celor 10 000 de deținuți nu raționează tocmai inteligent.

În al patrulea rând, actuala realitate din Rusia ne arată în mod grăitor că lozinka „autoadministrării revoluționare“ nu este suficientă, că e nevoie de lansarea lozincii directe și precise a insurecției. Vedeți ce s-a întâmplat la Smolensk în ziua de 2 august st. v. Duma orășenească, considerînd că încartiruirea cazacilor este ilegală, nu le-a mai alocat bani, a organizat o miliție orășenească pentru apărarea populației și a adresat un apel către soldați cerîndu-le să nu se dedea la acte de violență față de cetățeni. Am vrea să știm dacă bunii noștri neokriști consideră că toate acestea sînt suficiente? N-ar trebui ca această miliție să fie privită ca o *armată revoluționară*, ca un organ nu numai de apărare, ci și de atac? Și de atac nu numai împotriva sotniei căzăcești din Smolensk, ci împotriva guvernului absolutist în general? Nu trebuie cumva propagată această idee a proclamării armatei revoluționare și a sarcinilor ei? Se poate considera într-adevăr asigurată autoadministrarea *populară* a orașului Smolensk atîta timp cît armata revoluționară n-a reputerat o victorie hotărîtoare asupra armatei țariste?

În al cincilea rând, faptele dovedesc în mod incontestabil că lozinka autoadministrării revoluționare, lansată în locul lozincii insurecției sau în sensul (?) lozincii insurecției, nu numai că este „acceptabilă“ pentru osvobojenîști, dar este și *adoptată* de ei. Luați nr. 74 al revistei „Osvobojenie“, și veți vedea că se condamnă cu toată hotărîrea „propaganda smintită și criminală în favoarea insurecției armate“ și în același timp se ia apărarea milițiilor orășenești și se susține necesitatea de a organiza organe de autoadministrare locală ca elemente ale viitorului guvern provizoriu (comp. „Proletarii“ nr. 12).

Sub orice aspect veți examina problema, veți ajunge în mod invariabil la concluzia că noua lozincă a noii „Iskre“ este o lozincă osvobojenistă. Social-democrații care pun în umbră sau renunță în mod vremelnice la lozinka insurecției armate, a armatei revoluționare, a guvernului provizoriu, înlocuind-o cu lozinka organizării autoadministrării revoluționare, se tîrăsc în coada burgheziei monarhiste, în loc să

pășească în fruntea proletariatului revoluționar și a țărănimii revoluționare.

Ni se reproșează că „o ținem una și bună“, propagînd mereu aceleași lozinci. Considerăm că prin acest reproș ni se face un compliment. Sarcina noastră constă tocmai în a propaga neîncetat, alături de adevărurile generale ale programului social-democrat, și lozincile politice la ordinea zilei. Noi am reușit să popularizăm pe scară foarte largă „cele patru principii“ detestate de liberali (vot universal, direct, egal și secret). Noi am făcut cunoscute maselor muncitorești „cele șase“ libertăți politice (a cuvîntului, a conștiinței, a presei, a întrunirilor, de asociere, a grevelor). Trebuie să repetăm acum de milioane și miliarde de ori „cele trei“ sarcini revoluționare imediate (insurecție armată, armată revoluționară, guvern revoluționar provizoriu). Forțele populare pentru îndeplinirea acestor sarcini cresc în mod spontan, nu de la o zi la alta, ci de la o oră la alta. Încercările de insurecție se înmulțesc, gradul ei de organizare crește mereu, înarmarea face progrese. Din rîndurile muncitorilor și ale țărănilor îmbrăcați în zăbune, haine și vestoane se ridică eroi necunoscuți, care sînt indisolubil contopiți cu mulțimea și care sînt cuprinși din ce în ce mai mult de nobilul fanatism al eliberării poporului. Sarcina noastră este de a avea grijă ca toate aceste pîrîiașe să formeze un torent puternic, ca lumina programului revoluționar conștient, rectiliniu, clar și precis al sarcinilor noastre imediate să lumineze mișcarea spontană, înzecindu-i forțele.

Concluzii. Tactica noastră față de Duma de stat poate fi exprimată în cinci puncte : 1) să desfășurăm o intensă agitație în legătură cu legea cu privire la Duma de stat și cu alegerile de deputați în această Dumă, să organizăm întruniri, să folosim propaganda electorală, să punem la cale demonstrații etc. etc. ; 2) să concentrăm întreaga campanie de agitație în jurul lozincilor : insurecție armată, armată revoluționară, guvern revoluționar provizoriu ; să popularizăm programul acestui guvern provizoriu ; 3) să atragem în această agitație și în această luptă armată toate elementele democrate revoluționare și numai pe ele, adică numai pe acelea care acceptă în mod efectiv lozincile menționate ; 4) să sprijinim ideea boicotului, care a fost lansată de aripa stîngă a democrației burgheze,

pentru a-i imprima un caracter activ în sensul agitației ample de care am vorbit mai sus. Să orientăm pe reprezentanții de stînga ai democrației burgheze spre programul democrat-revoluționar și spre o activitate care să-i apropie de mica burghezie și de țărănime ; 5) să demascăm fără cruțare și să înfierăm în fața celor mai largi mase de muncitori și de țărani teoria burgheză a „concilierii“ și pe „conciliatorii“ burghezi ; să dăm în vileag și să explicăm fiecare act de trădare și fiecare pas șovăielnic întreprins de ei înainte de convocarea Dumei sau în cadrul ei ; să punem în gardă clasa muncitoare împotriva acestor trădători burghezi ai revoluției.

„Proletarii“ nr. 15
din 5 septembrie (23 august) 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

CEA MAI CLARĂ EXPUNERE A CELUI MAI CONFUZ PLAN

În articolul nostru de fond * am arătat că noul plan al „campaniei pentru Dumă“, preconizat de noua „Iskră“, păcătuiește prin confuzie. Dăm aici o foarte clară expunere a acestui plan, făcută chiar de Martov în Wiener „Arbeiterzeitung“ (din 24 august st. n.). (Sublinierile din citat sînt, toate, făcute de el.)

„Planul — spune tov. Martov referindu-se la „sprijinirea lui de numeroase organizații din Rusia“ — este următorul: Organizațiile muncitorești iau inițiativa înființării de *comitete populare de agitație*, la a căror alegere trebuie să participe toate elementele populației care nu sînt satisfăcute de reforma țaristă. Sarcina acestor comitete este, în primul rînd, să facă agitație pentru o reprezentanță cu adevărat populară în întreaga țară. Formal, aceste comitete sînt constituite cu scopul de a face ca majoritatea populației să ia parte la alegerile ce urmează să aibă loc. Și fiindcă legea electorală nu le permite să participe *direct* la alegeri, cetățenii statului pot să participe indirect, comunicînd părerile și revendicările lor unor colegii mai restrînse de alegători privilegiați. Comitetele exercită presiuni asupra colegiilor de alegători pentru a alege în Dumă *numai pe partizanii hotărîți ai unei reprezentanțe democratice și libere*. Totodată comitetele caută să creze, în afara reprezentanței «legale», o *reprezentanță ilegală*, care la un moment dat *să se poată prezenta în fața țării în calitate de organ provizoriu al voinței populare*. Comitetele fac apel la populație *să-și aleagă reprezentanții ei prin vot universal*; acești reprezentanți trebuie, *la un moment dat, să se adune într-un oraș și să proclame adunarea constituantă*. Acesta este, ca să spunem așa, scopul ideal al unei asemenea campanii. Fie că lucrurile vor ajunge sau nu pînă acolo, mișcarea în felul acesta va crea o organizație de autoadministrare revoluționară care va sfărîma îngrădirile impuse de legalitatea țaristă și va pune fundamentul apropiatului triumf al revoluției. Elementele unei

* Vezi volumul de față, pag. 193—205. — Nota red.

asemenea autoadministrării revoluționare se formează, încetul cu încetul, peste tot în Rusia, cum s-au și format, bunăoară, în două gubernii din Caucaz, unde organele oficiale sînt boicotate de întreaga populație, iar populația se administrează prin propriile ei autorități alese. (În paranteză fie spus : țărani din Guria cer ca aceste autorități să fie confirmate de către comitetul nostru.)

Organizarea unei asemenea autoadministrări, care să funcționeze în mod public pretutindeni, este tocmai forma în care trebuie să se producă în mod firesc lichidarea absolutismului, care nu vrea să deschidă (să inaugureze) de bunăvoie era constituțională. Se înțelege de la sine că însăși posibilitatea unei asemenea organizări este creată de dezorganizarea crescîndă a aparatului guvernamental și de dezvoltarea forței active (wirkenden Kraft) în rîndurile poporului.

Recomandăm tovarășilor să ia cunoștință de acest plan incomparabil, care întruchipează *idealul burgheziei monarhiste* (osvobojeniste), *idealul moșierilor liberali* : *acela de a lichida revoluția proletară și țărănească rusă.*

Burghezia osvobojenistă, adică monarhistă, așa cum am arătat de sute de ori, urmărește tocmai o astfel de „lichidare” în care trecerea puterii în mîinile burgheziei să fie înfăptuită fără o insurecție populară sau măcar fără o victorie deplină a acestei insurecții. Planurile maniloviste ale acelor care vor „alegeri” în condiții cînd puterea se află încă în mîinile absolutismului sînt menite să facă în întregime jocul *burgheziei liberale*, singura care e în stare să organizeze măcar ceva care să se apropie de alegerile de acest fel.

Asupra amănuntelor acestui plan ridicol ne vom opri doar pe scurt. Nu e oare o dovadă de naivitate să uiți că în Caucaz (nu în două gubernii, ci în cîteva plăși) autoadministrarea se sprijină pe *insurecția armată*? Nu e o copilărie să crezi că ceea ce e cu puțință în cîteva sate din ținuturile muntoase ale îndepărtatei periferii e cu puțință și în centrul Rusiei fără victoria poporului asupra absolutismului? Nu dau dovadă de o *pedanterie ideală* cei ce prezintă un asemenea plan de „alegeri” în mai multe trepte într-o vreme cînd *puterea se află încă în mîinile guvernului absolutist*? „Elementele nemulțumite ale populației” (?) aleg comitetele populare de agitație (fără program, fără lozinci clare). Aceste comitete creează „o reprezentanță ilegală” (care să înlocuiască, probabil, organizația ilegală a partidului muncitoresc *socialist* cu o simplă organizație *osvobojenistă*!). Este evident că

înlocuirea unui termen revoluționar atît de clar : „*guvern provizoriu ca organ al insurecției*“, cu un termen confuz : „*organ al voinței populare*“, face cît se poate de bine jocul partidului burghez al zemstvelor. Alegeri *generale* pentru adunarea constituantă, efectuate din inițiativa comitetelor „ilegale“ și în condiții cînd puterea se află încă în mîinile lui Trepov & Co., iată o idee cît se poate de puerilă.

În cursul unor controverse se dovedește uneori util „avocatul diavolului“, adică apărătorul unui punct de vedere absurd, respins de toți. Acest rol și l-a asumat acum „Iskra“. Planul ei poate fi foarte bine folosit în scopuri educative : pentru a-i dezvălui absurditatea, atunci cînd luăm cuvîntul în diferite cercuri, mitinguri-fulger, întruniri zburătoare etc., atunci cînd vrem să scoatem mai bine în evidență opoziția dintre lozincile proletariatului revoluționar și acelea ale burgheziei liberale monarhiste.

„Proletarii“ nr. 15
din 5 septembrie (23 august) 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

INFORMAREA SOCIAL-DEMOCRAȚIEI INTERNAȚIONALE ASUPRA TREBURILOR NOASTRE DE PARTID

Informarea social-democrației internaționale asupra treburilor noastre de partid constituie una dintre cele mai serioase îndatoriri ale tuturor social-democraților care trăiesc în străinătate. Ținem să amintim acest lucru tovarășilor noștri și facem apel la ei să desfășoare cea mai energică agitație pentru apărarea pozițiilor Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. O asemenea agitație trebuie desfășurată neconținut, cu orice prilej, cu orice ocazie favorabilă, în fața absolut tuturor cercurilor de muncitori din străinătate și a diferiților membri ai partidelor social-democrate din străinătate. Ea trebuie făcută cu mijloace demne de niște social-democrați conștienți și de niște membri ai partidului muncitoresc. La baza ei trebuie să stea o informare completă asupra laturii *documentare* a chestiunii. Pe primul plan se situează obligația de a difuza rezoluțiile Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., publicate de noi *atît în limba franceză* (supliment la ziarul „Le Socialiste” din 25 iunie 1905. Adresa acestui ziar este : „Le Socialiste”, organ central al socialiștilor francezi, Rue de la Corderie 16. Paris), cît și *în limba germană* (broșura „Bericht über den 3. Parteitag”. Adresa editorului : Birk & Co., Buchdruckerei und Verlagsanstalt in München, Vittelsbacherplatz 2. Preis 20 pf. *. Atît traducerea franceză a acestor rezoluții cît și cea germană pot fi cerute și de la serviciul de expediție al partidului nostru.

* — „Dare de seamă cu privire la Congresul al III-lea al partidului”. Adresa editorului : Birk & Co., tipografie și editură, München, piața Vittelsbach 2. Prețul 20 de pengini. — *Nota trad.*

Pentru completarea acestui material de bază este necesar să se traducă cele mai importante documente și articole din publicistica noastră. În același timp trebuie demascat cu toată perseverența procedeul nedemn al noii „Iskra“, care pare că vrea să-l întrecă pe Hlestakov. „Iskra“ nu publică nici în nemțește, nici în franțuzește textul integral al rezoluțiilor adoptate de conferința ei (din care s-ar vedea că ea și-a atribuit prin impostură și uzurpare titlul de Organ Central). Ea publică în presa social-democrată europeană o „statistică“ a muncitorilor organizați, care te face să rîzi, nu altceva (e de ajuns să spunem că ea nu s-a hotărît încă să publice în rusește această „statistică“, temîndu-se să nu se facă de rușine; dar noi am publicat-o în întregime în nr. 9 al ziarului „Proletarii“⁹⁶). „Iskra“ trimite acum tuturor coloniilor din străinătate o scrisoare, semnată de redacție, care conține aceleași amuzante asigurări hlestakoviște cu privire la puterea minorității, pe care pînă acum le-a ascuns în mod pudic cititorilor ruși ai ziarelor noastre social-democrate. Trebuie să luptăm cu toate forțele noastre împotriva reclamagiilor, dar să luptăm cu demnitate, căutînd ca tovarășii să fie perfect informați și să lămurim lucrurile fără nici un fel de fanfaronadă și de jonglerii literare, fără să ne pretăm la birfeli și la chestiuni personale care nu suportă lumina publicității.

„Proletarii“ nr. 15
din 5 septembrie (23 august) 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

NOTĂ LA ARTICOLUL
„FINANȚELE RUSIEI ȘI REVOLUȚIA“ 97

Din partea redacției. O minunată confirmare a concluziilor autorului ne-o oferă cartea lui Rudolf Martin, apărută de curînd la Berlin sub titlul : „Viitorul Rusiei și al Japoniei“. Nu am avut încă posibilitatea s-o citim, și de aceea deocamdată vom menționa, pe baza știrilor publicate de ziarele străine, numai concluziile ei principale. Autorul se situează pe un punct de vedere pur practic, străin de orice pasiune politică. Statistician de profesie, el analizează cu atenție situația financiară a Rusiei și ajunge la concluzia că falimentul ei este inevitabil, atît în caz că războiul continuă cît și în caz că se încheie pacea. Agricultură acestei țări este într-o stare de totală decădere, și pentru redresarea ei este nevoie de un capital de 50 de miliarde de ruble. Deficitul bugetar în următorii zece ani va fi de cel puțin 300 000 000 de ruble anual. Datoria publică a Rusiei, care după calculele autorului se ridică acum la 8 miliarde de ruble, va crește în următorii 5 ani la 12 miliarde. Rusia nu va avea cu ce să plătească dobînzile la împrumuturi, căci nimeni nu-i va mai da acum bani. Analogia dintre situația ei din 1905 și aceea a Franței din epoca lui Ludovic al XVI-lea este uimitoare. Rudolf Martin recomandă în mod stăruitor Germaniei să se descotorosească cît mai repede (prin plasarea lor, pe cît posibil, în America) de obligații ale împrumuturilor rusești,

în care s-a investit o sumă de bani germani echivalentă cu aproximativ un miliard și jumătate de ruble. Burghezia europeană, văzînd că falimentul Rusiei e inevitabil, caută să se pună cît mai repede la adăpost.

„Proletarii” nr. 15
din 5 septembrie (23 august) 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar

ATITUDINEA SOCIAL-DEMOCRAȚIEI FAȚĂ DE MIȘCAREA ȚĂRĂNEASCĂ

Enorma însemnătate a mișcării țărănești în revoluția democratică prin care trece Rusia a fost lămurită în nenumărate rânduri în întreaga presă social-democrată. Congresul al III-lea al P.M.S.D.R., precum se știe, a adoptat o rezoluție specială în această chestiune, pentru a defini cu mai multă precizie și a unifica activitatea întregului partid al proletariatului conștient în legătură tocmai cu actuala mișcare a țărănimii. Dar, cu toate că a fost pregătită din vreme (primul ei proiect a fost publicat în „Vpered“ nr. 11 din 10 (23) martie a. c. * și a fost minuțios elaborată de congresul partidului, care s-a străduit să formuleze concepțiile deja statornicite ale întregii social-democrații ruse, această rezoluție a provocat nedumerirea unor tovarăși care activează în Rusia. Comitetul din Saratov a declarat în unanimitate că ea e inacceptabilă (vezi „Proletarii“ nr. 10). Din păcate, dorința, pe care ne-am exprimat-o încă de atunci, de a ni se da explicații în legătură cu acest verdict nu ne-a fost deocamdată satisfăcută. Știm numai că comitetul din Saratov a mai declarat inacceptabilă și rezoluția în problema agrară care a fost adoptată de conferința neiskristă; prin urmare, el considera nesatisfăcător ceea ce este comun ambelor rezoluții, iar nu ceea ce le deosebește una de alta.

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 355. — Nota red.

Un document nou în această chestiune îl constituie scrisoarea ce ne-a fost transmisă de un tovarăș din Moscova (ea a fost publicată sub formă de manifest șapirografiat). O reproducem aici în întregime :

SCRISOARE DESCHISĂ CĂTRE COMITETUL CENTRAL ȘI CĂTRE TOVARĂȘII CARE ACTIVEAZĂ LA SATE

Tovarăși, organizația regională a comitetului din Moscova a examinat îndeaproape chestiunea activității în rîndurile țărănimii. Lipsa de experiență în organizarea unei asemenea activități, condițiile speciale în care se află satele noastre din regiunea centrală, ca și insuficienta claritate a directivelor cuprinse în rezoluțiile Congresului al III-lea în această chestiune, și lipsa aproape totală, atît în presa periodică cît și în celelalte publicații, a unor materiale în legătură cu munca în sînul țărănimii ne fac să ne adresăm Comitetului Central cu rugămintea de a ne trimite directive amănunțite cu caracter principial și cu caracter practic, iar pe voi, tovarășii care desfășurați aceeași activitate ca și noi, vă rugăm să ne comunicați și nouă datele practice furnizate de experiența voastră.

Socotim că e necesar să vă împărțăm nedumeririle ce ne-au fost provocate de citirea rezoluției Congresului al III-lea „despre atitudinea față de mișcarea țărănească” și să vă comunicăm planul de organizare pe care am și început să-l aplicăm în satele noastre.

„§ a) Să se propage în părțile largi ale poporului ideea că social-democrația își pune ca sarcină să sprijine în modul cel mai energic toate măsurile revoluționare ale țărănimii care sînt de natură să-i îmbunătățească situația, inclusiv confiscarea pămînturilor moșierești, a pămînturilor statului, a pămînturilor bisericesti, mănăstirești și domeniiale” (din rezoluția Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.).

În primul rînd, în acest paragraf nu se spune limpede în ce fel vor face și trebuie să facă propagandă organizațiile de partid. Pentru propagandă e nevoie, înainte de toate, de o organizație care să fie foarte aproape de cei pe care vrei să-i lămurești. Va lua o asemenea organizație forma unor comitete alcătuite din reprezentanți ai proletariatului sătesc sau vor fi posibile și alte căi de organizare, atît pentru propaganda prin viu grai cît și pentru cea în scris? Chestiunea rămîne deschisă. Același lucru se poate spune și despre promisiunea de a acorda un sprijin energic. Nu poți acorda un sprijin, și încă unul energic, decît atunci cînd există o organizație locală. Chestiunea „sprijinirii în modul cel mai energic” mi se pare, în general, extrem de vagă. Poate social-democrația să sprijine exproprierea pămînturilor moșierești care sînt cultivate în modul cel mai intensiv, cu ajutorul mașinilor, prin folosirea unor soiuri de plante superioare etc.? Treccerea unor asemenea pămînturi în mîinile unor proprietari mic-burgezi, oricîtă importanță ar prezenta îmbunătățirea situației lor, ar însemna un pas înapoi sub raportul dezvoltării capitaliste a economiei agricole

respective. Și noi, ca social-democrați, ar trebui, după părerea noastră, să facem la acest punct al „sprijinului” următoarea rezervă: „dacă exproprierea acestor pământuri și trecerea lor în proprietate țărănească (mic-burgheză) va constitui o formă superioară de dezvoltare a gospodăriei existente pe pământurile respective”.

Mai departe:

„§ d) Să se tindă spre crearea unei organizații de sine stătătoare a proletariatului agricol, spre unirea lui cu proletariatul de la orașe, sub steagul partidului social-democrat, și spre introducerea reprezentanților lui în comitetele țărănești”.

Ultima parte a acestui paragraf dă naștere la unele îndoieli. Fapt este că organizațiile burghezo-democratice, de felul „Uniunii țărănești”, și organizațiile utopiste reacționare, cum sînt acelea ale socialiștilor-revoluționari, organizează sub steagul lor atît elementele burgheze ale populației țărănești cît și pe cele proletare. Făcînd ca reprezentanții de-ai noștri, recrutați din organizațiile proletariatului agricol, să intre în asemenea comitete „țărănești”, ne vom contrazice pe noi înșine, vom proceda contrar punctului nostru de vedere asupra blocului etc.

Și aici sînt necesare, după părerea noastră, unele îndreptări, și încă dintre cele mai serioase.

Iată cîteva observații generale cu privire la rezoluțiile adoptate de Congresul al III-lea. Ar fi de dorit ca ele să fie examinate cît mai curînd cu putință și în modul cel mai amănunțit.

În ceea ce privește planul unei organizații „sătești” în Organizația noastră regională, trebuie să spunem că noi sîntem nevoiți să lucrăm în condiții pe care rezoluțiile Congresului al III-lea le trec sub tăcere. Trebuie observat, în primul rînd, că regiunea în care se desfășoară activitatea noastră — gubernia Moscova și județele mărginașe ale guberniilor învecinate — este mai ales o regiune industrială, cu o industrie meșteșugărească relativ slab dezvoltată, și că numai o parte cu totul neînsemnată din populație se ocupă numai cu agricultura. Uriașe întreprinderi textile, cu cîte 10 000—15 000 de muncitori, alternează cu fabrici mici, cu cîte 500—1 000 de muncitori, risipite prin sate și cîtune îndepărtate. S-ar părea că în asemenea condiții social-democrația găsește aici un teren foarte prielnic, dar realitatea a arătat că asemenea premise superficiale nu rezistă criticii. În marea sa majoritate, „proletariatul” nostru nu s-a despărțit nici pînă azi de pămînt, cu toate că unele fabrici au o existență de 40—50 de ani. „Satul” i-a intrat pînă într-atîta în sînge, că toate premisele psihologice și de altă natură, care la proletariatul „pur” iau naștere în procesul muncii colective, la proletariatul nostru rămîn nedezvoltate. Gospodăria agricolă a „proletarilor” noștri se prezintă ca un fel de corcitură. Țesătorul care lucrează la fabrică angajează un muncitor agricol care să-i lucreze peticul de pămînt. Pe același petic de pămînt lucrează nevasta (dacă nu lucrează la fabrică), copiii, bătrînii săi părinți, membrii invalizi ai familiei, și va lucra și el cînd va îmbătrîni sau în caz că va fi victima unui accident de muncă, și va fi concediat ca element turbulent sau suspect. Asemenea „proletari” cu greu poți să-i numești „proletari”. Prin situația lor economică, ei sînt niște pauperi. Prin ideologia lor, sînt niște mic-burghezi. Ei sînt ignoranți și conservatori. Din rîndurile

lor își recrutează elementele lor „sutele negre“. Dar în ultimul timp începe să li se trezească și lor conștiința. Datorită legăturilor stabilite prin intermediul proletariatului „pur“, noi trezim această masă întunecată din somnul ei secular, și nu fără succes. Legăturile se multiplică, iar pe alocuri se întăresc; pauperii ajung sub influența noastră, își însușesc ideologia noastră, atât cei de la fabrică cât și cei din sate. Și credem că crearea de organizații într-un mediu care nu e „pur“ proletar nu va fi ceva neortodox. N-avem alt mediu, și dacă vom insista asupra ortodoxiei și vom organiza numai „proletariatul“ agricol, vom fi nevoiți să dizolvăm organizația noastră și pe cele învecinate. Știm că ne va fi greu să luptăm împotriva dorinței de a expropria pământurile arabile și care au fost lăsate în părăsire de moșieri sau pământurile pe care părinții cu potcap și cu anterior n-au știut să le gospodărească cum trebuie. Știm că democrația burgheză, începând cu fracțiunea „morahist-democratică“ (există așa ceva în județul Ruza) și terminând cu uniunea „țărănească“, o să se bată cu noi pentru a câștiga influența asupra „pauperilor“, însă noi o să-i asumăm pe aceștia împotriva ei. Vom folosi toate forțele social-democrate din această regiune, atât pe cele intelectuale cât și pe cele muncitorești-proletare, pentru a organiza și întări comitetele noastre social-democrate de „pauperi“. Și vom face acest lucru după următorul plan: în fiecare capitală de județ sau mare centru industrial vom înființa comitete județene ale grupurilor Organizației regionale. Comitetul județean, în afară de munca de organizare pe care o va desfășura în fabricile și uzinele din raza sa teritorială, se va îngriji de constituirea de comitete „țărănești“. Din motive conspirative, aceste comitete nu vor trebui să aibă decât un număr redus de membri, aleși dintre țărani pauperi cei mai revoluționari și mai capabili. Acolo unde sînt și fabrici și țărani, este necesară organizarea lor într-un singur comitet de subgrupă.

Acest comitet trebuie, înainte de toate, să-și facă o idee clară și precisă despre condițiile locale: A) Relațiile agrare: 1) Loturile țărănești, arenda, forma de posesiune (de obște, individuală etc.). 2) Pământurile înconjurătoare: a) cui aparțin; b) ce întindere au; c) care sînt raporturile dintre țărani și aceste pămînturi; d) în ce condiții sînt folosite aceste pămînturi; 1) muncă în dijmă, 2) arendă excesivă pentru „pămînturile rășluite“ etc.; e) datorii la chiaburi; la moșieri etc. B) Dări, impozite, cifra impunerilor funciare asupra pămînturilor țărănești și moșierești. C) Ocupații sezoniere și meșteșuguri, legitimații, angajări de cu iarnă etc. D) Fabricile și uzinele locale: condițiile de muncă: 1) salariu, 2) ziua de lucru, 3) atitudinea administrației, 4) condițiile de locuit etc. E) Autoritățile: zemski naecalniți, primarul, notarul, judecătorii de plasă, străjerii, popa. F) Zemstva: consilierii aleși de țărani; slujbașii zemstvelor: învățătorul și medicul; bibliotecii, școli, ceainării. G) Adunările de plasă: componența lor și modul de conducere a treburilor. H) Organizații: „Uniunea țăranilor“, socialiștii-revoluționari, social-democrații.

Luînd cunoștință de aceste date, comitetul social-democrat țărănesc e obligat să facă în așa fel ca adunările țărănești să aprobe hotărârile care vor decurge din cutare sau cutare stare de lucruri anormală. Totodată, acest comitet desfășoară în rîndul maselor o intensă activi-

tate de propagandă și agitație în favoarea ideilor social-democrației, organizează cercuri, mitinguri-fulger, întruniri zburătoare, răspîndește manifeste și publicații, strînge bani pentru casa partidului și ține legătură cu Organizația regională prin intermediul grupului județean.

Dacă vom reuși să organizăm o serie de comitete de acest fel, succesul social-democrației va fi asigurat.

Un organizator regional

Se înțelege de la sine că nu ne vom lua sarcina de a elabora directivele practice amănunțite de care vorbește tovarășul : aceasta este misiunea tovarășilor care activează pe teren și a centrului de conducere practică din Rusia. Vrem numai să profităm de scrisoarea, atît de bogată în conținut, a tovarășului din Moscova pentru a explica rezoluția Congresului al III-lea și sarcinile imediate ale partidului în general. Din scrisoare se vede că nedumeririle provocate de rezoluția Congresului al III-lea nu se datoresc decît în parte îndoielilor de ordin teoretic. Un alt izvor de nedumeriri îl constituie o problemă nouă, care nu s-a pus mai înainte, și anume aceea a relațiilor dintre „comitetele țărănești revoluționare“ și „comitetele social-democrate“ care activează în rîndurile țărănimii. Însuși faptul că s-a pus această problemă dovedește că activitatea social-democrată în rîndurile țărănimii a făcut un însemnat pas înainte. Încep să apară la ordinea zilei unele probleme de amănunt, iscate de nevoile practice ale muncii de agitație „la țară“, care a început să se întărească și să capete forme stabile, permanente. Și autorul scrisorii scapă mereu din vedere că, reproșînd rezoluției congresului că e lipsită de claritate, el caută de fapt răspuns la o chestiune pe care congresul partidului n-a pus-o și nici nu putea s-o pună.

Așa, de pildă, nu prea are dreptate autorul cînd afirmă că nu putem face propagandă în favoarea ideilor noastre și să sprijinim mișcarea țărănească „decît“ dacă avem organizații locale. Se înțelege că este de dorit să avem asemenea organizații, și, pe măsură ce capătă o amploare mai mare, ele devin necesare ; dar o asemenea activitate este posibilă și necesară chiar și acolo unde nu există asemenea organizații. În întreaga activitate desfășurată de noi, fie și numai în sînul proletariatului de la orașe, nu trebuie să scăpăm din

vedere problema țărănească și, ca atare, trebuie să răspundim declarația făcută, prin intermediul Congresului al III-lea, *de întregul partid al proletariatului conștient* : noi sprijinim răscoala țărănească. Țăranii trebuie să fie informați asupra acestui lucru prin intermediul publicațiilor noastre, al muncitorilor, al organizațiilor speciale etc. ; ei trebuie să știe că, în acțiunea sa de sprijinire a lor, proletariatul social-democrat *nu se va da în lături* de la confiscarea pământului (adică de la expropriere fără despăgubirea proprietarilor).

Autorul scrisorii ridică aici o problemă teoretică : n-ar fi bine ca, printr-o clauză specială, să limităm exproprierea marilor moșii și transformarea lor în „proprietate țărănească mic-burgheză“ ? Dar, propunând această clauză, el restrânge în mod arbitrar sensul rezoluției adoptate de Congresul al III-lea. În rezoluție *nu se spune nicăieri* că partidul social-democrat se obligă să sprijine trecerea pământurilor confiscate tocmai în mâinile proprietarilor mic-burghezi. În rezoluție se spune : noi sprijinim toate acțiunile, „inclusiv confiscarea“, adică luarea fără despăgubire a pământurilor, dar nu se precizează cui urmează să fie date aceste pământuri. Și nu întâmplător această chestiune a fost lăsată în suspensie : în articolele apărute în ziarul „Vpered“ (nr. 11, 12, 15) * se arată că n-ar fi rațional să se procedeze la o rezolvare a ei anticipată. Acolo se arată, de pildă, că într-o republică democratică social-democrația nu poate să-și ia nici un angajament și să-și lege mâinile în chestiunea naționalizării pământului.

Într-adevăr, pentru noi, spre deosebire de socialiștii-revoluționari mic-burghezi, centrul de greutate îl constituie *azi* latura democrat-revoluționară a răscoalelor țărănești și organizarea în mod separat a proletariatului sătesc într-un partid de clasă. Esențial este azi nu să întocmim proiecte de „împărțire a pământurilor“ sau de naționalizare, ci să facem în așa fel ca țărănimea să devină conștientă de necesitatea dărîmării *revoluționare* a vechii orînduiri și să traducă în fapt această necesitate. Iată de ce insistă socialiștii-revoluționari asupra „socializării“ etc., în timp ce noi insistăm asupra constituirii de *comitete țărănești revoluționare* : fără ele,

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 350—355, și vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 45—52. — Nota red.

spunem noi, orice transformări nu prezintă nici o valoare. Cu asemenea comitete și numai sprijinindu-se pe ele este posibilă *victoria răscoalei țărănești*.

Trebuie să sprijinim prin toate mijloacele răscoala țărănească, inclusiv confiscarea pământurilor, iar nu și abstractele proiecte mici-burgheze de tot felul. Noi sprijinim mișcarea țărănească în măsura în care ea este democratică-revoluționară. Noi ne pregătim (chiar acum, imediat) să luptăm împotriva ei în cazul când ar căpăta un caracter reacționar, antiproletar. Întreaga esență a marxismului constă în această dublă sarcină, pe care numai cei ce nu înțeleg marxismul pot s-o simplifice sau s-o reducă la o singură sarcină simplă.

Să luăm un exemplu concret. Să presupunem că răscoala țărănească a învins. Comitetele țărănești revoluționare și guvernul revoluționar provizoriu (care se va sprijini, în parte, tocmai pe aceste comitete) vor putea să efectueze orice confiscare a marii proprietăți. Noi, după cum am mai spus, sîntem pentru confiscare. Dar cui recomandăm noi să fie date pământurile confiscate? În această chestiune noi nu ne-am legat și nu ne vom lega niciodată mîinile prin declarații de felul acelor pe care le propune, atît de imprudent, autorul scrisorii. El a uitat că în aceeași rezoluție a Congresului al III-lea se vorbește, în primul rînd, de „*curățirea conținutului democrat-revoluționar al mișcării țărănești de orice elemente reacționare*“, iar în al doilea rînd de necesitatea „*unei organizări de sine stătătoare a proletariatului sătesc în toate cazurile și în toate împrejurările*“. Acestea sînt direcțiile noastre. În mișcarea țărănească vor exista totdeauna și elemente reacționare, și noi le declarăm din capul locului război. Antagonismul de clasă dintre proletariatul agricol și burghezia țărănească este inevitabil, și noi îl scoatem dinainte la iveală, îl explicăm, ne pregătim să ducem luptă pe acest teren. Se prea poate ca unul dintre motivele unei asemenea lupte să-l constituie chestiunea cui să-i fie date pământurile confiscate și cum anume. Și noi nu cocoloșim această chestiune, nu promitem o împărțire egalitară, nu promitem „socializarea“ etc., ci declarăm: atunci va mai trebui încă să luptăm, să luptăm mereu pe un teren nou și cu alți aliați; atunci vom fi, fără îndoială, cu proletariatul sătesc, împreună cu întreaga clasă muncitoare, *împotriva burgheziei țărănești*.

În practică, acest lucru poate să însemne și trecerea pământului în mâinile clasei țăranilor mici proprietari, acolo unde predomină marea proprietate înrobitoare bazată pe iobăgie, unde nu există încă condițiile materiale necesare pentru marea producție socialistă, și naționalizarea în caz de completă victorie a revoluției democratice, și predarea marilor moșii capitaliste în mâinile unor *asociații muncitorești*, fiindcă de la revoluția democratică vom începe imediat și tocmai pe măsura forțelor noastre, pe măsura forțelor proletariatului conștient și organizat, să trecem la revoluția socialistă. Sintem pentru revoluția neîntreruptă. Nu ne vom opri la mijlocul drumului. Dacă nu promitem chiar acum, imediat, tot felul de „socializări“, e tocmai pentru că cunoaștem adevăratele condiții ale acestei sarcini și nu ascundem, ci dezvăluim noua luptă de clasă care se coace în adîncul maselor țărănești.

Mai întii, noi susținem pînă la capăt prin toate mijloacele, inclusiv confiscarea, pe țăran în general împotriva moșierului, și după aceea (ba nu după aceea, ci chiar în același timp) susținem proletariatul împotriva țăranului în general. A încerca să prevezi *de pe acum* care va fi combinația de forțe din sinul maselor țărănești „a doua zi“ după revoluție (după revoluția democratică) ar fi o pură utopie. Fără a cădea în aventurism, fără a trăda conștiința noastră științifică, fără a alerga după popularitate ieftină, noi putem spune și spunem *doar un singur lucru* : vom sprijini cu toate forțele noastre întreaga țăranime să facă revoluția democratică, *pentru ca să ne fie cu atît mai ușor* nouă, partidului proletariatului, să trecem cît mai repede la o sarcină nouă, superioară, la revoluția socialistă. Nu promitem nici un fel de armonie, nici un fel de egalitarism, nici un fel de „socializare“ ca urmare a victoriei *actualei* răscoale țărănești ; dimpotrivă, „promitem“ o nouă luptă, o nouă inegalitate, o nouă revoluție, spre care și năzuim. Doctrina noastră nu este atît de „dulce“ ca basmele socialiștilor-revoluționari, dar cine vrea *să fie brănit* numai cu dulcегării n-are decît să se ducă la socialiștii-revoluționari, unor asemenea oameni noi le spunem : drum bun și cale bătută.

Acest punct de vedere marxist, credem noi, rezolvă și problema comitetelor. Sintem de părere că *nu trebuie să*

existe comitete țărănești social-democrate : dacă sînt social-democrate înseamnă că nu sînt numai țărănești * ; dacă sînt țărănești înseamnă că nu sînt pur proletare, nu sînt social-democrate. Sînt mulți dintre aceia cărora le place să confunde aceste două noțiuni, însă noi nu ne enumerăm printre ei. Pretutindeni unde este cu putință, ne vom strădui să ne organizăm comitete *proprii*, comitete ale *partidului muncitoresc social-democrat*. În aceste comitete vor intra și țărani, și pauperi, și intelectuali, și prostituate (un muncitor ne-a întrebat de curînd, într-o scrisoare, de ce nu se duce muncă de agitație și printre prostituate), și soldați, și învățători, și muncitori, într-un cuvînt *toți social-democrații și nimeni în afară de social-democrați*. Aceste comitete vor conduce întreaga activitate social-democrată în toată amploarea ei, căutînd totuși să organizeze în mod special și aparte proletariatul sătesc, căoi social-democrația este partidul de clasă al proletariatului. A considera că organizarea unui proletariat care nu s-a debarasat încă complet de diferitele rămășițe ale trecutului este ceva „neortodox“ înseamnă a comite o gravă eroare, și am vrea să credem că pasajele din scrisoare care se referă la această chestiune se întemeiază pe o simplă neînțelegere. Proletariatul orășenesc, proletariatul industrial, va forma în mod inevitabil nucleul de bază al partidului nostru muncitoresc social-democrat, dar va trebui să atragem spre partidul nostru, să educăm, să organizăm pe toți cei ce muncesc și sînt exploatați, cum spune și programul nostru, pe toți, fără excepție : și pe meșteșugari, și pe pauperi, și pe cerșetori, și pe servitori, și pe vagabonzi, și pe prostituate, bineînțeles cu condiția necesară și obligatorie ca ei să adere la social-democrație, iar nu social-democrația la ei, ca ei să adopte punctul de vedere al proletariatului, iar nu proletariatul pe al lor.

Dar la ce servesc atunci comitetele țărănești revoluționare ? va întreba cititorul. Înseamnă că nu e nevoie de ele. Ba da, este nevoie. Idealul nostru este să creăm pretutindeni la sate comitete pur social-democrate, care să încheie apoi înțelegeri cu *toate* elementele, grupurile și cercurile țărănești democratice revoluționare în vederea formării de

* Mai departe, în manuscris urmează cuvintele : „și nu au de loc un caracter specific țărănesc“. — *Nota red.*

comitete țărănești revoluționare. Avem aici o perfectă analogie cu caracterul de sine stătător al partidului muncitoresc social-democrat la orașe și alianța lui cu toți democrații revoluționari în vederea insurecției *. Sîntem pentru răscoala țărănimii. Sîntem în mod categoric împotriva amestecului laolaltă și a contopirii unor elemente de clasă eterogene și a unor partide eterogene. Vrem ca social-democrația să împingă înainte spre insurecție *întreaga* democrație revoluționară, s-o ajute să se organizeze în întregime, *să meargă alături* de ea – dar fără să se contopească cu ea – pe bariade la orașe, împotriva moșierilor și a poliției la sate.

Trăiască insurecția de la orașe și de la sate împotriva absolutismului! Trăiască social-democrația revoluționară, detașamentul de avangardă al întregii democrații revoluționare în actuala revoluție!

„Proletarii” nr. 16
din 14 (1) septembrie 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

* Mai departe, în manuscris urmează propoziția: „Mișcarea țărănească este începutul răscoalei țărănești”. — *Nota red.*

CE VOR ȘI DE CE SE TEM BURGHEZII NOȘTRI LIBERALI ?

La noi, în Rusia, educația politică a poporului și a intelectualității se află încă la un nivel extrem de scăzut. La noi nu s-au format încă aproape de loc convingeri politice clare și concepții partinice ferme. La noi se dă prea lesne crezare oricărui protest îndreptat împotriva absolutismului, și orice critică referitoare la caracterul și esența acestui protest este privită cu ostilitate, fiind considerată ca o dăunătoare încercare de dezbinare a mișcării de eliberare. Nu este de mirare că, sub acest steag comun al eliberării, și o publicație ca „Osvobojdenie“, care apare sub îngrijirea d-lui Struve, este răspândită pe scară largă în rândurile intelectualilor liber-cugetători de tot felul, care suportă cu greu o analiză a conținutului de clasă al liberalismului „osvobojdenist“.

Dar liberalismul osvobojdenist nu este altceva decât o expresie mai sistematică, ferită de rigorile cenzurii, a principalelor trăsături ale întregului liberalism rus. Cu cât revoluția înaintază, cu atât se demască mai mult acest liberalism, cu atât devine mai puțin scuzabilă teama de a privi adevărul în față, de a înțelege adevărata esență a acestui liberalism. Extrem de semnificative sînt, în această privință, „Scrisorile politice“ ale cunoscutului istoric Pavel Vinogradov, apărute în binecunoscutul organ liberal „Russkie Vedomosti“ (din 5 august). Nu mai puțin semnificativ este faptul că și alte ziare liberale, ca „Nașa Jizn“, au reprodus extrase din această respectabilă lucrare, fără să spună nici un cuvînt de reprobare sau de revoltă. D-l Pavel Vinogradov a exprimat

deosebit de pregnant interesele, tactica și psihologia burgheziei egoiste : sinceritatea lui va fi socotită poate, inoportună de unii liberali mai abili, dar ea este cu atât mai prețioasă pentru muncitorii conștienți. Iată cuvintele cu care se încheie articolul d-lui Vinogradov și care exprimă chintesența lui :

„Nu știu dacă Rusia va mai reuși să treacă la o nouă orînduire, urmînd o cale apropiată de aceea pe care a mers Germania în 1848, dar nu mă îndoiesc că trebuie depuse toate eforturile pentru a porni pe această cale, și nu pe cea aleasă de Franța în 1789.

Dacă societatea rusă, care e lipsită de maturitate, prost încheată și plină de discordii intestine, ar apuca pe această din urmă cale, ar fi amenințată de primejdii nemaipomenite, poate chiar de catastrofă. Nu este de dorit să se ajungă la lecții concrete pe tema puterii, a regimului, a unității naționale, a organizării sociale, cu atât mai mult cu cît aceste lecții concrete i-ar fi date fie de către ureadnic, care ar prinde noi forțe, fie de către vagmistrul german, căruia anarhia din Rusia i-ar oferi o misiune providențială“.

Iată ce-l preocupă mai mult decît orice pe burghezul rus : primejdiile nemaipomenite ale „căii“ lui 1789 ! Burghezul n-are nimic împotriva căii parcurse de Germania în 1848, dar va depune „toate eforturile“ pentru a evita calea pe care a mers Franța. Iată o cugetare instructivă, asupra căreia merită să medităm adînc și îndelung.

În ce constă deosebirea radicală dintre cele două căi ? În aceea că revoluția burghezo-democratică, înfăptuită de Franța în 1789, iar de Germania în 1848, a fost în primul caz dusă pînă la capăt, iar în al doilea caz nu ; în primul caz ea a mers pînă la republică și la libertate deplină, iar în al doilea s-a oprit fără să doboare monarhia și reacțiunea ; în al doilea caz revoluția s-a desfășurat mai ales sub conducerea burgheziei liberale, care a dus la remorca ei clasa muncitoare încă insuficient de puternică, pe cînd în primul caz ea a fost efectuată, fie și numai într-o anumită măsură, de masa activ revoluționară a poporului, a muncitorilor și țăranilor, care a înlăturat, fie și numai temporar, solida burghezie moderată ; în al doilea caz s-a ajuns repede la „pacificarea“ țării, adică la înăbușirea poporului revoluționar și la triumful „ureadnicului și vagmistrului“, iar în primul caz s-a ajuns, pentru o anumită perioadă, la dominația exercitată de poporul revo-

luționar, care a zdrobit împotrivirea „ureadnicilor și a vag-miștrilor“.

Și iată că eruditul lacheu al burgheziei ruse își spune cuvântul în coloanele „celui mai respectabil“ organ liberal, punând lumea în gardă împotriva primejdiei pe care o prezintă prima cale, cea „franceză“. Eruditul istoric preferă calea „germană“, și acest lucru ni-l spune în mod deschis. El știe perfect de bine că această cale germană n-a putut evita o insurecție armată a poporului. În anii 1848 și 1849 au avut loc în Germania o serie întreagă de insurecții și au existat chiar o serie de guverne revoluționare provizorii. *Dar nici una dintre aceste insurecții n-a fost pe deplin victorioasă.* Cea mai reușită dintre ele, cea de la Berlin din 18 martie 1848, nu s-a soldat cu răsturnarea puterii regale, ci cu *concesii* făcute de rege, care și-a păstrat puterea și a știut să se redreseze foarte repede după această înfringere parțială și să revină asupra tuturor concesiilor.

Prin urmare, eruditul istoric al burgheziei nu se teme de insurecția poporului, *ci de victoria lui.* El n-are nimic împotriva ca reacțiunea, birocrăția – acea birocrăție pe care el o urăște atât de mult – să fie puțin scuturată de popor. *El se teme ca nu cumva poporul să răstoarne puterea reacționară.* El detestă absolutismul și dorește din toată inima ca el să fie răsturnat, dar după el pericolul de *pieire* a Rusiei nu-l constituie menținerea absolutismului, otrăvirea organismului poporului prin descompunerea lentă a parazitului care n-a fost omorât – puterea monarhică –, *ci victoria deplină a poporului.*

Acest erou al științei de doi bani știe prea bine că perioada revoluției este o perioadă de lecții concrete pentru popor, dar el nu dorește lecții concrete pe tema *nimicirii reacțiunii*, ci caută să ne sperie cu lecții concrete pe tema *nimicirii revoluției.* El se teme, mai rău ca de foc, de calea pe care, urmînd-o, revoluția ar repurta, fie și pentru scurt timp, o victorie deplină, și de aceea dorește din tot sufletul să se producă un *dezno-dămînt* de felul celui german, în care reacțiunea a repurtat o victorie completă pentru perioade foarte îndelungate.

El nu dorește izbucnirea revoluției în Rusia, ci caută doar să-i micșoreze vina. El nu dorește o revoluție victorioasă, ci una care să nu reușească. El consideră că reacțiunea este un

fenomen necesar și normal, natural și durabil, temeinic și înțelept. El vede în revoluție un fenomen nefiresc, himeric, nedrept, care în cel mai bun caz poate fi *justificat*, într-o anumită măsură, prin instabilitatea, „slăbiciunea” și „inconsistența” guvernului absolutist. Acest istoric „obiectiv” nu vede în revoluție cel mai legitim drept al poporului, ci doar un mijloc păcătos și periculos de atenuare a exceselor reacțiunii. Pentru el, o revoluție pe deplin învingătoare înseamnă „anarhie”, în timp ce reacțiunea care a învins pe deplin nu este anarhie, ci numai o mică exagerare a unor anumite funcții necesare ale statului. El nu cunoaște altă „putere” în afară de cea monarhică, altă „orînduire” și altă „organizare socială” în afară de cea burgheză. Dintre forțele europene cărora revoluția din Rusia „le-ar oferi o misiune providențială”, el știe doar de „vagmistrul german”, dar nu știe și nu vrea să știe de *muncitorul social-democrat german*. Lui îi repugnă, mai mult decît orice, „prezumția” acelor care „și-au pus în gînd s-o ia înaintea burgheziei occidentale” (d-l profesor pune cuvîntul burghezie în ghilimele ironice : au găsit, vrea dînsul să spună, un termen atît de absurd pentru cultura europeană, e-u-ro-pea-nă !). Acest „istoric obiectiv” închide cu indulgență ochii asupra faptului că tocmai datorită inverteții mîrșavii absolutiste din Rusia stă Europa pe loc de zeci și zeci de ani sau dă înapoi din punct de vedere politic. El se teme de lecțiile concrete ale „ureadnicului, care ar prinde forțe noi”, și de aceea – ca un grozav conducător al poporului și ca un mare om politic ce se crede – ne pune în gardă, în primul rînd, împotriva unei înfrîngerii decisive a tuturor „forțelor” ureadnicului modern. Ce figură slugarnică, demnă de dispreț ! Și ce josnică trădare a revoluției sub paravanul unei analize pretins științifice și pretins obiective a problemei ! Scutură-l puțin pe rus și vei da de tatar, spunea Napoleon. Scutură-l pe burghezul liberal rus, spunem noi, și vei da de un ureadnic îmbrăcat în tunică nouă, căruia i se lasă $\frac{9}{10}$ din *vechea* lui forță, pornindu-se de la considerentul profund „științific” și „obiectiv” că altfel ar fi, poate, ispitit „să prindă forțe noi” ! În fiecare ideolog al burgheziei sălășluiește un meschin suflet de negustor ; el nu se gîndește cum să nimicească *forțele* reacțiunii și ale „ureadnicului”, ci

cum să-l corupă, să-l mituiască, să-l îmblânzească pe acest ureadnic, încheind cât mai repede o tranzacție cu el.

Cît de bine confirmă acest ideolog atît de doct al burgheziei tot ce am spus noi de atîtea ori în „Proletarii“ despre esența și caracterul liberalismului rus ! Spre deosebire de burghezia europeană, care la timpul ei a fost revoluționară și care după zeci de ani a trecut de partea reacțiunii, înțelepții noștri autohtoni sar sau vor să sară imediat peste revoluție, pentru a trece la dominația moderată și ordonată a burgheziei reacționare. Burghezia, prin situația ei de clasă, nu este și nu poate fi amatoare de revoluție. Ea nu vrea altceva decît să încheie o tranzacție cu monarhia, îndreptată împotriva poporului revoluționar ; ea nu vrea altceva decît să se furișeze la putere pe la spatele acestui popor.

Și cît de instructivă este lecția pe care o dă acest înțelept burghez liberal acelor doctrinari ai social-democrației care au ajuns pînă acolo încît au elaborat rezoluția de mai jos, care a fost adoptată de neoiscriștii din Caucaz și aprobată *in mod special* de redacția „Iskrei“, într-o foaie volantă specială ! Această rezoluție (împreună cu aprobarea „Iskrei“) a fost în întregime reprodusă în broșura „Două tactici“ a lui N. Lenin (pag. 68-69) *, dar cum ea e prea puțin cunoscută de tovarășii din Rusia, fiindcă redacția „Iskrei“ n-a binevoit să reproducă în ziarul său această rezoluție - după părerea ei, „foarte reușită“ -, o publicăm noi aici în întregime, ca să servească de învățătură pentru toți social-democrații și ca „Iskra“ să se facă de rușine :

„Socotim că e de datoria ei să folosească momentul revoluționar pentru a adînci conștiința social-democrată a proletariatului, conferința (conferința din Caucaz a neoiscriștilor), urmărind să asigure partidului cea mai deplină libertate de a critica orînduirea de stat burgheză în curs de formare, se pronunță împotriva constituirii unui guvern provizoriu social-democrat, precum și împotriva intrării într-un asemenea guvern, și consideră că e mai indicat să exercite o presiune din afară asupra guvernului provizoriu burghez, pentru a democratiza, în limita posibilităților, orînduirea de stat. Conferința este de părere că formarea unui guvern provizoriu de către social-democrați sau intrarea lor într-un asemenea guvern ar duce, pe de o parte, la îndepărtarea de partidul social-democrat a maselor largi proletare dezamăgite de el, deoarece social-democrația, cu toate că va deține puterea, nu va putea

* Vezi volumul de față, pag. 80-81. — Nota red.

să satisfacă nevoile vitale ale clasei muncitoare. atîta timp cît nu va fi înfăptuit socialismul, iar pe de altă parte clasele burgheze vor fi silite să se îndepărteze de revoluție, făcînd astfel să slăbească avîntul ei“.

Această rezoluție constituie o rușine, fiindcă ea (independent de voința și de conștiința autorilor ei care au pornit pe panta oportunismului) trădează interesele clasei muncitoare și face jocul burgheziei. Această rezoluție consfințește transformarea proletariatului, pentru perioada revoluției democratice, într-o anexă a burgheziei. E de ajuns să punem această rezoluție alături de citatul, reprodus de noi mai sus, din articolul d-lui Vinogradov (și asemenea citate pot fi găsite cu sutele și cu miile în publicistica liberală) pentru a vedea în ce mlaștină s-au împotmolit neoiscriștii. Or, d-l Vinogradov, acest ideolog atît de tipic al burgheziei, *a și abandonat* cauza revoluției. N-a redus el prin aceasta „amplourea revoluției“, domnilor neoiscriști? N-ar fi oare cazul ca dv. să cereți scuze d-lui Vinogradov și celor de teapa lui și să-i implorați, *cu prețul renunțării dv. la conducerea luptei revoluționare*, săs nu „abandoneze cauza revoluției“?

„Proletarii“ nr. 16
din 14 (1) septembrie 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

TEORIA GENERAȚIEI SPONTANEE

„Iskra» a arătat că adunarea constituantă se poate forma prin generație spontanee, fără intervenția vreunui guvern, cu alte cuvinte și fără a celui provizoriu. De acum încolo această teribilă problemă poate fi socotită ca definitiv rezolvată și toate controversele în legătură cu ea trebuie să înceteze“.

Așa scrie Bundul⁹⁸ în „Poslednie Izvestia“ nr. 247, cu data de 1 septembrie (19 august). Dacă el n-a avut intenția să facă o ironie, nici nu ne putem închipui o mai bună „dezvoltare“ a concepțiilor iskriste. În orice caz, teoria „generației spontanee“ a fost demonstrată, „teribila problemă“ a fost definitiv rezolvată, controversele „trebuie să înceteze“. Ce fericire a dat peste noi ! De acum încolo putem trăi și fără să mai dezbatem această teribilă problemă, punîndu-ne toată nădejdea în teoria, de curînd apărută, a „generației spontanee“, care e simplă și limpede ca niște ochi de copil. Ce-i drept, această teorie a generației spontanee nu s-a ivit spontan, ci a apărut, în văzul tuturor, ca rod al conviețuirii Bundului cu noua „Iskră“ ; dar nu originea teoriei interesează în cazul de față, ci valoarea ei !

Cît de lipsiți de perspicacitate au fost bieții social-democrați ruși, care au discutat această „teribilă problemă“ atît la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. cît și la conferința neoiskriștilor ! Unii au tot vorbit despre necesitatea unui guvern provizoriu *pentru* ca adunarea constituantă să nu ia naștere prin generație spontanee ; ceilalți (vezi rezoluția conferinței) au fost de părere că „victoria hotărîtoare a revoluției

asupra țarismului“ „poate fi marcată“ și „prin hotărîrea unei instituții reprezentative oarecare de a convoca, sub presiunea revoluționară directă a poporului, adunarea constituantă“, și nimănui – nici chiar redacției noii „Iskre“ împreună cu Plehanov, care a fost în întregime prezentă la conferință – nu i-a trecut prin minte să susțină ceea ce acum „Iskra a arătat“, iar Bundul a rezumat, a consacrat și a botezat cu un minunat cuvîntel. Ca toate descoperirile geniale, *teoria generației spontanee, cu aplicare la adunarea constituantă*, a făcut deodată lumină în haos. Acum totul este limpede. N-are nici un rost să ne gîndim la un guvern revoluționar provizoriu (amintiți-vă de faimoasa maximă a „Iskrei“: să nu vă spurcați gura prin îmbinarea cuvintelor „trăiască“ și „guvern“ !), n-are nici un rost să facem pe membrii Dumei de stat să-și ia „obligația revoluționară“ de „a transforma Duma de stat într-o adunare revoluționară“ (Cerevanin în nr. 108 al „Iskrei“). *Adunarea constituantă poate să ia naștere în mod spontan !!* Va fi o procreație imaculată a poporului însuși, care nu se va spurca cu nici un fel de „mijlocire“ a guvernului, fie el și provizoriu, fie el și revoluționar. Va fi o naștere „fără stricăciune“, pe calea pură a votului universal, fără nici un fel de luptă „iacobină“ pentru putere, fără nici un fel de întinare a cauzei sfinte prin trădarea ei de către adunările reprezentative burgheze și chiar fără intervenția moașelor brutale, care pînă acum, în această lume spurcată, păcătoasă, necurată, și-au făcut în mod regulat apariția pe scenă ori de cîte ori vechea societate purta în pîntecele ei o societate nouă.

Trăiască generația spontanee ! Toate popoarele revoluționare de pe întregul cuprins al Rusiei trebuie să aprecieze acum „posibilitatea“, deci și necesitatea, *pentru ele*, a acestei căi, care este cea mai rațională, mai ușoară și mai simplă cale spre libertate ! Să se înalțe cît mai repede un monument în cinstea Bundului și a noii „Iskre“, procreatorii spontani ai teoriei generației spontanee !

Totuși, oricît am fi de orbiti de strălucitoarea lumină a noii descoperiri științifice, trebuie să ne ocupăm puțin și de unele mici particularități prozaice ale acestei creații sublime. Dacă la Hamburg luna este foarte prost făcută⁹⁹, apoi nici noile teorii fabricate în redacția „Poslednie Izvestiia“ nu de-

notă prea multă migală. Rețeta este simplă și de mult îndrăgită de oamenii care n-au păcătuit niciodată prin cea mai mică idee proprie : se iau concepții opuse, se amestecă împreună și apoi se împarte amestecul pe din două ! Vom lua de la „Proletarii“ critica alegerilor populare în regimul absolutist, iar de la „Iskra“ condamnarea „teribilei probleme“ ; de la „Proletarii“ boicotul activ, iar de la „Iskra“ afirmația că insurecția nu-i bună de lozincă... așa cum „fiecare albiniță își ia dijma de la fiecare florică“¹⁰⁰. Și bunii noștri bundiști se împăunează mulțumiți de sine, bucurându-se că s-a pus capăt controverselor în legătură cu teribila problemă, și se admiră : cum am reușit noi să fim mai presus de îngustimea și unilateralitatea de concepții a celor două părți aflate în controversă !

E ceva care nu se prea potrivește în cele spuse de voi, tovarăși bundiști. Voi nu ne-ați indicat alte „căi de generație spontanee“ în afară de cea neoiskristă. Iar în ce privește calea neoiskristă, chiar voi ați fost nevoiți să recunoașteți că, „în regimul absolutist și împotriva voinței unui guvern care are în mînile sale întreaga mașină de stat“, alegerile de reprezentanți ai poporului nu poate fi decît o *farsă*. Nu ne părăsiți în mijlocul drumului, voi, creatori ai noii teorii, și spuneți-ne pe ce „cale“, în afară de cea neoiskristă, vă „închipuiți“ voi că e posibilă „generația spontanee“ ?

Împotriva celor afirmate de „Iskra“, „Proletarii“ a scris că în regimul absolutist alegerile vor putea fi efectuate numai de osvobojeniști, care le vor prezenta bucuros drept alegeri populare *. Bundul răspunde : „Acest argument nu rezistă la nici o critică, fiindcă nu încapе îndoială că absolutismul nu va permite nimănui, inclusiv osvobojeniștilor, să efectueze alegeri în afara limitelor stabilite de lege“. Ne permitem respectuos să facem următoarea observație : zemții, delegații consiliilor orășenești și membrii „uniunilor“ au făcut și fac alegeri. Acesta e un fapt concret. Dovadă numeroasele lor birouri.

Bundul scrie : „În general (!), nu se poate face agitație împotriva Dumei în numele insurecției armate, deoarece insurecția, fiind doar un mijloc de înfăptuire a revoluției politice,

* Vezi volumul de față, pag. 182—183. — *Nota red.*

nu poate în cazul de față" (și nu „în general“ ?) „să servească drept lozincă de agitație. Dumei i se poate riposta, și trebuie să i se riposteze, prin lărgirea și adîncirea agitației politice pentru o adunare constituantă aleasă prin vot universal etc.“ La care noi răspundem : în primul rînd, dacă bundiștii ar fi reflectat cît de cît sau dacă, pur și simplu, ar fi înțeles programul partidului nostru, ar fi văzut că adunarea constituantă nu este nici ea decît un „mijloc“. Este o absurditate să declari că un mijloc este nimerit pentru lozincă, iar celălalt, „în general“, nu este nimerit. În al doilea rînd, noi am explicat de multă vreme și în nenumărate rînduri, în mod amănunțit, că lozincă adunării constituante, luată singură, nu e bună de nimic, deoarece ea a devenit o lozincă osvobojdensistă, o lozincă a „conciliatorilor“ burghezi (vezi „Proletarii“ nr. 3 și 4)*. În ce privește burghezia liberală-monarhistă, este cît se poate de firesc ca ea să lase în umbră problema *modului* cum trebuie convocată adunarea constituantă. Reprezentanților proletariatului revoluționar, dimpotrivă, le este cu totul nepermisă o asemenea atitudine. Teoria generației spontanee li se potrivește perfect de bine celor dintîi ; pe aceștia din urmă ea nu poate decît să-i facă de rușine în fața muncitorilor conștienți.

Ultimul argument al Bundului este : „Insurecția armată este necesară, și pentru ea trebuie să ne pregătim, să ne pregătim și iar să ne pregătim. Dar deocamdată nu sîntem în stare s-o provocăm, așa că (!!) nu e cazul s-o legăm de Dumă“. La care noi răspundem : 1) Să recunoști necesitatea insurecției și a pregătirilor în vederea ei și în același timp să strîmbi din nas cu dispreț cînd este vorba de problema „drujinilor“ („luată din arsenalul grupului «Vpered»“, după cum scrie Bundul) înseamnă să te contrazici singur, înseamnă să dovedești că nu te gîndești îndeajuns la ceea ce scrii. 2) Guvernul revoluționar provizoriu este un organ al insurecției. Această teză, exprimată în mod deschis în rezoluția Congresului al III-lea, a fost adoptată, în ceea ce are ea esențial, și de conferința neoiscriștilor, deși după părerea noastră ea a fost exprimată în chip mai puțin reușit (guvern revoluționar provizoriu, „născut dintr-o insurecție populară

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 261, 268—275. — Nota red.

victorioasă" : și logica, și experiența istoriei ne arată că sînt posibile guverne revoluționare provizorii ca organe ale unei insurecții care nu este de loc victorioasă sau nu este pe deplin victorioasă ; în afară de aceasta, guvernul revoluționar provizoriu nu numai că „se naște“ din insurecție, dar o și conduce). Bundiștii nu încearcă să conteste această teză, care, de altfel, nici nu poate fi contestată. A recunoaște că insurecția e necesară, că ea trebuie pregătită, și a cere în același timp să se pună capăt discuțiilor în legătură cu „teribila problemă“ a guvernului provizoriu înseamnă să nu te gîndești la ce scrii. 3) Cele spuse cu privire la formarea adunării constituante „fără intervenția vreunui guvern, prin urmare și a celui provizoriu“, nu sînt altceva decît o frază *anarhistă*. Ele se situează în mod categoric pe același plan cu faimoasa frază *iskristă* despre „spurcarea“ gurii prin îmbinarea cuvintelor „trăiască“ și „guvern“. Ea vedește o neînțelegere a însemnătății pe care o are puterea revoluționară ca unul dintre „*mijloacele*“ cele mai importante și superioare de înfăptuire a revoluției politice. „*Liberalismul*“ ieftin de care face aici paradă Bundul după exemplul „*Iskrei*“ (în general fără nici un guvern, fie el și provizoriu !) este de fapt un liberalism anarhist. Formarea adunării constituante *fără sprijin* din partea insurecției este o idee demnă doar de niște burgezi vulgari, după cum văd și tovarășii bundiști. Dar o insurecție *fără sprijinul* unui guvern revoluționar provizoriu nu poate fi nici populară și nici victorioasă. Sîntem nevoiți încă o dată, cu tot regretul, să constatăm că bundiștii nu pot de loc să se descurce. 4) Dacă este necesar să ne pregătim de insurecție, atunci trebuie neapărat să ne gîndim la răspîndirea și explicarea lozincilor : insurecție populară armată, armată revoluționară, guvern revoluționar provizoriu. Trebuie să studiem noi înșine noile metode de luptă, condițiile în care urmează să fie ele aplicate, formele lor, pericolele pe care le prezintă, înfăptuirea lor practică etc. și să le explicăm masei. 5) Afirmatia că „deocamdată nu sîntem în stare să dezlănțuim o insurecție“ nu este întemeiată. Cele întîmplute pe „*Potemkin*“ au arătat mai degrabă că *nu sîntem în stare să împiedicăm izbucnirile premature ale insurecției în curs de pregătire*. Marinarii de pe „*Potemkin*“ erau mai puțin pregătiți decît cei de pe alte vase și răscoala lor

n-a fost atît de completă pe cît putea să fie. Ce concluzie se poate trage de aici? Concluzia că, atunci cînd se pregătește o insurecție, trebuie împiedicate izbucnirile premature ale insurecției aflate în curs de pregătire sau aproape pregătite, că insurecția care se dezvoltă în mod spontan *o ia înaintea* muncii conștiente și sistematice pe care o desfășurăm noi pentru pregătirea ei. Și acum nu sîntem în stare să împiedicăm izbucnirile de insurecție care au loc ici și colo în mod răzleț, izolat, spontan. Cu atît mai mult sîntem obligați să *ne grăbim* să popularizăm și să explicăm toate sarcinile politice și toate condițiile politice necesare pentru ca insurecția să fie încununată de succes. Cu atît mai stupide sînt, prin urmare, propunerile de a pune capăt discuțiilor în legătură cu „teribila problemă“ a guvernului provizoriu. 6) Este justă oare ideea că „nu e cazul să legăm chestiunea insurecției de aceea a Dumei“? Nu, ea este eronată. Este absurd să se fixeze dinainte momentul insurecției, și mai ales ca acest lucru să fie făcut de noi, cei de aici, din străinătate. Și nici nu este vorba despre o „legare“ în acest sens, după cum a arătat, în repetate rînduri, „Proletarii“. Dar *agitația și propaganda în vederea insurecției* trebuie „legate“ de toate evenimentele politice importante și care frămîntă poporul. Toată această controversă a noastră are drept scop să stabilească ce lozincă agitatorică trebuie să punem în centrul întregii noastre campanii de agitație „pentru Dumă“. Reprezintă oare Duma un asemenea eveniment? Fără îndoială că da. Vom fi oare întrebați de către muncitori și țărani: cum e mai bine să procedăm pentru a da o ripostă Dumei? Fără îndoială că ne vor întreba, și ei ne întrebă de pe acum. Cum să le răspundem la asemenea întrebări? Firește că nu invocînd generația spontanee (asta e bună doar pentru a-i face pe oameni să rîdă), ci *explicîndu-le* care sînt condițiile, formele, premisele, sarcinile și organele *insurecției*. Cu cît vom reuși să dăm explicații mai bune, cu atît vor exista mai multe probabilități ca inevitabilele izbucniri de insurecție să se transforme mai ușor și mai repede într-o mare insurecție victorioasă.

O ÎNTÎLNIRE ÎNTRE PRIETENI

În ultimele zile, ziarele din străinătate, care urmăresc cu multă atenție desfășurarea crizei politice din Rusia, au adus o serie de știri interesante despre acțiunile zemților și ale osvobojdeniștilor. Iată aceste știri :

„După două ceasuri de dezbateri, conferința de la Petersburg a mareșalilor nobilimii a ajuns la o înțelegere deplină cu ministrul de interne cu privire la alegerile“ pentru Duma de stat („Vossische Zeitung“¹⁰¹ din 16 septembrie). „Din toate guberniile și orașele Rusiei se anunță că majoritatea alegătorilor manifestă o indiferență totală față de drepturile politice ce le-au fost acordate“ (ibid.). Golovin (președintele consiliului zemstvei guberniale Moscova) duce tratative cu Durnovo (guvernatorul general al Moscovei) în vederea aprobării congresului zemților. Durnovo i-a spus lui Golovin că are toată simpatia pentru zemți, dar că i s-a dat ordin să împiedice prin orice mijloace ținerea congresului. Golovin s-a referit la congresul profesorilor. Durnovo i-a răspuns că „asta e cu totul altă chestiune, fiindcă studenții, în orice caz, trebuiau convinși să se prezinte la cursuri“ („Frankfurter Zeitung“ din 17 septembrie). „S-a aprobat convocarea congresului zemților pentru data de 25 septembrie, la Moscova, în vederea discutării programului electoral, cu condiția ca el să se ocupe numai de această problemă“ („Times“ din 18 septembrie, telegramă din Petersburg). „D-l Golovin a făcut azi o vizită guvernatorului general, cu care a avut o convorbire în legătură cu apropiatul congres al zemților. Excelența sa a declarat că s-a aprobat ținerea congresului, dar că el trebuie

să se limiteze la dezbateră a trei probleme : 1) participarea zemstvelor și orașelor la alegerile pentru Duma de stat ; 2) organizarea campaniei electorale ; 3) participarea zemstvelor și a orașelor la acțiunea de ajutorare a înfometaiților“ (ibid., telegramă din Moscova).

Prietenii s-au întâlnit și s-au înțeles prietenește. Înțelegerea dintre Golovin (conducător al partidului zemstvelor) și Durnovo a fost încheiată. Numai niște prunci ar putea să nu vadă că această înțelegere e bazată pe concesii reciproce, pe principiul do ut des (îți dau ca să-mi dai). Ce concesie a făcut absolutismul este clar : el a aprobat ținerea congresului. Ce concesie a făcut partidul zemstvelor (sau al osvobojenștilor ? Allah să-i mai descurce ! Dar face să-și dea osteneala?), nimeni nu spune. Burghezia are toate motivele să țină ascunse negocierile ei cu absolutismul. Dar dacă nu cunoaștem detaliile, amănunțele, apoi cunoaștem cât se poate de bine *esența* concesiilor făcute de burghezie. *Burghezia a promis absolutismului că-și va mai potoli elanul ei revoluționar*, care consta în aceea că cei de la curte vedeau în Petrunkevici un fost revoluționar... *Burghezia a promis că va răspunde la mica concesie printr-o concesie*. Cât de mare este această concesie, nu știm. Dar știm că „prețul cerut“ de burghezie a fost dublu: în ceea ce privește poporul – o constituție monarhică cu două camere ; în ceea ce privește țarul – convocarea reprezentanților poporului și atât (căci de ceva mai mult faimoasa delegație a zemților nici nu a îndrăznit să-i vorbească lui Nicolaie al II-lea). Și acum burghezia a promis absolutismului că-i mai reduce din acest preț. *Ea a promis să fie credincioasă, leală și legală* *.

Prietenii s-au întâlnit și s-au înțeles prietenește.

Cam în același timp au început să se întâlnească și să se înțeleagă și alți prieteni. Corespondentul din Petersburg al lui „Frankfurter Zeitung“, ziarul celor de la bursă, comunică (la 15 septembrie) că, după cât se pare, la Moscova s-a ținut un congres secret al „Uniunii de eliberare“¹⁰². „În cadrul

* La 21 septembrie st. n., ziarele din străinătate au comunicat din Petersburg că biroul congresului zemstvelor primește numeroase scrisori din partea celor care refuză să participe la congresul de la 25 septembrie pe motiv că *programul congresului a fost considerabil ciuntit de către guvern*. Nu garantăm exactitatea acestei știri, dar, chiar dacă nu este vorba decât de un zvon, el confirmă în mod indiscutabil părerea noastră despre semnificația tratativelor dintre Golovin și Durnovo.

adunării s-a hotărît transformarea «Uniunii de eliberare» în *partid constituțional-democrat*. Această propunere a fost făcută de zemeții care fac parte din «Uniunea de eliberare», și congresul (sau conferința?) a adoptat-o în unanimitate. Apoi au fost aleși 40 de membri ai «Uniunii de eliberare», care au fost însărcinați cu elaborarea și redactarea *programului partidului*. Această comisie își va începe curînd lucrările“. S-a discutat problema Dumei de stat. După dezbateri însuflețite s-a luat hotărîrea *de a participa la alegeri*, „cu condiția însă ca membrii de partid care vor fi aleși în Duma de stat să meargă acolo nu pentru a se ocupa de treburile curente, ci pentru a continua lupta „chiar înăuntrul Dumei“. În cadrul dezbaterilor s-a stăruit asupra imposibilității unui boicot pe scară largă (sau sub toate aspectele, weitgehender), deși numai un asemenea boicot ar avea sens. (Și nu s-a găsit nimeni, domnilor, în această adunare a dv., care să strige : nu spune nu pot, ci spune nu vreau? – Nota redacției ziarului „Proletarii“.) Dar adunarea consideră că Duma de stat este un teren propice pentru propagarea ideilor democratice. „Orice adevărat prieten al poporului – se spune în procesul-verbal al adunării –, orice prieten al libertății va intra în Duma de stat numai cu scopul de a lupta pentru un stat constituțional“. (Amintiți-vă de S.S. de la „Osvobojudenie“, care explica tuturor că pentru intelectualitatea radicală centrul de greutate îl constituie lărgirea dreptului de vot, iar pentru zemeți, moșieri și capitaliști lărgirea drepturilor Dumei de stat. – Nota redacției ziarului „Proletarii“.) „Totodată adunarea a arătat că, în această luptă, membrii democrați ai Dumei trebuie să caute să ajungă la o *ruptură totală cu guvernul actual* (subliniat în textul original) și nu trebuie să se teamă de o asemenea ruptură. Aceste hotărîri ale adunării vor fi, bineînțeles, publicate și difuzate“. (Redacția ziarului „Proletarii“ nu a primit pînă acum din Rusia această foaie volantă și nu are nici o știre în legătură cu ea.) „Influența «osvobojudeniștilor», cum își spun membrii «Uniunii de eliberare», este foarte mare. Printre ei se numără reprezentanți ai celor mai diverse cercuri ale societății, în fruntea cărora se află militanți ai zemstvelor. De aceea propaganda electorală desfășurată de ei în cercurile apropiate ale societății, care satisfac cerințele cenzitare, capătă o importanță deosebită. Nu încapă îndoială

că un puternic nucleu de osvobojeniști va pătrunde în Duma de stat și va forma aripa ei stîngă de îndată ce această Dumă se va transforma într-o reprezentanță cu adevărat populară. Dacă acești radicali vor reuși să atragă de partea lor pe candidații zemstvelor moderne și ai orașelor, lucrurile pot ajunge pînă la proclamarea adunării constituante.

Participarea la alegeri a partidelor politice din Rusia este, pe cît se vede, o problemă rezolvată, din moment ce și «Uniunea asociațiilor» s-a pronunțat, în cele din urmă, pentru participare. Singur Bundul evreiesc face propagandă împotriva alegerilor pentru Dumă, iar în diferite orașe muncitorii organizează mari mitinguri, în cadrul cărora protestează în mod categoric *împotriva* unei Dume de stat din care ei sînt excluși“...

Așa scrie istoria revoluției ruse corespondentul unui ziar burghez german. Se prea poate ca în informațiile lui să fie și unele greșeli de amănunt, însă în linii mari ele, fără îndoială, se apropie de adevăr, bineînțeles în ceea ce privește faptele, iar nu și pronosticurile.

Care este adevăratul sens al faptelor descrise de el?

Burghezia rusă, așa cum am mai arătat de sute de ori, încearcă să facă oficiul de intermediar între țar și popor, între puterea de stat și revoluție, pe care vrea s-o folosească pentru a-și asigura puterea în interesul ei de clasă. De aceea, atîta timp cît n-a ajuns încă la putere, ea *trebuie* să caute să fie în raporturi de „prietenie“ atît cu țarul cît și cu revoluția. Ceea ce și face. Ea trimite pe distinsul domn Golovin să lege prietenie cu Durnovo. Ea trimite un scrib anonim să lege prietenie cu „poporul“, cu revoluția. Acolo prietenii s-au întîlnit și s-au înțeles. Aici ei întind poporului mîna, dau din cap în semn de afecțiune, promit că vor fi prieteni sinceri ai poporului, prieteni ai libertății, se jură că vor intra în Dumă numai pentru a lupta, exclusiv pentru a lupta, că vor rupe complet și definitiv cu actualul guvern și-i oferă chiar perspectiva proclamării adunării constituante. Ei fac pe radicalii, o iau înaintea revoluționarilor, încearcă să intre în grațiile lor pentru a căpăta titlul de prieteni ai poporului și ai libertății, ei sînt gata să promită orice – *poate că se prinde ceva!*

Și s-a prins. S-a prins noua „Iskră“, în frunte cu Parvus. Prietenii s-au întâlnit și au început tratativele în vederea unei înțelegeri. Osvobojeniștilor care intră în Dumă trebuie să li se ceară să-și ia un angajament revoluționar, strigă Cerevanin („Iskra“ nr. 108). Sîntem de acord, perfect de acord, răspund osvobojeniștii. Vom proclama adunarea constituantă. Trebuie să exercităm presiuni ca să fie aleși numai partizanii hotărîți ai unei reprezentanțe libere și democratice, îi ține Martov isonul lui Cerevanin (Wiener „Arbeiterzeitung“, tradus în „Proletarii“ nr. 15 *). Firește, firește, răspund osvobojeniștii, noi sîntem, zău, cei mai hotărîți, sîntem pentru o ruptură completă de actualul guvern. Trebuie să le amintim că sînt obligați să exprime interesele poporului, trebuie să-i constrîngem să exprime interesele poporului, tună Parvus, acest Ledru-Rollin al nostru. O, da, răspund osvobojeniștii. Noi am scris pînă și în procesul-verbal că sîntem adevărați prieteni ai poporului, prieteni ai libertății. Trebuie formate partide politice, cere Parvus. Gata, răspund osvobojeniștii. Noi ne și numim deja partid constituțional-democrat. Trebuie să ai un program clar, stăruie Parvus. Ce vrei mai mult? răspund osvobojeniștii. Am pus patruzeci de oameni să scrie programul și putem pune oricîți vrei!... Trebuie încheiată o înțelegere în vederea sprijinirii osvobojeniștilor de către social-democrați, încheie toți neoiskriștii în cor. Ei varsă lacrimi de duioșie, iar Golovin face o vizită de felicitare lui Durnovo.

Cine sînt aici scamatorii și cine sînt cei prostiți?

Toate greșelile tacticii iskriste în problema Dumei au ajuns la finalul lor firesc și inevitabil. Acum vede oricine ce rol rușinos a jucat „Iskra“ cu războiul ei împotriva ideii boicotului activ. În chestiunea: cine a *trăs foloase* din tactica iskristă, nu mai există azi nici o îndoială. Ideea boicotului activ a fost înmormîntată de majoritatea burgheziei monarhiste. Tactica iskristă va fi inevitabil înmormîntată de majoritatea social-democrației ruse.

Parvus s-a încurcat pînă-ntr-atîta, încît a început să vorbească de o înțelegere formală cu osvobojeniștii („democrații“), de o responsabilitate politică comună care să-i lege

* Vezi volumul de față, pag. 206-207. — Nota red.

de social-democrați, de necesitatea ca ei să fie sprijiniți de către social-democrați pe baza unor condiții și cerințe precis stabilite ; de aceste absurdități și de această rușine vor căuta, probabil, să se lepede pînă și neoiskriștii. Dar Parvus n-a făcut decît să exprime într-un mod și mai grosolan ideea lor fundamentală. Sprijinul formal propus de el nu este altceva decît rezultatul inevitabil al sprijinului *moral* pe care noua „Iskră” l-a acordat întotdeauna burgheziei monarhiste, condamnînd boicotarea activă a Dumei, justificînd și apărînd ideea intrării democraților în Dumă, jucîndu-se de-a parlamentarismul într-o vreme cînd nu există nici un fel de parlament. Nu degeaba s-a spus : încă n-avem parlament, dar cretinism parlamentar găsești la noi cît poțesteți.

Eroarea fundamentală a neoiskriștilor s-a făcut simțită. Ei au închis întotdeauna ochii cînd a fost vorba de *teoria înțelegerii*, această teorie politică de bază a osvobođenismului, această expresie, cea mai profundă și mai exactă, a poziției de clasă și a intereselor de clasă ale burgheziei ruse. Ei au pus și pun accentul pe un singur aspect al chestiunii, pe conflictele dintre burghezie și absolutism, lăsînd în umbră celălalt aspect, și anume *înțelegerea* dintre burghezie și absolutism, îndreptată împotriva poporului, împotriva proletariatului, împotriva revoluției. Or, tocmai acest al doilea aspect al chestiunii iese tot mai mult pe primul plan, capătă o importanță din ce în ce mai mare cu fiecare pas înainte făcut de revoluția rusă și se accentuează de la o lună la alta, pe măsură ce se prelungește o situație care este atît de insuportabilă pentru adepții burghezi ai ordinii.

Eroarea lor fundamentală i-a făcut pe neoiskriști să aprecieze cu totul greșit mijloacele prin care social-democrația poate folosi conflictele dintre burghezie și absolutism, mijloacele de *ațitare* a acestor conflicte prin eforturile noastre. Da, noi sîntem întotdeauna și în mod necondiționat obligați să ațităm aceste conflicte și fără Dumă, și înainte de Dumă, și în Dumă, dacă ea se va întruni. Dar neoiskriștii nu văd *mijlocul* cel mai potrivit pentru o asemenea ațitare. În loc să ațite focul spărgînd geamurile și lăsînd să intre aerul proaspăt al insurecțiilor muncitorești, ei asudă de zor, confectionînd foale minuscule și încercînd să ațite flacăra revo-

luționară a osvobojenștilor, cărora le fixează condiții și pretenții de măscărici.

Da, noi sîntem întotdeauna obligați să sprijinim burghezia, atunci cînd ea acționează în mod revoluționar. Dar la noi un asemenea sprijin a constat întotdeauna (amintiți-vă de atitudinea revistei „Zarea” și a vechii „Iskre” față de „Osvobojenie”), și va consta întotdeauna la social-democrația revoluționară, în primul rînd și mai cu seamă în demascarea și înfierarea fără cruțare a fiecărui pas greșit al acestei burghezii – să-mi fie cu iertare – „democratice”. În măsura în care putem exercita o influență asupra democratismului burgheziei, această influență va fi reală numai atunci cînd orice manifestare a democratului burghez în fața muncitorilor, în fața țăranilor conștienți va fi o condamnare a burgheziei pentru toate trădările ei, pentru toate greșelile ei, o condamnare pentru că nu și-a ținut promisiunile, pentru că vorbele ei frumoase sînt dezmințite de viață și de fapte. Cînd vedem cum această burghezie, care striga ieri – în auzul întregii Europe – că va boicota Duma, se poartă astăzi în mod abject, își retrage promisiunile, ia alte hotărîri, își retrage rezoluțiile, discută cu tot felul de Durnovi despre mijloacele legale de acțiune, nu trebuie să dăm nici un sprijin moral acestor mincinoși, acestor lachei ai absolutismului; nu trebuie să le dăm posibilitatea să iasă din încurcătură, să le permitem să se vîre printre muncitori și să le facă noi promisiuni (care de asemenea o să se ducă dracului de îndată ce Duma se va transformă dintr-un organ consultativ într-un organ legislativ); nu, trebuie să-i înfierăm și să explicăm întregului proletariat că trebuie să se aștepte în mod inevitabil la noi trădări din partea acestei „democrații” burgheze, a acestor oameni care vor să împace constituția cu Trepov și social-democrația cu osvobojenismul. Trebuie să arătăm și să demonstrăm tuturor muncitorilor, printre altele dînd ca exemplu înșelarea poporului de către burghezie în problema boicotului, că toți acești Petrunkevici & Co. sînt de pe acum destul de maturi pentru a se comporta ca niște inși de teapa lui Cavaignac și Thiers.

Să presupunem că nu vom putea să facem față sarcinii de a da peste cap această Dumă înainte ca ea să fi căpătat ființă. Să presupunem că ea s-a și întrunit. În sînul ei vor

izbucni în mod inevitabil conflicte constituționale, fiindcă burghezia nu poate să nu tindă spre cucerirea puterii. Și în acest caz noi sîntem datori să sprijinim această tendință, fiindcă regimul constituțional va da și proletariatului ceva, fiindcă dominația burgheziei ca clasă va curăța terenul în vederea luptei noastre pentru socialism. Toate acestea sînt adevărate. Dar aici nu se termină divergența noastră radicală cu noua „Iskră“, ci abia începe. Această divergență nu pornește de la chestiunea dacă trebuie să sprijinim sau nu democrația burgheză, ci de la modul cum trebuie s-o sprijinim într-o epocă revoluționară, cum să exercităm presiuni asupra ei. Încercînd să justificați trădarea acestor „democrați“, sau nevrînd s-o vedeți, grăbindu-vă să încheiați tranzacții cu ei, grăbindu-vă să vă jucați de-a parlamentarismul, cerîndu-le să facă promisiuni și să-și ia angajamente, nu veți ajunge la alt rezultat decît acela că *ei vor exercita presiuni asupra voastră, iar nu voi asupra lor!* Am ajuns să trăim vremuri de revoluție. Epoca presiunilor exclusiv propagandistice a trecut, iar aceea a presiunilor parlamentare încă n-a venit. O presiune *efectivă*, și nu una puerilă, poate să exercite *numai* insurecția. Cînd războiul civil a și cuprins întreaga țară, singură forța armelor și bătălia directă exercită o presiune, și orice alte încercări în acest sens nu sînt altceva decît o jalnică și goală frazeologie. Nimeni nu s-a încumetat încă să afirme că pentru Rusia epoca insurecției a trecut. Și dacă așa stau lucrurile, înseamnă că a te susține, sub orice formă, de la insurecție, a încerca să-i conțesteți necesitatea, a face „concesii“ în ce privește exigențele noastre față de democrația burgheză, în ceea ce privește cerința ca ea să participe la insurecție echivalează cu a depune armele în fața burgheziei, înseamnă a transforma proletariatul într-un acolit al ei. Niciodată pînă acum, și în nici o parte a lumii, proletariatul n-a lăsat arma din mînă atunci cînd a început o luptă serioasă, niciodată el n-a cedat în fața blestematei moșteniri a oprîmării și exploatării fără să-și măsoare forțele cu dușmanul. Iată care sînt acum instrumentele noastre de presiune, iată pe ce se bazează speranțele noastre de a putea exercita o presiune. Nimeni nu poate prevedea cum se va termina lupta. Dacă va ieși învingător proletariatul, revoluția o vor face muncitorii și ță-

ranii, iar nu cei de teapa lui Golovin și a lui Struve. Dar dacă el va fi înfrînt, burghezia va primi noi recompense constituționale pentru ajutorul dat absolutismului în această luptă. Atunci, și numai atunci, va începe o epocă nouă, va intra în scenă o generație nouă, se va repeta ceea ce s-a petrecut în Europa; parlamentarismul va deveni, pentru o anumită perioadă, adevărata piatră de încercare a întregii politici.

Vreți, încă de pe acum, să exercitați presiune? Atunci pregătiți insurecția, faceți propagandă în favoarea ei, organizați-o. Ea constituie singura posibilitate ca această comedie a Dumei să nu însemne sfîrșitul revoluției burgheze în Rusia, ci să devină începutul unei revoluții democratice depline, care să aprindă vîlvătaia revoluțiilor proletare în întreaga lume. Numai ea constituie chezașia că „Landtagul unit“ al nostru va deveni preludiul unei adunări constituante care să nu fie de tipul celei de la Frankfurt, că revoluția nu se va termina doar printr-un 18 martie (1848), că vom trece nu numai printr-un 14 iulie (1789), ci și printr-un 10 august (1792). Numai în insurecție, și nu în obligațiile impuse osvobojenîștilor stă chezașia că din rîndurile lor pot să iasă oameni de felul lui Johann Jacoby, care pînă la urmă vor fi scîrbiți de ticăloșia servilismului golovinist și, în ultimul moment, se vor duce să se bată pentru revoluție în rîndurile proletariatului și ale țărănimii.

„Proletarii“ nr. 18
din 26 (13) septembrie 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

DISCUȚAȚI DESPRE TACTICĂ, DAR DAȚI LOZINCI CLARE !

Polemica în legătură cu tactica față de Duma de stat devine din ce în ce mai aprinsă. Divergența dintre „Iskra“ și „Proletarii“ se adâncește tot mai mult, mai ales după ce „Iskra“ a publicat articolul lui Parvus.

Discuțiile pe tema tacticii sînt un lucru necesar. Dar tot atît de necesar este ca în cadrul lor să se urmărească o claritate deplină. Problemele de tactică privesc atitudinea politică a unui partid. O atitudine sau alta poate și trebuie să fie fundamentată fie prin argumente teoretice, fie prin învățămintele istoriei, fie printr-o analiză a întregii situații politice etc. Dar partidul unei clase care luptă este dator ca în toate aceste discuții să nu piardă din vedere necesitatea de a da răspunsuri absolut clare, *care să nu permită o interpretare echivocă*, la problemele concrete ale conduitei noastre politice : da sau nu ? Trebuie să facem cutare lucru chiar acum, în momentul de față, sau nu ?

Asemenea răspunsuri clare trebuie date și pentru a nu exagera, a nu complica divergențele, și pentru ca clasa muncitoare să știe cît mai precis care anume sînt sfaturile concrete pe care i le dau, în momentul respectiv, cutare sau cutare social-democrați.

Pentru a introduce deplină claritate în controversele noastre cu „Iskra“, dăm următoarea listă de întrebări concrete, care se referă la atitudinea politică a social-democra-

ției în actuala campanie de agitație pentru Dumă. Întrucât nu avem cituși de puțin pretenția că această listă epuizează toate problemele, vom primi bucuros orice indicație cu privire la necesitatea de a completa, a modifica sau a subîmpărți cutare sau cutare întrebare. Se înțelege de la sine că ceea ce se spune despre întrunirile electorale e valabil pentru orice întruniri în general.

CE SFATURI DAU
PROLETARIATULUI SOCIAL-DEMOCRAȚII
ÎN CEEA CE PRIVEȘTE DUMA DE STAT

	„Iskra“	„Proletarii“
1. Trebuie să pătrundă muncitorii la întrunirile electorale?	Da.	Da.
2. Trebuie ca ei să pătrundă chiar și cu forța la aceste întruniri?	Da.	Da.
3. Trebuie să se vorbească, la aceste întruniri, despre completa inutilitate a Dumei de stat și despre toate țelurile, despre întregul program al social-democrației?	Da.	Da.
4. Trebuie ca, în cadrul acestor întruniri, să chemăm pe muncitori și întregul popor la insurecție armată și la formarea unei armate revoluționare și a unui guvern revoluționar provizoriu?	?	Da.
5. Trebuie să se facă din aceste lozinci (de la pct. 4) punctul central al întregii noastre campanii „pentru Dumă“?	Nu.	Da.
6. Trebuie să înfierăm pe „osvobojdenniștii“ (sau „constituțional-democrații“) care intră în Duma de stat, calificându-i drept trădători burghezi care caută să încheie „înțelegeri“ cu țarul?	Nu.	Da.
7. Este necesar ca noi, social-democrații, să spunem poporului că este de preferat să fie aleși în Duma de stat Petrunkevicii sau Ștahovicii etc.?	Da.	Nu.

„Iskra“

„Prole-
tarii“

8. Trebuie să încheiem orice fel de înțelegeri cu osvobojeniștii pentru a-i sprijini pe baza cutărilor sau cutărilor condiții, cerințe, obligații etc? Da. Nu.

9. Trebuie să facem din lozinca „autoadministrării revoluționare“ punctul central al agitației noastre? Da. Nu.

10. Trebuie să chemăm chiar acum poporul să aleagă, prin vot universal, organele de autoadministrare revoluționară, iar prin intermediul lor și adunarea constituantă? Da. Nu.

11. Trebuie să alegem comitete electorale social-democrate? să punem candidaturile noastre, social-democrate, pentru Duma de stat? Da. Nu.

„Proletarii“ nr. 18
din 26 (13) septembrie 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

JOCUL DE-A PARLAMENTARISMUL

Tactica noastră față de Duma de stat a fost expusă de noi în repetate rânduri (în nr. 12 al ziarului „Proletarii“ înainte de promulgarea legii cu privire la Duma de stat, în nr. 14-17 după 6 august), și acum trebuie s-o examinăm din nou, confruntând-o cu noile teze expuse de Parvus (broșură tipărită după textul articolului „Social-democrația și Duma de stat“, apărut în „Iskra“ nr. 110).

Să urmărim mai întâi, pas cu pas, principalul raționament al lui Parvus. „Trebuie să luptăm din răzputeri împotriva acestui surogat de parlament, împotriva acestui amestec de mîrșăvie și nimicnicie“, își începe el articolul său, și la această teză justă adaugă imediat pe următoarea, care nu e mai puțin justă: „Duma de stat n-o putem răsturna... decît printr-o insurecție populară. Și tot numai printr-o insurecție populară putem constrînge guvernul să modifice legea electorală și să lărgească drepturile Dumei“. Foarte bine. Și care trebuie să fie, în acest caz, lozincile noastre *de agitație* în legătură cu Duma de stat? Care sînt formele principale și deosebit de importante *de organizare* a luptei împotriva amestecului de mîrșăvie și de nimicnicie? La fel pune, în fond, Parvus problema cînd spune: „Ceea ce putem aduce din partea noastră pentru pregătirea insurecției este agitația și organizarea“. Și iată cum rezolvă el prima parte a acestei probleme, aceea a atitudinii față de întrunirile electorale.

„Dacă vom împiedica aceste întruniri – scrie el –, dacă le vom zădărnici, vom face doar un serviciu guvernului“.

Așadar, Parvus este împotriva ca muncitorii să împiedice un mănunchi de moșieri și negustori să limiteze discuțiile din cadrul întrunirilor electorale la o singură chestiune: aceea a mîrșavei și neînsemnatei Dume de stat? Este împotriva ca muncitorii să folosească întrunirile electorale pentru a critica această „mîrșavă” Dumă de stat și a-și expune concepțiile lor social-democrate și lozincile lor?

Așa reiese din fraza citată, dar imediat după aceea el spune altceva: „Ceea ce nu li se dă de bunăvoie muncitorilor – citim în articolul lui –, ei trebuie să-și ia cu forța. Ei trebuie să se prezinte în masă la adunările alegătorilor și să le transforme în întruniri muncitorești (sublinierile din citate sînt pretutindeni făcute de noi. – Redacția ziarului „Proletarii”). În loc să discute dacă trebuie să aleagă pe Ivan Fomîci sau pe Foma Ivanîci, ei vor ridica probleme politice (Parvus a vrut, probabil, să spună: probleme social-democrate, fiindcă și problema alegerii lui Foma sau a lui Ivan este și ea o problemă politică). La aceste întruniri noi putem discuta și despre politica guvernului, despre tactica liberalilor, despre lupta de clasă și chiar despre Duma de stat. Toate acestea duc la revoluționarea maselor”.

Dar vedeți unde a ajuns Parvus. Pe de o parte, nu trebuie să împiedicăm întrunirile Trubețkoilor, Petrunkevicilor și Stahovicilor. La sfîrșitul articolului său, el condamnă în mod categoric ideea boicotului. Pe de altă parte, trebuie să pătrundem la întruniri: 1) cu forța; 2) „să transformăm” orice întrunire a Petrunkevicilor și Stahovicilor într-o „întrunire muncitorească”; 3) în loc să ne ocupăm de problemele pentru care a fost organizată întrunirea (dacă trebuie ales Foma sau Ivan), să aducem în discuție problemele noastre social-democrate, lupta de clasă, socialismul și, bineînțeles, necesitatea insurecției populare, condițiile, sarcinile, mijloacele și metodele ei, instrumentele și organele ei, ca, de pildă, armata revoluționară și guvernul revoluționar. Zicem: bineînțeles, deși Parvus nu ne spune nici un cuvînt despre propaganda în favoarea insurecției, care trebuie făcută în cadrul întrunirilor electorale, deoarece chiar el a recunoscut din capul locului că trebuie să luptăm din răspuțeri și că putem să ne atingem scopurile noastre imediate numai prin insurecție.

Este clar că Parvus s-a încurcat. El combate ideea boicotului, ne recomandă să nu împiedicăm și să nu zădărniciim întrunirile, dar în același timp ne îndeamnă să pătrundem la întruniri *cu forța* (asta nu înseamnă „să le zădărniciim“ ?), să le transformăm în întruniri muncitorești (asta nu înseamnă „a pune piedici“ Petrunkeviciilor și Stahovicilor ?), să nu discutăm problemele *care privesc Duma*, ci propriile noastre probleme, problemele social-democrate și revoluționare, pe care Petrunkevicii nu vor să le discute serios, dar pe care muncitorii și țărani conștienți vor cu tot dinadinsul să le discute și le vor discuta neapărat !

Și de ce s-a încurcat Parvus ? Pentru că n-a înțeles care este obiectul controversii. El s-a apucat să combată ideea boicotului, închipuindu-și că a boicota înseamnă pur și simplu a sta deoparte, a renunța la ideea de a folosi întrunirile electorale ca mijloc de agitație pentru *noi*. Or, nimeni, nici chiar în presa legală, ca să nu mai vorbim de cea ilegală, nu mai pledează pentru un asemenea boicot pasiv. Se vede cât de colo că Parvus nu cunoaște de loc problemele politice rusești, dacă el confundă boicotul pasiv cu cel activ, dacă, lansându-se în considerații asupra boicotului, nu face nici cea mai mică încercare de a analiza *cel de-al doilea fel de boicot*.

Am atras atenția, în repetate rânduri, că termenul „boicot activ“ are un caracter convențional, menționând totodată că muncitorii n-au nici un motiv să boicoteze Duma de stat, fiindcă îi boicotează ea pe ei. Dar adevăratul conținut al acestui termen convențional a fost definit în mod precis încă de la început, încă de acum o lună și jumătate, când în nr. 12 al ziarului „Proletarii“, înainte de apariția legii cu privire la Duma de stat, am scris : „În opoziție cu abținerea pasivă, boicotul activ trebuie să însemne intensificarea la maximum a agitației, organizarea de adunări pretutindeni, folosirea întrunirilor electorale, chiar dacă ar fi să pătrundem la ele cu forța, organizarea de demonstrații, greve politice etc. etc.“. Și ceva mai departe : „Boicotul activ“ (noi am pus acest termen în ghilimele, ca fiind convențional) „înseamnă agitație, recrutare, organizare a forțelor revolu-

ționare pe o scară mai largă, cu o îndoită energie, sub întreită presiune” *.

Acest lucru a fost spus atât de clar, încît numai niște oameni cu desăvîrșire străini de problemele politice ruse, sau niște oameni iremediabil confuzi, niște Konfusionsrätthe („consilieri de confuzie“), cum spun germanii, ar putea să nu-l înțeleagă.

Așadar, ce vrea, la urma urmelor, Parvus? Cînd recomandă muncitorilor să pătrundă cu forța la întrunirile alegătorilor, să le transforme în întruniri muncitorești, să discute probleme ale social-democrației și ale insurecției „în loc de a discuta dacă trebuie să aleagă pe Ivan Fomici sau pe Foma Ivanici“ (remarcați : „în loc de“, iar nu : o dată cu, nu concomitent), el recomandă tocmai boicotul activ. Cu Parvus, precum vedeți, s-a întîmplat un mic accident : el a vrut să între pe o ușă și a nimerit pe alta. El a declarat război ideii boicotului și singur s-a pronunțat (în problema întrunirilor electorale) pentru boicotul activ, adică pentru singura formă de boicot despre care s-a discutat în presa politică rusă.

Parvus ar putea, desigur, să obiecteze că termenii convenționali nu sînt obligatorii pentru el. O asemenea obiecție ar fi formal justă, dar în fond ea nu prezintă nici o valoare. Este necesar să se discute în cunoștință de cauză. N-o să ne apucăm să discutăm sensul unor cuvinte, dar termenii politici care s-au format în Rusia, la locul de acțiune, constituie un fapt împlinit, de care trebuie să se țină seama. Un publicist social-democrat din străinătate căruia i s-ar năzări să nu țină seama de aceste lozinci care se formează la locul de acțiune ar da dovadă de o îngîmfare de publicist cît se poate de îngustă și de stearpă. Repetăm : nimeni, în Rusia, n-a vorbit și nimeni n-a scris în presa revoluționară despre un altfel de boicot decît cel activ. Parvus ar fi avut tot dreptul să critice termenul, să respingă sau să explice altfel semnificația lui convențională etc., dar a ignora sau a denatura o semnificație deja încetățenită înseamnă a provoca confuzie în această problemă.

* Vezi volumul de față, pag. 165, 166. — Nota red.

Am subliniat mai înainte că Parvus n-a spus : o dată cu, ci : în loc de. El nu ne sfătuiește ca, o dată cu problema dacă trebuie ales Foma sau Ivan, să ridicăm și problemele noastre social-democrate și problema insurecției, ci, în loc de a ridica problema alegerilor, să ridicăm pe aceea a luptei de clasă și a insurecției. Această distincție între „o dată cu“ și „în loc de“ este foarte importantă, și asupra ei trebuie să insistăm cu atît mai mult, cu cît Parvus, după cum se vede mai departe din conținutul articolului său, s-a gîndit, poate, și el să se corecteze și să spună : nu în loc, ci o dată cu.

Trebuie să examinăm două chestiuni : 1) dacă se poate ca la întrunirile electorale alegerea lui Ivan sau a lui Foma să fie discutată „o dată cu“ problema luptei de clasă, a socialismului și a insurecției ; 2) dacă se poate, atunci e bine să se discute prima problemă o dată cu ultimele, sau acestea în locul celei dintîi ? Pentru cine cunoaște situația din Rusia nu va fi de loc greu să răspundă la ambele întrebări. Pentru a pătrunde la întrunirile electorale și a le transforma în întruniri muncitorești, e nevoie de forță, adică în primul rînd e nevoie să învingi rezistența opusă de poliție și de armată. În centrele muncitorești cît de cît importante (singurele în care partidul muncitoresc social-democrat poate să conteze că va putea să conducă o mișcare într-adevăr largă, populară), rezistența poliției și a armatei va fi cît se poate de serioasă. Și ar fi pur și simplu o prostie din partea noastră să închidem ochii asupra acestui lucru. Chiar Parvus spunea că „agitația electorală se poate transforma în orice moment în insurecție revoluționară“. Dacă este așa, atunci sîntem obligați să calculăm și să coordonăm forțele noastre tocmai în funcție de sarcina insurecției, iar nu de sarcina de a exercita o influență în sensul alegerii în Dumă a lui Foma, și nu a lui Ivan. Dacă este așa, atunci lozinca principală și centrală a întregii noastre campanii de agitație în legătură cu Duma trebuie să fie : insurecție armată, armată revoluționară, guvern revoluționar. Dacă este așa, înseamnă că sîntem datori, în primul rînd și mai mult ca orice, să propagăm și să explicăm tocmai aceste lozinci la toate întrunirile. De aceea Parvus se contrazice încă o dată cînd, pe de o parte, așteaptă să se producă insurecția „în orice moment“

și, pe de altă parte, trece cu totul sub tăcere propaganda în favoarea insurecției, analiza condițiilor ei, a mijloacelor și organelor ei, care constituie „nervul vital” al campaniei pentru Dumă.

Mai departe. Să analizăm un alt caz, care poate să se ivească în diferite centre, și în special în cele mai puțin importante. Să presupunem că încercările de a pătrunde cu forța la o întrunire nu vor provoca o reacție serioasă din partea guvernului, nu vor duce la insurecție. Să presupunem că în unele cazuri aceste încercări sînt încununuate de succes. Atunci nu trebuie să uităm, în primul rînd, de instituția care se numește *stare de asediu*. La fiecare victorie parțială raportată de popor asupra poliției și a armatei, guvernul, după cum știe probabil și Parvus, răspunde prin introducerea stării de asediu. Ne sperie pe noi o asemenea perspectivă? Nu, ea nu ne sperie, pentru că acesta este un pas care face să se apropie insurecția și care, în general, duce la întetirea întregii lupte. Îi sperie o asemenea perspectivă pe zemiți și, în general, pe delegații la alegerile pentru Dumă? Incontestabil că da, din moment ce înlesnește arestarea Miliukovilor și oferă pretext guvernului să interzică o parte din întrunirile electorale, și poate chiar toate întrunirile și toată această Dumă! Prin urmare, ne aflăm încă o dată în situația că unii doresc insurecția, fac propagandă în favoarea ei, o pregătesc, desfășoară muncă de agitație, organizează detașamente ale insurecției etc., în timp ce alții nu vor să se treacă la insurecție, combat ideea insurecției, condamna ca pe o nebunie și crimă propaganda în favoarea ei etc. Se poate să nu știe Parvus că acești „alții” sînt cu toții *osvobojenști*, adică chiar cei mai de stînga dintre democrații burghezi care ar putea intra în Dumă??

Iar dacă Parvus știe acest lucru, atunci trebuie să știe și următoarele (asta în al doilea rînd). Încercarea de a pătrunde cu forța la întrunirile electorale și de a le transforma în întruniri muncitorești se va lovi de rezistența nu numai (iar uneori chiar nu atît) a poliției și a armatei, *cît de aceea a zemiților înșiși, a osvobojenștilor înșiși*. Numai niște copii ar putea să închidă ochii asupra acestui lucru. Zemiții și osvobojenștii pun problema mai clar și mai direct decît unii social-democrați: ori pregătim insurecția,

punînd-o în centrul agitației și al întregii activități, ori ne mutăm pe terenul parlamentar și facem din Dumă baza întregii lupte politice. Zemții și osvobojenistii, așa cum am arătat și am sublinat în repetate rînduri începînd cu nr. 12 al ziarului „Proletarii“, au și rezolvat această problemă. Ei se duc la întruniri ca să discute, și numai ca să discute, dacă trebuie ales Foma sau Ivan, Petrunkevici sau Stahovici, ca să adopte un program de „luptă“ (luptă în ghilimele, luptă cu mînuși albe de lacheu) în cadrul Dumei, și nicidecum printr-o insurecție. Zemții și osvobojenistii (în mod intenționat îi punem alături unii de alții, întrucît nu există motive pentru a-i separa din punct de vedere politic), desigur, nu vor avea nimic împotriva ca la adunarea lor (numai acolo și atunci cînd acest lucru se va putea face fără a recurge la forță într-o măsură cît de cît însemnată ! !) să participe și revoluționari și social-democrați, dacă printre aceștia din urmă se vor găsi oameni atît de neinteligenți încît să promită „sprijinirea“ lui Foma împotriva lui Ivan, a lui Petrunkevici împotriva lui Stahovici. Dar zemții nu vor îngădui niciodată ca adunarea lor „să fie transformată într-o adunare muncitorească“, ca adunarea lor să fie transformată într-o adunare populară revoluționară, ca de la tribuna lor să se rostească un apel fățiș și direct la insurecție armată. Este oarecum jenant pentru noi să explicăm din nou acest adevăr evident, dar pentru Parvus și pentru „Iskra“ trebuie să facem și treaba asta. Zemții și osvobojenistii se vor opune în mod inevitabil ca adunărilor lor să li se dea o asemenea întrebuintare, deși acești afaceriști burghezi se vor împotrivi, firește, nu cu forța, ci recurgînd la mijloace mai puțin periculoase, „pașnice“ și indirecte. Ei nu vor încheia nici un fel de tranzacții cu cei ce le promet că „poporul“ va sprijini pe Petrunkevici împotriva lui Stahovici, și pe acesta împotriva lui Gringmut, decît cu condiția ca întrunirea electorală să nu fie transformată într-o întrunire muncitorească, cu condiția ca tribuna lor să nu fie folosită pentru apel la insurecție. Dacă vor afla că la întrunirile lor vor să vină și muncitorii (și ei vor afla aproape întotdeauna, fiindcă nu poate fi ascunsă o demonstrație de masă), unii dintre ei vor anunța numai decît autoritățile, alții vor căuta să-i convingă pe social-democrați să renunțe la asemenea

lucru, iar alții vor da fuga la guvernator ca să-l încredințeze că „nu e vina lor“, că ei vor să fie aleasă o Dumă, că vor să intre în Dumă, că ei au condamnat întotdeauna – prin glasul d-lui Struve, „credinciosul lor confrate“ – propaganda „nebunească și criminală“ în favoarea insurecției; alții vor fi de părere că trebuie să se schimbe data și locul adunării; în fine, alții, mai „curajoși“ și mai abili din punct de vedere politic, vor spune în surdină că sînt bucuroși să-i asculte pe muncitori, vor aduce mulțumiri oratorului social-democrat, vor face reverențe și se vor înclina în fața „poporului“, vor căuta să-i asigure pe toți, în discursurile lor frumoase, pline de efect și emoționante, că ei sînt întotdeauna pentru popor, că sînt din tot sufletul de partea lui, că nu sînt cu țarul, ci cu poporul, că Petrunkevici al „lor“ a declarat de mult acest lucru, că ei „sînt perfect de acord“ cu oratorul social-democrat în ce privește „mîrșăvia și nimicnicia“ Dumei de stat; dar vor spune – ca să ne exprimăm în frumoasele cuvinte ale mult stimatului Parvus, acest parlamentar care în chip atît de oportun transplantează în Rusia neparlamentară modelele alianțelor dintre social-democrați și catolici susținute de Vollmar – că este necesar ca agitația electorală „să nu fie împiedicată, ci, dimpotrivă, lărgită“, și că a o lărgi nu înseamnă a risca nebunește soarta Dumei de stat, ci a face ca tot poporul „să sprijine“ alegerea lui Foma împotriva lui Ivan, a lui Petrunkevici și Rodicev împotriva lui Stahovici, a acestuia împotriva lui Gringmut etc.

Intr-un cuvînt, cu cît zemții vor fi mai proști și mai lași, cu atît sînt mai puține șanse ca ei să-l asculte pe Parvus la vreuna din întrunirile lor electorale. Și cu cît vor fi ei mai inteligenți și mai curajoși, cu atît sînt mai multe șanse ca ei să-l asculte și cu atît mai mari speranțele ca Parvus, în rolul său de sprijinitor al lui Foma împotriva lui Ivan, să fie tras pe sfoară.

Nu, bunule Parvus! A transplanta în Rusia tactica parlamentarismului, atîta timp cît în această țară nu există parlament, înseamnă a te preta la un nedemn joc de-a parlamentarismul, înseamnă a înceta să fii un conducător al muncitorilor revoluționari și al țăranilor conștienți, pentru a deveni un acolit al moșierilor. A înlocui acordurile vremelnice dintre

partidele politice legale – care la noi nu există – cu trănzații secrete încheiate cu alde Rodicev și Petrunkevici, în vederea sprijinirii lor împotriva lui Stahovici, înseamnă a semăna pervertire în mediul muncitoresc. Or, deocamdată, partidul social-democrat nu se poate manifesta deschis în fața maselor, iar partidul radical-democrat în parte nu poate, iar în parte nu vrea, ba chiar mai mult nu vrea decât nu poate.

La lozinca precisă și clară lansată de zemți și osvobojeniști : jos propaganda criminală în favoarea insurecției, la muncă în Dumă și prin Dumă ! – noi trebuie să răspundem cu o lozincă precisă și clară : jos trădătorii burhezi ai libertății, domnii osvobojeniști & Co., jos Duma, trăiască insurecția armată !

A îmbina lozinca insurecției cu „participarea“ lui Foma sau a lui Ivan la alegeri înseamnă a căuta ca, sub pretextul unei agitații „ample“ și „variate“, al lansării unor lozinci „elastice“ și „adevate“, să semeni confuzie, căci în practică o asemenea îmbinare nu este altceva decât manilovism. În practică, un discurs al lui Parvus sau al lui Martov în fața zemților, în favoarea „sprijinirii“ lui Petrunkevici împotriva lui Stahovici (presupunând cazul, excepțional, că ar putea fi rostit un asemenea discurs), nu va fi o intervenție deschisă în fața masei poporului, ci o manevră de culise făcută de un conducător prost al muncitorilor în fața unui grup de trădători ai acestora. Din punct de vedere teoretic sau din punct de vedere al principiilor generale ale tacticii noastre, îmbinarea acestor lozinci constituie, în momentul de față, o varietate de cretinism parlamentar. Pentru noi, social-democrații revoluționari, insurecția nu este o lozincă absolută, ci una concretă. În 1897 am renunțat vremelnice la această lozincă, în 1902 am lansat-o, în sensul pregătirii generale, și abia în 1905, după 9 ianuarie, am formulat-o ca pe o chemare directă. Noi nu uităm că în 1848 Marx era pentru insurecție, iar în 1850 condamna aiurelile și frazeologia despre insurecție¹⁰³, că Liebknecht înainte de războiul din 1870–1871 s-a pronunțat cu toată hotărîrea împotriva intrării în Reichstag, iar după război a participat el însuși la lucrările lui. Am menționat, încă în nr. 12 al ziarului nostru, că ar fi ridicol să jurăm că pe viitor nu vom duce luptă în cadrul

Dumei *. Știm că, atunci cînd nu există condiții pentru insurecție, nu numai parlamentul, dar și o parodie de parlament poate deveni centrul principal al întregii agitații pentru o întreagă perioadă de timp în care nu se poate vorbi de insurecție populară.

Noi cerem însă ca problema să fie pusă în mod clar și precis. Dacă voi credeți că pentru Rusia epoca insurecțiilor a trecut, n-aveți decît să spuneți acest lucru și să vă susțineți în mod deschis părerea. Noi o vom examina și o vom discuta sub toate aspectele și cu tot calmul, din punctul de vedere al condițiilor concrete. Dar atîta timp cît voi înșivă spuneți că insurecția este posibilă „în orice moment“, că ea este necesară, noi înfierăm și vom înfiera, ca pe un jalnic manilovism, orice raționamente îndreptate împotriva boicotării active a Dumei. Dacă insurecția e posibilă și necesară, atunci trebuie ca tocmai ea să devină lozincă centrală a întregii noastre campanii în jurul Dumei, trebuie să dezvăluim caracterul meschin, venal, demn de „flecăruș de la Frankfurt“, al oricărui osvobojdenist care se ferește de această lozincă a insurecției. Dacă insurecția e posibilă și necesară, înseamnă că nu există nici un fel de centru legal pentru lupta legală în vederea obiectivelor insurecției și că el nu poate fi înlocuit prin fraze maniloviste. Dacă insurecția e posibilă și necesară, înseamnă că guvernul „a pus la primul punct al ordinii de zi baioneta“, a dezlănțuit războiul civil, a proclamat starea de asediu ca pe o contracritică a criticii democrate, și, în asemenea condiții, a lua în serios firma, „aproape parlamentară“, a Dumei de stat și a începe să te joci în umbră și în surdina de-a parlamentarismul în bună armonie cu Petrunkevici, înseamnă a înlocui politica proletariatului revoluționar cu politicianismul unor intelectuali farsori !

După ce am arătat în ce constă, în esență, falsitatea întregii poziții adoptate de Parvus, ne vom opri, pe scurt, asupra unor manifestări, mai izbitoare, ale acestei falsități. „Înainte de alegeri sau după alegeri — scrie Parvus —, o

* Vezi volumul de față, pag. 165. — Nota red.

dată cu Duma de stat se creează baza legală pentru existența partidelor politice“. Nu e adevărat. În realitate, *acum* se creează „o bază legală“ pentru falsificarea alegerilor de către guvern. Această bază se numește: 1) zemski nacealnik (alegerile la care participă țărani se află în întregime în mâinile lui); 2) ohrana (arestarea lui Miliukov); 3) starea de asediu. Atunci când se va crea *în mod efectiv*, iar nu numai în vorbele publiciștilor „o bază legală pentru existența partidelor politice“ (inclusiv a P.M.S.D.R.), vom fi obligați să examinăm din nou întreaga problemă a insurecției, fiindcă pentru noi insurecția este doar unul dintre mijloacele importante, dar nu întotdeauna absolut necesare, pentru a deschide cîmp liber luptei pentru socialism.

„Trebuie să acționăm imediat, în mod deschis și oficial, nu ca diferite grupuri sociale, nu ca juriști, ingineri, zemeți, ci ca niște partide – liberal, democrat, social-democrat. Reprezentanții diferitelor curente pot ajunge la o înțelegere în această privință, așa cum fac diferitele fracțiuni din parlament care formează un bloc“.

Da, ei pot face acest lucru, însă nu în mod deschis, căci dacă Parvus a uitat de Trepov, Trepov n-a uitat de Parvus. Ceea ce Parvus numește bloc parlamentar (care uneori, într-o țară *parlamentară*, este necesar pentru social-democrați) este în Rusia de astăzi, în septembrie 1905, un detestabil joc de-a parlamentarismul. Trădătorii revoluției pun acum pe primul plan blocul dintre osvobojeniști și revoluționari, iar partizanii revoluției înțelegerea dintre social-democrați și toți democrații revoluționari, adică înțelegerea dintre adepții insurecției. Dacă noua „Iskră“, Parvus și Plehanov* vor încheia *acum* un bloc „parlamentar“ cu osvobojenii (în legătură cu partidul întemeiat de ei vezi mai sus articolul „O întâlnire între prieteni“**), vom declara în mod public că acești social-democrați și-au pierdut complet simțul realității și trebuie aruncați peste bord. Vom încheia

* Notă: Il menționăm pe Plehanov, deoarece el a declarat în presă că tactica „Iskrei“ este mai bună decît cea preconizată de „Proletarii“. Ce-i drept, el n-a spus nici un cuvînt despre rezoluțiile neoiskrștilor și despre acelea ale Congresului al III-lea, însă subterfugile și eschivările unui publicist social-democrat constituie o circumstanță agravantă pentru el, iar nu una atenuantă.

** Vezi volumul de față, pag. 236–237. — Nota red.

atunci un bloc cu democrații revoluționari, pe baza agitației desfășurate în comun pentru insurecție, pentru pregătirea și înfăptuirea ei.

Am arătat deja, atunci când am analizat rezoluțiile neoiskriste (Lenin : „Două tactici“), că „Iskra“ coboară la nivelul moșierului liberal, în timp ce „Proletarii“ îl trezește și-l ridică pe țăranul revoluționar*.

„Este necesar ca fiecare partid să-și organizeze un comitet electoral pentru efectuarea alegerilor în întreaga țară. Este necesar ca partidele să se înțeleagă asupra măsurilor practice ce trebuie luate pentru lărgirea libertății cuvântului, a libertății întrunirilor etc. în timpul campaniei electorale. Este necesar ca ele să se lege între ele printr-o răspundere politică comună (ascultați, ascultați, tovarăși muncitori ! Neoiskriștii vor să vă lege de Petrunkevici ! Jos Petrunkevicii și jos neoiskriștii !), astfel ca, dacă un reprezentant oficial al unui partid politic oarecare este supus, ca atare, prigoanei polițienești sau i se aplică o sancțiune penală, reprezentanții tuturor celorlalte (!) partide să se declare solidari cu el și să organizeze (!) cu toții laolaltă o mișcare de protest în rîndurile poporului (??), iar dacă e posibil (ascultați !) o insurecție populară pentru a-l apăra“.

Călătorie sprîncenată, iubite Parvus ! Organizați o mișcare de protest și o insurecție împreună cu Petrunkevicii (democrați) și cu Stahovicii (liberali) ! Drumurile noastre se despart. Noi vom face *acest lucru* împreună cu democrații revoluționari. Va trebui, cu ocazia asta, să vă schimbați și lozincile, prea onorabili eroi ai „blocurilor parlamentare“ : în loc să lansați lozinca : „insurecția este necesară“, spuneți : „insurecția, *dacă e posibil*, trebuie să completeze protestele“. Atunci toți osvobojeniștii vor fi de acord cu voi ! În locul lozincii : „Vot universal, egal, direct și secret“, lansați-o pe asta : „Guvernul trebuie să asigure, *dacă e posibil*, votul direct, egal, universal și secret“. Călătorie sprîncenată, domnilor ! Vom aștepta cu răbdare pînă cînd Parvus, Petrunkevici, Stahovici și Martov „vor organiza o mișcare de protest în rîndurile poporului și, dacă e posibil, o insurecție“ pentru apărarea lui Miliukov. Fiindcă în epoca noastră „aproape par-

* Vezi volumul de față, pag. 32—34. — Nota red.

lamentară“, e mult mai oportun, domnilor, să-l apărăm pe d-l Miliukov decât sutele și miile de muncitori arestați și snoșiți în bătaii !...

Parvus declară categoric : „Noi nu avem nici un fel de șanse să asigurăm prin proprii mijloace alegerea unor reprezentanți de-ai noștri în Dumă“. Și, cu toate acestea, el scrie : „Dacă nu vom putea să constituim comitete electorale, va trebui măcar să depunem toate eforturile pentru a prezenta candidaturi proprii“. În ciuda restricțiilor cenzitare, crede Parvus, „în unele cazuri nu este exclusă posibilitatea ca social-democrații să prezinte candidaturi proprii“. „Una sau două candidaturi social-democrate, oriunde ar fi ele prezentate, ar deveni o lozincă politică pentru întreaga țară“.

Mulțumim cel puțin pentru claritate. Atunci, ce mai stați, domnilor ? Ziarul „Rusi“ și-a desemnat de mult candidații săi, pe toți acești Stahovici, Petrunkevici și alți trădători ai revoluției care fac anticameră la domnul Durnovo. De ce tace ziarul „Iskra“ ? De ce nu trece de la vorbe la fapte ? de ce nu propune candidaturile lui Akselrod, Starover, Parvus și Martov pentru Duma de stat ? Încercați, domnilor, faceți experiență, experimentum in corpore vili *. Încercați, și vom vedea imediat care din noi are dreptate : aveți dreptate voi, care credeți că acești candidați vor deveni „o lozincă pentru întreaga țară“, sau noi, care credem că ei vor juca în momentul de față rolul unor bufoni ?

Parvus scrie : „Guvernul a dat unui mănunchi de oameni dreptul de a alege un organ care să conducă treburile întregului popor. Aceasta impune alegătorilor selecționați în mod artificial îndatorirea de a folosi dreptul lor excepțional nu după bunul lor plac“ (ci al partidului și al clasei ?), „ci ținând seamă de opinia maselor populare. Sarcina noastră, pentru a cărei îndeplinire nu trebuie să ne dăm în lături de la nici un fel de mijloace, este să le amintim de această îndatorire, să-i obligăm (! !) să și-o îndeplinească“.

Acest raționament, completat în mod firesc cu asigurarea că tactica boicotului (activ) exprimă neîncrederea în „forțele revoluționare ale țării“ (sic !), este complet greșit. El este o mostră de abordare burgheză-sentimentală a problemei,

* — experiență pe un organism inferior. — Nota trad.

împotriva căreia trebuie să se ridice toți social-democrații. Raționamentul lui Parvus este burghez, întrucît el nu vede esența de clasă a Dumei : înțelegerea dintre burghezie și absolutism. Raționamentul lui este o frază sentimentală, lipsită de orice conținut, căci el ia în serios, fie chiar pentru moment, frazeologia ipocrită a osvobojeniștilor, care spun că sînt animați de dorința de „a ține seama de opinia maselor populare“. A întîrziat cu vreo trei ani onorabilul nostru Parvus. Cînd liberalii nu aveau nici gazetă, nici organizație ilegală, iar noi aveam și una și alta, am sprijinit dezvoltarea lor politică. Și acest merit al activității social-democrate va rămîne în istorie. Dar acum liberalii au devenit, din novici în ale politicii, principalii ei înfăptuitori și au dovedit prin faptele lor că trădează revoluția. A te gîndi azi în primul rînd nu la demascarea, ca trădători, a „conciliatorilor“ burghezi și a te mulțumi să le amintești că sînt „obligăți“ să conducă treburile (*nu ale burgheziei, ci*) ale întregului popor înseamnă a te transforma într-un acolit al osvobojeniștilor ! Fiindcă numai unii ca ei pot să caute, cu toată seriozitatea, în Duma de stat expresia „forțelor revoluționare ale țării“. Social-democrația știe că cel mai bun lucru pe care-l putem face acum este să neutralizăm, să paralizăm manevrele trădătoare ale burgheziei. Zemții și osvobojeniștii nu reprezintă „forța revoluționară a țării“, și e rușine, tovarășe Parvus, să nu știți acest lucru. Astăzi, în revoluția democratică, singura forță revoluționară o constituie proletariatul și țărănimea care luptă împotriva moșierilor.

Perla perlelor în remarcabilul articol al lui Parvus o constituie formularea *condițiilor* în care proletariatul trebuie să sprijine pe osvobojeniști. „Este necesar – scrie Parvus – ca acei candidați ai opoziției care vor dori să le acordăm sprijinul nostru să fie obligați la anumite revendicări politice“. (Asta nu-i pe limba noastră ; asta e o traducere proastă din limba germană, dar sensul este destul de clar.) „Asemenea revendicări pot fi, de pildă : 1) să se ceară chiar în Dumă ca ea să fie imediat dizolvată și să se convoace adunarea constituantă pe baza votului universal etc. ; 2) să se refuze guvernului orice mijloace militare și financiare, atîta timp cît această cerință nu va fi satisfăcută“.

Din treaptă în treaptă. Cine a alunecat o dată și s-a pomenit pe un plan înclinat se va rostogoli, fără oprire, pînă jos. Supraoamenii noștri de talia lui Parvus și Plehanov, care se situează în afara ambelor părți ale partidului, ignorează cu emfază tocmai acele rezoluții ale neoiskriștilor pentru care ei sînt răspunzători din punct de vedere moral și politic. Acești supraoameni își închipuie că sînt mai presus de „majoritate” și de „minoritate”, dar în realitate ei sînt *mai prejos* și de una și de alta, căci la toate defectele majorității ei au reușit să adauge toate defectele minorității și toate defectele *transfugului*.

De pildă, Parvus. El a mers tot timpul mîna în mîna cu „Iskra”, chiar și atunci cînd planul campaniei zemstvelor și 9 ianuarie i-a deschis ochii, nu pentru multă vreme, asupra poziției ei oportuniste. Și, totuși, el a vrut să se considere „împăciuitor”, probabil pentru motivul că, atunci cînd, după 9 ianuarie, a început să lanseze lozincă constituirii unui guvern provizoriu, el a trebuit să fie corijat de bolșevici, care i-au arătat elementele de frazeologie din lozincile lui. Fără țar, guvern muncitoresc ! – striga Parvus sub impresia lui 9 ianuarie. Fără popor, Dumă liberală ! – iată la ce se reduce actuala lui „tactică” de după 6 august. Nu, tovarăși, noi nu ne vom baza tactica noastră pe o dispoziție de moment, pe mirajul unei clipe !

Acum Parvus a elaborat „noi” *condiții* pentru liberali. Bieții neoiskriști, cît s-au ostenit ei elaborînd „condiții” de înțelegere cu osvobojeniștii ! Starover, la Congresul al II-lea (vezi rezoluția lui, anulată de Congresul al III-lea), a elaborat condiții care de la început s-au dus dracului, fiindcă nici în planul campaniei zemstvelor și nici acum nici unul dintre neoiskriștii care au scris despre o „întelegere” cu osvobojeniștii nu le-au prezentat așa cum erau. Conferința neoiskriștilor a pus alte condiții, mai severe, în rezoluția cu privire la atitudinea față de liberali. Neoiskristul Parvus poartă răspunderea morală pentru o asemenea rezoluție, dar ce le pasă publiciștilor-supraoameni de niște rezoluții elaborate cu participarea unor reprezentanți de răspundere ai proletariatului ? Supraoamenii nu se sinchisesc de rezoluțiile partidului !

În rezoluția neokriștilor cu privire la atitudinea față de partidele de *opozitie* stă scris negru pe alb că social-democrația „cere de la toți dușmanii țarismului“ :

„1) Sprijinirea energică și fără echivoc a oricărei acțiuni hotărâte a proletariatului organizat prin care se urmărește să se dea noi lovituri țarismului“.

Parvus propune să se ajungă la o „înțelegere“ cu osvobojenişti și să li se promită „sprijin“ fără să li se ceară ceva asemănător.

„2) Recunoașterea deschisă și sprijinirea necondiționată a revendicării de a alege o adunare constituantă a întregului popor pe baza votului universal etc. și a acțiunii deschise îndreptate împotriva tuturor partidelor și grupurilor care încearcă să ciuntească drepturile poporului fie îngrădind dreptul de vot, fie substituind adunării constituante o constituție monarhică acordată de sus“.

Parvus nu recunoaște întreaga parte a doua a acestor condiții. El merge chiar pînă acolo că lasă complet în umbră problema : cui trebuie să i se adreseze osvobojenişti din Dumă pentru „a revendica“ „convocarea“ adunării constituante ? Țarului, firește. Dar de ce să n-o convocați chiar voi ? Ce ziceți de asta, prea stimați eroi ai „blocurilor parlamentare“ ? Sau acum nu mai sinteți împotriva „acordării de sus“ ?

„3) Sprijinirea cu hotărîre a luptei duse de clasa muncitoare împotriva guvernului și a magnaților capitalului, pentru libertatea de grevă și de asociere“.

Parvus, pe cît se pare, îi scutește de această „condiție“ pe osvobojenişti în cazul convocării Dumei, și tactica „cu cît e mai rău, cu atît e mai bine“ se dovedește dăunătoare (deși imediat după aceea el îl asigură, în bătaie de joc, pe cititor că, dacă Duma ar avea drepturi legislative, ar fi și mai rău, cu alte cuvinte că pasul spre mai bine – și anume acela pe care vor să-l facă osvobojenişti – este un pas spre mai rău ! !).

„4) Opoziție deschisă față de orice încercări ale guvernului și ale nobililor feudali de a înăbuși, prin barbare măsuri de violență împotriva persoanei și avutului țăranilor, mișcarea revoluționară țărănească“.

De ce ați uitat această condiție, bunule Parvus? Nu cumva acum nu mai vreți să prezentați această minunată revendicare lui Petrunkevici? lui Stahovici? lui Rodicev? lui Miliukov? lui Struve?

„5) Refuzul de a sprijini orice măsură care ar avea drept scop să mențină, în Rusia liberă, orice îngrădire a drepturilor diferitelor naționalități și orice urme de asuprire națională;

și 6) participare activă la înarmarea poporului în vederea luptei împotriva reacțiunii și sprijinirii social-democrației în încercările ei de a organiza lupta armată de masă“.

De ce ați uitat aceste condiții, bunule Parvus?

„Proletarii“ nr. 18
din 26 (13) septembrie 1905

Se tipărește după manuscris,
confruntat cu textul
apărut în ziar

ASOCIAȚIILE LIBERALE ȘI SOCIAL-DEMOCRAȚIA ¹⁰⁴

Ce însemnătate prezintă pentru proletariat asociațiile „profesionale“ ale intelectualilor? N-ar fi bine ca noi, social-democrații, să intrăm în ele pentru a duce lupta împotriva întunecării conștiinței de clasă a muncitorilor?

Asociațiile „profesionale“ ale intelectualilor și „Uniunea asociațiilor“ sînt organizații politice. De fapt, ele sînt asociații *liberale*. În general, ele sînt asociațiile care formează nucleul așa-zisului partid constituțional-democrat, adică burghez-liberal. Nouă ne revine acum obligația, deosebit de serioasă, de a contribui din toate puterile noastre la educarea în *spirit de partid* a proletariatului, la închegarea detașamentului lui de avangardă într-un adevărat partid politic, *absolut* independent de toate celelalte partide, *absolut* de sine stătător. De aceea trebuie să fim foarte precauți față de orice măsură care ar putea să provoace confuzie în relațiile clare și bine determinate dintre partide. Întreaga burghezie liberală face acum pe dracu-n patru pentru a împiedica formarea unui partid de clasă absolut independent al proletariatului, pentru „a uni“ și „a contopi“ *întreaga* mișcare „de eliberare“ într-un singur torent al democratismului, pentru a camufla caracterul *burghez* al acestui democratism.

În asemenea condiții ar fi o mare greșală pentru membrii partidului social-democrat să intre în asociațiile liberale, întrucît ea i-ar pune în situația, extrem de falsă, de membri a două partide deosebite și vrăjmașe. Nu poți să te închini la doi dumnezei. Nu poți fi membru a două partide. Atîta timp cît nu există libertate politică și ești scufundat în bezna regimului absolutist, este foarte ușor să faci confuzie între partide;

și interesele burgheziei *reclamă* o asemenea confuzie. Interesele proletariatului impun o delimitare precisă și clară a partidelor. Cât despre garanția că grupurile de social-democrați care vor intra în asociațiile „profesionale” ale intelectualilor își vor păstra completa lor independență, vor adera numai la P.M.S.D.R. și nu la un alt partid, vor da socoteală în fața organizației lor de partid pentru fiecare pas întreprins de ele, — o asemenea garanție reală, și nu numai verbală, nu se poate da în momentul de față. Sint 99% șanse ca asemenea membri să nu reușească să-și păstreze independența lor și să fie nevoiți să recurgă la „viclesuguri” inutile, sub aspectul rezultatelor, și totodată dăunătoare, întrucât ar duce la coruperea conștiinței *de partid*, încă tânără, a muncitorilor.

„Proletarii” nr. 18
din 26 (13) septembrie 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

DE LA APĂRARE LA ATAC

Correspondentul special din Petersburg al respectabilului ziar conservator „Le Temps“ a trimis, la 21 (8) septembrie, o telegramă cu următorul conținut :

„Alături de noapte, un grup de 70 de oameni a atacat închisoarea centrală din Riga, a tăiat firele telefonice și, cu ajutorul unor scări de frînghie, a pătruns în curtea închisorii, unde, în urma unei violente încăierări, doi gardieni au fost uciși, iar trei au fost grav răniți. Manifestanții au eliberat atunci doi deținuți politici care fuseseră deferiți tribunalului militar și se așteptau să fie condamnați la moarte. În timpul urmăririi manifestanților care au reușit să fugă, cu excepția a doi dintre ei, care au fost arestați, un agent a fost ucis, iar câțiva polițiști au fost răniți“.

Așadar, lucrurile își continuă totuși mersul lor înainte ! Cu toate greutatele nemaipomenite, de nedescris, înarmarea face progrese. Teroarea individuală, acest produs al unei slăbiciuni de intelectuali, devine de domeniul trecutului. În loc să se cheltuiască zeci de mii de ruble și o mulțime de forțe revoluționare pentru a ucide pe un oarecare Serghei¹⁰⁵ (care a revoluționat Moscova, poate, mai bine decât mulți revoluționari), pentru a ucide „în numele poporului“, — în loc de toate acestea se trece la efectuarea de acțiuni militare *împreună cu poporul*. În felul acesta, pionierii luptei armate se contopesc cu masele nu numai cu vorba, ci și prin faptele lor, se pun în fruntea cetelor și detașamentelor proletariatu-lui, educă prin focul și sabia războiului civil *zeci de conducători ai poporului*, care mâine, în momentul când va începe insurecția muncitorească, vor reuși să ajute prin experiența și prin bravura lor eroică mii și zeci de mii de muncitori.

Trimitem salutul nostru eroilor detașamentului revoluționar din Riga ! Succesul lor să fie un exemplu și o îmbărbătare pentru muncitorii social-democrați din întreaga Rusie. Trăiască pionierii armatei revoluționare populare !

Vedeți de ce succese a fost încununată, chiar din punct de vedere pur militar, acțiunea tovarășilor din Riga. Din partea inamicului au căzut trei morți și, probabil, 5-10 răniți. Pierderile noastre se reduc la doi oameni, care au fost, probabil, răniți și, ca urmare, au căzut în mâinile dușmanului. Noi am luat trofeu doi conducători revoluționari smulși din captivitate. Aceasta e o victorie strălucită !! E o adevărată victorie obținută în bătălia cu dușmanul înarmat pînă în dinți. Aici nu mai este vorba de un complôt împotriva unui individ odios, de un act de răzbunare, de un act desperat, de o simplă „intimidare“ ; nu, aici este vorba de un început de operații ale detașamentului armatei revoluționare, care au fost premeditate și pregătite, calculate din punctul de vedere al raportului de forțe. Numărul detașamentelor de acest fel, care numără cîte 25-75 de oameni, poate - în fiecare oraș mare și adeseori în suburbiile unui oraș mare - să se ridice la cîteva zeci. Muncitorii vor intra cu sutele în aceste detașamente ; trebuie numai să se treacă de îndată la propagarea pe scară largă a acestei idei, la formarea de detașamente de acest fel, la înzestrarea lor cu tot felul de arme, începînd cu cuțite și revolvere și terminînd cu bombe, la instruirea și educarea militară a acestor detașamente.

Din fericire, au trecut vremurile cînd, în lipsa unui popor revoluționar, revoluția o „făceau“ revoluționarii teroriști izolați. Bomba a încetat să mai fie o armă a „bombistului“ izolat. Ea devine *un accesoriu necesar al înarmării populare*. O dată cu schimbările produse în tehnica militară, se schimbă - și trebuie să se schimbe - metodele și mijloacele luptei de stradă. Noi studiem acum cu toții (și bine facem că studiem) construirea de baricade și artă de a le apăra. Dar, îndeletnicîndu-ne cu această treabă veche și folositoare, nu trebuie să trecem cu vederea ultimii pași înainte făcuți de tehnica militară. Progresul realizat în folosirea substanțelor explo-

zive a adus o serie de lucruri noi în artilerie. Japonezii s-au dovedit a fi mai puternici decât rușii, în parte, și pentru că au știut să folosească mult mai bine substanțele explozive. Folosirea pe scară largă a unor substanțe explozive foarte puternice constituie una dintre caracteristicile cele mai importante ale ultimului război. Și japonezii, care acum sînt recunoscuți în lumea întreagă ca niște maeștri ai artei militare, au trecut de asemenea la folosirea *bombei de mînă*, de care s-au servit de minune în lupta de la Port-Arthur. Să învățăm deci de la ei ! Să nu ne lăsăm descurajați de gravele insuccese care însoțesc încercările de a ne procura mari cantități de arme. Nici un fel de insuccese nu vor frînge energia unor oameni care simt și constată în mod concret strînsa lor legătură cu clasa revoluționară și care își dau seama că pentru scopurile imediate urmărite de ei în această luptă s-a ridicat acum, într-adevăr, tot poporul. Bombe se pot fabrica în orice localitate, și ele sînt fabricate acum, în Rusia, pe o scară mult mai largă decât știe fiecare dintre noi (și fiecare membru al unei organizații social-democrate poate da, probabil, mai multe exemple de organizare a unor asemenea ateliere). Ele se fabrică pe o scară incomparabil mai largă decât știe poliția (și ea știe, probabil, mai mult decât revoluționarii din diferite organizații). Nici o forță nu va putea să reziste detașamentelor armatei revoluționare care se vor înarma cu bombe și care, într-o bună noapte, vor întreprinde simultan cîteva atacuri de felul celui din Riga, în urma cărora – și aceasta este ultima și cea mai importantă condiție – se vor ridica sute de mii de muncitori care n-au uitat „pașnicul” 9 ianuarie și doresc din tot sufletul un 9 ianuarie *armat*.

E clar că în această direcție se îndreaptă lucrurile în Rusia. Reflectați asupra știrilor, apărute în ziarele legale, cu privire la bombele găsite în coșurile unor pasageri pașnici de pe vapoare. Citiți cu atenție știrile despre *sutele* de atacuri împotriva polițiștilor și militarilor, despre cei care *cu zecile* au fost uciși pe loc, despre zecile de grav răniți din ultimele două luni. Pînă și corespondenții unci venale reviste burgheze, cum e „Osvobojdenie”, care condamnă propaganda „nebu-

nească" și „criminală" în favoarea insurecției armate, recunosc că niciodată evenimentele tragice n-au fost atât de iminente ca acum.

La muncă, deci, tovarăși ! Fiecare să se aplece la postul său. Fiecare cerc muncitoresc să țină minte că azi-măine evenimentele îi pot cere să participe, ca organ de conducere, la lupta finală, decisivă.

„Proletarii" nr. 18
din 26 (13) septembrie 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

LA ORDINEA ZILEI

În nr. 15 al ziarului nostru a fost menționată * ca model de așa-zisă „autoadministrare revoluționară“ (pe care „Iskra“ o confundă cu lozinca insurecției populare) atitudinea hotărâtă a dumei din Smolensk, care, considerînd că încartiruirea cazacilor în oraș este contrară legii, a încetat să le mai dea bani, a organizat o miliție orășenească pentru apărarea populației și a adresat o proclamație către soldați, cărora le cerea să nu se dedea la acte de violență față de cetățeni. Pentru a ilustra o dată în plus această idee și a caracteriza momentul prin care trecem, vom reproduce din ziarul „L'Humanité“ o rezoluție de acest fel, adoptată de дума din Kerçi în legătură cu pogromul care a avut loc de curînd în acest oraș.

Acastă dumă a hotărît : 1) să exprime populației evreiești regretele ei pentru victimele (uciși și răniți) căzute din rîndurile ei și pentru pierderile materiale suferite de ea ; 2) să înființeze două burse la liceul din localitate, în amintirea elevilor uciși în timpul dezordinilor ; 3) dat fiind că autoritățile locale s-au dovedit incapabile și prea puțin dispuse să apere viața și avutul populației, să suspende imediat alocarea sumei de bani din fondurile orașului care era prevăzută pentru întreținerea poliției ; 4) să împartă evreilor săraci care au avut cel mai mult de suferit de pe urma dezordinilor suma de 1500 de ruble ; 5) să-și exprime simpatia față de comandantul portului, singurul dintre funcționarii din localitate care, cu multă energie și simț de omenie, a împiedicat săvîrșirea unor noi masacre ; 6) să aducă la cunoștința

* Vezi volumul de față, pag. 202. — Nota red.

ministrului de interne comportarea ilegală a autorităților în timpul dezordinilor și să ceară instituirea unei anchete din partea Senatului.

Duma din Kerçi, în măsura în care lărgeste din proprie inițiativă cadrul competențelor pe care i le conferă legea, în măsura în care participă la viața revoluționară a întregului stat, pășește pe calea unei adevărate „autoadministrări revoluționare“. Dar există oare vreo *garanție* că o asemenea autoadministrare va deveni într-adevăr „populară“? Și e oare cazul ca noi, social-democrații, să facem din acest mic „crimpei de revoluție“ principala lozincă de agitație sau, dimpotrivă, să facem propagandă pentru victoria totală și decisivă a revoluției, care este imposibilă fără insurecție?

„Proletarii“ nr. 18
din 26 (13) septembrie 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar

CONGRESUL ZEMSTVELOR

Luni 12 (25) septembrie s-a deschis, la Moscova, congresul reprezentanților zemstvelor și ai dumelor orășenești, la care s-a discutat și adoptat o hotărîre definitivă în problema atitudinii față de Dumă. Acest congres al zemstvelor, ca și cele precedente, marchează un nou pas pe drumul dezvoltării politice și al organizării politice a burgheziei ruse. De aceea fiecare muncitor conștient trebuie să acorde toată atenția acestei nașteri a unui partid constituționalist burghez. Dezvoltarea politică a proletariatului ca clasă a mers întotdeauna și pretutendeni mîna în mîna cu dezvoltarea politică a burgheziei ca clasă.

Dar, în afară de această însemnătate generală, actualul congres al zemstvelor prezintă o uriașă însemnătate și în ce privește problema, extrem de actuală, a atitudinii noastre față de Dumă. Înțelegere între burghezie și țarism sau o luptă mai hotărîtă a burgheziei împotriva țarismului? — iată în ce constă esența acestei probleme, care, după cum se știe, provoacă divergențe și în ce privește tactica social-democrației.

Vom aminti, în primul rînd, că, la congresul lor precedent, zemții au condamnat cu hotărîre Duma lui Bulighin și au adoptat cunoscutul proiect de constituție osvobođenist (monarhie și sistem bicameral). La început, problema boicotării Dumei a fost rezolvată în sens pozitiv de către majoritate, dar apoi a fost lăsată în suspensie și amînată pînă la congresul următor, care urma să fie convocat *imediat* după publicarea legii cu privire la Duma de stat; se vorbea chiar de o convocare a lui prin telegraf. În realitate însă, congresul

a fost convocat mult mai târziu. Mai întâi, după cum am arătat în nr. 14 al ziarului nostru *, s-a zvonit că zemții renunță la el. Apoi au devenit cunoscute tratativele d-lui Golovin cu Durnovo, care au fost descrise și comentate de noi în numărul trecut al ziarului nostru ** și al căror rezultat a fost că poliția a autorizat ținerea congresului. Prin urmare, acest congres s-a desfășurat pe baze cu totul diferite față de cel precedent : atunci poliția a interzis congresul, a amenințat că-l împrăstie, a dresat proces-verbal, iar după încheierea lui a cerut o anchetă din partea Senatului. Acum zemții și poliția au dus tratative și au ajuns dinainte la o înțelegere.

Pentru ca cititorul să-și dea mai bine seama cât de însemnată este această diferență între ceea ce a fost atunci și ceea ce e acum, vom aminti de niște declarații apărute în ultimul număr din „Osvobojdenie“. În nr. 76 al acestei reviste, d-l „Independent“ (poate că independent față de poliție), pe deplin de acord cu autorul articolului de fond din același număr, scrie următoarele : „Nu poate fi vorba de nici un fel de compromisuri. Ca și înainte, trebuie să ne cucerim libertatea, iar nu s-o cerșim... Și, ceea ce este extrem de important, nu trebuie să renunțăm nici un moment la vreuna din vechile metode de luptă sau la pozițiile deja cucerite. Dacă aici există vreo posibilitate de compromisuri, ea trebuie înlăturată imediat și cu toată hotărârea. Tot ce s-a făcut până acum pentru organizarea forțelor de eliberare trebuie să se facă și pe viitor... Activitatea congreselor, uniunilor, adunărilor trebuie continuată în același spirit și în aceeași direcție ca și înainte“.

Mai clar nici nu se poate. După 6 august, organul partidului zemstvelor sau al partidului „constituțional-democrat“ se pronunță cu hotărâre și în mod categoric împotriva *renunțării la vechile metode de luptă*. Dar esența falsei poziții a burgheziei liberale constă tocmai în aceea că, pe lângă dorința de libertate, ea nutrește o dorință tot atât de aprigă de a încheia o tranzacție cu țarismul. De aceea una spune și alta face. Pentru „a nu renunța la vechile metode de luptă“, ar trebui să boicoteze Duma. După ce a renunțat la boicot, tre-

* Vezi volumul de față, pag. 195. — Nota red.

** Vezi volumul de față, pag. 235—243. — Nota red.

buie în mod inevitabil să renunțe la unele din „vechile metode de luptă”. „Osvobojenie” a început să tute și să fulgere împotriva compromisurilor tocmai când Golovin încheia un compromis cu Durnovo. Această revistă s-a pornit să strige „să nu renunțăm nici un moment” tocmai când congresul zemstvelor renunța la libertatea, pe care o avusese pînă atunci, de a ține ședințe. În momentul în care era „acordată” Duma – acest așa-zis început de libertate –, zemții au acceptat să se consulte mai puțin liber.

Și într-adevăr : 1) programul congresului a fost ciuntit de d-l Durnovo, adică de poliție ; 2) președintele și-a luat obligația să suspende lucrările congresului în caz că se vor discuta probleme care nu intră în programul aprobat de poliție ; 3) congresul a acceptat să țină ședințe în prezența unui polițist delegat de Durnovo (șeful cancelariei), căruia i s-a dat împuternicire să dizolve congresul în caz că nu vor fi respectate „condițiile” stabilite de d-nii Golovin și Durnovo ; 4) poliția a interzis congresului – tot sub amenințarea că altfel va fi dizolvat – „să se dedea la strigăte sedicioase” (telegrama corespondentului special al ziarului conservator „Le Temps”, care adaugă că toate aceste condiții au fost *respectate în mod leal* de zemți).

Se înțelege de la sine că, luînd aceste informații din ziarele străine, nu garantăm că ele sînt absolut exacte și complete. Dar nu avem nici un motiv să ne îndoim că ele sînt, în general, exacte. Dimpotrivă, d-l Golovin (care, se înțelege, nu s-a gîndit să facă cunoscut publicului tratativele sale cu Durnovo !) a făcut și mai multe promisiuni poliției în ce privește comportarea leală a zemților !

E un fapt incontestabil că ceea ce spune „Osvobojenie” nu se potrivește de loc cu ceea ce fac osvobojeniștii. Cei de la „Osvobojenie” se întrec în declamații îndreptate împotriva poliției, în timp ce politicienii își aranjează în mod amical cu poliția treburile lor. Începutul campaniei zemstvelor pentru alegerile în Dumă a coincis cu începutul înțelegerii dintre burghezia zemstvelor și absolutism.

Corespondenții străini relevă în mod unanim caracterul *pașnic* al acestui congres al zemților, în comparație cu cel anterior. Pentru boicotarea Dumei s-a pronunțat numai unul,

iar după alte știri – doi dintre cei care au luat cuvîntul. Majoritatea a fost pentru participare (noi, încă în nr. 12 * al ziarului nostru, adică înainte de apariția legii cu privire la Dumă, am spus că părerea aripii drepte a zemților în această chestiune s-a și precizat). Majoritatea a considerat că neparticiparea la alegeri ar fi luată drept „un semn de timiditate”, și această părere, după cum știm, e pe de-a-ntregul împărtășită de Parvus și de noua „Iskră”. În înțelegerea cu poliția s-a manifestat, dimpotrivă, *curajul* zemților noștri...

Congresul a adoptat o rezoluție în care, în loc să condamne Duma, spune doar (nu mai știm : cu timiditate sau cu curaj) că „Duma nu constituie o reprezentanță populară în adevăratul sens al cuvîntului”. Cetățenii ruși sînt invitați să se unească pe baza unor programe adoptate mai înainte de congresele zemstvelor și să desfășoare luptă pe terenul Dumei. În această rezoluție nu se spune nici un cuvînt despre lupta în afara Dumei și independent de ea, ceea ce înseamnă că „nu se renunță nici un moment la vechile metode de luptă”, după cum spune osvobojenistul „independent” de poliție...

Temperîndu-și elanul lor „revoluționar” de mai înainte, care era nelalocul lui, zemții au pus accentul pe munca „pozitivă” în legătură cu Duma. Ei au elaborat în mod amănunțit un program politic (nu am primit încă textul lui integral) ; au căutat să mascheze abaterea lor de la democrație, repetînd principalele puncte ale constituționalismului moderat ; au studiat în mod amănunțit problema campaniei electorale, a organizării comitetelor electorale locale și centrale, a alcătuirii listelor de candidați etc.

După toate acestea, nu e încă limpede ce urmărește liberalismul moșieresc și negustoresc al zemților și osvobojenistilor ?

El caută să arunce peste bord, una după altă, revendicările de luptă ale democrației, tot ce e menit să asigure drepturile poporului revoluționar, tot ce dezvoltă și lărgeste lupta pentru libertate (el nu vrea ca în rezoluție să se vorbească despre o luptă independent de Dumă etc.) ! El vrea să consfințească toate revendicările democrației care asigură

* Vezi volumul de față, pag. 162—170. — Nota req.

numai burgheziei puterea (în primul rînd loçoare în Dumă) ! El vrea mai puțină agitație în rîndurile poporului și mai multă activitate practică în Dumă !

Cît de reușit s-a exprimat „liberalul“ William Stead, admiratorul de jeri al absolutismului (vezi scrisoarea lui publicată în ziarul „Times“ din 26 septembrie), cînd a spus că pacea externă a făcut necesară pe cea internă, dintre țar și burghezia liberală, care a fost proclamată prin legea de la 6 august ! Prin *comportarea* lor, zemții dovedesc că sînt *dispuși să încheie pace*, deși, firește, nu chiar așa de deodată și nu în toate privințele. „D-l Mihail Stahovici, prietenul și colaboratorul lui Șipov – scria la 27 septembrie corespondentul ziarului „Le Temps“ –, speră că se va constitui un partid al centrului, care să fie adept al absolutismului și să susțină ideea unei Dume consultative ; el afirmă că numeroși membri ai partidelor extremiste (! ! ce cuvînt dezonorant la adresa osvobojdendiștilor ! – *Redacția ziarului „Proletarii“*) sînt gata să adere la un astfel de partid“. Afirmația d-lui Stahovici se confirmă nu numai prin ceea ce spun numeroase ziare legale, dar, într-o măsură și mai mare, prin ceea ce *fac* domnii zemți. D-l M. Stahovici a fost prezent la acest congres, relata la 26 septembrie corespondentul ziarului „Times“. „El este ferm convins de victoria elementelor moderate ; și, într-adevăr, *lipsa aproape completă* a obișnuitelor atacuri vehemente (fiery denunciations) împotriva guvernului, cu excepția unor referiri întîmplătoare (! !) la atrocitățile comise în Caucaz, s-ar părea că confirmă (rather confirms) previziunile (forecast) lui“. „Starea de spirit a congresului – comunică într-o telegramă același corespondent al ziarului conservator englez – este într-un contrast izbitor cu aceea care a domnit la congresul din iulie, cînd un mare număr de delegați erau pentru boicotarea Dumei“.

E posibil oare ca „Iskra“ să nu renunțe nici acum la părerea ei greșită că cei ce erau pentru boicot voiau o abținere pasivă, în timp ce cei din categoria lui Stahovici, care sînt pentru participare, vor să ducă o luptă serioasă ? E posibil oare ca ea să vrea, împreună cu Parvus, să ajungă la o înțelegere cu osvobojdendiștii și să-i sprijine chiar acum, după ce ei au început să se înțeleagă cu domnii de teapa lui Durnovo ?

P.S. Adevărul ne obligă să spunem că ies la iveală noi și noi fapte care arată că neoiskriștii din Rusia nu sînt de acord cu noua „Iskră”. Chiar acum am primit o foaie scoasă de grupul din Petersburg (menșevic) și avînd ca titlu : „Dumă de stat sau adunare constituantă”. În această foaie, alături de critica îndreptată împotriva Dumei, găsim lozincă : „Jos Duma !”. Reprezentanții muncitorilor sînt invitați să spună liberalilor „că ei nu trebuie să recunoască Duma de stat”, „că sînt obligați să renunțe la dreptul lor (în acest loc, textul este neclar tipărit) de a participa la alegerile pentru Dumă”, că trebuie să-i ajute pe muncitori „să se înarmeze în vederea luptei împotriva sutelor negre și a Dumei de stat”. Prin urmare, menșevicii din Petersburg au adoptat lozincă boicotului activ. Ca și în faimosul caz cu „planul campaniei zemstvelor”, „Iskra” e în dezacord cu adepții ei din Rusia. Numai într-o singură privință menșevicii din Petersburg se apropie de „Iskra” : ei invită pe muncitori să-și aleagă imediat „reprezentanți în fabrici, ateliere și secții, așa cum au ales și în comisia Șidlovski ¹⁰⁶” ... „Reprezentanții noștri, întrunindu-se laolaltă, să lupte împotriva Dumei de stat, așa cum delegații noștri în comisia Șidlovski au luptat împotriva acestei curse viclene a absolutismului”. Această lozincă seamănă foarte bine cu lozincă iskristă a „autoadministrării revoluționare”, deși tovarășii din grupul din Petersburg nu folosesc, firește, aceste cuvinte cam distonante. Nu ne îndoim că muncitorii din Petersburg își vor da seama cît de greșită este o asemenea lozincă și cît de nepotrivită este comparația cu comisia Șidlovski. Atunci muncitorii au boicotat comisia, în timp ce acum Duma îi boicotează pe muncitori.

Autoadministrarea revoluționară, într-o vreme cînd puterea se află încă în mâinile țarului, nu poate să însemne decît un crîmpei de revoluție (hotărîrea dumei orășenești din Smolensk etc.). A face din ea principala lozincă a proletariatului revoluționar înseamnă a provoca confuzie și a face jocul osvobojenîștilor. Dezvoltînd, lărgind, consolidînd și extinzînd organizarea forțelor *revoluționare* ale proletariatului și ale țărănimii, noi nu trebuie să confundăm această organizare a războiului, a insurecției cu *autoadministrarea*. Prin misiunea

ei, prin felul cum a apărut și prin caracterul ei, organizarea insurecției armate, organizarea armatei revoluționare *nu seamănă de loc* cu organizarea autoadministrării revoluționare. Cu cât burghezii liberali, osvobojdeniștii, se străduiesc mai mult să ciuntească, să atenueze, să mutilizeze lozincile consecvent democratice revoluționare, cu atât trebuie să căutăm noi să le formulăm mai clar și mai explicit : convocarea unei adunări constituante a întregului popor de către un guvern revoluționar provizoriu, organizarea insurecției armate și a armatei revoluționare pentru răsturnarea puterii țariste.

„Proletarii” nr. 19
din 3 octombrie
(20 septembrie) 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

O BOMBONICĂ SOCIAL-DEMOCRATĂ

Tov. Starover, aplaudat de „Osvobojdienie“, continuă să-și exprime regretele sale, în paginile noii „Iskre“, pentru păcatele săvârșite (din lipsă de discernământ) prin colaborarea sa la vechea „Iskră“. Tov. Starover se aseamănă mult cu Bombonica, eroina nuvelei cu același nume a lui Cehov¹⁰⁷. Bombonica a trăit mai întâi cu un impresar și spunea : eu și Vanicika montăm piese serioase. Apoi a trăit cu un negustor de cherestea și spunea : eu și cu Vasicika sîntem revoltați de tarifele prea ridicate la cherestea. În sfîrșit, a trăit cu un veterinar și spunea : eu și cu Kolicica lecuim caii. Așa și cu Starover. „Eu și cu Lenin“ l-am ocărît pe Martînov. „Eu și cu Martînov“ îl ocărîm pe Lenin. Drăguță bombonică social-democrată, în brațele cui vei nimeri tu mîine ?

*Scris după 24 septembrie
(7 octombrie) 1905*

*Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V*

Se tipărește după manuscris

SOCIALISMUL ȘI ȚĂRĂNIMEA

Revoluția prin care trece azi Rusia este o revoluție a întregului popor. Interesele întregului popor au intrat într-o contradicție de neîmpăcat cu interesele unui mănunchi restrâns de persoane care alcătuiesc sau sprijină guvernul absolutist. Însăși existența societății moderne, care are la bază economia de mărfuri, cu marile ei contraste și antagonisme de interese între diferitele clase și grupuri ale populației, impune să fie lichidat absolutismul, să fie instaurată libertatea politică, iar interesele claselor dominante în organizarea și conducerea statului să fie exprimate în mod deschis și direct. Revoluția democratică, burgheză prin esența ei economică și socială, nu poate să nu exprime nevoile întregii societăți burgheze.

Dar însăși această societate, care pare acum unită și solidară în lupta împotriva absolutismului, este iremediabil scindată de prăpastia care există între capital și muncă. Poporul care s-a răsculat împotriva absolutismului nu formează un tot unic. Proprietarii și muncitorii salariați, o minoritate infimă de bogătași („cei zece mii de sus“) și zecile de milioane de nevoiași și de oameni ai muncii reprezintă într-adevăr „două națiuni“, cum s-a exprimat, încă în prima jumătate a secolului al XIX-lea, un englez clarvăzător¹⁰⁸. Lupta dintre proletariat și burghezie este la ordinea zilei în toată Europa. Această luptă s-a întins, de mult, și în Rusia. În Rusia contemporană, conținutul revoluției nu-l constituie cele două forțe aflate în luptă, ci cele două războaie sociale deosebite și de origine diferită: unul în sinul orînduirii actuale, iobăgîst-absolutiste, iar celălalt în sinul orînduirii viitoare, bur-

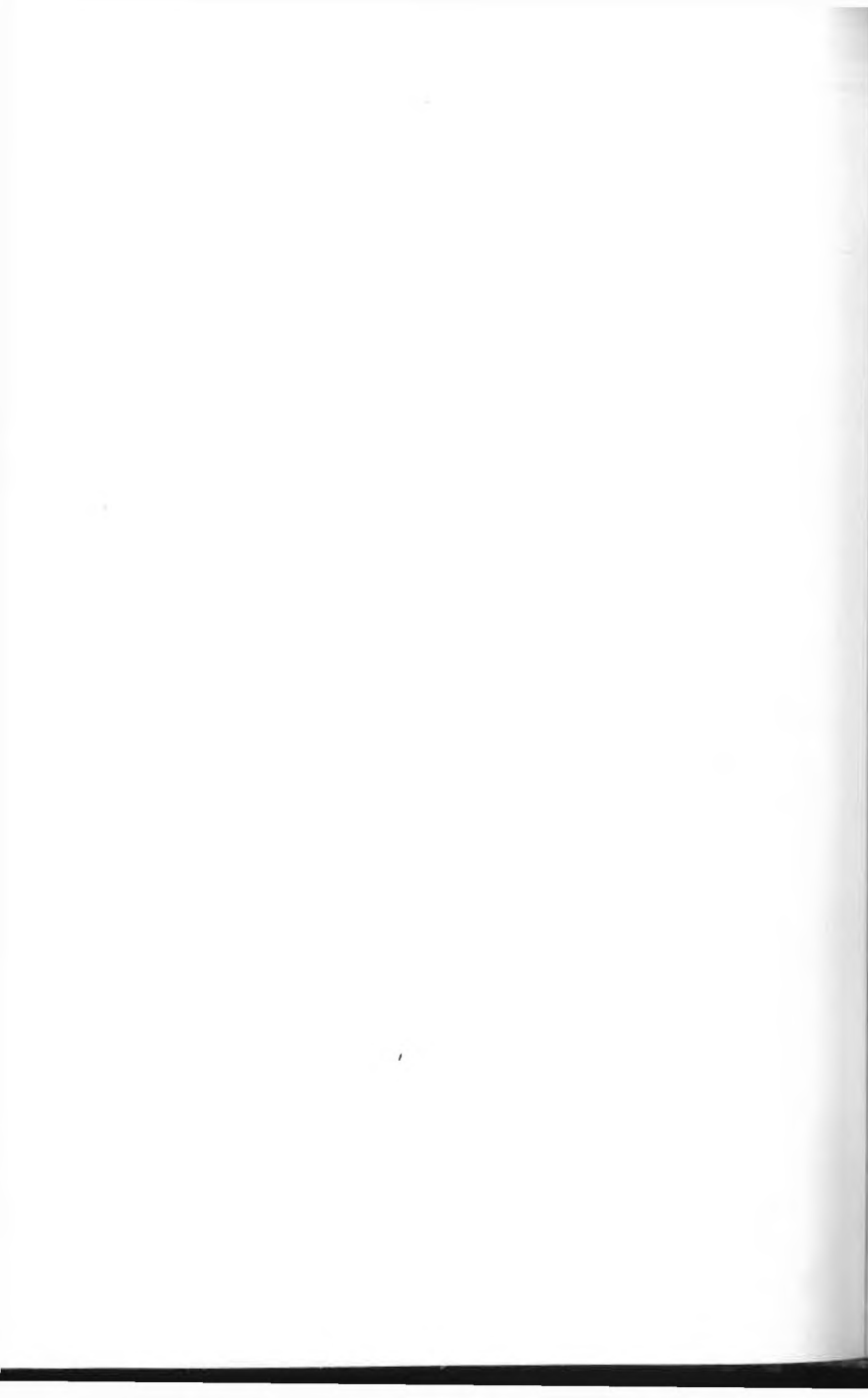
Socialismul și țărănimia

Într-o scrisoare adresată lui Lenin, în care se vorbește despre
 problema țărănimii în Rusia, Lenin a scris următoarele cuvinte:
 „Socialismul în Rusia nu poate să se realizeze decât prin
 revoluția socială, revoluția socială nu poate să se realizeze
 decât prin revoluția țărănească. Revoluția țărănească
 nu poate să se realizeze decât prin revoluția socialistă. În
 Rusia, revoluția socialistă și revoluția țărănească sunt
 două lucruri care merg împreună. Dacă țărănimia nu
 este revoluționară, nu poate să se realizeze decât prin
 revoluția socialistă. Dacă socialismul nu este revoluționar
 în Rusia, nu poate să se realizeze decât prin revoluția
 țărănească.”

Într-o altă scrisoare, Lenin a scris următoarele:
 „Socialismul în Rusia nu poate să se realizeze decât prin
 revoluția socială, revoluția socială nu poate să se realizeze
 decât prin revoluția țărănească. Revoluția țărănească
 nu poate să se realizeze decât prin revoluția socialistă. În
 Rusia, revoluția socialistă și revoluția țărănească sunt
 două lucruri care merg împreună. Dacă țărănimia nu
 este revoluționară, nu poate să se realizeze decât prin
 revoluția socialistă. Dacă socialismul nu este revoluționar
 în Rusia, nu poate să se realizeze decât prin revoluția
 țărănească.”

Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Socialismul și țărănimia”. — 1905

Micșorât

ghezo-democratice, care ia naștere încă de pe acum, sub ochii noștri. Unul dintre aceste războaie îl constituie lupta între-popor pentru libertate (pentru libertatea societății burgheze), pentru democrație, adică pentru suveranitatea poporului; celălalt război îl constituie lupta de clasă a proletariatului împotriva burgheziei, pentru organizarea socialistă a societății.

Socialiștilor, prin urmare, le revine sarcina grea și dificilă de a duce concomitent două războaie, complet diferite între ele prin caracterul și scopurile lor, ca și prin componența forțelor sociale în stare să participe în mod hotărât la un război sau altul. Social-democrația a formulat în mod clar această sarcină grea și a rezolvat-o cu hotărâre, datorită faptului că a pus la baza întregului ei program socialismul științific, adică marxismul, datorită faptului că s-a încadrat, ca unul dintre detașamentele ei, în armata social-democrației mondiale, care a verificat, a confirmat, a explicat și a dezvoltat mai amănunțit tezele marxismului, pe baza experienței unui lung șir de mișcări democratice și socialiste în cele mai diverse țări europene.

Social-democrația revoluționară a arătat și a dovedit de multă vreme caracterul burghez al democratismului rus, începând cu expresia lui narodnicist-liberală și terminând cu cea „osvobođenistă”. Ea a arătat întotdeauna că democratismul burghez are în mod inevitabil un caracter inconsecvent, mărginit, îngust. Ea a pus în fața proletariatului socialist, în epoca revoluției democratice, sarcina de a atrage de partea lui masa țărănimii și, paralizând nestatornicia burgheziei, de a zdrobi și a nimici absolutismul. O victorie hotărâtoare a revoluției democratice este posibilă numai sub forma dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și a țărănimii. Dar cu cât această victorie va fi mai rapidă și mai cuprinzătoare, cu atât se vor dezvolta mai repede și mai profund noi contradicții și o nouă luptă de clasă pe terenul orînduirii burgheze complet democratizate. Cu cât revoluția democratică pe care o vom înfăptui noi va fi mai integrală, cu atât vom avea de făcut față unor sarcini mai presante ale revoluției socialiste, cu atât lupta dusă de proletariat împotriva înseși bazelor societății burgheze va fi mai aprigă și mai ascuțită.

Social-democrația trebuie să ducă o luptă intransigentă împotriva oricărei abateri de la acest mod de a pune problema sarcinilor revoluționar-democratice și socialiste ale proletariatului. Ar fi absurd să nu ținem seama de caracterul democratic, adică fundamental burghez, al actualei revoluții; ar fi absurd deci să lansăm lozinci ca aceea de a forma comune revoluționare. Ar fi absurd și reacționar să minimalizăm sarcina pe care și-o pune proletariatul – de a participa, și încă cu rol conducător, la revoluția democratică –, temîndu-ne fie și să lansăm lozinca dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și a țărănimii. Ar fi absurd să confundăm sarcinile și condițiile revoluției democratice cu cele ale revoluției socialiste, întrucît – repetăm – cele două revoluții diferă atît prin caracterul lor cît și prin componența forțelor sociale implicate în ea.

Tocmai asupra acestei din urmă greșeli vrem să ne oprim acum în mod amănunțit. Slaba dezvoltare a contradicțiilor de clasă în rîndurile poporului, în general, și în rîndurile țărănimii, în special, constituie un fenomen inevitabil în epoca revoluției democratice, care creează pentru prima oară bazele pentru o dezvoltare cu adevărat largă a capitalismului. Această slabă dezvoltare a economiei face să supraviețuiască și să reinvie, sub o înfățișare sau alta, formele înapoiate ale socialismului, care este un socialism mic-burghez, întrucît idealizează transformări care nu depășesc cadrul relațiilor mic-burgeze. Masa țăranilor nu-și dă și nu-și poate da seama că cea mai deplină „libertate” și cea mai „dreaptă” împărțire, fie și a tuturor pămînturilor, nu numai că nu va desființa capitalismul, dar, dimpotrivă, va crea condițiile pentru o dezvoltare a lui deosebit de largă și de puternică. Și în timp ce social-democrația desprinde și sprijină numai conținutul revoluționar-democratic al acestor tendințe ale țăranilor, socialismul mic-burghez ridică la rangul de teorie lipsa de conștiință a țaranului, amestecînd între ele sau contopind într-un tot condițiile și sarcinile unei revoluții cu adevărat democratice cu acelea ale unei revoluții socialiste de domeniul fanteziei.

Expresia cea mai concretă a acestei confuze ideologii mic-burgeze o constituie programul sau, mai precis, proiectul de program al „socialiștilor-revoluționari”, care s-au grăbit

cu atât mai mult să se proclame mai devreme partid, cu cât erau mai puțin dezvoltate, la ei, formele și premisele necesare. Analizînd proiectul de program al socialiștilor-revoluționari (vezi „Vpered“ nr. 3 *), am avut prilejul să arătăm că concepțiile lor își au rădăcina în vechiul narodnicism rus. Dar fiindcă întreaga dezvoltare economică a Rusiei și întregul mers al revoluției ruse smulg în mod inexorabil și implacabil, zi de zi și ceas de ceas, terenul de sub picioarele narodnicismului pur, concepțiile socialiștilor-revoluționari alunecă în mod inevitabil spre eclecticism. Ei încearcă să cîrpească găurile narodnicismului cu peticele „criticii“ oportuniste – astăzi la modă – a marxismului, dar veșmîntul vechi nu devine prin aceasta mai trainic. Programul lor reprezintă, în general, ceva cu totul lipsit de viață, plin de contradicții interne, și care în istoria socialismului rus exprimă doar o etapă în drumul ce duce de la Rusia iobăgistă la cea burgheză și „de la narodnicism la marxism“. În această definiție, care e tipică pentru o serie întreagă de curente mai mici sau mai mari ale gîndirii revoluționare contemporane, se încadrează și recentul proiect de program agrar al Partidului socialist polonez (P.P.S.)¹⁰⁹, publicat în nr. 6–8 ale revistei „Przedświt“¹¹⁰.

Proiectul împarte programul agrar în două părți. Partea I expune „reforme pentru a căror înfăptuire s-au creat deja condițiile sociale“; partea a II-a „formulează încununarea și integrarea reformelor agrare expuse în partea I“. Partea I, la rîndul ei, se subdivide în trei secțiuni: A) protecția muncii – revendicări în favoarea proletariatului agricol; B) reforme agrare (în sensul strict al cuvîntului, sau, ca să zicem așa, revendicări țărănești) și C) apărarea intereselor populației rurale (autoadministrare etc.).

În acest program se face un pas spre marxism, încercîndu-se să se stabilească o oarecare deosebire între programul-maximum și programul minimum, prezentînd într-un mod cu totul independent revendicările cu caracter pur proletar și, în fine, recunoscînd, în expunerea de motive a programului, că este absolut inadmisibil pentru un socialist „să stimuleze instinctele de proprietar privat ale maselor țără-

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 192–199. Nota red.

nești“. La drept vorbind, dacă s-ar reflecta cu toată atenția asupra adevărului cuprins în această ultimă propoziție și dacă el ar fi dezvoltat pînă la ultimele lui consecințe, s-ar ajunge în mod inevitabil la un program strict marxist. Dar, din păcate, P.P.S. nu este un partid consecvent proletar și el își soarbe tot atît de bucuros ideile sale din izvorul criticii oportuniste a marxismului. „Întrucît nu este dovedit că există o tendință spre concentrarea proprietății funciare – citim în expunerea de motive a programului –, este imposibil a apăra cu toată sinceritatea și încrederea această formă de gospodărie și a-l convinge pe țaran că dispariția micilor gospodării este inevitabilă“.

Aceasta nu este altceva decît un ecou al economiei politice burgheze. Economistii burghezi încearcă pe toate căile să-i sugereze micului țaran ideea că capitalismul este compatibil cu bunăstarea micului proprietar de pămînt. De aceea ei lasă în umbră problema generală a economiei de mărfuri, a asupririi de către capital, a decăderii și aservirii micii gospodării țărănești, punînd pe primul plan problema particulară a concentrării proprietății funciare. Ei închid ochii asupra faptului că, în ramurile comerciale speciale ale agriculturii, marea producție se dezvoltă atît pe baza micii proprietăți de pămînt cît și pe a celei mijlocii, că această proprietate se destramă și ca urmare a creșterii arendeii, și datorită poverii ipotecilor și apăsării exercitate de camătă. Ei lasă în umbră un fapt atît de incontestabil cum e superioritatea tehnică a mării gospodării agricole și înrăutățirea condițiilor de viață ale țaranului, care trebuie să lupte împotriva capitalismului. P.P.S. nu face decît să repete prejudecățile burgheze pe care le învie actualii emuli ai lui David.

Nestatornicia concepțiilor teoretice se manifestă și în programul practic. Luați partea I : reformele agrare în sensul strict al cuvîntului. Pe de o parte, veți da de punctele 5) „Abolirea oricăror restricții la cumpărarea de loturi, și 6) desființarea prestațiilor șarvarki¹¹¹ și a podvezilor (prestații în natură)“. Acestea sînt revendicări minime pur marxiste. Formulîndu-le (în special în punctul 5), P.P.S. face un pas înainte în comparație cu socialiștii-revoluționari de la noi, care, împreună cu „Moskovskie Vedomosti“, manifestă o deosebită slăbiciune pentru faimoasa „inalienabilitate a lotu-

rilor". Formulind aceste revendicări, P.P.S. se apropie mult de ideea marxistă a luptei împotriva rămășițelor iobăgiste ca bază și conținut al actualei mișcări țărănești. Dar, deși se apropie de această idee, P.P.S. este departe de a o accepta în întregime și în mod conștient.

Punctele principale ale programului-minimum de care ne ocupăm sună astfel : „1) naționalizarea, prin confiscare, a pământurilor coroanei, ale statului și ale bisericii ; 2) naționalizarea marii proprietăți funciare în cazurile când nu există moștenitori direcți ; 3) naționalizarea pădurilor, râurilor și lacurilor". Aceste revendicări suferă de toate lipsurile programului, care pentru perioada actuală pune pe primul plan necesitatea naționalizării pământului. Atâta timp cât nu există deplină libertate politică și suveranitatea poporului, atâta timp cât n-a fost instaurată republica democratică, este prematur și nechibzuit să revendici naționalizarea, fiindcă ea înseamnă trecerea în mâinile statului ; or, statul actual este un stat polițist și de clasă, iar cel de mâine va fi în orice caz un stat de clasă. Această revendicare este cât se poate de nepotrivită pentru o lozincă menită să ne conducă spre o mai rapidă democratizare, întrucît mută centrul de greutate nu pe raporturile dintre țărani și moșieri (țărani pun mîna pe pămînturile moșierești), ci pe raporturile dintre moșier și stat. Un asemenea mod de a pune problema este complet fals într-un moment ca acesta, cînd țăraniii caută să obțină pămînt pe cale revoluționară, ducînd luptă atît împotriva moșierilor cît și împotriva statului lor. Comitete revoluționare țărănești pentru confiscare, ca instrument de confiscare, iată singura lozincă adecvată momentului actual și menită să împingă înainte lupta de clasă împotriva moșierilor, care e indisolubil legată de distrugerea revoluționară a statului moșieresc.

Celelalte puncte din proiectul de program agrar minimum al P.P.S. sînt următoarele : „4) limitarea dreptului de proprietate, în măsura în care el devine o piedică pentru diverse ameliorări funciare, dacă aceste ameliorări vor fi considerate necesare de majoritatea celor interesați ; ...7) naționalizarea asigurării cerealelor împotriva incendiilor și grindinei, și a vitelor împotriva epizootiilor ; 8) sprijinirea pe cale legisla-

tivă, de către stat, a formării de arteluri și cooperative agricole ; 9) școli de agronomie“.

Aceste puncte sînt cu totul în spiritul socialiștilor-revoluționari sau (ceea ce este același lucru) în spiritul reformismului burghez ; în ele nu e nimic revoluționar. Ele sînt, desigur, progresiste, acest lucru nu se poate contesta, dar sînt progresiste în interesul proprietarilor. Enunțîndu-le, un socialist nu face decît să stimuleze instinctele de proprietar. A le enunța este același lucru cu a cere ca statul să acorde sprijin trusturilor, cartelurilor, sindicatelor, asociațiilor de industriași, care nu sînt mai puțin „progresiste“ decît cooperația, asigurările etc. din agricultură. Toate acestea intră în cadrul progresului capitalist. Nu e treaba noastră să-i purtăm de grijă, ci e treaba patronilor, a întreprinzătorilor. Socialismul proletar, spre deosebire de cel mic-burghez, lasă în grija conților de Rocquigny, a moșierilor din zemstve etc. să organizeze cooperative ale patronilor mari și mici, iar el se ocupă în întregime și în mod exclusiv de cooperația *muncitorilor salariați* în scopul *luptei împotriva patronilor*.

Uitați-vă acum la partea a II-a a programului. Ea este alcătuită dintr-un singur punct : „Naționalizarea prin confiscare a marii proprietăți funciare. Pămînturile arabile și fînețele dobîndite în felul acesta de către popor trebuie împărțite în loturi și date în arendă, garantată pe o durată de mulți ani, țăranilor fără pămînt sau cu pămînt puțin“.

Nimic de zis, frumoasă „încununare“ ! Un partid care își zice socialist, în vederea „încununării și integrării reformelor agrare“, nu propune în nici un caz o organizare socialistă a societății, ci o absurdă utopie mic-burgheză. Avem în fața noastră un exemplu foarte concret de totală confuzie între revoluția democratică și cea socialistă, de completă neînțelegere a diversității lor de scopuri. Trecerea pămînturilor din mîinile moșierilor în mîinile țăranilor poate fi – și a fost, pretutindeni în Europa – o parte integrantă a revoluției democratice, una din etapele revoluției burgheze, dar numai niște radicali burghezi pot să spună că ea o încununează sau o duce pînă la capăt. Reîmpărțirea pămîntului între unele categorii de proprietari sau altele, între unele clase de agricultori sau altele, poate fi avantajoasă și necesară pentru victoria democrației, pentru lichidarea oricăror urme

de iobăgie, pentru ridicarea nivelului de trai al maselor, pentru accelerarea procesului de dezvoltare a capitalismului etc., sprijinirea cu toată hotărîrea a unei asemenea măsuri poate să fie obligatorie pentru proletariatul socialist în perioada revoluției democratice, dar numai producția *socialistă*, și nu mica producție țărănească, poate să însemne „o încununare și o ducere pînă la capăt“. Teza că în condițiile menținerii economiei de mărfuri și a capitalismului se poate da în arendă garantată pămînt micilor țărani este o utopie mic-burgheză reacționară, și nimic mai mult.

Vedem acum că greșeala fundamentală a P.P.S. nu-i este proprie numai lui, nu e ceva izolat, întîmplător. Ea exprimă într-o formă mai clară și mai precisă (decît faimoasa „socializare“ a socialiștilor-revoluționari, pe care nici ei n-o înțeleg) greșeala *fundamentală* a întregului narodnicism rus, a *întregului* liberalism și radicalism burghez rus în problema agrară, inclusiv a aceluia care și-a găsit expresia în dezbaterile de la ultimul congres (din septembrie) al zemților, care a avut loc la Moscova.

Această greșeală fundamentală poate fi exprimată în felul următor :

Prin obiectivele imediate pe care și le-a fixat, programul P.P.S. nu este revoluționar. Prin țelurile sale finale, el nu este socialist.

Sau altfel exprimat : neînțelegerea deosebirii dintre revoluția democratică și cea socialistă are drept consecință că sarcinile democratice nu sînt exprimate sub aspectul lor cu adevărat revoluționar, iar sarcinile socialiste sînt exprimate într-o formă confuză, proprie concepției burghezo-democratice despre lume. Rezultă astfel o lozincă nu îndeajuns de revoluționară pentru un democrat și inadmisibil de confuză pentru un socialist.

Programul social-democrației, dimpotrivă, satisface toate cerințele, atît în ce privește sprijinirea democrației cu adevărat revoluționare cît și în ce privește formularea unui scop clar socialist. În actuala mișcare țărănească vedem că se duce luptă împotriva iobăgiei, împotriva moșierilor și a statului lor. Această luptă noi o sprijinim pînă la capăt. Singura lozincă justă pentru acest sprijin este : confiscarea pămînturilor de către comitetele țărănești revoluționare. Ce

trebuie făcut cu pământurile confiscate – asta e o problemă de ordin secundar, pe care n-o s-o rezolvăm noi, ci țărani. Și tocmai în cursul rezolvării ei va începe lupta dintre proletariat și burghezie în rîndurile țărănimii. Iată de ce lăsăm deschisă această problemă (ceea ce nu este de loc pe placul amatorilor de proiecte mic-burgheze deșarte) sau ne mărginim să arătăm *punctul de plecare*, și anume restituirea pământurilor rășluite (o revendicare în care cei ce nu aprofundează lucrurile văd o piedică în calea mișcării, în ciuda nenumăratelor explicații date de social-democrație).

Pentru ca reforma agrară, care a devenit inevitabilă în Rusia de azi, să joace un rol revoluționar democratic, există un singur mijloc: să fie înfăptuită din inițiativa revoluționară a țăranilor înșiși, în pofida moșierilor și a birocrației, în pofida statului, adică pe cale revoluționară. Cea mai proastă repartizare a pământurilor după o *asemenea* transformare va fi, din toate punctele de vedere, mai bună decît cea actuală. Și această cale o indicăm noi, punînd ca o condiție fundamentală formarea de comitete țărănești revoluționare.

Dar în același timp noi spunem proletariatului agricol: „Cea mai radicală victorie a țăranilor, la care trebuie să contribuie acum din toate puterile tale, nu te va izbăvi de mizerie. Pentru a atinge acest scop există o singură cale: victoria întregului proletariat – a celui industrial și a celui agricol – asupra întregii burghezii și organizarea societății socialiste“.

Împreună cu țăranii proprietari împotriva moșierilor și a statului moșieresc, împreună cu proletariatul orășenesc împotriva întregii burghezii și a tuturor țăranilor proprietari! – iată lozincă proletariatului conștient de la sate. Și dacă această lozincă nu va fi acceptată numai decît, sau chiar nu va fi acceptată de loc de micii proprietari, ea va deveni o lozincă a muncitorilor, va fi inevitabil confirmată de întreaga revoluție, ne va elibera de iluziile mic-burgheze și ne va arăta clar și precis care e țelul nostru socialist.

„Proletarii“ nr. 20
din 10 octombrie
(27 septembrie) 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

BURGHEZIE SĂTULĂ ȘI BURGHEZIE CARE JINDUIEȘTE

„Le Temps“ este unul dintre cele mai influente ziare ale burgheziei conservatoare franceze. El duce o campanie înverșunată împotriva socialismului și rare sînt zilele în care să nu dai în coloanele lui peste numele lui Marx, Bebel, Guesde, Jaurès, însoțite de comentariile și epitetele cele mai furibunde. „Le Temps“ nu poate să vorbească de socialism fără să spumege de furie.

„Criza“ din Rusia, cum se exprimă europenii bine intenționați, este urmărită cu cea mai mare atenție de acest ziar, care nu uită niciodată să dea sfaturi instructive „națiunii prietene și aliată“ — la nation amie et alliée. Tot așa și de data asta, el consacră articolul său de fond ultimului congres al zemților. El își aduce aminte de congresul precedent, care a avut loc în iulie, și nici acum nu se poate reține să nu-și exprime retrospectiv nemulțumirea. Acest congres, vedeți dv., „a oferit spectacolul unei complete confuzii de idei și al unei totale incertitudini de intenții“ : proiectul lui Bulghin era deja cunoscut, și, cu toate acestea, delegații s-au mîrginit să rostească „discursuri înflăcărâte“, nefiind în stare să găsească un răspuns la întrebarea : boicot sau participare ? Organul burgheziei guvernante franceze, cuprins de enervare, se apucă să le amintească zemților că ei nu aveau mandate !

În schimb, cît de mulțumit zîmbește acum burghezul sătul de putere politică ! Cu cîtă amabilitate se grăbește el să strîngă nobila mînă a confratelui său, care deocamdată nu face decît să jinduiască după puterea politică, dar care dă de pe acum dovadă de „maturitate“ ! Boicotul a fost res-

pins, și nu se mai amintește de lipsa mandatelor. „Hotărîrea adoptată de zemți - scrie „Le Temps“ - le face cinste. Ea dovedește că educația politică a elementelor celor mai luminate ale poporului rus face progrese și că ele renunță la nebuloasele planuri de scamatorie politică, pășind cu bărbăție pe calea evoluției firești“.

Burghezul care e sătul de putere politică și care știe din proprie experiență la ce duc adevăratele victorii obținute de popor, de muncitori și de țărani în diverse revoluții nu ezită nici un moment să declare că congresul din septembrie al moșierilor și negustorilor liberali este o victorie a evoluției asupra revoluției.

El laudă spiritul de „moderație“ de care a dat dovadă congresul. El menționează cu o vădită satisfacție că rezoluția cu privire la „fărîmîțarea pămînturilor“ și la acordarea dreptului de vot femeilor a fost respinsă. „Înțelepciunea și moderația acestor hotărîri arată cît se poate de clar că la acest congres n-au prevalat părerile partidelor extremiste. Programul asupra căruia au căzut cu toții de acord este destul de democrat pentru *a-i dezarma pe revoluționari*. Și cum congresul zemstvelor se așteaptă ca proiectele sale să fie îndeplinite numai prin folosirea de mijloace legale, programul său poate să-și asigure și adeziunea reformiștilor care nu sînt separați, prin dispute personale, de membrii congresului zemstvelor“.

Burghezul sătul îl bate pe umăr, cu un gest de încurajare, pe burghezul care jinduieste: e bine să prezentăm un program „destul de democrat“ pentru a arunca praf în ochii oamenilor, pentru *a dezarma pe revoluționari* și a urma o cale legală, cu alte cuvinte - ca să vorbim pe limba noastră neaoșă - pentru a ajunge la o înțelegere cu Trepovii și Romanovii; în aceasta constă adevărata înțelepciune a oamenilor de stat.

Că speranțele pe care burghezul perspicace și le pune în revoluționarii prostănaci nu sînt cu totul neîntemeiate, au dovedit-o înțelepții noștri de la noua „Iskră“. Luînd-o razna, ei au căzut în cursă, propunînd care mai de care să se ceară burghezilor moderați să-și ia angajamente de-

mocratice, întrucît ei sînt acum gata să promită, din tot sufletul, orice și să-și ia orice obligație. Nu numai în lupta dintre partidele adverse, dar și în lupta dinăuntrul partidelor socialiste (cum ne-am convins din experiență după Congresul al II-lea), toate promisiunile se duc dracului de îndată ce sînt atinse interesele cît de cît esențiale ale celor aflați în luptă. The promises, like pie-crust, are leaven to be broken, spune un proverb englez. „Promisiunile sînt făcute pentru a fi călcate, așa cum foile de plăcintă sînt făcute pentru a fi sfărîmate“.

La ce s-a redus tactica iskristă cu privire la Dumă? Tocmai la *dezarmarea* ideologică și tactică a *revoluționarilor*. Înțelepții de la „Iskra“ oportunistă au operat în acest sens, prezentînd în culorile cele mai defavorabile ideea boicotului activ, înlocuind (tocmai în spiritul celor de la „Novoe Vremea“¹¹² și aproape prin aceleași cuvinte) boicotul activ printr-un boicot pasiv, îndemnînd la încredere și credință în Miliukovii și Stahovicii care se îmbrățișează între ei, *înlocuind* lozinca revoluționară a insurecției printr-un terci burghez osvobojdenist de felul „autoadministrării revoluționare a cetățenilor“.

Numai niște orbi ar putea să nu vadă nici acum în ce mlaștină s-a împotmolit „Iskra“. În presa ilegală ea a rămas cu totul izolată, de partea ei fiind numai „Osvobojdenie“. Bundul, pe care nici Martov și Akselrod nu-l pot bănuși de simpatie față de „arsenalul vperedist“, s-a pronunțat cu hotărîre pentru boicot activ. În presa legală, toate lichelele și toți liberalii moderați s-au coalizat ca să lupte împotriva burghezilor radicali care și-au exprimat simpatia pentru boicot și care au manifestat o atitudine mai binevoitoare față de țărănime.

N-a avut dreptate Lenin cînd, analizînd în „Două tactici“ rezoluțiile neiskriste, a spus că „Iskra“ *coboară pînă la moșierii liberali*, în timp ce „Proletarii“ caută să-i ridice pe țărani revoluționari?

Ne-am referit la „Novoe Vremea“. Dar nu numai acest ziar venal, ci și „Moskovskie Vedomosti“ duce o luptă în-

* Vezi volumul de față, pag. 1—127. — Nota trad.

verșunată împotriva ideii boicotului, arătînd astfel tuturor adevărata semnificație politică a Dumei. Iată, spre exemplu, o ieșire caracteristică a ziarului „Novoe Vreamea“, asupra căreia ne vom opri cu atît mai bucuros, cu cît ea aruncă o lumină nouă asupra imensei mîrșăvii burgheze în care a ajuns pînă și un organ liberal atît de „onorabil“ ca „Russkie Vedomosti“.

Cunoscutul corespondent din Berlin al acestui ziar, d-l Iollos, se ocupă, în nr. 247, de congresul de la Iena. Sufletul său filistin este încântat, în primul rînd, de faptul că s-a găsit un burghez liberal bun și drept, bogătașul Abbe, care a donat orașului Iena o casă a poporului, în care toate partidele, inclusiv cel social-democrat, pot ține întruniri libere. Și d-l Iollos ne gratifică, în concluzie, cu morala sa : „Poți fi de folos poporului și dacă nu ești încadrat într-un partid“. Asta-i, firește, adevărat. Dar ce să spunem despre un publicist care, într-o epocă de înverșunate lupte între partidele din Rusia, se apucă să laude neapartenența la nici un partid ? Nu înțelege d-l Iollos că dă astfel dovadă de o totală lipsă de tact politic și face jocul celor de la „Novoe Vreamea“ ? Adevăratul sens al acestei admirații filistine pentru neapartenența la un partid sau altul îl va dezvălui însă cititorului următoarea frază a d-lui Iollos :

„Nu mai vorbesc de faptul că se creează situații politice cînd este bine ca, pentru un timp oarecare, să *bagi în buzunar țelurile finale* și să te gîndești la sarcinile imediate care sînt comune socialismului și liberalismului“.

Iată ce înseamnă să fii sincer ! Vă mulțumim, fie și pentru claritate, d-le Iollos ! Nu ne rămîne decît să folosim asemenea declarații oricînd și în orice împrejurare, ori de cîte ori vorbim muncitorilor, pentru a le dovedi caracterul *burghez* al liberalismului rus, pentru a le explica necesitatea unui partid *de sine stătător* al proletariatului, partid categoric ostil burgheziei, chiar și celei mai liberale.

Dar toate aceste tirade ale „democratului“ nostru nu sînt decît niște floricel. Roadele urmează abia de aici

încolo. D-l Iollos nu se mulțumește cu sfatul pe care-l dă proletariatului ca, „pentru un timp oarecare, să bage în buzunar țelurile finale“, adică să renunțe la socialism, ci îl sfătuiește totodată să renunțe la intenția de a duce pînă la capăt actuala revoluție politică. D-l Iollos citează o cuvîntare a lui Bebel și pune pe primul plan un pasaj în care Bebel își exprimă îndoiala că vom reuși „atît de repede“ să facem din Rusia un stat civilizată, afirmînd totodată că vechiul regim absolutist nu se va mai întoarce, „că Rusia veche nu mai este posibilă“. D-l Iollos scrie în legătură cu acest pasaj :

„Nu-l consider pe Bebel o autoritate în chestiunile rusești, dar trebuie să remarc că în această parte a cuvîntării sale el se deosebește în bine de Kautsky și de alți cîțiva doctrinari care recomandă Revolution in Permanenz (revoluție neîntreruptă). Ca om inteligent și om politic care știe ce forme concrete capătă în viața unui popor starea de anarhie permanentă, Bebel consideră că succesul constă înainte de toate în realizarea sarcinilor culturale, și din cuvintele lui reiese cît se poate de clar că el nu trage linii de demarcație și, în orice caz, nu ridică nici un fel de bariere între intelectualitatea rusă și proletariatul rus, cel puțin înainte de asigurarea drepturilor elementare ale omului.“

În primul rînd, asta-i o *calomnie la adresa lui Bebel*, o calomnie cum numai „Novoe Vremea“ știe să nascocoască. Bebel trage întotdeauna și în mod categoric „o linie de demarcație“ între democrația burgheză și cea proletară ; d-l Iollos nu poate să nu știe acest lucru. Bebel delimitează în modul cel mai hotărît intelectualitatea burgheză de cea social-democrată. A încerca să-l conving pe cititorul rus că Bebel, luptînd pentru „cultură“, lasă vreodată în umbră falșitatea și caracterul trădător al democrației burgheze, de o parte, și țelurile socialiste ale clasei muncitoare, de altă parte, înseamnă a debita o sfruntată minciună pe seama conducătorului social-democrației revoluționare germane.

În al doilea rînd, din cuvîntarea lui Bebel nu reiese cîtuiș de puțin că el a privit revoluția rusă altfel decît Kautsky. „Deosebirea în bine“ dintre Bebel și Kautsky, în această privință, este o nascocire a d-lui Iollos, care desprinde și denaturează un crîmpei dintr-o cuvîntare a lui Bebel, trecînd sub tăcere o serie întregă de declarații ale lui care pledează

numai și numai în favoarea revoluției ruse și a victoriei ei hotărîtoare.

În al treilea rînd – și în aceasta constă pentru noi cea mai interesantă particularitate a poziției pe care se situează „*Russkie Vedomosti*” – d-l Iollos ne dovedește, prin aceste afirmații ale sale, că el *se teme* tocmai de o victorie hotărîtoare a revoluției în Rusia. „Revoluția permanentă”, d-l Iollos o califică drept „anarhie permanentă”. A face asemenea aprecieri înseamnă a spune despre revoluție că e o rebeliune, înseamnă a deveni un *trădător al revoluției*. Și să nu ne mai spună diplomații de la „Osvobojdenie”, care vor să ne încredințeze că ei n-au dușmani la stînga, că aici este vorba de o scăpare întîmplătoare a ziarului „*Russkie Vedomosti*”. Nu este adevărat. Această afirmație este expresia celor mai profunde sentimente și interese ale moșierului și fabricantului liberal. Ea este același lucru cu fraza d-lui Vinogradov care cheamă la luptă pentru a împiedica revoluția rusă să apuce pe calea lui 1789; ea este același lucru cu servilismul d-lui Trubețkoi, care-i vorbea țarului de antipatia sa pentru rebeliune. Ea nu reprezintă ceva întîmplător. Ea este singura formulare verbală justă a nenumăratelor infamii săvîrșite de democrații burghezi de la noi, care *s-au plictisit* de „anarhia permanentă”, care încep să ducă dorul *liniștii și ordinii*, care *au obosit* de pe acum „luptînd” (deși n-au luptat încă niciodată), care *se și îndepărtează* de revoluție de îndată ce văd că muncitorii și țărani se ridică într-adevăr la luptă adevărată, că doresc să se bată, și nu numai să fie bătuți. Democrații burghezi sînt gata să închidă un ochi cînd este vorba de fărădelegile Trepovilor, de măcelărirea unor oameni neînarmați; nu această anarhie îi înspăimîntă pe ei, ci cealaltă „anarhie”, cînd la putere nu va fi Trepov, și nici Petrunkevici și Rodicev, cînd va ieși *învingătoare* insurecția țărănească și muncitorească. Tocmai de aceea democrații burghezi merg atît de bucuroși în Dumă, pentru că văd în ea o garanție a trădării revoluției, o garanție a preîntîmpinării unei victorii depline a revoluției, a acestei teribile „anarhii permanente”.

Dovada că am definit în mod exact această semnificație a psihologiei liberale ne-o dau cei de la „*Novoe Vremea*”.

Acești lachei versați ai Trepovilor au observat imediat în treaga josnicie a ziarului „Russkie Vedomosti” și s-au grăbit să-i îmbrățișeze în mod cordial pe confrății lor. În numărul din 13 (26) septembrie, „Novoe Vreamea” citează cu simpatie tocmai această minciună a d-lui Iollos despre „deosebirea în bine” dintre Bebel și Kautsky și adaugă din partea ei următoarea observație :

„Astfel radicalii noștri «absenteiști» vor fi nevoiți să-l excludă și pe Bebel din numărul aliaților lor”.

Concluzia este cât se poate de firească. Trădătorii de profesie de la „Novoe Vreamea” au apreciat în mod just esența și sensul „scăpărilor” comise de „Russkie Vedomosti”. Mai mult chiar : „Novoe Vreamea”, care e versată în politică, a și tras imediat o concluzie *în legătură cu Duma*. Deși d-l Iollos n-a spus nici un cuvânt despre părerea lui Bebel în privința boicotului, „Novoe Vreamea” i-a taxat drept „absenteiști” tocmai pe partizanii boicotului. Ea a completat calomniile la adresa lui Bebel cu o calomnie la adresa „radicalilor”, dar a exprimat părerea, absolut justă, că tocmai ideea victoriei depline a revoluției, ideea revoluției neîntrerupte, călăuzește tactica „radicalilor-absenteiști”, în timp ce pe liberalii care intră în Dumă îi călăuzește teama de „anarhie permanentă”. „Novoe Vreamea” are dreptate. Lacheul lui Trepov a avut toate motivele să-l înșface pe loc pe d-l Iollos și să-i spună : dacă nu vrei „anarhie permanentă”, înseamnă că ești aliatul meu, și nici un fel de trâncăneală democratică n-o să mă facă să-mi schimb această convingere. Gilceava noastră este o mică gilceavă în familie, dar împotriva „doctrinarilor”, a adeptilor „anarhiei permanente”, vom merge împreună.

Nu înțelege oare „Iskra” nici acum că, atunci când le-a reproșat adeptilor boicotului că se abțin, că, *adică, sînt niște absenteiști*, a vorbit în felul celor de la „Novoe Vreamea” ? Nu înțelege ea că această coincidență a lozincilor ei cu a celor emise de „Novoe Vreamea” dovedește cât de greșită este poziția ei ?

Burghezia europeană sătulă laudă pentru moderația ei burghezia rusă, care jinduiește după putere. Lacheii lui Trepov îi aduc elogiul d-lui Iollos de la „Russkie Vedomosti“ pentru felul cum a condamnat el ideea „anarhiei permanente“. Cei de la „Novoe Vremea“ și cei de la noua „Iskră“ iau în deridere „absenteismul“...

„Proletarii“ nr. 20
din 10 octombrie
(27 septembrie) 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

MOȘIERII DESPRE BOICOTAREA DUMEI

În nr. 76 al revistei „Osvobojdenie“ au fost publicate, în rezumat, procesele-verbale ale congresului din iulie al zemților. Acum, cînd problema tacticii ce trebuie adoptată față de Duma de stat a devenit obiectul atenției generale, este extrem de important să atragem atenția asupra acestui material, unic în felul lui, care arată *ce anume* au spus zemții și osvobojeniștii despre boicot. Firește, nimeni nu se îndoiește că, înainte de încheierea păcii, înainte de apariția legii cu privire la Dumă, ei au fost sau au încercat să pară mai revoluționari decît acum. Cu toate acestea, caracterul argumentelor lor este extrem de instructiv, dacă vrem să controlăm dacă am făcut o apreciere justă în această problemă. Și este, poate, pentru prima oară în istoria politică a Rusiei cînd măsurile politice concrete menite să ducă la rezolvarea unei probleme sînt dezbătute atît de partidele de opoziție cît și de partidele revoluționare.

Este cît se poate de firesc că democrații burghezi au fost împinși să pună problema boicotului nu de programul general al luptei lor, nu de interesele unor anumite clase, ci în primul rînd de un vag sentiment de jenă, de rușine pentru situația contradictorie, falsă în care s-au pus ei. „Dar cum să participăm la o acțiune pe care am criticat-o atît de aspru? — întrebă d-l Sișkov. — Poporul o să creadă că ne solidarizăm cu proiectul“. După cum vedeți, la acest liberal primele gînduri despre boicot sînt legate de problema poporului; el simte în mod instinctiv că a intra în Dumă înseamnă a-i face ceva rău tocmai poporului. Bruma

de bunăvoință de a merge împreună cu poporul nu-i dă pace. Un alt orator, d-l Raevski, pune problema într-un mod mai abstract : „Noi ne-am situat întotdeauna pe poziții principiale, dar în ce privește tactica recurgem la un compromis. Va reieși că noi am condamnat proiectul lui Bulîghin și acum dorim din toată inima să devenim reprezentanți ai poporului. Nu vom păși pe acest drum alunecos“. Aceasta este, desigur, o mică hiperbolă a d-lui Raevski, fiindcă osvobojeniștii *nu s-au situat niciodată* pe poziții principiale. Ar fi totodată o greșeală să reducem problema la simpla negare a compromisului : social-democrații revoluționari, care și-au însușit spiritul marxismului, n-ar pregeta să atragă atenția autorului că este ridicol să negi în mod categoric compromisiurile pe care le impune însăși viața, că nu în asta constă esențialul, ci în a avea o conștiință clară a obiectivelor luptei și a le urmări în mod neabătut, în orice împrejurare. Dar, repetăm, democratului burghez îi este complet străin modul materialist de a pune problema. Îndoielile lui nu sînt decît un simptom al profundei sciziuni care există în sinul diferitelor pături ale democrației burgheze.

D-l Rodicev, acest frazeolog care a vorbit după d-l Raevski, rezolvă ușor problema : „Noi am protestat, la timpul cuvenit, împotriva noii situații care s-a creat pentru zemstve, dar am intrat în zemstve... Dacă am dispune de forțele necesare pentru înfăptuirea boicotului, ar trebui să-l declarăm“ (dar nu vi se pare, stimabile, că „nu există forțe“ tocmai din cauză că interesele proprietarilor sînt ostile unei lupte hotărîte împotriva absolutismului, că ele sînt ostile muncitorilor și țăranilor?)... „Prima regulă a artei militare este să fugi la timp“... (zău, chiar așa a spus cavalerul liberalismului din Tver ! Și liberalii mai rid încă de Kuropatkin). „Boicot va fi în cazul cînd, după ce vom intra în Dumă, prima noastră hotărîre va fi : «Noi plecăm. Aceasta nu este o adevărată reprezentanță, de care voi, oricum, nu vă mai puteți lipsi. Dați-ne una adevărată». Acesta va fi un «boicot» adevărat“ (desigur ! ce poate fi mai „adevărat“, pentru acest Balalaikin¹⁴³ din zemstvă, decît să zică „dați-ne“ ! Nu în zadar au rîs ei cîu atîta poftă cînd d-l Golovin le-a povestit cum, „fără multă greutate“, l-a convins pe guvernatorul Moșcovei de lipsa de temei a temerilor lui

ca congresul zemstvelor are să se declare adunare constituantă).

D-l Koliubakin a spus atunci : „Antevorbitorii mei au pus problema în felul următor : «Ori intrăm în Duma lui Bulighin, ori nu facem nimic» («Iskra» pune problema întocmai ca și acești «antevorbitori» ai lui Koliubakin din aripa dreaptă a burgheziei monarhiste). Trebuie să ne adresăm populației, care va fi în întregime împotriva Dumei lui Bulighin... Faceți apel la popor, realizați în mod efectiv libertatea cuvântului și a întrunirilor. Dar, intrând într-o instituție care nu e bună de nimic, vă îndreptați spre prăbușire“. În acest discurs se simte din nou legătura dintre ideea boicotului și apelul către țărănime, sensul acestei idei : îndepărtarea de țar și îndreptarea spre popor. Iar d-l Șcepkin, cu o sinceritate admirabilă, se grăbește să răspundă la cele spuse de d-l Koliubakin în discursul său, care au fost atât de bine înțelese de dînsul : „Nu-i nimic dacă comitem o greșală în ochii poporului și în schimb vom salva cauza“ (...cauza burgheziei, i-ar fi strigat, probabil, muncitorii dacă ar fi fost prezenți la această selectă întrunire). „Nu contest că în curînd ne va fi, poate, dat să pășim pe drumul revoluției. Dar proiectul prezentat de birou (proiectul de rezoluție împotriva boicotului) vrea să evite acest lucru, deoarece noi, atât prin educația noastră cît și prin simpatiile noastre“ (educație de clasă și simpatii de clasă), „nu sîntem revoluționari“.

Înțelept mai judecă și d-l Șcepkin ! El înțelege, mai bine decît toți neoiskriștii luați la un loc, că esențialul îl constituie aici nu alegerea mijloacelor, ci deosebirea de scopuri. Trebuie „salvată cauza“ ordinii, iată care este miezul problemei. Nu trebuie să riscăm pornind pe calea revoluționară, care poate duce la victoria muncitorilor și țăranilor.

În schimb, flecarul domn de Roberti, care îndrugă verzi și uscate, se exprimă întocmai ca un neoiskrist : „Dar ce-i de făcut dacă proiectul, tocmai pentru că nu e bun, va deveni lege ? Insurecția cu arma în mîna ?“. (Poate fi făcută „o legătură între insurecție și problema Dumei“, fiți serios, domnule Roberti !? Ce păcat că nu cunoașteți Bundul nostru ! El v-ar explica că așa ceva e cu neputință.) „Insurecția - cred eu - o să vină, cu timpul, neapărat. Acum însă rezistența poate fi sau pur pasivă, sau pasivă, dar totdeauna

Bibl. Cabinet Marxism-Leninism-1951

gata să se transforme în una activă". (Ah, ce radical drăguț ! De-ar fi putut el să folosească lozinca „autoadministrării revoluționare“ a noii „Iskre“, ce arii ar fi știut să compună...) „...să se dea mandate numai aceluia care vor pleca cu hotărârea de a face revoluție cu orice preț“. Ca să știi cine sîntem noi ! Ei bine, n-am avut noi dreptate cînd am spus că Parvus s-a întîlnit și s-a îmbrățișat cu un osvobojenist din ăștia ? că noua „Iskră“ s-a lăsat ademenită de vorbele frumoase ale unor moșieri flecari ?

„Proletarii“ nr. 20
din 10 octombrie
(27 septembrie) 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

ÎN LEGĂTURĂ CU UNIFICAREA PARTIDULUI ¹¹⁴

Din partea redacției. În ce ne privește, nu putem decât să salutăm modul absolut clar și precis în care este pusă problema de către Comitetul Central. Ori fuzionare cu partidul pe baza hotărârilor adoptate de Congresul al III-lea, ori congres de unificare. Comisia de organizare are de făcut o alegere definitivă. Dacă ea respinge intrarea în partid pe baza rezoluțiilor Congresului al III-lea, atunci este necesar să se treacă imediat la pregătirea și elaborarea condițiilor pentru congresul de unificare. Pentru aceasta ar trebui, în primul rând, ca cele două părți să declare în mod formal și cu toată precizia că în principiu se consideră necesară convocarea celor două congrese în același timp și în același loc ; în al doilea rând, este necesar să se stabilească, de asemenea în mod formal, că toate organizațiile fiecăreia dintre cele două părți ale partidului se supun necondiționat hotărârilor adoptate de congresul părții respective. Ambele congrese, cu alte cuvinte, trebuie să aibă o valoare deliberativă, iar nu una consultativă, pentru partea din partid respectivă ; în al treilea rând, este necesar să se stabilească dinainte și în mod precis ce principii anume stau la baza convocării celor două congrese, cu alte cuvinte ciți delegați cu vot deliberativ participă, și din partea căror organizații anume (pentru partea din partid care a recunoscut Congresul al III-lea, aceste principii sînt fixate în articolele 2 și 3 ale statutului P.M.S.D.R., adoptat de Congresul al III-lea) ; în al patrulea rând, trebuie să se înceapă imediat tratative în legătură cu data și locul congresului (condițiile de fuzionare și momen-

tul fuzionării celor două congrese într-unul singur vor fi stabilite chiar de congrese) ; în al cincilea rînd, este extrem de important să se treacă de pe acum la elaborarea unui proiect de fuzionare cît mai precis și mai amănunțit, care trebuie prezentat spre aprobare ambelor congrese. Acest lucru este imperios necesar. Experiența altor partide și aceea a partidului nostru arată în mod clar că fără unul sau mai multe proiecte de unificare, care să fie dinainte pregătite, publicate și discutate sub toate aspectele, congresele nu vor avea nici o posibilitate să rezolve o problemă atît de dificilă.

Acum, prin urmare, e rîndul Comisiei de organizare, și toți adepții unificării așteaptă cu nerăbdare hotărîrile ei.

„Proletarii” nr. 20
din 10 octombrie
(27 septembrie) 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confiruntat cu manuscrisul

O REPLICĂ FURIBUNDĂ

Articolul nostru „Teoria generației spontanee“ („Proletarii“ nr. 16) * a provocat o replică furibundă din partea Bundului, care, epuizînd propriul său bagaj de expresii injurioase, a mai împrumutat și de la un cunoscut adversar al polemicii vulgare cum e Plehanov. Dar ce s-a întîmplat? De ce s-a supărat Bundul? Pentru că noi, pe de o parte, am presupus că s-ar putea ca în elogiile Bundului la adresa „Iskrei“ să fie o ironie, iar pe de altă parte am luat în derîdere solidaritatea lui cu „Iskra“ într-o serie întregă de chestiuni. Bundul ne atribuie nouă această duplicitate, ne acuză că recurgem la diverse trucuri etc. și *nu spune nici un cuvînt* despre întreaga analiză, făcută de noi, a argumentelor Bundului, care sînt incontestabil neironice și tot atît de incontestabil eronate. De ce trece el sub tăcere această analiză a fondului problemei pe care chiar el a ridicat-o? Pentru că din această analiză reiese *duplicitatea poziției pe care se situează însuși Bundul*, care, pe de o parte, repudiază tactica iskristă în privința „Dumei“, iar pe de altă parte repetă în modul cel mai serios o serie de greșeli ale „Iskrei“. Ceea ce Bundul, în prada mîniei, atribuie pretinsei noastre duplicități se datorește în realitate *poziției de duplicitate adoptate de el* în chestiunea dacă trebuie să lansăm lozinca convocării adunării constituante de către un guvern revoluționar provizoriu, de către țar sau de către Duma de stat, sau,

* Vezi volumul de față, pag. 229—234. — Nota red.

dimpotrivă, lozinca generației spontanee a unei asemenea adunări constituante. Noi am arătat că *în această problemă Bundul a căzut într-o mare confuzie*. Nici pînă azi el n-a dat un răspuns direct în această privință. Și dacă acum se înfurie pentru că i-am arătat oglinda, noi îi răspundem prin zicala : „Degeaba te superi pe oglindă dacă...”.

„Proletarii” nr. 20
din 10 octombrie
(27 septembrie) 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

O NOUĂ CONFERINȚĂ A MENȘEVICILOR

Am primit rezoluțiile hectografiate ale „Conferinței de constituire (!?) din sud“ a menșevicilor¹¹⁵. Asupra celei mai importante dintre aceste rezoluții (cea cu privire la Duma de stat) vom mai reveni. Deocamdată menționăm că, dintre cele două puncte principale ale tacticii iskriste față de „Dumă“, conferința a înlăturat pe cel care prevede exercitarea unei „presiuni pentru ca în Duma de stat să fie aleși niște oameni hotărâți“ (în spiritul lui Martov, Cerevanin, Parvus), adoptînd în schimb pe cel care prevede „organizarea alegerilor generale pentru adunarea constituantă“. În problema componenței redacției ziarului „Iskra“ au fost adoptate trei rezoluții, dar problema n-a fost totuși rezolvată. O rezoluție îl roagă pe Akselrod să nu iasă din redacție, alta îl roagă pe Plehanov să se întoarcă în redacție (totodată conferința, probabil fără intenția de a face spirite, își exprimă „nedumerirea“ față de retragerea lui Plehanov), a treia mulțumește „Iskrei“, își exprimă deplina încredere etc., dar problema componenței redacției „o transmite spre rezolvare definitivă conferinței generale de constituire din Rusia“. „Prima conferință generală din Rusia“, precum se știe, „a transmis“ problema spre rezolvare organizațiilor locale. Organizațiile locale o „transmit“ spre rezolvare conferinței de constituire... Asta se cheamă, probabil, la ele desființarea birocratismului și a formalismului... Pînă una alta, „Iskra“ beneficiază de titlul de Organ Central, pe care nici măcar adepții ei nu i l-au dat. Comodă poziție, nimic de zis!

Statutul de organizare adoptat de Conferința din sud este o copie a unui statut deja cunoscut¹¹⁶, dar cu unele mici modificări: s-a adăugat paragraful: „Organul suprem al partidului îl constituie congresele partidului, care se întrunesc pe cât posibil o dată pe an“. Salutăm cu căldură această îmbunătățire. Având în vedere noul și excelentul punct care prevede că „Congresul alege Comitetul Central“, având în vedere frumoasa dorință de a rezolva la congres (fie și în viitor) și problema componenței redacției, o asemenea îmbunătățire dovedește că s-a făcut un pas în direcția hotăririlor Congresului al III-lea. Să sperăm că, peste încă vreo patru luni, următoarea conferință „de constituire“ va stabili și normele de convocare a congreselor, aceste organe supreme ale partidului... În ce privește problema unificării, conferința, din păcate, se învîrtește în jurul chestiunii, fără să dea un răspuns clar la întrebarea: vreți să vă unificați pe baza celor hotărâte de Congresul al III-lea? dacă nu, vreți să pregătiți două congrese care să se țină în același timp și în același loc? Să sperăm că următoarea conferință „de constituire“ (ar fi bine să aibă loc mai devreme de patru luni!) va rezolva această problemă.

„Proletarii“ nr. 20
din 10 octombrie
(27 septembrie) 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

REPREZENTANȚA P.M.S.D.R. ÎN BIROUL SOCIALIST INTERNAȚIONAL ¹¹⁷

În această problemă, „Conferința de constituire din sud“ a menșevicilor a adoptat următoarea rezoluție : „Luînd cunoștință de documentele din care reiese că tov. Lenin, fără să fi făcut vreun demers pentru o înțelegere cu «minoritatea» în privința reprezentanței P.M.S.D.R. în Biroul internațional, a prezentat acolo această problemă ca pe un obiect de luptă între cele două părți ale partidului, punînd pe primul plan o serie de amănunte ale divergențelor fracționiste, conferința organizațiilor din sud își exprimă în legătură cu aceasta, regretul ei profund și totodată îl roagă pe tov. Plehanov să reprezinte și de aici înainte partea noastră de partid în Biroul internațional ; în același timp propune tuturor organizațiilor «majorității» să se pronunțe imediat în această problemă și – în interesul unității, spre care năzuim cu toții, cît și pentru a menține, în fața partidelor socialiste din toate celelalte țări, prestigiul P.M.S.D.R., care e deopotrivă de scump pentru noi toți – să-l împuternicească și ele pe tov. Plehanov să le reprezinte“.

Această rezoluție îl obligă pe subsemnatul să facă o expunere a adevăratei stări de lucruri : 1) Menșevicii nu pot să nu știe că orice fel de înțelegere depinde de Comitetul Central, care se află în Rusia. Vorbind în mod intenționat numai de „tov. Lenin“, ei spun un neadevăr. 2) Îndată după Congresul al III-lea, doi membri din Rusia ai Comitetului Central s-au adresat personal lui Plehanov, exprimîndu-și

dorința ca el să fie și reprezentant al P.M.S.D.R. în Biroul internațional, și redactor al revistei științifice. Plehanov a refuzat. Cuvintele „fără să fi făcut vreun demers...” se bazează pe o denaturare a adevărului. 3) Când, după acest refuz, s-a retras din redacția „Iskrei”, Plehanov, *fără să se adreseze Comitetului Central* al P.M.S.D.R., a făcut (la 29 mai) o declarație în presă. în care spunea că ar accepta această propunere *numai* dacă ar putea să reprezinte ambele părți ale P.M.S.D.R. și tot în coloanele presei i-a întrebat pe cei ce au recunoscut hotărârile Congresului al III-lea dacă sînt de acord. 4) Redacția ziarului „Proletarii” a reprodus imediat (în nr. 5 din 26 (13) iunie) declarația lui Plehanov, adăugînd că această chestiune a fost supusă spre rezolvare Comitetului Central. 5) Înainte ca această chestiune să fie rezolvată de către Comitetul Central, eu am luat contact, în numele Comitetului Central, cu Biroul internațional, pentru a-i da informații în legătură cu Congresul al III-lea și pentru a putea informa Comitetul Central despre lucrările Biroului internațional; totodată am declarat că problema reprezentanței P.M.S.D.R. în Biroul internațional n-a fost încă rezolvată*. Cu alte cuvinte, Comitetul Central, prin reprezentantul său în străinătate, a luat contact cu Biroul internațional înainte de a rezolva chestiunea numirii unui reprezentant special în acest Birou. 6) Declarînd în mod clar și precis Biroului internațional că legăturile mele cu el au un caracter provizoriu, eu n-am pus *în nici un fel* problema „luptei” și a „divergențelor” și n-am făcut decît să comunic hotărârile adoptate de Congresul al III-lea, lucru pe care eram absolut obligat să-l fac. 7) La 16 iunie, Plehanov a trimis Biroului internațional o scrisoare în care (a) în mod eronat a afirmat că a și fost împuternicit să reprezinte ambele fracțiuni și (b) a făcut istoricul sciziunii începînd din perioada Congresului al II-lea, abătîndu-se de la adevăr, cu totul în spiritul minorității, într-o serie de chestiuni, calificînd convocarea Congresului al III-lea de către Comitetul

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 220. — Nota red.

Central drept „un act absolut arbitrar“, denumind „mlaștină“ pe cei ce voiau să se ajungă la o împăcare în partidul nostru, spunînd că la congres au fost „reprezentate aproximativ jumătate din organizațiile «cu drepturi depline»“, că congresul a fost „o combinație a ultracentriștilor cu mlaștina“ etc.

8) Afirmațiile făcute de Plehanov în această scrisoare au fost dezmințite de mine punct cu punct într-o scrisoare trimisă, la 24 iulie 1905*, Biroului internațional (de scrisoarea lui Plehanov am aflat abia după o lună de la expedierea ei, și anume atunci cînd Biroul internațional mi-a trimis o copie). În legătură cu „mlaștina“ am spus în scrisoarea mea: „E adevărat că în partidul nostru există tovarăși despre care se spune că formează o «mlaștină». În cursul luptei interne din partid, membrii acestei mlaștini au trecut mereu dintr-o parte în alta. Primul dintre acești transfugi a fost Plehanov, care în noiembrie 1903 a trecut de la majoritate la minoritate, iar la 29 mai 1905 a părăsit minoritatea, retrăgîndu-se din redacția «Iskrei». Noi nu aprobăm aceste migrațiuni, dar credem că nu ni se poate face o vină dacă unii membri ai «mlaștinii», după interminabile ezitări, înclină să ne urmeze“. În ce privește situația care s-a creat după sciziune, eu m-am referit, în aceeași scrisoare, la necesitatea ca Biroul internațional să aibă „o traducere completă a tuturor rezoluțiilor conferinței“. „Dacă «Iskra» n-o să vrea să vă trimită o asemenea traducere – am adăugat eu –, sîntem gata să ne ocupăm noi de treaba asta“.

Să judece acum cititorii dacă procedeul folosit de Plehanov aduce cît de cît a imparțialitate și dacă faptele expuse de către noua conferință corespund adevărului. Să judece ei cine este vinovat de subminarea prestigiului P.M.S.D.R., de inițiativa de a aduce la cunoștința Biroului internațional istoricul sciziunii după Congresul al II-lea, de punerea pe primul plan a „divergențelor fracționiste“.

N. Lenin

* Vezi V. I. Lenin, Opere vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 125–129. — Nota red.

P. S. Pentru a satisface dorința, exprimată de Conferința din sud, de a cunoaște părerea organizațiilor majorității, publicăm mai jos rezoluția Comitetului din Kostroma al P.M.S.D.R.¹¹⁸, care ne-a fost trimisă în luna august a acestui an. Redacția n-a mai primit alte rezoluții cu privire la această problemă.

„Proletarii” nr. 20
din 10 octombrie
(27 septembrie) 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

DIN CONVORBIRILE NOASTRE CU CITITORII ¹¹⁹

Din partea redacției. Publicăm câteva extrase din scrisoarea unui tovarăș, membru al unuia dintre comitetele partidului nostru. Este vorba de unul dintre puținii tovarăși care nu numai că întrețin corespondență cu Organul Central, dar și arată cum înțeleg *ei* tactica și cum o aplică. Fără astfel de convorbiri, care nu sînt de loc destinate în mod special publicității, nu este cu putință elaborarea în comun a unei tactici de partid solidare. Fără un asemenea schimb de păreri cu cei ce desfășoară o activitate practică, redacția unui ziar care apare în străinătate nu poate niciodată să devină purtătorul de cuvînt al întregului partid. De aceea și publicăm părerea unui tovarăș care cunoaște numai o mică parte din ce s-a publicat în ultima vreme, pentru a face astfel ca un număr cît mai mare de tovarăși practicieni să participe la convorbirile de acest fel și la un schimb de păreri în toate problemele de partid.

„Proletarii” nr. 20
din 10 octombrie
(27 septembrie) 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

ZILE SÎNGEROASE LA MOSCOVA ¹²⁰

Geneva, 10 octombrie (27/IX)

La Moscova s-a produs o nouă izbucnire insurecțională muncitorească : s-a pornit o grevă de masă și au loc lupte de stradă. La 9 ianuarie a răsunat în capitală primul bubuit al acțiunii revoluționare a proletariatului. Ecoul acestui bubuit a străbătut toată Rusia, ridicînd cu o repeziciune nemaipomenită peste un milion de proletari, care s-au angajat într-o luptă gigantică. După Petersburg au urmat regiunile periferice, unde asuprirea națională făcea ca asuprirea politică, care și așa devenise de nesuportat, să devină și mai apăsătoare. Riga, Polonia, Odesa, Caucazul au devenit, rînd pe rînd, focare ale insurecției, care cu fiecare lună, cu fiecare săptămînă a crescut în amploare și în adîncime. Acum procesul acesta s-a extins și în centrul Rusiei, în inima regiunilor „autentic rusești“, care foarte multă vreme au înduișat pe reacționari prin stabilitatea lor. Această relativă stabilitate, adică înapoiere, a Rusiei centrale se explică printr-o serie întregă de împrejurări, și anume : forme mai puțin dezvoltate ale mării industrii, care a cuprins mase uriașe de muncitori, dar le-a rupt în mai mică măsură de pămînt, a concentrat în mai mică măsură pe proletari în centrele intelectuale ; o mai mare depărtare de străinătate ; inexistența învrăjbirii naționale. Mișcarea muncitorească, care în această regiune s-a manifestat cu o forță atît de mare încă din anii 1885-1886 ¹²¹, părea că a amorțit pentru un timp îndelungat, și de zeci și sute de ori eforturile social-democraților s-au lovit de rezistența opusă de condițiile locale de muncă, deosebit de grele,

Dacă, în cele din urmă, și centrul a început să se miște. Greva din Ivanovo-Voznesensk¹²² a dovedit maturitatea politică, surprinzător de înaltă, a muncitorilor. După această grevă, în toată regiunea industrială centrală frământările s-au întezit și s-au extins fără încetare. Acum ele au început să răbufnească, să se transforme în insurecție. Fără îndoială că izbucnirea insurecțională a căpătat forme mai violente datorită studențimii revoluționare din Moscova : aceasta a adoptat de curînd o rezoluție absolut analogă cu cea din Petersburg, care înfiera Duma de stat și chema la luptă pentru republică, pentru constituirea unui guvern revoluționar provizoriu. Sub presiunea amenințărilor polițienești, profesorii „liberali”, care abia aleseseră un rector dintre cei mai liberali, pe faimosul domn Trubețkoi, au închis universitatea : le-a fost teamă, spuneau ei, să nu se repete, între zidurile universității, masacrul de la Tiflis¹²³. Și n-au făcut decît să grăbească vărsarea de sînge pe străzi, în afara universității.

Pe cît putem judeca după scurtele știri telegrafice primite de ziarele din străinătate, la Moscova evenimentele își urmau cursul lor „obișnuit”, devenit, ca să zicem așa, normal după 9 ianuarie. Totul a început cu greva zețarilor, care s-a extins cu repeziciune. Sîmbătă 24 septembrie (7 octombrie) încetaseră lucrul tipografiile, tramvaiele, fabricile de tutun. Ziarele nu au apărut. Se aștepta să declare grevă generală muncitorii de la uzine și de la căile ferate. Seara au avut loc mari manifestații, la care, în afară de zețari, au participat și muncitori din alte ramuri de producție, studenți etc. Cazacii și jandarmii au împrăștiat de mai multe ori pe manifestanți, dar aceștia se adunau din nou. Au fost răniți numeroși polițiști. Manifestanții aruncau cu pietre și trăgeau cu revolverele. Ofițerul care comanda jandarmii a fost grav rănit. Au fost uciși un ofițer de cazaci, un jandarm etc.

Sîmbătă au aderat la grevă brutarii.

Duminică 25 septembrie (8 octombrie), evenimentele au luat deodată o întorsătură amenințătoare. De la ora 11 dimineața au început să se formeze grupuri de muncitori pe străzi, în special pe bulevardul Strastnoi și în alte locuri. Mulțimea cînta Marsilieza. Tipografiile care au refuzat să

declare grevă au fost devastate. Pentru a împrăștiia pe manifestanți, cazacii au trebuit să învingă rezistența lor îndrjită.

În fața magazinului Filippov, lângă casa guvernatorului general, se adunaseră vreo 400 de oameni, în cea mai mare parte calfe de brutari. Cazacii au atacat mulțimea. Muncitorii au pătruns în casă, s-au urcat pe acoperiș și de acolo au început să-i bombardeze cu pietre pe cazaci. Aceștia au început să tragă în direcția acoperișului, dar, neputînd să-i scoată de-acolo pe muncitori, au recurs la un asediu în toată regula. Casa a fost încercuită, un detașament de poliție și două companii de grenadieri au efectuat o mișcare de învăluire, au pătruns în casă prin dos și, în cele din urmă, au ocupat și acoperișul. Au fost arestați 192 muncitori, calfe de brutari, dintre care opt erau răniți; doi muncitori au fost uciși (repetăm, toate acestea sînt doar știri telegrafice publicate de ziarele din străinătate; ele sînt, bineînțeles, departe de adevăr și ne dau numai o idee aproximativă despre proporțiile bătăliei). Într-un ziar belgian dintre cele serioase se relatează că portarii au avut mult de lucru la curățirea străzilor de urmele de sînge; acest mic amănunt, scrie ziarul, ne arată, mai mult decît lungile dări de seamă publicate, cît de serioasă a fost lupta.

Ziarelor din Petersburg li s-a permis, după cît se vede, să scrie despre masacrul de pe Tverskaia. Dar chiar a doua zi cenzura s-a speriat de această publicitate. Începînd de luni 26 septembrie (9 octombrie), telegramele oficiale au comunicat că la Moscova nu s-au produs nici un fel de tulburări grave. Dar redacțiile ziarelor din Petersburg au primit prin telefon ou totul alte știri. Din ele reiese că mulțimea s-a adunat din nou în apropiere de casa guvernatorului general. S-au produs ciocniri violente. Cazacii au tras de mai multe ori. Cînd ei au descălecat ca să tragă, caii lor au călcat multă lume. Spre seară, mulțimea de muncitori, purtînd steaguri roșii desfășurate, a umplut bulevardele, scandînd lozinci revoluționare. Mulțimea a devastat brutăriile și magazinele de arme. În cele din urmă a fost împrăștiată de poliție. Sînt mulți răniți. Oficiul telegrafic central este păzit de o companie de soldați. Greva brutarilor a devenit generală. Frământările în rîndurile studenților continuă să se

intensifice, întrunirile devin tot mai populate și mai revoluționare. Corespondentul din Petersburg al ziarului „Times” relatează că în oraș au apărut manifeste care cheamă la luptă, că au loc frământări în rândurile brutarilor, că s-a fixat o demonstrație pentru sîmbătă 1 (14) octombrie, că lumea este foarte alarmată.

Oricît de sărăcăcioase ar fi aceste date, ele ne permit să tragem concluzia că izbucnirea insurecțională de la Moscova nu reprezintă, în comparație cu celelalte, o fază superioară a mișcării. Nu s-au produs acțiuni ale unor detașamente revoluționare dinainte pregătite și bine înarmate, nu s-a văzut nici o unitate militară trecînd de partea poporului, n-au fost folosite pe scară largă „noile” tipuri de arme populare, bombele (care la Tiflis, la 26 septembrie (9 octombrie), au produs o panică atît de mare în rîndurile cazacilor și soldaților). Atîta timp cît lipsește chiar numai una dintre aceste condiții, nu ne putem aștepta la înarmarea unui mare număr de muncitori și la victoria insurecției. Importanța evenimentelor de la Moscova, așa cum am mai arătat, este alta : ele marchează botezul de foc al unui mare centru ; pentru prima oară o imensă regiune industrială a participat la o luptă serioasă.

Insurecția, în Rusia, nu urmează și, desigur, nu poate urma, în dezvoltarea ei, un drum uniform și regulat. La Petersburg, în ziua de 9 ianuarie, trăsătura dominantă a fost mișcarea rapidă și unanimă a unor mase uriașe, care nu erau înarmate și care nu erau dispuse să lupte, dar care au căpătat o măreață lecție de luptă. În Polonia și în Caucaz, mișcarea se distinge printr-o mare dărzenie, prin folosirea relativ mai frecventă a armelor și a bombelor de către populație. La Odesa, trăsătura distinctivă a fost trecerea unei părți din armată de partea răsculaților. În toate cazurile și întotdeauna, mișcarea a avut o bază proletară și a fost indisolubil legată de greva de masă. La Moscova, ea s-a menținut în aceleași limite ca într-o serie întregă de alte centre industriale mai puțin mari.

Se pune acum, în mod firesc, întrebarea dacă mișcarea revoluționară se va opri la stadiul de dezvoltare deja atins, care a devenit „normal” și cunoscut, sau se va ridica pe o treaptă mai înaltă. Dacă ne vom lansa în aprecierea unor

evenimente atît de complexe și de ample cum sînt acelea ale revoluției ruse, vom ajunge în mod inevitabil să spunem că cea de-a doua eventualitate este infinit mai probabilă. E drept că și actuala formă de luptă, care, dacă ne putem astfel exprima, a fost deja învățată — războiul de partizani, necentenitele greve, istovirea dușmanului prin atacuri și lupte de stradă cînd într-un capăt al țării, cînd în celălalt —, a dat și dă rezultate foarte importante. Nici un stat nu poate rezista à la longue * acestei lupte dîrze, care oprește în loc viața industrială, provoacă o completă demoralizare în rîndurile birocrăției și armatei și face să se nască nemulțumire față de actuala stare de lucruri în toate straturile poporului. Cu atît mai puțin e în stare să reziste la o asemenea luptă guvernul absolutist al Rusiei. Putem fi pe deplin convinși că o continuare perseverentă a luptei, fie și numai în formele create pînă acum de mișcarea muncitorească, va duce în mod inevitabil la prăbușirea țarismului.

Dar este foarte puțin probabil ca mișcarea revoluționară din actuala Rusie să se oprească la treapta pe care a atins-o pînă acum. Dimpotrivă, totul arată mai degrabă că avem de-a face numai cu una dintre primele trepte ale luptei. N-au fost încă resimțite nici pe departe, de către popor, toate consecințele acestui război rușinos și funest. Criza economică la orașe și foametea la sate fac să crească și mai mult îndîrjirea maselor. Armata din Manciuria, după cum reiese din toate știrile pe care le primim, e cuprinsă de o stare de spirit extrem de revoluționară și guvernul se teme s-o aducă înapoi ; dar nici s-o lase acolo nu poate, pentru că îl amenință pericolul unor noi răscoale, și mai serioase. Agitația politică în rîndurile muncitorilor și ale țărănilor nu s-a desfășurat niciodată, în Rusia, pe scară atît de largă și în mod atît de sistematic și n-a pătruns atît de adînc ca acum. Comedia Dumei de stat va aduce în mod inevitabil noi înfrîngeri guvernului și va provoca o și mai mare întăritare în rîndurile populației. În decurs de vreo zece luni, insurecția a crescut extraordinar de mult sub ochii noștri, și acum ea nu mai este o fantezie sau un deziderat pios, iar concluzia care decurge în mod direct și necesar din lupta de masă este

* — timp îndelungat. — Nota trad.

aceea că insurecția se va ridica în curînd pe o treaptă nouă, mai înaltă, cînd în ajutorul mulțimii vor veni detașamentele de luptă ale revoluționarilor sau unitățile răscolate ale armatei, cînd ele vor ajuta maselor să-și procure arme și vor provoca o mare șovăială în rîndurile armatei „țariste“ (care este încă țaristă, dar care nici pe departe nu mai este pe de-a-ntregul țaristă), cînd insurecția va duce la o victorie serioasă, de pe urma căreia țarismul nu va mai putea să-și revină.

Trupele țariste au reputat o victorie asupra muncitorilor din Moscova. Dar această victorie nu i-a slăbit de tot pe cei învinși : ea i-a făcut doar să se unească și mai strîns, le-a aprins și mai mult ura, i-a adus mai aproape de sarcinile practice ale unei lupte serioase. Ea a fost una dintre victoriile care nu pot să nu provoace șovăieli în rîndurile învingătorilor. Armata abia acum începe să-și dea seama — și asta nu numai din cunoașterea legilor, ci și din proprie experiență — că acum ea este mobilizată în întregime și în mod exclusiv pentru a lupta împotriva „dușmanului dinăuntru“. Războiul cu Japonia s-a terminat¹²⁴, dar mobilizarea continuă, și ea e îndreptată împotriva revoluției. O asemenea mobilizare nu ne înspăimîntă, și noi nu vom pregeta s-o salutăm, fiindcă cu cît numărul soldaților chemați la luptă sistematică împotriva poporului va fi mai mare, cu atît educația lor politică și revoluționară se va face mai repede. Mobilizînd mereu noi unități militare pentru războiul împotriva revoluției, țarismul face să întîrzie deznodămîntul, dar această întîrziere este deosebit de avantajoasă pentru noi, fiindcă în acest îndelungat război de partizani proletarii învață să lupte, iar trupele sînt inevitabil atrase în viața politică, și chemarea acestei vieți, chemarea la luptă a tinerei Rusii, pătrunde pînă și în cazărmile ermetic închise, trezește pînă și pe cei mai ignoranți, mai înapoiți și mai abrutizați.

O nouă izbucnire a insurecției a fost înăbușită. Deci încă o dată : trăiască insurecția !

Scris la 27 septembrie
(10 octombrie) 1905

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V

Se tipărește după manuscris

BURGHEZIA CARE DOARME ȘI BURGHEZIA CARE S-A TREZIT

TEMĂ PENTRU UN ARTICOL

Imaginați-vă un mic număr de oameni angajați în lupta împotriva unui rău flagrant și revoltător, pe care masa celor ce dorm nu-l cunoaște sau față de care ea manifestă indiferență. Care este sarcina principală a celor care luptă? 1) Să trezească pe cât mai mulți dintre cei ce dorm; 2) să-i lămurească asupra sarcinilor ce le revin în această luptă și asupra condițiilor în care se desfășoară ea; 3) să-i organizeze în așa fel ca să constituie o forță capabilă să obțină victoria; 4) să-i învețe să se folosească în mod just de roadele victoriei.

E firesc ca punctul 1 să preceadă punctele 2-4, care fără el nu sînt posibile.

Și iată că acești oameni, în număr atît de mic, îi *trezesc* pe toți, îi *îmboldesc pe toți, fără excepție*.

Eforturile lor, datorită și evoluției pe care o capătă viața însăși, sînt încununuate de succes. Masa a fost trezită. Atunci începe să iasă la iveală că o parte dintre cei treziți *au tot interesul* să mențină răul și manifestă intenția de a-l sprijini cu bună-știință sau de a menține acele aspecte, acele părți ale lui care sînt în avantajul unor anumite grupuri dintre cei treziți.

Nu este atunci firesc ca luptătorii, crainicii luptei, îmbolditorii, clopotarii revoluției să se îndrepte *împotriva* acestor indivizi, pe care *ei înșiși* i-au trezit? Nu este firesc *atunci* ca luptătorii să nu-și mai irosească forțele îmboldindu-i „pe toți, fără excepție“, ci să-și concentreze atenția lor asupra

acelora care s-au dovedit a fi în stare, în primul rînd, să se trezească, în al doilea rînd să accepte ideea luptei consecutive, iar în al treilea rînd să lupte în mod serios și pînă la capăt ?

Aceasta a fost atitudinea social-democraților ruși față de liberali în anii 1900-1902 (i-au trezit), în anii 1902-1904 (au delimitat pe cei care s-au trezit) și în 1905 (au luptat împotriva celor care, după ce s-au trezit..., s-au comportat ca niște trădători).

Scris între 27 și 30 septembrie
(10 și 13 octombrie) 1905

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin”, vol. V

Se tipărește după manuscris

DIN PARTEA REDACȚIEI ORGANULUI CENTRAL AL P.M.S.D.R. 125

Tovarăși, vrem să vă atragem atenția asupra uneia dintre metodele de colaborare, în domeniul agitației, între Organul Central și publicațiile locale. Foarte adeseori Organul Central este învinuit că este rupt de mișcare, că nu este destul de popular etc. etc. Se înțelege că în aceste reproșuri este și o parte de adevăr, și noi știm foarte bine cât de nesatisfăcătoare este munca noastră într-o vreme ca asta, cînd evenimentele se desfășoară cu atîta repeziciune. Dar această rupere a noastră se datorește, în parte, și faptului că legăturile dintre Organul Central și *masa* social-democraților din organizațiile locale sînt rare și neregulate și că nu există suficientă colaborare între ele. Este indiscutabil că noi nu vă ajutăm îndeajuns. Dar nici voi nu ne ajutați în suficientă măsură. Am vrea acum să vă atragem în mod tovarășesc atenția asupra modului cum ar putea fi înlăturată *una* dintre deficiențele de acest fel.

Activiștii din organizațiile locale nu folosesc în suficientă măsură Organul Central în activitatea lor de agitație. Această publicație ajunge acolo tîrziu și într-un număr mic de exemplare. De aceea este necesar ca 1) articolele și notele publicate de ea să fie retipărite mai des în foile volante locale ; 2) să fie mai des reproduse și explicate într-o formă mai populară, în foile locale, lozincile (și articolele) apărute în Organul Central, ținînd seama că puteți să le completați, să introduceți modificări, să operați unele reduceri etc., întrucît acolo, la fața locului, vă dați mai bine seama ce trebuie făcut și întrucît toate publicațiile de partid sînt un bun

al întregului partid ; 3) *să citați* mai des Organul Central în foile locale, pentru a populariza în rîndul maselor numele ziarului nostru, *ideea* necesității de a avea un ziar permanent, un centru ideologic, și a posibilității de a i te adresa oricînd etc. etc. Trebuie să profitați de orice ocazie pentru a arăta în diferite foi de acolo că, de pildă, cutare idee este expusă în cutare articol din „Proletarii“ sau că informații cu cuprins analog se găsesc în cutare corespondență din acest ziar etc. etc. Acest lucru este extrem de important pentru ca *masele* să știe de existența Organului nostru Central și pentru ca sfera noastră de influență sub toate aspectele să devină din ce în ce mai largă.

Comitetele locale au reprodus destul de multe articole, alegînd ce le convenea mai bine. În momentul de față este deosebit de importantă *unitatea lozincilor* (cu privire la atitudinea față de liberali, față de osvobojeniști, față de „teoria înțelegerii“, față de proiectul lor de constituție etc. ; problema armatei revoluționare, a programului guvernului revoluționar ; boicotarea Dumei de stat etc. etc.). Trebuie să căutați să folosiți în toate felurile Organul Central în activitatea de agitație locală, nu numai reproducînd, dar și prin *explicații*, în diverse foi volante, a ideilor și lozincilor, *dezvoltîndu-le* sau modificîndu-le potrivit condițiilor locale etc. Acest lucru este extrem de important pentru a asigura o colaborare efectivă între noi, un permanent schimb de păreri, pentru a corecta lozincile noastre, pentru a face ca *masele* muncitoare să știe că avem un Organ Central permanent al partidului.

Vă rugăm insistent să faceți în așa fel ca această scrisoare să fie citită și discutată în absolut toate organizațiile și cercurile partidului, pînă la cele mai de jos.

Redacția ziarului „Proletarii“

CONGRESUL DE LA IENA AL PARTIDULUI MUNCITORESC SOCIAL-DEMOCRAT GERMAN ¹²⁶

Congresele social-democraților din Germania au căpătat de multă vreme o importanță care depășește cu mult pe aceea a evenimentelor ce privesc mișcarea muncitorească din această țară. Social-democrația germană se situează în fruntea tuturor prin caracterul ei organizat, prin unitatea și coeziunea mișcării, prin numărul și bogăția de conținut a publicațiilor marxiste. Este firesc ca, în asemenea condiții, și rezoluțiile congreselor social-democrate din Germania să capete adeseori o importanță aproape internațională. Așa s-a întâmplat în problema celor mai noi tendințe oportuniste din sînul socialismului (bersteinismul). Rezoluția Congresului social-democrat de la Dresda, care a confirmat vechea și încercata tactică a social-democrației revoluționare, a fost adoptată de Congresul socialist internațional de la Amsterdam și a devenit acum o rezoluție comună a proletariatului conștient din lumea întreagă ¹²⁷. Tot așa și acum. Problema grevei politice de masă, care s-a situat în centrul atenției Congresului de la Iena, frămîntă întreaga social-democrație internațională. Ea a fost împinsă pe primul plan de evenimentele care s-au petrecut în ultima vreme într-o serie întreagă de țări, printre care – sau poate că îndeosebi – și Rusia. Și rezoluția adoptată de social-democrația germană va exercita, fără îndoială, o influență destul de mare asupra întregii mișcări muncitorești internaționale, menținînd și întărind spiritul revoluționar al muncitorilor care luptă.

Dar să menționăm, mai întii, pe scurt și celelalte probleme, de mai mică importanță, care au fost examinate și

rezolvate de Congresul de la Iena. Acest congres s-a ocupat, în primul rînd, de problema organizării partidului. Nu ne vom opri, firește, aici asupra amănuntelor legate de revizuirea statutului partidului german. Dar e important să subliniem o trăsătură fundamentală, extrem de caracteristică, a acestei revizuirii: tendința spre o aplicare mai completă și mai riguroasă a *centralismului*, spre crearea unei *organizații* mai puternice. Această tendință și-a găsit expresia, în primul rînd, în dispoziția precisă, inclusă în statut, ca fiecare social-democrat să facă parte, în mod obligatoriu, dintr-o organizație de partid, cu excepția cazurilor cînd motive deosebit de serioase nu permit acest lucru. Ea și-a găsit expresia, în al doilea rînd, în înlocuirea sistemului împuțerniciților cu sistemul organizațiilor social-democrate locale, în înlocuirea principiului împuțernicirii personale cu principiul legăturii colective, organizatorice. Ea și-a găsit expresia, în al treilea rînd, într-o hotărîre prin care toate organizațiile de partid sînt obligate să verse 25% din veniturile lor la casa centrală a partidului.

În general, din toate acestea se poate vedea destul de clar că creșterea mișcării social-democrate și întărirea spiritului ei revoluționar duc neapărat și în mod inevitabil la o aplicare mai consecventă a centralismului. În această privință, dezvoltarea social-democrației germane este cît se poate de instructivă pentru noi, rușii. Problemele organizatorice ocupau la noi pînă nu de mult, și într-o oarecare măsură ocupă și acum, un loc disproporționat de mare în cadrul problemelor actuale ale vieții de partid. Încă din vremea Congresului al III-lea, în partidul nostru s-au conturat pe deplin două tendințe organizatorice. Una dintre ele e pentru un centralism consecvent și pentru o lărgire continuă a democrației în organizația de partid, nu pentru a face demagogie, nu pentru a spune vorbe frumoase, ci pentru a crea în mod efectiv, pe măsură ce va exista mai multă libertate, o bază de activitate pentru social-democrație în Rusia. Cea de-a doua e pentru dezlinare organizatorică, pentru „nebulozitate organizatorică“, al cărei caracter dăunător l-a înțeles acum pînă și Plehanov, care a apărut-o atîta vreme (să sperăm că evenimentele îl vor face curînd să-și dea seama

și de faptul că această nebulozitate organizatorică este legată de cea de ordin tactic).

Amintiți-vă de discuțiile în legătură cu paragraful 1 din statutul nostru. Conferința neokriștilor, care înainte își apărau cu ardoare „ideea” cuprinsă în formularea lor greșită, acum pur și simplu a aruncat peste bord întregul paragraf și întreaga idee. Congresul al III-lea a confirmat principiul centralismului și al legăturii *organizatorice*. Problema obligativității, pentru fiecare membru de partid, de a face parte dintr-o organizație de partid, neokriștii au încercat din capul locului s-o pună pe terenul principiilor generale. Acum vedem că germanii, atît oportuniștii cît și revoluționarii, nici nu pun măcar la îndoială că o asemenea cerință este perfect justificată *din punct de vedere principial*. Incluzînd pur și simplu în statutul lor această cerință (ca fiecare membru al partidului lor să facă parte dintr-una din organizațiile acestuia), ei spun că necesitatea unor *excepții de la această regulă* nu-și are explicația într-o neconformitate cu principiile, ci... *în lipsa unei suficiente libertăți în Germania!* Vollmar, care a fost la Iena raportor în problema organizatorică, a motivat admiterea unor asemenea excepții spunînd că unor oameni cum sînt micii funcționari le-ar fi imposibil să facă parte *în mod deschis* din partidul social-democrat. Se înțelege de la sine că la noi, în Rusia, situația este alta : atita timp cît nu există libertate, toate organizațiile sînt deopotrivă de secrete. Cînd există libertate revoluționară, este deosebit de important ca partidele să fie strict delimitate și să nu se admită nici un fel de „dezîlnare” în această privință. Rămîne, așadar, principiul de neclintit că trebuie întărite legăturile organizatorice.

În ce privește sistemul persoanelor împuternicite, care a fost acum abandonat de social-democrații germani, existența lui era pur și simplu impusă de legea excepțională împotriva socialiștilor¹²⁸. Pe măsură ce această lege se arăta tot mai mult a fi de domeniul trecutului, devenea tot mai firească și mai inevitabilă necesitatea ca activitatea întregului partid să se sprijine pe un sistem care să lege în mod nemijlocit organizațiile între ele, și nu prin intermediul unor împuterniciți.

O altă problemă care a fost dezbătută la Iena, înainte de aceea a grevei politice, este și ea extrem de instructivă pentru Rusia. Este vorba de problema sărbătoririi zilei de 1 Mai, sau, mai precis (dacă privim esența chestiunii, și nu punctul care a servit drept prilej pentru discuții), de problema atitudinii mișcării sindicale față de partidul social-democrat. Noi am vorbit de mai multe ori, în ziarul „Proletarii“, despre adinca impresie pe care a produs-o Congresul sindical de la Colonia¹²⁹ asupra social-democraților germani, și nu numai asupra lor. La acest congres a ieșit la iveală, în modul cel mai limpede, că pînă și în Germania, unde tradițiile marxismului sînt mai puternice și influența lui e mai profundă ca oriunde, în sindicate – notați bine : în sindicatele *social-democrate* – se dezvoltă tendințe *antisocialiste*, care tind spre „trade-unionismul pur“, care e înțeles în spiritul celui englez, adică net burghez. Și iată că, din această cauză, la Congresul de la Iena problema demonstrației de 1 Mai, în sensul propriu al cuvîntului, a făcut loc în mod inevitabil unei discuții în problema trade-unionismului și social-democrației, sau în problema „economismului“, dacă ne referim la curente existente în rîndul social-democraților ruși.

Fischer, raportor în problema sărbătoririi zilei de 1 Mai, a spus fără ocol că ar fi o mare greșeală să se închidă ochii asupra faptului că, ici și colo în sindicate, dispăre spiritul socialist. Lucrurile au ajuns pînă acolo că, de pildă, Bringmann, reprezentantul sindicatului dulgherilor, a rostit și a publicat fraze de felul acesta : „Greva de 1 Mai este un corp străin în organismul omenesc“, „În condițiile actuale, sindicatele constituie singurul mijloc de îmbunătățire a situației muncitorilor“ etc. La aceste „simptome ale bolii“, după reușita expresie a lui Fischer, se mai adaugă și altele. Sindicalismul îngust, sau „economismul“, este în Germania, ca și în Rusia, ca pretutindeni, strîns legat de oportunism (revizionism). Ziarul aceluiași sindicat al dulgherilor a scris că bazele socialismului științific se năruie, că teoria crizelor și teoria catastrofelor sînt greșite etc. Revizionistul Calwer i-a îndemnat pe muncitori să nu-și manifeste nemulțumirile, să nu-și sporească exigențele, ci să fie modești etc. etc. Congresul l-a aprobat pe Liebnecht cînd s-a pronunțat împotriva ideii „neutralității“ sindicatelor și a făcut următoarea

remarcă : „E drept că și Bebel a pledat pentru neutralitate, dar, după părerea mea, acesta este unul dintre puținele cazuri când în partidul nostru majoritatea nu e de acord cu Bebel“.

Bebel însuși a tăgăduit că s-ar fi pronunțat pentru neutralitatea sindicatelor față de social-democrație. El a recunoscut fără nici o rezervă că sindicalismul îngust constituie un pericol și, în continuare, a spus că el cunoaște exemple și mai rele de manifestare a unei asemenea obtuzități de breaslă : lucrurile au ajuns pînă acolo că tineri conducători de sindicate încep să-și bată joc de partid în general, de socialism în general, de teoria luptei de clasă. Aceste declarații ale lui Bebel au fost întimpinate de către congresul social-democrat cu strigăte generale de indignare, care au făcut loc unor aplauze furtunoase cînd el a declarat cu toată hotărîrea : „Tovarăși, rămîneți la posturile voastre ; gîndiți-vă la ceea ce faceți ; ați pornit pe un drum fatal la capătul căruia vă așteaptă pieirea !“.

Spre onoarea social-democrației germane, trebuie să spunem că ea a privit pericolul drept în față. Ea n-a căutat să atenueze consecințele extreme ale „economismului“, n-a recurs la scuze și subterfugii îndoielnice (ca acelea pe care le-a născocit în număr atît de mare, de pildă, Plehanov după Congresul al II-lea). Dimpotrivă, ea a dezvăluit cu toată tăria existența bolii, a condamnat cu hotărîre tendințele dăunătoare și a îndemnat în mod direct și deschis pe toți membrii partidului să lupte împotriva lor. Iată un eveniment instructiv pentru social-democrații ruși, dintre care unii și-au atras laudele d-lui Struve pentru „luciditatea“ de care au dat dovadă în problema mișcării sindicale !

Scris în septembrie 1905

*Publicat pentru prima oară în 1924,
în revista
„Pod Znamenem Marksizma“ nr. 2*

Se tipărește după manuscris

NICI UN FEL DE FALSITATE ! FORȚA NOASTRĂ STĂ ÎN A SPUNE ADEVĂRUL !

SCRISOARE CĂTRE REDACȚIE ¹³⁰

„Nu sîntem în stare să dezlănțuim insurecția... de aceea n-avem nici un motiv să legăm această problemă de aceea a Dumei... lozinca noastră de agitație este : adunare constituantă“. Așa a scris Bundul, iar autorul articolului din nr. 16 * al acestui ziar i-a dat un răspuns nesatisfăcător.

Aceste cuvinte ale Bundului sînt o oglindire perfectă a *spiritului mic-burghez* din sinul social-democrației, a filistinismului vulgar, a căii de mijloc, a banalității, a locurilor comune, a mediocrității (de care a dat totdeauna dovadă Bundul, care, precum se știe, a jucat un rol de parazit ideologic și în 1897-1900, și în 1901-1903, și în 1904, și acum, în 1905).

Aceasta este o părere curentă, un punct de vedere obișnuit, este „bun-simț“ („triumful bunului-simț“ pentru „*O s v o b o j d e n i e*“ și „luciditate“).

Aceasta este o enormă *falsitate*, a cărei demascare prezintă o importanță primordială pentru revoluția rusă și pentru proletariatul conștient, *singurul* autor posibil al unei *revoluții victorioase*.

Nu sîntem în stare să dezlănțuim insurecția : *de aceea* nu trebuie să legăm această problemă de aceea a Dumei ; *de aceea* lozinca noastră nu este : insurecție armată, ci : adunare constituantă.

Este ca și cum ai spune : sîntem goi și amăriți, flămînzi și istoviți, nu sîntem în stare să ne ridicăm din mlaștina

* Vezi volumul de față, pag. 229-234. — Nota red.

noastră, în care ne prăpădim, și să urcăm pe acest munte unde e lumină și soare, aer curat și toate roadele pământului. Noi nu avem o scară, fără care este cu neputință urcușul. Nu sîntem în stare să ne-o procurăm. De aceea lupta noastră pentru urcuș nu trebuie legată de lozinca : să ne procurăm (*respective* * : să ne facem) o scară. De aceea lozinca noastră trebuie să fie : sus, sus pe munte se află fericirea și izbăvirea, aerul și lumina, încurajarea și întărirea.

Dat fiind că nu există scară, și fără ea nu putem urca, înseamnă că nu e nevoie să adoptăm lozinca : să ne procurăm o scară, să ne facem o scară, înseamnă că lozinca noastră trebuie să fie : să ajungem sus, sus pe munte, acolo e fericirea etc. !

„Slăbiciunea s-a refugiat totdeauna în credința în minuni“, spunea Marx !¹³¹

Oare slăbiciunea proletariatului sau, dimpotrivă, *slăbiciunea capetelor* celor din Bund și de la noua „Iskră“ își caută acum scăparea în credința în minuni ? în credința că poți ajunge sus pe munte fără scară ? în credința într-o adunare constituantă fără insurecție ?

Numai niște nebuni pot avea o asemenea credință. Fără o insurecție armată, adunarea constituantă este o fantomă, o vorbă goală, o minciună, un loc de pălăvrăgeală în genul parlamentului de la Frankfurt.

Înșelăciunea și falsitatea *osvobojdenismului*, a acestei prime forme politice populare – adică cu caracter larg, de masă – a unei *lozinci burgheze* lansate în Rusia, constă tocmai în faptul că ele întrețin această credință în minuni, această minciună. Căci burghezia liberală are nevoie de minciuna ei, și pentru ea nu e o minciună, ci un mare adevăr, adevărul intereselor ei de clasă, adevărul libertății burgheze, adevărul egalității capitaliste, sfinta sfintelor a tagmei afaceriștilor.

Acesta este adevărul ei (al burgheziei), deoarece pentru ea nu e necesar ca poporul să fie victorios, ca masele să ajungă sus, ci ca ele să rămînă în mlaștină, iar potențații și bogătașii să troneze pe spinarea gloatei ; ea n-are nevoie de victorie, ci de tranzacție, de *înțelegere* cu dușmanul, adică de predare pe mîna dușmanului.

* — sau — *Nota trad.*

Pentru burghezie, aceasta nu e o „minune“, ci o realitate, realitatea trădării revoluției, iar nu a victoriei revoluției.

...Nu sîntem în stare să ne procurăm o scară... nu sîntem în stare să dezlănțuim insurecția... Nu-i așa, domnilor ?

Dacă-i așa, atunci modificați *întreaga* voastră propagandă și agitație, țineți muncitorilor și întregului popor alte discursuri, *noi*, refăcute, altfel alcătuite.

Spuneți atunci poporului : muncitori din Petersburg, din Riga, din Varșovia, din Odesa, din Tiflis... noi nu sîntem în stare să dezlănțuim o insurecție și să ieșim învingători. De aceea *n-are nici un rost* să ne gîndim la convocarea *unei adunări constituante a întregului popor*, să vorbim degeaba despre o asemenea adunare. Nu întinați vorbele mari prin subterfugii mărunte. Nu căutați să vă ascundeți slăbiciunea voastră prin credința în minuni ! Vorbiți cu glas tare tuturor despre această slăbiciune ! Greșeala mărturisită e pe jumătate iertată. Frazologia mincinoasă, fanfaronada deșartă înseamnă naufragiu moral, cheazășie sigură a naufragiului politic.

Muncitori ! Sîntem prea slabi pentru a dezlănțui o insurecție și a obține victoria ! De aceea lăsați discuțiile astea despre *adunarea constituantă a întregului popor*, alungați pe mincinoșii care vă vorbesc de ea, demascați trădarea comisă de *osvobojenști*, de „dumiști“, de *cadeți* și de alte lepădături, fiindcă ei numai *în vorbe* vor o adunare constituantă a întregului popor, iar în realitate vor o adunare *anti-populară*, care să nu creeze nimic nou, ci să cîrpească ceea ce e vechi, să nu vă dea un veșmînt nou, o viață nouă, o armă pentru o nouă și mare luptă, ci numai niște fluturași pe vechile voastre zdrențe, numai miraj și înșelăciune, jucării în loc de arme, lanțuri în loc de puști.

Muncitori ! Sîntem prea slabi pentru a dezlănțui o insurecție. De aceea nu vorbiți și nu permiteți prostituatelor osvobojeniste, *cadeților* și *dumiștilor* să vorbească de *revoluție*, nu permiteți acestor burghezi nemernici să întineze cu trivialitățile lor această măreață idee populară.

Sîntem slabi ! Prin urmare, la noi nu este și nu poate fi *revoluție*. Aceasta nu e o revoluție a poporului, ci o înșelare

a lui de către Petrunkevicii și haita de lachei liberali ai țarului. Aceasta nu este o luptă pentru libertate, ci un trafic cu libertatea poporului în schimbul unor fotolii pentru osvobojeniști. Aici nu este vorba de începutul unei vieți noi, ci de consolidarea vechiului regim de înfometare și muncă forțată, de lincezire și putrezire.

Nu sîntem în stare să dezlănțuim o insurecție, tovarăși muncitori ! Nu sîntem în stare să ridicăm poporul la revoluție ! Nu sîntem în stare să cucerim libertatea... Nu sîntem în stare decît să-l zgîlțim pe dușman, iar nu să-l doborîm, să-l zgîlțim în așa fel încît să lase alături de el un loc pe care să se așeze Petrunkevici. Ajunge cu toate trîncănelile despre revoluție, despre libertate, despre reprezentanță populară ; cine vorbește despre toate acestea *fără să lucreze în mod efectiv* la construirea scării necesare pentru a le dobîndi, fără să contribuie la pregătirea insurecției, care vă va duce la cucerirea lor, nu este decît un mincinos și un netrebnic care vă înșală.

Sîntem slabi, tovarăși muncitori ! De partea noastră se află numai proletariatul și milioanele de țărani care au început o luptă răzleată, inconștientă, neînarmată, oarbă.

Împotriva noastră se află întreaga bandă de la curte și toți muncitorii și țărani îmbrăcați în vestoane soldățești și...*

Închei. Sîntem slabi. Slăbiciunea își caută scăparea în credința în minuni. Aceasta este realitatea, așa reiese din cuvintele Bundului, din planul „Iskrei“.

Dar care este realitatea, domnilor ? Slăbiciunea forțelor proletariatului din întreaga Rusie sau slăbiciunea capetelor bundiștilor și neoiskriștilor ?

Spuneți adevărul :

1) Aici nu e o revoluție. E o tranzacție a burgheziei libere cu țarul...

2) Nu e o luptă pentru libertate. E un trafic cu libertatea poporului.

3) Nu e o luptă pentru reprezentanță populară. E o reprezentanță a *sacului cu bani*.

* În manuscris, fraza nu este terminată. — Nota red.

Sintem slabi... De aici decurge în mod inevitabil întreaga trădare a *revoluției*.

Dacă vreți revoluție, libertate, reprezentanță populară... *trebuie să fiți puternici.*

Invers

Sinteți slabi ?

Revoluția este apanajul
celor puternici !

Nouă ne este dat să rămî-
nem în zdrențele noastre.

Sinteți slabi ?

Numai cei puternici dobî-
desc libertatea.

Cei slabi *vor fi* întotdeauna
slavi. Experiența întregii
istorii.

Sinteți slabi ?

Veți fi reprezentați prin
stăpîinii de sclavi, prin
exploataatori.

„Reprezentanța“ este ori
ceva cucerit de către cel
puternic, ori un simplu
petic de hîrtie, o înșelă-
torie, *o basma pusă pe
ochii celui slab pentru
a-l prosti...*

ω) Cine este slab ? Forțele
proletariatului sau capetele
iskriștilor și ale bundiștilor ?

χ) Vreți revoluție ? Atunci
trebuie să fiți puternici !

ξ) Noi trebuie să spunem
adevărul: în aceasta stă
forța *noastră*, și *masa*,
poporul, *mulțimea* va de-
cide în mod efectiv, după
luptă, dacă e puternică.

Este ?

Sau noi sintem slabi.

ω) Cine este slab.

Scris în septembrie 1905

Se tipărește după manuscris

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V

LA MOARTEA LUI TRUBEŢKOI

Ziarul liberal „Frankfurter Zeitung“ se arată extrem de indignat de rezoluția consecvent revoluționară adoptată de studenții din Moscova, care au cerut ca adunarea constituantă să nu fie convocată de către țar, de către Duma de stat sau chiar (să nu se supere tovarășii de la noua „Iskră“ !) de către „o organizație democratică a poporului“, ci de un guvern revoluționar provizoriu. Cu acest prilej, oamenii de bursă liberali din Germania deplîng „lipsa de maturitate“ a studenților etc. Acum, publicînd telegrama care anunță moartea lui Trubețkoi, același ziar (din 13.X., Abendblatt *) remarcă : „Poate că i-au făcut vreo scenă (lui Trubețkoi) la ministerul instrucțiunii publice“.

Bietul Trubețkoi ! Să năzuiești spre libertatea poporului și să mori dintr-o „scenă“ fatală în anticamera unui ministru țarist... Sîntem gata să admitem că aceasta e o pedeapsă prea crudă chiar și pentru un liberal rus. Dar nu e mai bine, domnilor, nu e mai demn, pentru adepții libertății poporului să renunțe la orice relații cu un guvern de călăi și de spioni ? Nu e mai bine să mori într-o luptă dreaptă, cinstită, fățișă, care luminează și educă poporul, într-o luptă de stradă împotriva acestor jivine, fără a căror nimicire nu este posibilă o adevărată libertate, decît să mori din cauza unor „scene“ în cursul unor discuții cu un Trepov oarecare și cu odioșii lui lachei ?

*Scris la jumătatea lunii
octombrie 1905*

Se tipărește după manuscris

*Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V.*

FINANȚELE RUSIEI

Așa cum am mai arătat în repetate rânduri, guvernul absolutist se încurcă tot mai mult în treburile (sau – ceea ce ar fi, poate, mai exact – în tertipurile) sale financiare. Inevitabilitatea falimentului financiar devine tot mai evidentă. Iată o știre interesantă, menită să confirme spusele noastre. Corespondentul din Berlin al unuia dintre cele mai influente organe de presă ale magnaților financieri din Europa, „The Economist”¹³², care apare la Londra, comunica la 11 octombrie st. n. următoarele :

„Reprezentantul firmei «Mendelsohn» a plecat în cursul acestei săptămîni la Petersburg pentru a participa la tratativele dintre guvernul rus și bancherii francezi în legătură cu noul împrumut cerut de Rusia, despre care s-a vorbit acolo atît de mult. Potrivit unor informații primite aici și care, pe cît se pare, provin din surse autentice, acest împrumut este evaluat la 75 000 000 de lire sterline (circa 700 000 000 de ruble), aproape jumătate din această sumă fiind acordată de Franța, iar restul urmînd să fie solicitat în Germania, Olanda, Anglia și Statele Unite. Se afirmă, de asemenea, că cea mai mare parte din obligațiile ce vor fi emise (of the issue) vor fi destinate să acopere bonurile de tezaur (?? taking up the Treasury Notes?) care au fost plasate în Franța și Germania în timpul războiului.

Faptul că Rusia apelează la piețele financiare tocmai într-o asemenea conjunctură (at just this juncture), cînd toate centrele mari trec printr-o stare de neobișnuită depresiune (are under unusual pressure), este interpretat ca o vie mărturie a dificultăților (straits) ei financiare. După o versiune, numai o mică parte din suma susmenționată va fi lansată spre subscripție chiar acum, restul urmînd să fie realizat (will be raised) ulterior, probabil la începutul anului viitor. Dar asta nu face decît să întărească și mai mult im-

presia defavorabilă pe care a produs-o nevoia de bani a Rusiei. Că tocmai în momentul de față în Germania nu se manifestă nici un interes pentru împrumutul rusesc este ceva de la sine înțeles. Nu numai situația pieței financiare din această țară, dar, mai mult decât orice, continuarea răzmeriței (turmoil) politice în Rusia și o vădită slăbire, ca să nu spunem zdruncinare (breakdown), a autorității guvernului sînt fapte a căror importanță este atît de mult apreciată (are being weighed in a manner) în Germania, încît nu constituie un bun augur pentru viitoarea subscripție“.

*Scris mai tirziu
de 1 (14) octombrie 1905*

Se tipărește după manuscris

*Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XVI*

CĂTRE COMITETUL DE LUPTĂ DE PE LÎNGĂ COMITETUL DIN PETERSBURG

16.X.1905

Dragi tovarăși, vă sînt foarte recunoscător pentru trimiterea 1) dării de seamă a Comitetului de luptă și 2) a notei în legătură cu organizarea pregătirii insurecției + 3) a schemei de organizare. După ce am citit aceste documente, consider că este de datoria mea să mă adresez direct Comitetului de luptă, în vederea unui schimb tovarășesc de păreri. Cred că e inutil să spun că n-am să mă pronunț asupra felului cum a fost pusă în mod practic chestiunea ; nu încape nici o îndoielă că se face tot ce e cu putință în grelele condiții din Rusia. Dar, dacă judecăm după documente, totul arată că există pericolul ca treaba să degereze în formalism. Toate aceste scheme, toate aceste planuri de organizare ale Comitetului de luptă fac impresia unei hîrțogării birocratice. Vă rog să-mi iertați sinceritatea, dar sper că n-o să mă bănușiți că aș căuta nod în papură. Într-o treabă ca asta nu e nimic mai puțin potrivit decît schemele, sau decît discuțiile și conversațiile în legătură cu funcțiunile Comitetului de luptă și drepturile lui. Aici este nevoie de energie, de o energie extraordinară. Constat cu groază – zău, cu groază – că *de peste o jumătate de an* se vorbește de bombe, dar nu s-a fabricat încă nici una ! Și vorbesc oameni dintre cei mai învățați... Îndreptați-vă spre tineret, domnilor ! Acesta este singurul mijloc care poate să salveze totul. Altfel, credeți-mă, veți rămîne în întîrziere (totul îmi arată acest lucru) și vă veți alege doar cu note, planuri, schițe, scheme, cu minunate rețete, toate „științific“ întocmite, dar fără o organizație, fără o activitate vie. Îndrep-

tați-vă spre tineret. Înființați *de îndată* și pretutindeni detașamente de luptă în rîndurile studenților și *mai ales în rîndurile muncitorilor* etc. etc. Să fie organizate imediat drujine de 3 pînă la 10, pînă la 30 etc. de oameni, care să se înarmeze imediat prin propriile lor mijloace, fiecare cu ce poate – cu pistol, cu cuțit, cu o cîrpă înmuiată în petrol, cu care să dea foc etc. ; ele să-și aleagă imediat conducători și, pe cît se poate, să stabilească legătura cu Comitetul de luptă de pe lîngă Comitetul din Petersburg. Nu cereți nici un fel de formalități, lăsați-vă păgubași – pentru Dumnezeu ! – de toate schemele, dați dracului toate „funcțiile, drepturile și privilegiile“. Nu pretindeți oamenilor să intre în mod obligatoriu în P.M.S.D.R. ; asta ar fi o pretenție absurdă pentru o insurecție armată. Nu refuzați să intrați în legătură cu orice cerc, chiar dacă e format numai din trei persoane, cu singura condiție ca el să inspire încredere din punct de vedere conspirativ și să fie hotărît să se bată cu armata țaristă. Cercurile care vor pot să intre în P.M.S.D.R. sau să *i se alătore*, aceasta este un lucru foarte bun ; dar aș socoti în mod categoric că este o greșeală să se pretindă așa ceva.

Rolul Comitetului de luptă de pe lîngă Comitetul din Petersburg trebuie să fie acela de a ajuta aceste detașamente ale armatei revoluționare, de a servi drept „birou“ de legătură etc. *Serviciile* voastre vor fi primite cu bucurie de orice detașament, dar, dacă veți porni *la o asemenea acțiune* cu scheme și cu discursuri despre „drepturile“ Comitetului de luptă, veți strica toată treaba, vă asigur că o veți strica în mod iremediabil.

Aici este nevoie de o amplă acțiune de propagandă. Puneți 5–10 oameni să viziteze într-o săptămînă sute de cercuri muncitorești și studențești, să pătrundă pretutindeni unde este cu putință și să propună pretutindeni un plan limpede, concis, precis și simplu : formați imediat un detașament, înarmați-vă cu ce puteți, străduiți-vă din răspuțeri ; noi vă vom ajuta cu ce vom putea, dar *nu așteptați ajutorul nostru*, acționați din proprie inițiativă.

Lucrul cel mai important într-o asemenea acțiune este inițiativa unui mare număr de cercuri mici. Ele vor face totul. Fără ele, întregul vostru Comitet de luptă nu înseamnă nimic. Rodnicia muncii Comitetului de luptă eu aș măsura-o după

numărul detașamentelor cu care este în legătură. Dacă peste o lună sau două Comitetul de luptă nu va avea la Petersburg un minim de 200—300 de detașamente, va fi un Comitet mort. Atunci va trebui să fie înmormântat. Într-un moment de asemenea efervescentă, dacă nu reușești să strângi sute de detașamente, înseamnă că te afli în afara vieții.

Propagandiștii trebuie să dea fiecăruia dintre detașamente rețete scurte și cât se poate de simple pentru fabricarea de bombe, să facă în fața lor o expunere elementară asupra întregului tip de lucrări, iar apoi să-l lase să se descurce singur. Detașamentele trebuie să înceapă *de îndată* instrucția militară cu operații imediate, fără nici o întârziere. Unele vor trebui să organizeze de îndată uciderea unui spion, aruncarea în aer a unei secții de poliție, altele un atac la o bancă pentru confiscarea de fonduri necesare insurecției, iar altele să execute niște manevre, să schițeze niște planuri etc. Dar este necesar să înceapă imediat să învețe din acțiuni practice: să nu vă temeți de asemenea atacuri de probă. Ele pot, desigur, să degenereze, dar asta va fi un neajuns al zilei de mâine, pe când astăzi el constă în inerția noastră, în doctrinarismul nostru, în imobilitatea profesorală, în teama senilă de inițiativă. Fiecare detașament să caute să se exerseze singur, măcar molestind pe sergenții de stradă: zecile de victime vor fi cu prisosință compensate prin apariția a sute de luptători cu experiență, care mâine vor duce după ei sute de mii de oameni.

Vă strâng călduros mâna, tovarăși, și vă urez succes. Nu vreau cîtuși de puțin să vă impun părerea mea, dar consider că e de datoria mea să *v-o fac cunoscută*.

Al vostru, *Lenin*

SARCINILE DETAȘAMENTELOR ARMATEI REVOLUȚIONARE

- 1) Acțiuni militare independente.
- 2) Conducerea mulțimii.

Detășamentele ar putea fi de orice mărime, începînd de la doi-trei oameni.

Detășamentele trebuie să se înarmeze singure, care cu ce poate (puști, revolvere, bombe, cuțite, boxuri, bastoane, cîrpe înmuiate în petrol pentru provocarea de incendii, frînghii sau scări de frînghie, hîrlețe pentru construirea de baricade, petarde cu piroxilină, sîrmă ghimpată, cuie (împotriva cavaleriei) etc. etc.). În nici un caz să nu aștepte ajutor din altă parte, de sus, din afară, ci să-și procure singure totul.

Detășamentele, pe cît se poate, trebuie să fie alcătuite din oameni care locuiesc aproape unii de alții sau care se întîlnesc des, în mod regulat, la anumite ore (e mai bine să fie și una și alta, deoarece întîlnirile regulate pot fi întrerupte de insurecție). Sarcina lor este să aranjeze lucrurile în așa fel, încît în momentele cele mai critice, în condițiile cele mai neașteptate să poată fi împreună. De aceea fiecare detașament trebuie să elaboreze din timp procedeele și mijloacele de acțiune comună : semnale la ferestre etc. pentru a se găsi mai ușor unul pe altul ; strigăte sau fluierături convenționale pentru a identifica pe un tovarăș în mulțime ; semne convenționale în caz de întîlnire în timpul nopții etc. etc. Orice om energetic, cu 2-3 tovarăși, va ști să elaboreze o serie întregă de reguli și procedee de acest fel, care trebuie întocmite și studiate, și pentru a căror aplicare este nevoie de exerciții. Nu trebuie să se uite că este 99% probabil ca evenimentele

să ne ia prin surprindere și să ne silească să ne unim în condiții extrem de grele.

Chiar și fără arme, detașamentele pot avea un rol dintre cele mai serioase : 1) conducînd mulțimea ; 2) atacînd, ori de cîte ori se prezintă o ocazie favorabilă, pe cîte un sergent de stradă, pe cîte un cazac rătăcit întimplător de-ai săi (cum a fost cazul la Moscova) etc., luîndu-i arma ; 3) eliberînd pe arestați sau salvînd pe răniți cînd poliția dispune de puține forțe ; 4) cățărîndu-se pe acoperișul caselor, la etajele de sus etc. și aruncînd cu pietre în armată, turnînd peste ea apă clocotită etc. Un detașament compact și bine organizat, dacă acționează cu energie, reprezintă o forță de temut. În nici un caz nu trebuie să se renunțe la formarea unui detașament sau să se amîne acest lucru sub pretextul că nu sînt arme.

Detașamentele, pe cît se poate, trebuie să repartizeze din timp funcțiile, iar uneori să-și aleagă din timp șeful sau conducătorul respectiv. Ar fi, desigur, o nechibzuință ca ele să se joace de-a acordarea de grade, dar nu trebuie să se uite enorma importanță pe care o are o conducere unică, o acțiune rapidă și hotărîită. Hotărîrea și impetuozitatea atacului asigură $\frac{3}{4}$ din succes.

Îndată după formarea lor, adică chiar acum, detașamentele trebuie să înceapă să desfășoare o muncă multilaterală și nu numai teoretică, ci, neapărat, și practică. Prin muncă teoretică înțelegem studierea științelor militare, inițierea în problemele militare, prezentarea unor referate pe teme militare, organizarea de convorbiri ținute de militari (ofițeri, subofițeri etc. etc., inclusiv muncitori care au făcut serviciul militar) ; citirea, analizarea și studierea broșurilor ilegale și a articolelor de ziar care se ocupă de luptele de stradă etc. etc.

Munca practică, repetăm, trebuie începută imediat. Ea se împarte în operații pregătitoare și operații militare. Prin operații pregătitoare se înțelege acțiunile de procurare a armelor și proiectilelor de tot felul, căutarea de case potrivite pentru luptele de stradă (potrivite pentru lupta dusă de sus, pentru a fi transformate în depozite de bombe sau de pietre etc., sau de acizi pentru stropirea polițiștilor etc. etc., sau potrivite pentru instalarea statului-major, pentru strîngerea de informații, pentru ascunderea celor urmăriți, pentru adăpostirea răniților etc. etc.). În afară de aceasta, prin operații pregăti-

toare se înțelege operațiile imediate de recunoaștere, de cercetare, efectuate pentru a cunoaște planurile închisorilor, secțiilor de poliție, ministerelor etc., pentru a afla cum este repartizată munca în instituțiile de stat, în bănci etc., cum este organizată paza lor, pentru a încerca să stabilească legături care ar putea să fie de folos (cu funcționari de poliție, de bancă, de la tribunal, de la o închisoare, de la poștă, de la telegraf etc.), pentru a afla unde se află depozitele de arme, toate magazinele de arme din oraș etc. Aici e mult de lucru și aici orice persoană poate fi de mult folos, chiar dacă este absolut inaptă pentru lupta de stradă ; aici pot fi de folos și cei slabi de tot, femeile, adolescenții, bătrânii etc. Trebuie să facem totul pentru a grupa în detașamente încă de pe acum, neapărat și necondiționat, pe toți cei ce vor să ia parte la insurecție, fiindcă *nu există* și nu poate să existe vreun om care, dacă vrea să lucreze, să nu poată aduce un folos imens, chiar dacă n-are armă, chiar dacă el personal este inapt de luptă.

Apoi, fără a se limita în nici un caz la acțiunile pregătitoare, detașamentele armatei revoluționare trebuie să treacă, cât mai repede cu putință, și la operații militare, cu scopul 1) de a da forțelor combatante posibilitatea să facă exerciții ; 2) de a afla care sînt punctele slabe ale inamicului ; 3) de a pricinui inamicului înfrîngerii parțiale ; 4) de a elibera prizonieri (arestați) ; 5) de a-și face rost de arme ; 6) de a-și procura fonduri pentru insurecție (confiscarea fondurilor bănești ale guvernului) etc. etc. Detașamentele pot și trebuie să profite încă de pe acum de orice ocazie favorabilă pentru a desfășura o activitate vie, fără să amîne în nici un caz lucrurile pînă la izbucnirea insurecției generale, deoarece fără o pregătire *în focul* luptei nu poți căpăta nici calitatea necesară pentru insurecție.

Firește, orice exagerare este păgubitoare ; tot ce este bun și folositor, dacă e împins la extrem, poate deveni – și, dincolo de o anumită limită, devine chiar neapărat – un lucru rău și dăunător. O teroare mărunță, dezordonată și nepregătită, dacă e împinsă la extrem, nu poate decît să fărîmițeze forțele și să le risipească. Acest lucru este adevărat și, se înțelege, nu trebuie uitat. Pe de altă parte însă, nu trebuie în nici un caz să se uite nici faptul că acum lozinca insurecției

*a și fost dată, că insurecția a și început. A începe atacul cînd există condiții favorabile este nu numai un drept, dar și o datorie directă a fiecărui revoluționar. Omorîrea spionilor, a polițiștilor, a jandarmilor, aruncarea în aer a secțiilor de poliție, eliberarea arestaților, confiscarea de fonduri bănești ale guvernului spre a le folosi pentru nevoile insurecției, asemenea operații se și desfășoară pretutindeni unde se încinge focul insurecției, în Polonia și în Caucaz, și fiecare detașament al armatei revoluționare trebuie să fie imediat gata pentru asemenea operații. Fiecare detașament trebuie să țină minte că, lăsînd să-i scape azi o ocazie favorabilă pentru o astfel de operație, el, acest detașament, se face vinovat de o *inactivitate de neiertat*, de pasivitate ; or, o asemenea vină constituie cea mai mare crimă pe care o poate comite un revoluționar într-o perioadă de insurecție, și ea e o mare rușine pentru oricine năzuiește spre libertate prin fapte, și nu prin vorbe.*

Despre compoziția acestor detașamente se pot spune următoarele. Experiența ne va arăta care trebuie să fie numărul membrilor lor și cum trebuie să fie repartizate funcțiile. Dar este necesar ca detașamentele să înceapă să elaboreze chiar ele această experiență, fără să mai aștepte indicații din altă parte. Firește, ele trebuie să ceară organizației revoluționare locale să le trimită un revoluționar-militar care să țină conferințe, să participe la convorbiri și să dea sfaturi, dar în lipsa unor asemenea elemente este absolut necesar să facă toate acestea prin propriile lor forțe.

În ce privește împărțirea pe partide, este firesc ca membrii unui partid să prefere să se grupeze împreună în aceleași detașamente. Dar nu trebuie să se pună neapărat piedici intrării în detașamente a membrilor altor partide. Tocmai aici trebuie să realizăm unitatea, înțelegerea practică (bineînțeles, fără nici un fel de fuziune de partide) a proletariatului socialist cu democrația revoluționară. Cine vrea să se bată pentru libertate și dovedește prin fapte că este gata să facă acest lucru poate fi socotit democrat revoluționar ; trebuie să căutăm să lucrăm cu el la pregătirea insurecției (bineînțeles, dacă avem deplină încredere în persoana sau grupul respectiv). Pe toți ceilalți „democrați“ trebuie să-i ținem în mod categoric deoparte, ca pe niște pseudodemocrați, ca pe niște pala-

vrații liberali, pe care nu ne este permis să ne bizuim, căci pentru revoluționari e o crimă să se încreadă în astfel de oameni.

Firește, este de dorit ca detașamentele să fie unite între ele. Elaborarea formelor și condițiilor unei activități desfășurate în comun este extrem de utilă. Dar în nici un caz nu trebuie să cădem în extremă, întocmind planuri complicate, scheme generale, amânând acțiunile concrete de dragul unor născociri pedante etc. Insurecția se va produce, neapărat, în condiții în care elementele neorganizate vor fi de mii de ori mai numeroase decât cele organizate; vor fi inevitabile cazurile când va trebui să acționezi fără întârziere, pe loc, în doi sau de unul singur. De aceea trebuie să te pregătești pentru a acționa pe cont propriu și a înfrunta orice pericol. Tărăgănelile, discuțiile, amănările, nehotărârea duc insurecția la pierire. Să dea dovadă de cea mai fermă hotărâre, de cea mai mare energie, să folosească numaidecît orice moment potrivit, să aprindă de îndată pasiunea revoluționară a mulțimii, s-o îndrepte spre acțiunile cele mai hotărâte și mai decisive, iată prima datorie a unui revoluționar.

O minunată operație militară care oferă și un prilej de *instrucție* pentru soldații armatei revoluționare, care înseamnă pentru ei botezul focului și aduce un mare folos revoluției este lupta împotriva sutelor negre. Detașamentele armatei revoluționare trebuie să caute de îndată să afle din cine sînt alcătuite sutele negre, unde și cum se formează ele, iar după aceea să nu se mărginească doar la propagandă (ea este folosită, dar singură nu e de ajuns), ci să acționeze și cu forța armată, snopind în bătaie pe huliganii sutelor negre, omorîndu-i, aruncînd în aer cartierele lor generale etc. etc.

Scris mai tirziu
de 3 (16) octombrie 1905

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin”, vol. V

Se tipărește după manuscris

ÎN LEGĂTURĂ CU AȘA-ZISA ORGANIZAȚIE MUNCITOREASCĂ SOCIAL-DEMOCRATĂ ARMEANĂ ¹⁹³

Am primit o scrisoare din partea Comitetului Central, care ne face cunoscut că „Organizația muncitorească social-democrată armeană” și-a exprimat dorința să semneze rezoluția adoptată la Conferința tuturor partidelor social-democrate ¹³⁴. Dar Comitetul Central nu este de acord să fie acceptată această semnătură, deoarece el s-a pronunțat împotriva participării la conferință a acestei organizații pur externe, care e lipsită de legături serioase în Rusia. Sperăm să publicăm curînd în „Proletarii” informații mai amănunțite cu privire la adevăratul caracter al acestei organizații. Deocamdată menționăm că toți cei ce vor într-adevăr să ajute mișcarea social-democrată în rîndurile muncitorilor armeni din Caucaz trebuie să aibă de-a face numai cu organizațiile din Caucaz ale P.M.S.D.R., care publică literatură în limba armeană în Caucaz, iar nu la Geneva.

*Scris mai tîrziu
de 3 (16) octombrie 1905*

*Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XVI,*

Se tipărește după manuscris

GREVĂ POLITICĂ ȘI LUPTĂ DE STRADĂ LA MOSCOVA

Evenimentele revoluționare de la Moscova reprezintă primul fulger prevestitor de furtună, care a luminat un nou câmp de bătălie. Promulgarea legii cu privire la Duma de stat și încheierea păcii au însemnat începutul unei ere noi în istoria revoluției ruse. Burghezia liberală, de pe acum obosită de lupta dîrză a muncitorilor și înspăimîntată de spectrul „revoluției neîntrerupte“, a scos un suspin de ușurare și a înhățat, plină de bucurie, pomana ce i-a fost aruncată. A început, pe toată linia, o luptă împotriva ideii boicotului, a început o cotitură vădită a liberalismului spre dreapta. Din păcate, și printre social-democrați s-au găsit oameni nestatornici (în lagărul neoiskriștilor), care s-au arătat gata să sprijine, în anumite condiții, pe acești trădători burghezi ai revoluției, gata „să ia în serios“ Duma de stat. Să sperăm că evenimentele de la Moscova îi vor face pe sceptici să se rușineze și îi vor ajuta pe șovăielnici să aprecieze în mod just situația care s-a creat pe noul câmp de bătălie. Iar visurile unor intelectuali anemici, care întrevăd posibilitatea efectuării unor alegeri generale sub regimul absolutist, ca și iluziile unor liberali obtuzi, care atribuie o importanță primordială Dumei de stat, se spulberă încă de la prima acțiune revoluționară mai amplă a proletariatului.

Informațiile noastre cu privire la evenimentele de la Moscova sînt, în momentul de față (12 octombrie st. n.), încă destul de sărăcăcioase. Ele se rezumă la relatările scurte și adeseori contradictorii apărute în ziarele străine, precum și la dărilor de seamă, trecute prin sîta cenzurii, pe care le publică

presa legală în legătură cu începutul mișcării. Un lucru este însă neîndoielnic : lupta muncitorilor din Moscova, în faza ei inițială, a urmat o cale care devenise obișnuită în acest an de revoluție. Mișcarea muncitorească și-a pus pecetea ei pe întreaga revoluție rusă. Ea a început prin greve răslețe și s-a dezvoltat apoi cu repeziciune, ajungând, pe de o parte, la greve de masă și, pe de altă parte, la demonstrații de stradă. În anul 1905, o formă pe deplin cristalizată a mișcării este greva politică, care se transformă, sub ochii noștri, în insurtecție. Și dacă pentru întreaga mișcare muncitorească din Rusia a fost nevoie de un deceniu pentru a ajunge la treapta ei de astăzi (care, bineînțeles, nici pe departe nu este cea definitivă), acum, în diferite regiuni ale țării, mișcarea se ridică, în câteva zile, de la o simplă grevă la o uriașă explozie revoluționară.

După cum ni se comunică, greva zețarilor din Moscova a fost începută de muncitori lipsiți de conștiință politică. Dar mișcarea le scapă de îndată din mână și devine o largă mișcare profesională, căreia i se alătură muncitorii din alte branșe. Muncitorii au trebuit în mod inevitabil să iasă în stradă, fie și numai pentru a informa pe tovarășii care nu aflaseră încă de grevă, și acțiunea lor s-a transformat într-o demonstrație politică cu cîntece și cuvîntări revoluționare. Indignarea, mult timp reținută, împotriva mîrșavei comedii a alegerilor „populare“ pentru Duma de stat răbufnește din plin. Greva de masă se transformă într-o mobilizare de masă a luptătorilor pentru o adevărată libertate. Intră în scenă studentimea radicală, care a adoptat, de curînd, și la Moscova o rezoluție absolut identică cu cea de la Petersburg ; această rezoluție, scrisă într-un limbaj de cetățeni liberi și nu de funcționari slugarnici, înfieriază cum se cuvine Duma de stat, declară că ea constituie o batjocură nerușinată la adresa poporului, cheamă la luptă pentru republică, pentru convocarea de către guvernul revoluționar provizoriu a unei adunări cu adevărat populare și cu adevărat constituante. Începe lupta de stradă a proletariatului și a păturilor înaintate ale democrației revoluționare împotriva oastei și a poliției țariste.

În felul acesta s-a desfășurat mișcarea la Moscova. Sîmbătă 24 septembrie (7 octombrie), în afară de zețari, încetaseră lucrul fabricile de tutun și tramvaiele electrice ; a început

greva brutarilor. Seara au avut loc mari manifestații, la care au luat parte, în afară de muncitori și de studenți, o mulțime de persoane „străine“ (în cadrul acțiunilor populare deschise, muncitorii revoluționari și studenții radicali nu se mai consideră străini unii de alții). Cazacii și jandarmii împrăștiau tot timpul pe manifestați, dar aceștia se adunau din nou. Mulțimea opunea rezistență poliției și cazacilor ; s-au tras focuri de revolver și numeroși polițiști au fost răniți.

Duminică 25 septembrie (8 octombrie), evenimentele iau, pe neașteptate, o întorsătură amenințătoare. Începînd de la ora 11 dimineața, au început să se adune muncitori pe străzi. Mulțimea cîntă Marsilieza. Se organizează mitinguri revoluționare. Tipografiile care au refuzat să facă grevă sînt devastate. Poporul atacă brutăriile și magazinele de arme : muncitorii au nevoie de pîine ca să trăiască și de arme ca să lupte pentru libertate (tocmai cum spune un cîntec revoluționar francez). Abia după o rezistență extrem de înverșunată, cazacii reușesc să împrăștie pe manifestați. Pe strada Tverskaia, lîngă casa guvernatorului general, se dă o adevărată bătălie. Lîngă brutăria Filippov se adună o mulțime de calfe de brutari. După cum a declarat ulterior administrația acestei brutării, muncitorii ieșiseră în mod pașnic în stradă, încetînd lucrul în semn de solidaritate cu toți greviștii. Un detașament de cazaci atacă mulțimea. Muncitorii pătrund în imobil, se urcă în pod și pe acoperiș și încep să arunce cu pietre în soldați. Imobilul este apoi supus unui asediu în toată regula. Armata trage în muncitori. Toate comunicațiile sînt tăiate. Două companii de grenadierii execută o mișcare de învăluire, pătrund în imobil prin intrarea din dos și pun stăpînire pe poziția inamică. Sînt arestate 192 de persoane, calfe de brutari, dintre care opt răniți ; doi muncitori au fost uciși. Sînt și din partea poliției și a armatei cîțiva răniți ; un căpitan de jandarmi a fost rănit mortal.

Aceste știri, se înțelege, sînt cu totul incomplete. După cum relatează telegramele particulare publicate de unele ziare din străinătate, cazacii și soldații au comis atrocități nemaipomenite. Administrația brutăriei Filippov protestează împotriva exceselor inutile ale armatei. Un ziar belgian dintre cele serioase relatează că portarii au avut mult de lucru la curățatul urmelor de sînge de pe străzi ; acest mic amănunt, scrie

ziarul, dovedește, mai mult decît amplele dări de seamă apărute în ziare, cît de serioasă a fost lupta. Ziarul „Vorwärts“¹³⁵ comunică, pe baza unor informații particulare strecurate în unele ziare, că pe Tverskaia 10 000 de greviști s-au luptat cu un batalion de infanterie. Trupele au tras cîteva salve. Ambulanțele salvării nu mai pridideau. Se crede că numărul aproximativ al morților este de cel puțin 50, iar cel al răniților se ridică la aproape 600. După cum s-a aflat, arestații erau duși în cazărmi, unde erau trecuți printr-o două rînduri de soldați și loviți fără milă, în mod bestial. Se relatează că, în timpul luptelor de stradă, ofițerii au dat dovadă de o cruzime sălbatică chiar față de femei (telegrama din 10 octombrie (27 septembrie) a corespondentului special din Petersburg al ziarului burghez conservator „Le Temps“).

Știrile cu privire la evenimentele din zilele următoare sînt din ce în ce mai sărăcicioase. Îndârjirea muncitorilor a ajuns la culme, mișcarea crește, iar guvernul ia toate măsurile pentru a interzice și a ciuntii orice informații. Ziarele din străinătate au arătat în mod deschis contradicția care există între știrile liniștitoare ale agențiilor oficiale (cărora, un timp oarecare, li s-a dat crezare) și știrile transmise la Petersburg prin telefon. Gaston Leroux a telegrafiat ziarului patizian „Le Matin“ că cenzura face adevărate minuni pentru a împiedica răspîndirea unor știri cît de cît alarmante. Ziua de luni 26 septembrie (9 octombrie), scrie el, a fost una dintre cele mai sîngeroase din istoria Rusiei. Se dau lupte pe toate străzile principale, și chiar lîngă casa guvernatorului general. Manifestanții au arborat drapelul roșu. Sînt numeroși morți și răniți.

Informațiile publicate de celelalte ziare sînt contradictorii. Un lucru este însă neîndoielnic: greva se întinde. Ea a cuprins majoritatea muncitorilor din uzine și chiar a celor din fabrici. Au declarat grevă și muncitorii de la căile ferate. Greva devine generală (marți 10 octombrie (27 septembrie) și miercûri).

Situația este extrem de serioasă. Mișcarea se întinde și la Petersburg: au încetat lucrul muncitorii de la uzina San-Galli.

Acestea sînt informațiile de care dispunem în momentul de față, și, se înțelege, nici nu poate fi vorba ca, pe baza lor, să facem o apreciere completă a evenimentelor de la Mos-

cova. Nu se poate spune încă dacă ele constituie o repetiție generală a asaltului decisiv al proletariatului împotriva absolutismului sau sînt chiar începutul acestui asalt ; dacă ele constituie doar o extindere a formelor de luptă „obișnuite“, de care am vorbit mai sus, asupra unei noi regiuni din Rusia centrală, sau sînt menite să servească drept început al unei forme superioare de luptă și al unei insurecții mai hotărîte.

Răspunsul la aceste întrebări ni-l va da, după toate probabilitățile, viitorul apropiat. Un lucru este însă incontestabil : sub ochii noștri se dezvoltă neîncetat insurecția, se extinde lupta, care capătă forme din ce în ce mai ascuțite. În întreaga Rusie, proletariatul își croiește drum prin eforturi eroice, arătînd, cînd ici, cînd colo, în ce direcție poate să se dezvolte, și se va dezvolta fără îndoială, insurecția armată. E adevărat că și actuala formă de luptă, care a și fost elaborată de mișcarea maselor muncitorești, dă țarismului lovituri dintre cele mai serioase. Războiul civil a căpătat forma unui război de partizani extrem de înverșunat și general. Clasa muncitoare nu dă răgaz dușmanului, paralyzează viața industrială, oprește continuu întregul aparat al administrației locale, creează o stare de alarmă în toată țara, mobilizînd mereu noi forțe pentru luptă. Nici un stat nu poate rezista vreme îndelungată la o asemenea presiune, și cu atît mai puțin putredul guvern țarist, pe care îl părăsesc, unul după altul, foștii săi partizani. Și dacă burgheziei monarhiste liberale lupta i se pare uneori prea îndîrjită și dacă pe ea o sperie războiul civil și starea de nesiguranță alarmantă în care trăiește țara, pentru proletariatul revoluționar este o necesitate vitală ca această situație să continue, ca lupta să se prelungească. Dacă printre ideologii burgheziei încep să apară oameni care încearcă să stingă incendiul revoluționar prin predicile lor în favoarea unui progres legal și pașnic și care au grijă să atenueze criza politică, iar nu s-o agraveze, în schimb proletariatul conștient, care nu s-a îndoit niciodată de caracterul infidel al dragostei de liberate a burgheziei, va pași neabătut înainte, antrenînd după sine țărănimea și provocînd descompunere în rîndurile armatei țariste. Lupta dirză a muncitorilor, necontenitele greve, demonstrații și insurecții parțiale, toate aceste bătălii și încăierări de probă, ca să spunem așa, atrag în mod

inevitabil armata la viața politică, deci și în sfera problemelor revoluționare. Experiența luptei educă mai repede și în mod mai profund decât ar putea s-o facă, în alte condiții, ani de propagandă. Războiul extern s-a terminat, dar e clar că guvernul se teme de întoarcerea prizonierilor și a armatei din Manciuria. Știrile despre starea de spirit revoluționară a acesteia devin din ce în ce mai numeroase. Proiectele privitoare la crearea de colonii agricole în Siberia pentru soldații și ofițerii acestei armate nu fac decât să sporească frământarea, chiar dacă ele sînt menite să rămînă simple proiecte. Mobilizarea nu încetează, cu toate că pacea a fost încheiată. Devine din ce în ce mai evident că de armată e nevoie numai și numai pentru a o folosi *împotriva revoluției*. Or, în aceste condiții, noi, revoluționarii, n-avem absolut nimic împotriva mobilizării, ba sîntem chiar gata s-o salutăm. Guvernul, pentru a amîna deznodămîntul, atrage în luptă noi și noi unități ale armatei, obișnuiește un număr tot mai mare de trupe cu războiul civil, dar prin aceasta nu înlătură originea tuturor crizelor, ci, dimpotrivă, lărgește și mai mult terenul pentru apariția lor. El reușește să obțină o amînare, cu prețul unei extinderi inevitabile a cîmpului de luptă și al întetirii bătăliei. El ridică la luptă pe cei mai înapoiți și mai ignoranți, pe cei mai abrutizați și mai inerți din punct de vedere politic; lupta îi va lumina, îi va zgîlții și-i va înviora. Cu cît va dura mai mult această stare de război civil, cu atît mai inevitabil se vor desprinde din armata contrarevoluționară o masă de neutri și un nucleu de luptători pentru revoluție.

Întregul mers al revoluției ruse din ultimele luni dovedește că treapta pe care a atins-o ea acum nu este și nu poate fi cea mai înaltă. Mișcarea va merge și mai departe, așa cum a și făcut cu începere de la 9 ianuarie. Atunci am văzut, pentru prima oară, o mișcare care a uimit lumea prin unanimitatea și coeziunea unor mase gigantice de muncitori care s-au ridicat în numele unor revendicări politice. Dar această mișcare era încă extrem de inconștientă din punct de vedere revoluționar și absolut neputincioasă în ce privește înarmarea și pregătirea ei militară. Polonia și Caucazul au dat deja un exemplu de luptă mai înaltă, în care proletariatul a început

să acționeze în parte înarmat, iar războiul a căpătat un caracter de durată. Răscoala de la Odesa a fost marcată printr-o nouă și importantă condiție de succes : trecerea unei părți din trupe de partea poporului. E drept că n-a fost obținut numai-decît un succes ; problema, atît de dificilă, a „coordonării forțelor maritime cu cele terestre“ (una dintre problemele cele mai dificile chiar pentru trupele regulate) n-a fost încă rezolvată. Dar ea a fost pusă, și sînt toate indiciile că evenimentele de la Odesa nu vor rămîne un caz izolat. Greva de la Moscova ne arată că lupta s-a extins asupra unei regiuni „autentic rusești“, a cărei stabilitate a bucurat vreme atît de îndelungată pe reacționari. Acțiunea revoluționară din această regiune prezintă o importanță uriașă fie și numai prin faptul că aici primește botezul focului mase proletare dintre cele mai puțin mobile și în același timp concentrate pe un teritoriu relativ restrîns, într-un număr ce nu-și are egal nicăieri în Rusia. Mișcarea a început la Petersburg, a făcut ocolul regiunilor periferice ale întregii Rusii, a mobilizat Riga, Polonia, Odesa, Caucazul, iar acum focul s-a întins în însăși „inima“ Rusiei.

În comparație cu această acțiune într-adevăr revoluționară a clasei cu adevărat înaintate și gata de luptă, rușinoasa comedie a Dumei de stat apare și mai vrednică de dispreț. Unirea proletariatului cu democrația revoluționară, despre care am vorbit în repetate rînduri, devine un fapt real. Studențimea radicală, care atît la Petersburg cît și la Moscova a adoptat lozincile social-democrației revoluționare, este avangarda tuturor forțelor democratice dezgustate de josnicia reformiștilor „constituțional-democrați“ care vor să intre în Duma de stat, a forțelor democratice care se simt atrase spre lupta decisivă ce se dă azi împotriva blestematului dușman al poporului rus, iar nu spre un compromis cu absolutismul.

Uitați-vă la profesorii, rectorii și prorectorii liberali și la toată această companie a Trubețkoilor, Manuilovilor etc. Ei sînt cei mai buni reprezentanți ai liberalismului și ai partidului cadet, cei mai conștienți, cei mai culți, cei mai dezinteresăți și mai feriți de presiunea directă a intereselor și influenței sacului cu bani. Și cum se comportă acești cei mai buni reprezentanți ? Cum au folosit ei împuternicirea, atît

de înaltă, de a conduce universitățile, care le-a fost încredințată prin alegeri ? Ei au și început să se teamă de revoluție, le e frică de întetirea și de extinderea mișcării ; au și început să stingă incendiul și încearcă să liniștească spiritele, primind în schimb o binemeritată porție de scuipat în obraz sub forma elogiilor din partea prinților Meșcerski.

Și au fost pedepsiți precum meritau, acești filistini ai științei burgheze ! Ei au închis Universitatea din Moscova, fiindcă se temeau de un măcel în interiorul ei, și n-au făcut decât să grăbească comiterea în plină stradă a unui măcel de proporții mult mai mari. Ei au vrut să stingă revoluția în universitate, și n-au făcut decât s-o aprindă în stradă. Ei au nimerit într-un clește strașnic, împreună cu domnii Trepov și Romanov, pe care încearcă acum să-i convingă de necesitatea libertății întrunirilor : dacă închizi universitatea, încep luptele de stradă ; dacă deschizi universitatea, deschizi o tribună pentru întrunirile populare revoluționare, care pregătesc noi luptători, și mai hotărâți, pentru libertate.

Cît de instructiv este, pentru aprecierea Dumei noastre de stat, exemplul acestor profesori liberali ! Nu este limpede acum, după experiența cu școlile superioare, că liberalii și cadeții vor fi tot atît de îngrijorați de „soarta Dumei“ pe cît sînt de îngrijorați de „soarta universităților“ acești jalnici cavaleri ai științei de doi bani ? Nu este limpede acum că liberalii și cadeții nu se pot folosi altfel de Dumă decât pentru a face o și mai largă și mai infectă propagandă în favoarea progresului pașnic legal ? Nu este limpede acum cît de ridicole sînt speranțele de a transforma Duma într-o adunare revoluționară ? Nu este limpede că nu există decât o singură cale de „a exercita o influență“ nu numai asupra Dumei, nu numai asupra universităților, ci asupra întregului vechi regim absolutist, și anume *calea aleasă de muncitorii din Moscova*, calea insurecției populare ? Ea singură nu numai că-i va sili pe Manuilovii din universități să ceară libertatea întrunirilor și pe Petrunkevicii din Dumă să ceară libertăți pentru popor, dar *va cuceri* pentru el adevărata libertate.

Evenimentele de la Moscova au arătat care este adevărata grupare a forțelor sociale : liberalii au făcut naveta între guvern și radicali, căutînd să-i convingă pe aceștia să

renunțe la lupta revoluționară. Radicalii au luptat în rîndurile proletariatului. Să nu uităm deci acest învățămînt, care e perfect valabil și pentru Duma de stat.

Petrunkевичii și ceilalți cadeți n-au decît să se joace de-a parlamentarismul în Rusia absolutistă; muncitorii vor duce luptă revoluționară pentru o adevărată suveranitate a poporului.

Oricum s-ar termina izbucnirea insurecțională de la Moscova, acum mișcarea revoluționară va reîncepe, în orice caz, cu și mai multă forță, va cuprinde un teritoriu mai larg, va acumula noi forțe. Să presupunem chiar că trupele țariste își sărbătorească acum la Moscova victoria lor deplină: sînt de ajuns încă cîteva victorii de acest fel pentru ca prăbușirea completă a țarismului să devină fapt împlinit. Și atunci se va putea vorbi de o adevărată, reală prăbușire a întregii moșteniri a iobăgiei, a absolutismului și a obscurantismului, și nu de cîrpeala șubredă, lașă și ipocrită a unei vechituri putrede cu care burgheziile liberali se amăgesc pe ei înșiși și caută să amăgească și pe alții. Să presupunem chiar că poșta ne va aduce mîine o veste tristă: izbucnirea insurecțională a fost încă o dată înăbușită. Vom striga atunci încă o dată: trăiască insurecția!

„Proletarii” nr. 21
din 17 (4) octombrie 1905

Se tipărește după manuscris,
conținut cu textul ziarului

ULTIMUL CUVÎNT AL TACTICII „ISKRISTE“ SAU FARSA ALEGERILOR CA UN NOU MOBIL AL INSURECȚIEI

Am mai vorbit, în repetate rînduri, despre inconsistența tacticii iskriste în campania „pentru Dumă“. Inconsistente sînt ambele trăsături fundamentale ale acestei tactici : atît voința de a-i sprijini, pe baza unor anumite angajamente revoluționare, pe osvobojdenciștii care sînt gata să intre în Dumă, cît și proclamarea lozincii : „autoadministrare revoluționară a cetățenilor“, apelul lor prin care cer să se procedeze la alegeri generale pentru o adunare constituantă populară sub regimul absolutist. Însfîrșit, acum vedem cum, în rezoluția „Conferinței de constituire (?) din sud“ a menșevicilor, se face încercarea de a formula în mod precis și oficial tactica iskristă. La această conferință au fost reprezentate cele mai bune forțe ale neoiskristilor aflați în Rusia. Rezoluția ne oferă un exemplu de expunere concretă a unor sfaturi pur practice adresate proletariatului. De aceea este absolut necesar ca ea să fie examinată cu toată atenția, atît pentru că reprezintă elaborarea unei anumite practici, cît și pentru că ne oferă posibilitatea să facem o apreciere a întregii poziții tactice a „Iskrei“, privită în ansamblu.

Reproducem textul integral al rezoluției :

Rezoluția Conferinței de constituire a organizațiilor din sud cu privire la Duma de stat. Considerînd că singura cale de ieșire din actuala situație grea, singura care corespunde intereselor întregului popor, este aceea de a convoca o adunare constituantă, aleasă prin vot universal, egal, direct și secret, în vederea lichidării regimului absolutist și a instaurării unei republici democratice, de care are nevoie în primul rînd proletariatul în lupta sa împotriva tuturor temelțiilor

orînduirii burgheze și pentru înfăptuirea socialismului, — și avînd în vedere :

1) că actualul sistem de alegeri pentru Duma de stat nu dă posibilitate întregului popor să ia parte la alegeri, întrucît proletariatul, datorită fixării unui cens de avere prea ridicat pentru locuitorii orașelor, este cu totul lipsit de drept de vot, iar țărăimea, și încă numai o parte din ea, va putea să-și exercite acest drept pe baza unui sistem electoral în patru trepte, care oferă cele mai largi posibilități pentru exercitarea unei presiuni administrative asupra ei ; —

2) că întreaga Rusie este lipsită, ca și pînă acum, de toate libertățile cetățenești necesare fără care nu e posibilă desfășurarea propagandei electorale și, deci, efectuarea unor alegeri cît de cît normale, și că, dimpotrivă, arbitrarul administrativ domnește acum pretutindeni mai mult ca oricînd, iar cele mai mari localități sînt puse, una după alta, sub stare de asediu ; —

și, în sfîrșit, 3) că pentru toate regiunile periferice este în curs de elaborare un sistem de reprezentare și mai caricatural ; —

conferința cere tuturor organizațiilor să desfășoare cea mai energetică agitație pentru a demasca întregul caracter caricatural al acestei reprezentanțe, cu care guvernul absolutist caută să înșele poporul, și declară trădător conștient al poporului pe oricine este gata să se mulțumească cu Duma de stat și nu-și pune ca sarcină, în acest moment hotărîtor, să sprijine prin acțiunile și tactica sa revendicarea poporului revoluționar de a se convoca o adunare constituantă aleasă prin vot universal, egal, direct și secret.

Iar pentru a obține satisfacerea cît mai grabnică a revendicării menționate, Conferința din sud recomandă organizațiilor de partid următoarea tactică :

1) Să desfășoare o energetică muncă de agitație în rîndurile proletariatului muncitoresc și ale masei țărănești, pentru crearea unor largi organizații democratice și pentru unirea lor într-o organizație pe întreaga țară, care să-și pună drept scop să lupte cu toată energia împotriva Dumei de stat și pentru convocarea unei adunări constituante a întregului popor, și, în același timp, să proclame imediat libertatea cuvîntului, a presei, a întrunirilor, dreptul de asociere, de grevă. — Pentru crearea unei asemenea organizații populare pe întreaga Rusie, trebuie să se procedeze la constituirea de comitete de agitație, alese de către muncitori în diferite fabrici și uzine, la unirea acestor comitete ; la crearea de comitete de agitație corespunzătoare în rîndurile țărănimii ; la stabilirea unor legături mai strînse între comitetele orașenești și cele țărănești ; la constituirea de comitete guberniale și la stabilirea de legături între ele.

2) Atunci cînd această organizație va fi de ajuns de puternică, cînd în sînul masei muncitorești va exista o stare de spirit corespunzătoare, să se procedeze la deschiderea campaniei electorale, la organizarea de alegeri generale pentru adunarea constituantă, ținînd seama că mișcarea populară organizată care urmărește efectuarea acestor alegeri poate în mod firesc să se transforme într-o insurecție populară împotriva țarismului, deoarece împotrivirea inevitabilă a acestuia și ciocnirea cu el, în cursul alegerilor, vor crea noi imbolduri pentru

insurecție, iar organizarea prealabilă a poporului va asigura simultaneitatea și unitatea ei.

3) Pe lângă aceasta, conferința recomandă să se facă tot posibilul pentru a obține libertatea întrunirilor electorale, recomandă o intervenție energetică în campania electorală, intervenția poporului în adunările de delegați, aceștia trebuind să analizeze în fața poporului, în cadrul unor mari întruniri populare, sarcinile care stau în fața candidaților ce urmează să fie aleși în Duma de stat; iar partidul social-democrat trebuie să facă totul pentru ca acele pături ale populației care au dreptul de a-și alege reprezentanți în Duma de stat să pășească pe calea revoluționară, ceea ce se poate exprima fie prin alăturarea la insurecția condusă de organizațiile democratice ale poporului, fie, în caz că nu se va produce o insurecție, prin străduința de a transforma Duma de stat, în curs de formare, într-o adunare revoluționară care să convoace o adunare constituantă populară sau să sprijine convocarea ei de către organizațiile democratice ale poporului.

4) Să se pregătească să exercite o presiune în același sens asupra Dumei de stat în caz că, în momentul convocării ei definitive, mișcarea populară nu va fi dus la doborârea absolutismului și la organizarea unei adunări constituanțe. Să se pregătească să prezinte Dumei de stat un ultimatum prin care să-i ceară convocarea adunării constituanțe, proclamarea imediată a libertății cuvântului, a întrunirilor, a presei, a libertății de asociere și de înarmare a poporului. Să se pregătească să sprijine acest ultimatum printr-o grevă politică și prin alte acțiuni populare largi.

5) Toată această tactică trebuie aprobată în cadrul unor mari întruniri populare, organizate, înainte și în timpul campaniei electorale, în rîndurile proletariatului și ale țărănimii.

Nu ne vom opri asupra deficiențelor de ordin redacțional ale rezoluției, care suferă de prolixitate. Vom trece de-a dreptul la greșelile ei fundamentale.

I. În partea introductivă se vorbește despre o singură cale de ieșire din actuala situație. În același timp se pune accentul mai ales pe *noțiunea* de adunare constituantă și nu se spune nici un cuvînt în chestiunea: *cine* trebuie s-o convoace, pentru a face ca această cale de „ieșire“ să fie o cale de ieșire *reală*, și nu numai verbală. Această trecere sub tăcere reprezintă o capitulare a social-democraților în fața osvobojdeniștilor. Noi am arătat, în repetate rînduri, că tocmai interesele burgheziei liberale monarhiste îi determină pe osvobojdeniști să se mulțumească doar cu convocarea unei adunări constituanțe populare și să *treacă sub tăcere* problema: cine anume s-o convoace. Noi am arătat, în repetate rînduri, că tocmai această problemă a și fost

împinsă pe primul plan de revoluția în curs de desfășurare, că tocmai în aceasta constă acum deosebirea radicală dintre tactica oportunistă („conciliatoare“) a burgheziei și tactica revoluționară a proletariatului. Prin rezoluția lor, neoiskriștii au dat acum o dovadă concretă că suferă de o incurabilă miopie în principalele probleme ale tacticii, alunecând spre lozincile osvobojdeniste.

Mai departe, rezoluția încurcă și mai mult problema convocării unei adunări constituante populare. Propaganda care, în această privință, își pune speranța în Duma de stat este pur și simplu reacționară, iar propunerea ca adunarea constituantă să fie convocată de către „organizația democratică a poporului“ este echivalentă cu propunerea ca ea să fie convocată de către un comitet de prieteni ai poporului de pe planeta Marte. — La conferința lor generală, neoiskriștii au comis o greșeală de neiertat, *punând pe același plan convocarea adunării constituante populare de către un guvern revoluționar cu convocarea ei de către una dintre instituțiile reprezentative*. Acum ei au dat și mai mult înapoi, trecând complet sub tăcere guvernul revoluționar provizoriu. De ce? Pentru care motiv? În ce sens s-au schimbat părerile lor? Toate acestea continuă să fie un secret. În loc de o expunere a directivelor tactice, menșevicii oferă, la conferințele lor, numai exemple de salturi și oscilări când la dreapta, când la stînga.

2. A declara „trădător conștient al poporului pe oricine este gata să se mulțumească“ etc. înseamnă tocmai a face un salt, chipurile, spre stînga, și totodată un salt nu spre calea cu adevărat revoluționară, ci spre frazeologia revoluționară. În primul rînd, ce rost au aici aceste vorbe tari: trădător „conștient“? A fost oare un trădător conștient al poporului Johann Jacoby, care în 1847 a intrat ca burghez liberal în Duma de stat sau în Landtagul unit, iar după războiul din 1870-1871 a trecut la social-democrați? Va fi oare un trădător conștient al poporului orice țaran care vrea să intre în Dumă și „este gata“ să se mulțumească cu foarte, foarte puțin? În al doilea rînd, este rațional criteriul după care e definită aici trădarea: cine *este dispus* să se mulțumească, cine nu-și pune ca sarcină etc. Prin ce se dovedește că „ești gata“ sau că „îți pui ca sarcină“: prin vorbe sau prin

fapte? Dacă se dovedește prin vorbe, atunci să li se ceară cadeților („constituțional-democraților“, cum își zic acum osvobojeniștii), care sînt gata să intre în Duma de stat, să facă o declarație scrisă sau să-și ia un angajament revoluționar (Parvus, Cerevanin, Martov). Atunci rezoluția trebuie să exprime în mod limpede această idee, iar nu să creeze confuzie. Dar dacă trebuie să dovedești prin fapte că „ești gata“, atunci de ce rezoluția nu ne spune clar și precis prin ce „acțiuni“ poți dovedi în ochii ei că ești gata? Pentru că rezoluția oglindește greșeala fundamentală a noii „Iskre“, care nu știe să tragă o linie de demarcație între democrația revoluționară și cea liberală monarhistă. În al treilea rînd, este oare rațional, din partea unui partid care se află angajat în luptă, să vorbească într-o formă generală despre persoane („oricine“) și nu într-o formă concretă despre curente sau despre partide? Pentru noi este acum deosebit de important să demascăm în fața proletariatului tocmai curentul, tocmai partidul cadeților, care ne-a arătat deja, prin „acțiunile“ lui, ce revendicări sprijină, și cum anume. A te adresa muncitorilor în numele organizațiilor social-democrate, a le vorbi despre cei ce sînt gata să intre în Dumă, despre delegații care aleg deputați în Dumă etc., și a nu le spune nimic despre partidul cadeților (sau al osvobojeniștilor) înseamnă ori a te eschiva în mod nedemn și a umbla cu șiretlicuri (înțelegîndu-te pe ascuns cu osvobojeniștii să-i sprijine în condițiile preconizate de Parvus sau de Cerevanin), ori a încerca, din nesocotință, să pervertești mediul muncitoresc și a renunța la lupta împotriva cadeților.

În afară de faptele istorice referitoare la activitatea revistei „Osvobojenie“, a osvobojeniștilor, a zemților și a celorlalți cadeți, nu dispunem de nici un fel de documente serioase care să ne permită să apreciem dacă democrații din rîndurile burgheziei „sînt gata“ să lupte împreună cu poporul. Neoiskriștii evită să ofere asemenea documente și caută să se eschiveze printr-o frazeologie lipsită de conținut. Iar Plehanov tot mai încearcă să ne convingă că nebulozitatea organizatorică care domnește în concepțiile „Iskrei“ nu este completată de o nebulozitate tactică!

În realitate, iskriștii nu numai că n-au vrut să vadă că cadeții „sînt gata“ să comită o trădare, fapt dovedit prin

vădita lor cotitură spre dreapta – remarcată de toți – care a fost săvârșită în răstimpul dintre congresul din iulie al zemților și cel din septembrie, dar chiar *i-au ajutat* să facă acest lucru prin războiul lor împotriva boicotului ! Pe osvo-bojdeniștii ipotetici („oricine este gata“ etc.), iskriștii îi amenință cu cuvinte „teribile“, iar pe cei reali îi ajută prin tactica lor. Asta înseamnă a proceda tocmai în spiritul d-lui Rodicev, unul dintre șefii cadeților, care strigă în gura mare : „Noj nu vom primi libertatea din mîinile mînjite de sîngele poporului !“ (această frază, rostită de el la o reuniune particulară și îndreptată împotriva lui W. Stead, face acum ocolul tuturor ziarelor din străinătate) și în același timp cere ca adunarea constituantă să fie convocată tocmai de aceste mîini.

3. O altă greșeală fundamentală a rezoluției o constituie lozincă : „crearea unor largi organizații democratice și uniunea lor într-o organizație pe întreaga țară“. Superficialitatea social-democraților care formulează o asemenea lozincă este pur și simplu uluitoare. Căci ce înseamnă a crea largi organizații democratice ? Asta poate să însemne una din două : ori dizolvarea organizației socialiștilor (a P.M.S.D.R.) într-o organizație a democraților (ceea ce neoiskriștii nu pot face cu bună-știință, fiindcă așa ceva ar fi o totală trădare a proletariatului), ori o alianță vremelnică între social-democrați și anumite pături ale democraților burghezi. Dacă neoiskriștii vor să propovăduiască o astfel de alianță, de ce n-o spun direct și deschis ? De ce se ascund după cuvîntelul „creare“ ? De ce nu indică precis curente și grupurile din sinul democrației burgheze cu care e invitată să încheie alianță social-democrația ? Nu este acesta un nou exemplu de inadmisibilă *nebulozitate tactică*, menită în realitate să transforme în mod inevitabil clasa muncitoare într-un acolit al democrației burgheze ?

Singurul lucru, în cuprinsul rezoluției, care determină caracterul acestor „largi organizații democratice“ constă în precizarea celor două scopuri ale lor : lupta (1) împotriva Dumei de stat și (2) pentru o adunare constituantă populară. Cel de-al doilea scop, în ștearsa lui formulare iskristă în care nu se arată cine trebuie să convoace adunarea constituantă populară, a fost admis în întregime de cadeți. Prin urmare,

iskriștii predică o alianță a social-democrațiilor cu cadetii, dar li-e rușine să spună direct acest lucru ?? Primul scop este formulat cu o lipsă de claritate pe care sîntem obișnuiți s-o vedem numai în legile rusești, destinate în mod intenționat să înșele publicul. Ce înseamnă lupta împotriva Dumei de stat? În sensul ei literal, presupunînd că cei ce au întocmit rezoluția vor să se exprime fără echivoc, înseamnă *boicotarea Dumei*, deoarece a lupta împotriva unei instituții care încă nu există înseamnă a te împotrivi apariției ei. Dar noi știm că iskriștii sînt împotriva boicotului, și chiar din rezoluție vedem că mai departe ei nu vorbesc despre lupta *împotriva* Dumei de stat, ci despre *presiunea* ce trebuie exercitată asupra ei, despre tendința de a o transforma într-o adunare revoluționară etc. Cuvintele „lupta împotriva Dumei de stat” nu trebuie deci înțelese în sensul lor îngust, literal. Dar dacă-i așa, atunci în ce sens? Nu cumva în sensul dat de d-l M. Kovalevski, care în referatele sale critică Duma de stat? Ce anume se poate numi luptă *împotriva* Dumei de stat?? Asta e pentru noi un mister. Confuzioniștii noștri n-au spus nimic precis în această privință. Cunoscînd starea de spirit a muncitorilor conștienți, care e categoric ostilă tacticii înțelegerii cu cadetii, tacticii de sprijinire a Dumei în anumite condiții, neoiskriștii noștri, din lașitate, au ales calea de mijloc: pe de o parte, ei repetă lozincă, devenită populară în rîndurile proletariatului: „luptă împotriva Dumei de stat”, iar pe de altă parte golesc această lozincă de sensul ei precis, aruncă praf în ochii oamenilor, interpretează lupta împotriva Dumei ca pe o presiune asupra Dumei etc. Și această jalnică confuzie este oferită de cele mai influente organizații ale iskriștilor tocmai într-un moment cînd osvobojeștiții, bătîndu-se cu pumnul în piept, strigă în gura mare că vor să intre în Duma de stat ca să lupte și numai ca să lupte, că „sînt gata” să procedeze la o completă ruptură cu guvernul!

Întrebăm pe cititorii noștri: unde s-a mai pomenit o atît de rușinoasă instabilitate în tactica social-democrației? Se poate oare imagina ceva mai nefast pentru social-democrație decît această propagandă în favoarea „creării unor largi organizații democratice” *laolaltă cu osvobojeștiții* (căci cadetii sînt de acord cu scopurile unor asemenea organizații,

așa cum sînt ele formulate de „Iskra“), dar fără a-i numi direct pe osvobojdenniști? ?

Și Plehanov, care s-a compromis în fața tuturor social-democraților revoluționari ruși pentru că, timp de aproape doi ani, a luat apărarea „nebulozităților organizatorice“ ale Iskrei, încearcă acum să ne convingă că tactica neoiskristă este bună !...

4. Mai departe. Este cît se poate de absurd să dai uniunii unor largi (și dezlînate) organizații democratice denumirea de „organizație populară pe întreaga Rusie“ sau de „organizație democratică a poporului“. Această denumire este, în primul rînd, înexactă din punct de vedere teoretic. „Economiciștii“, precum se știe, au păcătuit prin aceea că confundau partidul cu clasa. Iskriștii, reînviind vechile greșeli, confundă acum o sumă de partide sau de organizații democratice cu organizarea poporului. Aceasta este o frază goală, falsă și dăunătoare. Ea este goală deoarece n-are nici un sens precis, datorită faptului că nu indică în mod precis despre ce partide sau curente democratice este vorba. Ea este falsă deoarece, în societatea capitalistă, nici clasa cea mai înaintată, proletariatul, nu este în stare să creeze un partid care să cuprindă întreaga clasă, ca să nu mai vorbim de întregul popor. Ea este dăunătoare pentru că împuiază capetele cu cuvinte răsunătoare, fără să pună pe primul plan munca reală de explicare a adevăratei semnificații a partidelor cu adevărat democratice, a bazei lor de clasă, a gradului lor de apropiere de proletariat etc. Tocmai acum, într-o perioadă de revoluție democratică, burgheză prin conținutul ei social-economic, este deosebit de puternică tendința democraților burghezi, a tuturor acestor constituțional-democrați etc., inclusiv a socialiștilor-revoluționari, de a face propagandă în favoarea unor „largi organizații democratice“ în general, de a încuraja, direct sau indirect, pe față sau pe ascuns, lipsa de partinitate, adică lipsa unor delimitări riguroase între democrați. Reprezentanții conștienți ai proletariatului trebuie să combată cu hotărîre și fără cruțare asemenea tendință, deoarece ea este profund burgheză prin însăși esența ei. Trebuie să punem pe primul plan deosebirile precise dintre partide, să demascăm orice confuzie, să arătăm întreaga ipocrizie a frazeologiei despre așa-zisa democrație unică, solidară și largă,

frazeologie de care sînt pline zierele noastre liberale. Propunînd alianța cu anumite pături ale democrației în vederea îndeplinirii unor sarcini precise, trebuie să avem în vedere numai democrația *revoluționară*, mai cu seamă într-un moment ca acesta, trebuie să arătăm caracteristicile după care pot fi delimitați în modul cel mai clar cei ce „sînt gata“ să lupte (chiar acum, imediat, în rîndurile armatei revoluționare) de cei ce „sînt gata“ să se tocmească cu absolutismul.

Pentru a explica mai limpede iskriștilor în ce constă greșeala lor, să luăm un exemplu mai simplu. Programul nostru vorbește despre comitetele țărănești. Rezoluția Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. definește mai precis însemnătatea lor, numindu-le comitete țărănești revoluționare (în această privință, și poziția conferinței neoiskriștilor se potrivește, în esență, cu aceea a Congresului al III-lea). Noi am stabilit că sarcina lor constă în înfăptuirea *pe cale revoluționară* a transformărilor democratice în general și a celor agrare în special, *inclusiv confiscarea* pămînturilor moșierești. Acum iskriștii recomandă, în rezoluția lor, și alte „comitete de agitație în rîndurile țaranilor“. Acesta este un sfat demn de niște burghezi liberali, iar nu de niște muncitori socialiști. Aceste „comitete de agitație în rîndurile țaranilor“, dacă ar fi create, ar face doar jocul osvobojeniștilor, deoarece caracterul lor revoluționar ar fi înlocuit cu unul liberal; am arătat mai înainte că conținutul agitației acestor comitete, așa cum a fost el definit de către iskriști (lupta „împotriva“ Dumei de stat și pentru o adunare constituantă a întregului popor) nu depășește limitele programului osvobojenist. Le este clar acum neoiskriștilor că, completînd lozinca comitetelor țărănești revoluționare cu aceea a „comitetelor țărănești de agitație“, ei transformă lozincile social-democrate în lozinci osvobojeniste?

5. În sfîrșit, am ajuns și la sarcina principală a acestei „organizații populare pe întreaga Rusie“: organizarea unor alegeri populare pentru adunarea constituantă. Alegeri populare în condițiile menținerii absolutismului! Iar „ciocnirile“ cu absolutismul constituie „noi mobile ale insurecției“... Iată deci cum o adevărată farsă electorală este considerată drept un nou mobil al insurecției!

Lozinca „autoadministrare revoluționară“ și teoria „generației spontanee“, aplicată la adunarea constituantă, au dus în mod inevitabil la această absurditate, care e sortită să devină clasică. A vorbi de alegeri populare atîta timp cît domnesc Trepovii, adică înainte de victoria insurecției, înainte de răsturnarea efectivă a puterii țariste, înseamnă a da dovadă de o mare doză de manilovism, care e în stare doar să provoace o extraordinară pervertire politică în capetele muncitorilor. Numai niște oameni pe care noua „Iskră“ i-a deprins cu domnia frazeologiei pot adopta asemenea lozinci care se fac praf și pulbere la primul lor contact cu o critică lucidă. E de ajuns să ne gîndim puțin ce înseamnă alegerile *populare* în adevăratul sens al cuvîntului, e de ajuns să ne amintim că ele nu sînt posibile dacă nu există libertate de agitație, dacă întreaga populație nu e informată și nu acceptă instituirea unui centru sau a unor centre locale care să întocmească liste cuprinzînd întreaga populație și să procedeze la o consultare a tuturor alegătorilor fără excepție, e de ajuns să ne gîndim puțin la toate acestea, pentru a califica „alegerile populare“ proiectate de „Iskra“ drept o farsă populară sau o șarlatanie populară. „La deschiderea campaniei electorale“, nicăieri în Rusia nu va putea fi ales *măcar un singur* deputat care să merite în vreun fel titlul de „ales al întregului popor“, cu alte cuvinte, care să poată întruni 50 000–100 000 de voturi date în mod cu adevărat liber și conștient.

Rezoluția iskristă îndeamnă proletariatul să joace o *comedie*, și nici un fel de rezerve și subterfugii nu pot schimba sensul acestei rezoluții de farsori. Ni se spune că se vor face alegeri numai atunci cînd „forța de organizare se va dovedi suficientă“, cînd „organizarea prealabilă îi va asigura (insurecției) simultaneitatea și unitatea“. La aceasta răspundem: forța se dovedește prin fapte, și nu prin vorbe. Pînă la victoria insurecției e ridicol să și vorbești de o forță capabilă fie și numai să proclame „alegeri populare“, ca să nu mai vorbim de efectuarea lor. Victoria insurecției nu poate fi „asigurată“ prin nici un fel de simultaneitate și nici un fel de unitate organizatorică dacă (1) organizația unică nu este alcătuită din oameni într-adevăr capabili să facă insurecție (or, după cum am văzut, rezoluția pledează pur și simplu

pentru niște organizații „largi“, adică, în realitate, „osvojojdeniste“, care, fără îndoială, ar trăda insurecția, dacă ea ar începe); dacă (2) nu vor exista forțe suficiente pentru a obține victoria insurecției (or, pentru a obține victoria, în afară de forța morală a opiniei publice, a binelui poporului etc., este nevoie de forța materială a unei armate revoluționare). A pune pe primul plan această forță morală, aceste vorbe sonore despre caracterul „popular“ și a *trece sub tăcere* propria-ți chemare la luptă – adevărata forță materială – înseamnă a coborî lozincile revoluționare ale proletariatului la nivelul unei deșarte frazeologii burghezo-democratice.

Asemenea alegeri în stil de farsă n-ar însemna o trecere „firească“ la insurecție, ci una *artificială*, o trecere născocită de un mic mănunchi de intelectuali. Născocirea unor asemenea treceri artificiale este o îndeletnicire cu totul analogă cu vechea îndeletnicire a lui Nadejdin, care constă în a născoci o teroare „excitativă“. Neoiscriștii vor și ei „să excite“ în mod artificial poporul, să-l provoace la insurecție, ceea ce e o idee în esență falsă. Nu putem crea o organizație cu adevărat populară; dacă ne-am gândi să facem alegeri sub regimul absolutist, ele s-ar reduce în mod inevitabil la o comedie, și a folosi pentru declanșarea insurecției un asemenea motiv *născocit* este același lucru cu a decreta insurecția într-un moment când nu există o *adevărată* stare de agitație în rîndurile poporului. Numai niște oameni care nu cred în inițiativa revoluționară a proletariatului, numai niște intelectuali care aleargă după cuvinte sonore au putut să născopească, în septembrie 1905, „noi mobile ale insurecției“. Ca și cum la noi, în Rusia, n-ar exista destule mobile *reale* – și nu născocite de niște farsori – ale insurecției; ca și cum n-ar fi destule cazuri de *agitație* reală, iar nu înscenată, nu provocată în mod artificial, a maselor. Niște alegeri care seamănă cu o farsă nu vor constitui niciodată un prilej de agitație în rîndul maselor. Dar o grevă, o demonstrație, o rebeliune militară, o răbufnire serioasă a mișcării studențești, foametea, mobilizarea sau un conflict în Duma de stat etc. etc. pot oricînd, în fiecare ceas, să constituie un adevărat prilej de *agitație* în rîndul maselor. Nu numai că ideea de a născoci „noi

mobile ale insurecției“ e o dovadă de cea mai mare prostie, dar și ideea de a arăta dinainte că cutare și nu cutare mobil ar constitui cu adevărat un motiv de agitație în rîndul maseselor ar fi lipsită de rațiune. Cine se respectă cît de cît, cine acordă o atenție cît de cît serioasă la ceea ce spune nu-și va permite niciodată să născocoască „noi mobile ale insurecției“.

Nu de „noi mobile“ se simte lipsă, stimați Manilovi, ci de forță armată, de forță armată a poporului revoluționar (și nu a poporului în general), care e constituită 1) din proletarii și țărani înarmați, 2) din detașamente de avangardă organizate, formate din reprezentanți ai acestor clase, 3) din unități ale armatei care sînt gata să treacă de partea poporului. Toate acestea laolaltă formează *armata revoluționară*. A vorbi de insurecție, de forța ei, de trecerea firească la insurecție și a nu vorbi de armata revoluționară înseamnă a spune lucruri absurde și confuze, și asta cu atît mai mult cu cît armata contrarevoluționară este mai activ mobilizată. A născoci „noi mobile ale insurecției“ în epoca răscoalelor din Caucaz și de pe Marea Neagră, din Polonia și de la Riga înseamnă a te închide intenționat în găoacea ta și a te îndepărta de mișcare. Ne aflăm în fața unor frămîntări extrem de puternice în rîndurile muncitorilor și țărănilor. Începînd de la 9 ianuarie, ne aflăm în prezența a o serie de izbucniri insurecționale, care progresează neconținut și cu o viteză uriașă, în ce privește amploarea, forța și dîrzenia lor. Nimeni nu poate garanta că mîine aceste izbucniri nu se vor repeta în orice oraș mare, în orice tabără militară și în orice sat. Dimpotrivă, toate relațiile lasă să se întrevadă că asemenea izbucniri sînt posibile, apropiate, inevitabile. Succesul lor va depinde, în primul rînd, de succesele agitației și organizării *revoluționare*; ale celei revoluționare, și nu ale celei „larg-democratice“ despre care flecărește „Iskra“, deoarece dintre democrați foarte mulți nu sînt revoluționari. Succesul lor va depinde, în al doilea rînd, de forța și de gradul de pregătire al armatei revoluționare. Că prima condiție există e un lucru de mult recunoscut de toată lumea și ea e dovedită, în întreaga Rusie, de toți revoluționarii, literalmente la fiecare întrunire de cerc și de grup, la fiecare miting și la fiecare intru-

nire zburătoare. Că a doua condiție există e un lucru încă foarte, foarte puțin recunoscut. Nu este și nu poate fi recunoscut de burghezia liberală, datorită situației ei de clasă. Printre revoluționari ea este trecută sub tăcere numai de cei care în mod iremediabil se tîrăsc în coada burgheziei monarhiste.

Insurecția este o vorbă mare. Apelul la insurecție este ceva extrem de serios. Cu cît orînduirea socială devine mai complexă, cu cît organizarea puterii de stat este mai înaltă, cu cît tehnica militară este mai perfecționată, cu atît este mai inadmisibil să lansezi în mod ușuratic o asemenea lozincă. Și nu o dată am spus noi că social-democrații revoluționari s-au pregătit de mult să lanseze această lozincă, dar ei au lansat-o ca un apel direct numai atunci cînd nu putea să existe nici o îndoială în ceea ce privește seriozitatea, amploarea și profunzimea mișcării revoluționare, nici o îndoială că lucrurile se îndreaptă spre un deznodămînt în adevăratul sens al cuvîntului. Cu vorbele mari trebuie să procedezi cu băgare de seamă. Ele cu greu pot fi transformate în fapte mari. Dar tocmai de aceea ar fi de neiertat să cauți să scapi de aceste greutăți prin vorbe goale, să te sustragi de la niște sarcini serioase cu ajutorul unor născociri maniloviste, să vezi prin ochelarii unor ficțiuni dulcege așa-zisele „treceți firești” spre aceste sarcini grele.

Armata revoluționară este și ea o vorbă mare. Crearea ei este un proces anevoios, complex și de lungă durată. Dar cînd vedem că el a și început și că, în mod fragmentar și încetul cu încetul, se desfășoară pretutindeni, cînd știm că fără o asemenea armată este *imposibil* ca revoluția să obțină o adevărată victorie, trebuie să formulăm cu energie și claritate această lozincă, s-o propagăm, să facem din ea piatra de încercare pentru problemele politice cele mai actuale. Ar fi o greșeală să credem că atunci cînd, în virtutea condițiilor dezvoltării social-economice, revoluția este pe deplin matură, clasele revoluționare dispun întotdeauna de forță suficientă pentru a o înfăptui. Nu, elementele de avangardă n-au de-a face cu o societate omenească atît de rațională și de „comodă”. Revoluția poate să se fi maturizat, dar forțele creatorilor ei revoluționari se pot dovedi insuficiente pentru înfăptuirea ei ; în acest caz, societatea începe

să se descompună, și acest proces de descompunere durează uneori decenii de-a rîndul. Nu încapе nici o îndoială că în Rusia revoluția democratică s-a maturizat, dar nu se știe încă dacă clasele revoluționare au, în momentul de față, forțe suficiente pentru a o înfăptui. Acest lucru îl va hotărî lupta, al cărei moment critic – dacă nu ne înșeală o serie întreagă de indicii, directe și indirecte – se apropie cu o repeziune uriașă. Superioritatea morală este incontestabilă, forța morală este de pe acum covârșitoare; fără ea, firește, nici n-ar putea fi vorba de vre-o revoluție. Ea este o condiție necesară, *dar încă insuficientă*. Dacă ea se va transforma sau nu într-o forță materială capabilă să zdrobească rezistența, extrem de serioasă, a absolutismului (asupra acestui lucru nu trebuie să închidem ochii), asta o să ne-o arate deznodămîntul luptei. Lozincă insurecției este o lozincă menită să rezolve problema prin forță materială, și o asemenea forță, în actualul stadiu al civilizației europene, este numai forța armată. Această lozincă nu poate fi lansată atîta timp cît n-au fost pregătite condițiile generale pentru o revoluție, cît nu s-au manifestat în mod precis frămîntările maselor și hotărîrea lor de a trece la acțiune, și atîta timp cît împrejurările externe nu vor fi dus la o criză evidentă. Dar, o dată ce această lozincă a fost lansată, ar fi pur și simplu rușinos să batem în retragere, să ne întoarcem la forța morală, să ne întoarcem iarăși la una dintre condițiile de pregătire a terenului pentru insurecție, la una dintre „trecherile posibile“ etc. etc. Dimpotrivă, din moment ce zarurile au fost aruncate, trebuie să lăsăm la o parte orice subterfugii, să explicăm clar și precis maselor celor mai largi care anume sînt acum condițiile practice pentru o revoluție încununată de succes.

N-am arătat nici pe departe toate greșelile pe care le conține rezoluția iskristă, care – pentru cine e în stare să gîndească și nu caută să se eschiveze prin teoria „momentului oportun“ – va rămîne pentru multă vreme un trist monument al bagatelizării sarcinilor social-democrației. Ni se pare că e mult mai important să căutăm principalele izvoare ale greșelilor decît să enumerăm toate manifestările, chiar și cele relativ neînsemnate, ale unei poziții complet

false. De aceea vom semnala numai în trecut caracterul absurd și reacționar al ideii de a prezenta *Dumei* „ultimatumuri“ (termen militar care sună ca o fanfaronadă vulgară atunci când lipsește o forță armată pregătită), de a urmări transformarea *acestei Dume* * într-o adunare revoluționară, și vom trece la semnificația generală a lozincii : „autoadministrare revoluționară a poporului“.

În această lozincă, sau, mai exact, în transformarea ei într-o lozincă centrală, se află rădăcina tuturor șovăielilor „Iskrei“. „Iskra“ a încercat să apere această lozincă, invocând „dialectica“, acea dialectică a lui Plehanov datorită căreia „nebulozitățile organizatorice“ ale „Iskrei“ au fost la început apărate, iar apoi demascate de Plehanov !

Autoadministrarea revoluționară a poporului, am spus noi, nu este prologul insurecției, nu este „trecerea firească“ la insurecție, ci epilogul ei. Fără victoria insurecției nici nu se poate vorbi în mod serios despre o autoadministrare adevărată și deplină. Și am adăugat că însăși ideea de a deplasa centrul de greutate asupra administrării statului, iar nu asupra structurii lui, are un caracter reacționar ; că e o prostie să identifiți autoadministrarea revoluționară cu armata revoluționară ; că armata revoluționară, după ce a învins, presupune numaidecît autoadministrare revoluționară, în timp ce autoadministrarea revoluționară nu presupune numaidecît armată revoluționară.

„Iskra“ a încercat să apere confuzia lozincilor lansate de ea în mod conștient, invocând „dialectica“ unui proces spontan inconștient. Realitatea, spune ea, nu cunoaște granițe

* Dacă în iminenta luptă hotărâtoare împotriva țarismului ne vom dovedi puternici, atunci Duma de stat (cel puțin partea ei liberală ; despre cea reacționară nu e cazul să vorbim) va coti în mod inevitabil spre stînga ; dar a încerca să exercităm o influență serioasă asupra *Dumei* de stat *fără* să distrugem puterea țarului ar fi să comitem o prostie, ar fi ca și cum Japonia s-ar apuca să prezinte „ultimatumuri“ Chinei sau să dea o importanță serioasă ajutorului din partea ei *fără* să zdrobească forța militară a Rusiei. După 18 martie 1848, Duma de stat prusiană (Landtagul unit) a semnat imediat, „cu ochii închiși“, actul de convocare a adunării constituante, dar pînă atunci toate „ultimatumurile“ revoluționarilor și toate „încercările“ lor de a exercita o influență asupra *Dumei* de stat, toate amenințările lor au rămas vorbe goale pentru toți acești Petrunkevici, Rodicev, Miliukov etc. care se instalaseră în Duma de stat.

precise. Bursa muncii există și acum („Soțial-Demokrat“ 196 nr. 12), prin urmare există și elemente de autoadministrare. Adeseori, în procesul dialectic de dezvoltare, prologul și epilogul se împletesc între ele.

Aceasta este perfect adevărat. Da, procesul dezvoltării reale se desfășoară *întotdeauna* în mod confuz, făcînd ca înaintea adevăratului prolog să apară fragmente din epilog. Dar înseamnă asta oare că unui conducător de partid conștient îi este permis să *incurce* sarcinile luptei, să confunde prologul cu epilogul? Poate dialectica unui proces elementar, confuz să justifice confuzia care se manifestă în logica unor social-democrați conștienți? Nu înseamnă asta a înlocui dialectica în sensul ce i-a fost dat de Marx cu dialectica în sensul dat de Plehanov?

Pentru a concretiza această idee a noastră, să luăm un exemplu. Să presupunem că nu este vorba de revoluția democratică, ci de cea socialistă. Criza se coace, se apropie epoca dictaturii proletariului. Și iată că oportuniștii pun pe primul plan lozinca: cooperative de consum, iar revoluționarii lozinca: cucerirea puterii politice de către proletariat. Oportuniștii obiectează: cooperativele de consum constituie o forță reală a proletarilor; ele înseamnă cucerirea unei poziții economice reale și reprezintă cu adevărat o părticică de socialism; voi, revoluționarii, nu înțelegeți dezvoltarea dialectică, această transformare a capitalismului în socialism, această pătrundere a celulelor socialismului în organismul capitalismului, această înlocuire a conținutului capitalismului printr-un conținut nou, socialist.

Da, răspund revoluționarii, sîntem de acord că cooperativele de consum constituie, într-un anumit sens, o părticică de socialism. În primul rînd, societatea socialistă este o mare cooperativă de consum, cu o producție pentru consum care e organizată în mod planificat; în al doilea rînd, nu se poate înfăptui socialismul fără o mișcare muncitorească puternică, care să se dezvolte în numeroase direcții, și una dintre aceste direcții o constituie în mod inevitabil cooperativele de consum. Dar nu despre asta este vorba. Atîta timp cît pu-

terea va rămîne în mîinile burgheziei, cooperativele de consum vor fi o jalnică pîrticică, care nu garantează nici un fel de transformări serioase, nu aduce nici o schimbare decisivă, iar uneori chiar abate masele de la lupta serioasă pentru revoluție. Deprinderile dobîndite de muncitori în cooperativele de consum sînt foarte utile, în această privință nu încapă nici o discuție. Dar terenul pentru o aplicare serioasă a acestor deprinderi îl poate crea numai trecerea puterii în mîinile proletariatului. Atunci sistemul cooperativelor de consum va putea dispune și de plusvaloare ; acum sfera de aplicare a acestei instituții utile este extrem de restrînsă, din cauza salariilor mizere. Atunci această instituție va deveni o uniune de consum a unor lucrători cu adevărat liberi ; acum ea este o uniune de sclavi salariați, striviți și înăbușiți de capital. Așadar, cooperativele de consum constituie o pîrticică de socialism. Procesul dialectic de dezvoltare introduce în mod efectiv în societate, încă în cadrul capitalismului, elemente atît materiale cît și spirituale ale noii societăți. Dar socialiștii trebuie să știe să deosebească partea de întreg, trebuie să-și fixeze ca lozincă *întregul*, iar nu o pîrticică ; trebuie să contrapună condițiile fundamentale ale adevăratei revoluții acelor cîrpeți parțiale care abat adevărații luptători de la calea cu adevărat revoluționară.

Ce crede „Iskra“ : cine are dreptate în această discuție ?

Același lucru se poate spune și despre lozincă : „autoadministrare revoluționară“ în epoca revoluției democratice. Noi nu sîntem împotriva autoadministrării revoluționare, i-am acordat de multă vreme un anumit loc modest în programul nostru minimum (vezi paragraful despre largă autoadministrare locală), sîntem de acord că ea este o pîrticică din revoluția democratică, după cum am arătat încă în nr. 15 al ziarului „Proletarii“ *, referindu-ne la Duma din Smolensk. Revoluția democratică n-ar fi posibilă fără o mișcare democratică puternică și care să se dezvolte în multe direcții, iar una dintre aceste direcții o constituie mișcarea în domeniul autoadministrării. Dar revoluția democratică n-ar

* Vezi volumul de față, pag. 202—203. — Nota red.

fi posibilă, de pildă, nici fără o școală revoluționară, care este un indiciu tot atât de neîndoielnic al descompunerii efective a țarismului cum sînt bursele muncii, care funcționează în ciuda restricțiilor polițienești, cum sînt frămîntările din rîndurile clerului, cum este autoadministrarea locală ilegală etc. Ce concluzie rezultă de aici, ia gîndiți-vă puțin, tovarăși de la „Iskra“ ! Aceea că trebuie să îmbinăm toate aceste părțile ale descompunerii, pentru a obține o lozincă unitară : insurecție ? Sau aceea că trebuie să denaturăm lozincă insurecției, făcînd-o să depindă de una dintre părțile, de autoadministrare ?

„Organizarea autoadministrării revoluționare sau, ceea ce este același lucru, organizarea forțelor populare pentru insurecție“, scria neînfricata „Iskra“ (nr. 109, pag. 2, col. 1). Este același lucru ca și cum ai spune : organizarea școlii revoluționare este organizarea forțelor pentru insurecție, organizarea frămîntării în rîndurile clerului este organizarea forțelor pentru insurecție, organizarea cooperativelor de consum este organizarea forțelor pentru revoluția socialistă. Nu, tovarăși de la „Iskra“, voi sînteți niște slabi dialecticieni. Nu știți să judecați în mod dialectic, deși vă pricepeți de minune să vă eschivați și să jonglați, ca și Plehanov, cu problema nebulozităților organizatorice și tactice care există în concepțiile voastre. Ați scăpat din vedere că, o dată cu victoria insurecției, toate aceste părțile ale revoluției se vor contopi în mod inevitabil într-un „epilog“ unitar și desăvîrșit al insurecției, în timp ce fără victoria insurecției ele vor rămîne niște jalnice părțile, care nu pot să schimbe nimic și care sînt menite să-i satisfacă doar pe filistini.

Morala : 1) Oportuniștii social-democrației, atât în ajunul revoluției socialiste cît și în ajunul revoluției democratice, au prostul obicei să insiste mereu asupra uneia dintre micile părțile ale marelui proces, ridicînd-o la rangul de întreg, subordonîndu-i întregul, deformînd prin aceasta întregul, transformîndu-se astfel într-o anexă a reformiștilor inconsecvenți și lași. 2) Dialectica procesului spontan, care întot-

de-auna și în mod necesar se prezintă ca ceva confuz, nu justifică confuzia concluziilor logice și a lozincilor politice, care sînt destul de des (dar nu în mod necesar) confuze.

P. S. Articolul acesta era deja paginat cînd am primit ediția iskristă din străinătate a rezoluțiilor Conferinței de constituire din sud. Textul rezoluției cu privire la Duma de stat se deosebește întrucîtva de cel publicat în Rusia și reprodus de noi mai sus. Dar aceste deosebiri nu sînt esențiale și nu infirmă cîtusi de puțin critica făcută de noi aici.

„Proletarii” nr. 21
din 17 (4) octombrie 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

NOTĂ LA ARTICOLUL LUI M. BORISOV
 „DESPRE MIȘCAREA SINDICALĂ ȘI DESPRE
 SARCINILE SOCIAL-DEMOCRAȚIEI“ 137

Din partea redacției. Publicăm cu plăcere acest articol al unui tovarăș care activează în Rusia, întrucît dezbateră, sub toate aspectele, a problemei sindicatelor este acum la ordinea zilei. Numai experiența întregului partid, luminată în permanență de teoria marxistă, poate contribui la elaborarea celor mai potrivite forme de sindicate social-democrate pentru condițiile existente în Rusia. Trebuie să ne folosim și de lecțiile pe care ni le dau dușmanii. Burghezia din lumea întreagă a simțit o mare satisfacție cînd a aflat de tendințele „de breaslă“ care s-au manifestat la congresul de la Colonia, sperînd să abată pe muncitori de la socialism și să-i împingă spre trade-unionismul „pur“, adică burghez. În Rusia, pînă și „Moskovskie Vedomosti“ a învățat acum să repete un asemenea refren. Și dacă burghezia se va apuca să laude pe vreunul dintre noi pentru „luciditatea“ sau „asiduitatea“ cu care susține necesitatea creării unei mișcări sindicale „raționale“, atunci puteți fi siguri că în munca noastră există unele lacune. Și tocmai așa pune problema tov. M. Borisov cînd cere să ne îndeplinim, sub toate aspectele, datoria noastră de socialiști și să facem în așa fel ca să împiedicăm existența unor asemenea lacune.

„Proletarii“ nr. 21
 din 17 (4) octombrie 1905

Se tipărește după textul
 apărut în ziar,
 confruntat cu manuscrisul

SPERANȚELE PE CARE ȘI LE PUN LIBERALII ÎN DUMĂ

Liberalii încearcă să insuflă publicului optimism în ce privește componența Dumei. Corespondentul ziarului „Frankfurter Zeitung” scria, la 14 octombrie st. n., din Petersburg : „Examinarea rezultatelor obținute la adunările pregătitoare pentru alegerile care au loc în momentul de față duce la concluzia că componența Dumei nu va fi în nici un caz atât de rea cum părea la început. Încă de pe acum se poate prezice, cu oarecare probabilitate, că elementul conservator propriu-zis nu va constitui nici jumătate din Dumă. Cele mai multe șanse de a fi aleși le au *liberalii moderați și liberalii*, în timp ce șansele radicalilor sînt cu mult mai reduse, cu toate că și ele pot fi considerate relativ bune, dacă se ține seama de pesimismul cu care priveau radicalii viitorul, chiar în cursul lunii august. Nu încapă îndoială că radicalii nu vor fi prea slab reprezentați în Dumă. Singura întrebare este în ce măsură vor reuși ei să atragă de partea lor pe liberali și pe liberalii moderați, fiindcă numai în cazul cînd aceste trei elemente vor acționa în strînsă unitate împotriva nucleului conservator va fi asigurată adunarea constituantă“.

Radicalii sînt, fără îndoială, cadeții. Candidații lor la Petersburg sînt : Nabokov, Kedrin, Vinaver. Autorul corespondenței nu precizează cîtuși de puțin cine sînt „liberalii moderați“, dar printre candidații citați de el figurează Fedorov („propriu-zis“ conservator, „dar el ar putea fi sprijinit și de liberali“ !) și Nikitin (candidat al dreptei și, în același timp, candidat liberal moderat).

Prin urmare, adunarea constituantă „va fi asigurată“ dacă liberalii și liberalii moderați vor accepta să se lase conduși de osvobojeniștii „radicali“... Pe cât se vede, optimiștii liberali se agață și „de un pai“. Lucrul cel mai curios este însă miopia lor, care-i împiedică să vadă că, chiar dacă majoritatea Dumei va vota pentru adunarea constituantă, în realitate nu va fi încă „asigurată“ această adunare constituantă, ci numai o energetică luptă revoluționară pentru convocarea ei. Domnii cadeți ar vrea să sugă de la două oi : și de la cea absolutistă (oposiție legală într-o Dumă legală), și de la cea revoluționară („am arat“ * în favoarea adunării constituante).

*Scris mai tirziu
de 9 (22) octombrie 1905*

*Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XVI*

Se tipăreste după manuscris

* Aluzie la musca din fabula „Musca și boul“ de Krilov. — Nota trad.

ÎNVĂȚĂMINTELE EVENIMENTELOR DE LA MOSCOVA

Avîntul revoluționar al proletariatului din Moscova, care s-a manifestat atît de viu în greva politică și în lupta de stradă, nu s-a potolit încă. Greva continuă. Ea s-a întins, în parte, și la Petersburg, unde au intrat în grevă zețarii, în semn de solidaritate cu tovarășii lor din Moscova. Nu se știe încă dacă actuala mișcare se va domoli pînă la următorul val al fluxului sau va lua forme de lungă durată. Dar unele rezultate, de altfel extrem de instructive, ale evenimentelor de la Moscova s-au și făcut simțite, și asupra lor e cazul să ne oprim.

În general, la Moscova, mișcarea n-a ajuns încă pînă la lupta decisivă a muncitorilor revoluționari împotriva forțelor țarismului. S-au produs doar mici ciocniri de avanposturi, în parte, poate, o demonstrație militară în cadrul războiului civil, dar nu s-a dat nici una dintre acele bătălii care hotărâșc deznodămîntul unui război. Dintre cele două ipoteze făcute de noi săptămîna trecută se pare că se confirmă prima, și anume aceea că nu ne aflăm în fața unui asalt decisiv, ci asistăm doar la o repetiție generală. Totuși, la această repetiție au apărut pe scenă, în mărime naturală, toate personajele dramei istorice, aruncînd astfel o lumină vie asupra mersului probabil – și, în parte, chiar inevitabil – al dramei însăși.

Evenimentele de la Moscova s-au dezlănțuit în urma unor întîmplări care la prima vedere aveau un caracter pur academic. Guvernul a acordat universităților o „autonomie” parțială sau o pseudoautonomie. Domnii profesori au obți-

nut autoadministrarea, iar studenții dreptul de întrunire. În sistemul general al asupririi absolutiste feudale s-a produs astfel o mică breșă. Și spre această breșă s-au năpustit de îndată, cu o forță neașteptată, noile torente revoluționare. O concesie mizeră, o reformă minusculă, înfăptuită cu scopul de a toci contradicțiile politice și de „a împăca“ pe tilhari cu cei jefuiți, a provocat, în realitate, o mare înteișire a luptei și o sporire a numărului celor ce participă la această luptă. La întrunirile studențești au început să dea năvală, în număr mare, muncitorii. Ele s-au transformat în mitinguri populare revoluționare, în cadrul cărora predomina proletariatul, clasa cea mai înaintată în lupta pentru libertate. Asta a făcut să se supere tare guvernul. Liberalii „serioși“, care obținuseră autoadministrarea pentru profesori, au început să se agite și, părăsindu-i pe studenții revoluționari, au trecut de partea guvernului polițist, a guvernului nagaicii. Liberalii s-au servit de libertate pentru a trăda libertatea, pentru a împiedica pe studenți să lărgească și să întetească lupta, pentru a pedica menținerea „ordinii“, în timp ce bașbuzucii și sutele negre, ca și domniii Trepov și Romanov, își făceau de cap ! Liberalii s-au folosit de autoadministrare pentru a face jocul călăilor poporului, pentru a închide universitatea, acest sancționar neîntinat al „științei“ autorizate de minuitorii de nagaică, pe care l-au profanat studenții lăsînd să intre în el „gloata nemernică“ pentru a dezbate probleme „neautorizate“ de clica absolutistă. Liberalii care se autoadministrează au trădat poporul, au trădat libertatea, fiindcă le-a fost frică de un măcel între zidurile universității. Ei au fost însă pedepsiți în mod exemplar pentru lașitatea lor ticăloasă. Închizînd universitatea revoluționară, ei au făcut să se dezlănțuie revoluția în stradă. Acești jalnici pedanți, luîndu-se la întrecere cu ticăloșii de teapa lui Glazov, au și început să-și manifeste bucuria că au reușit să stingă incendiul din școală. În realitate însă, ei n-au făcut decît să aprindă incendiul într-un mare oraș industrial. Ei, acești pigmei aroganți, au interzis muncitorilor să se ducă la studenți ; dar prin aceasta ei n-au făcut decît să-i împingă pe studenți spre muncitorii revoluționari. Ei au apreciat toate problemele politice din unghiul de vedere al cotețului lor îmbîcsit de secularul spirit cazon ; ei au implorat pe studenți să cruțe

acest coteț. A fost de ajuns să vină o primă adiere de aer proaspăt, să-și facă apariția ei spontană o forță revoluționară liberă și tinerească, pentru ca toți să uite pînă și să se mai gîndească la cotețul lor, fiindcă adierea s-a întetit și s-a transformat într-un uragan care amenința să măture din calea sa principalul izvor al întregului birocratism și al tuturor umilințelor poporului rus, absolutismul țarist. Și chiar acum, cînd primul pericol a trecut, cînd a devenit evident că uraganul s-a potolit, lacheii absolutismului tot mai tremură de frică, chiar și numai cînd își amintesc de viltoarea care se ridicase în fața lor în zilele sîngeroase de la Moscova : „Deocamdată nu avem încă de-a face cu un incendiu, dar nu încapе îndoială că focul a și fost pus“, mormăie d-l Menșikov în slugarnica „Novoe Vremea“ (din 30 septembrie) : „Deocamdată nu este încă revoluție..., dar este un prolog al revoluției“. „Ea se apropie«, am spus eu (Menșikov) în aprilie, și de atunci ce pași teribili a făcut «ea» !... Forțele elementare ale poporului au fost răscolite pînă în străfundurile lor“...

Da, Trepovii și Romanovii, împreună cu burghezii liberali care au fost întotdeauna gata să trădeze, s-au pomenit strînși într-un clește puternic. Dacă deschizi universitatea, oferi o tribună pentru întruniri populare revoluționare, faci un neprețuit serviciu social-democrației. Dacă închizi universitatea, faci să se dezlănțuie luptele de stradă. Și cavalerii cnutului dau din colț în colț și scrișnesc din dinți : ei deschid din nou Universitatea din Moscova și caută să facă impresia că vor să-i lase pe studenți să asigure ei singuri ordinea în timpul procesiunilor de stradă ; ei se fac că nu văd autoadministrarea revoluționară a studenților, care se organizează împărțindu-se în social-democrați, socialiști-revoluționari etc., alcătuiind o adevărată reprezentanță politică în „parlamentul“ studențesc (și care, sîntem convinși, nu se vor limita la autoadministrarea revoluționară, ci vor trece imediat și în mod serios la organizarea de detașamente ale armatei revoluționare și la înarmarea lor). Și o dată cu Trepovii dau din colț în colț și profesorii liberali, care caută să înduplece astăzi pe studenți să fie mai modești, iar mâine pe mînuitorii de nagaică să fie mai indulgenți. Agitația și a unora și a celorlalți ne face mare plăcere ; se vede treaba că vîntul

revoluției suflă destul de puternic, dacă comandanții și transfugii politici se grăbesc atât de mult să sară pe puntea superioară.

Dar, în afară de mândrie și legitimă satisfacție, adevărații revoluționari trebuie să mai învețe din evenimentele de la Moscova ceva și mai important : ei trebuie să-și dea bine seama ce forțe sociale acționează în revoluția rusă și cum anume acționează ele, să-și facă o idee mai clară despre formele de acțiune ale acestor forțe. Imaginați-vă cum s-au succedat, pe plan politic, evenimentele de la Moscova, și veți avea în fața ochilor tabloul extrem de tipic și de caracteristic, din punct de vedere de clasă, al întregii revoluții. Iată în ce constă această succesiune : se face o mică breșă în vechea ordine ; guvernul astupă breșa cu ajutorul unei mici concesi, al unei „reforme“ amăgitoare etc. ; în loc de o calmare a spiritelor se produce o nouă întetire și extindere a luptei ; burghesia liberală șovăie și dă din colț în colț, încercînd să-i convingă pe revoluționari să renunțe la revoluție, iar pe polițiști să renunțe la reacțiune ; intră în scenă poporul revoluționar, în frunte cu proletariatul, și lupta deschisă creează o nouă situație politică ; cîmpul de luptă cucerit e mai larg și mai înalt, și în fortificațiile dușmanului se produce o nouă breșă ; mișcarea se ridică, în felul acesta, pe o treaptă tot mai înaltă. Ne aflăm în fața unei retrageri a guvernului pe toată linia, cum a observat deunăzi, pe bună dreptate, „Moskovskie Vedomosti“. Iar un ziar liberal a adăugat, nu fără ironie : o retragere cu lupte de ariergardă¹³⁸. Corespondentul din Petersburg al ziarului liberal berlinez „Vossische Zeitung“ a comunicat, într-o telegramă cu data de 3 (16) octombrie, conținutul unei convorbiri pe care a avut-o cu șeful de cabinet al lui Trepov. „Nu ne putem aștepta - i-a spus corespondentului șobolanul polițist - ca guvernul să acționeze după un plan consecvent, deoarece în fiecare zi se ivesc evenimente care nu pot fi prevăzute. Guvernul este nevoit să manevreze ; nu poate fi înăbușită cu forța actuala mișcare, care poate să dureze și două luni, și chiar doi ani“.

Da, tactica guvernului a devenit cît se poate de clară. Nu încapе îndoială că este vorba de manevrare și de o retragere cu lupte de ariergardă. Și aceasta este o tactică

cît se poate de justă din punctul de vedere al intereselor absolutismului : ar fi o foarte mare greșeală, o iluzie fatală din partea revoluționarilor să uite că guvernul mai poate încă multă vreme să se retragă fără să piardă ceea ce este mai esențial. Exemplul semirevoluției neisprăvite și avortate din Germania anului 1848 (exemplu asupra căruia vom reveni încă o dată în numărul viitor al ziarului nostru și pe care niciodată nu vom conțeni să-l cităm) arată că guvernul, chiar dacă bate în retragere acceptînd să convoace adunarea constituantă (*in vorbe*), va păstra forțe suficiente pentru a obține victoria asupra revoluției în lupta finală, hotărîtoare. Iată de ce, analizînd evenimentele de la Moscova – această ultimă bătălie din lungul șir de bătălii ale războiului nostru civil –, trebuie să privim în mod lucid desfășurarea lucrurilor, să ne pregătim cu cea mai mare energie și perseverență pentru un război îndelungat și înverșunat, să ne ferim de cei care se dovedesc, încă de pe acum, că sînt niște aliați-transfugi. Cînd n-ă fost încă cucerit absolut nimic hotărîtor, cînd inamicul dispune încă de un cîmp foarte vast pentru noi retrageri avantajoase și nepericuloase, cînd se dau lupte tot mai serioase, orice manifestare de încredere în asemenea aliați, orice încercare de a încheia o înțelegere cu ei sau de a-i sprijini pur și simplu, punîndu-le anumite condiții, se pot dovedi a fi nu numai o prostie, dar chiar o trădare față de proletariat.

Într-adevăr, reprezintă ceva întîmplător atitudinea manifestată de profesorii liberali înainte și în timpul evenimentelor de la Moscova? Constituie ea o excepție sau o regulă pentru întregul partid constituțional-democrat? Exprimă ea, această comportare, niște trăsături particulare ale unui anumit grup al burgheziei liberale sau interesele fundamentale ale acestei clase, luate în ansamblu? În rîndurile socialiștilor nu pot exista două păreri în aceste probleme, dar nu toți socialiștii știu să aplice în mod consecvent o tactică cu adevărat socialistă.

Pentru a avea o idee mai clară despre fondul chestiunii, să vedem cum este prezentată tactica liberală chiar de către liberali. În coloanele presei ruse, liberalii evită să ia o poziție fățișă împotriva social-democraților și chiar să vorbească

în mod deschis despre ei. Dar iată o interesantă informație apărută în ziarul berlinez „Vossische Zeitung“, care, fără îndoială, exprimă în modul cel mai deschis ideile liberalilor :

„Dezordinile studentești au reînceput, atât la Petersburg cât și la Moscova, într-o formă extrem de violentă încă de la începutul anului de învățămînt, cu toată autonomia care a fost acordată — ce-i drept, foarte tîrziu — universităților și instituțiilor de învățămînt superior. În afară de aceasta, la Moscova ele sînt însoțite de o largă mișcare muncitorească. Aceste dezordini arată că mișcarea revoluționară rusă a intrat într-o fază nouă. Modul cum s-au desfășurat întrunirile studentești, ca și rezoluțiile adoptate de ele, demonstrează că studeanțimea a adoptat lozincă lansată de conducătorii social-democrați : să transformăm universitățile în locuri de întruniri populare și să ducem astfel revoluția în părțile largi ale populației. Cum se traduce în viață o asemenea lozincă au dovedit-o studenții din Moscova : ei au invitat în clădirea universității muncitori și alte persoane care n-au nici un fel de legătură cu universitatea, și într-un număr atât de mare încît studenții înșiși au rămas în minoritate. Se înțelege de la sine că, în condițiile de astăzi, un asemenea fenomen nu poate să dureze multă vreme. Guvernul va prefera să închidă universitățile decît să tolereze astfel de adunări. Acest lucru este atît de clar, încît la prima vedere pare de neînțeles cum au putut conducătorii social-democrați să lanseze o asemenea lozincă. Ei știau foarte bine care vor fi consecințele ; ei au căutat să facă totul pentru ca guvernul să închidă universitățile. Și în ce scop ? Pur și simplu pentru că ei urmăresc să împiedice prin toate mijloacele posibile mișcarea *liberală*. Ei își dau bine seama că nu sînt în stare să organizeze prin propriile lor forțe o acțiune politică de mare amploare ; de aceea nici liberalii și radicalii să nu îndrăznească să facă ceva, fiindcă, vedeți dv., asta n-ar face decît să dăuneze proletariatului socialist. El trebuie să-și cucerească singur drepturile. Social-democrația rusă poate să fie foarte mîndră de această tactică «fermă» („unbeugsame“ — inflexibilă), dar unui observator imparțial ea trebuie să i se pară extrem de mioapă ; e greu de crezut că ea va duce social-democrația rusă la victorii. Este absolut de neînțeles ce va avea ea de cîștigat dacă se vor închide universitățile, lucru inevitabil în cazul cînd această tactică va fi continuată. Or, pentru toate partidele progresiste este extrem de important ca, în universități și în instituțiile de învățămînt superior, cursurile să continue. Grevele de lungă durată ale studenților și profesorilor au și adus mari prejudicii culturii ruse. Reluarea activității academice este extrem de necesară. Autonomia a dat posibilitate profesorilor să-și exercite în mod liber activitatea lor didactică. De aceea profesorii de la toate universitățile și instituțiile de învățămînt superior sînt de acord că este necesar să se procedeze cu toată energia la redeschiderea cursurilor. Ei fac uz de întreaga lor influență pentru a-i determina pe studenți să renunțe la punerea în practică a lozincii social-democrate“.

Așadar, lupta dintre liberalismul burghez (constituțional-democrației) și social-democrați s-a conturat pe deplin. Nu împiedicați mișcarea liberală ! – iată lozincă minunată exprimată în articolul citat. Dar în ce constă această mișcare liberală ? *Intr-o mișcare care merge de-a-ndaratelelea*, deoarece profesorii se folosesc și vor să se folosească de libertatea universității nu pentru propagandă revoluționară, ci pentru propagandă *împotriva revoluției* ; nu pentru a întei incendiul, ci pentru a-l stinge ; nu pentru a lărgi câmpul de luptă, ci pentru a-i abate pe oameni de la lupta hotărîită și a-i împinge la o colaborare pașnică cu Trepovii. O dată cu întetirea luptei, „mișcarea liberală“ a devenit (după cum ne arată faptele) o mișcare de dezertare de la revoluționari la reacționari. Liberalii ne aduc, desigur, un oarecare folos, întrucît provoacă șovăială în rîndurile Trepovilor și ale altor slugi ale lui Romanov, dar, pentru ca acest folos să nu fie anihilat de răul pe care ni l-ar pricinui ei prin introducerea de șovăieli în rîndurile noastre, trebuie să ne delimităm în mod categoric de constituțional-democrați și să înfierăm fără cruțare orice manifestare de nestatornicie din partea lor. Liberalii, care își dau seama sau, în cele mai dese cazuri, simt că dețin un rol dominant în actuala orînduire economică, încearcă să-și asigure acest rol și în revoluție și consideră că orice continuare, lărgire și întetire a revoluției dincolo de limitele unei cîrpei de duzină constituie un „*obstacol*“ pentru mișcarea liberală. Îngrijorați de soarta pretinsei libertăți universitare autorizate de Trepov, ei luptă astăzi împotriva libertății revoluționare. Îngrijorați de soarta „libertății de întrunire“ legală, pe care o va acorda mîine guvernul într-o formă ciuntită prin îngrădiri polițiste, ei vor să ne împiedice să folosim aceste întruniri în scopuri cu adevărat proletare. Îngrijorați de soarta Dumei de stat, ei au și dat dovadă de moderație înțeleaptă la congresul lor din septembrie și manifestă și acum o asemenea moderație, combătînd ideea boicotului : nu ne împiedicați, spun ei, să ne îndeplinim misiunea noastră în Duma de stat !

Și, spre rușinea social-democrației, trebuie să recunoaștem că s-au găsit în rîndurile ei oportuniști care, datorită unei denaturări doctrinariste și inerte a marxismului, au căzut în această cursă ! Revoluția aceasta este burgheză, gîndesc

ei, și de aceea... de aceea trebuie să dăm înapoi pe măsură ce burghezia reușește să obțină concesiile din partea țarismului. Dacă neiskriștii nu-și dau nici acum seama de însemnătatea reală a Dumei de stat, aceasta se explică tocmai prin faptul că, dând ei înșiși înapoi, nu pot, cum e și firesc, să observe mișcarea de retragere a constituțional-democrațiilor. Că neiskriștii au și început să dea înapoi de când a apărut legea cu privire la Duma de stat este un fapt incontestabil. Înainte de publicarea acestei legi ei nu s-au gândit să pună la ordinea zilei problema înțelegerii cu constituțional-democrații. După aceea ei (Parvus, Cerevanin și Martov) au ridicat această problemă, și nu numai pe plan teoretic, ci și într-o formă de-a dreptul practică. Înainte ei puneau democrațiilor condiții destul de riguroase (care mergeau pînă la sprijinirea înarmării poporului etc.). După aceea ei au redus deodată condițiile lor, mulțumindu-se cu promisiunea că Duma sutelor negre sau liberală va fi transformată într-una revoluționară. Înainte, într-o rezoluție a lor oficială, răspunzînd la întrebarea: cine trebuie să convoace adunarea constituantă a întregului popor, ei au spus: sau un guvern revoluționar provizoriu, sau una dintre instituțiile reprezentative. După aceea ei au renunțat la ideea convocării ei de către guvernul revoluționar provizoriu și spun: sau „organizațiile democratice (de felul constituțional-democrațiilor ?) ale poporului“ (?!), sau... sau Duma de stat. Vedem, astfel, în mod concret *cum* se călăuzesc iskriștii după minunatul lor principiu: actuala revoluție are un caracter burghez; luați deci seama, tovarăși, ca nu cumva burghezia să se îndepărteze!

Evenimentele de la Moscova, care au arătat pentru prima oară, după apariția legii cu privire la Duma de stat, care este *în realitate* tactica constituțional-democrațiilor în momente politice importante, au arătat totodată că coada oportunistă a social-democrației, despre care am vorbit noi aici, se transformă inevitabil într-o simplă anexă a burgheziei. Am spus adineauri: o Dumă a sutelor negre sau liberală. Aceste cuvinte i s-or fi părînd monstruoase unui iskrist, întrucît el consideră că e foarte important să se facă distincție între Duma sutelor negre și cea liberală. Dar tocmai evenimentele de la Moscova au dezvăluit falsitatea acestei idei

„parlamentare“, care în mod inoportun a fost lansată într-o perioadă preparlamentară. Tocmai evenimentele de la Moscova au arătat că transfugul liberal a jucat de fapt rolul unui Trepov. Închiderea universității, care ar fi fost decretată ieri de Trepov, a fost efectuată azi de domnii Manuilov și Trubețkoi. Nu este clar că liberalii „dumiști“ vor alerga și ei când la Trepov și Romanov, când la poporul revoluționar? Nu este clar că un sprijin, oricât de mic, acordat transfugilor liberali este o faptă demnă doar de niște prostănaci politici?

În sistemul parlamentar este adeseori necesar să sprijini un partid mai liberal împotriva unuia mai puțin liberal. Dar a sprijini, în lupta revoluționară pentru un regim parlamentar, pe transfugii liberali care „conciliază“ pe Trepov cu revoluția înseamnă a comite un act de trădare.

Evenimentele de la Moscova au arătat în mod concret cum se face gruparea forțelor sociale despre care a mai vorbit de atâtea ori „Proletarii“ : proletariatul socialist și detașamentul înaintat al democrației burgheze revoluționare *au luptat*. Burghezia monarhistă liberală a dus tratative. Învățați, tovarăși muncitori, învățați cu mai multă atenție din lecțiile pe care le oferă evenimentele de la Moscova. Tocmai în felul acesta, și neapărat în felul acesta, se vor desfășura lucrurile și în întreaga revoluție rusă. Trebuie să ne unim cât mai strâns într-un partid cu adevărat socialist, care să exprime în mod conștient interesele clasei muncitoare, iar nu să se tîrască, dintr-un impuls spontan, în urma maselor. În lupta pe care o ducem trebuie să ne baziim numai pe democrația revoluționară, să încheiem numai cu ea înțelegeri, și numai pe cîmpul de luptă împotriva Trepovilor și a lui Romanov să punem în aplicare aceste înțelegeri. Trebuie să depunem toate eforturile pentru ca, în afară de studențime, care e detașamentul înaintat al democrației revoluționare, să ridicăm masele largi populare, a căror mișcare nu este numai general-democratică (acum orice transfug spune că e democrat), ci o mișcare cu adevărat revoluționară, și anume masele țărănești. Nu trebuie să uităm că liberalii și constituțional-democrații, provocînd șovăială în rîndurile adeptilor absolutismului, vor căuta în mod inevitabil, prin fiecare pas pe care-l vor face, să provoace șovăială și în rîndurile noas-

tre. O mare importanță, o importanță hotărîtoare, va avea numai o luptă revoluționară deschisă, care va arunca la lada de gunoi toate cotețele liberale și toate Dumele liberale. Pregătiți-vă deci de noi și noi lupte, fără să pierdeți nici o clipă ! Înarmați-vă fiecare cu ce poate, alcătuiți imediat detașamente de combatanți gata să lupte cu energie și abnegație împotriva blestematului absolutism ; nu uitați că miine sau poimîine evenimentele vă vor chema în orice caz și în mod inevitabil la insurecție, și aici se pune chestiunea dacă veți ști să fiți uniți și pregătiți de luptă sau, dimpotrivă, dezorientați și răzlețiți !

Evenimentele de la Moscova au dezmințit încă o dată, pentru a suta oară, pe cei neîncrezători și au arătat că sîntem încă înclinați să subapreciem activitatea revoluționară a maselor. Ele vor convinge pe mulți dintre aceia care au început să șovăie și care, după ce a fost încheiată pacea și acordată Duma, au început să-și piardă încrederea în insurecție. Nu, insurecția tocmai acum se dezvoltă și se întărește cu o rapiditate nemaivăzută. Să facem în așa fel ca explozia care se apropie și față de care 9 ianuarie și memorabilele zile de la Odesa ne vor părea o jucărie să ne găsească pe toți la posturile noastre !

„Proletarii” nr. 22
din 24 (11) octombrie 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

„LUPTA PROLETARIATULUI“ 139

Trebuie să subliniem modul minunat în care este pusă, în articolul „Răspuns ziarului «Soțial-Demokrat»“, faimoasa problemă a „introducerii conștiinței din afară“. Autorul împarte această problemă în patru părți de sine stătătoare : 1) Problema filozofică a raportului dintre conștiință și existență : existența determină conștiința. Dat fiind că există două clase, se formează, în mod corespunzător și două conștiințe : una burgheză și alta socialistă. Situației proletariatu- lui îi corespunde conștiința socialistă. 2) „Cine poate să elaboreze și cine elaborează această conștiință socialistă (socialismul științific) ?“ „Conștiința socialistă modernă nu poate lua naștere decît pe baza unor profunde cunoștințe științifice“ (Kautsky), adică elaborarea ei „este opera unui mic număr de intelectuali social-democrați, care dispun și de timpul și de mijloacele necesare“. 3) Cum pătrunde această conștiință în rîndurile proletariatu- lui ? „Și tocmai aici intervine social-democrația (și nu numai intelectualii social-democrați), care introduce conștiința socialistă în mișcarea muncitorească“. 4) Ce observă social-democrația la proletari- at atunci cînd merge în rîndurile lui ca să facă propa- ganda socialistă ? O *atracție* instinctivă spre socialism. „O dată cu proletariatul ia naștere, potrivit unei necesități naturale, năzuința socialistă, atît la proletarii înșiși cît și la cei ce-și însușesc punctul de vedere al proletariatu- lui ; așa se explică nașterea atracției spre socialism“ (Kautsky). Men-

șeviciul trage de aici o concluzie ridicolă : „De aici rezultă clar că socialismul nu este introdus din afară în rândurile proletariatului, ci, dimpotrivă, pornește de la proletariat și pătrunde în cugetul acelor care își însușesc concepțiile proletariatului“ !

„Proletarii“ nr. 22
din 24 (11) octombrie 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar

TINERETUL DIN EMIGRAȚIE ȘI REVOLUȚIA RUSĂ

Scrisoarea, trimisă dintr-un fund de provincie, care face apel la toți cei din străinătate să se întoarcă în Rusia („Proletarii“ nr. 19) a prilejuit răspunsul tov. „Revoluționar“, care a trimis de la Berna o scrisoare redacției ziarului „Proletarii“¹⁴⁰. Tov. „Revoluționar“ stăruie asupra deosebitei importanțe pe care o are teoria pentru mișcare, asupra necesității de a studia în mod serios etc. În această privință, sîntem, firește, întru totul de acord cu el, și sensul rezervei făcute de noi în legătură cu scrisoarea ce ne-a fost trimisă dintr-un fund de provincie este tocmai acesta. Tov. „Revoluționar“ recomandă partidului să organizeze undeva, de exemplu la Geneva, ceva în genul unei universități, în care tineretul să poată studia în mod serios. Nu o dată s-au făcut astfel de planuri, dar realizarea lor se lovește de prea multe greutăți de ordin practic.

„Proletarii“ nr. 22
din 24 (11) octombrie 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

MATERIALE
PREGĂTITOARE

PLANUL POSTFETEI LA LUCRAREA
 „DOUĂ TACTICI ALE SOCIAL-DEMOCRAȚIEI ÎN
 REVOLUȚIA DEMOCRATICĂ”¹⁴¹

De adăugat §:

„Încă o dată osvobojdenismul, încă o dată neo-iskrismul”.

Sau „Revoluția și dictatura”

„Noțiunea de revoluție și lozinca dictaturii”.

- 1) Un nou material: „Osvobojdenie” nr. 71—72 și „Iskra” nr. 102—103.
- 2) „Realismul” liberal și realismul s.-d. (nr. 102)
 Laudele aduse lui Struve [el] este copleșit de elogii].

O să apară la noi broșura lui Engels¹⁴²

- 2 bis) Neseriozitatea subterfugiilor lui Martinov... Nu atacă rezoluția Congresului al III-lea.
- 3) „A substituit (Lenin) una alteia noțiunea de revoluție și cea de dictatură” (nr. 102, pag. 3, col. 2).
- 4) Struve despre *revoluție* în nr. 72 („revoluția trebuie să devină guvern”).
- 5) Rămânerea în urmă a lui Struve: șipovism — constituție — revoluție { dictatura democratică ?? }
 { la noi — dictatura socialistă. }
- 6) Martinov nici de data asta nu înțelege care este deosebirea dintre lozincile osvobojdeniste și cele lansate de noi... Nepriceperea de a conduce revoluția și de a o face să meargă mai departe *cu ajutorul* (sau: în direcția) lozincii: dictatură.

7) Marx și Engels în 1848 despre „dictatură“. Guvernul revoluționar și dictatura.

Concepția vulgară despre dictatură și Marx.

- I. De ce laudă realiștii liberali pe „realiști“ social-democrați?
- II. O nouă „adâncire a problemei“ de către tov. Martînov.
- III. Prezentarea vulgară a dictaturii și concepția lui Marx despre dictatură.

Scris în iunie-iulie 1905

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V

Se tipărește după manuscris

PLANUL ARTICOLULUI
„PROLETARIATUL LUPTĂ, BURGHEZIA SE FURI-
ŞEAZĂ LA PUTERE“*

Burghezia liberală și absolutismul

A	{	1. Lupta muncitorilor — tocmelile liberalilor. 2. Un pas al luptei — un pas al diplomației. 3. 9. I. — mișcarea liberală. 4. Evenimentele de la Odesa — un mic pas spre stînga.	}	A
Golovin și
adunarea
consti-
tuantă.
B	{	5. Cele trei congrese: al comercianților, al zemților și al intelectualilor. 6. Al comercianților e solid. E legal. Nu ridică problema boicotării. 7. Al zemților. E semilegal. Burghezia liber-schimbistă. Non liquet**. 8. Al intelectualilor. E radical. S-a întrunit în secret. Boicotarea.	}	
C	{	9. Discursurile lui Petrunkevici. Liberalii și țărani. Verrat*** împotriva țărănimii. 10. Burghezia se adresează poporului. Împotrivire pașnică.	}	

* Vezi volumul de față, pag. 145 — 154, — *Nota red.*

** — Nu este clar. — *Nota trad.*

*** — Trădare. — *Nota trad.*

D	{	12. 11. Forța morală și cea materială („Tems“).
11. 12. „O contramanevră a guvernului“ („Times“).
13. Désordre en haut, en bas — ordre*.	}
E	{	14. Revoluția burgheză și trădarea revoluției de către burghezie.
15. Dezvoltarea insurecției: focul nostru călăuzitor.	}

Partidele revoluționare sînt slabe.

Revoluționarii zac în închisori, liberalii se află în avanscenă.

*Scris mai devreme de 20 iulie
(2 august) 1905*

*Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V*

Se tipărește după manuscris

*— Dezordine sus, iar jos ordine. — *Nota trad.*

VARIANTA ÎNȚĂLĂ
A PREFEȚEI LA BROȘURA
„MUNCITORII DESPRE SCIZIUNEA DIN
PARTID“*

Titlul de pe copertă:

*Glasul muncitorilor și sciziunea
din partid*¹⁴³

[*Muncitorii despre sciziunea din partid*]**

Editată de C.C. al P.M.S.D.R.

Cuprinsul.

- I. Prefața redacției ziarului „Proletarii“.
- II. Scrisoarea trimisă de un muncitor din Odesa.
- III. Răspuns la scrisoarea acestui muncitor. Semnează:
Abramov.
- IV. Scrisoarea deschisă a C.C. al P.M.S.D.R. către
Comisia de organizare.

PREFAȚĂ

În nr. 8 al ziarului „Proletarii“ am anunțat că vom publica o scrisoare primită de la un muncitor din Odesa, care exprimă, după părerea noastră, starea de spirit a unui număr destul de mare de muncitori. Drept răspuns la această scrisoare, publicăm, în primul rînd, articolul „Răspuns la scrisoarea unui muncitor“, semnat de tov. Abramov, colaborator al ziarului nostru, și, în al doilea rînd, o „Scrisoare deschisă către Comisia de organizare“,

* Vezi volumul de față, pag. 155—161. — *Nota red.*

** Textul dintre paranteze pătrate, care e cules cu petite, e șters în manuscris. — *Nota red.*

adresată de Comitetul Central al P.M.S.D.R., care a fost publicată recent în Rusia și reprodusă în nr. 10 al acestui ziar.

În ce ne privește, vom sublinia încă o dată un singur lucru, și anume că unirea este necesară. Tovarășul muncitor are perfectă dreptate cînd insistă asupra necesității ei. Dar în acest caz nu este de ajuns să insiști: trebuie să știi să înfăptuiești unirea; să dispui de puterea necesară în acest scop. A te da la o parte, a forma un al treilea partid sau un grup neutru nu este un lucru greu. Dar aceasta nu ne va apropia de unire, ci ne va depărta; nu va simplifica actuala situație încurcată, ci o va complica și mai mult. Hotărîrile adoptate de conferința minorității sau a neokriștilor nu dau un răspuns direct și clar la întrebarea: *cum anume* se poate și trebuie să ne unim? Hotărîrile Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. dau un asemenea răspuns sub forma statutului partidului, care garantează pe deplin drepturile minorității. Ar fi ridicol să considerăm că acest răspuns este ireproșabil, ideal. Dar cine dorește nu numai să vorbească despre unire, dar să și contribuie în mod efectiv la înfăptuirea ei prin măsuri și propuneri reale, să nu se limiteze la reproșuri și muștrări, să nu adîncească și mai mult sciziunea prin formarea unui al treilea partid, ci să se apuce să elaboreze un răspuns propriu la întrebarea: în ce condiții și în ce forme trebuie înfăptuită unirea. Aceasta este o treabă mult mai grea decît simpla predică în favoarea păcii și a iubirii, însă mult mai folositoare.

Redacția ziarului „Proletarii“

Scris în iulie 1905

*Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V*

Se tipărește după manuscris

PLANUL ARTICOLULUI
 „BOICOTAREA DUMEI LUI BULÎGHIN ȘI
 INSURECȚIA“*

Manilovismul liberal și manilovismul revoluționar
*Boicotarea Dumei lui Bulîghin
 și insurecția*

- I. Situația: (1) e probabil ca în curînd să fie convocată Duma lui Bulîghin.
 2) Democrația burgheză — cei de stînga se pronunță pentru boicotare, cei de dreapta sînt împotriva ei.
 3) Democrația revoluționară |și în primul rînd social-democrația| se pronunță pentru boicotare
 (contra se pronunță „Osvobojdenie“).

- II. Tactica sprijinim ideea boicotării și desfășurăm o înstră: tensă muncă de agitație în favoarea insurecției, adică sprijinim pe cei de stînga din democrația burgheză și le opunem democrația proletară.
- (Insurecția = armată revoluționară + guvern revoluționar.
Cele șase puncte ale programului acestuia.**
 Carta noastră.)

- III. Confuzia (1) Ea face o critică a boicotului, căruia pe care o nil*** nu i se poate opune. E adeface „Iskra“ vărat. ??
 [nr. 106] : (2) Arată care sînt trăsăturile negative ale boicotului.

* Vezi volumul de față, pag. 162 — 170. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, pag. 166 — 167. — *Nota red.*

*** — nihil — nimic. — *Nota trad.*

- (3) Faptul că i se opune ideea insurecției
e pus în umbră.
- (4) „Organizarea autoadministrării revoluționare a poporului“. *E o absurditate*
(fără insurecție e o absurditate).

IV. Cum este criticată ideea insurecției în „Osvobojdenie“ =
Această critică este o trădare din partea burgheziei monarhiste-liberale.

(mai ales la pag. 399: „trecerea pașnică a puterii“)

Manilovism

N.B.

- Idilă *manilovistă* :
- α) a liberalilor α) gândurile cele mai intime
- β) a socialiștilor β) o prostie
- α) exprimă adevăratele interese și tendințe
- β) ... * din cauză că întreaga poziție tactică e greșită

Scris în iulie 1905

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V

Se tipărește după manuscris

* Un cuvânt din manuscris n-a fost descifrat. — *Nota red.*

MATERIALE PENTRU ARTICOLUL
UNITATEA DINTRE ȚAR ȘI POPOR ȘI DINTRE
POPOR ȘI ȚAR»¹⁴⁴*

1

PLANUL ARTICOLULUI

- A) Problema boicotului:

1) pentru s.-d.	}	„Rusi“ împo- triva boico- tului. S.-d. „n-au priză în mase“, iar li- beralii
2) pentru libe- rali		

hic Rhodus,
hic salta!¹⁴⁴

- B) Duma de stat și războiul.
pentru un război „național“.
- C) 6.VIII.1905 și „Landtagul unit“ din 1847
1847—1848. (Seimul)
- D) *Momentul* insurecției. (Aminarea lui ne convine.)
- E) Punctul central al agitației.
- F) Sistemul electoral (legea din 6.VIII.1905): în spe-
cial pentru marii moșieri și burghezie.
Excluderea muncitorilor de la orașe.
Alegeri indirecte pentru țărani. Criterii de
stare socială etc.
- G) *Durnovo*: interzicerea congresului zemstvelor.
„Au pălăvrăgit destul“¹⁴⁵ și *Șarapov* în „*Rus-
skoe Delo*“.
Arestarea unor liberali la 7 (20). VIII. 1905.

* Vezi volumul de față, pag. 176 — 185. — *Nota red.*

1. Duma de stat și războiul. Tactica țarului.
 - { *Dumă consultativă.*
2. { *Alegeri indirecte.*
 { *Alegerile nu sînt generale.*
 { *Bătăie de joc.*
3. Durnovo + arestările + Șarapov. *Bătăie de joc.*
4. Cele trei teorii.
5. Tactica liberalilor și tactica proletariatului revoluționar. (1847 sau 1863)

- { 1. Duma lui Bulighin și problema războiului (B).
- { 2. Ce este, în fond, Duma lui Bulighin (F și C).
- { 3. Forțele reacțiunii (G).
- { 4. Cele trei teorii ((sehr kurz*)).
- { 5. Tactica noastră: boicot activ și insurecție
 (E + D + A)

*— foarte pe scurt. — *Nota trad.*

NOTĂ

α Consfătuirea țarului cu poporul,
 β înțelegerea țarului cu poporul
 γ sau suveranitatea poporului?

α — Duma de stat.

β — proiectul osvobojdenist.

γ — programul social-democrației.

α — poporul nil*.

β — țarul deține puterea, adunarea constituantă
 își dă părerea.

γ — poporul deține puterea.

α — țarul va convoca așa cum vrea el.

β — țarul va convoca așa cum vrea poporul.

γ — poporul va convoca așa cum vrea el.

α — menținerea în întregime a absolutismului.

β — îngrădirea puterii țarului printr-o constituție.

γ — republică democratică.

α — absolutismul = putere deplină.

β — țarul împarte puterea.

γ — guvern revoluționar, insurecție populară.

Scris între 7 și 16
 (20 și 29) august 1905

Publicat pentru prima oară în 1926,
 în „Culegeri din Lenin”, vol. V.

Se tipărește după manuscris

*— nihil — nimic. — Nota trad.

**MATERIALE PENTRU ARTICOLELE
„ÎN COADA BURGHEZIEI MONARHISTE SAU ÎN
FRUNTEA PROLETARIATULUI REVOLUȚIONAR
ȘI A ȚĂRĂNIMII REVOLUȚIONARE?“
ȘI „CEA MAI CLARĂ EXPUNERE A CELUI
MAI CONFUZ PLAN“***

1

*În coada burgheziei monarhiste
sau în fruntea proletariatului
revoluționar și a țărănimii
revoluționare?*

- 1) Tactica față de Duma de stat e o problemă primordială.
- 2) Divergențele dintre „Iskra“ și „Proletarii“ trebuie să fie clarificate pentru o cât mai mare apropiere și unificare a muncii activiștilor locali din Rusia.
- 3) Nr. 12 al ziarului „Proletarii“** — 1) sprijinirea ideii boicotului; 2) boicot *a c t i v*; 3) lozincă de agitație: „cele trei puncte“¹⁴⁶ ca sarcină *imediată*.

În ce constă divergența cu „Iskra“? *a u t o a d -
m i n i s t r a r e a r e v o l u ț i o n a r ă .*

(Metodele meschine și urâte pe care le folosește „Iskra“: de la absenteism, brațele încrucișate etc. pînă la insinuarea că unii ar vrea să facă și ei parte din guvernul provizoriu.)

să fie pusă în umbră (lozincă insurecției) sau fie măcar să se renunțe la ea în mod vremelnic

- 4) „Iskra“ devine din ce în ce mai confuză: pe de o parte, ea sprijină întru totul lozincă autoadministrării revoluționare și nu lansează o lozincă *directă și precisă* („cele trei puncte“). „Iskra“ nr. 108 și mai cu seamă Wiener „Arbeiter Zeitung“

* Vezi volumul de față, pag. 193—205, 206—208. — Nota red.

** Vezi volumul de față, pag. 162—170. — Nota red.

pe de altă parte, începe să dea înapoi, să se încurce; boicotul e o chestiune de importanță secundară (nr. 12). Organizarea autoadministrării revoluționare înseamnă tocmai pregătirea *insurecției* (!). „Acțiuni de luptă energice” (!).

- 5) Polemica cu „*Iskra*” este necesară, dar [nu] pentru a-l „prinde” pe adversar (miserabil*), *ci pentru a lămurii chestiunea*. Care e situația politică??

(1) „consfătuirea” — absolutismul. Înăbușirea răscoalei.

(2) „conciliatorii” = „*trădători*”.

(3) proletariatul revoluționar și țărănimea, care e capabilă să-l sprijine.

Șovăiala pe care o manifestă o parte din intelectualitatea burgheză.

În ce constă ideea boicotului formulată de ei?? Comp. Rezoluția apărută în „*Proletarii*” nr. 14.

- 6) Lămuririle prețioase date de S.S. în „Osvobojdenie” nr. 75. „Miezul” problemei.

Conciliatorii și revoluționarii din rîndurile democrației burgheze.

Înțelegere între țar și popor sau suveranitatea... ** poporului??

„Neintervenție”? — cu „cele trei puncte”? cu asumarea, în scris, a unei „obligații revoluționare”?

- 7) Bazele tacticii noastre: înfierarea conciliatorilor, sprijinirea ideii boicotului, atragerea democrației revoluționare.

Confuzia pe care o face *Cerevanin* („este exclusă posibilitatea de a face din Duma de stat un instrument al revoluției democratice” — e o absurditate).

Johann Jacobi

a-i înfiera înseamnă tocmai a-i pune în mișcare.

* — miserabil. — *Nota trad.*

** Un cuvînt din manuscris n-a fost descifrat. — *Nota red.*

Nu — a-i face „să-și asume o obligație revoluționară“! Socialiști de turnesol.

Ce este mai ușor: să-ți asumi „o obligație revoluționară“ sau să faci agitație în favoarea „celor trei puncte“ din revendicările democrat-revoluționare? *să sprijini în mod efectiv înarmarea etc.?*

„Să exercităm presiune“ asupra alegătorilor pentru a alege oameni „hotărâți“.

8) Ineficacitatea lozincii „autoadministrare revoluționară“.

(α) Autoadministrare revoluționară — și suveranitatea poporului. Conducerea și forma de organizare. Autoadministrare revoluționară — și armată revoluționară.

(β) 14.VII.1789 și „revoluția municipală“. Montpellier. „Emigranții“ din 1789 și cei din 1905. {10 000}

(γ) „Smolensk“ în ziua de 2 august 1905. Struverse pronunță *pentru*. Pentru noi *asta nu-i suficient*.

(δ) *O s v o b o j d e n i s m* {Comp. cu „*Prole-*
și neoiskrism { *tarii*“ nr. 12. }

9) „S-o ținem una și bună“ cu lozincile noastre. Cele patru principii (dreptul de vot)* — cele șase (libertăți) — *cele trei* sarcini revoluționare imediate. „Scopul ideal al campaniei“.

{ cf. *p a c e a* }

((Un scop clar și claritatea drumului.))

10) Concluzii: cele cinci puncte...

1) O intensă agitație în legătură cu legea cu privire la Duma de stat și cu alegerile pentru această Dumă.—2) Lozincă de agitație — „cele trei“ revendicări: insurecție armată, armată revoluționară,

Cele 5 puncte:

1) O intensă agitație.
2) Lozincă: „cele trei“ revendicări ca adaos la „cele patru“ principii, la „cele șase“ libertăți (a cuvîntului, a conștiinței, a presei, a întruniri-

* Vezi volumul de față, pag. 204. — *Nota red.*

guvern revoluționar provizoriu. — 3) Să atragem de partea noastră, în vederea agitației și a luptei, democrația revoluționară, adică pe cei ce adoptă această lozincă a celor trei revendicări. — 4) Să sprijinim aripa stângă a democrației burgheze și ideea boicotului, lansată de ea, pentru a o atrage de partea democrației revoluționare. — 5) Să înfierăm pe „conciliatorii” burghezi ca pe niște trădători ai revoluției.

lor, a asocierii, a grevelor).

3) Să atragem de partea noastră democrația revoluționară.

4) Să sprijinim și să dezvoltăm ideea boicotului, adică să atragem de partea democrației burgheze revoluționare democrația burgheză de stînga.

5) Să înfierăm pe conciliatorii.

2

OBSERVAȚII PE MARGINEA ARTICOLULUI LUI
MARTOV „PROLETARIATUL RUS ȘI DUMA“¹⁴⁷Noul plan al noii „Iskre“
sau *gironдинii* epocii noastre

O revoluție frazeologică sau un plan al noii „Iskre“. [N.B.: claritate în agitație]

1. Organizațiile muncitorești înființează „comitete populare de agitație“??
2. „Comitetele populare de agitație“ *sînt alese* de către toate elementele populației care nu sînt satisfăcute de reformă.

Quid est?* De către muncitori? „Sînt alese“ pentru a fi trimise la închisoare?

Majoritatea celor ce urmează să fie aleși sînt în mod inevitabil *osvobojdeniști*, nu pentru că noi am fi slabi sau ei ar fi tari, ci datorită forței de care dispune guvernul țarist.

3. Aceste comitete exercită *presiune* asupra alegătorilor.

[*Cum?* Probabil, prin manifeste, demonstrații etc. etc. Asta e bine. Dar vor face oare „comitetele populare de agitație“ această treabă mai bine decît comitetele P.M.S.D.R.?]]

Pentru ce exercită ele această presiune?

- 4) — pentru ca să fie aleși „*democrații mai hotărîți*“.

Așa, va să zică! La Moscova, bunăoară, în locul lui Golițîn, Muromțev, Șcepkin și Gucikov, care vor fi desemnați, să fie aleși Martov și Plehanov?? Miliukov?? Struve??

— sau și mai hotărîți? Gardenin?? El este mai hotărît.

*— Cum așa? — *Nota trad.*

5) „Comitetele“ creează o „reprezentanță ilegală“...

Așadar, comitetele („populare de agitație“) nu constituie prin ele însele „o reprezentanță ilegală“, ci abia urmează s-o „creeze“! În ce fel??

Și de ce o „reprezentanță ilegală“ trebuie să fie mai largă decât organizațiile ilegale *actuale*??

- 6) Mai departe. α) Organizațiile muncitorești dau viață unor comitete populare de agitație.
 β) Comitetele populare de agitație creează o reprezentanță ilegală.
 γ) Reprezentanța ilegală, la un moment dat, se prezintă ca organ provizoriu al *voinței poporului!*...

Ce înseamnă asta? „Guvern provizoriu“??

„ca rezultat al insurecției victorioase“??

nu ca organ al insurecției???

- 7) ...într-un fel sau altul... mișcarea va crea „o organizație de autoadministrare revoluționară“... care va sfârșima „îngrădirile impuse de legalitatea țaristă“.

Cum le va sfârșima? prin agitație??

sau prin insurecție??

Cu arme sau fără arme?

Fără o armată revoluționară?

- 8) „Temelia apropiatului triumf al revoluției“...

Atunci când le „va sfârșima“, va pune temelia apropiatului triumf!... Dar sfârșimarea nu înseamnă ea însăși un triumf? Iar „autoadministrarea revoluționară“ nu este și ea un triumf?? De ce acest triumf, *după* ce va fi organizată autoadministrarea revoluționară, mai este încă un triumf *apropiat*? În ce va consta acest triumf??

Scris între 11 și 23 august

(24 august și 5 septembrie) 1905

Publicat pentru prima oară în 1926,
 în „Culegeri din Lenin“, vol. V

Se tipărește după manuscris

SCHIȚĂ CU PRIVIRE LA DEOSEBIREA DINTRE
TACTICA BOLȘEVICILOR ȘI ACEEA A MENȘEVI-
CILOR FAȚĂ DE DUMA LUI BULÎGHIN

1) O intensă agitație în legătură cu *legea* pentru
crearea Dumei. *

2) Sprijinirea aripii stîngi a democrației burgheze,
care a propus boicotarea Dumei.

3) O intensă agitație, în legătură cu alegerile și în
timpul lor, îndreptată împotriva Dumei.

4) Lozinka centrală de agitație:
insurecție armată
armată revoluționară
guvern provizoriu revoluționar
(6 puncte).

1) *Idem* *

2) Nu

3) O intensă agitație nu atât împotriva Dumei, cît
pentru alegerea unor elemente mai hotărîte.

4) Lozinci de agitație:
adunare constituantă
comitete populare de agitație
reprezentantă ilegală
autoadministrare revoluționară.

*Scriș între 11 și 23 august
(24 august și 5 septembrie) 1905*

*Publicat pentru prima oară în 1905,
în „Culegeri din Lenin”, vol. V*

Se tipărește după manuscris

* Textul cules în paranteze pătrate este șters în manuscris. — *Nota red.*

ÎNSEMNĂRI ÎN LEGĂTURĂ CU ALEGERILE PENTRU DUMA LUI BULÎGHIN

- 1) Să participăm și să alegem numai pe partizanii absolutismului („Moskovskie Vedomosti“).
- 2) Să participăm și să alegem numai pe liberali („Vestnik Evropi“¹⁴⁸, „Rusi“, „Osvobojdenie“ etc. etc.).
- 3) Să participăm și să alegem numai pe partizanii hotărâți ai unei reprezentanțe democratice și libere („Iskra“).
- 4) Să participăm și să alegem numai cu mandate imperatice (avocații de la Kiev).
- 5) Să participăm și să alegem numai pe cei ce-și asumă o obligație revoluționară (Cerevanin în „Iskra“).
- 6) Să procedăm la un boicot activ, lansînd lozinca unei adunări constituante populare (Bundul).
- 7) Să procedăm la un boicot activ, lansînd lozinca insurrecției armate, a armatei revoluționare, a guvernului revoluționar („Proletarii“).

{ *A part**: să alegem noi singuri, aparte, prin }
 { generație spontanee o adunare constituantă populară. }
 („Iskra“ și, în parte, Bundul)¹⁴⁹.

*Scris mai tîrziu de
19 august (1 septembrie) 1905*

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V

Se tipărește după manuscris

* — Aparte. — Nota trad.

PLANURILE BROȘURII „CLASA MUNCITOARE ȘI REVOLUȚIA“

Clasa muncitoare și revoluția

1. Revoluția democratică și revoluția socialistă.
2. Caracterul burghez al revoluției democratice.
(„Revoluția burgheză și revoluția socialistă“.)
3. Sarcinile social-democrației ca partid de clasă de sine stătător al proletariatului.
4. Rolul țărănimii în revoluția democratică.
5. Insurecția armată și armata revoluționară.
6. Guvernul revoluționar. Sarcinile lui.
7. Dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii.

-
1. α) Scopurile clasei muncitoare. β) *Social-democrația*. Programul nostru. γ) Programul *maximum* și δ) *minimum*. {Caracterizarea lui (compară cu cele 6 puncte*)}. ε) Revoluția democratică și revoluția socialistă.
 2. *Revoluția burgheză și revoluția socialistă*. De ce este burgheză revoluția democratică? α) Producția de mărfuri și cea capitalistă. β) Esența economică. γ) Partidul constituțional-democrat, programul lui și esența lui de clasă. *Partid de clasă*. Congresele zemstvelor. Asociațiile intelectualilor. Presa legală. δ) Sfaturi burgheze date proletariatului: luptă profesională etc.

* Vezi volumul de față, pag. 166. — *Nota red.*

3. Concluzii din cele expuse pînă aici. **Partid de clasă de sine stătător.** Organizarea — sindicală și de partid — a agitației și cea militară. **Marxismul:** „o doctrină“.
4. Interesele speciale ale țărănimii. Rămășițele iobăgiei. De ce este deosebit de important rolul țărănimii în revoluția democratică? „Împărțirea pămînturilor“ („cernii peredel“), însemnătatea ei. Țăranii — aliați firești ai muncitorilor.
Caracterul mic-burghez al țărănimii.
5. Insurecția. Forța morală și materială.
Înarmarea poporului. Organizare *militară* (probleme militare etc.). Armată revoluționară. (Exemplu: Nijni Novgorod și Ekaterinoslav) ((bombe, arme)).
6. Guvernul revoluționar, *organ* al insurecției. Importanța guvernului revoluționar și a *puterii* revoluționare. Intrarea într-un guvern revoluționar. Programul guvernului revoluționar: 6 *puncte*. *Să se întindă vîlvătaia în întreaga Europă.*
7. Ce este dictatura? Dictatura *clasei* și dictatura unei persoane. Dictatura democratică. Clasele.

Scris în august 1905

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V

Se tipărește după manuscris

PLANUL UNUI REFERAT ÎN LEGĂTURĂ
CU DUMA LUI BULÎGHIN¹⁵⁰

Plan de referat

1. Duma lui Bulighin (Duma de stat) și unificarea. Cîteva observații, ca o completare la explicațiile date în diverse *publicații*.
2. Nr. 109¹⁵¹.
 - (α) Înțepături și (β) divergențe reale.
- ad (α) — ① *Campația zemstvelor*. Comp. Parvus și grupul din Mariupol, în nr. 109: „s-a soldat cu un eșec“.
- (α) — ② O tactică de sine stătătoare sau alăturarea la democrația burgheză.
- (α) — ③ Așteptarea pasivă a insurecției și muncitorii din Odesa.

(β) *Divergențele
reale*

comp. programul

comitetele |||
țărănești. |||

- β — (1) Sîntem împotriva autoadministrării revoluționare? („dispreț“?) — nu, sîntem pentru o asemenea autoadministrare, dar nu în asta stă esența problemei. Sîntem împotriva unei *părți* din revendicările osvobojeniste?
- (2) Este sau nu este același lucru.

comp. 1871

Autoadministrare și
armată revoluționară.

- (3) Sarcina cea mai importantă: să abatem
poporul de la alegerile pentru Dumă sau
să-l atragem de partea noastră.
- (4) „Găina și oul“.
Autoadministrarea revoluționară —
Armata revoluționară. ||| N.B.
dosul și fața
părțile și întregul.

*Dialectica încurcatei realități și logica bacilului care
descurcă totul.*

Scris nu mai târziu
de 8 (21) septembrie 1905.

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V

Se tipărește după manuscris

PLANUL ARTICOLULUI „PRINCIPALA SARCINĂ A POLITICII SOCIALISTE“

Principala sarcină a politicii socialiste

Un partid politic de sine stătător al proletariatului, cu un program *socialist* clar.

Prima transpunere în practică.

„Democrația constituționalistă“. Sarcinile ei (obiective). Comp. „*Nașa Jizn*“ din 18. IX: să atragă poporul, să facă să-i crească încrederea etc. etc.

Cf. ibid. despre formarea democrației constituționaliste și dezmințirea dată de ziarul „*Birjevie Vedomosti*“¹⁵².

Trebuie să subminăm această încredere sau s-o susținem cu anumite „*condiții*“?

Șovăielile neoiscriștilor (Parvus, Cerevanin, Martov: „alegerea celor hotărâți“).

Luptă categorică împotriva cadeților. „*Conciliatorii*“. Începutul trădării.

Obiecții: 1) „absenteismul“. Slander. On the contrary, the most active agitation*.

2) sprijinirea burgheziei revoluționare. *Ça dépend***. În parlament? da. Atunci când alegem deputați din rândurile conservatorilor și cadeților? da. Dar în momentul de față nu poate fi vorba nici de una, nici de alta, deoarece *nu avem încă parlamentarism*. Lupta care se dă pentru crearea lui. Trădarea

*— O calomnie. Dimpotrivă, cea mai activă agitație. — *Nota trad.*

**— După cum e cazul. — *Nota trad.*

comisă în această luptă. Un sprijin real* pentru cadeți, în momentul de față, îl constituie *lupta revoluționară*, insurecția. În stradă sau în parlament? (Cf. Marx über Ledru Rollin. 1849. ¹⁵³)

Folosirea mijloacelor legale și semilegale? Fără îndoială că da. Un congres muncitoresc? — da. Adunări? Da. Însă a folosi ceva apropiat nu înseamnă a ne contopi, a ne dezlina. Pentru a folosi așa ceva, trebuie să fim de sine stătători, să formăm un tot întreg, strâns unit.

Absurditatea tacticii neoiskriste: „conciliere și sprijinire” plus „farsa alegerilor” ca motiv posibil de insurecție. Pot fi o mie și unu de motive.

Nu. Tactica este acum alta: 1) Să ducem o luptă necruțătoare împotriva conciliatorilor cadeți. 2) Să-i hărțuim pentru că au intrat în Dumă. 3) Să dezvoltăm partidul social-democrat de sine stătător, ducând luptă împotriva cadeților și desfășurând muncă de agitație în legătură cu Duma de stat. 4) Să facem pregătiri în vederea apropiatei insurecții, fiindcă în insurecție, și nu în „parlamentarism”, se află *în momentul de față* cheia situației. 5) Să folosim în aceste pregătiri și în munca de agitație toate mijloacele semilegale și legale. 6) Să ne concentrăm asupra lozincilor: insurecție armată, armată revoluționară, guvern provizoriu revoluționar.

Scris mai târziu de 18 septembrie
(1 octombrie) 1905

Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XVI

Se tipărește după manuscris

* Două posibilități: (1) Duma de stat nu face decât să bombăne. (2) Duma de stat luptă pentru un guvern *al burgheziei*. (Tertium non datur. (O a treia posibilitate nu există. — *Nota trad.*) Ea nu poate să lupte în mod consecvent pentru revoluție.) Și în *primul* și în *al doilea* caz insurecția e aceea care hotărăște. Ad (2) (La punctul (2). — *Nota trad.*) — un prilej favorabil, și nimic mai mult. E pericolos ca Petrunkevici & Co. să ajungă la putere.

PLANUL ARTICOLULUI
„SOCIALISMUL ȘI ȚĂRĂNIMEA“*

S o c i a l i s m u l ș i ț ă r ă n i m e a

Tema: actuala mișcare țărănească nu este socialistă, ci democratică. Dar, dusă pînă la capăt, ea asigură în cea mai mare măsură **victoria** revoluției democratice și, **prin urmare**, folosirea ei, în gradul cel mai înalt, de **proletariat** (de cel din Rusia și de cel din Europa) în vederea luptei pentru socialism. Concluzie:

1) lozinca trebuie să fie astăzi **revoluționar-democratică**;
2) partidul trebuie să aibă un caracter de clasă *strict proletar*, în vederea luptei pentru *s o c i a l i s m*.

1. Caracterul confuz al gândirii socialist-revoluționare, ca reflex al unei slabe dezvoltări a contradicțiilor de clasă în epoca revoluției democratice.

2. Socialiștii-revoluționari și P.P.S. — „de la narodnicism la marxism“. Noul proiect de program al P.P.S. este tipic în această privință.

3. Principalele lui greșeli teoretice:

- (1) nu a adus dovezi în privința concentrării;
- (2) nu este un partid de clasă al proletariatului.

Confundă sarcinile democratice cu cele socialiste în ce privește țărănimea.

4. Cele două părți ale proiectului: I minimum?? și II maximum???

5. Partea I. Pași spre marxism: dreptul de a dispune în mod liber de pămînt (+ prestații în natură).

* Vezi volumul de față, pag. 280—288. — *Nota red.*

6. „Naționalizarea“ = o frază nerevoluționară sau ceva nebulos și imprecis. Nu există o luptă de clasă pe baza ei actuală, democrat-revoluționară.
7. Reformismul burghez, asigurările etc. Chestiuni care nu ne privesc.
8. Programul-maximum (partea a II-a). O incununare.

<i>Nu este</i>	{	Nu este revoluționar în cadrul miș-
<i>socialism</i>	}	cării contemporane, care nu este socia-
		listă (ci democratică), nu este socialist
		în ce privește scopul final.
9. Contra: *programul nostru agrar*. Singurul just din punct de vedere teoretic. 1) Iobăgie; 2) luptă de clasă; 3) comitete democrat-revoluționare; 4) socialism. O lozincă practică clară și consecventă. Ea va fi confirmată de mersul revoluției.

*Scris mai devreme de 27 septembrie
(10 octombrie) 1905*

*Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V*

Se tipărește după manuscris

PLANURILE ARTICOLELOR „ZILE SÎNGE-
ROASE LA MOSCOVA“
ȘI „GREVĂ POLITICĂ ȘI LUPTĂ DE STRADĂ
LA MOSCOVA“*

1

Evenimentele de la Moscova

vineri — sîmbătă — duminică — luni — marți 6—7—8—
9—10. X. 1905 st. n. (27. IX.).

Greva zețarilor + brutarilor + începutul grevei generale.

+ *Studențimea*.

{ Rezoluția studenților din Moscova.
Platitudinile debitate de „Frankfurter Zei-
tung“¹⁵⁴.
Închiderea universității.

Tratatativele liberalilor și lupta revoluționară.

[Diplomația și războiul.]

Duma de stat și poporul.

Demonstrații de stradă. Lupta împotriva cazacilor.

[Morți în rindurile cazacilor și ale polițiștilor.]

Artileria în suburbii (faubourgs).

„Inima Rusiei“ — 1) huliganii din cartierul „Ohotnii
Read“ din Moscova molestează pe
studenți (1887);

2) „Strada“ în ajutorul studenților
(1901);

3) Strada, în cadrul grevei, începe lupta
armată (1905).

Insurecția momentană și cea de lungă durată. Greva și
insurecția. Luptă îndrăjită — de partizani. Semnifi-

* Vezi volumul de față, pag. 312 — 317, 344 — 352. — *Nota red.*

cația ei: forțe insuficiente pentru o luptă armată deschisă, directă, pentru o insurecție în sensul strict al cuvintului. Pregătirea forțelor. *Manevre revoluționare*. Lupta instruieste armata revoluționară *populară*, o educă. Provoacă șovăieli în rindurile armatei țariste. Ne dă timp să ne pregătim. (Bombele de la Tiflis.)

Iată unde e locul detașamentelor revoluționare. Comp. nr. 14 al „*Iskrei*” despre demonstrația armată, despre felul cum trebuie înlăturați șefii etc. etc.

Acum a și început să se contureze *t i p u l* formei de luptă revoluționară predominante [în momentul de față] în Rusia: greve + ciocniri armate răzlețe, extenuarea dușmanului etc.

Întrebare: 1) se va opri oare mișcarea la acest stadiu sau 2) se va ridica mai sus? [Trecerea armatei de partea insurecției? Comp. știrea despre armata din Manciuuria. Mobilizarea ilegală a cazacilor.]

(Ad. 2) Știm cum a crescut mișcarea: 1885—1896—1901—1903—1905¹⁵⁵. Ne incumbă obligația să arătăm care este și astăzi treapta *cea mai înaltă*. Ce poate să fie o treaptă mai înaltă în comparație cu 1905? Quoi pour (what for) 1906? * O grevă de mai mare amploare + o insurecție mai bine încheată și cu o înarmare mai bună. Nil aliud **. Insurecția armată + armata revoluționară + guvern provizoriu revoluționar.

Dar dacă 1) — atunci soluția problemei va consta în *prelungirea* acestei lupte. Si à la longue*** ea va face ca existența țarismului să fie insuportabilă. „O anarhie permanentă“.

Scris între 27 și 29 septembrie
(10 și 12 octombrie) 1905

Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XVI

Se tipărește după manuscris

*— Dar în comparație cu 1906? — *Nota trad.*

**— Nihil aliud — nimic altceva. — *Nota trad.*

***— Cu timpul. — *Nota trad.*

2

*Grevă politică și luptă de stradă
la Moscova*

- „Tipul“ actualului stadiu al luptei în revoluția rusă (1. Mersul „obișnuit“ al evenimentelor la Moscova... Un început economic — grevă — insurecție.
- Începutul. — (2. Mișcarea profesională (începută din inițiativa zubatoviștilor) — transformarea ei rapidă. Atrocități. } Știri despre extinderea ei. }
- Continuarea. — (3. Mișcarea politică și revoluționară. Greva generală.
- Legătura cu universitatea. (4. Închiderea universității și strămutarea luptei în stradă. Discuțiile în legătură cu redeschiderea universității.
- Liberalii și mișcarea revoluționară. (5. D-nii liberali și d-nii Trepovi prinși „într-un clește“. Abwiegler*: cf. în Duma de stat
- Creșterea generală a mișcării. (6. Creșterea comparativă a mișcării în Rusia: Petersburg. 9.I. — Polonia + Caucaz — Moscova.

* — Propovăduitori ai potolirii. — Nota trad.

Quid est?*

7. Ce se petrece la Moscova?
 — repetiție generală sau începutul sfîrșitului?
 — sfîrșitul formelor vechi sau începutul celor noi?

„Un nou suflu adie“

sceptici și...

Parlamentarismul
și revoluția.

8. Nimicnicia pseudoparlamentarismului în lumina incendiului revoluționar. Proletariatul + democrația revoluționară contra** guvernul + liberalii.

Scris la 27—29 septembrie
(10—12 octombrie) 1905

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V

Se tipărește după manuscris

*— Ce-i asta? — Nota trad.
 **— față în față cu. — Nota trau.

NOTĂ¹⁵⁶

Discuție între un osvobojenist
și un social-democrat

Puncte:

1) imposibilitatea de a dezlănțui o insurecție after* Potemkin.	— Imposibilul <i>devine</i> (werden) posibil.
2) supraaprecierea forțelor.	— „tu ești și săracă** , ești și bogată“
3) K. Kautsky despre un guvern revoluționar provizoriu.	— insurecția este legată de un guvern revoluționar provizoriu. Recunoașterea insurecției de către guvern = stare de război.
4) caracterul irațional al ideii boicotului: să nu folosești un instrument.	— Și aici caută și învață de la dușmani, dacă n-ai încredere în prieteni. Guvernul este acela care se teme de boicot.
5) insurecția și muncitorii „în vîrstă“. Trade-unionismul. „Un partid de clasă“.	— „ <i>necombatanți</i> “. Da, trebuie să-i folosim pentru trade-unionism, asta-i adevărat, dar ei vor forma <i>ariergarda</i> .

* — după. — *Nota trad.*

** O „sărăcie“ totală din punctul de vedere al tehnicii militare etc. Dar priviți mișcarea și creșterea ei spontană: 9.I.—Riga, Polonia — o grevă de 1 500 000 de oameni — Odesa—Caucaz—Moscova. IX.1905.

6) o regulă parlamentară: să-i sprijini pe vecini, căci altfel ajuți pe adepții unei publicații ca „Moskovskie Vedomosti“.

— da, în parlament noi vă vom sprijini împotriva unei publicații ca „Moskovskie Vedomosti“, atunci când vom avea de făcut această alegere, dar acum nu asta e principalul. Acum nu se duce luptă în parlament, ci pentru parlament. Voi nu sînteți luptători.

Scris la sfîrșitul lunii
septembrie 1905

Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XVI

Se tipărește după manuscris

DESPRE BROȘURA LUI P. B. AKSELROD „DUMA POPULARĂ ȘI CONGRESUL MUNCITORESC“¹⁵⁷

În legătură cu broșurica lui P. B. Akselrod „Duma populară și congresul muncitoresc“, trebuie făcute următoarele observații:

Ea este prototipul *tuturor* ineptiilor iskriste: și al parlamentului paralel, și al înțelegerii cu cadeții.

În general vorbind, avem de-a face în toate tocmai cu un *joc de-a parlamentarismul*: și în Duma populară, și în înțelegerea cu cadeții, și în modul parlamentar de a trata problema „congresului muncitoresc“ cu exemple luate „din Lassalle“ (care a activat *în condiții când exista o constituție*, la mai bine de zece ani după ce ea fusese cucerită de revoluție).

O mulțime de ciudățenii: „prima și principala bază“ (pag. 13) „pentru serioase tratative și acorduri între partidul nostru și organizațiile liberale“ ... *a c ț i u n i l e*. Care anume?

Tov. P. B. Akselrod este cu trei ani în întârziere! Este acesta un acord încheiat cu un *partid politic*? Aici este vorba de niște servicii, în primul rînd, de ordin tehnic, care puteau fi satisfăcătoare cu trei ani în urmă.

- (1) mijloace materiale...
- (2) sedii...
- (3) *arme* [„procurarea“ lor]
- (4) influența asupra instituțiilor publice
- (5) folosirea, pentru o acțiune politică deschisă, a legăturilor cu lumea birocratilor și a militarilor.

„Pedagogie școlară“: dacă nu vom reuși să convocăm o *Dumă populară* și un *congres muncitoresc*

(pag. 12), „munca de agitație și de organizare nu se va pierde în zadar“.

Comp. cu insurecția — poate, în acest caz, munca de organizare „să se piardă în zadar“? Nu poate. Dar munca de agitație? Nu poate, fiindcă insurecția înainteză, este o realitate. Iar *Duma populară* nu este decît o comedie, o fantomă, o vorbă goală.

Schimonoseli demagogice menite să atragă pe muncitori.

Pag. 7: „A unei adunări populare constituante, adică a unei adevărate «Dume populare»“.

{nu e de loc „adică“ și nici „adevărate“}

(pag. 7) „Îndatoririle“ Dumei populare

I° 1) „să prezinte Dumei de stat cererea de a convoca adunarea constituantă

2) ~,~ și să se declare (?— și?) incompetentă, lipsită de dreptul de a funcționa“

! lha-ha! dar „dreptul“ de a convoca adunarea constituantă?

II° 3) „să servească drept centru și exponent al voinței tuturor păturilor democratice (pag. 7) ale populației și drept organizator al acțiunilor defensive și ofensive întreprinse de aceste pături împotriva guvernului și a aliaților săi“.

Comp. aceste bazaconii cu un guvern revoluționar provizoriu ca organ al insurecției.

Potopul de cuvinte fără nici un sens și realitatea revoluționară.

Greutatea de a înfăptui insurecția = greutatea de a face o ascensiune pe Montblanc.

Greutatea de a convoca o „Dumă populară“ în condițiile absolutismului = „greutate“ de a zbura pe Montblanc.

Trebuie relevată confirmarea părerii exprimate de Comitetul nostru Central, într-un manifest al său, că

planul „Iskrei“ nu este altceva decît o născocire a celor din străinătate. Akselrod încearcă să-l convingă pe corespondentul său, care (a) (pag. 6) se îndoiește că lozinka Dumei populare și aceea a congresului muncitoresc vor atrage masele largi și care (b) (pag. 14) a expus motivele care pledează pentru o politică de „boicot activ“ (pag. 15) (și pag. 14 in fine*).

Politica de boicot activ este considerată de Akselrod drept „reacționară și utopică“

— reacțiune? — conferința social-democraților + „Osvobojdenie“ au rezolvat această problemă. O coaliție cu sutele negre? — iată de ce se tem „Moskovskie Vedomosti“ și „Novoe Vreamea“

— utopie? Două „utopii“: *insurecția armată* și *jocul de-a parlamentarismul*.

Care dintre ele se realizează ne-o arată greva generală și lupta de stradă care se desfășoară în întreaga Rusie.

Ideea unei „înțelegeri“, a unei „concilieri“ (pag. 7) „cu organizațiile centrale ale democrației liberale“ este complet haotică.

O incapacitate totală de a desprinde democrația revoluționară și de a arăta care sînt lozincile concrete care trebuie să stea la baza unei înțelegeri politice cu ea. La P. B. Akselrod nu găsim decît lozinci osvobojdeniste.

Cu privire la „congresul muncitoresc“.

Congresul al III-lea: trebuie folosit orice prilej de acțiune deschisă pentru a crea puncte de sprijin ale partidului¹⁵⁸.

(Clar și precis.)

La P. B. Akselrod nu se înțelege nimic.

Un congres muncitoresc general sans phrase** (pag. 3) — sau „o frază“?

Quid est?

* — la sfîrșit. — Nota trad.

** — pur și simplu. — Nota trad.

Cel mai bine ar fi să se țină *două congrese*:

1) „*un congres general*“ (pag. 4).

2) „*un congres - d.*“ („la care să participe acei membri ai congresului general care împărtășesc programul nostru, precum și reprezentanții organizațiilor noastre de partid, și care să aibă drept scop reorganizarea întregului partid“). Pag. 4). ?

Absurditatea comparației cu cazul lui Lassalle: 1) atunci exista deja o *constituție* 2) Atunci cei în cauză i s-au adresat *în mod deschis* lui Lassalle, care, la rândul său, li s-a adresat *în mod deschis*. 3) Atunci a luat ființă Allgemeiner Deutscher Arbeiter-Verein* și s-a creat astfel un pretext pentru a abuza de „inițiativa muncitorească“ *împotriva* partidului muncitoresc social-democrat.

Scris mai târziu de 8 (21)
octombrie 1905

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V

Se tipărește după manuscris

*— Uniunea generală a muncitorilor germani. — Nota trad.

PLANUL ARTICOLULUI
„INVĂȚĂMINTELE EVENIMENTELOR DE LA
MOSCOVA“*

*Învățămintele evenimentelor
de la Moscova*

Cînd apa presează asupra stăvilărilor, o breșă ivită în afara ecluzelor (stăvililor) înseamnă începutul dezastrelui,

o breșă în stăvilări: forantul se năpustește.

1. Facts. Trêve. Armistițiu? Nu. O oprire.

Sandepu înainte de Mukden.

2. Autorizarea parțială a întrunirilor — o serioasă înăsprire a crizei — trădarea comisă de liberali — revoluție în stradă.

α ((O serioasă înăsprire a crizei politice, provocată de autorizarea parțială a întrunirilor (în universități).

β ((Profesorii liberali și studenții radicali.

β ((Democrația monarhistă liberală și cea republicană revoluționară.

γ ((„Vossische Zeitung“. „Să nu fie împiedicați liberalii“. Abwiegler**.

δ ((Cum a fost strîns cu ușa guvernul de către muncitori + democrații revoluționari?

Printr-o insurecție (offene Revolte etc. cf. „Petersburger Zeitung“¹⁵⁹, citat în „Frankfurter Zeitung“ din 12.X. Abendblatt***).

* Vezi volumul de față, pag. 375 — 384. — *Nota red.*

** — Propovăduitori ai potolirii. — *Nota trad.*

*** — revoltă fătîșă etc. comp. „Peterburgskala Gazeta“, citat în „Frankfurter Zeitung“ din 12.X. Ediția de seară. — *Nota trad.*

ε ⎧ Muncitorii + democrații revoluționari. Guvernul + burghezii monarhiști liberali. Guvernul bate în retragere: se redeschide universitatea. Cei din Petersburg „tremură de frică“.

ζ ⎧ Idem — cu legea întrunirilor, cu congresul muncitoresc etc. : teama de a nu lărgi breșa. Operație militară de apropiere în vederea unui viitor atac. Cf. Witte („Vossische Zeitung“ din 11.X.): așteaptă deznodământul luptei.

η ⎧ Același lucru și în Duma de stat: motive de conflicte și încordare a relațiilor. În *lupta extraparlamentară*, poporul e acela care *hotărăște*. Duma se va grăbi, ca și Trubețkoi, să ceară libertatea întrunirilor, *care a fost deja cucerită*.

Inter arma silent leges*.

θ ⎧ Trebuie subliniat îndeosebi un început de pregătire militară: 1) apărarea cu revolverele împotriva unor forțe militare reduse și retragerea în fața unor forțe militare puternice; 2) baricada ascunsă din cartierul Rojdestvenka în spatele mulțimii, désarçonnés plusieurs cazaques**].

„Tems“ din 15.X., duminică. La Petersburg, coroane cu inscripții. Între altele: „Au champion de la liberté, tombé sur le champ de bataille“***.

Ultimele știri:

N.B. ⎧ Telegrama din 12.X. (în ziarele cu data de 13.X.) anunță că

- 1) Universitatea din Moscova a fost redeschisă.
- 2) Greva politică de la Moscova capătă amploare.
- 3) În cadrul unei mari întruniri, studenții din Petersburg, profitând de libertatea academică, au hotărât să țină între zidurile universității mari întruniri politice. Guvernul se află în încurcătură, temându-se să interzică aceste întruniri ilegale.

*— În timpul războiului legile tac. — Nota trad.

**— cîțiva cazaci dați jos din sa. — Nota trad.

***— „Luptătorului pentru libertate, căzut pe cîmpul de luptă“. — Nota trad.

- { 4) Numeroase organizații ale muncitorilor din Petersburg, Moscova, Harkov și Kiev pun la cale convocarea unui congres muncitoresc la Moscova.

În legătură cu politica socialistă de sine stătătoare. „Vossische Zeitung“: „Să nu-i stînjenească pe liberali“ (studenții și social-democrații). Contra: au strîns guvernul cu ușa. Cum? Prin *insurecția* de la Moscova. O nouă „înaintare“ [idem congresul].

Atîta timp cît beneficiați de o fărîmă de libertate burgheză, fiți cît mai modești (mai puțin pretențioși) în lupta pentru libertatea proletară.

Nu profitați de autonomia universității pentru a face din ea o autonomie a revoluției și pentru a face propagandă în favoarea revoluției, pentru a-i da o amploare cît mai mare, ci pentru a abate pe studenți *de la* revoluție și a-i îndrepta spre „știința“ burgheză.

«Revoluția are un caracter burghez, ergo* în activitatea voastră trebuie să aveți permanent în vedere că burghezia ar putea să se îndepărteze».

Pină la Duma de stat — nu se preconizau nici un fel de înțelegeri cu cadeții.

După Duma de stat — Parvus + Cerevanin + Martov.

Pină la Duma de stat — fie un guvern revoluționar, fie „hotărîrea“ unei instituții reprezentative.

După Duma de stat — fie „o organizație democratică a poporului“ (cadeții? + s.-d.?), fie Duma de stat.

Se dovedește încă o dată falsitatea celor spuse de „Osvobojdenie“: și după Duma de stat se desfășoară aceeași agitație.

Scris mai devreme de 11 (24)
octombrie 1905

Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XVI

Se tipărește după manuscris

*— prin urmare. — Nota trad.

LISTA LUCRĂRILOR LUI
V. I. LENIN
CARE N-AU FOST GĂSITE

—
ADNOTĂRI

—
INDICI

—
DATE DIN
VIAȚA ȘI ACTIVITATEA LUI
V. I. LENIN

Faint header text, possibly containing a title or reference number.

FIRST BUREAU OF THE
FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION
U. S. DEPARTMENT OF JUSTICE

MEMORANDUM
TO THE DIRECTOR

DATE FOR
FIELD OF ACTIVITIES
V. J. JENNY

Main body of the document containing the primary text, which is extremely faint and illegible.

LISTA LUCRĂRILOR LUI V. I. LENIN CARE N-AU FOST GĂSITE PÎNĂ ÎN PREZENT

(iulie—octombrie 1905)

SCRISORI CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA ȘI M. I. ULIANOVA LA PETERSBURG

Despre cele două scrisori ce i-au fost trimise de V. I. Lenin și N. K. Krupskaja la 24 și 25 iulie (6 și 7 august) 1905, A. I. Ulianova-Elizarova vorbește într-o scrisoare adresată lui V. I. Lenin (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.Ū.S.). Despre una dintre aceste scrisori ale lui Lenin, ea spune următoarele: „Clarviziunea care l-a caracterizat întotdeauna pe Vladimir Ilici s-a manifestat și spre sfârșitul verii lui 1905, cînd mi-a scris, mi se pare, ca răspuns la tînguielele mele în legătură cu greutățile și întîrzierile cu care primeam tipăriturile ilegale din străinătate: «Curînd o să organizăm apariția unui ziar la Petersburg, care o să aibă redacția pe Nevski prospekt». Am rîs atunci de această veste ca de ceva cu totul de necrezut, dar iată că după vreo trei luni firma redacției «Novaia Jizn» era înălțată în văzul tuturor pe Nevski prospekt» (A. I. Ulianova-Elizarova. V. I. Ulianov (N. Lenin). Scurtă istorie a vieții și activității lui. 1934, pag. 49).

Despre scrisoarea lui V. I. Lenin către M. I. Ulianova, scrisă înainte de 12 (25) octombrie 1905, se știe dintr-o scrisoare a ei adresată redacției ziarului „Proletarii“. V. I. Lenin a rugat-o, se pare, pe M. I. Ulianova să discute cu editura „Molot“ în legătură cu reeditarea broșurii lui „Către sărăcimea satelor“ (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.Ū.S.).

SCRISOARE CĂTRE COMITETELE LOCALE DIN RUSIA ALE P.M.S.D.R. ÎN LEGĂTURĂ CU TREBURILE PARTIDULUI

Informații despre această scrisoare a lui V. I. Lenin, care a fost trimisă între 30 iulie și 3 august (12 și 16 august) 1905 la Tomsk, Riga, Samara, Kazan și Moscova, se găsesc în registrul, ținut de N. K. Krupskaja, în care era trecută corespondența primită și expediată de către redacția ziarului „Proletarii“ în august 1905 (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.Ū.S.).

SCRISOARE CĂTRE V. V. VOROVSKI

V. I. Lenin i-a scris lui V. V. Vorovski (între 2 și 10 (15 și 23) august 1905) în legătură cu activitatea publicistică a acestuia. După cum se vede din scrisoarea de răspuns a lui Vorovski din 10 (23) august 1905, V. I. Lenin i-a făcut cunoscută intenția lui de a răspunde lui G. V. Plehanov în legătură cu articolul publicat de el în nr. 2 din „Dnevnik Soșial-Demokrata“ (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISOARE ADRESATĂ COMITETULUI DIN PETERSBURG
AL P.M.S.D.R. CĂTRE R. S. ZEMLEACIKA

Despre această scrisoare a lui V. I. Lenin, trimisă lui R. S. Zemleacika între 10 și 12 (23 și 25) august 1905, se știe dintr-un registru, ținut de N. K. Krupskaia, în care era trecută corespondența primită și expediată de către redacția ziarului „Proletarii“ în august 1905 (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

REFERATE ȚINUTE DE V. I. LENIN LA GENEVA

S-au păstrat informații despre o serie de referate, ținute de V. I. Lenin, și materiale (planuri, conspecte, însemnări pe marginea discuțiilor etc.) care n-au fost încă găsite. Despre unul dintre aceste referate, care a fost ținut la Geneva înainte de 15 (28) august 1905, vorbește L. P. Mandelștam într-o scrisoare adresată lui V. I. Lenin. Despre referatul ținut de Lenin la Geneva la 21 septembrie (4 octombrie), în legătură cu congresul de la Iena al social-democrației germane, se știe dintr-o scrisoare a lui V. P. Noghin către Motovilova. În registrul de venituri și cheltuieli al grupului de sprijin de la Geneva al P.M.S.D.R. sînt trecute și sumele încasate cu prilejul altor referate ținute de V. I. Lenin la Geneva, în zilele de 31 august (12 septembrie), 5 (18) și 16 (29) septembrie, 2 (15) și 12 (25) octombrie 1905 (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISOARE TRIMISĂ LUI M. M. LITVINOV LA RIGA

În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. s-a păstrat o scrisoare a lui M. M. Litvinov, în care el răspunde la întrebarea lui V. I. Lenin în legătură cu atacul armat efectuat asupra închisorii din Riga, în noaptea spre 7 (20) septembrie 1905, cu scopul de a elibera pe deținuții politici.

LISTA PUBLICAȚIILOR ȘI DOCUMENTELOR
LA A CĂROR REDACTARE
A LUAT PARTE V. I. LENIN

ZIARUL „PROLETARIU”

- Nr. 8 din 17 (4) iulie 1905.
Nr. 9 din 26 (13) iulie 1905.
Nr. 10 din 2 august (20 iulie) 1905.
Nr. 11 din 9 august (27 iulie) 1905.
Nr. 12 din 16 (3) august 1905.
Nr. 13 din 22 (9) august 1905.
Nr. 14 din 29 (16) august 1905.
Nr. 15 din 5 septembrie (23 august) 1905.
Nr. 16 din 14 (1) septembrie 1905.
Nr. 17 din 14 (1) septembrie 1905 *.
Nr. 18 din 26 (13) septembrie 1905.
Nr. 19 din 3 octombrie (20 septembrie) 1905.
Nr. 20 din 10 octombrie (27 septembrie) 1905.
Nr. 21 din 17 (4) octombrie 1905.
Nr. 22 din 24 (11) octombrie 1905.

K. MARX. „RĂZBOIUL CIVIL DIN FRANȚA
(1870—1871)“

Cu o prefață de F. Engels. Traducere din limba germană,
sub îngrijirea redacțională a lui N. Lenin.
Ediția a doua. Editura „Burevestnik“. Odesa, 1905

Prima ediție a acestei cărți a apărut în 1905, în editura „Burevestnik“. Într-o scrisoare cu data de 1 (14) iulie 1905, reprezentantul acestei edituri îl ruga pe V. I. Lenin să redacteze el traducerea în limba rusă a cărții lui K. Marx „Războiul civil din Franța“, a cărei primă ediție era pe atunci complet epuizată. El arăta că e necesar să se traducă din nou pasajele care fuseseră suprimate de cenzură în prima ediție a lucrării, pentru ca să încerce să le publice în ediția

* Nr. 16 și 17 poartă aceeași dată. Probabil că la datarea numărului 17 al ziarului s-a strecurat o greșeală.

a doua. La 13 (26) iulie, el i-a comunicat lui Lenin că a primit de la dînsul o parte din traducerea redactată.

În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. s-a păstrat nota redacțională a lui V. I. Lenin în legătură cu pregătirea unei noi ediții a lucrării lui K. Marx. În această notă, el scrie că, întrucît în noua ediție au fost incluse adresele din 23 iulie și 9 septembrie 1870 ale Consiliului General al Internaționalei, trebuie tradusă din nou și acea parte din prefața lui F. Engels în care se face o apreciere asupra acestor adrese și care a fost omisă în prima ediție. A doua ediție a cărții a apărut într-o formă mult mai completă în comparație cu prima.

„MUNCITORII DESPRE SCIZIUNEA DIN PARTID“

Geneva, editat de C.C. al P.M.S.D.R., 1905

În iulie 1905, V. I. Lenin a scris varianta inițială și pe cea definitivă a prefeței la broșură și a întocmit textul copertei și titlul ei (vezi volumul de față, pag. 155—161, 395—396).

F. ENGELS. „BAKUNIȘTII LA LUCRU (NOTE DESPRE INSURECȚIA DIN SPANIA DIN VARA ANULUI 1873)“

Geneva, editat de C.C. al P.M.S.D.R., 1905

În cartea sa „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică“, Lenin a scris că un grup de colaboratori ai ziarului „Proletarii“ pregătesc spre publicare broșura lui F. Engels „Bakuniștii la lucru (Note despre insurecția din Spania din vara anului 1873)“ (vezi volumul de față, pag. 110). Broșura, editată de C.C. al P.M.S.D.R., a apărut în 1905 la Geneva. Ea a fost reeditată în 1906 la Petersburg. Textul ambelor broșuri este același. În broșura din 1906 s-a specificat că ea a apărut sub îngrijirea redacțională a lui V. I. Lenin.

„CONGRESUL AL III-LEA ORDINAR AL PARTIDULUI MUNCITORESC SOCIAL-DEMOCRAT DIN RUSIA. TEXTUL INTEGRAL AL PROCESELOR-VERBALE“

Geneva, editat de C.C. al P.M.S.D.R., 1905

Participarea lui V. I. Lenin la redactarea proceselor-verbale ale Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. este dovedită de observația scrisă de el, în numele comisiei pentru editarea proceselor-verbale, pe lista delegaților la congres (vezi „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.

Procese-verbale". Moscova, 1959, pag. 470) și îndreptarea redacțională adusă cuvîntării rostite de V. V. Vorovski în ședința a 14-a și care a fost introdusă în textul publicat al proceselor-verbale.

P. NIKOLAEV. „REVOLUȚIA DIN RUSIA“

Geneva, editat de C.C. al P.M.S.D.R., 1905

În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se păstrează manuscrisul broșurii lui P. Nikolaev cu îndreptările redacționale făcute de V. I. Lenin; o parte din aceste îndreptări au fost publicate în „Culegeri din Lenin“ vol. XXVI, pag. 345. În volumul de față se tipărește o notă făcută de V. I. Lenin la această broșură (vezi pag. 172).

NIȘCII. „ZILELE DE LA ODESA ȘI «POTEMKIN»“

Geneva, editat de C.C. al P.M.S.D.R., 1905

Manuscrisul lui O. I. Vinogradova (Nișcii) a fost trimis fără titlu la redacția ziarului „Proletarii“ și publicat în broșură sub titlul „Zilele de la Odesa și «Potemkin»“. În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se păstrează manuscrisul cu îndreptările redacționale făcute de V. I. Lenin și introduse în textul publicat al broșurii (vezi și „Culegeri din Lenin“, vol. XXVI, pag. 433).

[A. V. LUNACEARSKI]. „ȘCHIȚE DIN ISTORIA LUPTEI
REVOLUȚIONARE A PROLETARIATULUI EVREIESC“

Geneva; editat de C.C. al P.M.S.D.R., 1905

„Șchițele“ lui A. V. Lunacearski au fost publicate mai întâi în „Vpered“ nr. 2, 9, 12 și 17 și în „Proletarii“ nr. 7 și 10 (aceste ziare au apărut sub îngrijirea redacțională a lui V. I. Lenin); pe o pagină din manuscrisul „Șchițelor“ se observă corecturi operate, la redactare, de către Lenin. Totodată, Lunacearski a scris și o postfață la această broșură. Spre sfîrșitul lunii iulie 1905, el îi scria lui V. I. Lenin: „Vă trimit postfața și «Șchițele» corectate“ (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

ADNOTĂRI

- 1 Broșura lui V. I. Lenin „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică” a fost scrisă în iunie-iulie 1905, după terminarea lucrărilor Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. și ale conferinței menșevice de la Geneva, care au avut loc concomitent. Căutînd să dea o formulare titlului broșurii sale, Lenin a notat: „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică (Idei și însemnări în legătură cu hotărîrile Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. și ale conferinței social-democraților care s-au rupt de partid)” („Culegeri din Lenin”, vol. V, 1929, pag. 315).

Demascînd caracterul oportunist al hotărîrilor conferinței menșevice, Lenin scria în articolul său „Al treilea pas înapoi”, publicat în ziarul „Proletarii” nr. 6 din 3 iulie (20 iunie) 1905, că acestea vor fi analizate amănunțit „într-o broșură specială, care se află deja sub tipar și care va apărea foarte curînd” (Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 325). După cîteva săptămîni, la 9 august (27 iulie) 1905, ziarul „Proletarii” nr. 11 a publicat un anunț în care se arăta că „A apărut o nouă broșură a lui N. Lenin: «Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică»”. Broșura a apărut la Geneva, unde locuia și lucra în acel timp V. I. Lenin, editată fiind de C.C. al P.M.S.D.R. Tot în 1905 ea a fost reeditată în Rusia de către Comitetul Central al P.M.S.D.R. și, separat, de Comitetul din Moscova al P.M.S.D.R., într-un tiraj de 10 000 de exemplare.

Apariția broșurii lui V. I. Lenin „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică” a constituit un eveniment de seamă în viața partidului. Ea a fost răspîndită ilegal la Petersburg, Moscova, Perm, Kazan, Tiflis, Baku și în alte orașe din Rusia. Cînd a primit această broșură, S. I. Gusev, care activa pe atunci ca secretar al Comitetului din Odesa al P.M.S.D.R., i-a scris lui V. I. Lenin: „Broșura dv., după părerea mea, chiar dacă nu va face epocă, în orice caz va juca un rol covîrșitor. Ceea ce mă impresionează îndeosebi este spiritul re-

voluționar de care este ea pătrunsă de la un capăt la altul, claritatea și accesibilitatea ei uimitoare" („Proletarskaia Revoluția" nr. 12, 1925, pag. 41). Broșura „Două tactici" era studiată în cercurile social-democrate și muncitorești ilegale. Atunci când opera arestări și făcea percheziții, ohrana țaristă descoperea și confisca această broșură în locurile cele mai diferite din Rusia. Astfel, în decembrie 1905, ea a fost găsită cu prilejul unei percheziții efectuate la o locuință din orașul Suvalki. În ianuarie 1906 a fost confiscată la clubul muncitoresc din Taganrog, unde se adunau cei ce studiau această lucrare. În februarie 1907, comitetul pentru presă din Petersburg a dispus să fie confiscată broșura, considerând că ea îndeamnă la acțiuni subversive împotriva guvernului țarist. Dând, în cursul lunii martie, o confirmare a acestei confiscări, curtea de apel din Petersburg a adoptat, în decembrie același an, o decizie în care se spunea: „...Broșura «N. Lenin. Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică» trebuie distrusă". Cu toate acestea, guvernul țarist n-a reușit să distrugă această scriere atât de importantă a lui V. I. Lenin.

Lenin a inclus lucrarea „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică" în primul volum al culegerii sale de articole „În 12 ani", care a apărut pe la mijlocul lunii noiembrie 1907, la Petersburg. El a completat-o cu noi note de subsol. În prefața sa la această culegere, el a scris următoarele despre însemnătatea broșurii: „În ea sînt expuse, într-o formă sistematică, divergențele tactice *fundamentale* cu menșevicii; rezoluțiile «Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.» (al bolșevicilor), care a avut loc în primăvară la Londra, și acelea ale conferinței menșevice de la Geneva au concretizat pe deplin aceste divergențe și le-au transformat într-un dezacord *fundamental* în aprecierea întregii noastre revoluții burgheze din punctul de vedere al sarcinilor proletariatului" (Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 99). Culegerea „În 12 ani" a fost confiscată curînd după apariția ei, dar o parte considerabilă din tiraj a putut fi salvată și cartea a continuat să fie editată ilegal.

Broșura „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică" a căpătat o largă răspîndire după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. Potrivit datelor existente la 1 iulie 1960, în anii Puterii sovietice ea a fost editată de 146 de ori, în 49 de limbi ale popoarelor din U.R.S.S. și într-un tiraj total de 5 734 000 de exemplare. În afară de aceasta, ea a fost tipărită în străinătate în limbile bulgară, cehă, chineză, coreeană, engleză, finlandeză, franceză, germană, hindusă, indoneziană, japoneză, malaeză, mongolă, polonă, portugheză, romînă, sîrbă, slovacă, spaniolă, ungară, vietnameză etc.

Manuscrisul lucrării nu s-a păstrat în întregime. În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C. C. al P.C.U.S. se păstrează un exemplar din care lipsesc primele capitole. În materialele pregătitoare ale acestui volum se

publică planul unei postfețe pentru broșură (vezi volumul de față, pag. 391—392). — 1.

- 2 *Răscoala de pe crucișătorul „Potemkin”* a început la 14 (27) iunie 1905. Vasul răsculaților a venit la Odesa, unde avea loc pe atunci o grevă generală. Dar condițiile favorabile care s-au creat pentru o acțiune comună a muncitorilor din Odesa și a marinariilor nu au fost folosite. Organizația bolșevică din Odesa era slăbită din cauza numeroaselor arestări și în rândurile ei nu exista unitate. Menșevicii erau împotriva răscoalei armate și îi rețineau pe muncitori și pe marinari de la luptă activă. Guvernul țarist a trimis întreaga flotă din Marea Neagră ca să înăbușe răscoala de pe crucișătorul „Potemkin”, însă marinarii au refuzat să tragă asupra vasului răscolat și comandanții au fost nevoiți să ducă escadra înapoi. După unsprezece zile de peregrinare pe mare, crucișătorul „Potemkin”, fiind lipsit de alimente și de combustibil, a fost nevoit să se îndrepte spre țărmurile României și să se predea autorităților românești. Majoritatea marinariilor au rămas în străinătate. Cei care s-au întors în Rusia au fost arestați și deferiți justiției.

Răscoala de pe crucișătorul „Potemkin” s-a soldat printr-un eșec, dar trecerea de partea revoluției a echipajului de pe unul dintre cele mai mari vase de război a însemnat un important pas înainte în dezvoltarea luptei împotriva absolutismului. Apreciind însemnătatea acestei răscoale, Lenin a arătat că ea a fost „o încercare de a crea un nucleu al armatei revoluționare” (Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 335). — 3.

- 3 „*Proletarii*” — săptămînal bolșevic ilegal; Organ Central al P.M.S.D.R., înființat pe baza unei hotărîri a Congresului al III-lea al partidului. Printr-o hotărîre a plenarei din 27 aprilie (10 mai) 1905 a Comitetului Central al partidului, V. I. Lenin a fost numit redactor responsabil al Organului Central. Ziarul a apărut la Geneva, de la 14 (27) mai pînă la 12 (25) noiembrie 1905. Au apărut 26 de numere. „Proletarii” a urmat linia vechii „Iskre”, a „Iskrei” leniniste, și a păstrat o perfectă continuitate cu ziarul bolșevic „Vpered”.

Lenin a scris pentru acest ziar circa 90 de articole și note. Articolele lui Lenin defineau fizionomia politică a ziarului, conținutul său ideologic, orientarea sa bolșevică. O activitate deosebit de intensă a desfășurat Lenin în calitate de conducător și redactor al ziarului. Modificările sale redacționale imprimau materialele publicate o înaltă principialitate, partinitate și claritate în tratarea celor mai importante chestiuni teoretice și în elucidarea problemelor mișcării revoluționare.

La activitatea redacției au participat în permanență A. V. Lunacearski, M. S. Olinski și V. V. Vorovski. Un rol important în munca redacției au avut N. K. Krupskaja, V. M. Velicikina și V. A. Karpinski. Ziarul a avut legături strînse cu

mișcarea muncitorească din Rusia ; în coloanele lui se publicau articole și note scrise de muncitori care participau nemijlocit la mișcarea revoluționară. Culegerea corespondențelor și trimiterea lor la Geneva erau organizate de V. D. Bonci-Bruevici, S. I. Gușev și A. I. Ulianova-Elizarova. Corespondența redacției cu organizațiile locale de partid și cu cititorii era purtată de N. K. Krupskaia și L. A. Fotieva.

„Proletarii“ reacționa imediat la toate evenimentele importante din mișcarea muncitorească rusă și internațională, ducea o luptă necruțătoare împotriva menșevicilor și a celorlalte elemente revizioniste, oportuniste.

Ziarul a desfășurat o vastă activitate pentru propagarea hotărârilor Congresului al III-lea al partidului și a avut un rol important în făurirea unității organizatorice și ideologice a bolșevicilor. „Proletarii“ era în rîndurile social-democrației din Rusia singurul organ care apăra în mod consecvent marxismul revoluționar și care dezbătea toate problemele fundamentale ale revoluției ce se desfășura în Rusia. Oglindind și analizînd sub toate aspectele evenimentele din 1905, „Proletarii“ ridică masele largi de oameni ai muncii la luptă pentru victoria revoluției.

„Proletarii“ exercita o mare influență asupra organizațiilor social-democrate locale. Unele articole ale lui Lenin, apărute în ziarul „Proletarii“, erau reproduse de ziarele bolșevice locale și difuzate în foi volante.

Curînd după plecarea lui Lenin în Rusia, la începutul lunii noiembrie 1905, ziarul „Proletarii“ și-a încetat apariția. Ultimele două numere (25 și 26) au apărut sub îngrijirea lui V. V. Vorovski, dar și pentru ele Lenin a scris cîteva articole, care au fost publicate după plecarea sa din Geneva. — 3.

- 4 *Socialiștii-revoluționari* (eserii) — partid mic-burghez din Rusia ; a luat ființă pe la sfîrșitul anului 1901 și începutul anului 1902, prin contopirea mai multor cercuri și grupuri narodnice („Uniunea socialiștilor-revoluționari“, „Partidul socialiștilor-revoluționari“ etc.). A avut ca organe de presă oficiale ziarul „Revoliutionnaia Rossiia“ (1900—1905) și revista „Vestnik Russkoi Revoliuții“ (1901—1905). Eserii nu vedeau deosebiri de clasă dintre proletar și micul proprietar, estompau diferențierea de clasă și contradicțiile din sînul țărănimii, negau rolul conducător al proletariatului în revoluție. Concepțiile lor reprezentau un amestec eclectic de idei narodniciste și revizioniste. Eserii, spunea Lenin, încercau să cîrpească „găurile narodnicismului cu peticele «criticii» oportuniste — astăzi la modă — a marxismului“ (volumul de față, pag. 283). Tactica terorii individuale, pe care eserii o propagau ca principală metodă de luptă împotriva absolutismului, aducea serioase prejudicii mișcării revoluționare și frîna organizarea maselor în vederea luptei revoluționare.

Programul agrar al eserilor prevedea desființarea proprietății private asupra pămîntului și trecerea lui la dispoziția obștilor, înfăptuirea folosinței „egalitare“ a pămîntului și aplicarea „prin-

„cipiului muncii“, precum și dezvoltarea cooperăției. În acest program, pe care eserii îl numeau program de „socializare a pământului“, nu era în realitate nimic socialist. Analizând programul eserilor, V. I. Lenin a arătat că menținerea producției de mărfuri și a gospodăriei individuale pe pământul comun nu înlătură dominația capitalului, nu izbăvește pe țărani muncitori de exploatare și de primejdia ruinei; în condițiile capitalismului, nici cooperăția nu poate fi un mijloc de salvare pentru țărani cu gospodărie mică, pentru că ea, cooperăția, servește la îmbogățirea burgheziei sătești. În același timp, Lenin releva că, fără a fi socialistă, revendicarea introducerii folosinței egalitare a pământului avea un caracter democrat-revoluționar, istoricește progresist, deoarece era îndreptată împotriva reacționarei proprietăți funciare moșierești.

Partidul bolșevic a demască încercările eserilor de a se deghiza în socialiști, a dus împotriva lor o luptă perseverentă pentru influență asupra țărănimii, a arătat cât de dăunătoare este pentru mișcarea muncitorească tactica terorii individuale, folosită de ei. Totodată, bolșevicii consimțeau să încheie, în anumite condiții, acorduri vremelnice cu eserii în lupta împotriva țarismului.

Eterogenitatea compoziției de clasă a țărănimii determina, în ultimă analiză, nestatornicia politică și ideologică și fărâmițarea organizatorică a partidului eserilor, oscilările lui permanente între burghezia liberală și proletariat. Încă în timpul primei revoluții ruse, s-a desprins din partidul eserilor aripa sa dreaptă, care a format „Partidul socialist-populist al muncii“ (enesii), partid legal, care prin concepțiile sale se apropia de cadeți, și aripa stângă, care a format uniunea semianarhistă a „maximaliștilor“. În perioada reacțiunii stolîpiniste, partidul eserilor a trecut printr-un proces de totală descompunere ideologică și organizatorică. În anii primului război mondial, majoritatea eserilor s-au situat pe pozițiile social-șovinismului.

După victoria revoluției burghezo-democratice din februarie 1917, eserii împreună cu menșevicii și cadeții au constituit principalul sprijin al Guvernului provizoriu burghezo-moșieresc contrarevoluționar, iar liderii partidului lor (Kerenski, Avksentiev, Cernov) au făcut parte din acest guvern. Partidul eserilor a refuzat să sprijine revendicarea țărănimii cu privire la lichidarea proprietății funciare moșierești, s-a pronunțat pentru menținerea proprietății moșierești asupra pământului; miniștrii eseri din Guvernul provizoriu trimiteau detașamente de represiune împotriva țăranilor care ocupau pământurile moșierești.

La sfârșitul lunii noiembrie 1917, aripa stângă a eserilor a format partidul de sine stătător al eserilor de stînga. Căutînd să-și mențină influența lor în rîndul maselor țărănești, eserii de stînga au recunoscut de formă Puterea sovietică și au încheiat un acord cu bolșevicii, dar curînd după aceea au pășit pe calea luptei împotriva Puterii sovietice.

În anii intervenției militare străine și ai războiului civil, eserii au desfășurat o activitate subversivă contrarevoluționară, au dat un sprijin activ intervenționiștilor și generalilor albgardiști, au participat la comploturi contrarevoluționare și au organizat acte teroriste împotriva militanților Statului sovietic și ai partidului comunist. După terminarea războiului civil, eserii și-au continuat activitatea lor dușmănoasă împotriva Statului sovietic, atât în interiorul țării cât și în tabăra emigranților albgardiști. — 4.

5 „*Osvobojdenie*” — revistă bilunară, care a apărut în străinătate de la 18 iunie (1 iulie) 1902 pînă la 5 (18) octombrie 1905, sub îngrijirea lui P. B. Struve. Această revistă a fost organul burgheziei liberale ruse și a promovat cu consecvență ideile unui liberalism monarhist moderat. În 1903, în jurul acestei reviste s-a grupat (iar în ianuarie 1904 s-a constituit) „Uniunea eliberării”, care a dăinuit pînă în octombrie 1905. Împreună cu zemții constituționaliști „osvobojdeniștii” au constituit nucleul partidului constituțional-democrat (al cadeților), înființat în octombrie 1905, care a fost principalul partid al burgheziei liberale monarhiste din Rusia. — 5.

6 *Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.* a avut loc la Londra între 12 și 27 aprilie (25 aprilie și 10 mai) 1905. El a fost pregătit de bolșevici, iar lucrările lui s-au desfășurat sub conducerea lui Lenin. Menșevicii au refuzat să participe la congres și au ținut la Geneva o conferință aparte.

La congres au participat 38 de delegați: 24 cu vot deliberativ și 14 cu vot consultativ. Cu vot deliberativ au participat la congres delegații a 21 de comitete ale P.M.S.D.R. (comitetele din Petersburg, Moscova, Tver, Riga, Comitetul din nord, comitetele din Tula, Nijni Novgorod, Ural, Samara, Saratov, Uniunea din Caucaz (comitetele din Baku, Batum, Tiflis, Imereto-Mingrelia), comitetele din Voronej, Nikolaev, Polessie, comitetul din nord-vest, comitetul din Kursk și cel din Orel). Lenin a participat la congres în calitate de delegat al Comitetului din Odesa. Printre delegați erau V. V. Vorovski, R. S. Zemleacika, N. K. Krupskaja, A. A. Bogdanov, A. V. Lunacearski, M. M. Litvinov, M. G. Ţhakaia și alții. Președinte al congresului a fost ales Lenin.

Congresul a examinat problemele fundamentale ale revoluției ce se desfășura în Rusia și a stabilit sarcinile proletariatului și ale partidului său. La congres au fost dezbătute următoarele probleme: raportul Comitetului de organizare; insurecția armată; atitudinea față de politica guvernului în ajunul revoluției; despre guvernul revoluționar provizoriu; atitudinea față de mișcarea țărănească; statutul partidului; atitudinea față de partea care s-a rupt de P.M.S.D.R.; atitudinea față de organizațiile social-democrate naționale; atitudinea față de liberali; acordurile practice cu socialiștii-revoluționari; propaganda și agitația; raportul de activitate al C.C. și rapoartele delegaților comitetelor locale etc.

Lenin a scris proiecte de rezoluții în toate problemele fundamentale dezbătute la congres. El a prezentat rapoartele asupra participării social-democrației la guvernul revoluționar provizoriu și asupra rezoluției cu privire la sprijinirea mișcării țărănești, a rostit cuvântări cu privire la insurecția armată, la atitudinea față de tactica guvernului în ajunul revoluției, la relațiile dintre muncitori și intelectuali în cadrul organizațiilor social-democrate, la statutul partidului, la raportul de activitate al C.C. și la o serie de alte probleme. Congresul a stabilit planul strategic al partidului în revoluția burghezo-democratică, plan care prevedea că proletariatul trebuie să fie conducătorul revoluției; în alianță cu țărănimia, izolând burghezia, el trebuie să lupte pentru victoria revoluției: pentru răsturnarea absolutismului și instaurarea republicii democratice, pentru lichidarea tuturor rămășițelor iobăgiei. Pornind de la acest plan strategic, congresul a stabilit linia tactică a partidului. El a declarat că sarcina principală, urgentă a partidului este organizarea insurecției armate. Congresul a arătat că victoria insurecției populare armate trebuie să ducă la crearea unui guvern revoluționar provizoriu, care are menirea să reprime împotrivirea contrarevoluției, să înfăptuiască programul-minimum al P.M.S.D.R., să pregătească condițiile pentru trecerea la revoluția socialistă.

Congresul a modificat statutul partidului; el a adoptat formularea dată de Lenin primului paragraf al statutului, referitor la calitatea de membru de partid; a desființat sistemul celor două centre în partid (C.C. și O.C.) și a creat un centru conducător unic, Comitetul Central; el a stabilit cu precizie drepturile C.C. și relațiile acestuia cu comitetele locale.

Congresul a condamnat acțiunile menșevicilor, oportunismul lor în problemele organizatorice și tactice. Dat fiind că „Iskra” fusese acaparată de menșevici și promova o linie oportunistă, Congresul al III-lea a însărcinat Comitetul Central să înființeze un nou Organ Central, ziarul „Proletarii”. La plenara C.C. din 27 aprilie (10 mai) 1905, redactor al ziarului „Proletarii” a fost numit V. I. Lenin.

Congresul al III-lea a avut o mare însemnătate istorică. El a fost primul congres bolșevic. El a înarmat partidul și clasa muncitoare cu un program de luptă pentru victoria revoluției democratice. În ceea ce privește lucrările și importanța Congresului al III-lea al partidului, vezi articolul lui Lenin „Congresul al III-lea” (Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 212—219). Hotărârile congresului au fost fundamentate de Lenin în cartea „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică” (vezi volumul de față, pag. 1—127). — 5.

- 7 Este vorba de „Iskra” menșevică. Congresul al II-lea al partidului hotărâse ca redacția Organului Central al partidului să fie formată din V. I. Lenin, G. V. Plehanov și L. Martov. Dar, în pofida hotărârii congresului, menșevicul Martov a refuzat să facă parte din redacție fără vechii redactori menșevici

(P. B. Akselrod, A. N. Potresov și V. I. Zasulici), care nu fuseseră aleși de Congresul al II-lea; ca urmare, nr. 46—51 ale „Iskrei” au apărut sub îngrijirea lui Lenin și Plehanov. Ulterior, Plehanov a trecut pe pozițiile menșevismului și a cerut ca în redacția O.C. să fie cooptați vechii redactori menșevici respinși de congres. Neputând consimți la o asemenea cooptare, la 19 octombrie (1 noiembrie) 1903 V. I. Lenin s-a retras din redacția „Iskrei”; el a fost cooptat în Comitetul Central și, în cadrul acestuia, a continuat să ducă lupta împotriva oportuniștilor menșevici. Numărul 52 al „Iskrei” a fost redactat exclusiv de Plehanov. La 13 (26) noiembrie 1903, procedând în mod arbitrar și încălcând voința Congresului al II-lea al partidului, Plehanov a cooptat în redacția acestui ziar pe foștii lui redactori menșevici: Akselrod, Potresov și Zasulici. Începând cu nr. 52, „Iskra” a încetat să mai fie organul de luptă al marxismului revoluționar. Menșevicii au transformat-o într-un organ de luptă împotriva marxismului, împotriva partidului, într-o tribună pentru propagarea oportunismului. „Iskra” nouă, menșevică, submina bazele partinității: cerința respectării obligatorii a hotărârilor partidului era taxată drept „birocratism” și „formalism”, subordonarea minorității față de majoritate era considerată ca o înăbușire „pur mecanică” a voinței și libertății membrului de partid, disciplina de partid era calificată drept „regim de iobăgie”. Menșevicii trăgeau partidul înapoi, spre fărâmițare și dezlinare organizatorică, spre domnia spiritului de cerc și a metodelor primitive de muncă. — 6.

- 8 Conferința de la Geneva a menșevicilor a avut loc în aprilie 1905, concomitent cu Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Datorită numărului restrâns de participanți (s-au prezentat delegați numai din partea a 9 comitete), menșevicii au declarat întrunirea lor conferință a unor activiști de partid.

Hotărârile conferinței au demonstrat că menșevicii nu-și puneau ca sarcină să ducă revoluția mai departe. Ei negau hegemonia proletariatului în revoluție și politica de alianță a proletariatului cu țărănimia. Ei considerau că rolul conducător în revoluția burghezo-democratică trebuie să-l aibă burghezia liberală, în mâinile căreia urmează să treacă puterea după victoria revoluției. Menșevicii contestau necesitatea formării unui guvern revoluționar provizoriu și a intrării reprezentanților social-democrației în acest guvern. În hotărârile adoptate de ea în problema insurecției armate, conferința n-a trasat sarcinile practice care stăteau în fața proletariatului în legătură cu insurecția, considerând că partidul proletariatului nu trebuie să se ocupe cu pregătirea insurecției, deoarece așa ceva ar putea să sperie burghezia. Conferința s-a pronunțat împotriva participării social-democrației la alcătuirea guvernului revoluționar provizoriu. Ea nu a pus problema organizării de comitate țărănești revoluționare pentru luarea în stăpânire a pământurilor moșierești; rezolvarea problemei agrare era lăsată în seama viitoareii adunări

constituante. Conferința a anulat statutul partidului, adoptat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Hotărârile ei în problemele organizatorice, care și-au găsit expresia în „statutul de organizare”, tirau partidul înapoi de la Congresul al II-lea, îl îndreptau spre fărâmițarea și spiritul de cerc în problemele organizatorice. Hotărârile conferinței de la Geneva au demonstrat că menșevicii dezarmau clasa muncitoare din punct de vedere ideologic și organizatoric, educînd-o în spiritul reformismului și al adaptării la tactica burgheziei liberale, că ei erau promotorii influenței burgheze în rîndurile clasei muncitoare. Tactica lor, după cum a arătat Lenin, era o tactică „de trădare a revoluției, de transformare a proletariatului într-o jalnică anexă a claselor burgheze” (vezi volumul de față, pag. 81). În articolul „Al treilea pas înapoi” (vezi Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 315—325), în lucrarea „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică”, în „Prefață la broșura «Muncitorii despre sciziunea din partid»”, publicate în volumul de față, precum și în alte lucrări ale sale, V. I. Lenin a dezvăluit caracterul oportunist al hotărârilor adoptate de conferința de la Geneva; supunîndu-le unei critici nimicitoare. — 6.

- 9 *Comisia Bulîghin* — o consfătuire specială, creată în baza unui ucuz emis de țar la 18 februarie (3 martie) 1905 și prezidată de ministrul de interne A. G. Bulîghin. În componența ei au intrat mari moșieri, reprezentanți ai nobilimii reacționare. Consfătuirea trebuia să elaboreze legea cu privire la convocarea Dumei de stat; totodată, în ucuz, ca și în manifestul țarului care a fost dat publicității o dată cu el, se prevedea menținerea neștirbită a legilor existente și consolidarea prin toate mijloacele a absolutismului țarist.

După o serie de consfătuiri care s-au ținut la Peterhof sub președinția țarului, la 6 (19) august au fost date publicității manifestul țarului, legea cu privire la instituirea Dumei de stat și regulamentul alegerilor pentru Dumă. În alegerile pentru această Dumă aveau drept de vot numai moșierii, capitaliștii și un mic număr de țărani gospodari. Din cele 412 locuri de deputați stabilite prin lege, țăranilor nu li se acordau decît 51. Duma de stat nu avea dreptul să adopte nici o lege, ci putea numai să discute unele probleme ca organ consultativ pe lîngă țar. Caracterizînd Duma lui Bulîghin, Lenin scria că ea este „cea mai nerușinată batjocură de «reprezentanță populară»” (vezi volumul de față, pag. 179).

Bolșevicii chemau pe muncitori și pe țărani la boicotarea activă a Dumei lui Bulîghin, concentrînd toată campania agitatorică în jurul lozincilor: insurecție armată, armată revoluționară și guvern revoluționar provizoriu. Menșevicii au considerat că este posibilă participarea la alegerile pentru Dumă și s-au pronunțat pentru colaborare cu burghezia liberală.

Bolșevicii au folosit campania de boicotare a Dumei lui Bulîghin în vederea mobilizării tuturor forțelor revoluționare, desfășurării grevelor politice de masă și pregătirii insurecției armate. Alegerile pentru Duma lui Bulîghin n-au avut loc, și guvernul n-a reușit să convoace această Dumă. Ea a fost măturată de avântul crescând al revoluției și de greva politică din octombrie. În legătură cu Duma lui Bulîghin, vezi articolele lui V. I. Lenin : „Tocmeala în jurul constituției“, „Boicotarea Dumei lui Bulîghin și insurecția“, „Unitatea dintre țar și popor și dintre popor și țar“, „În coada burgheziei monarhiste sau în fruntea proletariatului revoluționar și a țărănimii revoluționare?“ etc. (Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 67—71 ; volumul de față, pag. 162—170, 176—185, 193—205). — 8.

- 10 *Partidul constituțional-democrat* (cadeții) — principalul partid al burgheziei monarhiste liberale din Rusia. Partidul cadeților a fost creat în octombrie 1905 ; în acest partid au intrat reprezentanți ai burgheziei, militanți ai zemstvelor din rîndurile moșierilor și intelectuali burghezi. Fruntașii cei mai de seamă ai cadeților au fost : P. N. Miliukov, S. A. Muromțev, V. A. Maklakov, A. I. Șingarev, P. B. Struve, F. I. Rodicev etc. Pentru a înșela masele populare, cadeții și-au luat falsa denumire de „Partid al libertății poporului“ ; în realitate însă revendicările lor se limitau la o monarhie constituțională. Cadeții considerau că principalul lor țel este lupta împotriva mișcării revoluționare și căutau să împartă puterea cu țarul și cu moșierii iobăgiști. În anii primului război mondial, ei au sprijinit în mod activ politica externă de cotopire dusă de guvernul țarist. În perioada revoluției burghezo-democratice din februarie, ei au căutat să salveze monarhia. Avînd un rol conducător în cadrul guvernului provizoriu, cadeții au dus o politică antipopulară, contrarevoluționară, pe placul imperialiștilor anglo-franco-americani. După victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, ei au acționat ca dușmani neîmpăcați ai Puterii sovietice, au participat la toate acțiunile contrarevoluționare armate și la campaniile intervenționistilor. Ca emigranți, după înfrîngerea intervenționistilor și a albgardiștilor, ei nu și-au încetat activitatea lor contrarevoluționară antisovietică. — 8.
- 11 *Millerandism* — curent oportunist ; își trage această denumire de la socialistul reformist francez A.-E. Millerand, care în 1899 a intrat în guvernul burghez reacționar al Franței, ocupînd postul de ministru al comerțului. Intrarea lui Millerand într-un guvern burghez a constituit o expresie vie a politicii de colaborare de clasă cu burghezia, dusă de liderii oportuniști ai social-democrației. Ea a însemnat renunțarea lor la lupta revoluționară și trădarea intereselor claselor celor ce muncesc. Caracterizînd millerandismul drept revizionism și renegare, Lenin a arătat că social-reformiștii, ori de cîte ori au intrat într-un guvern burghez, s-au

dovedit a fi niște figuranți, un paravan pentru capitaliști, un instrument de înșelare a maselor de către acest guvern. — 17.

- 12 „*Noua gazetă renană*” („*Neue Rheinische Zeitung*”) a apărut zilnic, sub conducerea lui K. Marx, la Colonia, de la 1 iunie 1848 pînă la 19 mai 1849. Din redacție au făcut parte: F. Engels, W. Wolff, G. Weerth, F. Wolf, E. Dronke, F. Freiligrath și H. Bürgers.

Organ combativ al aripii proletare a democrației, „*Noua gazetă renană*” a avut rolul de educator al maselor populare, pe care le ridica la luptă împotriva contrarevoluției. Articolele de fond, care precizau poziția ziarului în problemele fundamentale ale revoluției din Germania și din Europa, erau scrise, de regulă, de Marx și Engels.

Poziția hotărîită și intransigentă a „*Noii gazete renane*”, internaționalismul ei militant, articolele ei politice demascatoare îndreptate împotriva guvernului prusian și a autorităților locale din Colonia au făcut ca această publicație să fie, încă din primele luni ale existenței sale, ținta unor atacuri furibunde din partea presei feudale monarhiste și a celei burgheze liberale, precum și obiectul unei prigoane din partea guvernului, care s-a înțepit mai ales după lovitura de stat contrarevoluționară care a avut loc în Prusia.

În pofida prigoanei și a șicanelor polițienești, acest ziar a apărut cu mult curaj interesele democrației revoluționare, interesele proletariatului. În mai 1849, în condițiile ofensivei generale a contrarevoluției, guvernul prusian, profitînd de faptul că Marx nu obținuse cetățenia prusiană, a dispus ca el să fie expulzat din Prusia. Expulzarea lui Marx și represaliile dezlănțuite împotriva celorlalți redactori ai „*Noii gazete renane*” au dus la încetarea apariției acestui ziar. Ultimul lui număr (nr. 301), tipărit în roșu, a apărut la 19 mai 1849. În articolul de adio către muncitori, redactorii ziarului au declarat că „ultimul lor cuvînt va fi întotdeauna și pretutindeni: eliberarea clasei muncitoare!”. — 20.

- 13 „*Soșial-Demokrat*” — ziar menșevic; a apărut la Tiflis între 7 (20) aprilie și 13 (26) noiembrie 1905, în limba gruzină. Au fost scoase în total 6 numere. Era condus de N. Jordania, lider al menșevicilor gruzini.

Articolul „*Zemski sobor și tactica noastră*”, publicat în nr. 1 din 7 (20) aprilie 1905 al ziarului „*Soșial-Demokrat*”, a fost scris de N. Jordania. Lenin a făcut o analiză critică a acestui articol în capitolul al șaptelea al broșurii sale „*Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică*” (vezi volumul de față, pag. 47—52). — 22.

- 14 Lenin numește *constituție „șipovistă”* proiectul de organizare a statului elaborat de D. N. Șipov, liberal moderat, liderul aripii drepte a zemșilor. Căutînd să limiteze amploarea revoluției și să obțină totodată din partea guvernului țarist unele concesii în

- favoarea zemstvelor, el propunea să se creeze un organ reprezentativ consultativ pe lângă țar. Printr-o asemenea tranzație, liberalii moderați voiau să înșele masele populare, să mențină monarhia și să-și asigure totodată anumite drepturi politice. — 24.
- 15 „*Russkaia Starina*“ — revistă de istorie, fondată de M. I. Semevski; a apărut lunar, la Petersburg, din 1870 până în 1918. În această revistă ocupau un loc de seamă amintirile, însemnările zilnice, memoriile, scrisorile bărbaților de stat ai Rusiei și ale reprezentanților culturii ruse, precum și diferite materiale documentare. — 29.
- 16 Este vorba de lucrarea lui K. Marx „Teze despre Feuerbach“ (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 3, Editura politică, 1958, pag. 5—7). — 29.
- 17 „*Russkie Vedomosti*“ („Analele ruse“) — cotidian; a apărut la Moscova cu începere din anul 1863; exprima concepțiile intelectualității liberale moderate. În ultimele două decenii ale secolului trecut au colaborat la acest ziar o seamă de scriitori din tabăra democratică (V. G. Korolenko, M. E. Saltikov-Șcedrin, G. I. Uspenski și alții); totodată, în paginile lui au apărut și lucrări ale narodnicilor liberali. Începând din 1905, a devenit organul aripii drepte a partidului cadeților. Lenin a arătat că acest ziar îmbina în felul său „cadetismul de dreapta cu o oarecare doză de narodnicism“ (Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 119). În 1918, „*Russkie Vedomosti*“ a fost interzis o dată cu celelalte ziare contrarevoluționare. — 37.
- 18 „*Sin Otecestva*“ — cotidian de orientare liberală, care a apărut la Petersburg din 1856 până în 1900, iar după o întrerupere de câțiva ani, a reînceput să apară din nou, la 18 noiembrie (1 decembrie) 1904. La acest ziar colaborau osvobojențiști și narodnici de diferite nuanțe. Cu începere de la 15 (28) noiembrie 1905, ziarul a devenit un organ al partidului socialiștilor-revoluționari. La 2 (15) decembrie 1905 a fost interzis. — 37.
- 19 „*Nașa Jizn*“ — cotidian de orientare liberală; a apărut la Petersburg, cu unele întreruperi, de la 6 (19) noiembrie 1904 până la 11 (24) iulie 1906. — 37.
- 20 „*Nași Dni*“ — cotidian de orientare liberală; a apărut la Petersburg de la 18 (31) decembrie 1904 până la 5 (18) februarie 1905; editarea lui a fost reluată la 7 (20) decembrie 1905, dar n-au mai apărut decât două numere. — 37.
- 21 Vezi K. Marx și F. Engels. „Manifestul Partidului Comunist“, Editura politică, 1962, ediția a VIII-a, pag. 70. — 37.
- 22 „*Omul în carapace*“ — personaj din povestirea cu același nume a lui A. P. Cehov. În literatură, această expresie este folosită pentru caracterizarea oamenilor anchilozăți, rupți de viață și temători de tot ce e nou. — 38.

- 23 V. I. Lenin se referă la cartea „Aus dem literarischen Nachlass von Karl Marx, Friedrich Engels und Ferdinand Lassalle. Herausgegeben von Franz Mehring“, Band III, Stuttgart, 1902, S. 211 („Din scrierile postume ale lui Karl Marx, Friedrich Engels și Ferdinand Lassalle, apărute sub îngrijirea lui Franz Mehring“, vol. III, Stuttgart, 1902, pag. 211). Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 6, Editura politică, 1959, pag. 117. — 44.
- 24 Este vorba de primirea la 6 (19) iunie 1905, de către Nicolaie al II-lea, a unei delegații a zemților, care fusese aleasă la constătuirea de la Moscova din 24—25 mai (6—7 iunie) 1905 a reprezentanților consiliilor de zemstvă și a dumelor orășenești, la care au participat și mareașali ai nobilimii. Delegația a înmînat țarului o petiție prin care-l ruga să convoace pe reprezentanții poporului în vederea instaurării unei „orînduiri reînnoite a statului“. Petiția nu conținea nici revendicarea votului universal direct, egal și secret și nu cerea nici garanții pentru libertatea alegerilor. O apreciere asupra rolului trădător al burgheziei, care căuta să încheie o tranzacție cu țarul în spatele poporului, a fost făcută de Lenin în articolele sale „Primii pași ai trădării burgheze“ și „Revoluționari cu mănuși albe“ (vezi Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 289—295 și 296—301). — 45.
- 25 Este vorba de rezoluția lui A. N. Potresov (Starover) cu privire la atitudinea față de liberali, adoptată la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Lenin a criticat această rezoluție și în articolul său „Democrația muncitorească și democrația burgheză“ (vezi Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 181—191). — 46.
- 26 Este vorba de lupta de la Țusima, adică de bătălia navală din apropiere de insula Țusima, care a avut loc la 14—15 (27—28) mai 1905, în timpul războiului ruso-japonez, și care s-a soldat cu înfrîngerea flotei ruse. — 48.
- 27 Expresia „cretinism parlamentar“, pe care o întîlnim adeseori la V. I. Lenin, a fost folosită de K. Marx și F. Engels. După cum scrie F. Engels, „cretinismul parlamentar“ este o maladie incurabilă, o boală „ale cărei nefericite victime sînt pătrunse de convingerea solemnă că lumea întreagă, istoria și viitorul ei sînt guvernate și determinate de o majoritate de voturi în adunarea reprezentativă care are cîntea să le numere printre membrii ei“ (K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 8, Editura politică, 1960, pag. 91).
- V. I. Lenin folosea această expresie atunci cînd era vorba de oportuniști, care considerau că sistemul parlamentar este atotputernic, iar activitatea parlamentară este singura și, în orice condiții, principala formă de luptă politică. — 51.
- 28 Este vorba de divergențele ivite în cursul discutării proiectului de program agrar la congresul Partidului social-democrat din

Germania care a avut loc între 6 și 12 octombrie (st. n.) 1895, la Breslau. Proiectul de program agrar conținea greșeli serioase; în el se vădea în special tendința de a transforma partidul proletar într-un partid „al întregului popor”. În afară de oportuniști, acest proiect a fost susținut și de A. Bebel și W. Liebknecht. El a fost aspru criticat la congres de K. Kautsky, C. Zetkin și de o serie de alți social-democrați. Congresul a respins cu majoritate de voturi (158 contra 63) proiectul de program agrar propus de comisie. — 52.

- 29 „*Iskra*” — primul ziar marxist ilegal pe întreaga Rusie; a fost înființat de V. I. Lenin în 1900 și a jucat un rol hotărâtor în crearea partidului revoluționar marxist al clasei muncitoare din Rusia.

Primul număr al „*Iskrei*” leniniste a apărut în decembrie 1900, la Leipzig; numerele următoare au apărut la München; începând din iulie 1902, ziarul a apărut la Londra, iar din primăvara anului 1903 la Geneva. La organizarea editării ziarului (utilizarea unei tipografii clandestine, procurarea de litere rusești etc.) au dat un ajutor prețios social-democrații germani C. Zetkin, A. Braun și alții, revoluționarul polonez I. Marchlewski, care trăia pe atunci la München, și H. Quelch, unul dintre conducătorii Federației social-democrate din Anglia.

Din redacția ziarului „*Iskra*” făceau parte V. I. Lenin, G. V. Plehanov, L. Martov, P. B. Akselrod, A. N. Potresov și V. I. Zaslucici. Secretar de redacție a fost la început I. G. Smidovici-Leman, iar mai târziu, din primăvara anului 1901, N. K. Krupskaja, care purta totodată întreaga corespondență a „*Iskrei*” cu organizațiile social-democrate din Rusia.

În centrul atenției ziarului „*Iskra*” se aflau problemele luptei revoluționare a proletariatului și a tuturor oamenilor muncii din Rusia împotriva absolutismului țarist; se acorda o deosebită atenție celor mai importante evenimente din viața internațională și mai ales evenimentelor din mișcarea muncitorească internațională. Redactorul-șef și conducătorul „*Iskrei*” a fost, de fapt, Lenin. În coloanele ei a publicat el articole în toate problemele fundamentale ale construcției de partid și ale luptei de clasă a proletariatului din Rusia.

„*Iskra*” a devenit un centru în jurul căruia se grupau forțele partidului, un centru de adunare și de educare a cadrelor partidului. Într-o serie de orașe din Rusia (Petersburg, Moscova, Samara etc.) au fost create grupuri și comitete P.M.S.D.R. de orientare iskristă-leninistă, iar în ianuarie 1902, la consfătuirea de la Samara a iskriștilor, a fost creată organizația din Rusia a „*Iskrei*”. Organizațiile iskriste luau ființă și activau sub conducerea directă a discipolilor și tovarășilor de luptă ai lui V. I. Lenin: N. E. Bauman, I. V. Babușkin, S. I. Gusev, M. I. Kalinin, P. A. Krasikov, G. M. Krjijanovski, F. V. Lengnik, P. N. Lepeșinski, I. I. Radcenko ș. a.

Din inițiativa lui Lenin și cu participarea lui directă, redacția „Iskrei” a elaborat un proiect de program al partidului (publicat în „Iskra” nr. 21 din 1 iunie 1902) și a făcut pregătirile necesare în vederea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., care a avut loc între 17 (30) iulie și 10 (23) august 1903. În momentul convocării congresului, majoritatea organizațiilor social-democrate locale din Rusia erau deja de partea „Iskrei”, aprobând tactica, programul și planul organizatoric preconizate de ea și recunoscând-o drept organul lor conducător. Printr-o hotărâre specială, congresul a subliniat rolul excepțional al „Iskrei” în lupta pentru crearea partidului și a declarat-o Organ Central al P.M.S.D.R.

Curînd după Congresul al II-lea al partidului, menșevicii, cu sprijinul lui Plehanov, au acaparat ziarul „Iskra”. Începînd cu nr. 52, „Iskra” a încetat să fie organul de luptă al marxismului revoluționar (vezi adnotarea 7). — 53.

- 30 „*Rabocce Delo*” — revistă a „economistilor”, organ neperiodic al „Uniunii social-democraților ruși din străinătate”. A apărut la Geneva din aprilie 1899 pînă în februarie 1902, sub îngrijirea lui B. N. Kricevski, P. F. Teplov (Siberianul), V. P. Ivanșin, iar mai tîrziu și a lui A. S. Martînov. Au fost scoase în total 12 numere, dintre care trei duble. Redacția acestei reviste era centrul din străinătate al „economistilor” („rabocedelîștilor”). „Rabocce Delo” sprijinea lozincă bernsteinistă a „libertății de critică”, îndreptată împotriva marxismului, și se situa pe poziții oportuniste în problemele tactice și organizatorice ale social-democrației ruse. „Rabocedelîștii” propagau ideea oportunistă că lupta politică a proletariatului trebuie subordonată celei economice, se ploconeau în fața spontaneității mișcării muncitorești, se pronunțau împotriva rolului conducător al partidului și negau posibilitățile revoluționare ale țărănimii. Unul dintre redactorii de la „Rabocce Delo” (V. P. Ivanșin) participa la redactarea revistei „Rabocceia Mîsl”, organ al „economistilor” fățiși, care erau sprijiniți de „Rabocce Delo”. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., „rabocedelîștii” au reprezentat aripa de extremă dreaptă, oportunistă a partidului. — 57.
- 31 Este vorba de broșura lui L. Nadejdin (pseudonimul lui E. O. Zeleniski) „Ajunul revoluției. Cronică neperiodică a problemelor de teorie și tactică”, apărută în 1901. Lenin a supus unei critici aspre broșura lui Nadejdin în lucrarea sa „Ce-i de făcut?” (vezi Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 151, 153, 157—176). — 57.
- 32 „*Frankfurter Zeitung*” — cotidian, organ al marilor financiari germani; a apărut la Frankfurt pe Main din 1856 pînă în 1943. În 1949 reapare sub denumirea de „Frankfurter Allgemeine Zeitung”; este purtătorul de cuvînt al monopolîștilor vest-germani. — 59.

- 33 Este vorba de articolele lui Lenin „Social-democrația și guvernul revoluționar provizoriu” și „Dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii”, publicate în ziarul bolșevic „Vpered” nr. 13 și 14 (vezi Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 1—19 și 20—31). — 65.
- 34 Lenin se referă la programul publicat în 1874 de grupul din Londra al blanquiștilor, foști membri ai Comunei din Paris (vezi articolul lui F. Engels „Literatura din emigrație. II. Programul emigranților blanquiști ai Comunei”), apărut în „Der Volkstaat” nr. 117—118 din 1874.
- Blanquiști* — adepții unui curent din mișcarea socialistă franceză în fruntea căruia se afla Louis-Auguste Blanqui (1805—1881), eminent revoluționar, reprezentant de seamă al comunismului utopic francez.
- Blanquiștii, după cum scria Lenin, așteptau „salvarea omenirii din robia salariată nu prin lupta de clasă a proletariatului, ci prin complotul unei mici minorități de intelectuali” (Opere, vol. 10, E.S.P.L.P. 1956, pag. 383). Substituind activității unui partid revoluționar acțiunile unui grup secret de complotiști, ei nu țineau seama de situația concretă, necesară pentru victoria revoluției, și subapreciau importanța legăturii cu masele. — 67.
- 35 *Programul de la Erfurt al Partidului social-democrat din Germania* a fost adoptat în octombrie 1891, la Congresul de la Erfurt. Acest program a reprezentat un pas înainte în comparație cu programul de la Gotha (1875). La baza lui a fost pusă teoria marxistă a pieirii inevitabile a modului de producție capitalist și a înlocuirii lui cu modul de producție socialist; programul sublinia necesitatea pentru clasa muncitoare de a duce luptă politică, arăta rolul partidului ca conducător al acestei lupte etc. Dar și programul de la Erfurt conținea o serie de concesii serioase făcute oportunistului. F. Engels a făcut o critică amplă proiectului de program de la Erfurt (în lucrarea sa „Cu privire la critica proiectului de program social-democrat din 1891”, apărută în „Die Neue Zeit”, 1891, vol. II, fascicula 1); aceasta era de fapt o critică la adresa oportunistului întregii Internaționale a II-a, pentru ale cărei partide programul de la Erfurt era un fel de model. Dar conducerea social-democrației germane a ascuns masele de partid critica făcută de Engels, iar principalele lui observații n-au fost luate în considerare la elaborarea textului definitiv al programului. Faptul că în program nu se spune nimic despre dictatura proletariatului, — principală lipsă a programului de la Erfurt, a fost considerat de V. I. Lenin ca o concesie lașă făcută oportunistului. — 73.
- 36 Nota la capitolul al zecelea din „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică” a fost scrisă de V. I. Lenin pe niște foi separate, în timp ce lucra la manuscrisul acestei broșuri.

În manuscrisul notei, Lenin a făcut următoarea însemnare : „De introdus în § 10“. În prima ediție a broșurii, această notă nu a fost inclusă, după cum nu a fost inclusă nici în 1907, cu prilejul publicării broșurii în culegerea „În 12 ani“. Nota a fost publicată pentru prima oară în 1926, în „Culegeri din Lenin“, vol. V. În ediția a 4-a a Operelor lui V. I. Lenin, ea a fost inclusă în textul broșurii după capitolul al 10-lea, potrivit însemnării făcute de V. I. Lenin. În volumul de față ea e la fel ca în ediția a 4-a. — 73.

- 37 Vezi K. Marx și F. Engels. *Ausgewählte Briefe*, Dietz Verlag, 1953, pag. 563—565. — 73.
- 38 În nr. 3 al ziarului „Proletarii“ a apărut articolul lui V. I. Lenin „Despre guvernul revoluționar provizoriu“ (articolul al 2-lea) (vezi Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 240—248). În acest articol, el citează lucrarea lui F. Engels „Bakuniștii la lucru. Note despre insurecția din vara anului 1873 din Spania“ (apărută în „Der Volkstaat“ nr. 105—107 din 1873), în care Engels critică rezoluția bakuniștilor, menționată de Lenin. — 80.
- 39 „Credo“ — simbol de credință, program, expunere a concepției despre lume. Sub această denumire a devenit cunoscut documentul publicat în 1899 de grupul „economistilor“. Autorii „Credo“-ului au fost E. D. Kuskova și S. N. Prokopovici, care mai târziu au devenit membri ai partidului cadet, iar după Revoluția Socialistă din Octombrie emigranți albi. În acest document erau expuse concepțiile oportuniste ale „economistilor“, care negau rolul politic de sine stătător al proletariatului și necesitatea unui partid politic al clasei muncitoare. „Economistii“ considerau că de lupta politică trebuie să se ocupe burghezia liberală. Ei limitau sarcinile și amploarea mișcării muncitorești la lupta economică împotriva patronilor și a guvernului, pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă și de trai în cadrul societății burgheze. Răspândirea acestor idei oportuniste constituia o primejdie serioasă și amenința să transforme proletariatul într-o anexă politică a burgheziei.
- V. I. Lenin, care în acea perioadă se afla în deportare în satul Șuşenskoe, districtul Minusinsk, gubernia Ienisei, în august 1899, după ce a primit din Petersburg, prin sora sa A. I. Ulianova-Elizarova, „Credo“-ul, a dat îndată o ripostă hotărâtă „economistilor“. El a scris „Protestul social-democraților din Rusia“ (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 157—170).
- Proiectul „Protestului“ împotriva „Credo“-ului bernsteiniștilor ruși a fost discutat la o adunare ținută în satul Ermakovskoe (locul de deportare al lui A. A. Vaneev, P. N. Lepeșinski, M. A. Silvin ș.a.), la care au participat 17 social-democrați deportați în districtul Minusinsk. „Protestul“ a fost adoptat în unanimitate și semnat de V. I. Lenin, N. K. Krupskaja,

V. V. Starkov, A. M. Starkova, G. M. Krjijanovski, Z. P. Krjijanovskaia-Nevezrova, F. V. Lengnik, E. V. Baramzin, A. A. Vaneev, D. V. Vaneeva, M. A. Silvin, V. K. Kurnatovski, P. N. Lepeșinski, O. B. Lepeșinskaia și de muncitorii petersburghezi O. A. Engberg, A. S. Șapovalov și N. N. Panin: La „Protest“ s-au raliat și I. L. Prominski, M. D. Efimov, Cekalski și Kovalovski, care nu luaseră parte la adunare, precum și colonia de deportați din Turuhansk (I. O. Martov și alții). Împotriva „Credo“-ului „economistilor“ a luat, de asemenea, atitudine și colonia celor 17 social-democrați deportați în orașul Orlov, gubernia Veatka (V. V. Vorovski, N. E. Bauman, A. N. Potresov și alții).

„Protestul“ a jucat un rol de seamă în lupta împotriva „economistilor“. El a avut o importanță imensă în dezvoltarea gândirii marxiste și în construirea partidului marxist în Rusia. — 82.

- 40 „*Raboceaia Misl*“ — ziar, organ al „economistilor“; a apărut din octombrie 1897 până în decembrie 1902. Au apărut 16 numere. Primele două numere au fost tipărite la mimeograf, la Petersburg; numerele 3—11 au apărut în străinătate, la Berlin; numerele 12, 13, 14 și 15 au fost tipărite la Varșovia; ultimul număr — 16 — a apărut în străinătate. Ziarul a avut ca redactori responsabili pe K. M. Tahtarev și alții.

Critica concepțiilor propagate de ziarul „*Raboceaia Misl*“, care erau o variantă rusă a oportunismului internațional, a fost făcută de V. I. Lenin în articolul său „O orientare retrogradă în social-democrația rusă“ și în cartea „Ce-i de făcut?“ (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 235—267, și vol. 6, pag. 1—190), precum și într-o serie de articole publicate în ziarul „*Iskra*“. — 82.

- 41 Este vorba de cele spuse de Marx în lucrarea sa „Contribuții la critica filozofiei hegeliene a dreptului“ (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 1, Editura politică, 1960, ediția a II-a, pag. 424). — 82.

- 42 „*L'Humanité*“ — cotidian fondat în 1904 de J. Jaurès, ca organ al Partidului socialist francez. În 1905 ziarul a salutat revoluția care începuse în Rusia și a exprimat solidaritatea poporului francez „cu națiunea rusă, care-și înfăptuiește al său 1789“. Redacția ziarului a organizat strângerea de fonduri în vederea sprijinirii revoluției ruse. În anii primului război mondial (1914—1918), ziarul s-a aflat în mâinile aripii de extremă dreaptă a Partidului socialist francez și s-a situat pe o poziție șovinistă.

În 1918, în fruntea ziarului, ca director politic, a venit Marcel Cachin, militant de seamă al mișcării muncitorești franceze și internaționale. În anii 1918—1920, ziarul s-a ridicat împotriva politicii imperialiste a guvernului francez, care își trimitea forțele armate să lupte împotriva Țării sovietice. Începând din decembrie 1920, după scindarea Partidului socialist

francez, la Congresul de la Tours, și întemeierea Partidului Comunist Francez, ziarul a devenit Organul Central al acestuia din urmă partid.

La începutul celui de-al doilea război mondial, în august 1939, ziarul a fost interzis de guvernul francez și a trecut în ilegalitate. În perioada când Franța a fost ocupată de trupele hitleriste (1940—1944), ziarul a apărut ilegal și a jucat un mare rol în lupta pentru eliberarea țării de sub jugul cotropitorilor fasciști.

În perioada de după război, ziarul duce o luptă neobosită pentru consolidarea independenței naționale a țării, pentru unitatea de acțiune a clasei muncitoare, pentru întărirea păcii și a prieteniei între popoare, pentru democrație și progres social. — 84.

- 43 Este vorba de intrarea lui Louis-Eugène Varlin, militant de seamă al mișcării muncitorești franceze și al Internaționalei I, în Consiliul Comunei din Paris în anul 1871. — 95.

- 44 Este vorba de *Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.*, care a avut loc între 17 (30) iulie și 10 (23) august 1903. Primele 13 ședințe s-au ținut la Bruxelles. Apoi, din cauza persecuțiilor polițieneste, el s-a mutat la Londra.

Congresul a fost pregătit de „Iskra“, care, sub conducerea lui Lenin, a desfășurat o muncă vastă pentru unirea social-democraților din Rusia pe baza principiilor marxismului revoluționar.

La congres au participat 43 de delegați cu vot deliberativ, reprezentând 26 de organizații (grupul „Eliberarea muncii“, organizația „Iskrei“, Comitetul din străinătate și Comitetul central al Bundului, „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“, „Uniunea social-democraților ruși din străinătate“ și 20 de comitate și uniuni social-democrate din Rusia). Întrucât unii delegați dispuneau de două voturi, numărul voturilor deliberative la congres s-a ridicat la 51. Congresul nu avea o compoziție omogenă. La lucrările lui au participat nu numai adepții ai „Iskrei“, ci și adversarii ai ei, precum și elemente nestatornice, șovăielnice. Principalele probleme ale congresului au fost adoptarea programului și a statutului partidului și alegerea centrelor lui conducătoare. Lenin și adepții săi au desfășurat în cadrul congresului o luptă hotărâtă împotriva oportuniștilor.

Proiectul de program al partidului, elaborat de redacția „Iskrei“, și îndeosebi teza cu privire la rolul conducător al partidului în mișcarea muncitorească, punctul cu privire la necesitatea cuceririi dictaturii proletariatului și partea agrară a programului au constituit ținta unor atacuri înverșunate din partea oportuniștilor. Congresul a dat o ripostă oportuniștilor și a aprobat în unanimitate (cu o abținere) programul partidului, în care erau formulate atât sarcinile imediate ale proletariatului în iminenta revoluție burghezo-democratică (programul-minimum) cât și sarcinile legate de victoria revoluției socialiste și de instaurarea dictaturii proletariatului (programul-maximum). Pentru prima

oară în istoria mișcării muncitorești după moartea lui Marx și Engels, a fost adoptat un program revoluționar în care, la insistențele lui Lenin, lupta pentru dictatura proletariatului a fost proclamată drept sarcină fundamentală a partidului clasei muncitoare.

În cursul dezbaterilor pe marginea statutului partidului s-a dat o luptă aprigă în problema principiilor organizatorice care trebuiau să stea la baza construirii partidului.

Lenin și adepții săi luptau pentru crearea unui partid revoluționar combativ al clasei muncitoare și considerau că este necesar să se adopte un statut care să îngreuiască tuturor elementelor nestatornice și șovăitoare intrarea în partid. De aceea textul primului paragraf al statutului, așa cum l-a formulat Lenin, prevedea că, pentru ca cineva să fie considerat membru de partid, trebuie nu numai să recunoască programul și să sprijine materialmente partidul, ci să și facă parte dintr-una din organizațiile lui. Martov a prezentat la congres o formulare proprie a acestui paragraf, potrivit căreia, pentru ca cineva să fie considerat membru de partid, i se cerea, pe lângă recunoașterea programului și sprijinirea materială a partidului, numai un sprijin personal acordat cu regularitate partidului, sub conducerea uneia dintre organizațiile lui. Formularea lui Martov, care înlesnea intrarea în partid a tuturor elementelor nestatornice, a fost sprijinită la congres nu numai de antiiskriști și de „mlaștină” („centru”), ci și de iskriștii nestatornici, și a fost adoptată de congres cu o neînsemnată majoritate de voturi. În ansamblu însă, congresul a adoptat statutul elaborat de Lenin. Congresul a adoptat și o serie de rezoluții în problemele tactice.

La congres s-a produs o sciziune între partizanii consecvenți ai orientării iskriste (leniniștii) și iskriștii „nestatornici” (partizanii lui Martov). Partizanii orientării leniniste, care au obținut majoritatea de voturi la alegerea instituțiilor centrale ale partidului, au început să fie numiți bolșevici, iar partizanii lui Martov, care au rămas în minoritate, menșevici.

Congresul a avut o mare importanță pentru dezvoltarea mișcării muncitorești din Rusia. El a lichidat metodele primitive și spiritul de cerc în mișcarea social-democrată și a creat în Rusia un partid revoluționar marxist, partidul bolșevic. „Bolșevismul ca un curent de gândire politică și ca partid politic există din 1903”, scria Lenin (Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 8).

Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., creînd partidul proletar de tip nou, care a devenit un model pentru marxiștii revoluționari din toate țările, a constituit un punct de cotitură în mișcarea muncitorească internațională. — 96.

45 Este vorba de „statutul de organizare”, adoptat de conferința de la Geneva din 1905 a menșevicilor. Lenin a criticat acest „statut” și în articolul său „Al treilea pas înapoi” (vezi Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 315—325),

precum și în „Prefața la broșura «Muncitorii despre sciziunea din partid»” (vezi volumul de față, pag. 155—161). — 97.

- 46 Vezi K. Marx. „Luptele de clasă în Franța. 1848—1850” (K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 7, Editura politică, 1960, pag. 88). — 99.
- 47 *Sindicatul hirsch-dunckeriste* — organizații sindicale reformiste din Germania, întemeiate în 1868 de M. Hirsch și F. Duncker, militanți ai partidului burghez progresist. Propovăduind ideea „armoniei” între interesele muncii și cele ale capitalului, organizatorii sindicatelor hirsch-dunckeriste considerau admisibilă primirea în sindicate nu numai a muncitorilor, ci și a capitaliștilor, și negau utilitatea luptei greviste. Ei susțineau că salvarea muncitorilor de jugul capitalist este posibilă în cadrul societății capitaliste cu ajutorul legislației statului burghez și cu sprijinul organizației sindicale; ei considerau că principala sarcină a sindicatelor este aceea de a servi drept mediatoare între muncitori și patroni și de a acumula fonduri bănești. Atitudinea negativă față de greve făcea din sindicatele hirsch-dunckeriste niște organizații de spărgători de grevă; activitatea lor se limita mai ales la casele de ajutor reciproc și la organizațiile cultural-educative. Sindicatul hirsch-dunckeriste, care au ființat pînă în mai 1933, nu au reprezentat niciodată o forță importantă în mișcarea muncitorească din Germania, cu toate eforturile burgheziei și cu tot sprijinul dat de organele guvernamentale. În 1933, militanții oportuniști din sindicatele hirsch-dunckeriste au intrat în „Frontul muncii” fascist. — 107.
- 48 „*Rassvet*” — cotidian liberal legal; a apărut la Petersburg de la 1 (14) martie pînă la 29 noiembrie (12 decembrie) 1905. — 107.
- 49 Articolul lui F. Engels „*Bakuniștii la lucru. Note despre insurrecția din vara anului 1873 din Spania*”, apărut în „*Der Volkstaat*” nr. 105—107 din 1873, a fost tradus în limba rusă sub îngrijirea lui Lenin și a apărut în 1905, la Geneva, într-o broșură editată de C.C. al P.M.S.D.R., iar în 1906 a fost reeditat la Petersburg.
- „*Adresa Organului Central către Liga comuniștilor*”, scrisă de K. Marx și F. Engels în martie 1850, a fost publicată în limba rusă în 1906, ca anexă la broșura lui K. Marx „*Dezvăluiri asupra procesului comuniștilor de la Colonia*”; broșura a fost scoasă de editura „*Molot*” din Petersburg (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 7, Editura politică, 1960, pag. 263—273). — 110.
- 50 „*Zarea*” — revistă politică-științifică marxistă; a apărut legal în anii 1901—1902 la Stuttgart, fiind editată de redacția „*Iskrei*”. În total au apărut patru numere (dintre care unul dublu): nr. 1 — în aprilie 1901 (de fapt la 23 martie st. n.); nr. 2—3 — în decembrie 1901; nr. 4 — în august 1902. Sarcinile revistei au fost stabilite în „*Proiectul de declarație al redacției ziarului «Iskra» și revistei «Zarea»*”, scris de V. I. Lenin în Rusia (vezi Opere

complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 315—325). În 1902, pe vremea divergențelor și conflictelor ivite în cadrul redacției ziarului „Iskra” și revistei „Zarea”, Plehanov a prezentat un proiect în care preconiza separarea revistei de ziar (el urmînd să-și asume redactarea revistei), dar această propunere n-a fost acceptată, și cele două publicații au continuat să aibă o redacție comună.

Revista „Zarea” a adoptat o atitudine critică față de re-vizionismul internațional și față de cel rus și a apărut bazele teoretice ale marxismului. În paginile ei au fost publicate lucrările lui Lenin: „Note ocazionale”, „Prigonitorii zemstvelor și Hanibalii liberalismului”, „D-nii «critici» în problema agrară” (primele patru capitole ale lucrării „Problema agrară și critica lui Marx”), „Cronica internă”, „Programul agrar al social-democrației ruse”, precum și lucrările lui G. V. Plehanov: „Critica criticilor noștri. Partea I. D-l P. Struve în rolul de critic al teoriei dezvoltării sociale a lui Marx”, „Cant împotriva lui Kant, sau testamentul d-lui Bernstein” și altele. — 112.

- 51 Textul care urmează după cuvintele: „Abuzul de cuvinte este un fenomen foarte frecvent în politică...” pînă la paragraful care începe cu cuvintele: „Am arătat...” nu a fost inclus în textul broșurii „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică”, editată în 1905; el nu a fost inclus nici în textul culegerii „În 12 ani”, în care această lucrare a lui V. I. Lenin a fost publicată în 1907. Acest text a fost publicat pentru prima oară în ziarul „Pravda” nr. 112 din 22 aprilie 1940. În ediția a patra a Operelor lui V. I. Lenin, el a fost tipărit după manuscris. La fel se publică și în ediția a cincea a Operelor. — 114.
- 52 Vezi K. Marx. „Războiul civil din Franța”, Editura politică, 1960. — 115.
- 53 „*Moskovskie Vedomosti*” — unul dintre cele mai vechi ziare rusești; a început să apară în 1756, editat fiind de Universitatea din Moscova (la început sub forma unei foi de format redus). Între 1863 și 1887, redactor-editor al ziarului „*Moskovskie Vedomosti*” a fost M. N. Katkov, ultrareacționar și șovinist. În această perioadă, ziarul a devenit un organ monarhist-naționalist, exponent al vederilor celor mai reacționare pături ale moșierimii și clerului; începînd din 1905, ziarul „*Moskovskie Vedomosti*” a devenit unul dintre principalele organe de presă ale ultrareacționarilor. A apărut pînă la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. — 116.
- 54 V. I. Lenin se referă la introducerea lui Fr. Mehring la lucrarea „*Aus dem literarischen Nachlass von Karl Marx, Friedrich Engels und Ferdinand Lassalle, Herausgegeben von Franz Mehring*”, Band III, Stuttgart, 1902, S. 53 („Din scrierile postume ale lui Karl Marx, Friedrich Engels și Ferdinand Lassalle, apăru-

te sub îngrijirea lui Franz Mehring", vol. III, Stuttgart, 1902, pag. 53). (Vezi „K. Marx și F. Engels în epoca revoluției germane (1848—1850). Studii și articole, adunate de Fr. Mehring", 1926, pag. 53.

Mai departe, la pag. 124—125 din volumul de față, Lenin citează aceeași introducere a lui Fr. Mehring (op. cit., pag. 81—82). — 118.

55 K. Marx. „Criza și contrarevoluția“ (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 5, Editura politică, 1959, pag. 452). — 119.

56 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 5, Editura politică, 1959, pag. 43. — 119.

57 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 5, Editura politică, 1959, pag. 44. — 120.

58 V. I. Lenin citează din articolul lui F. Engels „Adunarea de la Frankfurt“ (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 5, Editura politică, 1959, pag. 14).

Faptul că articolul de mai sus aparține lui F. Engels a fost stabilit cu prilejul pregătirii volumului 5, ediția a II-a, al Operelelor lui K. Marx și F. Engels. — 120.

59 F. Engels. „Dezbaterile de la Berlin cu privire la revoluție“ (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 5, Editura politică, 1959, pag. 70—71). — 121.

60 K. Marx. „Proiectul de lege cu privire la desființarea servitutiilor feudale“ (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 5, Editura politică, 1959, pag. 317). — 123.

61 *Organul Uniunii muncitorilor din Colonia* purta la început denumirea de „Zeitung des Arbeiter-Vereines zu Köln“ („Ziarul Uniunii muncitorilor din Colonia“) și avea ca subtitlu: „Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit“ („Libertate, frăție, muncă“). Ziarul a apărut din aprilie până în octombrie 1848 — la început, până în iulie 1848, sub îngrijirea lui A. Gottschalk, iar apoi sub îngrijirea lui J. Moll, ambii membri ai Ligii comunistilor. În total au apărut 40 de numere. În paginile ziarului era analizată activitatea Uniunii muncitorilor din Colonia și a altor uniuni ale muncitorilor din Provincia renană. După încetarea apariției acestui organ, Uniunea muncitorilor din Colonia a reluat, la 26 octombrie, editarea ziarului sub denumirea de „Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit“. Sub această denumire, ziarul a apărut, cu o mică întrerupere, până la 24 iunie 1849. Au apărut 32 numere. — 124.

62 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 6, pag. 475, 651, 652, 657—658. — 125.

63 *Liga comunistilor* — prima organizație comunistă internațională a proletariatului; a luat ființă la începutul lunii iunie 1847 și și-a încetat existența la 17 noiembrie 1852. Liga comunistilor a

fost înființată pe baza Ligii celor drepte, care a fost organizată de muncitori și de meseriași pe la mijlocul deceniului al 4-lea al secolului al XIX-lea și care a acționat ilegal în diferite țări din Europa. La începutul anului 1847, fruntașii acestei Ligi s-au convins de justetea concepțiilor lui Marx și Engels și le-au propus să intre în Ligă, să ia parte la reorganizarea ei și să elaboreze programul Ligii. Marx și Engels au acceptat această propunere.

La începutul lunii iunie 1847 a avut loc la Londra congresul Ligii celor drepte, care a intrat în istorie ca primul congres al Ligii comuniștilor. Congresul a pus la baza activității Ligii principiile teoriei revoluționare a lui Marx și Engels. La lucrările congresului a participat Engels. Noul statut, la a cărui elaborare Engels a avut o parte activă, a definit clar scopurile finale ale mișcării comuniste și a înlăturat punctele care imprimau organizației un caracter complotist; la baza organizării Ligii au fost puse principiile democratice. Statutul a fost definitiv aprobat la Congresul al II-lea al Ligii comuniștilor, care s-a ținut la Londra între 29 noiembrie și 8 decembrie 1847 și la lucrările căruia au participat Marx și Engels. Congresul a însărcinat pe Marx și Engels să elaboreze un manifest, care a fost publicat în februarie 1848 și care este cunoscut în lumea întreagă sub titlul: „Manifestul Partidului Comunist”. În timpul revoluțiilor burghezo-democratice care au avut loc în Franța și Germania în anii 1848—1849, numeroși militanți ai Ligii comuniștilor au participat la lupta clasei muncitoare. La 17 noiembrie 1852, curînd după procesul comuniștilor de la Colonia, la propunerea lui Marx, Liga s-a autodizolvat.

Liga comuniștilor a avut un mare rol istoric ca școală a revoluționarilor proletari, ca germen al partidului proletar și ca precursor al Asociației Internaționale a Muncitorilor (Internaționala I). — 126.

- 64 Este vorba de articolul lui G. V. Plehanov „Este oare cu putință?”, publicat în ziarul „Tovarișci” nr. 381 din 26 septembrie (9 octombrie) 1907.

„Tovarișci” — cotidian burghez; a apărut la Petersburg de la 15 (28) martie 1906 pînă la 30 decembrie 1907 (12 ianuarie 1908).

Formal, ziarul nu era organul vreunui partid, în realitate însă era organul cadeților de stînga. La acest ziar au colaborat îndeaproape S. N. Prokopovici și E. D. Kuskova. Au colaborat și menșevici. — 127.

- 65 F. Engels. „Contribuții la istoria Ligii comuniștilor” (vezi K. Marx și F. Engels. Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 380—381). — 127.

- 66 Articolul „Comuna din Paris și sarcinile dictaturii democratice” a fost publicat în ziarul „Proletarii” nr. 8 din 17 (4) iunie 1905. Nu s-a putut stabili cine este autorul acestui articol. În el se

- făcea o incursiune istorică — se vorbea despre activitatea Comunei din Paris, despre componența guvernului ei, în care, alături de reprezentanți ai micii burghezii, au intrat muncitori socialiști, militanți de seamă ai mișcării muncitorești. Articolul era îndreptat împotriva liniei tactice a menșevicilor, care negau posibilitatea intrării social-democraților într-un guvern revoluționar provizoriu. V. I. Lenin a redactat articolul, i-a schimbat titlul, a introdus o serie de modificări în text și a scris partea lui finală. — 128.
- 67 În toate edițiile anterioare ale Operelor lui V. I. Lenin, articolul „*Revoluția ne învață*” a fost reprodus după ziarul „*Proletarii*” nr. 9 din 26 (13) iulie 1905, în care a fost tipărit pentru prima oară. S-a păstrat manuscrisul acestui articol. Când s-a publicat în ziar, în prima parte s-au făcut unele prescurtări, care în textul manuscrisului sînt însemnate cu creionul. În volumul de față, textul articolului se publică în întregime, după manuscris. — 129.
- 68 Este vorba de articolul lui F. Engels „*Poate Europa să dezarmeze?*” (vezi „*Vorwärts*” nr. 51—56, 58, 59 din 1893). — 130.
- 69 Articolul lui V. S. — V. Severțev (V. V. Filatov) — despre învățămintele militare ale insurecției, menționat de Lenin aici, este consacrat răscoalei de pe crucișătorul „*Potemkin*”; el a apărut în ziarul „*Proletarii*” nr. 8 din 17 (4) iulie 1905, sub titlul „*Kneaz Potemkin Tavriceski*”. — 131.
- 70 V. I. Lenin se referă la articolul lui F. Engels „*Literatura din emigrație. II. Programul emigranților blanquiști ai Comunei*”, în care sînt citate cuvinte din poezia „*Disputa*” de H. Heine (vezi „*Der Volkstaat*” nr. 117—118 din 1874). În timp ce lucra la articolul său și a scos acest pasaj din lucrarea lui Engels, Lenin a scris: „*Nici nu se putea spune ceva mai potrivit despre martoviști!*” („*Culegeri din Lenin*”, vol. XVI, pag. 127). — 140.
- 71 *Biroul Comitetelor Majorității* (B.C.M.) — centru organizatoric al bolșevicilor pentru pregătirea Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., creat din inițiativa lui V. I. Lenin la sfîrșitul anului 1904. Partidul trecea în acea perioadă printr-o criză grea. Acaparînd instituțiile centrale ale partidului, menșevicii desfășurau o activitate dezorganizatoare, fracționistă în cadrul organizațiilor locale de partid, distrugînd unitatea de acțiune a clasei muncitoare. Situația revoluționară din țară impunea însă unirea strînsă a forțelor partidului și cerea ca proletariatul să fie unit în luptă. Situația creată dicta necesitatea convocării urgente a unui nou congres, a Congresului al III-lea al partidului. Aflîndu-se în mîinile menșevicilor, instituțiile centrale ale partidului se opuneau în fel și chip acestui lucru. Bolșevicii, sub conducerea lui Lenin, au desfășurat lupta pentru convocarea congresului. Un rol imens a avut consfătuirea celor 22 de bolșevici,

care a fost convocată la Geneva, în august 1904, din inițiativa lui V. I. Lenin. La consfătuire a fost adoptat apelul „Către partid“, scris de Lenin; acest apel a devenit programul de luptă al bolșevicilor pentru convocarea Congresului al III-lea. În perioada septembrie-decembrie 1904 au avut loc în Rusia trei conferințe regionale ale comitetelor bolșevice: din sud, din Caucaz și din nord. La aceste conferințe s-a constituit Biroul Comitetelor Majorității, în care au intrat: V. I. Lenin, R. S. Zemleacika, S. I. Gusev, M. N. Leadov, M. M. Litvinov și alții. Biroul Comitetelor Majorității, condus de V. I. Lenin, a dus munca practică pentru pregătirea Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. — 142.

72 „*Poslednie Izvestiia*“ — buletin al Comitetului din străinătate al Bundului; a fost editat la Londra și la Geneva între 1901 și 1906. — 144.

73 *Congresul industriașilor și comercianților* a avut loc la Moscova între 4 și 6 (17 și 19) iulie 1905. Congresul s-a pronunțat pentru participare la Duma lui Bulghin. Participanții la congres și-au pus ca sarcină principală să oprească dezvoltarea revoluției. În rezoluția adoptată la congres se arăta necesitatea instaurării unei „ordini de drept trainice“ în țară. — 145.

74 „*Uniunea asociațiilor*“ — organizație politică a intelectualității burghezo-liberale. Ea s-a constituit la primul congres, ținut în mai 1905, la Moscova, al reprezentanților celor 14 asociații politice-profesionale, create după criteriu profesional: avocați, scriitori, medici, ingineri, profesori, agronomi, funcționari de birou, contabili etc. Ea s-a pronunțat pentru convocarea unei adunări constituante pe baza votului universal. Lenin a arătat că asociațiile profesionale ale intelectualilor și „Uniunea asociațiilor“ sînt organizații politice ale burgheziei liberale. „În general, ele sînt asociațiile care formează nucleul așa-zisului partid constituțional-democrat, adică burghez-liberal“ (vezi volumul de față, pag. 264).

Problema atitudinii față de Duma lui Bulghin a fost discutată la congresul al treilea al „Uniunii asociațiilor“, care a avut loc între 1 și 3 (14 și 16) iulie 1905, în Finlanda. Majoritatea congresului (9 asociații) a adoptat hotărîrea de a boicota Duma lui Bulghin. După congres însă, datorită divergențelor ascuțite care s-au manifestat în legătură cu această problemă la adunările și congresele diferitelor asociații, „Uniunea asociațiilor“ a renunțat la hotărîrea adoptată la congres și s-a pronunțat pentru participare la alegerile pentru Dumă.

„Uniunea asociațiilor“ s-a destrămat pe la sfîrșitul anului 1906. — 145.

75 *Congresul reprezentanților zemstvelor și ai dumelor orășenești* a avut loc la Moscova între 6 și 8 (19 și 21) iulie 1905. La congres au participat 216 delegați. În problema boicotării Dumei

- lui Bulăghin, congresul nu a adoptat nici o hotărâre. Situându-se pe o astfel de poziție într-una din cele mai importante probleme din viața politică a țării, liberalii puteau să manevreze între absolutism și poporul revoluționar. — 146.
- 76 „Slovo” — cotidian burghez ; a apărut la Petersburg din 1903 până în 1909. La început a fost organul zemților de dreapta, iar din noiembrie 1905 organul partidului octombriștilor. În iulie 1906 ziarul și-a încetat apariția. La 19 noiembrie (2 decembrie) 1906 a început să apară din nou, ca organ al partidului monarhist-constituționalist al „înnoirii pașnice”, care în fond nu se deosebea cu nimic de partidul octombriștilor. — 146.
- 77 „The Times” — cotidian, fondat în 1785 la Londra ; unul dintre marile ziare conservatoare ale burgheziei engleze. — 146.
- 78 *Calende* — denumirea primei zile a lunii la vechii romani. Grecii nu aveau această denumire. A amîna lucrurile pînă la calendele grecești înseamnă a nu le realiza niciodată, a le duce de rîpă. — 149.
- 79 „Le Matin” — cotidian burghez francez. A apărut la Paris din 1884. Ultimul lui număr a apărut în august 1944. — 152.
- 80 „Le Temps” — cotidian conservator ; a apărut la Paris din 1861 pînă în 1942. Apăra interesele cercurilor cîrmuitoare din Franța și era, de fapt, organul oficial al ministerului afacerilor externe. — 153.
- 81 Broșura „Muncitorii despre sciziunea din partid” a apărut la Geneva în august 1905. În ea au fost incluse următoarele documente : prefața redacției ziarului „Proletarii”, scrisă de V. I. Lenin ; scrisoarea „Către toți tovarășii muncitori conștienți”, semnată „Un muncitor dintre mulți alții”. Scrisoarea semnată „Un muncitor” a apărut în nr. 105 al ziarului menșevic „Iskra”, cu un răspuns din partea redacției. Lenin critică acest răspuns în prefața sa la broșură. Broșura cuprindea de asemenea „Scrisoarea deschisă a C.C. al P.M.S.D.R. către Comisia de organizare”, aleasă de menșevici la conferința de la Geneva. „Scrisoarea deschisă” a fost publicată în nr. 11 din 9 august (27 iulie) 1905, al ziarului „Proletarii”. În această scrisoare, Comitetul Central propunea să se înceapă tratative în problema unificării partidului pe baza hotărîrilor Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. și a statutului partidului adoptat de congres. În scrisoare se arăta că o astfel de unificare ar da forțe noi partidului în lupta împotriva dușmanilor proletariatului și ar consolida legăturile partidului cu masele largi proletare.
- În problema unificării au avut loc trei consfătuiri ale reprezentanților C. C. al P.M.S.D.R. și ai Comisiei de organizare a menșevicilor. Rezultatele tratativelor au fost expuse

în „Foile volante“ tipărite de C.C. al P.M.S.D.R. la Petersburg. Consfăturile au arătat că menșevicii preferau să ducă o politică de sciziune, zădărniciind în fel și chip unificarea partidului. — 155.

- 82 Lenin se referă la publicația „*Dnevnik Soțial-Demokrata*“ — organ neperiodic editat de G. V. Plehanov, la Geneva, din martie 1905 pînă în aprilie 1912 (cu mari întreruperi). Au apărut 16 numere. În 1916 a fost reluată editarea acestei publicații la Petrograd, dar nu a apărut decît un singur număr.

În primele opt numere (1905—1906), Plehanov a promovat concepții oportuniste, menșevice, de extremă dreaptă, apărînd ideea unui bloc al social-democrației cu burghezia liberală, pronunțându-se împotriva alianței dintre proletariat și țărănime și condamnînd insurecția armată din decembrie.

În anii 1909—1912, în nr. 9 și 10 din „*Dnevnik Soțial-Demokrata*“, Plehanov a combătut pe menșevicii-lichidatori, care pășiseră pe calea lichidării organizațiilor ilegale ale partidului. Totuși, în problemele fundamentale ale tacticii, el a rămas pe poziții menșevice. În nr. 1 din „*Dnevnik Soțial-Demokrata*“, care a apărut în 1916, G. V. Plehanov a exprimat în mod net concepții social-șoviniste.

V. I. Lenin l-a criticat aspru pe G. V. Plehanov pentru oportunismul său și abaterea sa de la marxismul revoluționar. — 161.

- 83 *Conferința organizațiilor din străinătate ale P.M.S.D.R.* (a reprezentanților din partea bolșevicilor și menșevicilor), care se aflau în partea de sud a Germaniei, a avut loc în vara anului 1905. În rezoluția conferinței se arăta că e necesară convocarea unui congres de unificare a partidului în vederea rezolvării problemei unirii cu partea care s-a rupt de P.M.S.D.R. (menșevicii). Rezoluția a fost publicată în nr. 12 al ziarului „*Proletarii*“, cu o notă „Din partea redacției“, scrisă de V. I. Lenin. Scrisoarea deschisă a C.C. al P.M.S.D.R. către Comisia de organizare, scrisoare despre care vorbește Lenin, a fost publicată în nr. 11 din 9 august (27 iulie) 1905 al ziarului „*Proletarii*“, și nu în nr. 12. — 171.

- 84 Broșura lui P. Nikolaev „*Revoluția din Rusia*“ a fost editată la Geneva, în 1905, de Comitetul Central al P.M.S.D.R. Făcînd unele modificări în manuscrisul broșurii, Lenin a scris nota de față cu privire la Duma lui Bulîghin. Ea se referă la partea din text în care se spunea: „Ministrul de interne, Bulîghin, intenționează să institue o Dumă de stat...“ În afară de aceasta, s-a păstrat originalul, scris de Lenin, al copertei interioare a acestei broșuri, unde el a menționat următoarele date:

„P. Nikolaev. Die Revolution in Russland. P.M.S.D.R. Proletari din toate țările, uniți-vă!

P. Nikolaev. *Revoluția din Rusia*. Editată de C.C. („Cu-legeri din Lenin“ vol. XXVI, pag. 345). — 172.

85 Articolul lui M. N. Pokrovski „*Intelectualii profesioniști și social-democrații*“ a apărut în nr. 13 din 22 (9) august 1905 al ziarului „*Proletarii*“, sub semnătura „*Ucitel*“. În acest articol, M. N. Pokrovski se referă la o scrisoare primită de la Moscova și intitulată „*Osvobojeniiștii la lucru*“; autorul scrisorii (care a fost publicată fără semnătură în nr. 8 al ziarului „*Proletarii*“) era V. D. Bonci-Bruevici. El scria despre niște congrese ale asociațiilor profesionale care se ținuseră la Moscova (ale agronomilor, avocaților, publiciștilor etc.) și despre încercările osvobojeniiștilor de a le supune influenței lor. În scrisoare se arăta că social-democrații, participând la astfel de congrese, trebuie să formuleze revendicări politice în conformitate cu programul partidului și să nu voteze pentru nici un fel de alte rezoluții politice, dacă ele nu conțin aceste revendicări, oricât de radicale ar fi rezoluțiile respective.

M. N. Pokrovski, polemizând, în articolul său, cu Bonci-Bruevici, scria că nu trebuie exagerat rolul „*legendarilor osvobojeniiști*“. Și el dădea drept exemplu congresul profesorilor și al învățătorilor, care avusese loc la Moscova și în cadrul căruia social-democrații formulară revendicările lor, fapt care la început a speriat întrucâtva un mare număr de profesori și învățători nepregătiți din punct de vedere politic. Totuși, arăta Pokrovski, la câteva săptămâni după congres, când au fost digerate „*adevărurile amare*“, mitingul pedagogilor, care s-a ținut la Moscova și la care au participat sute de persoane — profesori și profesoare, învățători și învățătoare —, a însemnat o victorie strălucită a social-democraților și o înfrângere totală a osvobojeniiștilor.

Articolul lui M. N. Pokrovski a apărut cu o notă „*Din partea redacției*“, scrisă de V. I. Lenin. — 173.

86 Această notă este un răspuns la scrisoarea trimisă de „*Un muncitor*“ din Dvinsk. Autorul scrisorii s-a adresat redacției ziarului „*Proletarii*“ cu rugămintea să-i răspundă la următoarele întrebări în legătură cu hotărârile Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.: „1) Ce rol va juca guvernul provizoriu: va conduce sau va guverna țara, sau nici una nici alta? 2) În ce împrejurări este admisibilă participarea proletariatului la guvernul provizoriu? 3) Ce înseamnă agitație și propagandă în favoarea insurecției armate? Numai atât? Dar conștiința maselor cum trebuie înțeleasă?“ În afară de aceasta, el scria că sciziunea din partid constituie o mare piedică în activitatea organizațiilor locale. — 174.

87 „*Russkoe Delo*“ — publicație săptămânală reacționară; a apărut la Moscova din 1886 pînă în 1891; apoi în anii 1905—1907 și 1909—1910. — 180.

88 „*Rusi*“ — cotidian burghez-liberal; a apărut la Petersburg din decembrie 1903. A avut ca redactor și editor pe A. A. Suvorin. În timpul revoluției din 1905, „*Rusi*“ era apropiat de caeți,

situându-se, totuși, pe o poziție și mai moderată. A fost suspendat la 2 (15) decembrie 1905. Ulterior a apărut, cu unele întreprinderi, sub denumiri diferite: „Rusi“, „Molva“, „XX vek“, „Oko“, „Novaia Rusi“. — 184.

89 Este vorba de conflictul bugetar sau așa-zisul conflict constituțional, care a avut loc, în deceniul al 7-lea al secolului trecut, între camera inferioară a landtagului prusian, formată din reprezentanți ai burgheziei liberale, și guvernul regal prusian. Camera inferioară a refuzat ani de-a rândul să aprobe bugetul guvernului prusian, care prevedea sporirea cheltuielilor militare pentru întărirea și reorganizarea armatei, cu ajutorul căreia guvernul voia să realizeze unificarea Germaniei prin măsuri luate de sus. Ajungând în 1862 în fruntea guvernului, Bismarck a efectuat cheltuieli militare pentru reorganizarea armatei, fără ca ele să fie aprobate de camera inferioară a landtagului. În 1866, după victoria Prusiei asupra Austriei, landtagul a adoptat o lege prin care absolvea guvernul Bismarck de răspundere pentru cheltuielile militare pe care le efectuase încălcând drepturile landtagului în ce privește bugetul. Victoriile repurtate de armata germană au făcut ca burghezia liberală să se împace pe deplin cu guvernul nobilimii birocratice reacționare. — 184.

90 Este vorba de pogromurile sutelor negre și de masacrele puse la cale de autoritățile țariste împotriva muncitorilor și intelectualilor.

La Nijni Novgorod, asemenea evenimente au avut loc în zilele grevei generale care a început la 9 (22) iulie 1905, când proletariatul din acest oraș comemora pe tovarășii căzuți pentru cauza libertății pe străzile Petersburgului în Duminica sîngeră. Muncitorii adunați la mitingul din 10 (23) iulie au fost snopiți în bătaie de bandele sutelor negre, de cazaci și polițiști; 15 oameni au fost uciși, iar circa 50 răniți. La Balașov, gubernia Saratov, bandele sutelor negre și cazacii, cu încuviințarea guvernatorului, s-au răfuit cu medicii veniți la congresul zemstvelor. Astfel de pogromuri au avut loc și în alte orașe din Rusia.

În legătură cu aceasta, grupul din Borisoglebsk al P.M.S.D.R. a lansat un manifest, al cărui text îl redă Lenin în articolul său. Acest grup a inițiat o acțiune de strîngere a banilor și armelor în vederea organizării autoapărării armate. La Samara, unde autoritățile țariste se pregăteau intens să reprime pe muncitori după exemplul celor de la Nijni Novgorod, comitetul din Samara al P.M.S.D.R. a organizat un grup de autoapărare. În manifestul lansat de el se spunea: „Puneți mîna pe arme! Înarmați-vă și înarmați și pe alții! Strîngeți bani pentru arme!“.

După ce a scris articolul „Sutele negre și organizarea insurecției“, V. I. Lenin a notat pe manuscris următoarele: „Foarte urgent!!! Trebuie să apară neapărat!“ (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.). — 186.

- 91 Este vorba de articolul lui L. Martov „La ordinea zilei. În legătură cu rețelele pentru revoluție“, apărut în „Iskra“ nr. 107 din 29 iulie 1905. În acest articol, autorul ironiza broșura lui V. Severțev (V. V. Filatov) „Folosirea tacticii și a fortificației în insurecția populară“, editată de Comitetul Central al P.M.S.D.R., în 1905, la Geneva.

Expresia „*spirite bureniniste*“, folosită de Lenin, este legată de numele publicistului reacționar V. P. Burenin, care a dus o campanie furibundă împotriva reprezentanților tuturor curentelor sociale și politice progresiste. Articolele sale erau pline de aserțiuni calomnioase și de atacuri personale grosolane. Lenin întrebuițează acest nume ca un calificativ peiorativ pentru caracterizarea procedeelelor polemice necinstite. — 188.

- 92 „*Lupta proletariatului*“ — ziar bolșevic ilegal, organ al Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. A fost fondat în baza unei hotărâri a Congresului I al Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. A apărut din aprilie-mai 1903 până în octombrie 1905; au fost scoase în total 12 numere. La munca de redactare a ziarului au participat nemijlocit: I. V. Stalin, S. G. Șaumian, M. G. Tșakaia, A. G. Tșulukidze și alți membri ai Uniunii din Caucaz. Ziarul era tipărit la Tiflis, în tipografia ilegală „Avlabar“; apărea în trei limbi: gruzină („Proletariatul Brdzola“), armeană („Proletariatul Kriv“) și rusă („Borba Proletariata“). Redacția ziarului întreținea legături strânse cu V. I. Lenin și cu centrul bolșevic din străinătate. Ziarul apăra în mod consecvent bazele ideologice, organizatorice și tactice ale partidului marxist. El reproducea în mod sistematic în paginile lui articolele lui V. I. Lenin și materiale din „Iskra“ leninistă, iar mai târziu din ziarele bolșevice „Vpered“ și „Proletarii“. „Lupta proletariatului“ a jucat un rol important în unirea ideologică și organizatorică a organizațiilor bolșevice din Transcaucazia. În ziarul „Proletarii“ se publicau recenzii și aprecieri pozitive despre „Lupta proletariatului“ și se reproduceau unele articole și corespondențe din acest ziar. — 191.

- 93 Este vorba de ucuzul țarului către Senat din 18 februarie (3 martie) 1905, prin care Consiliul de Miniștri era însărcinat să examineze propunerile venite din partea unor instituții și persoane particulare în legătură cu problemele „perfecționării organizării statului și ridicării bunăstării poporului“. La 6 (19) august același an, o dată cu publicarea manifestului cu privire la instituirea Dumei de stat, ucuzul a fost anulat. Potrivit unui nou ucuz, aceste probleme trebuiau să fie examinate în prealabil de către Duma de stat. — 192.

- 94 Wiener „*Arbeiter Zeitung*“ cotidian, organul central al social-democrației austriece. A fost fondat de V. Adler în 1889, la Viena.

În 1905 „*Arbeiter Zeitung*“ oglindea în paginile sale starea de spirit combativă a muncitorilor și a maselor muncitoare din

Austro-Ungaria, care, sub influența primei revoluții ruse, luptau pentru introducerea votului universal în țara lor.

În perioada primului război mondial (1914—1918), s-a situat pe poziții social-șoviniste. Lenin spunea despre el că este ziarul „trădătorilor din Viena ai socialismului“ (Opere, vol. 29, Editura politică, 1959, pag. 381). În 1934 ziarul a fost suspendat. El și-a reluat apariția în 1945, ca organ central al Partidului socialist din Austria. — 194.

95 Este vorba de articolul lui P. N. Miliukov „Să mergem sau să nu mergem în Duma de stat?“, publicat sub semnătura „S.S.“ — 197.

96 Este vorba de nota lui Lenin „Hlestakovii noștri“, publicată în nr. 9 al ziarului „Proletarii“ din 26 (13) iulie 1905, în care este reprodusă o informație trimisă de către „Iskra“ menșevică unui ziar socialist francez. În această informație, „Iskra“ prezenta date false, exagerate cu privire la adepții ei în rândurile muncitorilor organizați (vezi „Culegeri din Lenin“, vol. XVI, pag. 128—129). — 210.

97 Articolul „Finanțele Rusiei și revoluția“ a fost publicat în nr. 15 al ziarului „Proletarii“ din 5 septembrie (23 august) 1905. În acest articol se vorbea despre situația financiară extrem de grea a Rusiei țariste. Bazându-se pe un bogat material faptic, autorul demonstra inevitabilitatea catastrofei financiare spre care ducea țara guvernul țarist în urma creșterii datoriei publice, a enormelor cheltuieli militare, a deficitului în bugetul statului și a pauperizării crescînde a maselor populare. „Numai o revoluție mai poate salva Rusia“, iată care era concluzia articolului.

Articolul a apărut cu o notă „Din partea redacției“, scrisă de V. I. Lenin. În vol. XVI al „Culegerilor din Lenin“ (pag. 181—182) au fost publicate extrasele făcute de V. I. Lenin din ziarul englez „The Times“ și din ziarul german „Frankfurter Zeitung“ în legătură cu cartea lui Rudolf Martin „Viitorul Rusiei și al Japoniei“, care a apărut la Berlin; conținutul acestei cărți a fost expus pe scurt de Lenin în nota menționată mai sus. — 211.

98 *Bundul* („Uniunea generală a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia și Rusia“) a fost organizat în 1897, la Congresul de constituire al grupurilor social-democrate evreiești, care a avut loc la Vilno; el grupa în special elementele semiproletare ale meșteșugărimii evreiești din regiunile apusene ale Rusiei. La primul Congres al P.M.S.D.R. (1898), Bundul a intrat în P.M.S.D.R. „ca organizație autonomă, de sine stătătoare doar în problemele care privesc proletariatul evreiesc“ („Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.“, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 14).

Bundul era purtătorul naționalismului și separatismului în rândurile mișcării muncitorești din Rusia. În aprilie 1901, Congresul al IV-lea al Bundului a hotărât să modifice relațiile or-

ganizatorice cu P.M.S.D.R., stabilite de primul Congres al P.M.S.D.R. Într-o rezoluție a sa, congresul Bundului a declarat că consideră P.M.S.D.R. drept o uniune federativă de organizații naționale și că Bundul trebuie să fie o parte federativă a P.M.S.D.R. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., după ce i-a fost respinsă cererea de a fi recunoscut drept unicul reprezentant al proletariatului evreiesc, Bundul s-a retras din partid. În 1906, pe baza unei hotărâri a Congresului al IV-lea (de unificare), Bundul a intrat din nou în P.M.S.D.R.

În cadrul P.M.S.D.R., bundiștii au sprijinit întotdeauna aripa oportunistă a partidului („economisti”, menșevici, lichidatori) și au dus o luptă necontenită împotriva bolșevicilor și bolșevismului. Revendicării programatice a bolșevicilor cu privire la dreptul națiunilor la autodeterminare, Bundul îi opunea revendicarea autonomiei cultural-naționale. În perioada reacțiunii stolpîniste, Bundul s-a situat pe poziții lichidatoriste și a participat activ la crearea Blocului antipartinic din august. În timpul războiului mondial din 1914—1918, bundiștii s-au situat pe pozițiile social-șovinismului. În 1917 Bundul a sprijinit Guvernul provizoriu contrarevoluționar, a luptat de partea dușmanilor Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. În anii intervenției militare străine și ai războiului civil, conducerea Bundului s-a unit cu forțele contrarevoluției. În același timp, printre membrii de rînd ai Bundului s-a conturat o cotitură în favoarea colaborării cu Puterea sovietică. În martie 1921, Bundul s-a autolichidat, iar o parte din membrii săi au intrat în P.C. (b) din Rusia, pe bază de cereri de primire individuale. — 229.

- 99 Expresia este luată din scrierea lui N. V. Gogol „Însemnările unui nebun” (vezi N. V. Gogol. Opere în 6 volume, vol. III, Editura Cartea Rusă, 1956, pag. 166). — 230.
- 100 Expresia este luată din opera lui I. S. Turgheniev „Părinți și copii” (vezi I. S. Turgheniev. Opere, vol. III, Editura Cartea Rusă, 1955, pag. 206). — 231.
- 101 „Vossische Zeitung” — ziar liberal moderat german; a apărut la Berlin din 1704 pînă în 1934. — 235.
- 102 Este vorba de Congresul al IV-lea al „Uniunii de eliberare”, care s-a ținut la Moscova la sfîrșitul lunii august 1905. La acest congres a fost adoptată o hotărîre cu privire la constituirea partidului constituțional-democrat (partidul cadeților). Congresul de constituire, la care a fost confirmat programul acestui partid, a avut loc în octombrie 1905. — 236.
- 103 Este vorba de lucrarea lui K. Marx și F. Engels „A treia cronică internațională. Din mai pînă în octombrie” și de lucrarea lui K. Marx „Dezvăluiri asupra procesului comuniștilor de la Colonia” (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 7, Editura politică, 1960, pag. 479, și vol. 8, pag. 437). — 255.

104 „Asociațiile liberale și social-democrația” este o completare scrisă de V. I. Lenin la un articol al lui V. V. Vorovski, publicat, sub acest titlu, în nr. 18 din 26 (13) septembrie 1905 al ziarului „Proletarii”. Articolul a fost scris în legătură cu următoarele întrebări puse de organizațiile locale: care trebuie să fie atitudinea social-democraților față de organizațiile liberale — asociațiile „profesionale” ale intelectualilor: avocați, ingineri, profesori etc. —, precum și față de „Uniunea asociațiilor”, care reunește toate aceste organizații? N-ar fi bine ca social-democrații să intre în aceste organizații pentru a duce luptă împotriva întunecării conștiinței de clasă a muncitorilor? V. I. Lenin a redactat acest articol și a scris o completare în care dădea răspuns la întrebările puse.

Articolul lui Vorovski se încheia cu concluzia că social-democrații nu trebuie să intre în aceste asociații liberale, întrucât acest fapt ar putea să aibă o influență demoralizatoare asupra maselor. În manuscris, la această ultimă frază, Lenin a adăugat următoarele: „Într-o epocă în care începe acțiunea deschisă, social-democrații trebuie să evite cu deosebită grijă orice motiv de demoralizare, să apeleze nemijlocit și limpede la clasa muncitoare, educînd-o în spirit strict partinic” („Culegeri din Lenin”, vol. XXVI, pag. 346). Această frază și continuarea articolului au fost șterse în manuscris și n-au apărut în „Proletarii”. — 264.

105 Este vorba de unul dintre cei mai reacționari reprezentanți ai absolutismului țarist, marele duce Serghei Aleksandrovici Romanov (unchiul țarului Nicolaie al II-lea), guvernator general al Moscovei, care a fost ucis la 4 (17) februarie 1905 de către socialistul-revoluționar I. P. Kaleaev. — 266.

106 *Comisia Șidlovski* — comisie guvernamentală specială, care a fost instituită, prin ucazul țarist din 29 ianuarie (11 februarie) 1905, „pentru a lămurii fără întârziere cauzele nemulțumirii muncitorilor din orașul Petersburg și din suburbiile lui”, în legătură cu desfășurarea mișcării greviste de după Duminica sîngeroasă (9 ianuarie). În fruntea acestei comisii a fost numit senatorul N. V. Șidlovski, membru al Consiliului de stat. Din comisie făceau parte funcționari de stat, directori ai fabricilor de stat și fabricanți. În afară de aceasta, din comisie trebuiau să facă parte și reprezentanți ai muncitorilor, recrutați după sistemul alegerilor indirecte. Bolșevicii au desfășurat o amplă muncă de lămurire în legătură cu aceste alegeri pentru comisie, demascînd adevăratele scopuri urmărite de țar, care, prin organizarea unei asemenea comisii, căuta să abată pe muncitori de la lupta revoluționară. Dar cînd delegații au prezentat guvernului revendicări ca: libertatea cuvîntului, a presei, a întrunirilor, inviolabilitatea persoanei etc., Șidlovski a declarat, la 18 februarie (3 martie) 1905, că aceste revendicări nu pot fi satisfăcute. După aceea majoritatea împuterniciților au refuzat să aleagă delegați și au adresat un apel muncitorilor din Petersburg, care

i-au susținut printr-o grevă. La 20 februarie (5 martie) 1905, comisia a fost dizolvată înainte de a fi început activitatea. — 277.

107 Vezi A. P. Cehov. Opere complete, vol. 8, 1956, pag. 351—363. — 279.

108 „Două națiuni“ — titlul romanului „Sybil“, scris în secolul al XIX-lea de scriitorul englez B. Disraeli (conte de Beaconsfield). — 280.

109 P.P.S. — Partidul socialist polonez (Polska Partia Socjalistyczna) — partid naționalist reformist, înființat în 1892. Acționând sub lozincă luptei pentru o Polonie independentă, P.P.S. a desfășurat, sub conducerea lui Pilsudski și a adepților lui, o propagandă naționalistă separatistă în rândurile muncitorilor polonezi, căutând să-i abată de pe calea luptei comune alături de muncitorii ruși împotriva absolutismului și capitalismului.

Sub înfrurirea muncitorilor de rând, în tot cursul existenței P.P.S. s-au format în sânul său diferite grupări de stînga. Unele dintre ele au aderat ulterior la aripa revoluționară a mișcării muncitorești poloneze.

În 1906, P.P.S. s-a scindat în „levița“ P.P.S. și în așa-numita „fracțiune revoluționară“ a P.P.S., fracțiune de dreapta, șovină.

Sub influența P.M.S.D. (b) din Rusia, precum și a S.D.P. și L. (Social-democrația din Polonia și Lituania), „levița“ P.P.S. a evoluat treptat spre poziții consecvent revoluționare.

În anii primului război mondial, cea mai mare parte din „levița“ P.P.S. s-a situat pe poziții internaționaliste, iar în decembrie 1918 a fuzionat cu S.D.P. și L. Cele două partide fuzionate au format Partidul muncitoresc comunist din Polonia (aceasta a fost pînă în 1925 denumirea Partidului Comunist din Polonia).

Aripa dreaptă a P.P.S. și-a continuat, în timpul primului război mondial, politica ei național-șovină; ea a organizat pe teritoriul Galiției legiuni poloneze care au luptat de partea imperialismului austro-german. După crearea statului burghez polonez, aripa dreaptă a P.P.S. a fuzionat, în 1919, cu organizațiile P.P.S. de pe teritoriul polonez aflat pînă atunci sub stăpînire Germaniei și Austriei și a adoptat din nou denumirea de P.P.S. Devenit partid de guvernămînt, P.P.S. a înlesnit trecerea puterii în mâinile burgheziei poloneze, iar apoi a desfășurat o propagandă anticomunistă sistematică și a sprijinit politica de agresiune împotriva Țării sovietice, politica de crotopire și asuprire a Ucrainei apusene și a Bielorusiei apusene. Unele grupări din P.P.S., care nu au fost de acord cu această politică, au aderat la Partidul Comunist din Polonia.

După lovitură de stat fascistă a lui Pilsudski (din mai 1926), P.P.S. a trecut formal în rîndurile opoziției parlamentare; în

realitate însă nu a dus o luptă activă împotriva regimului fascist, ci a continuat să-și desfășoare propaganda sa antisovietică și anticomunistă. Elementele de stînga din P.P.S. au colaborat, în acei ani, cu comuniștii polonezi, sprijinind într-o serie de campanii tactica frontului unic.

În timpul celui de-al doilea război mondial, P.P.S. s-a scindat din nou. Partea lui reacționară, șovină, care a adoptat denumirea de „Wolność, Równość, Niepodległość” („Libertate, Egalitate, Independență”), a participat la formarea „guvernului” reacționar polonez din emigrație de la Londra. Cealaltă parte, adică aripa stîngă a P.P.S., care a adoptat denumirea de „Partid muncitoresc al socialiștilor polonezi”, sub influența „Partidului muncitoresc polonez”, înființat în 1942, a aderat la frontul popular de luptă împotriva ocupanților hitleriști, a participat la lupta pentru eliberarea Poloniei din robia fascistă și a militat pentru stabilirea de relații de prietenie cu U.R.S.S.

În 1944, după eliberarea părții răsăritene a Poloniei de sub ocupația germană și formarea Comitetului polonez de eliberare națională, Partidul muncitoresc al socialiștilor polonezi și-a reluat denumirea de Partid socialist polonez și, împreună cu Partidul muncitoresc polonez, a participat la construirea Poloniei democrat-populare. În decembrie 1948, aceste două partide au fuzionat, formînd Partidul Muncitoresc Unit Polonez (P.M.U.P.). — 283.

- 110 Pe cînd lucra la articolul „Socialismul și țărănimea”, V. I. Lenin a făcut extrase amănunțite din proiectul programului agrar al Partidului socialist polonez, care a fost publicat în 1905 în nr. 6—8 ale revistei „Przedświt” („Zorile”), și a făcut asupra lui observații critice (vezi „Culegeri din Lenin”, vol. V, 1929, pag. 391—393). Aceste observații le găsim și în planul articolului „Socialismul și țărănimea” (vezi volumul de față, pag. 416—417).

„Przedświt” — revistă politică; a apărut din 1881, fiind editată de un grup de socialiști polonezi. Începînd din 1884, a devenit organul partidului „Proletariatul”, primul partid muncitoresc polonez. Din 1892, revista „Przedświt” a trecut în mîinile socialiștilor de dreapta și ale elementelor naționaliste, continuînd totuși să publice sporadic unele articole marxiste. Între 1893 și 1899 revista a apărut ca organ al Uniunii socialiștilor polonezi din străinătate (organizația din străinătate a P.P.S.), iar din 1900 pînă în 1905 a fost organul teoretic și de discuții al P.P.S. În 1907 revista și-a reluat apariția și a ființat pînă în 1920, cu excepția anilor 1915 și 1917; începînd din 1907, a apărut ca organ al aripii drepte a P.P.S. (așa-numita „fracțiune revoluționară” a P.P.S.), iar în 1918—1920 ca organ al P.P.S. Din 1881 pînă în 1901, revista „Przedświt” a fost editată în străinătate, iar apoi în Polonia (Cracovia-Varșovia-Lvov). — 283.

- 111 *Șarvarki* — prestații la care erau impuși țărani din Polonia; ele aveau un caracter de muncă forțată pentru construirea de șosele, poduri și alte obiective destinate scopurilor militare sau de utilitate publică și pentru nevoile statului. — 284.
- 112 „*Novoe Vremea*” — cotidian; a apărut din 1868 pînă în 1917, la Petersburg; a aparținut, pe rînd, mai multor editori și și-a schimbat în repetate rînduri orientarea lui politică. La început era un ziar liberal moderat, iar apoi, începînd din 1876, cînd a avut ca editor pe A. S. Suvorin, a devenit un organ al cercurilor reacționare ale nobilimii și ale funcționărimii birocratice. În 1905 a devenit un organ de presă al sutelor negre. După revoluția burghezo-democratică din februarie, acest ziar a sprijinit întru totul politica contrarevoluționară a Guvernului provizoriu burghez și a dus o campanie furibundă împotriva bolșevicilor. La 26 octombrie (8 noiembrie) 1917 a fost interzis de Comitetul militar-revoluționar de pe lîngă Sovietul din Petrograd. „*Novoe Vremea*” a fost calificat de V. I. Lenin ca un model de ziar venal. — 291.
- 113 *Balalaikin* — personaj din opera lui M. E. Saltîkov-Șcedrin „*Idilă contemporană*”; tipul flecarului liberal, aventurier și mincinos. — 298.
- 114 „*În legătură cu unificarea partidului*” — sub acest titlu au apărut în ziarul „*Proletarii*” nr. 20 din 10 octombrie (27 septembrie) 1905 următoarele documente: procesul-verbal al celei de-a treia consfături a reprezentanților Comitetului Central al P.M.S.D.R. și ai Comisiei de organizare a menșevicilor, aleasă la conferința de la Geneva, și comentariile C.C. la acest proces-verbal. Caracterizînd comportarea menșevicilor la această consfătuire și cererile formulate de ei, C.C. arăta că menșevicii duc aceeași politică pe care au dus-o și înainte de Congresul al III-lea al partidului și că această politică duce „la cel mai mare haos și anarhie, la o adevărată descompunere a partidului”. Documentele au fost tipărite împreună cu prezenta notă „*Din partea redacției*”, scrisă de V. I. Lenin. — 301.
- 115 *Conferința de constituire a menșevicilor din sudul Rusiei* a avut loc la Kiev în august 1905. La ea au participat 12 delegați din partea grupurilor și comitetelor menșevice. Conferința a adoptat rezoluții în legătură cu următoarele probleme: unificarea celor două părți ale partidului; Duma de stat; componența redacției „*Iskrei*”; reprezentanța P.M.S.D.R. în Biroul socialist internațional; statutul organizatoric și altele.
- În articolele „O nouă conferință a menșevicilor” și „Ultimul cuvînt al tacticii «iskriste» sau farsa alegerilor ca un nou mobil al insurecției” (vezi volumul de față, pag. 305—306 și 353—371), Lenin a criticat cu asprime hotărârile conferinței. Vorbînd despre rezoluția conferinței cu privire la Duma de stat, Lenin scria că ea „va rămîne pentru multă vreme un trist monu-

ment al bagatelizării sarcinilor social-democrației“ (volumul de față, pag. 366).

Cu privire la rezoluția adoptată de conferință în problema reprezentanței P.M.S.D.R. în Biroul Socialist Internațional, V. I. Lenin, în scrisoarea sa către Comitetul Central al P.M.S.D.R. din 25 septembrie (8 octombrie) 1905, scria: „1) s-au spus minciuni grosolane pe socoteala mea. La aceasta răspund în nr. 20 al ziarului «Proletarii», care va apărea poimine. 2) Plehanov este rugat să fie reprezentantul *părții lor din partid*“ (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 352). În articolul „Reprezentanța P.M.S.D.R. în Biroul Socialist Internațional“ (vezi volumul de față, pag. 307, 310), Lenin a expus starea de lucruri reală din partid în această problemă și a demascat caracterul mincinos al rezoluției menșevice. — 305.

116 Este vorba de „statutul organizatoric“ adoptat la conferința de la Geneva a menșevicilor din aprilie 1905. — 306.

117 *Biroul Socialist Internațional* (B.S.I.) — organ executiv și informativ permanent al Internaționalei a II-a. Hotărârea de a se înființa B.S.I. a fost adoptată la Congresul de la Paris al Internaționalei a II-a (septembrie 1900). Potrivit unei hotărâri a acestui congres, reprezentanții în B.S.I. aleși de delegați trebuiau să fie confirmați de organizațiile de partid din fiecare țară. Până în mai 1905, reprezentant al P.M.S.D.R. în B.S.I. a fost G. V. Plehanov.

După Congresul al III-lea al P.M.S.D.R., Comitetul Central a adoptat, la 7 (20) mai 1905, următoarea hotărâre: „Comitetul Central însărcinează pe tovarășul Plehanov să reprezinte Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia în Biroul Socialist Internațional“. Hotărârea a fost semnată de trei membri ai C.C.: V. I. Lenin, L. B. Krasin și D. S. Postolovski („Culegeri din Lenin“, vol. V, 1929, pag. 292). Această hotărâre a fost adoptată cu condiția ca Plehanov să recunoască hotărârile Congresului al III-lea al partidului ca fiind obligatorii pentru el. El nu a acceptat însă această condiție.

În octombrie 1905, Comitetul Central a adoptat o hotărâre prin care V. I. Lenin era numit reprezentant al P.M.S.D.R. în B.S.I. În scrisoarea sa către Comitetul Central al P.M.S.D.R. din 12 (25) octombrie 1905, Lenin scria: „Chiar acum am primit scrisoarea voastră cu privire la numirea mea în Biroul internațional“ (Opere, vol. 36, Editura politică, 1958, pag. 139). În cadrul Biroului, Lenin a dus o luptă hotărâtă împotriva oportunismului liderilor Internaționalei a II-a.

Biroul Socialist Internațional și-a încetat activitatea în 1914. — 307.

118 În rezoluția amintită de Lenin, Comitetul din Kostroma al P.M.S.D.R., care se situase pe pozițiile bolșevicilor, s-a pronunțat împotriva numirii lui G. V. Plehanov ca reprezentant al P.M.S.D.R.

în Biroul Socialist Internațional. Rezoluția a apărut în ziarul „Proletarii“ nr. 20 din 10 octombrie (27 septembrie) 1905. — 310.

- 119 Nota „Din convorbirile noastre cu cititorii“ este o introducere redacțională la scrisoarea către redacție — publicată, în extrase, în ziarul „Proletarii“ — a bolșevicului S. I. Gusev, care în a doua jumătate a anului 1905 a activat ca secretar în Comitetul din Odesa al P.M.S.D.R. În scrisoarea sa, S. I. Gusev își exprima părerea cu privire la unele probleme ale tacticii bolșevicilor în revoluția din 1905, informa redacția asupra muncii de lămurire ce se desfășura în rândurile maselor în legătură cu aceste probleme și critica hotărârile conferinței menșevicilor de la Geneva. Răspunzând lui Gusev la 7 (20) septembrie 1905, Lenin i-a scris că el face începutul unor convorbiri ale practicienilor cu Organul Central în astfel de probleme și că redacția intenționează să-i tipărească o parte din scrisoare. „În general, noi sîntem de acord și avem amîndoi aceleași vederi (ideile d-tale concordă cu ale mele, așa cum au și fost expuse în „Două tactici““, scria Lenin (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 343). — 311.

- 120 Articolul „Zile sîngeroase la Moscova“ este consacrat grevei politice de la Moscova care a început la 19 septembrie (2 octombrie) 1905. La început au intrat în grevă tipograful, apoi acestora li s-au alăturat și muncitorii din alte ramuri de producție. Greva a fost însoțită de mitinguri și demonstrații. Pe străzile Moscovei au avut loc ciocniri armate între muncitori, de o parte, și poliție și armată, de altă parte. Muncitorilor li s-au alăturat studenții. Într-un manifest lansat de el, Comitetul din Moscova al bolșevicilor, care conducea greva, chema pe muncitori la luptă împotriva absolutismului, la insurecție armată: „...De la grevă la insurecție armată, de la insurecție la victorie, iată drumul nostru, drumul clasei muncitoare!“; se spunea în manifest („Manifeste ale organizațiilor bolșevice din prima revoluție rusă din anii 1905—1907“, partea a 2-a, 1956, pag. 65).

V. I. Lenin a urmărit cu atenție, zi de zi, desfășurarea grevei politice de la Moscova. Acest lucru îl confirmă marele număr de extrase făcute de el din ziare (vezi „Culegeri din Lenin“, vol. V, 1929, pag. 414—415, și vol. XVI, pag. 202—213). Materialele adunate le-a folosit în articolele: „Zile sîngeroase la Moscova“, „Grevă politică și luptă de stradă la Moscova“, „Învățămintele evenimentelor de la Moscova“.

Articolul „Zile sîngeroase la Moscova“ n-a fost publicat în acea perioadă. El a constituit prima variantă a articolului „Grevă politică și luptă de stradă la Moscova“, care a fost scris de V. I. Lenin la 29 septembrie (12 octombrie), la două zile după primul articol, și publicat în nr. 21 al ziarului „Proletarii“. La un mare miting care a avut loc la sfîrșitul lunii septembrie la Geneva, Lenin a ținut o cuvîntare despre evenimentele de la Moscova.

Greva politică de la Moscova a constituit începutul unui nou avânt al mișcării revoluționare din Rusia. Ea a avut un mare rol în pregătirea grevei politice generale din octombrie. — 312.

121 Este vorba de mișcarea muncitorească din anii 1885—1886 din guberniile Moscova, Vladimir și Iaroslavl.

Printre grevele din această perioadă s-a remarcat mai ales, prin caracterul ei bine organizat, greva de la fabrica „Morozov” din Orehovo-Zuevo, din ianuarie 1885. În fruntea grevei se aflau doi muncitori înaintați și conducători talentați: Piotr Moiseenko, fost membru al „Uniunii din nord a muncitorilor ruși”, și Vasili Volkov. Guvernul țarist a înăbușit greva prin forța armelor. Circa 600 de muncitori au fost expulzați din localitate, iar 33 au fost trimiși pe banca acuzaților. În legătură cu această chestiune, vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 2, Editura politică, 1960, ediția a doua, pag. 22—26. — 312.

122 *Greva din Ivanovo-Voznesensk* — mare grevă politică a muncitorilor textiliști; a început la 12 (25) mai și a durat 72 de zile. La această grevă au participat circa 70 000 de muncitori și muncitoare. Acestei greve i s-au alăturat textiliștii din Șuia, Orehovo-Zuevo, Kohma și din alte orașe. Greva s-a desfășurat sub conducerea organizației bolșevice din Ivanovo-Voznesensk, în frunte cu F. A. Afanasiev și M. V. Frunze, și cu participarea activă a muncitorilor bolșevici S. I. Balașov, E. A. Dunaev, F. N. Samoilov etc. Înainte de grevă, la o conferință ilegală a bolșevicilor din Ivanovo-Voznesensk care s-a ținut la 9 (22) mai și la care au participat și reprezentanți ai muncitorilor fără partid din toate fabricile, au fost discutate și adoptate revendicările muncitorilor care urmau să fie prezentate fabricanților. Printre aceste revendicări figurau: ziua de lucru de opt ore, sporirea salariului, desființarea amenzilor, libertatea de asociere și libertatea grevelor etc.

Pentru conducerea grevei, muncitorii au ales un Soviet al împuterniciților, în care au intrat reprezentanți ai fabricilor și care a devenit centrul revoluționar al greviștilor. Au fost aleși 151 de persoane, dintre care 17 femei. Greva s-a desfășurat într-un mod foarte organizat. Chiar din primele zile, zeci de mii de muncitori au început să se adune în piața orașului pentru a discuta probleme legate de grevă, iar după interzicerea de către guvernator a adunărilor în incinta orașului, ele se țineau în afară, pe malul râului Talka. La aceste adunări se discutau și problemele legate de situația economică și politică a muncitorilor; tot aici bolșevicii țineau referate și conferințe cu privire la sarcinile mișcării muncitorești.

Pentru a frînge voința muncitorilor greviști, guvernul țarist a trimis la Ivanovo-Voznesensk unități militare. La 3 (16) iunie, muncitorii participanți la întrunire au fost reprimați cu cruzime. Măcelul a durat câteva ore și s-a soldat cu câțiva muncitori omorâți și numeroși răniți. În pofida represiei, muncitorii au

continuat lupta și mai strâns uniți. Numai foamea și istovirea extremă a muncitorilor și a familiilor lor au determinat organizația din Ivanovo-Voznesensk să pună problema încetării grevei.

Greva muncitorilor din Ivanovo-Voznesensk a avut o mare influență asupra creșterii conștiinței politice a maselor muncitorești. Însemnătatea ei istorică constă în faptul că Sovietul împuterniciților, ales de muncitori, s-a transformat în cursul luptei într-unul din primele Soviete de deputați ai muncitorilor. — 313.

- 123 Este vorba de împușcarea de către poliție a muncitorilor din Tiflis care la 29 august (11 septembrie) 1905 s-au adunat (în număr de peste 2 000) în localul primăriei pentru a participa la discutarea problemei alegerilor pentru Duma de stat. Din ordinul autorităților țariste, poliția și cazacii au înconjurat clădirea și, pătrunzând în sala unde se ținea adunarea, au început să măcelărească și să maltrateze sălbatic pe muncitori. Au fost omorâți 60 și răniți circa 300 de oameni.

În toată Transcaucazia, la Tiflis, Kutais, Suhumi și în alte orașe, au avut loc demonstrații și greve politice în semn de protest împotriva crimelor țarismului. Comitetul din Tiflis al P.M.S.D.R. a lansat manifeste prin care chema la insurecție armată împotriva absolutismului țarist. În legătură cu evenimentele de la Tiflis, în nr. 18 din 26 (13) septembrie 1905 al ziarului „Proletarii“, a apărut un buletin special semnat de Comitetul Uniunii din Caucaz. — 313.

- 124 *Războiul ruso-japonez din 1904—1905* s-a soldat cu înfrângerea absolutismului țarist. La 23 august (5 septembrie) 1905 a fost semnat, la Portsmouth (S.U.A.), tratatul de pace între Rusia și Japonia. Potrivit clauzelor prevăzute în acest tratat, guvernul țarist transmitea Japoniei dreptul de a arenda Port Arthurul și Dalni, ceda linia ferată din Manciuria de sud și partea de sud a Sahalinului. Japoniei i se recunoștea dreptul de influență predominantă în Coreea. În afară de aceasta, Rusia se obliga să acorde Japoniei concesiunea pescuitului în apele rusești din marea Japoniei, marea Ohotsk și marea Behring. Semnând tratatul de pace de la Portsmouth, țarismul voia să-și dezlege mâinile pentru lupta împotriva revoluției, care lua amploare în interiorul țării. — 317.

- 125 Scrisoarea „*Din partea redacției Organului Central al P.M.S.D.R.*“ a apărut în nr. 2 din septembrie 1905 al ziarului „Rabocii“.

„*Rabocii*“ — ziar popular ilegal, editat de Comitetul Central al P.M.S.D.R.; a fost înființat potrivit hotărârii Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. cu privire la propagandă și agitație, în care se spunea că trebuie „să se procedeze la organizarea editării unui organ popular în Rusia“.

La congresul din iulie 1905 al grupului de publiciști-propagandiști care a fost constituit pe lângă C.C. al P.M.S.D.R., s-a

arătat că ziarul „Rabocii“ trebuie să fie un organ popular, să explice problemele de politică curentă, să publice articole populare în legătură cu programul, tactica și organizarea partidului. Ziarul a apărut din august pînă în octombrie 1905. Au fost scoase în total 4 numere. Ele au fost tipărite la Moscova în tipografia ilegală a C.C. al P.M.S.D.R. Despre primul număr al ziarului „Rabocii“, V. I. Lenin, în scrisoarea sa către P. A. Krasikov din septembrie 1905, scria : „«Rabocii» nr. 1 este foarte bun“ (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 338). Într-o scrisoare către M. M. Essen, Lenin recomanda : „Pe lîngă «Rabocii», care e foarte folositor pentru zilele noastre, să avem și o serie de buletine de *agitație...*, să scoatem buletine scurte, lapidare, scrise într-un stil vioi, mobilizator, care să cuprindă lozincile de bază și să tragă concluzii din principalele evenimente“ (op. cit., pag. 363). — 320.

- 126 Articolul „*Congresul de la Iena al Partidului muncitoresc social-democrat german*“ a fost scris de Lenin la cererea Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. și era destinat ziarului „Lupta proletariatului“. Lenin n-a terminat articolul. Într-o scrisoare către Uniunea din Caucaz cu data de 30 septembrie (13 octombrie) 1905, N. K. Krupskaja scria : „V-ați exprimat dorința de a primi un articol despre Congresul de la Iena. Pînă acum nu am putut face nimic, pentru că nu am avut timp, iar acum e prea tîrziu“ (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.).

Congresul de la Iena al Partidului social-democrat din Germania s-a ținut între 17 și 23 septembrie (st. n.) 1905. Pe ordinea de zi a congresului au figurat următoarele probleme : 1) organizarea partidului ; 2) raportul conducerii partidului ; 3) raportul fracțiunii social-democrate cu privire la activitatea ei în Reichstag ; 4) sărbătorirea zilei de 1 Mai ; 5) greva politică de masă și social-democrația etc.

Lucrările congresului au fost influențate de revoluția, în plină creștere, din Rusia. Aceasta s-a vădit în hotărîrile adoptate de el. În rezoluția cu privire la greva politică de masă se arăta că unul dintre mijloacele cele mai eficace de luptă a proletariatului este folosirea pe scară cît mai largă a grevei de masă. Deși problema insurecției armate era ocolită în rezoluție, adoptarea unei asemenea hotărîri a însemnat un pas înainte în activitatea Partidului social-democrat din Germania. — 322.

- 127 *Congresul de la Dresda al social-democrației germane* a avut loc între 13 și 20 septembrie (st. n.) 1903. În centrul atenției lui a stat problema tacticii partidului și a luptei împotriva revizionismului. La congres au fost criticate concepțiile revizioniste ale lui E. Bernstein, P. Göhre, E. David, W. Heine și ale altor social-democrați germani. Într-o rezoluție adoptată de congres cu o majoritate covârșitoare de voturi (288 contra 11) se spunea : „Congresul partidului condamnă în modul cel mai categoric ten-

dințele revizioniste de a schimba vechea și încercata noastră tactică, bazată pe lupta de clasă și încununată de victorii, în sensul de a se renunța la cucerirea puterii politice prin răsturnarea dușmanilor noștri și de a se adopta o politică de concesi față de orînduirea existentă“ (vezi „Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Dresden vom 13. bis 20. September 1903“. Berlin, 1903, S. 418). Adoptarea acestei rezoluții a avut o anumită importanță pozitivă. Totuși, congresul n-a dat dovadă de suficientă consecvență în lupta împotriva revizionismului; revizionistii din rîndurile social-democrației germane n-au fost excluși din partid, iar după congres au continuat să-și propage concepțiile lor oportuniste.

O hotărîre similară, care condamna revizionismul, a fost adoptată și de Congresul de la Amsterdam al Internaționalei a II-a (august 1904) cu prilejul examinării problemei tacticii partidelor socialiste. Dar acest congres nu a tras concluzii categorice cu privire la necesitatea de a rupe cu revizionistii. — 322.

- 128 *Legea excepțională împotriva socialiștilor* a fost introdusă în Germania în 1878, de guvernul Bismarck, în vederea luptei împotriva mișcării muncitorești și socialiste. Prin această lege au fost interzise toate organizațiile partidului social-democrat, organizațiile muncitorești de masă, presa muncitorească și s-au confiscat publicațiile socialiste; în anii cînd a fost în vigoare legea excepțională au fost dizolvate circa 350 de organizații social-democrate, circa 900 de social-democrați au fost expulzați din Germania, 1500 au fost aruncați în închisori și sute de ziare, reviste și publicații neperiodice au fost interzise. Dar persecuțiile și represiunile nu au distrus partidul social-democrat, a cărui activitate a fost reorganizată și adaptată la condițiile ilegalității: a fost organizată apariția în străinătate a ziarului „Sozial-Demokrat“, Organul Central al partidului, iar congresele partidului s-au ținut regulat (în 1880, 1883 și 1887); în Germania au fost repede refăcute, în condiții de ilegalitate, organizațiile și grupurile social-democrate, în fruntea cărora se afla Comitetul Central ilegal. Activînd în ilegalitate, partidul a folosit pe scară largă posibilitățile legale pentru a-și întări legăturile cu masele și influența lui a crescut neîncetat: numărul voturilor întrunite de social-democrați în alegerile pentru Reichstag a crescut din 1878 pînă în 1890 de peste trei ori. Un mare ajutor primeau social-democrații germani din partea lui K. Marx și F. Engels. Sub presiunea mișcării muncitorești de masă, care devenea din ce în ce mai puternică, în 1890 legea excepțională împotriva socialiștilor a fost abrogată. — 324.

- 129 *Congresul de la Colonia al sindicatelor din Germania* a avut loc în mai 1905. Liderii reformiști și oportuniști ai sindicatelor au promovat la congres o linie antisocialistă, trade-unionistă, considerînd că sindicatele trebuie să-și limiteze activitatea la lupta

economică împotriva capitalului pe baza intereselor de fiecare zi ale clasei muncitoare și să nu ducă luptă politică. În problema grevei politice de masă ei au reușit să strecoare o rezoluție în care se spunea că congresul condamnă propagarea grevelor politice de masă și recomandă muncitorilor să acționeze cu energie împotriva unor astfel de încercări. Conducătorii oportuniști ai congresului au prezentat de asemenea o rezoluție în care, sub pretextul de a da posibilitate tuturor muncitorilor să participe la sărbătorirea zilei de 1 Mai, se propunea ca această zi să fie sărbătorită seara. Aceasta era o încercare de a face ca sărbătorirea zilei de 1 Mai să nu aibă un caracter combativ, internațional. Majoritatea congresului a respins însă această rezoluție.

În articolul intitulat „Congresul al 5-lea al sindicatelor din Germania”, ziarul „Proletarii” nr. 5 din 26 (13) iunie 1905 a criticat cu asprime hotărârile oportuniste ale acestui congres. — 325.

- 130 Scrisoarea lui Lenin către redacție „*Nici un fel de falsitate! Forța noastră stă în a spune adevărul!*” n-a fost terminată. În ziarul „Proletarii” n-a fost publicată. — 327.
- 131 K. Marx. „Oprește brumar al lui Ludovic Bonaparte” (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 8, Editura politică, 1960, pag. 123). — 328.
- 132 „*The Economist*” — revistă săptămînală engleză pentru probleme economice și politice; apare la Londra din 1843; organ de presă al marii burghezii industriale. — 333.
- 133 „*Organizația muncitorească social-democrată armeană*” a fost creată de elemente național-federaliste armene curînd după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Asemenea bundiștilor, aceste elemente cereau adoptarea principiului federativ de organizare a partidului, adică divizarea proletariatului după criteriul național, și se pretindeau a fi singurii reprezentanți ai proletariatului armean. Pentru a-și justifica naționalismul invocau „condițiile specifice fiecărei națiuni”. Într-o scrisoare adresată Comitetului Central al P.M.S.D.R. în legătură cu conferința organizațiilor social-democrate din Rusia, convocată pentru septembrie 1905, V. I. Lenin spunea:
- „Vă pun stăruitor în gardă în ceea ce privește «Federația social-democrată armeană». Dacă ați consimțit ca ea să participe la conferință, să știți că ați comis o greșeală fatală, pe care trebuie s-o îndreptați cu orice preț. Ei nu sînt decît un grupuleț de dezorganizatori care s-au instalat la Geneva, unde publică tot felul de fleacuri, și care nu au nici un fel de legături serioase în Caucaz. Ei nu sînt altceva decît o creatură a Bundului, anumît născocită pentru a întreține bundismul în Caucaz... Tovarășii caucazieni sînt cu toții împotriva acestei bande de pu-

bliciști dezorganizatori..." (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 337). — 343.

- 134 *Conferința organizațiilor social-democrate din Rusia* a avut loc la Riga între 7 și 9 (20 și 22) septembrie 1905. Ea a fost convocată de C.C. al P.M.S.D.R. în vederea elaborării tacticii față de Duma de stat. La conferință au participat reprezentanți ai C.C. al P.M.S.D.R., ai Comisiei de organizare menșevice, ai Bundului, ai Social-democrației din Letonia, ai Social-democrației din Polonia și Lituania și ai Partidului revoluționar ucrainean. Conferința, în pofida protestelor menșevicilor, a aprobat linia bolșevică de boicotare activă a Dumei lui Bulighin și a condamnat politica menșevică de participare la această Dumă, considerînd că ea înseamnă o trădare a cauzei libertății. În hotărârile conferinței se arăta necesitatea de a folosi campania electorală în scopul celei mai largi agitații în rîndurile maselor muncitoare, de a organiza mitinguri, de a pătrunde la toate adunările electorale și de a dezvălui adevăratul caracter și adevăratele țeluri ale Dumei lui Bulighin, care era o falsificare grosolană a reprezentanței populare, avînd ca scop să consolideze puterea absolutismului, zdruncinată de mișcarea revoluționară.

Rezoluțiile conferinței au fost publicate în nr. 22 din 24 (11) octombrie 1905 al ziarului „Proletarii” (vezi „Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.”, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 93—96). În articolele sale „Primele rezultate ale grupării politice” și „Isteria celor învinși” (vezi Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 390—397 și 398—400), Lenin, făcînd o apreciere asupra importanței acestei conferințe, a dat o ripostă hotărîta menșevicilor, care, în paginile „Iskrei”, se pronunțau împotriva hotărîrilor adoptate. — 343.

- 135 „Vorwärts” — cotidian, organ central al social-democrației germane; a apărut la Leipzig cu începere din 1876, sub îngrijirea lui W. Liebknecht etc.; după o întrerupere provocată de punerea în aplicare, în 1878, a legii excepționale împotriva socialistilor, ziarul „Vorwärts” a început să apară din nou, în 1891, la Berlin. În coloanele acestui ziar, F. Engels a combătut diversele manifestări ale oportunismului. Începînd din a doua jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut, după moartea lui F. Engels, redacția ziarului „Vorwärts” a început pe mîinile aripii drepte a partidului și a început să publice regulat articole scrise de oportuniști. Prezentînd în mod tendențios lupta care se ducea în cadrul P.M.S.D.R. împotriva oportunismului și revizionismului, „Vorwärts” i-a sprijinit pe „economisti”, iar mai tîrziu, după scindarea partidului, pe menșevici. În anii reacțiunii, „Vorwärts” a publicat articole defăimătoare, scrise de Troșki, fără a da lui Lenin și bolșevicilor posibilitatea de a dezminți

calomniile și de a înfățișa în mod obiectiv starea de lucruri existentă în partid.

În perioada primului război mondial, „Vorwärts” s-a situat pe pozițiile social-șovinismului; după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a desfășurat propagandă antisovietică. A apărut la Berlin până în 1933. — 347.

- 136 „Sozial-Demokrat” — organ de presă al menșevicilor. A apărut la Geneva de la 1 (14) octombrie 1904 până la 14 (27) octombrie 1905. În total au apărut 16 numere. Redactor-șef al ziarului a fost F. Dan.

În nr. 12 al ziarului „Sozial-Demokrat”, menționat de Lenin, a fost publicat articolul lui L. Martov „Autoadministrarea revoluționară a cetățenilor”. — 368.

- 137 Articolul lui M. Borisov „Despre mișcarea sindicală și despre sarcinile social-democrației” a fost tipărit în ziarul „Proletarii” cu o notă „Din partea redacției”, semnată de V. I. Lenin, iar apoi retipărit în nr. 7 din 8 noiembrie 1905 al ziarului bolșevic „Novaia Jizn”, care apărea la Petersburg.

În articol se spunea că în rândurile muncitorilor se constată tendința de unire în sindicate și încercarea de a le organiza. Aceasta face ca în fața partidului social-democrat, ca detașament înaintat și organizat al clasei muncitoare, ale cărui lozinci trebuie urmate de milioane de proletari, să stea sarcina de a contribui în mod activ la organizarea sindicatelor, de a îndruma munca lor, de a desfășura muncă de agitație social-democrată în rândurile membrilor de sindicat, educându-i pe muncitori în spiritul înțelegerii clare a luptei de clasă și a sarcinilor socialiste ale proletariatului.

V. I. Lenin acorda o mare importanță problemelor conducerii de către partid a mișcării sindicale în plină desfășurare. Cu câteva zile înainte de publicarea acestui articol, V. I. Lenin, în scrisoarea sa către S. I. Gusev din 30 septembrie (13 octombrie), scria: „E important ca social-democrația rusă să adopte de la bun început tonul cel just în problema sindicatelor, să creeze încă de pe acum o tradiție a inițiativei social-democrate în acest domeniu, a participării social-democrate, a conducerii social-democrate” (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 361). — 372.

- 138 Este vorba de corespondența publicată în ziarul „Rusi” nr. 218 din 13 (26) septembrie 1905, sub titlul „În presă și în societate”. — 378.

- 139 În ziarul „Proletarii” nr. 22 din 24 (11) octombrie 1905 a apărut o recenzie la nr. 3 (în limba rusă) al ziarului „Lupta proletariatului”, organul Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. O parte din această recenzie, publicată în volumul de față, a fost scrisă de V. I. Lenin. — 385.

- 140 În nr. 19 din 3 octombrie (20 septembrie) 1905 al ziarului „Proletarii” a fost publicată „Scrisoarea deschisă adresată tovarășilor din emigrație” de către un grup de social-democrați care activau în guberniile Kazan, Simbirsk și Nijni Novgorod. În scrisoare se vorbea despre condițiile grele ale muncii ilegale din Rusia, despre lipsa de cadre de partid, se făcea apel la tineret să rămână să activeze în Rusia. Scrisoarea a fost tipărită cu următoarea notă „Din partea redacției”: „Publicăm această declarație a «tovarășilor dintr-un fund de provincie» pentru a da expresie, în paginile O.C., stării lor sufletești și părerilor lor asupra muncii de partid. Fără a împărtăși părerea prea categorică a autorilor în privința inutilității învățămîntului din străinătate, credem, totuși, că este necesar să amintim mai des celor din străinătate și întregului partid despre localitățile de provincie ale Rusiei”. Nu s-a stabilit cui aparține pseudonimul „Revoluționar”. — 387.
- 141 S-au păstrat doar foarte puține din materialele pregătitoare care arată cum a lucrat Lenin la broșura „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică”. În afară de documentul publicat în volumul de față, în „Culegeri din Lenin” au fost tipărite: variantele inițiale ale titlului broșurii, cuprinsul, scurte teze la cap. II al postfeței și note în legătură cu diverse probleme (vezi „Culegeri din Lenin”, vol. V, 1929, pag. 315—317, 318, și vol. XVI, pag. 155—156). — 391.
- 142 Este vorba de broșura lui F. Engels „Bakuniștii la lucru. Note despre insurecția din vara anului 1873 din Spania”, pe care o pregătea pentru tipar un grup de colaboratori ai ziarului „Proletarii”. — 391.
- 143 „Glasul muncitorilor și sciziunea din partid” — varianta inițială a titlului broșurii „Muncitorii despre sciziunea din partid”, care a apărut la Geneva în 1905. Articolul lui Abramov „Răspuns la scrisoarea unui muncitor”, care e menționat în cuprins, n-a intrat în broșură. Înainte de a fi inclusă în broșură, „Scrisoarea deschisă a C.C. al P.M.S.D.R. către Comisia de organizare” a fost publicată în nr. 11 din 9 august (27 iulie) 1905 al ziarului „Proletarii”. — 395.
- 144 *Hic Rhodus, hic salta!* — Aici este Rhodos, aici să sari! — cuvinte adresate eroului fabulei lui Esop „Lăudărosul”, care spunea că a făcut mari sărituri pe insula Rhodos. — 399.
- 145 Este vorba de următoarea rezoluție pe care Nicolaie al II-lea a pus-o pe raportul lui Trepov cu privire la congresul reprezentanților zemstvelor și ai dumelor orășenești, care urma să se țină la 25 mai (7 iunie) 1905 la Moscova: „Sper că congresul nu va avea loc; au pălăvrăgit destul!”. — 399.

- 146 Este vorba de cele trei lozinci principale pe care le-au lansat bolșevicii chemându-i pe muncitori și pe țărani la boicotarea activă a Dumei lui Bulîghin: insurecție armată, armată revoluționară, guvern revoluționar provizoriu. — 402.
- 147 Documentul „*Noul plan al noii «Iskera» sau girondinii epocii noastre*” reprezintă observațiile critice ale lui V. I. Lenin la articolul menșevicului L. Martov „Proletariatul rus și Duma”, publicat în „*Arbeiter Zeitung*” din 24 august (st. n.) 1905, care apărea la Viena. În articolele „*În coada burgheziei monarhiste sau în fruntea proletariatului revoluționar și a țărănimii revoluționare?*” și „*Cea mai clară expunere a celui mai confuz plan*” (vezi volumul de față, pag. 193—205, 206—208), Lenin a supus unei critici nimicitoare linia oportunistă a menșevicilor față de Duma lui Bulîghin, care și-a găsit o expresie clară în articolul lui L. Martov. — 406.
- 148 „*Vestnik Evropî*” — revistă lunară politică-istorică și literară, de orientare burghezo-liberală; a apărut la Petersburg din 1866 până în 1918. În paginile ei se publicau articole îndreptate împotriva marxiștilor revoluționari. — 409.
- 149 Lenin a criticat „*Iskra*” menșevică și Bundul, în legătură cu această problemă, în articolul „*Teoria generației spontane*” (vezi volumul de față, pag. 229—234). — 409.
- 150 Referatul pe tema boicotării Dumei lui Bulîghin a fost ținut de V. I. Lenin la Geneva la 8 (21) septembrie 1905. Într-o scrisoare (a unei persoane care nu făcea parte din P.M.S.D.R.) se comunica că la prezentarea acestui referat au asistat peste 300 de oameni; Lenin a vorbit „cu înflăcărare, convingător și cu multă competență”.
- În registrul de venituri și cheltuieli al grupului de la Geneva al P.M.S.D.R. s-a păstrat înregistrarea din acea zi, care arată că cu prilejul referatului lui Lenin a intrat în casă suma de 62 de franci și 15 centime (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.). — 412.
- 151 Este vorba de nr. 109 din 29 august 1905 al ziarului menșevic „*Iskra*”, în care a apărut articolul lui F. Dan „Cu privire la Duma de stat”. În acest articol era citată rezoluția adoptată de grupul din Mariupol al menșevicilor din Uniunea din regiunea Donețului în problema atitudinii față de Duma lui Bulîghin. Lenin scria că poziția grupului din Mariupol este în de acord cu poziția „*Iskrei*”: „Grupul din Mariupol este pentru boicot, dar a încurcat lucrurile” („*Culegeri din Lenin*”, vol. V, 1929, pag. 400). — 412.
- 152 „*Birjevie Vedomosti*” — ziar burghez, fondat în 1880. A apărut la Petersburg, la început de trei ori pe săptămână, apoi de patru ori pe săptămână, iar după aceea zilnic. În noiembrie 1902 a

- început să apară de două ori pe zi : dimineața și seara. Venalitatea și lipsa de principialitate a acestui ziar au făcut ca denumirea lui să devină un nume comun („birjevka“). „Birjevîe Vedomosti“ a fost interzis de Comitetul militar-revoluționar la sfârșitul lunii octombrie 1917. — 414.
- 153 Este vorba de cele spuse de K. Marx despre Ledru-Rollin în lucrarea sa „Luptele de clasă în Franța. 1848—1850“ (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 7, Editura politică, 1960, pag. 9—113). — 415.
- 154 Este vorba de o notă redacțională publicată în ziarul „Frankfurter Zeitung“ din 9 octombrie (st. n.) 1905 în legătură cu o rezoluție a studenților din Moscova în care se cerea convocarea adunării constituante de către un guvern revoluționar provizoriu. În legătură cu această problemă vezi articolul lui V. I. Lenin „La moartea lui Trubețkoi“ (volumul de față, pag. 332). — 418.
- 155 O caracterizare a etapelor dezvoltării mișcării muncitorești din Rusia este dată de V. I. Lenin în articolul „Primele învățăminte“ (Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 252—257). — 419.
- 156 În documentul „Discuție între un osvobojenist și un social-democrat“, care e prezentat sub formă de dialog, V. I. Lenin critică linia tactică a burghezilor liberali. În revista „Osvobojdienie“ și în alte organe de presă, ei se pronunțau în mod categoric împotriva insurecției armate, respingeau cu toată tăria ideea boicotării Dumei lui Bulîghin și pledau pentru participare la lucrările ei.
- Poziția lui Kautsky în problema guvernului revoluționar provizoriu (punctul 3 din „Notă“) este criticată de Lenin în lucrarea sa „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică“ (volumul de față, pag. 95—96).
- Problema folosirii muncitorilor „în vîrstă“ (punctul 5 din „Notă“) este pusă de V. I. Lenin într-o scrisoare către S. I. Gusev, cu data de 30 septembrie (13 octombrie) 1905 : „Căci există o anumită pătură de muncitori, în vîrstă, cu familie, care în momentul de față vor participa foarte puțin la lupta politică, dar foarte mult la cea sindicală. Trebuie să ne folosim de această pătură, îndrumîndu-i pașii în acest domeniu de luptă“ (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 361).
- Problema atitudinii social-democraților față de parlament (punctul 6 din „Notă“) este analizată pe larg de V. I. Lenin în scrisoarea sa către A. V. Lunacearski din 28 septembrie (11 octombrie) 1905 (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 354—356). — 422.
- 157 Documentul de față este consacrat criticii broșurii lui P. B. Akselrod „Duma populară și congresul muncitoresc“, editată de

„Iskra“, în 1905, la Geneva. O broșură sau un articol al lui V. I. Lenin pe această temă n-a apărut în presă. — 424.

- 158 Este vorba de rezoluția „Cu privire la acțiunea politică deschisă a P.M.S.D.R.“, scrisă de V. I. Lenin și adoptată de Congresul al III-lea al partidului (vezi Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 146—147, și „Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.“, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 81). — 426.
- 159 „St.-Petersburger Zeitung“ — cotidian ; a apărut la Petersburg, în limba germană, din 1729 pînă în 1914. — 428.
-

INDICE DE LUCRĂRI
ȘI IZVOARE CITATE SAU MENȚIONATE
DE V. I. LENIN

[A doua notă a redacției ziarului „Iskra“ la articolul lui S. Rostoveț „E timpul! (Scrisoare către tovarăși)“]. — Supliment special la nr. 73—74 ale ziarului „Iskra“, [Geneva, 1904, nr. 73 din 1 septembrie; nr. 74 din 20 septembrie], pag. 6. — 106, 133.

Ajunul revoluției. Revistă neperiodică pentru probleme de teorie și tactică. Sub îngrijirea lui L. Nadejdin. Nr. 1. [Geneva], 1901, 132 pag. (Editată de grupul „Svoboda“). — 57.

Akimov, V. Cu privire la lucrările Congresului al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Geneva, 1904, 77 pag. (P.M.S.D.R.). — 133.

— *Petersburg, 15 mai stil vechi.* — „Poslednie Izvestiia“, Geneva, 1905, nr. 235 din 12 iunie (30 mai), pag. 6—7. — 144.

Akselrod, P. B. Duma populară și congresul muncitoresc. Editat de „Iskra“. Geneva, tip. partidului, 1905. 15 pag. (P.M.S.D.R.). — 424—427.

Apărare sau atac? — vezi Dan, F. Apărare sau atac?

*[*Apelul C.C. al Uniunii de eliberare din Rusia către muncitori, în legătură cu constituirea acestei Uniuni.* Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariției. Editat de C.C. al Uniunii de eliberare din Rusia, [1905]. 1 pag. — 78.

* Cu asterisc sînt notate cărțile, ziarele, articolele și documentele pe care există însemnări ale lui V. I. Lenin și care se păstrează la Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.

[*Apelul C.C. al Uniunii de eliberare din Rusia, în care sînt expuse telurile și caracterul ei.* Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariției. Editat de C.C. al Uniunii de eliberare a Rusiei, [1905]. 1 pag. — 81.

Au pălăvrăgit destul! — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 11 din 9 august (27 iulie), pag. 3—4, la rubrica: „Din viața noastră socială“. — 399.

Balașov. — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 14 din 29 (16) august, pag. 4, la rubrica: „Din viața noastră socială“. — 186.

„*Birjeviie Vedomosti*“, Petersburg, 1905, nr. 9 036 din 17 (30) septembrie, pag. 2. — 414.

„*Bolșevisti*“ *de-a-ndoaselea.* — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 105 din 15 iulie, pag. 3—5. — 155—157, 164—165.

[*Bonci-Bruevici, V. D.*] *Osvobojeniștii la lucru.* — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 8 din 17 (4) iulie, pag. 3—4. — 173.

Borisov, M. Despre mișcarea sindicală și despre sarcinile social-democrației. — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 21 din 17 (4) octombrie, pag. 1—2. — 372.

„*Buletinul oficial*“, Petersburg, 1905, nr. 39 din 18 februarie (3 martie), pag. 1. — 180, 192.

— 1905, nr. 121 din 8 (21) iunie, pag. 1. — 294.

— 1905, nr. 169 din 6 (19) august, pag. 1—4. — 172, 176, 181, 192—193, 247, 249, 272, 274—275, 276, 297, 344, 382, 399, 404, 408.

Către toți tovarășii muncitori conștienți! — În cartea: „Muncitorii despre sciziunea din partid“. Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 1—9 (P.M.S.D.R.). Semnat: Un muncitor dintre mulți alții. — 155, 161, 395, 396.

Către toți tovarășii muncitori conștienți! (Scrisoare către redacție). — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 105 din 15 iulie, pag. 2—3. Semnat: „Un muncitor“ dintre mulți alții. — 155, 156, 157, 160.

Cîteva cuvinte despre prestidigitatorul de la ziarul „Proletarii“. — „Poslednie Izvestiia“, Geneva, 1905, nr. 249 din 18 (5) septembrie, pag. 8. — 303—304.

Cehov, A. P. — Bombonica. — 279.

— *Omul în carapace.* — 38.

- Cerevanin, N.* [Scrisoare către redacția ziarului „Iskra” în legătură cu tactica față de Duma de stat.] — „Iskra” [Geneva], 1905, nr. 108 din 13 august, pag. 1, în articolul: [Dan, F.] Tactica noastră și Duma de stat. — 194—195, 198—199, 230, 239, 303, 357, 382, 402, 403, 404, 414, 430.
- Comuna din Paris și sarcinile dictaturii democratice.* — „Proletarii”, Geneva, 1905, nr. 8 din 17 (4) iulie, pag. 1—2. — 128.
- Conferința organizațiilor muncitorești social-democrate din Caucaz.* [Geneva, tip. partidului, 1905.] 8 pag. (P.M.S.D.R.). — 79—82, 83, 84, 86, 87, 90, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 107, 192, 227, 228, 382, 430.
- * *Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904]. 397 și II pag. (P.M.S.D.R.). — 6, 10, 11, 20, 21, 45—47, 73, 77—86, 96, 112, 114, 142, 181, 232, 261, 287, 324, 361, 369, 410, 417.
- Congresul al III-lea în fața judecății „menșevicilor” din Caucaz.* — „Lupta proletariatului”. [Tiflis], 1905, nr. 1 din 1 (14) iulie, pag. 5. — 191.
- Congresul al III-lea în fața judecății „menșevicilor” din Caucaz.* — „Proletarii”, Geneva, 1905, nr. 14 din 29 (16) august, pag. 3. — 191.
- Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905. XXIX și 401 pag. (P.M.S.D.R.). — 141, 159—160.
- Congresul al V-lea al sindicatelor din Germania.* — „Proletarii”, Geneva, 1905, nr. 5 din 26 (13) iunie, pag. 5—6, la rubrica: „Cronica internațională”. — 325.
- Congresul din iulie al zemstvelor.* Procesele-verbale. — „Osvoboždenie”, Paris, 1905, nr. 76 din 15 (2) septembrie, pag. 447—460. — 297, 300.
- [*Credo.*] — În broșura: [Lenin, V. I.]. „Protestul social-democraților din Rusia”. Cu o postfață din partea redacției revistei „Rabocce Delo”. Geneva, editată de Uniunea social-democraților ruși, 1899, pag. 1—6. (Extras din nr. 4—5 al. revistei „Rabocce Delo”). — 82, 108.
- Cu privire la atitudinea față de celelalte partide revoluționare și opoziționiste.* [Rezoluția primei Conferințe generale a activiștilor de

- partid din Rusia]. — În cartea : „Prima Conferință generală a activiștilor de partid din Rusia“. Supliment special la nr. 100 al ziarului „Iskra“. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 25—26. (P.M.S.D.R.). — 46—47, 75, 78, 79—80, 108, 109, 112, 261, 263.
- Cu privire la atitudinea față de liberali (rezoluția lui Starover).* (Principalele rezoluții adoptate la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.) — Ibid., pag. 13—14, 357. — 46—47, 78, 112, 261.
- * *Cu privire la cucerirea puterii și intrarea într-un guvern provizoriu.* [Rezoluție a primei Conferințe generale a activiștilor de partid din Rusia.] — În cartea : [Lenin, V. I.] Vl. Ilin. „În 12 ani“. Culegere de articole. Vol. I. „Două orientări în marxismul rus și în social-democrația rusă“, Petersburg, tip. Bezobrazov, (1907), pag. 400, 403, 407, 431 și 433. Pe coperta interioară figurează anul apariției : 1908. — 18.
- Cu privire la cucerirea puterii și intrarea într-un guvern provizoriu.* [Rezoluție a primei Conferințe generale a activiștilor de partid din Rusia.] — În cartea : „Prima Conferință generală a activiștilor de partid din Rusia“. Supliment special la „Iskra“ nr. 100. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 23—24. (P.M.S.D.R.). — 9, 18, 22—23, 33, 38—39, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 70, 73, 74, 89, 94, 97, 98, 101, 106, 119, 120, 122, 131, 132, 137, 139, 174, 229—230, 232—233, 356, 382, 407.
- Cu privire la guvernul provizoriu.* [Rezoluție a Conferinței organizațiilor muncitorești social-democrate din Caucaz.] În cartea : „Conferința organizațiilor muncitorești social-democrate din Caucaz“. [Geneva, tip. partidului, 1905], pag. 3. (P.M.S.D.R.). — 80, 82, 83, 84, 86, 89, 90, 94, 95, 96, 97, 98, 107, 192, 227, 228, 382, 430.
- Cu privire la guvernul provizoriu.* [Rezoluție a Conferinței organizațiilor muncitorești social-democrate din Caucaz.] — În cartea : [Lenin, V. I.] N. Lenin. „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică“. Editată de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 68—69. (P.M.S.D.R.). — 227.
- Cu privire la literatura de partid.* [Rezoluție a primei Conferințe generale a activiștilor de partid din Rusia.] În : „Prima Conferință generală a activiștilor de partid din Rusia“. Supliment special la nr. 100 al ziarului „Iskra“. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 26. (P.M.S.D.R.). — 76.
- Cu privire la insurecția armată.* [Rezoluție a primei Conferințe generale a activiștilor de partid din Rusia.] — Ibid., pag. 18—19, 58, 60, 64, 97, 98, 131, 132, 133, 134, 136, 139.

- Cu privire la lupta economică.* [Rezoluție a primei Conferințe generale a activiștilor de partid din Rusia.] — Ibid., pag. 25—26. — 75.
- Cu privire la munca în rîndurile țăranilor.* [Rezoluție a primei Conferințe generale a activiștilor de partid din Rusia.] — Ibid., pag. 21—23. — 32, 77, 213, 361.
- Cu privire la organizațiile care n-au fost formal constituite.* [Rezoluție a primei Conferințe generale a activiștilor de partid din Rusia.] — Ibid., pag. 21. — 75, 76.
- Cu privire la Organul Central al partidului.* [Principalele rezoluții adoptate la Congresul al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.] În cartea: „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale”. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1904, pag. 12. — 142.
- Cu privire la participarea la alegerile în instituțiile reprezentative.* [Rezoluție a primei Conferințe generale a activiștilor de partid din Rusia.] — În cartea: „Prima Conferință generală a activiștilor de partid din Rusia”. Supliment special la nr. 100 al ziarului „Iskra”. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 24—25. (P.M.S.D.R.). — 75.
- Cu privire la sindicate.* [Rezoluție a primei Conferințe generale a activiștilor de partid din Rusia.] — Ibid., pag. 20. — 24, 75—76, 105—106.
- Cu privire la unificarea partidului.* (Procesul-verbal și comentariile). — „Proletarii”, Geneva, 1905, nr. 20 din 10 octombrie (27 septembrie), pag. 4. — 301.
- [Dan, F.] *Apărare sau atac?* — „Iskra”, [Geneva], 1905, nr. 106 din 18 iulie, pag. 1. — 167—168, 170, 183, 194—195, 201, 203—204, 303, 397, 398, 402, 403, 404, 409, 414.
- *Cu privire la Duma de stat.* — „Iskra”, [Geneva], 1905, nr. 109 din 29 august, pag. 1—2. — 370, 412.
- Dare de seamă a Comitetului de luptă* — vezi Skripnik, N. A. „Dare de seamă a Comitetului de luptă”. Septembrie — octombrie 1905.
- Din Moscova.* — „Slovo”, Petersburg, 1905, nr. 196 din 3 (16) iulie, pag. 2. — 146.

- Din Moscova.* — „Slovo“, Petersburg, 1905, nr. 198 din 5 (18) iulie, pag. 2—3. — 146.
- Din partea redacției.* [Notă la Scrisoarea deschisă adresată tovarășilor din emigrație de către un grup de muncitori social-democrați din regiunile limitrofe ale guberniilor Kazan, Simbirsk și Nijni-Novgorod.] — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 19 din 3 octombrie (20 septembrie), pag. 3. — 387.
- Din partea redacției [ziarului „Iskra“. Prefață].* — În cartea : „Conferința organizațiilor muncitorești social-democrate din Caucaz“. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 1—2. (P.M.S.D.R.). — 79, 83, 93, 94, 227.
- Din presa rusă din străinătate.* — „Osvobojenie“, Paris, 1905, nr. 69—70 din 20 (7) mai, pag. 331—332. Semnat : Red. — 52, 279.
- Disraeli, B. Sibyl.* — 280.
- „Dnevnik Soțial-Demokrata“, Geneva, 1905, nr. 2, august, pag. 10—49. — 257, 323, 357—358, 360, 367.
- Duma contrarevoluției.* — „Poslednie Izvestiia“, Geneva, 1905, nr. 247 din 1 septembrie (19 august), pag. 1—4. — 229—234, 303—304, 327, 328, 329, 330, 409.
- Duma de stat și alegerile.* — „Rusi“, Petersburg, 1905, nr. 187 din 13 (26) august, pag. 2. — 259.
- Duma de stat și muncitorii.* — „Moskovskie Vedomosti“. 1905, nr. 250 din 12 (25) septembrie, pag. 4, la rubrica : „Revista presei“. — 372.
- Dumă de stat sau Adunare constituantă.* August 1905. [Manifest]. [Petersburg], tip. unui grup, [1905]. 2 pag. (P.M.S.D.R.). — 276—277.
- Duma și boicotul.* — „Poslednie Izvestiia“, Geneva, 1905, nr. 248 din 8 septembrie (26 august), pag. 2—4. — 291.
- [*Durnovo, P. P. Discurs rostit la primirea în audiență a reprezentanților zemstvelor.* 5 (18) august 1905.] — „Rusi“, Petersburg, 1905, nr. 180 din 6 (19) august, pag. 2. — 179, 180, 182, 399, 400.
- Dvinsk.* [Scrisoare către redacția ziarului „Proletarii“.] — „Proletarii“. Geneva, 1905, nr. 13 din 22 (9) august, pag. 6, la rubrica : „Viața de partid“. Semnat : Un muncitor. — 174.

- Ekaterinoslav, 26 iulie.* — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 13 din 22 (9) august, pag. 5, la rubrica : „Din viața noastră socială“. — 189, 411.
- Engels, F.* — *Adunarea de la Frankfurt* — vezi Marx, K. u Engels, F. [Die deutsche Nationalversammlung].
- Bakuniștii la lucru.* (Note despre insurecția din vara anului 1873 din Spania). Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1905. 31 pag. (P.M.S.D.R.). — 110, 391.
- Dezbaterile de la Berlin în legătură cu revoluția* — vezi [Engels, F.] Das Ministerium Camphausen.
- [*Scrisoare către F. Turati.* 26 ianuarie 1894]. — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 96 din 5 aprilie, pag. 1—2, în articolul : Plehanov, G. V. Cu privire la problema luării puterii. (Scurtă incursiune istorică). — 73.
- [*Scrisoare către F. Turati.* 26 ianuarie 1894] — vezi Engels, F. la futura rivoluzione italiana e il partito socialista.
- Esop. Lăudărosul.* — 399.
- Finanțele Rusiei și revoluția.* — „Proletarii“ [Geneva], 1905, nr. 15 din 5 septembrie (23 august), pag. 2. — 211.
- Gogol, N. V. Însemnările unui nebun.* — 230—231.
- *Revizorul.* — 127, 210.
- *Suflete moarte.* — 155, 169, 170, 195, 207, 255, 256, 362, 364, 365, 397, 398.
- Gredescul, N. A. Două cuvântări rostite în ședința din 19 martie 1905 a Societății juridice din Harkov.* I. Înaltul ucuz către Senatul ocîrmuitor și rescriptul către ministrul de interne A. G. Bulîghin din 18 februarie 1905. II. Situația politică actuală din Rusia. Harkov, tip. și litografia Petrov, 1905. 44 pag. Pe copertă figurează titlul : „Pe teme de actualitate“. — 113.
- Griboedov, A. S. Prea multă minte strică.* — 49—50, 221, 250.
- [*Gusev, S. I. Scrisoare către redacția ziarului „Proletarii“.* — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 20 din 10 octombrie (27 septembrie) pag. 3. Titlul : Din convorbirile cu cititorii. — 311.
- *[*Hotărârile Conferinței de constituire din sud a P.M.S.D.R.* August 1905. Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariției, [1905]. 8 pag. Hectograf. — 305, 306, 307, 308, 309, 332, 353—357, 358—365, 366, 367, 371, 382, 415, #30. }

Hotărârile Conferinței de constituire din sud a P.M.S.D.R. August 1905. Geneva, tip. partidului, 1905. 16 pag. (P.M.S.D.R.) — 371.
Heine, H. *Dispută*. — 140.

Independent. Pseudoconstituția și forma pe care o va căpăta lupta.
— „Osvojojdenie“, Paris, 1905, nr. 76 din 15 (2) septembrie,
pag. 444—445. — 273—274, 275.

Instituirea Dumei de stat. [6 (19) august 1905]. — „Buletinul oficial“,
Petersburg, 1905, nr. 169 din 6 (19) august, pag. 1—2. — 176,
177, 178, 179, 180, 192, 193, 204, 247, 249, 272, 274—275, 276,
297, 344, 382, 399, 404, 408.

[Iollos, G.] *Berlin, 5 septembrie.* — „Russkie Vedomosti“, Moscova,
1905, nr. 247 din 11 septembrie, pag. 3—4, la rubrica: „Știri
din străinătate“. Semnat: I. — 292, 295.

„*Iskra*“ (veche, leninistă). [Leipzig-München-Londra-Geneva]. —
6, 53, 96, 241, 279.

*— [München], 1902, nr. 14 din 1 ianuarie, pag. 1. — 419.

„*Iskra*“ (nouă, menșevică). [Geneva]. — 6, 16, 33, 40, 47, 49, 51, 54,
65, 76, 79, 83, 86, 92, 110—111, 116, 118, 127, 132, 137, 138,
141—142, 157, 167, 191, 193—195, 202, 206, 208, 210, 227, 230,
233, 239—240, 242, 244—246, 253, 257, 259, 261, 270, 275—
277, 290—291, 295, 299—300, 305, 308—309, 328, 330, 332,
353, 357—358, 362, 364, 365, 366, 369, 370, 402, 403, 406,
409, 425.

— 1903, nr. 52, din 7 noiembrie, pag. 1—2. — 54.

— 1904, Supliment special la nr. 73—74 ale „Iskrei“. [Geneva, 1904,
nr. 73 din 1 septembrie; nr. 74 din 20 septembrie], pag. 6—7.
— 105—106, 133.

— 1904, nr. 78 din 20 noiembrie, pag. 2—6. — 49, 77—78, 199, 279.

— 1905, nr. 93 din 17 martie, pag. 2—5. — 64, 138, 230, 233, 303.

— 1905, nr. 95 din 31 martie, pag. 2—6. — 71.

— 1905, nr. 96 din 5 aprilie, pag. 1—2. — 73, 125.

— 1905, nr. 98 din 23 aprilie, pag. 2—5. — 52, 279.

— 1905, nr. 100 din 15 mai, pag. 8. — 22, 51, 104.

— 1905, nr. 101 din 1 iunie, pag. 8. — 146, 308.

— 1905, nr. 102 din 15 iunie. — 102.

- 1905, nr. 102 din 15 iunie, pag. 1—4. — 106, 109—111, 116—117, 118, 391, 392.
- 1905, nr. 103 din 21 iunie. — 102.
- 1905, nr. 103 din 21 iunie, pag. 2—3. — 109—111, 118—119, 391, 392.
- 1905, nr. 104 din 1 iulie, pag. 1, 7. — 5, 6, 140—141.
- 1905, nr. 105 din 15 iulie, pag. 2—5. — 155—157, 160—161.
- 1905, nr. 106 din 18 iulie, pag. 1, 2—4. — 167—168, 170, 183, 194—195, 200, 202—203, 279, 303, 397—398, 402, 403, 404, 409, 414.
- 1905, nr. 107 din 29 iulie, pag. 2—5. — 188—189, 279.
- 1905, nr. 108 din 13 august, pag. 1—3. Nr. 108 poartă data : 13 iulie 1905. — 127, 194—195, 198, 200, 230, 239, 303, 356, 382, 402, 403, 404, 414, 430.
- 1905, nr. 109 din 29 august, pag. 1—5. — 367, 370, 412.
- 1905, nr. 110 din 10 septembrie, pag. 1—2. — 239—240, 244, 357, 382, 414, 430.
- 1905, nr. 111 din 24 septembrie, pag. 2—3. — 279.
- In atenția guvernatorului general.* — „Moskovskie Vedomosti“, 1905, nr. 213 din 6 (19) august, pag. 3—4. — 181.
- [In legătură cu apariția broșurii lui A. Martînov „Două dictaturi“].* — „Osvobođenje“, Paris, 1905, nr. 66 din 25 (12) februarie, pag. [2, copertă], la rubrica : „Bibliografia revistei «Osvobođenje»“. — 53, 142—143.
- [In legătură cu apariția cărții lui Akimov „Cu privire la lucrările Congresului al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“].* — „Osvobođenje“, Stuttgart, 1904, nr. 52 din 19 iulie (1 august), pag. [3, copertă], la rubrica : „Bibliografia revistei «Osvobođenje»“. — 105, 133, 142—143, 392.
- [In legătură cu nota „Un nou partid“ apărută în ziarul „Birjevie Vedomosti“].* — „Naša Jizn“, Petersburg, 1905, nr. 272 din 18 septembrie (1 octombrie), pag. 4, la rubrica : „Cronică“. — 414.

In presă și în societate. — „Rusi“, Petersburg, nr. 218 din 13 (26) septembrie, pag. 2—3. — 378.

**Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* În anexă: Statutul partidului și principalele rezoluții ale Congresului al III-lea. Editată de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. coop., 1905, 20 pag. (P.M.S.D.R.). — 5, 6, 9, 10—11, 12—18, 20—21, 22—23, 25—27, 31, 32, 45—46, 57—59, 66, 69, 70, 74—77, 90—91, 93—94, 103, 105, 118, 131, 134, 136—139, 142, 156, 158, 159, 171, 174, 209—210, 213, 217—221, 229—233, 255, 257, 261, 301, 306, 308, 324, 361, 391, 396, 426.

[*Jordania, N. N.*] „Zemski sobor“ și tactica noastră. — „Soțial-Demokrat“, [Tiflis], 1905, nr. 1 din 7 (20) aprilie, pag. 7—8. În limba gruzină. — 22, 46, 47—52.

[*Kolțov, B.*] *Cum l-a aprofundat Lenin pe Engels.* — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 108 din 13 august, pag. 2—3. Nr. 108 poartă data de 13 iulie 1905. — 127.

Kricevski, B. N. *Principiile, tactica și lupta.* — „Rabocce Delo“, Geneva, 1901, nr. 10, septembrie, pag. 1—36. — 21, 96.

L. M. — *vezi Martov, L.*

Lege cu privire la alegerile în Duma de stat — „Buletinul oficial“, Petersburg, 1905, nr. 169 din 6 (19) august, pag. 2—4. — 176, 177, 178, 179, 180, 192, 193, 204, 247, 249, 272, 274—275, 276, 277, 297, 344, 382, 399, 404, 408.

[*Leiteisen, G. D.*] *Guesdist. Revoluția orășenească.* — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 9 din 26 (13) iulie, pag. 1—2. — 131, 188—189.

[*Lenin, V. I.*] *Al treilea pas înapoi.* — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 6 din 3 iulie (20 iunie), pag. 3—4. — 133, 140, 158.

— *Armată revoluționară și guvern revoluționar.* — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 7 din 10 iulie (27 iunie), pag. 1. — 131, 166, 167.

— *Boicotarea Dumei lui Bulîghin și insurecția.* — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 12 din 16 (3) august, pag. 1. — 176, 183, 193—194, 196, 199, 203, 247, 249—250, 252—253, 256, 274—275, 402, 404, 410, 411.

- *Către cinci membri ai Comitetului Central*. 5 (18) august 1904. Manuscris¹. — 141.
- *Către Secretariatul Biroului Socialist Internațional de la Bruxelles*. [11 (24) iulie 1905]. Manuscris². — 308—309.
- *Cea mai clară expunere a celui mai confuz plan*. — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 15 din 5 septembrie (23 august), pag. 2—3. — 195, 239.
- *Ce-i de făcut? Problemele acute ale mișcării noastre*. Stuttgart, Dietz, 1902. VII și 144 pag. Autor: N. Lenin. — 54, 57, 134—135, 255.
- *De la narodnicism la marxism*. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 3 din 24 (11) ianuarie, pag. 2. — 283.
- [Declarația redacției ziarului „Iskra“]. — vezi Lenin, V. I. Din partea redacției.
- *Dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii*. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 14 din 12 aprilie (30 martie), pag. 1. — 42, 63, 64, 65, 68, 69, 109—110.
- *Din partea redacției*. [Declarația redacției ziarului „Iskra“. Foaie volantă. Leipzig], tip. „Iskrei“, 1900. 2 pag. (P.M.S.D.R.). — 52.
- *Din partea redacției*. [Postfața redacției la rezoluția Comitetului din Saratov în legătură cu Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.] — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 10 din 2 august (20 iulie), pag. 6, la rubrica: „Viața de partid“. — 213.
- *Despre guvernul revoluționar provizoriu*. Articolul întâi: Incursiunea istorică a lui Plehanov. — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 2 din 3 iunie (21 mai), pag. 2—4. — 109—110.
- *Despre guvernul revoluționar provizoriu*. Articolul al doilea: Numai de jos sau și de jos și de sus? — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 3 din 9 iunie (27 mai), pag. 3—4. — 61, 80.
- *Despre programul nostru agrar*. (Scrisoare către Congresul al III-lea). — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 12 din 29 (16) martie, pag. 1—2. Semnat: — Ъ. — 218.
- *Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică*. Editată de C.C. al P.M.S.D.R., Geneva, tip. partidului, 1905. VIII

¹ Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. XV, 1930, pag. 111—112.

² Vezi V. I. Lenin, Opere, vol. 9 E.S.P.L.P. 1955, pag. 125—129.

și 108 pag. (P.M.S.D.R.) Autor : N. Lenin. — 127, 168, 174, 227, 257, 291.

- * — *Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică.* — În cartea : [Lenin, V. I.]. Vl. Ilin. „În 12 ani“. Culegere de articole. Vol. I. „Două orientări în marxismul rus și în social-democrația rusă“, Petersburg, tip. Bezobrazov, [1907], pag. 387—469. Pe coperta interioară figurează anul apariției : 1908. — 18.
- *„Hlestakovii noștri“.* — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 9 din 26 (13) iulie, pag. 6, la rubrica : „Viața de partid“. — 210.
- *În coada burgheziei monarhiste sau în fruntea proletariatului revoluționar și a țărănimii revoluționare ?* — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 15 din 5 septembrie (23 august), pag. 1—2. — 206, 247, 270, 366, 368, 369.
- * — *Vl. Ilin. În 12 ani.* Culegere de articole. Vol. I. „Două orientări în marxismul rus și în social-democrația rusă“. Petersburg, tip. Bezobrazov, [1907]. XII și 471 pag. Pe coperta interioară figurează anul apariției : 1908. — 18.
- *Luptă revoluționară și samsarlic liberal.* — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 3 din 9 iunie (27 mai), pag. 1—2. — 9, 232.
- *Marx despre „cerniți peredel“ de tip american.* — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 15 din 20 (7) aprilie, pag. 1—2. — 218.
- *O întâlnire între prieteni.* — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 18 din 26 (13) septembrie, pag. 1. — 257, 273.
- *O nouă uniune muncitorească revoluționară.* — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 4 din 17 (4) iunie, pag. 2—4. — 78.
- *Osvobojeniștii și neoiskriștii, monarhiștii și girondinii.* — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 9 din 8 martie (23 februarie), pag. 3. — 52.
- *Prigonitorii zemstvelor și Hanibalii liberalismului.* — „Zarea“, Stuttgart, 1901, nr. 2—3, decembrie, pag. 60—100. Semnat : T.P. — 112.
- *Primii pași ai trădării burgheze.* — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 5 din 26 (13) iunie, pag. 1. — 9.
- *Programul agrar al liberalilor.* — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 15 din 20 (7) aprilie, pag. 1. — 218.
- *[Proiect de rezoluție cu privire la atitudinea față de mișcarea țărănească].* — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 11 din 23 (10)

- martie, pag. 1, în articolul : [Lenin, V. I.]. Proletariatul și țărănimea. — 213.
- *Proletariatul și țărănimea*. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 11 din 23 (10) martie, pag. 1. — 213, 218.
- *Revoluția ne învață*. — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 9 din 26 (13) iulie, pag. 1. — 3.
- „*Revoluționari*“ cu mânuși albe. — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 5 din 26 (13) iunie, pag. 6. — 44, 184.
- * — *Rezoluție cu privire la insurecția armată, [adoptată la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.]*. — În cartea : „Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. În anexă : Statutul partidului și principalele rezoluții adoptate de Congresul al III-lea. Editată de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. coop., 1905, pag. 9—10. (P.M.S.D.R.): Sub titlul comun : Principalele rezoluții. — 58—59, 93, 103, 105, 131—134, 136, 139, 174, 255.
- *Sarcinile democratice ale proletariatului revoluționar*. — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 4 din 17 (4) iunie, pag. 1. — 9, 232.
- *Sarcinile social-democraților ruși*. Ediția a 2-a, cu o prefață semnată de autor și alta de P. B. Akselrod. Editată de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. Geneva, tipografia Ligii, 1902. XI și 24 pag. (P.M.S.D.R.) Autor : N. Lenin. — 134, 255.
- *Scrisoare către agenții C.C. și membrii comitetelor P.M.S.D.R. care s-au pronunțat pentru majoritatea de la Congresul al II-lea al partidului*. 5 (18) august 1905. Manuscris¹. — 141.
- *Scrisoare către Biroul Socialist Internațional*. [20 mai (2 iunie) 1905]. Manuscris². — 308.
- [Lenin, V. I. *Scrisoare către Glebov (V. A. Noskov)*. 29 august (11 septembrie) 1904]. — În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres“. (Culegere de documente). Geneva, tip. coop., 1904, pag. 94—99. (P.M.S.D.R.). — 141.
- *Social-democrația și guvernul revoluționar provizoriu*. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 13 din 5 aprilie (23 martie), pag. 3—4 ; nr. 14 din 12 aprilie (30 martie), pag. 3—4. — 42, 64, 65, 68—69, 73.

¹ Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. XV, 1930, pag. 113—115.

² Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 222.

- *Teoria generației spontanee*. — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 16 din 14 (I) septembrie, pag. 4. — 247, 303—304, 327.
- *Trei constituții sau trei forme de orînduire de stat*. [Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariției, editat de ziarul „Proletarii“, [24 iunie 1905]. 1 pag. (P.M.S.D.R.). — 151, 152.
- *Un liberal serviabil*. [Foaie volantă]. Editura pentru literatură de partid social-democrată „V. Bonci-Bruevici și N. Lenin“ [Geneva], tip. coop., [noiembrie 1904]. 4 pag. (P.M.S.D.R.). — 52, 106.
- „Unitatea dintre țar și popor și dintre popor și țar“. — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 14 din 29 (16) august, pag. 1. — 231, 247.
- Zemții „liberali“ au și început să bată în retragere? — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 14 din 29 (16) august, pag. 6, la rubrica: „Ultimele știri“. — 273.
- „Listok «Rabocevo Dela»“, [Geneva], 1901, nr. 6, aprilie, pag. 1—6. — 57.
- Lunacearski, A. V. *Doi liberali*. (Baladă). — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 16 din 14 (I) septembrie, pag. 4. — 236.
- „Lupta proletariatului“, (Tiflis), 1905, nr. 1 din 1 (14) iulie pag. 5—6. — 191.
- 1905, nr. 3 din 15 august. — 385.
- 1905, nr. 9 din 1 (14) iulie. În limba gruzină. — 191.
- 1905, nr. 6. În limba armeană. — 191.
- Manifest [în legătură cu constituirea Dumei de stat*. 6 (19) august 1905]. — „Buletinul oficial“, Petersburg, 1905, nr. 169, din 6 (19) august, pag. 1 — 172, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 192, 193, 204, 247, 249, 272, 274, 275, 276, 297, 344, 382, 399, 404, 408.
- Marsilieza*. — 313, 346.
- Martinov, A. *Doi dictaturi*. Editat de P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1905, 68 pag. (P.M.S.D.R.). — 16, 19, 53, 61, 83, 94, 109, 110.
- *În luptă cu conștiința marxistă*. — „Iskra“, Geneva, 1905, nr. 102 din 15 iunie, pag. 2—4; nr. 103 din 21 iunie, pag. 2—3. — 109—111, 116—117, 118—119, 391, 392.

- *Literatura de demascare și lupta proletară.* („Iskra“ nr. 1—5). — „Rabocee Delo“, Geneva, 1901, nr. 10, pag. 37—64. — 110.
- *Perspective revoluționare.* — „Iskra“ [Geneva], 1905, nr. 95 din 31 martie, pag. 2—6. — 73.
- Martov, L. Autoadministrarea revoluționară a cetățenilor.* — „Soțial-Demokrat“, [Geneva], 1905, nr. 12 din 18 august, pag. 1—3. — 368, 403.
- *La ordinea zilei.* „Boicotarea“ Dumei și autoadministrarea revoluționară a poporului. — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 109 din 29 august, pag. 2—5. Semnat : L. M. — 368, 412.
- *La ordinea zilei.* Cu privire la culegerea de rețete revoluționare. — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 107 din 29 iulie, pag. 3—5. Semnat : L. M. — 188—189.
- *La ordinea zilei.* Partidul muncitoresc și „luarea puterii“ ca una din sarcinile noastre imediate. — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 93 din 17 martie, pag. 2—5. Semnat : L. M. — 64, 138, 230, 233, 303.
- *Răscoala marinarilor din Marea Neagră.* — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 104 din 1 iulie, pag. 1. — 5—6.
- *„Realismul“ liberal.* — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 102 din 15 iunie, pag. 1—2. — 106, 391.
- Marx, K. Burghezia și contrarevoluția. II.* — *vezi* Marx, K. Köln, 11 Dezbr.
- *Criza și contrarevoluția* — *vezi* Marx, K. Köln, 13. Sept.
- *Declarație* — *vezi* Marx, K. Köln, den 14. April.
- *Dezvăluiri asupra procesului comuniștilor de la Colonia.* Cu o introducere a lui F. Engels și cu documente. Traducere din germană. Petersburg, „Molot“, 1906. 125 pag. — 110.
- *Optsprezece brumar al lui Ludovic Bonaparte.* Cu o prefață de F. Engels. Tradusă după ediția a 3-a germană de B. Kricevski. Geneva, Kuklin, 1905, 123 pag. (Nr. 46 — „Biblioteca proletariatului rus“. — Nr. 46). — 328, 330.
- *Proiect de lege cu privire la desființarea servituțiilor feudale* — *vezi* Marx, K. Das Ministerium Hansemann.

- *Proiect de lege cu privire la desființarea servitutiilor feudale* — vezi Marx, K. Köln, 29. Juli.
- Marx, K. și Engels, F. *Programul partidului radical-democrat și programul celor de stînga de la Frankfurt* — vezi Marx, K. u. Engels, F. Die deutsche Nationalversammlung.
- *Programul partidului radical-democrat și programul celor de stînga de la Frankfurt* — vezi Marx, K. u. Engels, F. Köln, 6. Juni.
- Menșikov, M. *Alarmă*. — „Novoe Vremea“, Petersburg, 1905, nr. 10 625 din 30 septembrie (13 octombrie), pag. 3. — 377.
- Miliukov, P. N. *Să mergem sau să nu mergem în Duma de stat?* — „Osvobojdenie“, Paris, 1905, nr. 75 din 19 (6) august, pag. 417—418. Semnat: S. S. — 197—198, 237, 403.
- „Moskovskie Vedomosti“. — 116, 187, 284, 291.
- 1905, nr. 213 din 6 (19) august, pag. 3—4. — 181.
- 1905, nr. 249 din 11 (24) septembrie, pag. 2. — 378.
- 1905, nr. 250 din 12 (25) septembrie, pag. 4. — 372.
- Muncitorii despre sciziunea din partid*. Editat de C. C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1905. VIII, 9 și IV pag. (P.M.S.D.R.). — 155, 161, 395—396.
- Muncitorii despre criza din partid*. — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 8 din 17 (4) iulie, pag. 5, la rubrica: „Viața de partid“. — 155, 395.
- Muncitori și locuitori ai orașului Borisoglebsk!* [Manifest scos de grupul din Borisoglebsk al P.M.S.D.R., august 1905]. [Borisoglebsk, 1905]. 1 pag. (P.M.S.D.R. Lista de subscriere nr. 9). Hectografiat. — 186, 187.
- Nadejdin, L. *Ajunul revoluției* — vezi Ajunul revoluției.
- „Naša Jizn“, Petersburg. — 37.
- 1905, nr. 200 din 7 (20) august, pag. 3. — 223.
- 1905, nr. 272 din 18 septembrie (1 octombrie), pag. 4. — 414.
- „Nași Dni“ — vezi „Sîn Otecestva“.

N-ci. Sciziunea din rîndurile social-democrației ruse. — „Osvobojdenie“, Paris, 1905, nr. 72 din 21. (8) iunie, pag. 356—357. — 5, 53, 102—104, 105, 107, 108—109, 133, 136, 142—143, 391.

Nekrasov, N. A. Cine o duce bine în Rusia. — 422.

Nijni-Novgorod. — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 13 din 22 (9) august, pag. 4, la rubrica : „Din viața noastră socială“. — 186, 411.

Nikolaev, P. Revoluția din Rusia. Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1905. 30 pag. (P.M.S.D.R.). — 172.

Notă cu privire la organizarea pregătirii insurecției — vezi Skripnik, N. A. Cu privire la pregătirea și organizarea insurecției armate.

[*Nota redacției ziarului „Proletarii“ la scrisoarea lui G. V. Plehanov adresată redacției ziarului „Iskra“*]. — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 5 din 26 (13) iunie, pag. 6, la rubrica : „Viața de partid“. — 308.

„*Novoe Vremea*“, Petersburg. — 291, 426.

— 1905, nr. 10 526 din 23 iunie (5 iulie), pag. 3. — 148, 152.

— 1905, nr. 10 608 din 13 (26) septembrie, pag. 3. — 291—292, 296, 297.

— 1905, nr. 10 625 din 30 septembrie (13 octombrie), pag. 3. — 377.

○ *cotitură istorică.* — „Listok «Rabocovo Dela»“, [Geneva], 1901, nr. 6 din aprilie, pag. 1—6. Semnat : Redacția revistei „Rabocovo Delo“. — 57.

○ *cotitură semnificativă.* — „Osvobojdenie“, Stuttgart, 1903, nr. 13 (37) din 2 (15) decembrie, pag. 217—218. Semnat : Independent. — 52.

„*Osvobojdenie*“, Stuttgart — Paris. — 6, 37, 49, 52, 55, 76, 94, 106, 197, 223, 241, 268, 269, 274, 291, 294, 357, 409, 426, 430.

— Stuttgart, 1903, nr. 13 (37) din 2 (15) decembrie, pag. 217—218. — 52.

— 1904, nr. 52 din 19 iulie (1 august), pag. [3, copertă]. — 105, 133, 142, 143, 392.

— Paris, 1904, nr. 57 din 15 (2) octombrie, pag. [2, copertă]. — 52, 142—143.

- 1905, nr. 66 din 25 (12) februarie, pag. [2, copertă]. — 52, 142—143.
 - 1905, nr. 69—70 din 20 (7) mai, pag. 305—306, 331—332. — 31, 52, 181, 279.
 - 1905, nr. 71 din 31 (18) mai. — 102, 391.
 - 1905, nr. 71 din 31 (18) mai, pag. 337—343. — 17, 38, 52—55, 56, 58, 59, 60, 61.
 - 1905, nr. 72 din 21 (8) iunie. — 102, 391.
 - 1905, nr. 72 din 21 (8) iunie, pag. 353—355, 356—357, 362—363. — 5, 52, 84, 102—104, 105, 107, 108, 109, 113, 115, 116, 117, 127, 133, 136, 142—143, 326, 327, 391.
 - 1905, nr. 73 din 19 (6) iulie, pag. 371—372, 373—374, 391. — 148—149, 150.
 - 1905, nr. 74 din 26 (13) iulie, pag. 396—398, 398—402. — 163, 169, 187—188, 203, 253, 268—269, 397, 398, 404.
 - 1905, nr. 75 din 19 (6) august, pag. 417—418. — 197—198, 237, 403.
 - 1905, nr. 76 din 15 (2) septembrie, pag. 444—445, 447—460. — 273, 274, 275, 297—300.
- Parvus. Fără țar, guvern muncitoresc.* [Foaie volantă]. [Geneva], tip. partidului, [1905]. 4 pag. — 261.
- *Social-democrația și Duma de stat.* — „Iskra”, [Geneva], 1905, nr. 110 din 10 septembrie, pag. 1—2. — 239, 240, 244, 357, 382, 414, 430.
 - *Social-democrația și Duma de stat.* Extras special din nr. 110 al ziarului „Iskra”. [Geneva], tip. partidului, [1905]. 2 pag. — 247—263, 412.
- Pe un drum nou.* — „Rusi”, Petersburg, 1905, nr. 181 din 7 (20) august, pag. 6. — 184, 399.
- Planul unei campanii a zemstvelor, propus de „Iskra”* — vezi Scrisoarea către organizațiile de partid.
- Plehanov, G. V.* [Către redacția ziarului „Iskra”. 16 (29) mai 1905]. — „Iskra”, [Geneva], 1905, nr. 101 din 1 iunie, pag. 8, la rubrica: „Viața de partid”. — 142, 308.

- [Către redacția ziarului „Iskra”. 16 (29) mai 1905]. — „Proletarii”, Geneva, 1905, nr. 5 din 26 (13) iunie, pag. 6, la rubrica : „Viața de partid”. — 308.
- *Ce nu trebuie făcut* — „Iskra”, [Geneva], 1903, nr. 52 din 7 noiembrie, pag. 1—2. — 53.
- *Citate alese din corespondența cu prietenii*. (Scrisoare către redacția ziarului „Proletarii”). — „Dnevnik Soțial-Demokrata”, Geneva, 1905, nr. 2, august, pag. 10—37. — 257.
- *Cu privire la problema luării puterii*. (Scurtă incursiune istorică). — „Iskra”, [Geneva], 1905, nr. 96, pag. 1—2. — 73, 125.
- *— *Despre demonstrații*. — „Iskra”, [München], 1902, nr. 14 din 1 ianuarie, pag. 1. — 419.
- *Despre tactica noastră față de lupta burgheziei liberale împotriva țarismului*. (Scrisoare către Comitetul Central). Editată de P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1905. 31 pag. (P.M.S.D.R.). — 156.
- *Este oare cu putință?* — „Tovarișci”, Petersburg, 1907, nr. 381 din 26 septembrie (9 octombrie), pag. 1. — 127.
- *Frați care se dușmănesc între ei*. — „Dnevnik Soțial-Demokrata”, Geneva, 1905, nr. 2, august, pag. 37—49. — 323, 357—358, 360, 367.
- *Planul campaniei zemstvelor* — *vezi* Plehanov, G. V. Despre tactica noastră față de lupta burgheziei liberale împotriva țarismului .
- [Scrisoare către Biroul Socialist Internațional. 3 (16) iunie 1905]. Manuscris¹. — 308, 309.
- [Pokrovski, M. N.], *Intelectualii profesioniști și social-democrații*. (Scrisoare către redacție). — „Proletarii”, Geneva, 1905, nr. 13 din 22 (9) august, pag. 3. Semnat : Ucitel (învățător). — 173.
- „Poslednie Izvestiia”, Geneva, 1905, nr. 235 din 12 iunie (30 mai), pag. 6—7. — 144.
- 1905, nr. 247 din 1 septembrie (19 august), pag. 1—4. — 229—233, 234, 303—304, 327, 328, 329, 330, 409.

¹ Publicată pentru prima oară în foia volantă : Scrisoarea nr. 9. Fără indicarea locului apariției [editată de Biroul provincial din sud], 15 august [1905], pag. 1.

- 1905, nr. 248 din 8 septembrie (26 august), pag. 2—4. — 291.
- 1905, nr. 249 din 18 (5) septembrie, pag. 8. — 303—304.
- [Potresov, A. N.] *Neplăcerile noastre*. — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 78 din 20 noiembrie, pag. 2—6 ; 1905, nr. 98 din 23 aprilie, pag. 2—5 ; nr. 106 din 18 iulie, pag. 2—4 ; nr. 107 din 29 iulie, pag. 2—5 ; nr. 111 din 24 septembrie, pag. 2—3. Semnat : Starover. — 49, 53, 77, 78, 199, 279.
- *Starover. Rezoluție cu privire la atitudinea față de liberali* — vezi : Cu privire la atitudinea față de liberali (proiectul lui Starover).
- Poziția noastră în problema insurecției armate*. Scrisoare către redactorul revistei „Osvobojenie“. — „Osvobojenie“, Paris, 1905, nr. 74 din 26 (13) iulie, pag. 398—402. Semnat : Un osvobojenist. — 163, 169, 187, 188, 203, 253, 268—269, 397, 398, 404.
- Prima Conferință generală a activiștilor de partid din Rusia*. Supliment special la nr. 100 al ziarului „Iskra“. Geneva, tip. partidului, 1905. 31 pag. (P.M.S.D.R.). — 6, 9, 18—22, 23—33, 38—39, 41, 42, 44—45, 46, 47, 48, 58, 59, 60—61, 62, 63, 64, 65, 66, 67—70, 73—76, 77, 78—79, 89, 91, 93, 94, 98—99, 100, 103, 105, 106, 108, 109, 112, 119, 120, 121, 131, 132, 133—134, 136, 137, 138, 142, 158, 159, 174, 210, 213, 229—230, 231—232, 257, 260—263, 291, 306, 309, 324, 356, 361, 382, 396, 407.
- * *Prima victorie a revoluției*. Cetățeni ai Rusiei, muncitori și țărani ! [Foaie volantă. Geneva, 1905]. 2 pag. (P.M.S.D.R.). Semnat : Redacția ziarului „Iskra“. — 132, 136, 137, 138—139.
- Principalele rezoluții [ale Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.]*. În cartea : „Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. În anexă : Statutul partidului și principalele rezoluții adoptate de Congresul al III-lea. Editat de C.C. al P.M.S.D.R. [Geneva], tip. coop., 1905, pag. 7—20. (P.M.S.D.R.). — 5, 6, 32, 75, 91—93, 103, 105, 209—210, 257, 301, 306, 308.
- Programul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, adoptat la Congresul al II-lea al partidului*. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 1—6. (P.M.S.D.R.). — 6, 10, 11, 20, 45, 72, 86, 96, 114, 181, 232, 287, 361, 369, 410, 417.

Programul Uniunii eliberării. — „Osvobojdenie“, Paris, 1905, nr. 69—70 din 20 (7) mai, pag. 305—306 — 30, 181.

[*Proiectul de constituție adoptat de Congresul zemstvelor din 6—8 (19—21) iulie 1905*]. — „Russkie Vedomosti“, Moscova, 1905, nr. 180 din 6 iulie, pag. 1—2, în articolul: Cu privire la organizarea viitoarei reprezentanțe. — 146, 151—152, 153, 272.

Proiectul de constituție osvobojdenist — vezi Proiectul de constituție adoptat de congresul zemstvelor.

Proiect de program al partidului socialist-revoluționar, elaborat de redacția ziarului „Revoluționnaia Rossiia“. — „Revoluționnaia Rossiia“, [Geneva], 1904, nr. 46 din 5 mai, pag. 1—3. — 4, 6, 53, 283, 284.

Prokopovici, S. N. Problema muncitorească în Rusia. Editat de Kuskova. Petersburg, tip. Goldberg, 1905, 208 pag. — 107.

„*Proletarii*“, Geneva. — 23, 54, 107, 110, 111, 118, 142, 152, 161, 174, 192, 193, 195, 199, 227, 231, 234, 237, 244, 245—246, 248, 258, 276, 291, 311, 320—321, 325, 343, 383, 387, 395, 396, 402, 409.

— 1905, nr. 2 din 3 iunie (21 mai), pag. 2—4. — 109—110.

— 1905, nr. 3 din 9 iunie (27 mai), pag. 1—2, 3—4. — 9, 62, 80, 232.

— 1905, nr. 4 din 17 (4) iunie, pag. 1, 2—4, 6. — 9, 78, 232.

— 1905, nr. 5 din 26 (13) iunie, pag. 1, 5—6. — 9, 45, 184, 308, 325.

— 1905, nr. 6 din 3 iulie (20 iunie), pag. 3—4. — 133, 140, 158.

— 1905, nr. 7 din 10 iulie (27 iunie), pag. 1. — 131, 166—167, 397.

— 1905, nr. 8 din 17 (4) iulie, pag. 1—2, 3—4, 5. — 128, 131, 155, 173, 395.

— 1905, nr. 9 din 26 (13) iulie, pag. 1—2, 6. — 3, 131, 188—189, 210.

— 1905, nr. 10 din 2 august (20 iulie). — 395.

— 1905, nr. 10 din 2 august (20 iulie), pag. 1, 6. — 212.

— 1905, nr. 11 din 9 august (27 iulie), pag. 2—4. — 171, 395, 399.

- 1905, nr. 12 din 16 (3) august, pag. 1, 6. — 171, 176, 183, 193—194, 196, 199, 203, 247, 249—250, 252—253, 255, 274—275, 402, 404, 410, 411.
- 1905, nr. 13 din 22 (9) august, pag. 3, 4, 5, 6. — 173, 174, 186, 189, 411.
- 1905, nr. 14 din 29 (16) august, pag. 1, 3, 4, 6. — 186, 191, 196, 197, 198, 231, 247, 273, 403.
- 1905, nr. 15 din 5 septembrie (23 august), pag. 1—3. — 195, 206, 211, 239, 247, 270, 367—368, 369.
- 1905, nr. 16 din 14 (1) septembrie, pag. 4. — 236, 247, 303—304, 327.
- 1905, nr. 17 [între 14 și 26 (1 și 13) septembrie], nr. 17 poartă data : 14 (1) septembrie 1905. — 247.
- 1905, nr. 18 din 26 (13) septembrie, pag. 1, 2. — 258, 273.
- 1905, nr. 19 din 3 octombrie (20 septembrie), pag. 3. — 387.
- 1905, nr. 20 din 10 octombrie (27) septembrie, pag. 3, 4, 8. — 301, 309, 310.
- 1905, nr. 21 din 17 (4) octombrie, pag. 1—2. — 372.
- 1905, nr. 23 din 31 (18) octombrie. — 379.
- R. M. Realitatea noastră.* (Mișcarea muncitorească, absolutismul, societatea și păturile ce o compun [nobilimea, marea și mica burghezie, țărani și muncitorii] și lupta obștească). — În broșura: „Supliment special al ziarului «Rabocœia Mîsl» nr. 9“. Publicație a „Uniunii“ din Petersburg. Petersburg, tip. Kirșbaum, septembrie 1899, pag. 3—16. — 82.
- „*Rabocœia Mîsl*“ (Petersburg — Berlin — Varșovia — Geneva). — 49.
- „*Rabocœe Delo*“, Geneva. — 57, 96.
- 1901, nr. 10, septembrie, pag. 1—36, 37—64, 122—126. — 21, 57, 96, 110.
- „*Rassvet*“, Petersburg. — 107, 108.
- Retragere.* — „Moskovskie Vedomosti“, 1905, nr. 249 din 11 (24) septembrie, pag. 2. — 378.

- Răsfoind ziarele și revistele* — „*Novoe Vremea*“, Petersburg, 1905, nr. 10 608 din 13 (26) septembrie, pag. 3. — 291—292, 294—295.
- „*Revoluționnaia Rossia*“ [Geneva], 1904, nr. 46 din 5 mai, pag. 1—3. — 4, 6, 53, 283, 284.
- Rezoluția adoptată în ziua de 3 mai, la o întrunire de agitație dintr-un raion orășenesc din Petersburg.* — „*Iskra*“, [Geneva], 1905, nr. 100 din 15 mai, pag. 8, la rubrica: „*Viața de partid*“. — 104.
- Rezoluția Comitetului din Kostroma [al P.M.S.D.R. cu privire la numirea lui G. V. Plehanov ca reprezentant în Biroul Socialist Internațional].* — „*Proletarii*“, Geneva, 1905, nr. 20 din 10 octombrie (27 septembrie), pag. 8, la rubrica: „*Viața de partid*“. — 309.
- *[*Rezoluția Comitetului din Saratov al P.M.S.D.R. cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului.* Foaie volantă. Saratov, 1905]. 1 pag. (P.M.S.D.R.). Semnat: Comitetul din Saratov al P.M.S.D.R. — 213.
- [*Rezoluția Comitetului din Saratov al P.M.S.D.R. cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului.* — „*Proletarii*“, Geneva, 1905, nr. 10 din 2 august (20 iulie), pag. 6, la rubrica: „*Viața de partid*“. — 213.
- Rezoluția [Conferinței de constituire a organizațiilor din sud cu privire la componența redacției ziarului „Iskra“].* — În foaia volantă: [Hotărârile Conferinței de constituire din sud a P.M.S.D.R. August 1905]. Fără indicarea locului de apariție, [1905], pag. 6. Hectografiat. — 305.
- Rezoluția [Conferinței de constituire a organizațiilor din sud cu privire la componența redacției ziarului „Iskra“].* — Ibid., pag. 6—7. — 305.
- **Rezoluția Conferinței de constituire a organizațiilor din sud cu privire la Duma de stat.* — Ibid., pag. 3—5. — 305, 332, 353—357, 358—365, 366, 367, 371, 382, 415, 430.
- Rezoluția [Conferinței de constituire a organizațiilor din sud] cu privire la „grupul de unificare“.* — Ibid., pag. 6. — 306.
- Rezoluția [Conferinței de constituire a organizațiilor din sud] cu privire la retragerea tov. Plehanov din redacția ziarului „Iskra“.* — Ibid., pag. 7. — 305.

- Rezoluția Conferinței de constituire a organizațiilor din sud cu privire la Duma de stat.* — În cartea : „Hotărârile Conferinței de constituire din sud a P.M.S.D.R.“ August 1905. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 8—10. (P.M.S.D.R.). — 371.
- Rezoluția [Conferinței de constituire a organizațiilor din sud], cu privire la reprezentanța P.M.S.D.R. în Biroul Socialist Internațional.* — În foaia volantă : [Hotărârile Conferinței de constituire din sud a P.M.S.D.R. August 1905]. Fără indicarea locului apariției, [1905], pag. 1. Hectografiat. — 307, 308, 309.
- Rezoluția [Conferinței organizațiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. Foaie volantă].* Fără indicarea locului apariției, [1905]. 2 pag. Hectografiat. — 171.
- Rezoluția [Conferinței organizațiilor din străinătate ale P.M.S.D.R.].* — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 12 din 16 (3) august, pag. 6, la rubrica : „Viața de partid“. — 171.
- Rezoluția [Conferinței organizațiilor social-democrate din Rusia în problema atitudinii față de Duma de stat. 7—9 (20—22) septembrie 1905].* — În foaia volantă : În septembrie a avut loc Conferința comună a partidelor social-democrate din Rusia... Editată de C.C. Fără indicarea locului apariției, tip. partidului, octombrie 1905, pag. 1—2. (P.M.S.D.R.). — 343.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la acțiunea politică deschisă a P.M.S.D.R.* — În : „Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. În anexă : Statutul partidului și principalele rezoluții, adoptate de Congresul al III-lea. Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. coop., 1905, pag. 11—12 (P.M.S.D.R.). Sub titlul comun : „Principalele rezoluții“. — 75, 426.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la atitudinea față de liberali.* — Ibid., pag. 14—15. — 45—46, 77, 261.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la atitudinea față de mișcarea țărănească.* — Ibid., pag. 12—13. — 32, 76, 213, 217—221, 361.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la atitudinea față de tactica guvernului în ajunul revoluției.* — Ibid., pag. 11. — 22—23, 74.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la guvernul revoluționar provizoriu.* — Ibid., pag. 10. — 9, 10—11, 12—18, 22—23, 25—27, 31, 32, 66, 69, 70, 74, 90, 93, 119, 131, 132, 137, 138, 139, 174, 229—230, 232—233, 391.

Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la insurecția armată — vezi Lenin, V. I. Rezoluție cu privire la insurecția armată, adoptată la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.

Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la Organul Central al partidului. — În cartea de „Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. În anexă: Statutul partidului și principalele rezoluții adoptate de Congresul al III-lea, Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. coop., 1905, pag. 19. (P.M.S.D.R.). Sub titlul comun: Principalele rezoluții. — 23, 142.

**Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la partea care s-a rupt de partid. — Ibid., pag. 13—14. — 20—21.*

Rezoluțiile Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. — vezi Principalele rezoluții ale Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.

[Rezoluția Congresului „Uniunii asociațiilor“]. — „Proletarii“. Geneva, 1905, nr. 14 din 29 (16) august, pag. 3, la rubrica: „Din viața noastră socială“. Sub titlul: Petersburg. — 196, 197, 198, 403.

Rezoluția Dumei din Kerci în legătură cu programul din acest oraș — vezi: Pour les israélites.

[Rezoluția grupului din Mariupol al P.M.S.D.R. cu privire la tactica față de Duma de stat]. — „Iskra“. [Geneva], 1905, nr. 109 din 29 august, pag. 1, în articolul: [Dan, F.] Cu privire la Duma de stat. — 412.

Rezoluțiile adoptate de [prima] Conferință [generală] [a activiștilor de partid din Rusia] — În cartea: „Prima Conferință generală a activiștilor de partid din Rusia“. Supliment special la nr. 100 al ziarului „Iskra“. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 15—30 (P.M.S.D.R.). — 6, 24, 74, 91, 93, 103, 105, 106, 109, 210, 257, 260—261, 291, 309, 396.

[Rezoluțiile Conferinței organizațiilor muncitorești social-democrate din Caucaz]. — În cartea: „Conferința organizațiilor muncitorești social-democrate din Caucaz“. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 3—8. (P.M.S.D.R.). — 79, 83.

[Rezoluțiile Congresului al IV-lea al Uniunii generale a muncitorilor evrei din Rusia și Polonia]. — „Rabocce Delo“, Geneva, 1901, nr. 10, septembrie, pag. 122—126. — 57.

Rostoveț, S. E' timpul! (Scrisoare către tovarăși). — Supliment special la nr. 73—74 ale ziarului „Iskra“, [Geneva, 1904, nr. 73 din 1

septembrie ; nr. 74 din 20 septembrie], pag. 6—7. — 105—106, 133.

„Rusi“, Petersburg. — 409.

— 1905, nr. 180 din 6 (19) august, pag. 2. — 179—180, 183, 399, 400.

— 1905, nr. 181 din 7 (20) august, pag. 6. — 184, 399.

— 1905, nr. 187 din 13 (26) august, pag. 2. — 259.

— 1905, nr. 218 din 13 (26) septembrie, pag. 2—3. — 378.

Rusia se organizează. — „Osvojojenie“, Paris, 1905, nr. 74 din 26 (13) iulie, pag. 396—398. — 163.

„Russkaia Starina“, Petersburg. — 29.

„Russkie Vedomosti“, Moscova. — 37, 146, 291, 292.

— 1905, nr. 180 din 6 iulie, pag. 1—2. — 146, 151—152, 153, 272.

— 1905, nr. 210 din 5 august, pag. 3. — 195, 223—227, 228, 294.

— 1905, nr. 247 din 11 septembrie, pag. 3—4. — 292—295.

„Russkoe Delo“, Moscova, 1905, nr. 32 din 6 august, pag. 1—5.
— 179—180, 399, 400.

S. S. — *vezi* Miliukov, P. N.

Saltikov-Scedrin, M. E. Idilă contemporană. — 225—226, 298.

— *Istoria unui oraș.* — 294.

— *Refugiul Mon Repos.* — 89.

— *Sub semnul cumpătării și al acurateții.* — 298.

Samara. 31 iulie. — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 14 din 29 (16) august, pag. 4, la rubrica : „Din viața noastră socială“. — 186.

Schema organizației. Comitetului de luptă — *vezi* Skrîpnik, N. A. Structura, planul de muncă al Organizației de luptă de pe lângă Comitetul din Petersburg al partidului și programul pregătirii de luptă.

Scrisoare adresată lui V. I. Lenin de către C.C. al P.M.S.D.R. 3 (16) octombrie, 1905. Manuscris¹. — 343.

Scrisoare către organizațiile de partid. [Scrisoarea I]. [Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariției, [noiembrie 1904]. 4 pag. (Numai pentru membrii de partid). — 96, 156, 168, 261, 277.

Scrisoare către organizațiile de partid. [Scrisoarea a 2-a]. [Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariției, [decembrie 1904]. 4 pag. (Numai pentru membrii de partid). — 156.

[*Scrisoarea C.C. al P.M.S.D.R.*] către comisia tehnică și serviciul de expediție al fostului Organ Central — ziarul „Iskra” [20 mai 1905]. Manuscris. — 140, 141.

Scrisoare deschisă adresată tovarășilor din emigrație de către un grup social-democrat de muncitori din regiunile limitrofe ale guberniilor Kazan, Simbirsk și Nijni-Novgorod. — „Proletarii”, Geneva, 1905, nr. 19 din 3 octombrie (20 septembrie), pag. 3. — 387.

Scrisoare deschisă [a C.C. al P.M.S.D.R. către Comisia de organizare aleasă de prima Conferință generală a activiștilor social-democrați din Rusia]. — „Proletarii”, Geneva, 1905, nr. 11 din 9 august (27 iulie), pag. 2—3. — 171, 395.

Scrisoare deschisă către Comisia de organizare aleasă de prima Conferință generală a activiștilor social-democrați din Rusia. — În cartea : „Muncitorii despre sciziunea din partid”. Editată de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. I—IV. (P.M.S.D.R.) — 161, 395.

Scrisoarea redacției ziarului „Iskra” către coloniile din străinătate. August 1905. Manuscris. — 210.

Scrisoarea unui muncitor din Odesa — vezi : Către toți tovarășii muncitori conștienți.

[*Severțev, V. (Filatov, V. V.)*] „Kneaz Potemkin Tauriceski”. — „Proletarii”, Geneva, 1905, nr. 8 din 17 (4) iunie, pag. 2. Semnat : V. S. — 131.

— *Aplicarea tacticii și fortificațiilor la insurecția populară.* Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1905, 45 pag. (P.M.S.D.R.). — 188—189.

¹ Publicată pentru prima oară în 1934.

„*Sîn Otecestva*“ („*Nași Dni*“), Petersburg. — 37.

Skrîpnik, N. A. Cu privire la pregătirea și organizarea insurecției armate. (Raport către Comitetul din Petersburg al P.M.S.D.R.). [Prima jumătate a lunii septembrie 1905]. Manuscris¹. — 335.

— *Dare de seamă [a Comitetului de luptă.* Septembrie-octombrie 1905]. Manuscris². — 335.

— *Structura, planul de muncă al Organizației de luptă de pe lângă Comitetul din Petersburg al partidului și programul pregătirii de luptă.* [Prima jumătate a lunii septembrie 1905. Petersburg]. Manuscris¹. — 335.

„*Slovo*“ Petersburg. — 146.

— 1905, nr. 196 din 3 (16) iulie, pag. 2. — 146.

— 1905, nr. 198 din 5 (18) iulie, pag. 2—3. — 146.

„*Soșial-Demokrat*“, [Geneva], 1905, nr. 12 din 18 august, pag. 1—3. — 368, 403.

„*Soșial-Demokrat*“, [Tiflis]. În limba gruzină. — 48.

— 1905, nr. 1 din 7 (20) aprilie, pag. 7—8. — În limba gruzină. — 22, 47, 48—51.

[*Stalin, I. V.*] *Răspuns ziarului „Soșial-Demokrat*“. — „*Lupta proletariatului*“, 1905, nr. 3 din 15 august. — 385.

Starover — vezi Potresov, A. N.

Statutul de organizare, [adoptat de Conferința constitutivă din sudul Rusiei]. — În foaia volantă : [Hotărârile Conferinței constitutive din sud a P.M.S.D.R. August 1905]. Fără indicarea locului apariției, [1905], pag. 1—2. Hectografiat. — 306.

Statutul de organizare, [adoptat de prima Conferință generală a activiștilor de partid din Rusia]. — În cartea : „*Prima Conferință generală a activiștilor de partid din Rusia*“. Supliment special la nr. 100 al ziarului „*Iskra*“. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 17—18. (P.M.S.D.R.). — 97, 142, 158, 159, 306, 324.

Statutul de organizare al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, adoptat la Congresul al II-lea al partidului. În cartea : „*Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-*

¹ Publicat pentru prima oară în 1934.

² Publicat pentru prima oară în „*Culegeri din Lenin*“, vol. V, 1926, pag.

democrat din Rusia. Textul integral al „proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 7—9. (P.M.S.D.R.). — 21, 142, 324.

Statutul partidului [adoptat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.].

— În cartea : „Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. În anexă : Statutul partidului și principalele rezoluții adoptate la Congresul al III-lea. Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. coop., 1905, pag. 17—18. (P.M.S.D.R.). — 156, 158, 159, 171, 301, 324, 396.

**Statutul Uniunii muncitorești*. [Foaițe volantă]. Fără indicarea locului apariției. Editat de C.C. al Uniunii de eliberare din Rusia, [1905]. 2 pag. — 78.

[*Struve, P. B.*] *Cum să ne regăsim*. Răspuns autorului scrisorii : „Cum să nu ne pierdem“. — „Osvobojdienie“, Paris, 1905, nr. 71, 31 (18) mai, pag. 337—343. — 17, 38, 52—56, 57—58, 60—61, 62.

— *Din mâinile țarului — din mâinile mikadoului și ale Angliei*. — „Osvobojdienie“, Paris, 1905, nr. 76, 15 (2) septembrie, pag. 441—444. Semnat : P. S. — 273.

— „*Kneaz Potemkin*“, și pe urmă?“. — „Osvobojdienie“, Paris, 1905, nr. 73 din 19 (6) iulie, pag. 371—372. Semnat : P. S. — 149.

— *Literatura sciziunii social-democrate*. — „Osvobojdienie“, Paris, 1904, nr. 57, 15 (2) octombrie, pag. [2, copertă], la rubrica : „Bibliografia revistei «Osvobojdienie»“. — 53, 142—143.

— *Prefață [la cartea lui S. I. Witte „Absolutismul și zemstvele“]*. — În cartea : [Witte, S. I.] „Absolutismul și zemstvele“. Memoriu confidențial al ministrului secretar de stat la departamentul finanțelor, S. I. Witte (1899). Cu o prefață și adnotări de R.N.S. Tipărit de „Zarea“. Stuttgart, Dietz, 1901, pag. V—XLIV. Semnat : R.N.S. — 112, 117.

— *Revoluția rusă și pacea*. Scrisoare deschisă lui Jean Jaurès. — „Osvobojdienie“, Paris, 1905, nr. 72 din 21 (8) iunie, pag. 353—355. Semnat : P.S. — 84, 114, 115, 116, 117, 391.

— *Triumful bunului-simț*. — „Osvobojdienie“, Paris, 1905, nr. 72 din 21 (8) iunie, pag. 362—363. Semnat : P. S. — 102, 104, 105, 127, 326, 391.

— *Un răspuns deschis discursurilor nesincere ale d-lui Suvorin*. — „Osvobojdienie“, Paris, nr. 73 din 19 (6) iulie, pag. 373—374. Semnat : P.S. — 148, 149, 150.

- Suplimentul special al ziarului „Raboceaia Misl“ [nr. 9], Editat de „Uniunea“ din Petersburg. Petersburg, tip. Kiršbaum, septembrie 1899, 36 pag. — 82.*
- Suvorin, A. S. Mici epistole. — „Novoe Vremea“, Petersburg, 1905, nr. 10 526 din 23 iunie (5 iulie), pag. 3. — 148, 152.*
- Șahov, N. [Malinin, N. I.]. Lupta pentru congres. (Culegere de documente). Geneva, tip coop., 1904. 111 pag. — 141.*
- [Șarapov, S. F.]. Moscova, 6 august. [Articol de fond]. — „Russkoe Dêlo“, 1905, nr. 32 din 6 august, pag. 1—5. — 179, 180, 399, 400.*
- *[Șestakov, A.]. Scrisoare deschisă către Comitetul Central și către tovarășii care activează la sate. [Foaie volantă]. [Moscova, 1905]. 2 pag. Semnat : Un organizator regional. — 214—218, 219, 221.*
- „Tovarișci“, Petersburg, 1907, nr. 381 din 26 septembrie (9 octombrie), pag. 1. — 127.*
- [Troțki, L. D.] Sarcinile noastre politice. (Probleme tactice și organizatorice). Editat de P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1904. XI și 107 pag. (P.M.S.D.R.). Autor : N. Troțki. — 6, 53.*
- Trubețkoi, S. N. [Cvîntare rostită la audiența acordată de țar delegației zemstvelor. 6 (19) iunie 1905]. — „Buletinul oficial“, Petersburg, 1905, nr. 121 din 8 (21) iunie, pag. 1. — 294.*
- Turgheniev, I. S. Părinți și copii. — 231.*
- „Ucitel“ — vezi Pokrovski, M. N.*
- Ucaz către Senatul ocîrmuitor [cu privire la modul cum se acordă persoanelor particulare și instituțiilor dreptul de a elabora propuneri în legătură cu buna organizare a statului. 18 februarie (3 martie) 1905]. — „Buletinul oficial“, Petersburg, 1905, nr. 39 din 18 februarie (3 martie), pag. 1. — 180, 192.*
- Ucaz către Senatul ocîrmuitor [prin care se anulează prevederile ucazului de la 18 februarie (3 martie) 1905. 6 (19) august 1905]. — „Buletinul oficial“, Petersburg, 1905, nr. 169 din 6 (19) august, pag. 4. — 180, 192.*
- Un nou organ. — „Iskra“ [Geneva], 1905, nr. 100 din 15 mai, pag. 8, la rubrica : „Viața de partid“. — 22, 51.*
- Un nou partid. — „Birjevîie Vedomosti“, Petersburg, 1905, nr. 9 036 din 17 (30) septembrie, pag. 2, la rubrica : „Ultimele știri“. — 414.*

- V. S. — *vezi* Severțev, V. (Filatov, V. V.).
- „*Vestnik Evropî*“, Petersburg. — 409.
- Viața de partid.* — „*Iskra*“, [Geneva], 1905, nr. 104 din 1 iulie, pag. 7. — 140, 141.
- Vinogradov, P. Scrisori politice.* — „*Russkie Vedomosti*“, Moscova, 1905, nr. 210 din 5 august, pag. 3. — 195, 223—227, 228, 294.
- [*Scrisori politice. Fragmente din articolele publicate în ziarul „Russkie Vedomosti“*]. — „*Nașa Jizn*“, Petersburg, 1905, nr. 200 din 7 (20) august, pag. 3, la rubrica : „*Presa rusă*“. — 225.
- „*Vpered*“, Geneva. — 23, 40, 53, 64, 106, 111, 118, 136, 138, 142.
- 1905, nr. 1 din 4 ianuarie (22 decembrie), nr. 18 din 18 (5) mai. — 23.
- 1905, nr. 3 din 24 (11) ianuarie, pag. 2. — 283.
- 1905, nr. 9 din 8 martie (23 februarie), pag. 3. — 53.
- 1905, nr. 11 din 23 (10) martie, pag. 1. — 213, 218.
- 1905, nr. 12 din 29 (16) martie, pag. 1—2. — 218.
- 1905, nr. 13 din 5 aprilie (23 martie), pag. 3—4. — 42, 65, 69, 70.
- 1905, nr. 14 din 12 aprilie (30 martie), pag. 1, 3—4. — 42, 65, 69, 70, 73, 109—110.
- 1905, nr. 15 din 20 (7) aprilie, pag. 1—2. — 218.
- [*Witte, S. I.*] *Absolutismul și zemstvele.* Memoriul confidențial al ministrului de finanțe, secretar de stat, S. I. Witte (1899), cu o prefață și adnotări de R.N.S. Publicat de revista „*Zarea*“, Stuttgart, Dietz, 1901. XLIV și 212 pag. — 112, 117.
- „*Zarea*“ Stuttgart. — 241.
- 1901, nr. 2—3, decembrie, pag. 60—100. — 112.
- Appeal to the nation.* — „*The Times*“. London, 1905, N 37, 766, July 22, p. 5. Under the general title : *The Moscow congress.* — 146, 148, 394.

„Arbeiter Zeitung“, Wien, 1905, N 233, 24. August. S. 1—2. —
194—195, 199—201, 206—208, 239, 305, 357, 382, 402, 404,
406—407, 414, 430.

*Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und
F. Lassalle.* Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften
von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850.
Stuttgart, Dietz, 1902, 491 S. — 44, 118, 119—123, 124—125,
126, 256.

[*Aus dem Protokoll des Komitees Sitzung vom 17. April 1849.*] —
„Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit“, Köln, 1849, N 22, 22. April,
S. 4. — 124—126.

*Bericht über den III. Parteitag der SDAPR mit Beifügung des Partei-
Statuts und der wichtigsten Resolutionen, die auf dem III. Partei-
tag angenommen wurden.* München, Birk, 1905. 23 S. (SDAPR).
— 209—210.

[*Bericht über die Einberufung des Kongresses der Arbeitervereine.*] —
„Neue Rheinische Zeitung“, Köln, 1849, N 282, 26. April. Beilage
zu N 282, S. 1. — 124—126.

*Bernstein, E. Die Voraussetzung des Sozialismus und die Aufgaben
der Sozialdemokratie.* Stuttgart, Dietz, 1899. X, 188 S. — 94.

Beschlüsse der Generalversammlung der Arbeiter vom 16. April 1849.
— „Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit“, Köln, 1849, N 22, 22. April,
S. 3—4. — 124—126.

[*La commune révolutionnaire*]. Aux Communaux. Londres, 1874. 12 p.
— 66—68.

[*Communiqué sur le*] *Troisième congrès du Parti ouvrier social-dé-
mocrate de Russie.* Compte rendu et principales résolutions. —
„Le Socialiste“, Paris, 1905, N 8, 25 juin — 2 juillet. Supplé-
ment à N 8 „Le Socialiste“, p. 5—6. — 209—210.

The condition of Russia. The national assembly. — „The Times“,
London, 1905, N 37, 815, September 18, p. 3. — 235—236.

Le congrès de Moscou. — „Le Temps“, Paris, 1905, N 1405, 24
juillet, p. 1. Sous le titre général: Bulletin de l'étranger. —
153, 394.

Les congrès des zemstvos. — „Le Temps“, Paris, 1905, N 16175, 2 oc-
tobre, p. 1. Sous le titre général: Bulletin de l'étranger. —
289—290.

- „*Critica Sociale*“, Milano, 1894, N 3, febbraio, p. 35—36. — 73.
- „*Deutsch-Französische Jahrbücher*“, Paris, 1844, 1. u. 2. Lfg., S. 71—85. — 57—58, 82—83.
- „*The Economist*“, [London], 1905, v. LXIII, N 3, 242, October 14, p. 1630—1631. — 333—334.
- Eine demokratische konstitutionelle Partei.* — „Frankfurter Zeitung“, 1905, 15. September. — 236—238.
- Engels, F. *Die Bakunisten an der Arbeit.* Denkschrift über den Aufstand in Spanien im Sommer 1873. („Volksstaat“ 1873). — În : Engels, F. *Internationales aus dem Volksstaat (1871—75)*. Berlin, Expedition des „Vorwärts“ Berliner Volksblatt, 1894, S. 16—33. — 80—81, 110.
- *Die Berliner Debatte über die Revolution.* — „Neue Rheinische Zeitung“, Köln, 1848, N 14, 14. Juni, S. 1, unter der Rubr. : Deutschland. — 120—122.
- *La futura rivoluzione italiana e il partito socialista.* — „Critica Sociale“, Milano, 1894, N 3, febbraio, p. 35—36. — 73.
- *Internationales aus dem Volksstaat (1871—75)*. Berlin, Expedition des „Vorwärts“ Berliner Volksblatt, 1894, 72 S. — 66—68, 80, 110, 140.
- **— *Kann Europa abrüsten?* Separat-Abdruck aus dem „Vorwärts“, [Nürnberg], Wörlein, 1893, 29 S. — 130.
- **— *Ludwig Feuerbach und der Ausgang der klassischen deutschen Philosophie.* Revidierter Sonderabdr. aus der „Neuen Zeit“. Mit Anhang : Karl Marx über Feuerbach vom Jahre 1845. Stuttgart, Dietz, 1888, VII, 72 S. — 29.
- *Das Ministerium Kamphausen.* — In : Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902, S. 95—107. — 120—122.
- *Programm der blanquistischen Kommune-Flüchtlinge.* („Volksstaat“, 1874, N 73). — In : Engels, F. *Internationales aus dem Volksstaat (1871—75)*. Berlin, Expedition des „Vorwärts“ Berliner Volksblatt, 1894, S. 40—46. — 67—68, 140.
- *Zur Geschichte des „Bundes der Kommunisten“.* — In : Marx, K. Enthüllungen über den Kommunistenprozess zu Köln. Neuer Abdruck mit Einleitung von F. Engels und Dokumenten. Göttin-

** Cu două asteriscuri au fost notate primele ediții ale lucrărilor, atunci când nu s-a putut stabili la care ediție s-a referit V. I. Lenin.

- gen — Zürich, Volksbuchhandlung, 1885, S. 3—17. (Sozialdemokratische Bibliothek. IV). — 125—127.
- **— *Zur Kritik des sozialdemokratischen Programmentwurfes 1891.* — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1901—1902, Jg. XX, Bd. I, N 1, S. 5—13. — 73.
- „Frankfurter Zeitung“, Frankfurt am Main, 1905, 9. Juni. — 59.
- 1905, 27. August, Literaturblatt. — 211.
- 1905, August. — 192.
- 1905, 15. September. — 236—238.
- 1905, 17. September. — 235.
- 1905, 9. Oktober. — 332, 418.
- 1905, 12. Oktober. — 428.
- 1905, 13. Oktober. — 332.
- 1905, N 293, 22. Oktober. — 373, 374.
- „Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit“, Köln, 1849, N 22, 22. April, S. 3—4. — 124—128.
- The future of Russia.* — „The Times“, London, 1905, N 37, 795, August 25, p. 3. — 211.
- Germany.* — „The Economist“. [London], 1905, v. LXIII, N 3, 242, October 14, p. 1630—1631. — 333—334.
- Government counter move.* — „The Times“, London, 1905, N 37, 768, July 25, p. 5. Under the general title: „The Moscow congress. — 147—148, 394.
- „L'Humanité“, Paris, 1905, N 417, 8 juin, p. 1. — 84.
- 1905, N 501, 31 août, p. 2. — 270—271.
- „L'Indépendance Belge“, Bruxelles, 1905. — 314, 346.
- Internationale Regeln der sozialistischen Taktik.* [Die Resolution des Internationalen Sozialistenkongresses zu Amsterdam]. — In: Internationaler Sozialistenkongress zu Amsterdam. 14. bis 20. August 1904. Berlin, Expedition der Buchhandlung „Vorwärts“, 1904, S. 31—32. — 322.

- Internationaler Sozialistenkongress zu Amsterdam*. 14. bis 20. August 1904. Berlin, Expedition der Buchhandlung „Vorwärts“, 1904, 78 S. — 322.
- Kautsky, K. Bernstein und das sozialdemokratische Programm*. Eine Antikritik. Stuttgart, Dietz, 1899. VIII, 195 S. — 94—95.
- *Die Revision des Programms der Sozialdemokratie in Österreich*. — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1901—1902, Jg. XX, Bd. I, N 3, S. 68—82. — 385.
- *Die Spaltung der russischen Sozialdemokratie*. — „Leipziger Volkszeitung“, 1905, N 135, 15. Juni, S. 1—2. — 95—96, 422.
- „Leipziger Volkszeitung“, 1905, N 135, 15. Juni, S. 1—2. — 95—96, 422.
- Leroux, G. Dépêche de notre envoyé spécial*. — „Le Matin“, Paris, 1905, N 7898, 10 octobre, p. 3. Sous le titre général: La crise russe. — 347.
- *Essai sur la Révolution*. — „Le Matin“, Paris, 1905, N 7820, 24 juillet, p. 1. Sous le titre général: Les réformes en Russie. — 152.
- Martin, R. Die Zukunft Russlands und Japans*. Die deutschen Milliarden in Gefahr. Berlin, Heymann, 1905. VIII, 258 S. — 211.
- Martoff, L. Das russische Proletariat und die Duma*. — „Arbeiter Zeitung“, Wien, 1905, N 233, 24. August. S. 1—2. — 194, 195, 199—201, 206—208, 239, 305, 357, 382, 402, 403, 404, 406—407, 414, 430.
- Marx, K. u. Engels, F. Ansprache der Zentralbehörde an den Bund vom März 1850*. — In: Marx, K. Enthüllungen über den Kommunistenprozess zu Köln. Neuer Abdruck mit Einleitung von F. Engels und Dokumenten. Göttingen — Zürich, Volksbuchhandlung, 1885, S. 75—83, IX. Anhang. (Sozialdemokratische Bibliothek. IV). — 110.
- *Die deutsche Nationalversammlung*. — In: Aus dem literarischen Nachlass vom K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902, S. 87—94. — 119—121, 256.
- *Köln, 6. Juni*. — „Neue Rheinische Zeitung“, Köln, 1848, N 7, 7. Juni, S. 1, unter der Rubr.: Deutschland. — 118—120.

- **— *Manifest der Kommunistischen Partei*. London, „Bildungs-Gesellschaft für Arbeiter“, 1848. 30 S. — 37, 126.
- *Revue. Mai bis Oktober*. — „Neue Rheinische Zeitung“. Politisch-ökonomische Revue, redigiert von K. Marx. London — Hamburg — New York, 1850, [5.—6. Heft]. Mai — Oktober, S. 129—180. — 255.
- Marx, K. [*Die Bourgeoisie und Die Konterrevolution*]. — In: Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902, S. 206—232. — 44.
- **— *Der Bürgerkrieg in Frankreich*. Adresse des Generalrats der Internationalen Arbeiter-Assoziation an alle Mitglieder in Europa und den Vereinigten Staaten. Sonderabdr. aus dem „Volksstaat“. Leipzig, Exped. des „Volksstaates“, 1871. 52 S. — 115.
- *Enthüllungen über den Kommunistenprozess zu Köln*. Neuer Abdruck mit Einleitung von F. Engels und Dokumenten. Göttingen — Zürich, Volksbuchhandlung, 1885. 88 S. (Sozialdemokratische Bibliothek. IV). — 110, 125—127, 255.
- **— *Die Klassenkämpfe in Frankreich 1848 bis 1850*. Abdr. aus der „Neuen Rheinischen Zeitung“. Mit Einleitung von F. Engels. Berlin, die Expedition des „Vorwärts“, 1895. 112 S. — 99, 415.
- *Köln, 13. Sept.* — „Neue Rheinische Zeitung“, Köln, 1848, N 102, 14. September, S. 1, unter der Rubr.: Deutschland. — 119.
- *Köln, 11. Dezbr.* — „Neue Rheinische Zeitung“, Köln, 1848, N 169, 15. Dezember, S. 1—2, unter der Rubr.: Deutschland. — 44.
- *Köln, 29. Juli*. (Der Gesetzentwurf über die Feudallasten). — „Neue Rheinische Zeitung“, Köln, 1848, N 60, 30. Juli, S. 1—2, in der Abt.: Deutschland. — 121—123.
- **— *Köln, den 14. April*. — „Neue Rheinische Zeitung“, Köln, 1849, N 273, 15. April, 2. Ausgabe, S. [3]. Unterschrift: Fr. Anneke, K. Schapper, K. Marx, H. Becker, W. Wolff. — 124—126.
- *Das Ministerium Hansemann*. — In: Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902, S. 124—133. — 121—122.
- *Marx über Feuerbach*. — In: Engels, F. Ludwig Feuerbach und der Ausgang der klassischen deutschen Philosophie. Revidierter Sonderabdr. aus der „Neuen Zeit“. Mit Anhang: Karl Marx

- über Feuerbach vom Jahre 1845. Stuttgart, Dietz, 1888, S. 69—70. — 29.
- *Nachlass...* — *vezi* Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle, Hrsg. von F. Mehring.
- *Zur Kritik der Hegel'schen Rechts-Philosophie*. Einleitung. — „Deutsch-Französische Jahrbücher“, Paris, 1844, I. u. 2. Lfg., S. 71—85. — 57—58, 82.
- „*Le Matin*“, Paris, 1905, N 7820, 24 juillet, p. 1. — 152.
- 1905, N 7898, 10 octobre, p. 3. — 347.
- [*Mehring, F.*], *Einleitung [des Herausgebers zum Buch: Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle]*, — In: Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902, S. 3—86. — 118, 119, 123—125, 126.
- La mort du prince Serge Troubezkoï*. — „*Le Temps*“, Paris, 1905, N 16188, 15 octobre. — 429.
- The Moscow congress*. — „*The Times*“, London, 1905, N 37, 766, July 22, p. 5. — 146—147, 148, 150—151, 164, 183—184, 394.
- „*Neue Rheinische Zeitung*“, Köln. — 20, 118—119.
- 1848, N 1, 1. Juni. — 125.
- 1848, N 7, 7. Juni, S. 1. — 118—120.
- 1848, N 14, 14. Juni, S. 1. — 121—122.
- 1848, N 60, 30. Juli, S. 1—2. — 122—123.
- 1848, N 102, 14. September, S. 1. — 119.
- 1848, N 169, 15. Dezember, S. 1—2. — 44.
- 1849, N 273, 15. April, 2. Ausgabe, S. 3. — 124—125.
- 1849, N 282, 26. April, Beilage zur N 282 „*Neuen Rheinischen Zeitung*“, S. 1. — 124—125.
- „*Neue Rheinische Zeitung*“. Politisch-ökonomische Revue, redigiert von K. Marx. London — Hamburg — New York, 1850, [5.—6. Heft], Mai-Oktober, S. 129—180. — 255.

„Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1901—1902, Jg. XX, Bd. I, N 1, S. 5—13. — 73.

— 1901—1902, Jg. XX, Bd. I, N 3, S. 68—82. — 385.

Organisation der sozialdemokratischen Partei Deutschlands, beschlossen auf dem Parteitage zu Jena 1905. — In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, abgehalten zu Jena vom 17. bis 23. September 1905. Berlin, Buchhandlung „Vorwärts“, 1905, S. 6—10. — 323, 324.

Organisation der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, beschlossen auf dem Parteitag zu Mainz 1900. — In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Lübeck vom 22. bis 28. September 1901. Berlin, Expedition der Buchhandlung „Vorwärts“, 1901, S. 6—8. — 323.

Pour les israélites. — „L'Humanité“, Paris, 1905, N 501, 31 août, p. 2. Sous le titre général: La crise russe. — 270—271.

Program for the future. — „The Times“, London, 1905, N 37, 767, July 24, p. 5. Under the general title: The Moscow reformers. — 146.

Programm der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, beschlossen auf dem Parteitag zu Erfurt. 1891. — In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Erfurt vom 14. bis 20. Oktober 1891. Berlin, „Vorwärts“, 1891, S. 3—6. — 72—73.

Projekt programu rolnego. — „Przedświt“, Kraków, 1905, N 6—8, Czerwiec-Sierpień, S. 248—252. — 282—287, 416—417.

The proposed constitution. — „The Times“, London, 1905, N 37, 765, July 21, p. 3. Under the general title: The Moscow congress. — 150, 164, 183—184, 393.

Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Breslau vom 6. bis 12. Oktober 1895. Berlin, die Expedition des „Vorwärts“, 1895. 223 S. — 51—53.

Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Dresden vom 13. bis 20. September 1903. Berlin, Expedition der Buchhandlung „Vorwärts“, 1903. 448 S. — 322.

Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Erfurt vom 14. bis 20. Oktober 1891. Berlin, „Vorwärts“, 1891. 368 S. — 72—73.

- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten zu Jena vom 17. bis 23. September 1905. Berlin, Buchhandlung „Vorwärts“, 1905. 380 S. — 292—294, 322—323, 325—326.
- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten zu Lübeck vom 22. bis 28. September 1901. Berlin, Expedition der Buchhandlung „Vorwärts“, 1901. 319 S. — 323.
- „Przedświt“, Kraków, 1905, N 6—8, Czerwiec-Sierpień, S. 248—252. — 283—287, 416—417.
- Die ratlose Regierung.* — „Vossische Zeitung“, Berlin, 1905, N 487, 17. Oktober, S. [2]. Unter dem Gesamttitel: Die Wirren in Russland. — 378.
- Résolutions du congrès anti-autoritaire international tenu à Saint-Imier le 15 septembre 1872 par les délégués des Fédérations et sections italiennes, françaises, espagnoles, américaines et jurassiennes.* S. 1., 1872. 3 p. — 80—81.
- Schlachtberichte.* — „Vorwärts“, Berlin, 1905, N 237, 10. Oktober, S. [4]. Unter dem Gesamttitel: Die Kosaken-Schlacht in Moskau. — 347.
- Semstwo-Kongress.* — „Frankfurter Zeitung“, 1905, 17. September. — 235.
- Simon, H. Annehmen oder ablehnen?* Die Verfassung von 3. Februar 1847, beleuchtet vom Standpunkte des bestehenden Rechts. Leipzig, Wigand, 1847. 328 S. — 184.
- La situation en Russie.* — „Le Temps“, Paris, 1905, N 16170, 27 septembre, p. 2. — 274—275, 276.
- La situation politique en Russie.* — „Le Temps“, Paris, 1905, N 16165, 22 septembre, p. 2. Sous le titre général: Nouvelles de l'étranger. — 266.
- „Le Socialiste“, Paris. — 209.
- 1905, N 8, 25 juin — 2 juillet. Supplément à N 8 „Le Socialiste“, p. 5—6. — 209—210.
- „St.-Petersburger Zeitung“, S. — Pb. — 428.
- Stead, W. T. Russia's new great hope.* — „The Times“, London, 1905, N 37, 822, September 26, p. 8. — 276.

Stenographischer Bericht über die Verhandlungen der deutschen konstituierenden Nationalversammlung zu Frankfurt am Main. — Hrsg. auf Beschluss der Nationalversammlung durch die Redaktions-Kommission und in deren Auftrag von F. Wigard. 9 Bde. Frankfurt am Main, Gauerländer, 1848—1849. — 20, 56, 83.

Struve, P. La Révolution russe et la Paix. Lettre ouverte au citoyen Jean Jaurès. — „L'Humanité“, Paris, 1905, N 417, 8 juin, p. 1. — 84.

Studentenunruhen. — „Vossische Zeitung“, Berlin, 1905, N 476, 10. Oktober, S. [2]. Unter dem Gesamttitel: Die Wirren in Russland. — 380—381, 428, 430.

Tagesrundschaу. — „Frankfurter Zeitung“, 1905, 9. Juni. — 59.

Die Taktik der Partei. [Resolution des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Dresden vom 13. bis 20. September 1903]. — In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Dresden vom 13. bis 20. September 1903. Berlin, Expedition der Buchhandlung „Vorwärts“, 1903, S. 418—419. — 322.

„*Le Temps*“, Paris. — 289.

— 1905, N. 16105, 24 juillet, p. 1. — 153, 394.

— 1905, N 16165, 22 septembre, p. 2. — 266.

— 1905, N 16170, 27 septembre, p. 2. — 274—275, 276.

— 1905, N 16175, 2 octobre, p. 1. — 289—290.

— 1905, N 16183, 10 octobre, p. 2. — 347.

— 1905, N 16188, 15 octobre. — 429.

„*The Times*“, London. — 315.

— 1905, N 37, 764, July 20, p. 5. — 146, 149, 393.

— 1905, N 37, 765, July 21, p. 3. — 150, 164, 183—184, 393.

— 1905, N 37, 766, July 22, p. 5. — 146—147, 148, 150—151, 164, 183—184, 393.

— 1905, N 37, 767, July 24, p. 5. — 146.

— 1905, N 37, 768, July 25, p. 5. — 147—148, 394.

- 1905, N 37, 795, August 25, p. 3. — 211.
- 1905, N 37, 815, September 18, p. 3. — 235—236.
- 1905, N 37, 822, September 26, p. 8. — 276.
- Les troubles en Russie.* — „Le Temps“, Paris, 1905, N 16183, 10 octobre, p. 2. Sous le titre général: Nouvelles de l'étranger. — 347.
- „Vorwärts“, Berlin, 1905, N 237, 10. Oktober, S. [4]. — 347.
- „Vossische Zeitung“, Berlin, 1905, N 436, 16. September. 2. Beilage zur N 436 „Vossischen Zeitung“, S. [1]. — 235.
- 1905, N 476, 10. Oktober, S. [2]. — 380—381, 428, 430.
- 1905, N 478, 11. Oktober, S. [2]. — 429.
- 1905, N 487, 17. Oktober, S. [2]. — 378.
- Die Wahlbewegung in Russland.* — „Frankfurter Zeitung“, 1905, N 293, 22. Oktober. — 373, 374.
- Die Wirren in Russland.* — „Vossische Zeitung“, Berlin, 1905, N 436, 16. September. 2. Beilage zur N 436 „Vossischen Zeitung“, S. [1]. — 235.
- Witte.* — „Vossische Zeitung“, Berlin, 1905, N 478, 11. Oktober, S. [2]. — 429.
- Zemstwo congress opened.* — „The Times“, London, 1905, N 37, 764, July 20, p. 5. Under the general title: Reformers at Moscow. — 146, 149, 393.
-

INDICE DE NUME

A

Abbe, Ernst (1840—1905) — fizician și optician german, fiu de țesător. Din 1870, profesor de fizică teoretică la Iena; autor al teoriei formării imaginii în microscop; întemeietor al tehnologiei principalelor ramuri ale industriei optice moderne. A participat îndeaproape la organizarea și la activitatea atelierelor de instrumente optice ale lui Karl Zeiss, iar după moartea acestuia a devenit, de fapt, proprietarul acestor ateliere. Curînd însă a renunțat la drepturile de proprietar și a întocmit un statut special, potrivit căruia conducerea întreprinderii era exercitată de reprezentanți ai muncitorilor, ai universității și ai statului. Prin concepțiile sale politice, a fost un liberal; față de mișcarea muncitorească a avut o atitudine negativă. — 292.

Abramov — zetar; în 1905 a lucrat la tipografia din Geneva a partidului. — 395.

Akimov (Mahnoveț)*, V. P. (1872—1921) — social-democrat, reprezentant de seamă al „economismului“, unul dintre cei mai înveterați oportuniști. Pe la mijlocul ultimului deceniu al secolului trecut a aderat la „Grupul narodovoliștilor“ din Petersburg; în 1897 a fost arestat, iar în aprilie 1898 a fost deportat în gubernia Ienisei. În septembrie 1898 a fugit în străinătate, unde a devenit unul dintre conducătorii „Uniunii social-democraților ruși din străinătate“; a susținut ideile „economismului“ și a luat poziție împotriva grupului „Eliberarea muncii“, iar apoi și împotriva „Iskrei“. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a participat ca delegat din partea „Uniunii“ și a avut o poziție antiiskristă; după congres, a fost unul dintre reprezentanții aripii de extremă dreaptă a menșevismului. În perioada revoluției din 1905—1907 a susținut ideea lichidatoristă a creării unei „organizații a clasei muncitoare pe întreaga Rusie“, în cadrul căreia social-democrația n-ar fi fost decît unul dintre curențele ideologice. A participat, cu drept de vot consultativ, la lucrările

* În paranteze sînt scrise, cu litere cursive, adevăratele nume de familie.

Congresului al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R., unde a apărut tactica oportunistă a menșevicilor și a susținut ideea unei alianțe cu cadeții. În anii reacțiunii s-a retras din rîndurile social-democrației. — 53, 105, 137, 143.

Akselrod, P. B. (1850—1928) — unul dintre liderii menșevismului. În anii 1870—1880 a fost narodnic, iar după scindarea organizației „Zemlea i volea” a aderat la grupul „Cernii peredel”; în 1883 a luat parte la crearea grupului „Eliberarea muncii”. Începînd din 1900, a fost membru al redacției ziarului „Iskra” și revistei „Zarea”. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot consultativ din partea redacției ziarului „Iskra”; iskrist din minoritate. După congres s-a manifestat ca menșevic activ. În 1905 a lansat ideea oportunistă a convocării unui larg congres muncitoresc, pe care el îl opunea partidului proletariului. În anii reacțiunii a fost unul dintre conducătorii lichidatorilor și a făcut parte din redacția ziarului „Golos Soțial-Demokrata”, organ al menșevicilor-lichidatori; în 1912 a participat la Blocul antipartinic din august. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții centriste; a luat parte la conferințele de la Zimmerwald și Kiental, unde a aderat la aripa dreaptă. După revoluția din februarie 1917 a fost membru al Comitetului executiv al Sovietului din Petrograd și a sprijinit Guvernul provizoriu burghez. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă; în emigrație a făcut propagandă pentru intervenția armată împotriva Rusiei Sovietice. — 259, 291, 305, 424—427.

Andrássy, Gyula (1823—1890) — conte, om de stat maghiar. A participat la revoluția din Ungaria din 1848—1849, iar după înfrîngerea ei a emigrat. În 1859, după acordarea amnistiei, s-a întors în Ungaria; iar în 1861 a fost ales în camera inferioară a parlamentului. A contribuit la încheierea acordului din 1867, prin care Austria absolutistă era transformată într-un stat monarho-constituțional dualist (Austro-Ungaria), și a fost numit prim-ministru al Ungariei. În anii 1871—1879 a fost ministru al afacerilor externe al Austro-Ungariei; a intensificat expansiunea Habsburgilor în Balcani și a dus o politică de apropiere de Germania, iar în 1879 a semnat tratatul de alianță militară cu ea. — 184.

Arnim-Suckow, Heinrich Alexander (1798—1861) — baron, diplomat prusian, unul dintre partizanii inveterați ai rolului dominant al monarhiei prusiene în Germania. În diplomație a intrat în 1820. În 1848 (martie-iunie) a ocupat postul de ministru de externe în cabinetul Camphausen. A promovat ideea unificării naționale a Germaniei, pe care o considera drept un important mijloc de luptă împotriva mișcării revoluționare. În politica externă a susținut orientarea spre Occident, întrucît vedea în Rusia principalul dușman al unificării și al expansiunii teritoriale a Germaniei. În primăvara anului 1849 a fost ales în camera superioară a Prusiei, în care reprezenta opoziția burgheză. În 1852 s-a retras din viața politică. — 121.

B

Bebel, August (1840—1913) — unul dintre cei mai de seamă militanți ai social-democrației germane și ai Internaționalei a II-a. De profesie strungar. Și-a început activitatea politică în prima jumătate a deceniului al 7-lea al secolului trecut. A fost membru al Internaționalei I. În 1869 a întemeiat, împreună cu W. Liebknecht, Partidul muncitoresc social-democrat din Germania (partidul eisenachienilor); a fost ales în repetate rânduri deputat în Reichstag; a luptat pentru calea democratică de unificare a Germaniei, demascând caracterul reacționar al politicii interne și externe a guvernului kaiserului. În timpul războiului franco-prusian s-a situat pe o poziție internaționalistă; a sprijinit Comuna din Paris. În ultimul deceniu al secolului trecut și la începutul acestui secol a luat atitudine împotriva reformismului și revizionismului din rândurile social-democrației germane. Cuvântările rostite de el împotriva bernsteinienilor au fost apreciate de V. I. Lenin ca „un model de apărare a concepțiilor marxiste și de luptă pentru caracterul cu adevărat socialist al partidului muncitoresc” (Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 290). Publicist talentat și excelent orator, Bebel a exercitat o puternică influență asupra dezvoltării mișcării muncitorești germane și europene. În ultima perioadă a activității sale, a comis o serie de greșeli cu caracter centrist (luptă insuficientă împotriva oportuniștilor, supraaprecierea formelor de luptă parlamentare etc.). — 52, 289, 293, 295.

Bernstein, Eduard (1850—1932) — lider al aripii ultraoportuniste a social-democrației germane și al Internaționalei a II-a; teoretician al revizionismului și reformismului. A participat la mișcarea social-democrată germană începând de la jumătatea deceniului al 8-lea al secolului trecut; s-a aflat sub influența lui Dühring. Din 1881 până în 1889 a fost redactor responsabil al ziarului „Der Sozialdemokrat”, organ central ilegal al Partidului social-democrat din Germania. În anii 1896—1898 a publicat în revista „Die Neue Zeit”, sub titlul „Problemele socialismului”, o serie de articole, care au fost apoi editate într-un volum intitulat „Premisele socialismului și sarcinile social-democrației” (1899), în care a procedat în mod deschis la revizuirea bazelor filozofice, economice și politice ale marxismului revoluționar. Bernstein nega teoria marxistă a luptei de clasă, teoria inevitabilității prăbușirii capitalismului, teoria revoluției socialiste și a dictaturii proletariatului. „Cît privește revoluția proletariatului, oportunistul s-a dezvățat pînă să se și gîndească la așa ceva”, scria V. I. Lenin referindu-se la Bernstein (Opere, vol. 25, E.S.P.L.P. 1956, pag. 425). Bernstein afirma că mișcarea muncitorească nu are altă sarcină decît aceea de a lupta pentru reforme menite să îmbunătățească situația economică a muncitorilor în societatea capitalistă. El a lansat formula oportunistă: „Mișcarea este totul, scopul final nu este nimic”. Concepțiile teoretice ale lui Bernstein și ale adepților săi, precum și activitatea lor oportunistă practică, au dus la trădarea directă a intereselor clasei muncitoare și, ca urmare, la falimentul Internaționalei a II-a în primul război mondial. În anii care au urmat,

Bernstein a continuat să lupte împotriva marxismului, sprijinind politica burgheziei imperialiste și ridicându-se împotriva Revoluției Socialiste din Octombrie și a Statului sovietic. — 94.

Bismarck, Otto Eduard Leopold (1815—1898) — om de stat și diplomat al Prusiei și al Germaniei, primul cancelar al Imperiului german, supranumit „cancelarul de fier“. În 1862 a fost prim-ministru și ministru de externe al Prusiei. Scopul principal pe care l-a urmărit el a fost unirea prin „foc și sabie“ a micilor state germane izolate și crearea unui imperiu german unic sub hegemonia Prusiei iuncherilor. În ianuarie 1871, Bismarck a ocupat postul de cancelar al Imperiului german. Din 1871 până în 1890 a condus întreaga politică internă și externă a Germaniei, căreia i-a imprimat o orientare corespunzătoare intereselor iuncherilor moșieri, căutând totodată să asigure alianța dintre iuncheri și marea burghezie.

Nereușind să înăbușe mișcarea muncitorească cu ajutorul legii excepționale împotriva socialiștilor, introdusă de el în 1878, Bismarck a venit cu un program demagogic de legislație socială, făcând să se voteze o serie de legi care prevedeau instituirea asigurărilor obligatorii pentru unele categorii de muncitori. Cu toate acestea, încercarea lui de a destrăma mișcarea muncitorească prin pomeni mizere n-a dat nici un rezultat. În martie 1890 a fost demis. — 115, 184.

Blanc, Louis (1811—1882) — socialist mic-burghez francez, istoric. Negînd caracterul ireductibil al contradicțiilor de clasă din societatea capitalistă, s-a manifestat ca un adversar al revoluției proletare și s-a situat pe poziții de împăciuire cu burghezia. În 1838 a fondat o gazetă proprie: „Revue du progrès politique, social et littéraire“. În timpul revoluției din februarie 1848 din Franța a intrat în guvernul provizoriu, a fost președinte al comisiei guvernamentale pentru problemele muncii (comisia de la Luxemburg), pe care Marx a numit-o „un minister al neputinței, un minister al dezideratelor pioase“ (K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 7, Editura politică, 1960, pag. 20). Prin tactica sa conciliatoare, a ajutat burgheziei să abată pe muncitori de la lupta revoluționară; activitatea desfășurată de el a fost de folos pentru reacțiunea burgheză, care se pregătea să zdrobească clasa muncitoare. Louis Blanc, scria Lenin, „și-a câștigat... o tristă faimă prin faptul că a trecut de pe poziția luptei de clasă pe poziția iluziilor mic-burgeze sulemenite cu o frazeologie, chipurile, «socialistă», dar care în realitate nu servește decît la întărirea influenței burgheziei asupra proletariatului“ (Opere, vol. 24, Editura politică, 1959, pag. 16). În august 1848, după înăbușirea insurecției din iunie, a emigrat în Anglia. S-a întors în Franța abia în 1870. În 1871 a fost ales în Adunarea națională, dar nu s-a alăturat Comunei din Paris, ci a rămas în rîndurile adversarilor ei. Ulterior n-a mai jucat nici un rol politic de căpetenie.

Prin cuvîntul „louisblanchism“, Lenin a desemnat tactica împăciuitoare, oportunistă a menșevicilor, kautskiștilor și a altor trădători ai cauzei revoluției și ai intereselor clasei muncitoare. Principalele

lucrări ale lui Louis Blanc sînt : „Organizarea muncii“, „Istoria Marii revoluții franceze“, „Istoria revoluției franceze din 1789“ etc. — 126.

Bonaparte — vezi Napoleon I.

Born, Stephan (adevăratul nume : *Simon Buttermilch*) (1824—1898) — unul dintre reprezentanții tendinței reformiste în mișcarea muncitorească germană. Era de profesiune zețar. A participat la mișcarea muncitorească începînd din 1845 ; la sfîrșitul anului 1846 a venit la Paris, unde, după scurt timp, a făcut cunoștință cu F. Engels și a intrat în Liga comuniștilor. După izbucnirea revoluției din 1848 în Germania, a plecat la Berlin, unde, din inițiativa lui, a fost creat Comitetul central al muncitorilor din Berlin, iar apoi organizația „Frăția muncitorească“. A căutat să țină mișcarea muncitorească de parte de lupta politică și s-o orienteze spre realizarea unor reforme economice mărunte. După înfrîngerea insurecției de la Dresda din mai 1849, la care a luat și el parte, Born a emigrat în Elveția și în scurt timp s-a îndepărtat de mișcarea muncitorească. A început să facă ziaristică și a predat istoria literaturii germane și franceze la Universitatea din Basel. În 1898 și-a publicat memoriile, scrise în spirit burghez-reformist. — 126—127.

Bringingmann, August (1861—1920) — militant sindical german, reformist, reprezentant al tendințelor de breaslă în mișcarea muncitorească. Inițiator al unificării celor două organizații sindicale ale dulgherilor, care au existat pînă atunci separat (1891). Redactor al revistei „Der Zimmerer“ din 1893 pînă în 1920. În decurs de mai mulți ani a fost membru al Comisiei generale a sindicatelor. — 325.

Bronștein — vezi Troțki, L. D.

Bulîghin, A. G. (1851—1919) — om de stat al Rusiei țariste, mare moșier. Pînă în 1900 a fost judecător de instrucție, apoi guvernator într-un șir de gubernii. În anii 1900—1904 a deținut funcția de viceguvernator general al Moscovei ; a sprijinit în mod asiduu activitatea ohranei zubatoviste. La 20 ianuarie 1905 a fost numit ministru de interne. Începînd din luna februarie a aceluiași an, din însărcinarea țarului, a condus lucrările de elaborare a proiectului de lege cu privire la convocarea unei Dume de stat consultative, cu scopul de a stăvili creșterea avîntului revoluționar din țară. Dar această Dumă n-a mai fost convocată, fiind măturată de revoluție.

După lansarea manifestului țarului din 17 octombrie 1905, Bulîghin a fost demis, menținîndu-și numai calitatea de membru al Consiliului de stat ; de fapt, el a dispărut din arena politică. — 43, 51, 146, 147—148, 289.

C

Calwer, Richard (1868—1927) — economist de vază german, reprezentant al reformismului și revizionismului în Partidul social-

democrat din Germania. În 1898 a fost ales deputat în Reichstag. Concepțiilor sale reformiste le atribuia caracterul unor entități situate mai presus de partide și considera că lichidarea proprietății private nu constituie o condiție obligatorie a socialismului. În 1909 a părăsit Partidul social-democrat. În anii 1908—1913 a avut însărcinarea de a întocmi dările de seamă economice și buletinele de corespondență ale Comisiei generale a sindicatelor din Germania. În 1918 a fost numit profesor la cursurile sindicale din Berlin. A scris: „Economia mondială la începutul secolului al XX-lea“, „Comerțul“ și alte cărți. — 325.

Camphausen, Ludolf (1803—1890) — om de stat prusian, bancher și posesor al unei firme comerciale din Colonia; unul dintre liderii burgheziei liberale renane. La 29 martie 1848 a fost adus în fruntea guvernului burghezo-liberal din Prusia, care, după cum s-a exprimat K. Marx, „punându-se în slujba marii burghezii... trebuia să caute să răpească revoluției, prin înșelătorie, roadele ei democratice; în lupta cu democrația, el a fost nevoit să pactizeze cu partidul aristocratic și să devină instrumentul veleităților lui contrarevoluționare“. Politica de trădare a intereselor clasei muncitoare dusă de guvernul Camphausen a făcut posibilă consolidarea, în scurt timp, a forțelor reacționare ale Prusiei, care n-au pregetat să lepede „haina burghezo-liberală“ și „să-și arunce peste bord protectorul“ (K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 5, Editura politică, 1959, pag. 108, 109). La 20 iunie 1848, guvernul Camphausen și-a dat demisia.

După 1849, Camphausen a fost ales deputat în Dieta inferioară a Prusiei, în parlamentul de la Erfurt (1850), iar apoi în Reichstag. În deceniul al 7-lea al secolului trecut s-a retras din viața politică. — 119, 121.

Cavaignac, Louis-Eugène (1802—1857) — general și om politic reacționar francez. A luat parte la cucerirea Algeriei (1831—1848), unde s-a făcut cunoscut prin metodele lui barbare de ducere a războiului. După Revoluția din februarie 1848 a fost numit guvernator al Algeriei, iar în mai 1848, după alegerea lui în Adunarea constituantă, ministru de război al Franței; în iunie 1848 s-a aflat în fruntea dictaturii militare care a înăbușit cu o deosebită cruzime insurecția din iunie a muncitorilor din Paris. Din iulie pînă în decembrie 1848 a fost șeful puterii executive. Cavaignac, după cum a spus K. Marx, a întruchipat „dictatura burgheziei prin sabie“ (K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 7, Editura politică, 1960, pag. 41). — 241.

Cerevanin, N. (Lipkin, F. A.) (1868—1938) — publicist, unul dintre liderii menșevismului; în anii reacțiunii a fost unul dintre cei mai inveterați lichidatori. A participat la Congresul al IV-lea (de unificare) și al V-lea (de la Londra) ale P.M.S.D.R. A colaborat la publicații lichidatoriste și a fost unul dintre autorii „Scrisorii deschise“ a celor 16 menșevici, care urmăreau lichidarea partidului (1910). După conferința antipartinică din august 1912 a fost membru al centrului de conducere menșevic (C.O.). În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. În 1917 a fost unul dintre redactorii

ziarului menșevic „Raboceaia Gazeta“, care apărea la Petrograd. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă. — 198, 199, 230, 239, 305, 357, 382, 403, 409, 414, 430.

Cernov, V. M. (Gardenin, I) (1876—1952) — unul dintre liderii și teoreticienii partidului eserilor. A publicat, în revista „Russkoe Bogatstvo“, o serie de articole îndreptate împotriva marxismului, în care încerca să demonstreze că teoria lui Marx nu poate fi aplicată la agricultură. În anii 1902—1905 a fost redactor al ziarului „Revoluționnaia Rossiia“, Organul Central al eserilor. După Revoluția din februarie 1917 a fost ministru al agriculturii în Guvernul provizoriu burghez și organizatorul unor crunte represii împotriva țăranilor care trecuseră la ocuparea pământurilor moșierești. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost unul dintre organizatorii rebeliunilor antisovietice. În 1920 a emigrat în străinătate, unde a continuat să desfășoare activitate antisovietică.

În lucrările teoretice ale lui Cernov, idealismul subiectiv și eclecticismul se îmbină cu revizionismul și cu ideile utopice ale narodnicilor. El a încercat să opună socialismului științific un „socialism constructiv“, cu caracter reformist burghez. — 406.

D

David, Eduard (1863—1930) — unul dintre liderii aripii de dreapta a social-democrației germane; de profesiune economist. În 1894 a făcut parte din comisia de pregătire a programului agrar al partidului, situându-se pe poziția de revizuire a teoriei marxiste în problema agrară și încercând să dovedească trăinicia micii gospodării țărănești în regimul capitalist. A fost unul dintre fondatorii revistei „Sozialistische Monatshefte“, cu caracter revizionist. În 1903 a publicat o carte intitulată „Socialismul și agricultura“, pe care Lenin a calificat-o drept „principala lucrare a revizionismului în problema agrară“. Începând din 1903, a fost deputat în Reichstag. În timpul primului război mondial a fost social-șovinist. În 1919 a făcut parte din primul guvern de coaliție al Republicii Germane; în 1919—1920 a fost ministru de interne, iar în 1922—1927 reprezentant al guvernului la Hessa. A sprijinit tendințele revanșarde ale imperialismului german și a fost un dușman al U.R.S.S.

V. I. Lenin l-a caracterizat ca pe un oportunist, „a cărui întreagă viață este consacrată coruperii burgheze a mișcării muncitorești“ (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 262). — 284.

Disraeli, Benjamin, conte de Beaconsfield (1804—1881) — om de stat englez reacționar, lider al partidului conservator, unul dintre ideologii burgheziei imperialiste în curs de formare. A făcut parte din guvern în repetate rânduri, ocupând și postul de prim-ministru. Este cunoscut și ca scriitor; a scris romanele „Vivian Grey“, „Sybil“ etc. — 280.

Djușavili — vezi Stalin, I. V.

Dolgorukov, Piotr Dm. (1866—1945) — prinț, mare moșier, fruntaș al zemstvelor, cadet. A fost președinte al consiliului zemstvei județene Sudjansk. A participat la congresele zemstvelor din anii 1904—1905. Unul dintre organizatorii partidului cadeților și membru al C.C. al acestui partid. A fost deputat și vicepreședinte al Dumei I de stat. După Revoluția Socialistă din Octombrie, emigrant alb. — 146.

Durnovo, P. P. (n. 1835) — general, om de stat al Rusiei țariste ; reacționar. Din 1866 pînă în 1870 a fost guvernator la Harkov, iar din 1872 pînă în 1878 la Moscova. După aceea a ocupat funcții în ministerul de interne și în cel de război. În 1904 a fost numit membru al Consiliului de stat. Din iulie și pînă în noiembrie 1905 a fost guvernator general al Moscovei. Aflîndu-se în acest post, a încercat să stabilească legături între autorități și burghazia liberală și a cochetat cu zemții și cu liderii administrației municipale, cu scopul de a organiza acțiuni comune împotriva apropiatei revoluții. — 179, 183, 233, 238, 239, 241, 259, 274, 276, 399.

E

Engels, Friedrich (1820—1895) — unul dintre întemeietorii comunismului științific, conducător și învățător al proletariatului internațional, prieten și tovarăș de luptă al lui K. Marx (vezi articolul lui V. I. Lenin „Friedrich Engels“, în Opere complete, vol. 2, Editura politică, 1960, ediția a doua, pag. 1—14). — 67, 73, 80, 109, 126, 127, 130, 140, 391, 392.

F

Fedorov, M. P. (n. 1845) — unul dintre reprezentanții burgheziei comerciale și industriale ; fruntaș de seamă al mișcării zemstvelor, cadet. Membru al Dumei orașenești din Petersburg și membru al Dumei a II-a de stat. A jucat un rol politic însemnat în coalizarea burgheziei liberale cu țarismul împotriva revoluției din 1905—1907. — 170, 373.

Feuerbach, Ludwig Andreas (1804—1872) — eminent filozof materialist și ateist german, unul dintre precursorii marxismului. În 1828 a fost numit privat-docent la Universitatea din Erlangen ; în prima sa lucrare, intitulată „Gedanken über Tod und Unsterblichkeit“ („Cugețări despre moarte și nemurire“) (1830), s-a ridicat împotriva dogmei religiei creștine despre nemurirea sufletului ; cartea a fost confiscată, iar el a fost supus unei prigoane care în scurtă vreme s-a soldat cu scoaterea lui de la universitate. În 1836 s-a stabilit în satul Bruckberg (Thuringia), unde a locuit aproape 25 de ani. În prima perioadă a activității sale filozofice a fost idealist și a făcut parte din aripa stîngă a școlii hegeliene. Spre sfîrșitul deceniului al 4-lea al secolului

trecut s-a îndepărtat de idealism; în lucrările sale „Zur Kritik der Hegel'schen Philosophie“ („Contribuții la critica filozofiei lui Hegel“) și „Das Wesen des Christentums“ („Esența creștinismului“) a rupt cu hegelianismul și a trecut pe poziții materialiste. În explicarea fenomenelor sociale, Feuerbach a rămas idealist; în centrul filozofiei lui se află omul ca ființă corporală, înzestrată cu simțuri, iar nu o ființă social-istorică. Principiul antropologic în filozofie, proclamat de el, a fost caracterizat de V. I. Lenin ca fiind „doar o descriere inexactă, slabă a *materialismului*“ (Opere, vol. 38, Editura politică, 1959, pag. 72). Feuerbach n-a izbutit să depășească caracterul contemplativ al materialismului metafizic și să înțeleagă rolul practicii în procesul cunoașterii și al dezvoltării sociale.

Feuerbach a fost ideologul păturilor celor mai radicale și mai democratice ale burgheziei germane. În timpul revoluției din 1848 și-a dat seama de importanța primordială pe care o are politica, dar a stat departe de activitatea politică. După revoluție, influența lui în Germania a scăzut simțitor. În ultimii ani ai vieții sale a manifestat interes pentru literatura socialistă, a citit „Capitalul“ lui Marx, iar în 1870 a intrat în Partidul social-democrat din Germania.

O analiză multilaterală a filozofiei lui Feuerbach a fost făcută de K. Marx în „Teze despre Feuerbach“ și de F. Engels în lucrarea sa „Ludwig Feuerbach și sfârșitul filozofiei clasice germane“ (vezi K. Marx și F. Engels. Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 437—439, 388—436). — 29.

Filatov, V. V. (Severțev, V., V. S.) (n. 1879) — social-democrat, ziarist. Și-a început activitatea revoluționară în ultimul deceniu al secolului trecut, la Petersburg. După expirarea termenului de deportare în gubernia Orenburg, a emigrat. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici; a colaborat la ziarele bolșevice „Vpered“ și „Proletarii“. A scris broșura „Folosirea tacticii și a fortificațiilor la insurecția populară“ (Geneva, 1905). În toamna anului 1905 s-a întors în Rusia, unde a colaborat la ziarele „Novaia Jizn“ și „Kazarma“, iar mai târziu a activat în organizația militară de luptă din Moscova. A fost în repetate rânduri victima unor măsuri de represiune din partea guvernului țarist. În 1920 a încetat să mai facă parte din P.C. (b) din Rusia. — 131.

Fischer, Richard (1855—1926) — social-democrat german; în anii 1880—1890 a lucrat în tipografiile social-democrate din Zürich și Londra; între 1890 și 1893 a fost secretar al Partidului social-democrat; din 1893 și până în 1903 a condus editura Partidului social-democrat, a fost editor și administrator al ziarului „Vorwärts“, Organul Central al partidului. — 325.

G

Gapon, G. A. (1870—1906) — preot, provocator, agent al ohranei țariste. În ajunul revoluției din 1905—1907, din însărcinarea departamentului poliției, a creat, după modelul organizațiilor zubatoviste, o

organizație nouă, „Uniunea muncitorilor ruși din Petersburg“, care era subvenționată de departamentul poliției și de ohrana din Petersburg. A pus la cale procesiunea de la 9 ianuarie 1905 a muncitorilor din Petersburg cu o petiție către țar. A fugit apoi în străinătate, unde a avut legături strânse cu socialiștii-revoluționari. Întorcându-se în Rusia, a intrat din nou în legătură cu ohrana. După dezvăluirea activității sale de provocator, Gapon a fost ucis de socialiștii-revoluționari. — 41.

Gardenin, I. — vezi Cernov, V. M.

Ghelfand, A. L. — vezi Parvus.

Gherțenștein, M. I. (1859—1906) — economist burghez, profesor la Institutul agronomic din Moscova; unul dintre liderii partidului cadeților și teoreticianul lui în problema agrară. Deputat în Duma I de stat. A fost ucis de ultrareacționari în Finlanda, după dizolvarea Dumei I de stat. — 122.

Ghinsburg, B. A. — vezi Kolțov, D.

Gierke — ministru al agriculturii în Prusia în guvernul Hansemann (1848); membru al Dietei prusiene. — 122.

Golițin, A. D. (n. 1874) — prinț, mare moșier, fruntaș al zemstvelor, unul dintre organizatorii partidului octombriștilor. În 1890 a fost ales președinte al zemstvei județene, iar în 1905 al celei guberniale din Harkov. În timpul alegerilor pentru Duma a II-a de stat, Golițin a organizat, la Harkov, asociația „Partidului centrului“, o uniune a tuturor partidelor constituționaliste. În 1907 a luat parte la congresele zemstvelor. A fost deputat în Duma a III-a de stat, din partea guberniei Harkov. — 406.

Golovin, F. A. (n. 1867) — fruntaș al zemstvelor, membru al partidului cadeților. Din 1898 până în 1907 a fost membru, iar apoi președinte al consiliului zemstvei guberniale Moscova. A participat la congresele zemstvelor din anii 1904—1905. Unul dintre organizatorii partidului cadeților. A fost președinte al Dumei a II-a de stat și membru al Dumei a III-a de stat. A obținut, împreună cu alții, o importantă concesiune feroviară. În martie 1917, Guvernul provizoriu burghez l-a numit comisar pe lângă Ministerul Curții. — 149, 235, 236, 238, 239, 243, 273, 274, 298, 393.

Goremekin, I. L. (1839—1917) — om de stat din Rusia țaristă, unul dintre reprezentanții tipici ai birocrăției reacționare; monarhist inveterat. În anii 1895—1899, ca ministru al afacerilor interne, a dus o politică reacționară îndreptată spre atenuarea și lichidarea reformelor din deceniul al 7-lea (așa-zisa politică de contrareforme); a reprimat cu cruzime mișcarea muncitorească. Din aprilie până în august 1906 și din ianuarie 1914 până în ianuarie 1916 a fost președinte al Consiliului de Miniștri. — 148.

Gredescul, N. A. (n. 1864) — jurist și publicist, profesor universitar, cadet. În 1905 a participat la editarea ziarului „Mîr”, care în luna decembrie a aceluiași an a fost suspendat pentru publicarea unor articole cu caracter „antigubernamental”, iar Gredescul a fost arestat și deportat, în 1906, în gubernia Arhanghelsk. În timp ce se afla în deportare a fost ales, în lipsă, membru al Dumei I de stat; după ce s-a întors la Petersburg a fost ales vicepreședinte al Dumei. După dizolvarea Dumei I de stat, a semnat apelul de la Viborg; a fost din nou arestat și aruncat în închisoare. După ce și-a ispășit pedeapsa, a colaborat la o serie de ziare liberale. În 1916 a părăsit partidul cadeților. După Revoluția din februarie 1917 a participat la editarea ziarului burghez „Russkaia Volea”, care desfășura agitație împotriva partidului bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a evoluat spre stînga. Și-a expus concepțiile într-o lucrare intitulată „Rusia înainte și astăzi” (1926). A fost profesor la instituțiile de învățămînt superior din Leningrad. — 113.

Gringmut, V. A. (1851—1907) — publicist reacționar rus; din 1897 pînă în 1907 a fost redactor al ziarului monarhist „Moskovskie Vedomosti”. A luat atitudine împotriva celor mai mici manifestări ale mișcării revoluționare și de eliberare, a apărut absolutismul țarist și situația privilegiată a bisericii ortodoxe și s-a situat pe pozițiile șovinismului velicorus. În perioada revoluției din 1905—1907 a fost unul dintre organizatorii și liderii organizației ultrareacționare „Uniunea poporului rus”. — 253, 254.

Gucikov, A. I. (1862—1936) — mare capitalist rus, organizator și lider al partidului octombriștilor. În perioada revoluției din 1905—1907 a luptat cu înverșunare împotriva mișcării revoluționare, solidarizîndu-se cu politica de crunte represiuni a guvernului împotriva clasei muncitoare și a țărănimii. În anii reacțiunii a fost președinte al Comisiei apărării statului și președinte al Dumei a III-a de stat. În timpul primului război mondial a fost președinte al Comitetului central industrial-militar și membru al Consiliului extraordinar al apărării. După revoluția din februarie 1917 a fost ministru de război și de marină în primul Guvern provizoriu. Partizan al continuării războiului „pînă la victoria finală”. În august 1917 a participat la organizarea rebeliunii lui Kornilov; a fost arestat pe front, dar a fost eliberat de Guvernul provizoriu. După Revoluția Socialistă din Octombrie a dus o luptă activă împotriva Puterii sovietice; emigrant alb. — 406.

Guesde, Jules (Basile, Mathieu Jules) (1845—1922) — unul dintre organizatorii și conducătorii mișcării socialiste din Franța și ai Internaționalei a II-a. Și-a început activitatea politică în a doua jumătate a deceniului al 7-lea al secolului trecut; a sprijinit Comuna din Paris din 1871 și a fost nevoit să emigreze. În 1876 s-a înapoiat în Franța, unde, sub influența lucrărilor lui K. Marx și F. Engels, a trecut pe poziții marxiste; în 1877 a fost unul dintre fondatorii ziarului „L'Égalité”, care a avut un rol hotărîtor în organizarea, în 1879, a Partidului muncitoresc din Franța, primul partid politic independent al proletariatului francez. Cu sprijinul lui Marx și Engels, Guesde

împreună cu Lafargue au elaborat programul partidului, care a fost adoptat la Congresul de la Havre (1880). Guesde a contribuit în mare măsură la răspîndirea ideilor marxismului și la dezvoltarea mișcării socialiste în Franța; a fost ales de mai multe ori deputat în parlament. În 1904, Lenin l-a caracterizat ca pe unul dintre cei mai consecvenți și mai hotărîți reprezentanți ai social-democrației internaționale.

Dar, luînd atitudine împotriva politicii socialiștilor de dreapta, Guesde a subestimat rolul partidului în lupta clasei muncitoare, a comis unele greșeli sectariste atît în problemele teoretice cît și în cele tactice. Cînd a început primul război mondial, el a trădat interesele muncitorilor, s-a situat pe pozițiile social-șovinismului și a intrat în guvernul burghez al Franței. Lenin scria: „Învățați din exemplul întregii vieți a lui Guesde, vom spune noi muncitorilor, în afară de vădita trădare a socialismului săvîrșită de el în 1914” (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 109). Guesde n-a înțeles importanța Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, n-a urmat majoritatea Congresului de la Tours al Partidului socialist francez (1920), care a hotărît afilierea la Internaționala Comunistă. — 289.

H

Hanibal, Barca (247—183 î.e.n.) — conducător de oști cartagineze. A reperțat o serie de victorii în lupta împotriva romanilor, printre care și marea victorie de la Cannae din anul 216 î.e.n., dar nu s-a hotărît să atace Roma. Deși n-a suferit nici o înfrîngere, Hanibal n-a știut să folosească victoriile și s-a întors la Cartagina. În anul 202 î.e.n. a fost învins de romani lîngă orașul Zama. Ulterior a fost nevoit să fugă din Cartagina și să se ducă în Siria, la curtea lui Antioh, apoi în Bitinia, unde s-a sinucis. — 153.

Hansemann, David Justus (1790—1864) — om politic prusian, mare capitalist german și unul dintre liderii burgheziei liberale renane. În martie-septembrie 1848 a fost ministru de finanțe al Prusiei în cabinetele Camphausen și Auerswald. În cabinetul acestei perioade a intrat în istorie ca „guvernul Hansemann”, cu toate că el a ocupat doar postul de ministru al finanțelor. A promovat o politică trădătoare, de înțelegere cu reacțiunea. După înfrîngerea revoluției din 1848—1849 și ofensiva întreprinsă de reacțiune, Hansemann s-a retras din viața politică; a fondat Banca de scont din Berlin și a continuat să joace un rol de seamă în cercurile financiare. — 121, 122.

Harcourt, William George Granville Venables Vernon (1827—1904) — om de stat englez, liberal. În 1869 a fost numit profesor de drept internațional la Cambridge. În 1868 a fost ales deputat în Camera comunelor, iar cu începere din 1873 a ocupat posturi de răspundere în guvern: a fost ministru-adjunct la justiție (1873—1874), secretar de stat la interne (1880—1885), cancelar al trezoreriei (1886, 1892—1894, 1894—1895). În anii 1894—1898 a fost lider al partidului liberal. — 115.

I

Iollos, G. B. (1859—1907) — publicist liberal. Pînă în octombrie 1905 a fost corespondentul din Berlin al ziarului „Russkie Vedomosti“, iar după întoarcerea din străinătate unul dintre redactorii acestui ziar. Membru al partidului cadeților. Deputat în Duma I de stat. În 1907 a fost ucis de ultrareacționari. — 293—296.

J

Jacoby, Johann (1805—1877) — publicist german, om politic, democrat burghez ; de profesiune medic. În 1848 a fost unul dintre liderii aripii stîngi în Adunarea națională prusiană. În deceniul al 7-lea al secolului trecut a aderat la partidul „progresiștilor“ ; a avut o atitudine categoric negativă față de politica lui Bismarck. În 1872 a intrat în Partidul social-democrat, din partea căruia, în 1874, a fost ales deputat în Reichstag. Jacoby n-a fost marxist, dar K. Marx și F. Engels l-au apreciat ca pe un democrat care s-a situat de partea mișcării proletare, cu toate că nu era de acord cu ea în multe probleme. — 243, 356.

Jaurès, Jean (1859—1914) — militant de seamă al mișcării socialiste franceze și internaționale, istoric.

În penultimul deceniu al secolului trecut era radical burghez, apoi a aderat la grupul „socialiștilor independenți“. În 1902 Jaurès și partizanii lui au înființat Partidul socialist francez, care în 1905, după contopirea cu Partidul socialist din Franța, a căpătat denumirea de Partidul socialist francez unificat. Membru al parlamentului în anii 1885—1889, 1893—1898, 1902—1914 ; unul dintre liderii fracțiunii parlamentare socialiste. În 1904 a fondat ziarul „L'Humanité“, pe care l-a condus pînă la sfîrșitul vieții sale și care în 1920 a devenit Organul Central al Partidului Comunist Francez. În timpul revoluției din 1905—1907 din Rusia, Jaurès și-a manifestat simpatia pentru lupta poporului rus. Prin devotamentul său profund și permanent față de democrație, prin activitatea lui neobosită îndreptată spre apărarea libertăților poporului și împotriva asuprii imperialiste și a războaielor de acaparare, Jaurès și-a cîștigat o mare popularitate în rîndurile poporului francez. El era convins că numai socialismul poate să pună capăt definitiv războaielor și jugului colonial.

Dar Jaurès credea că socialismul va învinge nu prin lupta proletariatului împotriva burgheziei, ci ca rezultat al înfloririi ideii democratice. El era străin de ideea dictaturii proletariatului. Propovăduia pacea între clasele asupritoare și cele asuprite și împărtășea iluziile proudhoniste despre cooperatie, a cărei dezvoltare, în condițiile capitalismului, ar contribui, pasămite, la trecerea treptată la socialism. V. I. Lenin a criticat cu asprime concepțiile reformiste ale lui Jaurès, care îl împingeau pe calea oportunismului,

Prin lupta lui pentru pace, împotriva pericolului iminent de război, Jaurès și-a atras ura burgheziei imperialiste. În ajunul primului război mondial, el a fost ucis de un agent al reacțiunii.

Jaurès este autorul unor lucrări ca : „Istoria Marii revoluții franceze“, „Ideile politice și sociale ale Europei și marea revoluție“ etc. — 84, 289.

K

Kablukov, N. A. (1849—1919) — economist și statistician, adept al narodnicismului liberal, profesor la Universitatea din Moscova. În anii 1885—1907 a condus secția de statistică a zemstvei guberniale din Moscova. Sub conducerea lui a fost întocmită „Culegerea de date statistice cu privire la gubernia Moscova“ (1877—1879). A colaborat la mai multe ziare și reviste. În lucrările sale a susținut ideea „trăinicieii“ micii gospodării țărănești și a pledat pentru obștea țărănească, pe care o considera în stare să preîntâmpine diferențierea țărănimii. A combătut marxismul în problema rolului și a însemnătății luptei de clasă, și a propovăduit pacea între clase. Într-o serie de lucrări ale sale, și în special în „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“, V. I. Lenin a criticat cu asprime concepțiile lui Kablukov. În 1917 Kablukov a participat la lucrările Comitetului agrar general de pe lângă Guvernul provizoriu burghez. După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a lucrat la Direcția centrală de statistică, fiind în același timp profesor și publicist. Principalele sale lucrări sînt : „Problema muncitorilor în agricultură“, „Prelegeri de economie agricolă“, „Cu privire la condițiile de dezvoltare a gospodăriei țărănești în Rusia“, „Economie politică“ și altele. — 122.

Kanitz, August (1783—1852) — general prusian, reprezentant al nobilimii și birocrăției reacționare. În mai-iunie 1848 a fost ministru de război în cabinetul Camphausen. — 121.

Kautsky, Karl (1854—1938) — unul dintre liderii social-democrației germane și ai Internaționalei a II-a ; la început a fost marxist, iar mai târziu a devenit un renegat al marxismului, ideolog al centrismului (kautskismului), una dintre cele mai periculoase și mai dăunătoare varietăți ale oportunismului. A fost redactor al revistei „Die Neue Zeit“, publicație teoretică a social-democrației germane.

La mișcarea socialistă a început să participe din 1874. Concepțiile sale din acea vreme reprezentau un amestec de lassalleanism, neo-malthusianism și anarhism. În 1881 a făcut cunoștință cu K. Marx și F. Engels și, sub influența lor, a trecut la marxism, dar încă din acea perioadă a manifestat șovăieli și oscilări spre oportunism, lucru pentru care K. Marx și F. Engels l-au criticat cu asprime. În ultimele două decenii ale secolului trecut a scris o serie de lucrări în legătură cu unele probleme ale teoriei marxiste : „Doctrina economică a lui Karl Marx“, „Problema agrară“ etc., care, cu toate greșelile ce le conțin, au jucat un rol pozitiv în propagarea marxismului. Mai târziu,

cînd mișcarea revoluționară a luat o mare amploare, Kautsky a trecut pe pozițiile oportunistului. A propagat ideologia centrismului, adică a oportunistului ascuns, și a luptat pentru lăsarea mai departe în partid a oportuniștilor fățiși. În timpul primului război mondial, Kautsky s-a situat pe pozițiile social-șovinismului, pe care l-a camuflat într-o frazeologie internaționalistă. El a emis teoria ultraimperialismului, a cărei esență reacționară a fost demascată de Lenin în „Faliamentul Internaționalei a II-a”, „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului” și în alte lucrări ale sale. După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, Kautsky a luat în mod fățiș poziție împotriva revoluției proletare și a dictaturii proletariatului, împotriva Puterii sovietice.

În „Statul și revoluția”, „Revoluția proletară și renegatul Kautsky” și într-o serie de alte scrieri ale sale, V. I. Lenin a supus unei critici nimicitoare teoriile kautskiste. Arătînd primejdia pe care o reprezintă kautskismul, Lenin a scris, în 1915, în articolul „Socialismul și războiul”: „Clasa muncitoare nu-și poate îndeplini rolul său revoluționar mondial dacă nu duce un război necruțător împotriva acestei atitudini de renegare, împotriva acestei lipse de caracter, împotriva acestei slugărnicii față de oportunism și împotriva acestei nemaipomenite trivializări teoretice a marxismului” (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 306). — 52, 95, 143, 293, 298, 385, 422.

Kedrin, E. I. (n. 1851) — avocat, participant de vază la mișcarea burghezo-liberală din anii 1905—1906, cadet. Deputat în Duma I de stat. — 373.

Koliubakin, A. M. (1868—1915) — fruntaș al zemstvelor, liberal burghez, cadet. În anii 1905—1906 a fost președinte al consiliului zemstvei guberniale din Novgorod. În 1907 a fost ales deputat în Duma a III-a de stat. A fost secretar al comitetului fracțiunii parlamentare a partidului cadeților în Duma a III-a și a IV-a de stat; membru al C.C. al partidului cadeților. — 299.

Kolțov, D. (Ghinzburg, B. A.) (1863—1920) — social-democrat, menșevic. În prima jumătate a deceniului al 9-lea al secolului trecut a aderat la mișcarea narodovolistă, iar la sfîrșitul aceluiași deceniu s-a situat pe poziții social-democrate. La începutul anului 1893 a emigrat în Elveția, unde s-a apropiat de grupul „Eliberarea muncii”; în anii 1895—1898 a fost secretarul „Uniunii social-democraților ruși din străinătate” și a colaborat activ la publicațiile ei; după sciziunea produsă în rîndurile „Uniunii” (1900) a ieșit din rîndurile ei. A participat la lucrările Congreselor de la Londra (1896) și Paris (1900) ale Internaționalei a II-a. A luat parte, cu drept de vot consultativ, la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.; iskrist din minoritate. După congres a devenit menșevic activ, colaborator la o serie de publicații menșevice („Soțial-Demokrat”, „Nacealo” etc.). În perioada revoluției din 1905—1907 a luat parte la mișcarea sindicală din Petersburg; începînd din 1908, a lucrat la Baku, a colaborat la „Luci”, ziarul

legal al menșevicilor-lichidatori. În anii primului război mondial a fost social-șovinist; după revoluția din februarie 1917 a fost comisar al muncii în Sovietul de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petersburg. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă; a fost candidat, din partea menșevicilor-defensiști, în alegerile pentru Adunarea constituantă. În anii 1918—1919 a lucrat în sectorul cooperatist la Petrograd. — 127.

Kovalevski, M. M. (1851—1916) — istoric, om politic de orientare burghezo-liberală. Din 1880, profesor la Universitatea din Moscova. În 1887 a plecat în străinătate. În 1901, împreună cu Roșerti, a înființat la Paris Școala superioară rusă de științe sociale. În 1905 s-a întors în Rusia, a fost ales deputat în Duma I de stat, iar mai târziu membru al Consiliului de stat. Unul dintre fondatorii partidului „reformelor democratice”, care avea o orientare mai de dreapta decât cadeții. În anii 1906—1907 a scos ziarul „Strana”, iar din 1909 a devenit proprietar și redactor al revistei „Vestnik Evropî”. Dintre scrierile sale științifice merită să fie menționate cele consacrate problemelor descompunerii obștii și cercetărilor asupra legăturilor gentilice. În lucrarea „Originea familiei, a proprietății private și a statului”, F. Engels a recunoscut meritele lui Kovalevski în acest domeniu. Principalele lucrări ale lui Kovalevski sînt: „Proprietatea în obște a pămîntului, cauzele, mersul și urmările descompunerii ei”, „Studiu asupra originii și dezvoltării familiei și proprietății”, „Originea democrației moderne”, „Sociologia” etc. — 359.

Kozlov, A. A. (n. 1837) — general-adjutant. Pînă în 1905 a ocupat diferite funcții în poliție; de la 14 aprilie pînă la 15 iulie 1905 a fost guvernator general al Moscovei. — 149, 150, 151.

Krivoski, B. N. (1866—1919) — social-democrat, publicist, unul dintre liderii „economismului”. Spre sfîrșitul deceniului al 9-lea a participat la activitatea cercurilor social-democrate din Rusia; după 1890 a emigrat; în străinătate s-a alăturat, pentru cîtva timp, grupului „Eliberarea muncii” și a colaborat la publicațiile lui. În ultimii ani ai secolului trecut a devenit unul dintre conducătorii „Uniunii social-democraților ruși din străinătate”; în 1899 a fost redactor al revistei „Rabocee Delo”, organul „Uniunii”, în coloanele căruia a propagat concepțiile bernsteiniste. Curînd după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a părăsit mișcarea social-democrată. — 153.

Kuropatkin, A. N. (1848—1925) — general; din 1898 pînă în 1904 a fost ministru de război. În războiul ruso-japonez din 1904—1905 a fost comandant al forțelor terestre, iar după aceea al tuturor forțelor armate ale Rusiei din Extremul Orient; s-a dovedit a fi un comandant militar incapabil și lipsit de voință. În primul război mondial (în 1916) a fost comandantul Frontului din nord, iar apoi guvernator general și comandant al trupelor din Turkestan. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a stabilit în gubernia Pskov. — 298.

L

Lassalle, Ferdinand (1825—1864) — socialist mic-burghez german, întemeietorul lassalleanismului, o varietate a oportunistului în mișcarea muncitorească germană.

Lassalle a fost unul dintre fondatorii Uniunii generale a muncitorilor germani (1863). Crearea acestei Uniuni a avut o însemnătate pozitivă pentru mișcarea muncitorească, dar Lassalle, ales președinte al ei, a îndreptat-o pe o cale oportunistă. Lassalleienii socoteau că prin agitația legală pentru dreptul de vot universal, prin crearea de cooperative de producție, subvenționate de statul iuncherilor, se va ajunge la crearea unui „stat popular liber“. Lassalle a sprijinit politica de unificare „de sus“ a Germaniei sub hegemonia Prusiei reacționare. Politica oportunistă a lassalleienilor a constituit o piedică pentru activitatea Internaționalei I și pentru crearea unui adevărat partid muncitoresc în Germania, a întârziat formarea conștiinței de clasă a muncitorilor.

Conceptiile teoretice și politice ale lassalleienilor au fost aspru criticate de către clasicii marxism-leninismului (vezi K. Marx. „Critica programului de la Gotha“; V. I. Lenin. „Statul și revoluția“ și alte lucrări). — 424, 427.

Ledru-Rollin, Alexandre-Auguste (1807—1874) — publicist și om politic francez, unul dintre liderii democraților mic-burghezi; de profesiune avocat. Redactor al ziarului „La Réforme“. În perioada revoluției din 1848 a fost ministru al afacerilor interne în Guvernul provizoriu, deputat în Adunarea constituantă și în cea legislativă, unde a condus partidul Muntelui. În timpul insurecției din iunie a muncitorilor parizieni, a participat în mod activ la înăbușirea ei. După spargerea demonstrației de la 13 iunie 1849, organizată de deputații Muntelui, a emigrat în Anglia, de unde s-a întors în 1870. A fost ales deputat în Adunarea națională, dar și-a declinat împuternicirile de deputat în semn de protest împotriva condițiilor grele ale tratatului de pace de la Frankfurt din 1871. Față de Comuna din Paris din 1871 a avut o atitudine ostilă. — 239, 415.

Lenin, V. I. (Ulianov, V. I., N. Lenin) — date biografice. — 3, 7, 9, 45, 52, 53, 54, 62, 74, 78, 110, 112, 118, 127, 131, 133—134, 140, 142, 152, 158, 174, 193, 213, 218, 231, 232, 258, 283, 308—310, 335—337, 391.

Leon al XIII-lea (Giacchino Vincenzo, conte Pecci) (1810—1903) — papă la Roma (ales în 1878). A căutat să adapteze catolicismul la condițiile societății burgheze și să reînvie rolul politic al papalității. Ducând luptă împotriva ideilor socialismului și mișcării muncitorești, și-a pus ca sarcină unirea în acest scop a tuturor forțelor reacționare, precum și înființarea de partide catolice puternice în fiecare țară; de sindicate de spărgători de grevă și de alte organizații sub conducerea și controlul bisericii. — 115.

Leroux, Gaston (n. 1868) — corespondent la Petersburg al ziarului burghez francez „Le Matin” în perioada revoluției din 1905—1907 din Rusia. — 152, 347.

Liebkecht, Karl (1871—1919) — militant de seamă al mișcării muncitorești germane și internaționale; fiul lui Wilhelm Liebkecht; de profesie avocat.

A început să participe la mișcarea socialistă încă din anii de studenție și a luptat activ împotriva oportunismului și militarismului. În perioada primei revoluții ruse, din 1905—1907, a îndemnat pe muncitorii germani să urmeze exemplul rusesc. În 1912 a fost ales deputat în Reichstag. De la începutul primului război mondial a luptat cu hotărâre împotriva sprijinirii guvernului „propriu” în războiul de jaf și a fost singurul, în întreg Reichstagul, care a votat împotriva alocării creditelor de război (2 decembrie 1914). A fost unul dintre întemeietorii și conducătorii „Uniunii Spartacus”, organizație revoluționară. În 1916 a fost condamnat la muncă silnică. În timpul revoluției din noiembrie 1918 din Germania, s-a aflat împreună cu R. Luxemburg în fruntea avangărzii revoluționare a muncitorilor germani, a redactat ziarul „Die Rote Fahne”, fiind unul dintre întemeietorii Partidului Comunist din Germania și unul dintre conducătorii insurecției muncitorilor berlinezi din ianuarie 1919. După înăbușirea insurecției a fost ucis în mod bestial de bandele lui Noske.

Apreciind activitatea lui K. Liebkecht, Lenin scria: „Acest nume este... simbolul conducătorului devotat intereselor proletariatului, simbolul devotamentului față de revoluția socialistă... Acest nume este simbolul luptei neîmpăcate împotriva imperialismului, nu în vorbe, ci în fapte...” (Opere, vol. 28, Editura politică, 1959, pag. 433—434.) — 325.

Liebkecht, Wilhelm (1826—1900) — militant de seamă al mișcării muncitorești germane și internaționale, unul dintre întemeietorii și conducătorii Partidului social-democrat din Germania. A luat parte activă la revoluția din 1848—1849 din Germania; după înfrângerea ei a emigrat mai întâi în Elveția, iar apoi în Anglia, unde s-a împrietenit cu K. Marx și F. Engels. Sub influența lor a devenit socialist. În 1862 s-a înapoiat în Germania. După înființarea Internaționalei I, a fost unul dintre cei mai activi propagandiști ai ideilor ei revoluționare și organizator al secțiilor ei din Germania. Din 1875 și pînă la sfîrșitul vieții sale, Liebkecht a fost membru al Comitetului Central al Partidului social-democrat din Germania și redactor responsabil al ziarului „Vorwärts”, Organul Central al acestui partid. Din 1867 și pînă în 1870 a fost deputat în Reichstagul Confederației Germaniei de nord, iar începînd din 1874 a fost ales în repetate rînduri deputat în Reichstagul german; a folosit cu pricepere tribuna parlamentară pentru a demasca politica internă și externă reacționară a iuncherilor prusaci. Pentru activitatea sa revoluționară a fost în repetate rînduri condamnat la închisoare. A luat parte activă la organizarea Internaționalei a II-a. K. Marx și F. Engels îl prețuia pe Liebkecht, îl îndrumau în activitatea

lui, dar în același timp criticau politica lui împăciuitořistă față de elementele oportuniste. — 255.

Lipkin, F. A. — *vezi* Cerevanin, N.

Ludovic al XVI-lea (1754—1793) — rege al Franței (1774—1792) din dinastia Bourbonilor. În timpul revoluției burgheze franceze de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, monarhia a fost răsturnată de către poporul răscurat (1792), Ludovic al XVI-lea a fost dat în judecată, condamnat de Convenție, ca vinovat de complot împotriva libertății națiunii și a siguranței statului, și ghilotinat la 21 ianuarie 1793. — 211.

M

Mahmoeș, V. P. — *vezi* Akimov, V. P.

Manuilov, A. A. (1861—1929) — economist burghez rus, militant de seamă al partidului cadet, unul dintre redactorii ziarului „Russkie Vedomosti”. În anii 1905—1911 a fost rector al Universității din Moscova, în 1907—1911 membru al Consiliului de stat, iar în 1917 ministru al instrucțiunii publice în Guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a emigrat; întorcându-se în Rusia Sovietică, a fost profesor la diferite instituții de învățămînt superior. Principalele sale lucrări sînt: „Arenda pămîntului în Irlanda”, „Noțiunea de valoare după teoria economiștilor din școala clasică”, „Curs de economie politică” etc. — 122, 350, 351, 383.

Martin, Rudolf — consilier la Comitetul de statistică al Imperiului german; autorul cărții „Die Zukunft Russlands und Japans” („Viitorul Rusiei și al Japoniei”), apărută la Berlin în 1905. — 214.

Martînov, A. (Piker, A. S.) (1865—1935) — unul dintre liderii „economismului”, militant de seamă al menșevismului; mai tîrziu a devenit membru al partidului comunist. La începutul penultimului deceniu al secolului trecut a activat în cadrul unor cercuri narodovoliste; în 1886 a fost arestat și deportat în Siberia răsăriteană. În deportare a devenit social-democrat. În 1900 a emigrat, a făcut parte din redacția revistei „Rabocce Delo”, publicație a „economieștilor”, și a combătut „Iskra” leninistă. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al „Uniunii social-democraților ruși din străinătate”, antiiskrist. După congres a aderat la menșevici. În anii reacțiunii a fost lichidator. În timpul primului război mondial s-a situat pe o poziție centristă, iar după revoluția din februarie 1917 a fost menșevic internaționalist. După Revoluția Socialistă din Octombrie a rupt cu menșevismul; în 1918—1920 a fost învățător în Ucraina. În 1923, la Congresul al XII-lea al P.C. (b) din Rusia, a fost primit în partid; a lucrat la Institutul K. Marx și F. Engels; începînd din 1924, a făcut parte din redacția revistei „Internaționala Comunistă”. — 16, 19, 21, 62, 63, 64, 69, 83, 95, 96, 109—111, 116, 117, 118, 143, 279, 391, 392.

Martov, L. (Federbaum, I. O.) (1873—1923) — unul dintre liderii menșevismului. A intrat în mișcarea social-democrată în prima jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut. În 1895 a participat la organizarea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. În 1896 a fost arestat în legătură cu procesul acestei organizații și deportat, pe termen de 3 ani, la Turuhansk. În 1900, după expirarea termenului de deportare, a luat parte la pregătirile pentru editarea „Iskrei”; a făcut parte din redacția acestui ziar. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., la care a participat ca delegat din partea organizației „Iskrei”, s-a situat în fruntea minorității oportuniste și de atunci a fost unul dintre conducătorii instituțiilor centrale ale menșevismului și redactor la mai multe publicații menșevice. În anii reacțiunii a adoptat o atitudine lichidatoristă; a fost redactor la ziarul „Golos Soțial-De-mokrata” și a luat parte la conferința antipartinică din august (1912). În anii primului război mondial s-a situat pe poziții centriste; a participat la conferințele de la Zimmerwald și Kiental. După Revoluția din februarie 1917 s-a situat în fruntea grupului menșevicilor-internaționaliști. După Revoluția Socialistă din Octombrie a trecut în tabăra dușmanilor fățiși ai Puterii sovietice. În 1920 a emigrat în Germania, unde a editat, la Berlin, revista menșevică contrarevoluționară „Soțialisticeski Vestnik”. — 64, 194, 199, 206, 239, 258, 259, 291, 305, 357, 383, 406, 414, 430.

Marx, Karl (1818—1883) — întemeietorul comunismului științific, gânditor genial, conducător și învățător al proletariatului internațional (vezi articolul lui V. I. Lenin „Karl Marx” („Scurtă schiță biografică și expunere a marxismului”), în Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 29—77). — 20, 29, 44, 66, 74, 82, 99, 109, 115, 118, 119, 120, 121, 123, 124,, 125, 126, 127, 255, 289, 328, 368, 392, 415.

Mehring, Franz (1846—1919) — militant de seamă al mișcării muncitorești din Germania, unul dintre liderii și teoreticienii aripii de stînga a social-democrației germane; istoric, publicist și specialist în domeniul literaturii. De la sfîrșitul deceniului al 7-lea, publicist democrat burghez cu vederi radicale; în anii 1876—1882 s-a situat pe pozițiile liberalismului burghez, apoi a evoluat spre stînga; a fost redactor al ziarului democrat „Volks-Zeitung” și a luat atitudine împotriva lui Bismarck pentru apărarea social-democrației. În 1891 a intrat în Partidul social-democrat din Germania. A fost colaborator activ și unul dintre redactorii revistei „Die Neue Zeit”, organ teoretic al partidului, iar mai târziu redactor al ziarului „Leipziger Volkszeitung”. În 1893 a apărut în ediție separată cartea sa „Legenda lui Lessing”, iar în 1897 „Istoria social-democrației germane”, în patru volume. Mehring s-a ocupat îndeaproape de publicarea operelor postume ale lui Marx, Engels și Lassalle; în 1918 a apărut cartea lui despre viața și activitatea lui K. Marx. Lucrările lui Mehring conțin o serie de abateri de la marxism, aprecieri greșite în legătură cu unii militanți ca Lassalle, Schweitzer și Bakunin

și vădesc o neînțelegere a revoluției săvârșite de Marx și Engels în filozofie, Mehring a luptat activ împotriva oportunismului și revizionismului din rândurile Internaționalei a II-a și a condamnat kautskismul, dar s-a făcut și el vinovat de greșelile celor de stînga din Germania, care s-au temut s-o rupă, din punct de vedere organizatoric, cu oportuniștii. Mehring a apărut cu consecvență internaționalismul și a salutat Revoluția Socialistă din Octombrie. Începînd din 1916, a fost unul dintre conducătorii organizației revoluționare „Uniunea Spartacus” și a jucat un rol de seamă în înființarea Partidului Comunist din Germania. — 44, 118, 119, 124, 126.

Menșikov, M. O. (1859—1919) — publicist reacționar. Activitatea publicistică și-a început-o în 1879; a fost colaborator al ziarului reacționar „Novoe Vreeme”. V. I. Lenin a spus despre Menșikov că este „cîinele de pază credincios al sutelor negre țariste” (Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 72). După Revoluția Socialistă din Octombrie, Menșikov a dus o luptă activă împotriva Puterii sovietice; în 1919 a fost împrușcat. — 377.

Meșcerski, V. P. (1839—1914) — publicist reacționar. A fost funcționar la poliție și în Ministerul Afacerilor Interne; din 1860 a colaborat la „Russki Vestnik” și la „Moskovskie Vedomosti”; între 1872 și 1914 a editat revista ultrareacționară „Grajdanin”, iar în 1903 a fondat revistele reacționare „Dobro” și „Drujeskie Reci”. În publicațiile sale, subvenționate cu larghețe de guvernul țarist, Meșcerski cerea guvernului să nu facă nici o concesie nu numai muncitorilor, dar nici burgheziei liberale. — 351.

Miliukov, P. N. (S.S.) (1859—1943) — lider al partidului monarhist-liberal al cadeților, ideolog de vază al burgheziei imperia-
liste ruse, istoric și publicist. În 1886 a fost numit docent la Universitatea din Moscova. În studiile sale istorice a fost idealist subiectiv și eclectic; contesta caracterul legic al procesului istoric. Activitatea politică și-a început-o în prima jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut; din 1902 a colaborat activ la „Osvobojdenie”, revistă a burghezilor liberali care apărea în străinătate. În octombrie 1905 a fost unul dintre întemeietorii partidului cadet, apoi președinte al Comitetului Central al acestui partid și redactor al ziarului „Reci”, Organul său Central. Membru al Dumei a III-a și a IV-a de stat. După revoluția din februarie 1917, ca ministru de externe în primul Guvern provizoriu, a promovat politica imperialistă a războiului „pînă la victoria finală”; în august 1917 a participat activ la pregătirea rebeliunii korniloviste contrarevoluționare. După Revoluția Socialistă din Octombrie a devenit unul dintre organizatorii intervenției militare străine împotriva Rusiei Sovietice și un militant activ al emigrației albe. Începînd din 1921, a editat, la Paris, ziarul „Poslednie Novosti”. — 180, 181, 184, 197, 198, 237, 257, 259, 268, 263, 291, 367, 403, 406.

Millerand, Alexandre-Étienne (1859—1943) — om politic francez; în penultimul deceniu al secolului trecut radical mic-burghez, în deceniul următor a aderat la socialiști și s-a situat în fruntea curentului oportunista din mișcarea socialistă franceză. În 1899 a intrat în guvernul burghez reacționar al lui Waldeck-Rousseau, în cadrul căruia a colaborat cu generalul Gallifet, călău al Comunei din Paris. V. I. Lenin a demascată millerandismul, calificându-l ca o trădare a intereselor proletariatului, ca o expresie practică a revizionismului și a scos la iveală rădăcinile lui sociale.

După excluderea lui, în 1904, din partidul socialist, Millerand a înființat, împreună cu o serie de foști socialiști (Briand, Viviani), partidul „socialiștilor independenți“. În anii 1909—1910, 1912—1913, 1914—1915 a ocupat diferite posturi ministeriale. După Revoluția Socialistă din Octombrie, a fost unul dintre organizatorii intervenției antisovietice; în anii 1920—1924 a fost președinte al Republicii Franceze. În iunie 1924, după victoria obținută în alegeri de către partidele burgheze de stînga, care au refuzat să colaboreze cu el, a fost nevoit să-și dea demisia. În anii 1925 și 1927 a fost ales senator. — 95.

Muromțev, S. A. (1850—1910) — jurist, profesor la Universitatea din Moscova, unul dintre întemeietorii partidului cadeților și membru al C.C. al acestui partid. Din 1879 pînă în 1892 a fost redactor al revistei burghezo-liberale „Juridiceski Vestnik“. În 1897 a început să activeze în zemstve. În anii 1904—1905 a luat parte la lucrările congreselor zemstvelor. În 1906 a fost ales deputat și președinte al Dumei I de stat. În anii 1908—1910 s-a ocupat cu publicistica.

Caracterizîndu-l pe Muromțev, Lenin scria: „El n-a fost nici măcar democrat. El se temea de lupta revoluționară a maselor. El aștepta ca libertatea Rusiei să vină nu de pe urma unei asemenea lupte, ci din bunăvoința absolutismului țarist, dintr-o înțelegere cu acest înverșunat și necruțător dușman al poporului rus“ (Opere, vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 362). — 406.

N

Nabokov, V. D. (1869—1922) — unul dintre întemeietorii și liderii partidului cadeților, membru al C.C. al acestui partid. Începînd din 1901, a redactat publicația juridică „Pravo“, care avea o orientare burghezo-liberală, și revista „Vestnik Prava“. A participat în mod activ la congresele zemstvelor din anii 1904—1905. Redactor-editor al organului săptămînal „Vestnik Partii Narodnoi Svobodă“, precum și al ziarului „Reci“; deputat în Duma I de Stat. După revoluția din februarie 1917, a fost director al treburilor Guvernului provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a dus o luptă activă împotriva Puterii sovietice; a intrat în guvernul regional al Crimeii ca ministru de justiție și apoi a emigrat la Berlin; a luat parte la editarea ziarului „Rul“, publicație a cadeților de dreapta din emigrație. — 373.

Nadejdin, L. (Zelenski, E. O.) (1877—1905) — și-a început activitate politică ca narodnic; în 1898 a intrat în organizația social-democrată din Saratov. În 1899 a fost arestat și deportat în gubernia Vologda; în 1900 a emigrat în Elveția, unde a organizat „grupul socialist-revoluționar” „Svoboda” (1901—1903). În revista „Svoboda”, în broșurile „Ajunul revoluției” (1901), „Reînvierea revoluționarismului în Rusia” (1901) etc., el a sprijinit pe „economisți”, preconizând totodată folosirea terorii ca mijloc eficace de „trezire a maselor”; a combătut „Iskra” leninistă. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a colaborat la publicații menșevice. — 57.

Napoleon I (Bonaparte) (1769—1821) — eminent comandant de oști francez, prim-consul al Republicii Franceze între 1799 și 1804, împărat al Franței între 1804 și 1814 și în 1815. — 226.

Nicolaie al II-lea (Romanov, „Nicolaie Sîngerosul”) (1868—1918) — ultimul împărat al Rusiei; a domnit din 1894 pînă la Revoluția din februarie 1917. A fost executat la 17 iulie 1918 la Ekaterinburg (Sverdlovsk), în urma unei hotărîri a Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din regiunea Ural. — 45, 114, 236, 290, 350, 377, 381, 383.

Nikitin, A. N. (1849—1909) — liberal, fruntaș al vieții publice, publicist, membru al dumei orășenești din Petersburg. A colaborat la „S.—Petersburgskie Vedomosti”, „Bîrjeviie Vedomosti”, „Vestnik Evropi” și la alte organe de presă burghezo-liberale. S-a bucurat de autoritate în cercurile financiare, ca specialist în probleme bancare. — 373.

Novosilțev, L. N. (n. 1872) — fruntaș al zemstvelor, cadet. A fost consilier al zemstvei guberniale și al dumei orășenești din Kaluga. A participat activ la întemeierea secției din Kaluga a partidului cadeților. Deputat în Duma I de stat din partea guberniei Kaluga. — 150.

P

Parvus (Ghelfand, A. L.) (1869—1924) — menșevic. Pe la sfîrșitul secolului trecut și începutul acestui secol a activat în rîndurile Partidului social-democrat din Germania, făcînd parte din aripa lui stîngă; a fost redactor la „Sächsische Arbeiter-Zeitung”. A scris o serie de lucrări în probleme de economie mondială. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menșevici. În perioada primei revoluții ruse s-a aflat în Rusia, unde a colaborat la ziarul menșevic „Nacealo”; a pledat în favoarea participării la alegerile pentru Duma lui Bulghin și a sprijinit tactica micilor tranzacții cu cadeții etc. Parvus a emis teoria antimarxistă a „revoluției permanente”; din care Troțki a făcut ulterior o armă de luptă împotriva leninismului. În anii reacțiunii s-a îndepărtat de social-democrație; în timpul primului război mondial a fost social-șovinist, agent al

imperialismului german, s-a îndeletnicit cu specula în stil mare și s-a îmbogățit din furniturile de război. În 1915 a scos revista „Die Glocke”, pe care Lenin a caracterizat-o drept un organ „al renegării și al lacheismului murdar în Germania” (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 418). — 239, 240, 247, 248—249, 250, 251—252, 254, 255, 256, 257, 258, 260—261, 262, 263, 273, 276, 300, 305, 357, 412, 430.

Petrunkevici, I. I. (1844—1928) — moșier, fruntaș al zemstvelor, cadet. În 1904 a fost președinte al „Uniunii eliberării”. A participat la congresul zemstvelor din anii 1904—1905. A fost unul dintre fondatorii și liderii de vază ai partidului cadeților, președinte al Comitetului central al acestui partid. Editor al ziarului „Revi”, organ central al partidului cadeților. În activitatea sa publică, „Petrunkevici întruchipa slugărnicia politică a burgheziei liberale față de absolutism. A fost membru al Dumei I de stat. După Revoluția Socialistă din Octombrie, emigrant alb. — 45, 106, 121, 130, 148, 150—152, 153, 164, 169, 183, 201, 236, 241, 248, 253, 255, 256, 258, 259, 263, 294, 330, 351, 367, 393, 414.

Piker, A. S. — *vezi* Martînov, A.

Plehanov, G. V. (1856—1918) — militant de seamă al mișcării muncitorești ruse și internaționale, primul care a propagat marxismul în Rusia. În 1875, pe când era încă student, Plehanov a intrat în legătură cu narodnicii, cu muncitorii din Petersburg și s-a încadrat în activitatea revoluționară. În 1877 a intrat în organizația narodnică „Zemlea i volea” („Pământ și libertate”), iar în 1879, după scindarea ei, s-a situat în fruntea noii organizații narodnice „Cernîi peredel” („Împărțirea pământurilor”). În 1880 a emigrat în Elveția, a rupt cu narodnicismul și în 1883 a creat, la Geneva, prima organizație marxistă rusă, grupul „Eliberarea muncii”. În primii ani ai secolului nostru, a redactat, împreună cu V. I. Lenin, ziarul „Iskra” și revista „Zarea”, a luat parte la elaborarea proiectului de program al partidului și la pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. A participat la congres ca delegat al grupului „Eliberarea muncii”, unde a făcut parte din majoritatea iskristă, și a fost ales în biroul (prezidiul) congresului.

Plehanov a scris numeroase lucrări de filozofie, de istorie a doctrinelor social-politice, de teorie a artei și literaturii, care au avut un rol important în apărarea concepției materialiste despre lume și care constituie un prețios aport la tezaurul socialismului științific. Principalele sale scrieri sînt: „Socialismul și lupta politică” (1883), „Divergențele noastre” (1885), „Contribuții la dezvoltarea concepției moniste asupra istoriei” (1895), „Contribuții la istoria materialismului” (1896), „Fundamentarea narodnicismului în lucrările d-lui Voronțov (V. V.)” (1896), „Despre concepția materialistă a istoriei” (1897), „Rolul personalității în istorie” (1898) și altele. „În decurs de 20 de ani, 1883—1903 — scria V. I. Lenin —, el a dat o mulțime de lucrări excelente, îndreptate mai ales împotriva oportuniștilor, ma-

chiștilor, narodnicilor" (Opere, vol: 20, Editura politică, 1959, pag. 360). V. I. Lenin spunea, despre lucrările filozofice ale lui Plehanov că sînt cele mai bune din literatura marxistă internațională. Dar la Plehanov au început să se manifeste încă de pe atunci greșeli serioase, care au constituit germele concepțiilor sale menșevice de mai târziu. El subaprecia rolul revoluționar al țărănimii și vedea în burghezia liberală un aliat al clasei muncitoare; admitînd numai în vorbe ideea hegemoniei proletariatului, în realitate el era împotriva esenței acestei idei.

După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., Plehanov s-a situat pe o poziție împăciuitoare față de oportunism, iar mai târziu s-a alăturat menșevicilor. În perioada revoluției din 1905—1907, între el și bolșevici s-au ivit profunde divergențe în problemele fundamentale ale tacticii. În anii reacțiunii, Plehanov a luat atitudine împotriva revizuirii marxismului de către machiști și împotriva lichidatorismului, situîndu-se în fruntea grupului „menșevicilor-partiții”. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. După revoluția din februarie 1917, s-a întors în Rusia și a sprijinit Guvernul provizoriu burghez; față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine negativă. — 110, 125, 127, 142, 143, 144, 156, 160, 230, 257, 261, 303, 305, 307—309, 323, 326, 357, 360, 368, 370, 406.

Pokrovski, M. N. („Ucitel”) (1868—1932) — membru, din 1905, al P.M.S.D.R.; bolșevic, istoric sovietic, academician.

A participat îndeaproape la revoluția din 1905—1907; a fost membru al Comitetului de partid din Moscova. La Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. a fost ales membru supleant al C.C. Din 1908 pînă în 1917 a trăit în străinătate. În anii reacțiunii a aderat la otzoviști și ultimatiști, iar apoi la „Vpered”, grup, antipartinic bogdanovist, cu care a rupt în 1911. În ajunul primului război mondial a colaborat la ziarul troțkist „Borba”. În 1917 s-a întors în Rusia; a participat la insurecția armată din Moscova, a fost membru în statul-major revoluționar din raionul Zamoskvorecie. Din noiembrie 1917 pînă în martie 1918 a fost președinte al Sovietului Moscova. Un timp oarecare a făcut parte din grupul „comuniștilor de stînga” și s-a pronunțat împotriva semnării tratatului de pace de la Brest. Din 1918 a fost locțiitor al comisarului poporului pentru învățămînt în R.S.F.S.R. În anii 1923—1927 a participat activ la lupta împotriva troțkiștilor. În diferiți ani a condus Academia Comunistă, Institutul de istorie de pe lângă Academia de Științe a Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, Institutul Profesura roșie etc. A fost ales în repetate rînduri în C.E.C. din Rusia și în C.E.C. al U.R.S.S.

A scris numeroase lucrări științifice în domeniul istoriei U.R.S.S., în care a criticat istoriografia burgheză. Lucrarea sa „Istoria Rusiei, expusă pe scurt” a fost apreciată pozitiv de V. I. Lenin.

Pokrovski este autorul lucrărilor: „Istoria Rusiei din timpurile cele mai vechi pînă azi”, „Studiu asupra istoriei culturii ruse”, „Istoria Rusiei, expusă pe scurt” etc. — 173.

Potresov, A. N. (Starover) (1869—1934) — unul dintre liderii menșevismului. În ultimul deceniu al secolului trecut a aderat la marxști. Pentru participarea sa la activitatea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg a fost deportat în gubernia Veatka. În 1900 a plecat în străinătate, unde a luat parte la înființarea ziarului „Iskra” și a revistei „Zarea”. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot consultativ, reprezentând redacția „Iskrei”; iskrist din minoritate. În anii reacțiunii s-a manifestat ca ideolog al lichidatorismului; a avut un rol important în conducerea revistei menșevice „Vozroždenie”, „Nașa Zarea” ș. a. În timpul primului război mondial s-a situat pe o poziție social-șovină. După Revoluția Socialistă din Octombrie a emigrat; în străinătate a colaborat la „Dni”, săptămânalul lui Kerenski, în coloanele căruia s-a dat la atacuri împotriva Rusiei Sovietice. — 46, 53, 77, 112, 143, 259, 261, 279.

Prokopovici, S. N. (1871—1955) — economist și publicist; în ultimii ani ai secolului trecut, reprezentant de seamă al „economismului” și unul dintre primii propagatori ai bernsteinismului în Rusia. Mai târziu a devenit membru activ al organizației monarhiste liberale „Uniunea eliberării”. În 1906 a fost membru al C.C. al partidului cadeților, redactor și editor al revistei semicadete și semimenșevice „Bez Zaglaviia” și colaborator activ al ziarului „Tovarișci”. Autor al unor cărți despre problema muncitorească, scrise de pe poziții bernsteinist-liberale. În 1917 a fost ministru al aprovizionării în Guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost expulzat din U.R.S.S. pentru activitate antisovietică. — 107.

Proudhon, Pierre-Joseph (1809—1865) — publicist, economist și sociolog francez, ideolog al micii burghezii, unul dintre întemeietorii anarhismului; de profesiune zețar. În 1840 a publicat cartea „Ce este proprietatea?”. El visa la eternizarea micii proprietăți private și critica de pe poziții mic-burgheze marea proprietate capitalistă, propunea să se organizeze o „bancă populară” specială, care prin acordarea de „credit gratuit” să ajute pe muncitori să-și procure mijloace de producție proprii și să devină meseriași. Același caracter reacționar avea și proiectul lui utopic care prevedea crearea unor „bănci de schimb” speciale cu ajutorul cărora oamenii muncii ar putea să-și asigure desfacerea „echitabilă” a produselor muncii lor, fără ca totodată să fie lezată proprietatea capitalistă asupra uneltelor și mijloacelor de producție. Considerând statul ca principal izvor al contradicțiilor de clasă, Proudhon propunea proiecte utopice de „lichidare” pașnică „a statului” și pleda pentru o atitudine negativă față de lupta politică. În 1846 a apărut cartea sa „Sistemul contradicțiilor economice, sau Filozofia mizeriei”, în care sînt expuse concepțiile sale filozofice și economice mic-burgheze. În lucrarea sa „Mizeria filozofiei”, Marx a făcut o critică nimicitoare cărții lui Proudhon, demonstrînd inconsistența ei științifică. Ales, în perioada revoluției din 1848, în Adunarea constituantă, Proudhon a condamnat acțiunile revoluționare ale clasei muncitoare. El a aprobat

lovitura bonapartistă de la 2 decembrie 1851, care a dus la instaurarea, în Franța, a regimului celui de-al doilea Imperiu. — 126.

R

Raevski, N. V. (n. 1862) — din 1902 pînă în 1906 a fost președinte al consiliului zemstvei guberniale din Kursk și delegat la congresele zemstvelor. Între 1908 și 1912 a fost primar al orașului Baku, iar apoi, pînă în 1917, membru al direcției întreprinderilor miniere din Ural. În 1926 a fost numit secretar științific al Comisiei pentru expediții de cercetări a Academiei de Științe a U.R.S.S., iar din 1927 pînă în 1930 a fost secretar științific al Comisiei pentru expediții de epurări ale Academiei de Științe a U.R.S.S. — 298.

Renan, Ernst-Joseph (1823—1892) — savant francez, istoric al religiei, filozof idealist; din 1879, membru al Academiei de Științe din Franța. Cunoscut prin lucrările sale din prima perioadă a răs-pîndirii religiei creștine. Principalele sale scrieri sînt: „Originile creștinismului“, „Viața lui Iisus“, „Istoria poporului din Izrael“ și altele. Prin concepțiile sale politice, Renan a fost un dușman fățiș al democrației și al Comunei din Paris din 1871. — 127.

Roberti, E. V. (1843—1915) — fruntaș al zemstvelor, filozof pozitivist. În 1880 a făcut propunerea de a se introduce o ocîrmuire reprezentativă, lucru pentru care și-a atras persecuția autorităților și a fost nevoit să plece în Franța. În 1901, împreună cu M. M. Kovalevski, a înființat la Paris Școala superioară rusă de științe sociale. După ce s-a întors în Rusia, a fost numit consilier la zemstva gubernială din Tver și a participat la congresul zemstvelor din iulie 1905. — 150, 299.

Rocquigny, Robert (n. 1845) — economist burghez francez. Autor al unor lucrări în domeniul asigurărilor și cooperăției agricole. În cartea sa „Les Syndicats Agricoles et leur Oeuvre“ („Sindicatul agricole și activitatea lor“) (1900) a susținut ideea creării de cooperative agricole, în care vedea un mijloc de unire laolaltă a muncitorilor și burghezilor. Conspicuit și extrasele din această lucrare au fost folosite de V. I. Lenin într-un referat ținut de el la Paris la începutul lunii martie 1903. — 286.

Rodicev, F. I. (n. 1856) — moșier din Tver, fruntaș al zemstvelor, jurist, unul dintre liderii partidului cadeților și membru al C.C. al acestui partid. A luat parte la congresele zemstvelor din anii 1904—1905. A fost deputat al Dumei de stat în toate legisla-turile. După Revoluția din februarie 1917 a fost numit de Guvernul provizoriu burghez-comisar pentru problemele Finlandei. După Revoluția Socialistă din Octombrie, emigrant alb. — 106, 121, 122, 150, 200, 254, 263, 294, 298, 358, 367.

Romanov — vezi Nicolaie al II-lea.

Romanov, Serghei Aleksandrovici (Serghei) (1857—1905) — mare duce; începînd din 1891 a fost guvernator general al Moscovei iar din 1896 și comandant al trupelor din regiunea militară Moscova. A fost ucis de socialistul-revoluționar I. P. Kaleaev. — 266.

Romanovii — dinastie de țari și împărați ai Rusiei, care au domnit din 1613 pînă în 1917. — 290, 354.

S.

Schwerin, Maximilian (1804—1872) — om politic prusian, reprezentant al nobilimii și al birocrăției reacționare; în 1848 (martie-iunie) a făcut parte din guvernul Camphausen ca ministru al culturii, învățămîntului și medicinii; a fost deputat în Adunarea națională de la Frankfurt, unde s-a alăturat elementelor reacționare de extremă dreaptă. Din 1859 pînă în 1862 a fost ministru de interne. Spre sfîrșitul vieții sale a aderat la partidul național-liberal, reprezentant al intereselor marii burghezii. — 121.

Serghei — vezi Romanov, Serghei Aleksandrovici.

Simon, Heinrich (1805—1860) — om politic german, de profesie jurist. În martie 1848 a făcut parte din Comitetul securității publice de la Breslau; a luptat pentru introducerea constituției și a votului universal. În 1848—1849 a participat la lucrările preparlamentului și ale parlamentului de la Frankfurt. După dizolvarea parlamentului, a plecat în Elveția. După victoria reacțiunii tribunalul din Breslau l-a condamnat la închisoare pe viață, așa că Simon a rămas în Elveția ca emigrant politic. A scris o serie de lucrări în domeniul dreptului și al conducerii statului — 184.

S. S. — vezi Miliukov, P. N.

Stahovici, M. A. (1861—1923) — liberal moderat, în anii 1895—1907 a fost mareșal al nobilimii în gubernia Orel. A jucat un rol important în mișcarea zemstvelor. La început a aderat la partidul cadeților, iar după aceea a fost unul dintre organizatorii partidului octombriștilor („Uniunea 17 octombrie”); deputat în Duma I și a II-a de stat, membru al Consiliului de stat. După revoluția din februarie 1917 a fost numit guvernator general în Finlanda, iar după aceea reprezentant al Guvernului provizoriu în străinătate. — 248, 249, 253, 254, 255, 258, 263, 276, 291.

Stalin, I. V. (Djușevili) (1879—1953) — unul dintre militanții de seamă ai mișcării muncitorești revoluționare ruse și internaționale, ai partidului comunist și ai Statului sovietic, eminent teoretician al marxism-leninismului. În P.M.S.D.R. a intrat în 1898; după Congresul al II-lea al partidului a devenit bolșevic. A desfășurat activitate de partid la Tiflis, Batum, Baku, Petersburg. În ianuarie 1912 a intrat în Comitetul Central, ales la Conferința

a VI-a (de la Praga) a P.M.S.D.R.; a participat la redactarea ziarului bolșevic „Pravda”. În perioada de pregătire și de desfășurare a Revoluției Socialiste din Octombrie a făcut parte din Centrul militar-revoluționar, întemeiat de Comitetul Central al partidului pentru pregătirea insurecției. La cel de-al doilea Congres general al Sovietelor din Rusia a fost ales în Consiliul Comisarilor Poporului, încredințându-i-se conducerea Comisariatului poporului pentru problemele naționalităților. În perioada intervenției militare străine și a războiului civil a fost membru al Consiliului militar-revoluționar al Republicii și a îndeplinit sarcini de răspundere, încredințate de Comitetul Central și de Guvernul sovietic, pe o serie de fronturi de luptă. În 1922 a fost ales secretar general al C.C. al P.C. (b) din Rusia.

Stalin a jucat un rol important în desfășurarea planului leninist de industrializare a U.R.S.S. și de colectivizare a agriculturii, în lupta pentru construirea socialismului, pentru independența Țării sovietice, pentru consolidarea păcii; lui îi revine un mare merit în lupta ideologică împotriva dușmanilor leninismului: a troțkiștilor, a oportuniștilor de dreapta, a naționaliștilor burghezi și a revizioniştilor de tot felul. În 1941 Stalin a devenit președinte al Consiliului Comisarilor Poporului, iar apoi al Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. În anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei (1941—1945), a fost președinte al Comitetului de stat al apărării, Comisar al poporului pentru apărare și Comandant suprem al Forțelor armate ale U.R.S.S.

În activitatea lui, Stalin a avut, pe lângă latura pozitivă, și una negativă. Aflându-se în cele mai importante funcții de partid și de stat, Stalin, mai ales în ultima perioadă a vieții sale, a comis greșeli serioase în conducerea diferitelor domenii de activitate ale partidului și ale Statului sovietic, atât în viața internă a Țării sovietice cât și în politica ei externă. Aceste greșeli, legate de cultul personalității lui, au pricinuit un mare prejudiciu cauzei partidului comunist și societății sovietice. O apreciere parțială a activității lui I. V. Stalin a fost făcută în hotărârile și în alte materiale ale Congresului al XX-lea al P.C. al U.R.S.S., în rezoluția C.C. al P.C. al U.R.S.S. „Cu privire la lichidarea cultului personalității și a urmărilor sale”, în diverse cuvântări ale conducătorilor partidului și în alte documente de partid. — 385.

Starover — vezi Potresov, A. N.

Stead, William Thomas (1849—1912) — ziarist englez. Începând din 1871, a redactat ziarul „The Northern Echo”, care apărea la Darlington. În 1880 a fost redactor șef-adjunct, iar din 1883 până în 1889 redactor șef al ziarului „Pall-Mall Gazette”. În 1890 a fondat „Review of Reviews”. A scris o serie de cărți, printre care: „The United States of Europe” („Statele Unite ale Europei”), „The Americanisation of the World” („Americanizarea lumii”) și altele. În 1905 a fost corespondent al ziarului „Times” în Rusia. — 276, 358.

Struve, P. B. (1870—1944) — economist și publicist burghez, unul dintre liderii partidului cadeților. În ultimul deceniu al secolului trecut a fost unul dintre reprezentanții cei mai de seamă ai „marxismului legal”; colaborator și redactor al revistelor „Novoe Slovo” (1897), „Nacealo” (1899) și „Jizn” (1900). Încă în prima sa lucrare, „Note critice cu privire la problema dezvoltării economice a Rusiei” (1894), Struve, criticând narodnicismul, a procedat la „completarea” și la „critica” teoriei economice și filozofice a lui K. Marx; s-a solidarizat cu reprezentanții economiei politice burgheze vulgare și a propagat malthusianismul. „Marele maestru al renegării”, așa l-a numit V. I. Lenin (Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 488). Struve a fost unul dintre teoreticienii și organizatorii „Uniunii eliberării”, organizație liberală monarhistă (1904—1905), și redactor al organului ei ilegal, revista „Osvobojenie” (1902—1905). O dată cu înființarea, în 1905, a partidului cadeților, el devine membru al Comitetului central al acestui partid. A fost unul dintre ideologii imperialismului rus. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a manifestat ca un dușman înveterat al Puterii sovietice; a fost membru al guvernului contrarevoluționar al lui Vranghel și, în cele din urmă, emigrant alb. — 5, 17, 38, 43, 52—54, 55, 56, 58, 59—60, 61, 82, 83, 84, 105, 106, 112, 114, 115, 116, 130, 133, 142, —143, 148, 149, 223, 243, 254, 263, 326, 391, 404, 406.

Suvorin, A. S. (1834—1912) — ziarist reacționar și editor. Din 1876 pînă în 1912 a fost proprietar și editor al ziarului burghez „Novoe Vreamea”, organ al cercurilor nobilimii reacționare și ale funcționărimii birocratice, care se caracteriza prin venalitate. Și-a început activitatea ziaristică în presa de provincie; după ce s-a mutat la Moscova și apoi la Petersburg, a colaborat la „Otecestvenne Zapiski” și „Sovremennik”; în 1876 a cotit brusc spre tabăra reacțiunii. „Om lipsit de mijloace, liberal, ba chiar democraț al începutul drumului său în viață, el ajunge — la sfârșitul acestui drum — milionar, apologet nerușinat și plin de sine al burgheziei, prosternându-se servil în fața fiecărei cotituri survenite în politica puternicilor zilei”, așa a fost el caracterizat de V. I. Lenin (Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 261). — 148, 152.

§

Șahovskoi, D. N. (n. 1861) — prinț, fruntaș al zemstvelor, unul dintre organizatorii „Uniunii eliberării”; în 1905 a fost ales membru al C.C. al partidului cadeților. Deputat în Duma I de stat și secretar al ei. Din mai și pînă în iunie 1917 a fost ministru al asistenței publice în primul Guvern provizoriu de coaliție. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în sistemul cooperăției sovietice. — 150.

Șarapov, S. F. (1855—1911) — publicist reacționar, exponent și apărător al intereselor nobilimii iobăgiste; editor al ziarelor

„Russkoe Delo“ (1886—1891, 1905—1907, 1909—1910), „Ruskii Trud“ (1897—1899) și al unei serii de culegeri periodice. — 180, 184, 399, 400.

Șcepkîn, N. N. (1854—1919) — frunțaș al zemstvelor, membru al C.C. al partidului cadeților. A fost consilier al Dumei orașenești Moscova și al Adunării guberniale a zemstvelor, deputat în Duma a III-a și a IV-a de stat. În timpul primului război mondial a fost membru al Comitetului general al uniunii orașelor. După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a dus luptă activă împotriva Puterii sovietice și a condus organizațiile contrarevoluționare din Moscova și Petrograd („Uniunea reînnoirii“ și „Centrul național“). Pentru activitatea lui contrarevoluționară a fost arestat și împușcat în 1919. — 299.

Șidlovski, N. V. (1843—1907) — moșier din gubernia Voronej, senator, membru al Consiliului de stat. La 29 ianuarie 1905 a fost numit președinte al Comisiei guvernamentale speciale însărcinate „să lămurească fără întârziere cauzele nemulțumirii muncitorilor din orașul Petersburg și din suburbiile lui și să stabilească măsurile de natură să înlăture pe viitor asemenea nemulțumiri“. Comisia a fost dizolvată de guvernul țarist la 20 februarie 1905. — 277.

Șipov, D. N. (1851—1920) — mare moșier, frunțaș al mișcării zemstvelor, liberal moderat. Din 1893 pînă în 1904 a fost președinte al Consiliului zemstvei guberniale Moscova. În noiembrie 1904 a fost președinte al „Confătăurii neoficiale a reprezentanților zemstvelor“. În noiembrie 1905 a fost unul dintre organizatorii „Uniunii 17 octombrie“ și președinte al Comitetului ei central. În 1906 a părăsit „Uniunea“ și a intrat în „Partidul înnoirii pașnice“; în același an a fost ales membru al Consiliului de stat. În 1911 s-a retras din viața politică. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă; a fost unul dintre conducătorii organizației alb-gardiste contrarevoluționare „Centrul național“. — 130.

Șișkov, N. A. (n. 1856) — frunțaș al zemstvelor, cadet. În 1884 a fost ales consilier al adunării de zemstvă județene și al celei guberniale din Samara. În 1906 a fost ales în Consiliul de stat, dar, în semn de protest împotriva dizolvării Dumei I de stat, și-a depus mandatul. — 297.

T

Thiers, Adolphe (1797—1877) — om politic reacționar burghez și istoric francez, de profesiune avocat. Și-a început activitatea politică la sfîrșitul deceniului al 3-lea al secolului trecut, ca reprezentant al opoziției burghezo-liberale; după revoluția burgheză din iunie 1830 a ocupat o serie de posturi ministeriale și a devenit șef al guvernului. În 1834 a fost organizator al cruntei înăbușiri a răscoalelor republicane de la Lyon și Paris. În perioada celei de-a doua republici (1848—1851) a fost unul dintre conducătorii „partidului ordinii“, care avea

caracter contrarevoluționar. După căderea celui de-al doilea Imperiu (4 septembrie 1870) a fost unul dintre conducătorii de fapt ai guvernului reacționar, al cărui șef a devenit la 17 februarie 1871. Din ordinul lui a fost întreprinsă încercarea de a dezarma garda națională din Paris, ceea ce a provocat răscoala din 18 martie 1871. A fost unul dintre principalii organizatori ai războiului civil și ai reprimării Comunei din Paris. Rolul jucat de Thiers în istoria Franței a fost caracterizat în mod amănunțit de K. Marx în lucrarea sa „Războiul civil din Franța“ (vezi K. Marx. „Războiul civil din Franța“, Editura politică, 1960, pag. 38—45). — 115, 241.

Trepov, D. F. (1855—1906) — în anii 1896—1905 a fost șeful poliției din Moscova. A fost, după cum l-a definit Lenin, „unul dintre slugoii țariști pe care-i detesta cel mai mult întreaga Rusie și care și-a câștigat un trist renume la Moscova prin cruzimea și brutalitatea sa, ca și prin participarea la încercările lui Zubatov de a perverti pe muncitori“ (Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 240). La 11 ianuarie 1905 a fost numit guvernator general al Petersburgului, iar apoi ministru-adjunct la interne. Autor al faimosului ordin din octombrie 1905 „de a nu trage cu cartușe oarbe și de a nu economisi gloanțele“. Inspirator al pogromurilor săvârșite de sutele negre. — 208, 241, 257, 290, 294, 295, 332, 351, 362, 376, 377, 378, 381, 383, 420.

Troțki (Bronștein), L. D. (1879—1940) — dușman înveterat al leninismului. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Uniunii din Siberia, iskrist din minoritate. După congres a dus luptă împotriva bolșevicilor în toate problemele teoriei și practicii revoluției socialiste. În anii reacțiunii a fost lichidator, iar în 1912 organizator al Blocului antipartinic din august. În perioada primului război mondial s-a situat pe o poziție centristă, l-a combătut pe V. I. Lenin în problemele războiului, păcii și revoluției. Întorcându-se din emigrație, după revoluția din februarie 1917, a făcut parte din grupul „interraioniștilor“ și, împreună cu ei, la Congresul al VI-lea al P.M.S.D. (b) din Rusia a fost primit în rândurile partidului bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost comisar al poporului pentru afacerile externe, comisar al poporului pentru problemele militare și maritime, președinte al Consiliului militar-revoluționar al Republicii, a făcut parte din Biroul Politic al Comitetului Central. În 1918 a luat poziție împotriva păcii de la Brest, iar în 1920—1921 a fost în fruntea opoziției în discuția asupra sindicatelor; începând din 1923, a dus o înverșunată luptă fracționistă împotriva programului leninist de construire a socialismului, împotriva liniei generale a partidului; a propagat ideea imposibilității victoriei socialismului în U.R.S.S. Partidul comunist, demascând troțkismul ca pe o deviere mic-burgheză în partid, l-a zdrobit din punct de vedere ideologic și organizatoric. În 1927 Troțki a fost exclus din partid, în 1929 a fost expulzat din U.R.S.S. pentru activitate antisovietică, iar în 1932 i s-a retras cetățenia sovietică. Aflându-se în străinătate, a continuat lupta împotriva Statului sovietic și

a partidului comunist, împotriva mișcării comuniste internaționale. — 6, 53.

Trubețkoi, S. N. (1862—1905) — prinț, filozof idealist, liberal prin concepțiile sale politice. A căutat să întărească țarismul prin introducerea unei constituții moderate. În 1905, ca membru al delegației zemților pe care V. I. Lenin a numit-o „ceată de slujitori burghezi ai țarului“, a fost în audiență la Nicolaie al II-lea și a rostit în fața lui un discurs programatic. Vorbind despre acest demers politic al zemților, Lenin l-a caracterizat ca o încercare de compromis, ca o tranzacție a burgheziei cu țarismul, ca o manifestare de slugărnice față de absolutism. În 1905 Trubețkoi a fost ales rector al Universității din Moscova; și-a dat încuviințarea pentru închiderea universității, temându-se ca studenții să nu se dedea, în incinta ei, la manifestări revoluționare fățișe împotriva absolutismului.

În lucrările sale filozofice, Trubețkoi a combătut cu înverșunare materialismul. — 106, 122, 130, 169, 248, 294, 313, 332, 350, 383, 429.

Turati, Filippo (1857—1932) — militant reformist al mișcării muncitorești italiene. În 1891 a fondat revista „Critica Sociale“. A fost (în 1892) unul dintre organizatorii Partidului socialist italian și lider al aripii lui drepte, reformiste. În 1896 a fost ales în parlament, unde a condus grupul socialiștilor reformiști. A promovat o politică de colaborare de clasă între proletariat și burghezie; în perioada primului război mondial s-a situat pe poziții centriste. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă. A luat poziție împotriva mișcării revoluționare a oamenilor muncii din Italia. După scindarea Partidului socialist italian (în 1922), a trecut în fruntea Partidului socialist unitar, de orientare reformistă. În 1926 a emigrat din Italia fascistă, stabilindu-se în Franța. — 62, 73.

T

Federbaum, I. O. — vezi Martov, L.

U

„Ucitel“ — vezi Pokrovski, M. N.

Ulianov, V. I. — vezi Lenin, V. I.

V

Varlin, Louis-Eugène (1839—1871) — revoluționar francez, militant de frunte al Comunei din Paris din 1871, proudhonist de stânga (o vreme s-a situat pe poziții apropiate de ale bakuniștilor); de profesiune legător de cărți. A organizat asociația muncitorilor

legători de cărți din Paris și a condus grevele lor din 1864 și 1865. În 1865 a intrat în Internaționala I, a fost unul dintre organizatorii și conducătorii secțiilor ei din Paris. A fost delegat la Conferința de la Londra (1865) și la Congresele de la Geneva (1866) și Basel (1869) ale Internaționalei I. A fost de repetate ori urmărit de justiție. În 1871 a fost membru al C.C. al Gărzii naționale, în zilele Comunei din Paris a fost membru al Consiliului (guvernului) ei, delegat al Comisiei financiare, iar apoi al Comisiei militare; a făcut parte din minoritatea de stînga a Comunei. După pătrunderea trupelor versaillize în Paris, a condus apărarea în arondismentele 6 și 11 și a luptat erotic pe baricade. La 28 mai a fost prins de versaillize, torturat și împușcat fără judecată. — 95.

Vinaver, M. M. (1863—1926) — avocat, unul dintre fondatorii partidului cadeților; a fost, timp de mai mulți ani, membru al C.C. al acestui partid. Împreună cu V. D. Nabokov a redactat revista burgheză „Vestnik Prava”; a luat parte activă la constituirea Asociației avocaților. În 1906 a fost ales deputat în Duma I de stat.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat activ împotriva Puterii sovietice, a făcut parte din guvernul regional al Crimeii în calitate de ministru de externe. După evacuarea Crimeii în 1919, împreună cu ceilalți membri ai guvernului, a remis francezilor valorile băncii regionale și ale administrației financiare Sevastopol. A emigrat la Paris, unde s-a aflat în fruntea comitetului cadeților de la Paris și a colaborat la „Poslednie Novosti”, ziar al emigranților. — 373.

Vinogradov, P. G. (1854—1925) — istoric, profesor la Universitatea din Moscova, iar apoi la cea din Oxford. Majoritatea lucrărilor sale științifice sînt consacrate istoriei medievale a Angliei. Prin convingerile sale politice era alături de cadeți. Revoluția din 1905—1907 era privită de el de pe pozițiile burgheziei liberale, fapt care și-a găsit expresia în „Scrisorile politice”, publicate de el în ziarul „Russkie Vedomosti” din 5 august 1905. În aceste scrisori, după cum a arătat V. I. Lenin, Vinogradov a exprimat „deosebit de pregnant interesele, tactica și psihologia burgheziei egoiste...” (volumul de față, pag. 224). Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă.

A scris „Studii asupra istoriei sociale a Angliei din evul mediu”, „Latifundiile medievale în Anglia” și multe alte lucrări. — 195, 223—224, 228, 294.

Vollmar, Georg Heinrich (1850—1922) — unul dintre liderii aripii oportuniste a Partidului social-democrat din Germania, ziarist. La jumătatea deceniului al 8-lea al secolului trecut a aderat la social-democrație; în anii 1879—1880 a redactat organul partidului, „Der Sozialdemokrat”, care apărea ilegal la Zürich. A fost ales, în repetate rînduri, deputat în Reichstag și în landtagul din Bavaria. După abolirea legii excepționale împotriva socialiștilor, Vollmar a rostit, în 1891, două cuvîntări la München, în care propunea ca activitatea partidului să se limiteze la lupta pentru reforme și îndemna la o în-

telegere cu guvernul. Împreună cu Bernstein, Vollmar a devenit ideolog al reformismului și revizionismului. El s-a ridicat împotriva întetării luptei de clasă, a căutat să demonstreze superioritatea „socialismului de stat” și a îndemnat pe social-democrați să încheie alianță cu liberalii; la elaborarea programului agrar al partidului, el a susținut interesele micilor proprietari funciari. În timpul primului război mondial, Vollmar s-a situat pe poziții social-șoviniste; în ultimii ani ai vieții sale s-a retras din viața politică activă. — 324.

V. S. — vezi Filatov, V. V.

W

Witte, S. I. (1849—1915) — om de stat rus, exponent al intereselor „imperialismului militar-feudal” din Rusia țaristă, partizan convins al absolutismului; a căutat să mențină monarhia, făcând făgăduieli și concesiuni neînsemnate burghezicii liberale și recurgând la crâncene represii împotriva poporului. A fost unul dintre organizatorii înăbușirii revoluției din 1905—1907. În calitate de ministru al căilor de comunicații (februarie-august 1892), ministru de finanțe (1892—1903), președinte al Consiliului de Miniștri (octombrie 1905—aprilie 1906), prin măsurile luate de el în domeniul finanțelor, al politicii vamale, al construcțiilor de căi ferate, al legislației pentru reglementarea muncii în fabrici, prin stimularea intensă a investițiilor de capital străin a contribuit la dezvoltarea capitalismului în Rusia și la accentuarea dependenței ei de puterile imperialiste. „Ministru-misit”, „agent de bursă”, așa l-a calificat V. I. Lenin. — 429.

Z

Zelenski, E. O. — vezi Nadejdin, L.

DATE DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA LUI V. I. LENIN

(Iulie — octombrie 1905)

- Iulie-octombrie* Lenin s-a stabilit la Geneva, unde conduce activitatea Comitetului Central și a ziarului „Proletarii”, Organul Central al partidului, luptă pentru strângerea rîndurilor partidului și traducerea în viață a hotărîrilor adoptate de Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. și combate linia tactică și acțiunile fracționiste ale menșevicilor.
- Iunie-iulie* Lenin scrie cartea „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică”.
- Iulie, 1 (14)* Lenin scrie un bilet lui P. N. Lepeșinski, pe care-l roagă să ia cuvîntul în locul lui la o reuniune a grupului de sprijin de la Berna al P.M.S.D.R. consacrată aniversării luării Bastiliei.
- Iulie, mai devreme de 4 (17)* Lenin redactează articolele : „Mișcarea sindicală și social-democrația” de V. V. Vorovski, „Kneaz Potemkin Tavricesci” de V. Severțev (V. V. Filatov) și „Din istoria unei consfătuiri”, al cărui autor a rămas necunoscut. Aceste articole au fost publicate în nr. 8 al ziarului „Proletarii”.
- Iulie, 4 (17)* În nr. 8 al ziarului „Proletarii” apare partea finală, scrisă de Lenin, a articolului „Comuna din Paris și sarcinile dictaturii democratice” (al cărui autor a rămas necunoscut). Lenin a făcut importante îndreptări în manuscrisul acestui articol.
- Iulie, 11 (24)* Intr-o scrisoare adresată Secretariatului Biroului Socialist Internațional de la Bruxelles, Lenin demască acțiunile scizioniste ale menșevicilor; dezmente informația inexactă despre starea de lucruri din partid trimisă Biroului Socialist Internațional de către G. V. Plehanov în legătură cu

recentul Congres al III-lea al P.M.S.D.R.; face cunoscut că scrisoarea lui A. Bebel, prin care acesta se oferea „să medieze“ în treburile P.M.S.D.R., a fost trimisă Comitetului Central al partidului; menționează că în presa social-democrată germană, care ia partea menșevicilor, problema sciziunii din rândurile P.M.S.D.R. este prezentată cu totul unilateral și inexact.

*Iulie, mai devreme
de 13 (26)*

Lenin redactează un articol al lui G. D. Leitzen, „Revoluția orășenească“. Articolul a fost publicat în nr. 9 al ziarului „Proletarii“. Lenin întocmește planul articolului „Revoluția ne învață“.

Iulie, 13 (26)

În nr. 9 al ziarului „Proletarii“ au fost publicate articolele lui Lenin „Revoluția ne învață“ și „Furie neputincioasă“, precum și nota „Hlestakovii noștri“.

*Iulie, mai târziu
de 13 (26)*

Lenin scrie prefața la cartea „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică“.

Iulie, 15 (28)

Într-o scrisoare adresată Comitetului Central al P.M.S.D.R., Lenin face cunoscut că a trimis Biroului Socialist Internațional o scrisoare prin care dezmente informația inexactă despre starea de lucruri din partid, trimisă de G. V. Plehanov Biroului Socialist Internațional; că el consideră imposibilă numirea lui Plehanov ca reprezentant al P.M.S.D.R. în Biroul Socialist Internațional; el e de părere să i se propună lui Plehanov să redacteze organul științific al partidului, însă cu condiția ca să recunoască hotărârile adoptate de Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.; recomandă să fie acceptată propunerea făcută de Biroul Socialist Internațional de a se convoca o conferință a bolșevicilor și menșevicilor care să fie folosită pentru pregătirea și elaborarea condițiilor de fuzionare cu partea care s-a rupt de P.M.S.D.R., adică cu menșevicii, și amintește că aceste condiții pot fi aprobate numai de Congresul al IV-lea al P.M.S.D.R.

Iulie, 18 (31)

Într-o scrisoare adresată lui V. D. Bonci-Bruevici, Lenin îi demonstrează că numirea lui în Comisia economică a C.C. al P.M.S.D.R. este inoportună.

Într-o scrisoare adresată Comisiei economice, Lenin face cunoscut că V. D. Bonci-Bruevici a fost numit responsabil al tipografiei de la Geneva a P.M.S.D.R.

- Mai devreme de 19 iulie (1 august)* Lenin donează bibliotecii de la Geneva a P.M.S.D.R. peste 400 de cărți, referitoare la problema agrară, la statistică, drept etc.
- Iulie, 19 (august, 1)* Într-o scrisoare adresată lui A. V. Lunacearski la Florența (Italia), Lenin scrie că are intenția să răspundă la scrisoarea trimisă de G. V. Plehanov Biroului Socialist Internațional printr-un articol intitulat „O nouă manevră a lui G. Plehanov”; de asemenea, îi comunică că în curînd va apărea broșura „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică”, precum și procesele-verbale ale Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.
- Între 19 și 25 iulie (1 și 7 august)* Apare de sub tipar cartea lui V. I. Lenin „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică”.
- Mai devreme de 20 iulie (2 august)* Lenin face extrase din articolele publicate în ziarele „The Times”, „Frankfurter Zeitung”, „Vossische Zeitung” și „Le Temps”, în legătură cu congresul reprezentanților zemstvei și ai dumeilor orășenești din Moscova. Aceste extrase le folosește pentru articolul său „Proletariatul luptă, burghezia se furișează la putere”. Întocmește cîteva variante de plan pentru acest articol.
- Iulie, 20 (august, 2)* Articolul lui Lenin „Proletariatul luptă, burghezia se furișează la putere” a fost publicat în nr. 10 al ziarului „Proletarii”.
- Într-o scrisoare trimisă lui A. V. Lunacearski, Lenin arată că, după Congresul al III-lea al P.M.S.D.R., lupta împotriva menșevicilor a intrat într-o fază nouă; menționează o serie de lipsuri serioase care se manifestă în munca de partid din străinătate și din Rusia; atrage atenția asupra deosebitei importanțe pe care o prezintă în politică cuvîntările rostite la diverse întruniri și exercitarea unei influențe personale asupra maselor; subliniază că lupta pentru făurirea partidului cere încordarea tuturor forțelor.
- Mai devreme de 27 iulie (9 august)* Lenin redactează articolele lui V. V. Vorovski „Burghezia și monarhia” și „Primii pași ai mișcării sindicale”, precum și articolul lui V. A. Karpinski „Mișcarea țărănească”. Aceste articole au fost publicate în nr. 11 al ziarului „Proletarii”.
- Între 30 iulie și 3 august (12 și 16 august)* Lenin trimite o scrisoare comitetelor locale ale P.M.S.D.R. din Tomsk, Riga, Samara, Kazan și Moscova.

- Nu mai târziu de iulie* Lenin scrie o notă din partea comisiei pentru publicarea proceselor-verbale ale Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. în legătură cu repartizarea voturilor la congres.
- Iulie* Lenin întocmește un plan pentru articolul său „Boicotarea Dumei lui Bulghin și insurecția”. Lenin scrie o prefață la broșura „Muncitorii despre sciziunea din partid”.
- August, 1 (14)* Într-o scrisoare adresată Comitetului Central al P.M.S.D.R., Lenin critică poziția împăciuitoare adoptată de membrii Comitetului Central (L. B. Krasin, A. A. Bogdanov etc.) în problema fuzionării cu menșevicii la consfătuirea care a avut loc, în iulie 1905, între C.C. al P.M.S.D.R. și Comisia de organizare a menșevicilor; el îi amintește că în rezolvarea acestei probleme trebuie să se călăuzească cu strictețe după rezoluția Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., potrivit căreia condițiile de fuzionare trebuie să fie confirmate de un nou congres al partidului, și cere să i se comunice dacă se va ține proiectata consfătuire a membrilor Comitetului Central.
- Între 2 și 6 (15 și 19) august* Într-o scrisoare adresată lui A. V. Lunacearski, Lenin spune că e necesar ca în legătură cu broșura de curînd apărută a lui N. Jordania „Majoritate» sau «minoritate», precum și cu articolele publicate în „Iskra” de L. Martov, A. N. Potresov și alți menșevici să răspundă printr-un studiu critic-literar care să dezvăluie minciuna grosolană, „ticăloșia și otrava” metodelor de luptă folosite de menșevici împotriva bolșevicilor; de asemenea crede că în acest scop este important să se treacă mai întîi la elaborarea unui scurt istoric al sciziunii din P.M.S.D.R., începînd de la „economism”; îi comunică că are de gînd să facă o critică a articolului publicat de G. V. Plehanov în „Dnevnik Soțial-Demokrata” nr. 2.
- Între 2 și 10 (15 și 23) august* Într-o scrisoare adresată lui V. V. Vorovski, Lenin îi comunică cum stă cu răspunsul pe care se pregătește să-l dea lui G. V. Plehanov.
- Mai devreme de 3 (16) august* Lenin redactează articolele lui A. V. Lunacearski „Victoria Japoniei și social-democrația” (articolul II) și „Greva politică de masă” (articolul IV). Aceste articole sînt publicate în nr. 12 al ziarului „Proletarii”.

- August, 3 (16)* „Proletarii“ nr. 12 publică articolul lui Lenin „Boicotarea Dumei lui Bulîghin și insurecția“, precum și o notă redacțională, scrisă de el, la rezoluția Conferinței organizațiilor din străinătate ale P.M.S.D.R.
- Mai târziu de
6 (19) august* Lenin redactează broșura lui P. Nikolaev „Revoluția din Rusia“, o completează, îi face o adnotare și-i întocmește un proiect de copertă.
- Între 7 și 16
(20 și 29) august* Lenin lucrează la articolul „Unitatea dintre țară și popor și dintre popor și țară“ : face extrase din ziarele rusești și străine în legătură cu alegerile pentru Duma lui Bulîghin, întocmește calcule statistice cu privire la numărul și compoziția socială a delegaților pentru alegerile de deputați și scrie planuri de articole.
- Mai devreme
de 9 (22)* Lenin redactează articolul lui V. V. Vorovski „Revoluția europeană și reacțiunea europeană“ și corespondențele primite din Baku, Ekaterinoslav, Nijni-Novgorod și Sormovo. Articolul și corespondențele sînt publicate în nr. 13 al ziarului „Proletarii“.
- Lenin dă indicații ca corespondențele din Nijni-Novgorod și Sormovo, pregătite de el, să fie publicate în nr. 13 al ziarului „Proletarii“ la rubrica „Din viața noastră socială“.
- August, 9 (22)* În „Proletarii“ nr. 13 se publică răspunsul dat de redacția acestui ziar la întrebările unui tovarăș muncitor din Dvinsk și o notă la articolul lui M. N. Pokrovski „Intelectualii profesioniști și social-democrații“ ; răspunsul și nota au fost scrise de Lenin.
- Între
11 și 23 august
(24 august și 5 septembrie)* Lenin lucrează la articolele „În coada burgheziei monarhiste sau în fruntea proletariatului revoluționar și a țărănimii revoluționare?“ și „Cea mai clară expunere a celui mai confuz plan“ ; scrie o serie de note critice, sub titlul „Noul plan al noii «Iskre» sau girondinii contemporani“, la articolul lui Martov „Proletariatul rus și Duma“, publicat în „Arbeiter Zeitung“, organul central al social-democrației austriece ; face extrase din alte ziare străine ; întocmește planuri pentru articolele prevăzute.

*Mai devreme de
12 (25) august* Din însărcinarea Comitetului Central, Lenin se înțelege cu editura „Molot“ să-i reediteze broșura „Către sărăcimea satelor“ și duce tratative cu editura „Burevestnik“ în vederea reeditării articolelor sale în problema agrară.

Lenin dă o procură C.C. al P.M.S.D.R. pentru tipărirea lucrărilor sale.

*Mai târziu de
13 (26) august* Lenin face extrase din cartea „Erinnerungen eines Achtundvierzigers von Stephan Born“. 3. Aufl., Leipzig, 1898 („Amintirile unui luptător din 1848 de Stephan Born“. Ed. a 3-a, Leipzig, 1898), precum și însemnări pe marginea ei; totodată extrage din diferite izvoare istorice o serie de date biografice despre Stephan Born.

*Jumătatea
lunii august* Într-o scrisoare trimisă lui A. V. Lunacearski, Lenin spune că e de acord cu planul broșurii lui „Trei revoluții“ și dezvoltă ideile principale ale acestei teme; dă explicații în legătură cu propunerea sa de a scrie o schiță critică-literară în care să fie înfățișate metodele nedemne de luptă ale menșevicilor în polemica lor împotriva bolșevicilor.

*August,
mai devreme
de 16 (29)* Lenin redactează articolul lui V. V. Vorovski „Înțelegere sau revoluție?“, niște corespondențe din Odesa și alte materiale pentru nr. 14 al ziarului „Proletarii“.

Lenin întocmește planul articolului „Sutele negre și organizarea insurecției“.

August, 16 (29) În nr. 14 al ziarului „Proletarii“ apar următoarele articole ale lui Lenin: „Unitatea dintre țar și popor și dintre popor și țar“ (articol de fond), „Sutele negre și organizarea insurecției“, „Zemții «liberali» au și început să bată în retragere?“, precum și nota redacțională la articolul lui V. V. Vorovski „Înțelegere sau revoluție?“ și la darea de seamă a organizatorului raionului orașesc al Comitetului din Odesa al P.M.S.D.R.

Lenin, în calitate de reprezentant în străinătate al C.C. al P.M.S.D.R., întocmește o hotărâre cu privire la conflictul dintre grupul din Geneva al organizației din străinătate a P.M.S.D.R. și serviciul de expediție al Comitetului Central, pe care o adresează lui P. N. Lepesinșki, secretar al grupului.

*Intre 19 și 27
august (1 și 9
septembrie)*

Într-o scrisoare adresată lui A. V. Britman (A. Kazakov) la Davos (Elveția), Lenin îi dă răspuns la propunerea făcută de el de a scrie pentru ziarul „Proletarii” o dare de seamă despre Congresul social-democrației germane; totodată, îl întreabă despre posibilitatea plecării lui la Iena.

*Intre 19 august și
1 septembrie (1 și
14 septembrie)*

Lenin întocmește planul unei culegeri despre guvernul provizoriu revoluționar.

*Mai devreme
de 23 august
(5 septembrie)*

Lenin scoate o serie de note bibliografice din ziarele „The Times” și „Frankfurter Zeitung” în legătură cu cartea „Viitorul Rusiei și al Japoniei” de R. Martin. Concluziile trase de autorul acestei cărți sînt folosite de Lenin pentru o notă la articolul „Finanțele Rusiei și revoluția”.

*August, 23
(septembrie, 5)*

„Proletarii” nr. 15 publică articolele lui Lenin: „În coada burgheziei monarhiste sau în fruntea proletariatului revoluționar și a țărănimii revoluționare?” (articol de fond), „Cea mai clară expunere a celui mai confuz plan”, „Informarea social-democrației internaționale asupra treburilor noastre de partid”, o notă la articolul „Finanțele Rusiei și revoluția”, precum și un articol al unui autor necunoscut, „Conferința Comitetelor din sud”, care a fost redactat de Lenin.

*August, 25
(septembrie, 7)*

Într-o scrisoare adresată membrilor Comitetului Central al P.M.S.D.R., Lenin insistă asupra necesității ca redacția ziarului „Proletarii”, Organul Central al partidului, să fie informată la timp asupra activității Comitetului Central; critică poziția adoptată de Bund și de menșevici în problema atitudinii față de Duma lui Bulîghin; face o severă caracterizare politică a „Organizației muncitorești social-democrate din Armenia”, ai cărei membri nu sînt altceva decît niște favoriți ai Bundului și niște dezorganizatori, și recomandă ca reprezentanții lor să nu fie admiși să participe la Conferința organizațiilor social-democrate din Rusia, care a fost convocată pentru septembrie 1905.

August

Lenin lucrează la broșura „Plehanov și noua «Iskră»”: întocmește variantele ei de plan. Broșura n-a fost scrisă.

Lenin întocmește planul broșurii „Clasa muncitoare și revoluția“.

Lenin scrie prefața la ediția a treia a broșurii sale „Sarcinile social-democraților ruși“.

Apare în traducere rusă, redactată de Lenin, ediția a doua a cărții „Războiul civil din Franța (1870—1871)“ de K. Marx (Odesa, editura „Burevestnik“).

În editura „Burevestnik“ din Odesa a apărut broșura lui Lenin „Problema agrară și «criticii lui Marx»“ (reeditarea primelor patru capitole, publicate pentru prima oară în nr. 2—3 din decembrie 1901 ale revistei „Zarea“).

Sfârșitul verii

Într-o scrisoare către A. I. Ulianova-Elizarova, Lenin își exprimă speranța că în curînd se va întoarce din străinătate.

Septembrie, 1 (14)

„Proletarii“ nr. 16 publică următoarele articole ale lui Lenin : „Atitudinea social-democrației față de mișcarea țărănească“ (articol de fond), „Ce vor și de ce se tem burghezii noștri liberali?“ și „Teoria generației spontanee“, precum și articolele : „O pagină de istorie“, de V. V. Vorovski, „Partidul rezistenței active din Finlanda“ (de un autor necunoscut) și corespondență din Taganrog, — toate redactate de Lenin.

Într-o scrisoare adresată lui P. A. Krasikov, la Petersburg, Lenin arată că e necesar să fie în-tărite comitetele locale ale P.M.S.D.R. și să fie îndreptată atenția în primul rînd asupra activității locale ; îndeamnă să se treacă la stabilirea unor legături mai strînse și mai concrete între Comitetul din Petersburg și redacția ziarului „Proletarii“, dă o înaltă apreciere apariției primului număr din „Rabocii“, ziar popular ilegal, și publicației „Letucie Listki“ („Foi volante“), scoasă, în Rusia, de C.C. al P.M.S.D.R. ; recomandă să se publice pe scară mai largă foi volante și să se procedeze la o organizare exemplară a muncii de agitație.

Între 1 și 13 (14 și 26) septembrie

Lenin redactează articolul lui V. V. Vorovski „Pacea și reacțiunea“ și articolul lui V. Severțev (V. V. Filatov) „Armata și poporul“. Articolele au fost publicate în nr. 17 al ziarului „Proletarii“.

- Septembrie, 2 (15)* Într-o scrisoare adresată Comitetului Central al P.M.S.D.R., Lenin îl felicită pentru succesul obținut prin scoaterea ziarului popular ilegal „Rabocii” și îi dă unele sfaturi în legătură cu problemele care trebuie lămurite în paginile acestui ziar; insistă din nou, în mod categoric, ca redacția ziarului „Proletarii” să fie informată la timp de către Comitetul Central asupra celor mai importante probleme politice; explică sarcinile care stau în fața partidului în perioada aplicării tacticii de boicotare activă a Dumei lui Bulîghin; menționează greșelile comise de C.C. al P.M.S.D.R. în răspunsul dat de el Comisiei de organizare a menșevicilor cu privire la unificarea partidului; propune să se facă pregătirile necesare pentru convocarea Congresului al IV-lea al P.M.S.D.R.
- Septembrie, 3 (16)* Într-o scrisoare adresată Biroului Socialist Internațional, Lenin face cunoscut că C.C. al P.M.S.D.R. este de acord cu convocarea conferinței propuse de B.S.I. în legătură cu divergențele din sânul P.M.S.D.R., cu condiția ca ea să aibă doar caracterul unei dezbateri preliminare.
- Septembrie, 7 (20)* Într-o scrisoare adresată lui S. I. Gusev, Lenin arată că este important ca activiștii de partid din Rusia să se adreseze redacției ziarului „Proletarii” în legătură cu problemele tacticii bolșevice și cu felul cum o aplică ei în practică.
- Septembrie, mai târziu de 7 (20)* Într-o scrisoare trimisă lui M. M. Litvinov la Riga, Lenin îl roagă să-i comunice amănunte în legătură cu atacul armat care a fost săvârșit asupra închisorii din acest oraș cu scopul de a elibera pe deținuții politici.
- Septembrie, nu mai târziu de 8 (21)* Lenin întocmește planul unui referat pe tema tacticii partidului față de Duma lui Bulîghin; la 8 (21) septembrie el ține la Geneva un asemenea referat și face însemnări pe marginea discuțiilor.
- Între 12 și 17 (25 și 30) septembrie* În nr. 2 al ziarului „Rabocii”, organul popular al C.C. al P.M.S.D.R., a fost publicată chemarea „Din partea redacției Organului Central al P.M.S.D.R.” către toate organizațiile partidului, scrisă de Lenin.
- Septembrie, mai de vreme de 13 (26)* Lenin lucrează la articolul „O întâlnire între prieteni”: face extrase din zărele „Vossische Zeitung”, „Frankfurter Zeitung”, „The Times” și întocmește planul articolului.

Lenin scrie planul articolului „Jocul de-a parlamentarismul“.

Septembrie, 13 (26) „Proletarii“ nr. 18 publică următoarele articole ale lui Lenin : „O întâlnire între prieteni“ (articol de fond), „Discuții despre tactică, dar dați lozinci clare !“, „Jocul de-a parlamentarismul“, „De la apărare la atac“, „La ordinea zilei“ și o completare la articolul lui V. V. Vorovski „Asociațiile liberale și social-democrația“.

Septembrie, mai devreme de 14 (27) Lenin face extrase din capitolul I al lucrării lui K. Marx „Oprește brumar al lui Ludovic Bonaparte“.

Septembrie, 14—20 (septembrie, 27—octombrie, 3) Lenin lucrează la articolul „Congresul zemstvelor“ : face extrase din ziarele „Le Temps“, „Frankfurter Zeitung“ și „Vorwärts“ și întocmește planul articolului. Articolul a apărut la 3 octombrie (20 septembrie) în nr. 19 al ziarului „Proletarii“.

Septembrie, 17 (30) Într-o scrisoare adresată Comitetului Central al P.M.S.D.R., Lenin îi face cunoscut că i-a trimis spre aprobare Comitetului Central proiectul de contract cu editura „Malih“ și insistă asupra nimirii imediate a unui reprezentant la conferința propusă de Biroul socialist internațional în legătură cu divergențele din P.M.S.D.R.

Mai târziu de 18 septembrie (1 octombrie) Lenin întocmește planul unui articol intitulat „Sarcina principală a politicii socialiste“.

Lenin face extrase din ziarele „Frankfurter Zeitung“, „The Times“ etc. în legătură cu cazurile de atacare a depozitelor și confiscarea de arme de către detașamentele armate. Aceste extrase le unește sub titlul : „Cum trebuie procurate armele?“

Mai devreme de 20 septembrie (3 octombrie) La Geneva apare ediția a treia a broșurii lui Lenin „Sarcinile social-democrațiilor ruși“.

Lenin redactează articolul lui V. V. Vorovski „Revoluția și contrarevoluția“. Articolul a fost apoi publicat în nr. 19 al ziarului „Proletarii“.

Septembrie, 20 (octombrie, 3) În două scrisori adresate C.C. al P.M.S.D.R., Lenin face cunoscut că a primit „Letucie Listki“ nr. 2 cu data de 24 iunie 1905, stăruie asupra importanței deosebite pe care o au publicațiile politice pentru conducerea muncii de partid, reco-

mandă să se publice de două ori pe săptămână un buletin al C.C. al P.M.S.D.R., scrie că-i este imposibil să meargă în Finlanda la consfătuirea membrilor Comitetului Central, întrucît ceilalți redactori ai ziarului „Proletarii” sînt plecați din localitate ; pune ca sarcină consolidarea organizațiilor de partid locale ; insistă să fie convocat cît mai repede Congresul al IV-lea al P.M.S.D.R. ; menționează că „trebuie dusă cea mai hotărîtă luptă împotriva încercării de a amesteca cele două părți ale partidului” și că trebuie pregătită astfel o unificare reală, care să întărească forțele părții bolșevice a acestuia.

Septembrie, 20—22 Lenin se întîlnește cu E. D. Stasova, care a sosit
(octombrie, 3—5) la Geneva, venind de la Petersburg ; este informat de ea în mod amănunțit asupra stării de lucruri din Rusia, din Comitetul din Petersburg și din C.C. al P.M.S.D.R.

Nu mai devreme Lenin o ajută pe E. D. Stasova să pregătească un
de 20 septembrie referat despre starea de lucruri din Rusia și despre
(3 octombrie) lupta bolșevicilor ruși împotriva liberalilor, pe care urmează să-l țină în fața coloniei ruse din Geneva ; prezidează adunarea în cadrul căreia ține Stasova acest referat.

Septembrie, 21 Lenin ține, la Geneva, un referat despre Congresul
(octombrie, 4) de la Iena al social-democrației germane, care a avut loc între 17 și 23 septembrie (st. n.) 1905.

Lenin îi scrie lui M. A. Reisner, care se află la Berlin, îl informează despre Conferința organizațiilor social-democrate din Rusia care a avut loc la Riga între 7 și 9 (20—22) septembrie 1905 și despre hotărîrile adoptate de ea în legătură cu tactica boicotării active a Dumei lui Bulîghin.

Septembrie, 22 Într-o scrisoare adresată C.C. al P.M.S.D.R., Lenin
(octombrie, 5) declară că acceptă să participe la consfătuirea membrilor C.C. și propune ca această consfătuire să nu se țină în Finlanda, cum era vorba, ci la Stockholm, pentru a fi astfel ferită de orice pericol din partea ohranei țariste ; totodată cere să i se comunice data consfătuirii.

Septembrie, 23 Lenin îi semnează lui V. D. Bonci-Bruevici o
(octombrie, 6) scrisoare de recomandatie (în limbile rusă, engleză, germană și franceză) în care face rugămintea ca,

la venirea lui la Londra, să fie ajutat să aranjeze diferitele treburi ale editurii „Demos“.

*Mai devreme de
24 septembrie
(7 octombrie)* Lenin redactează traducerea rusă a broșurii lui F. Engels „Bakuniștii la lucru. Note despre insurecția din vara anului 1873 din Spania“. Broșura, editată de C.C. al P.M.S.D.R., a apărut la 24 septembrie (7 octombrie) 1905 la Geneva; în 1906 a fost reeditată la Petersburg.

*Mai târziu de
24 septembrie
(7 octombrie)* Lenin scrie o notă redacțională: „O bombonică social-democrată“, îndreptată împotriva lui A. N. Potresov (Starover).

*Septembrie, 25
(octombrie, 8)* Într-o scrisoare adresată Comitetului Central al P.M.S.D.R., Lenin îi face cunoscut că Conferința menșevică din sudul Rusiei a adoptat hotărârea de a-l numi pe Plehanov ca reprezentant al menșevicilor în Biroul Socialist Internațional și recomandă să fie desemnat ca reprezentant al bolșevicilor în acest birou V. V. Vorovski.

*Între 25 și 29
septembrie (8 și
12 octombrie)* Lenin lucrează la articolele: „Zile sîngeroase la Moscova“ și „Grevă politică și luptă de stradă la Moscova“: face extrase din ziare în legătură cu evenimentele revoluționare care au avut loc la Moscova și în alte orașe din Rusia și întocmește cîteva variante de plan pentru aceste articole.

*Mai devreme de
27 septembrie
(10 octombrie)* Lenin lucrează la articolul „Socialismul și țărănimă“: întocmește planul articolului, face observații critice pe marginea proiectului programului agrar al Partidului socialist polonez (P.P.S.).

*Septembrie, 27
(octombrie, 10)* „Proletarii“ nr. 20 publică articolele lui Lenin: „Socialismul și țărănimă“ (articol de fond), „Burghezia sătulă și burghezia care jinduiește“, „Moșierii despre boicotarea Dumei“, „O replică furibundă“, „O nouă conferință a menșevicilor“, „Reprezentanța P.M.S.D.R. în Biroul socialist internațional“ și notele „În legătură cu unificarea partidului“, precum și „Din convorbirile noastre cu cititorii“.

Într-o scrisoare adresată Comitetului local de partid din Herson, Lenin îi comunică adresa sa pentru corespondență și stăruie asupra importanței deosebite pe care o are legătura directă cu organizațiile locale.

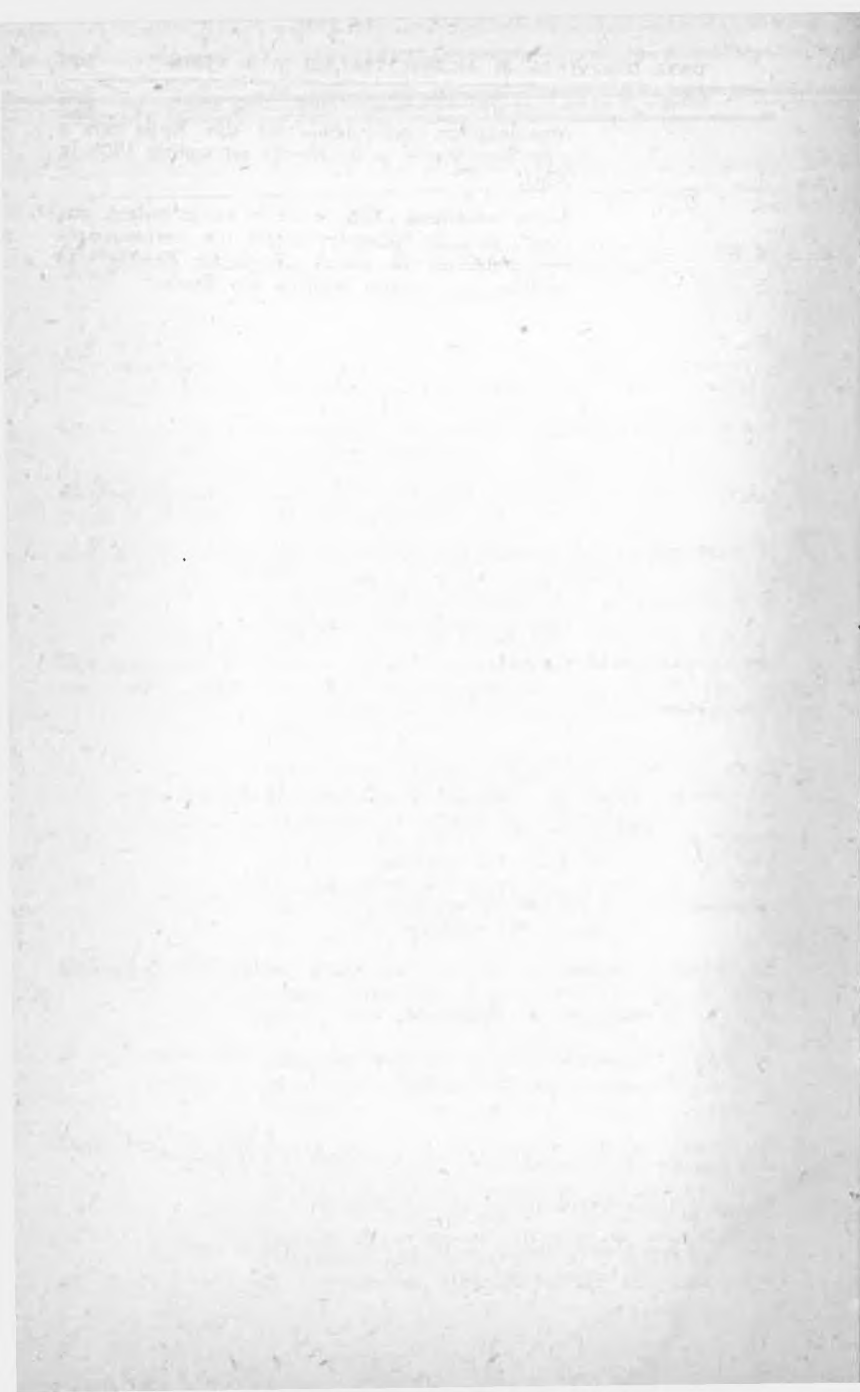
- Lenin scrie articolul „Zile sîngeroase la Moscova“.
- Între 27 și 30 septembrie (10 și 13 octombrie)* Lenin scrie un concept al articolului „Burgezia care doarme și burgezia care s-a trezit“.
- Între 27 septembrie și 11 octombrie (10 și 24 octombrie)* Lenin face extrase din articolul „Tulburările studențești“, apărut în „Vossische Zeitung“, și întocmește o schiță pentru articolul „Știința burgeză și studențimea“.
- Mai târziu de 27 septembrie (10 octombrie)* Lenin face extrase din „Vossische Zeitung“ pentru articolul său „Congresul de la Iena al partidului muncitoresc social-democrat german“.
- Septembrie, 28 (octombrie, 11)* Într-o scrisoare adresată lui A. V. Lunacearski, Lenin subliniază actualitatea și importanța deosebită pe care o prezintă articolul lui „Parlamentarismul și revoluția“ și îl sfătuiește să-l refacă și să demaște în el iluziile parlamentare pe care și le fac menșevicii într-o perioadă de luptă revoluționară.
- Între 29 septembrie și 3 octombrie (12 și 16 octombrie)* A apărut cartea „Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“ (editată de C.C. al P.M.S.D.R., Geneva, 1905), în care au fost publicate rapoartele, cuvîntările și intervențiile lui Lenin la congres, precum și proiectele de rezoluție întocmite de el.
- Septembrie, 30 (octombrie, 13)* Într-o scrisoare adresată lui S. I. Gusev la Odesa, Lenin analizează în mod critic rezoluția cu privire la lupta sindicală adoptată de Comitetul din Odesa, relevă greșelile tactice și teoretice cuprinse în ea și arată că e necesar să fie întărită conducerea de către partid a sindicatelor.
- Sfîrșitul lunii septembrie* În cadrul unui miting care are loc la Geneva, Lenin rostește o cuvîntare în legătură cu greva politică de la Moscova.
- Sfîrșitul lunii septembrie — începutul lunii octombrie* Lenin scrie nota „Discuție între un osvobojdennist și un social-democrat“, în care critică linia tactică a liberalilor burgezi.
- Septembrie* Lenin scrie articolul „Congresul de la Iena al Partidului muncitoresc social-democrat german“ și conceptul unei scrisori către redacție, intitulată: „Nici un fel de falsitate! Forța noastră stă în a spune adevărul!“

- Septembrie-octombrie* Cartea lui Lenin „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică“ este reeditată ilegal în Rusia de către Comitetul Central și, separat, de către Comitetul din Moscova al P.M.S.D.R.
- Inceputul lunii octombrie* Lenin scrie nota „La moartea lui Trubețkoi“ și conceptul articolului „O retragere în dezordine“.
- Mai târziu de 1 (14) octombrie* Lenin scrie nota „Finanțele Rusiei“:
- Octombrie, 3 (16)* Într-o scrisoare adresată membrilor din Rusia ai C.C. al P.M.S.D.R. în legătură cu editarea legală a unor publicații bolșevice, Lenin se declară de acord ca broșura sa „Către sărăcimea satelor“ să fie dată spre tipărire editurii „Molot“.
- Într-o scrisoare adresată „Comitetului de luptă de pe lângă Comitetul din Petersburg al P.M.S.D.R.“, Lenin face cunoscut că a primit darea lui de seamă și nota despre organizarea insurecției armate și dă indicații în legătură cu crearea de drujine și detașamente de luptă ale armatei revoluționare.
- Octombrie, mai târziu de 3 (16)* Lenin întocmește planul, apoi scrie articolul „Sarcinile detașamentelor armatei revoluționare“, precum și nota „În legătură cu așa-zisa organizație muncitorească social-democrată armeană“.
- Mai devreme de 4 (17) octombrie* Lenin lucrează la articolul său „Ultimul cuvânt al tacticii «iskriste» sau farsa alegerilor ca un nou mobil al insurecției“: face semne și sublinieri pe rezoluția Conferinței de constituire a organizațiilor menșevice din sud în legătură cu Duma de stat și întocmește planul articolului.
- Octombrie, 4 (17)* „Proletarii“ nr. 21 publică articolele lui Lenin: „Grevă politică și luptă de stradă la Moscova“ (articol de fond) și „Ultimul cuvânt al tacticii «iskriste», sau farsa alegerilor ca un nou mobil al insurecției“, precum și o notă din partea redacției la articolul lui M. Borisov „Despre mișcarea sindicală și despre sarcinile social-democrației“.
- Octombrie, 7 (20)* Lenin întocmește proiectul de statut al Comisiei economice a Comitetului Central al P.M.S.D.R.
- Mai devreme de 8 (21) octombrie* Lenin redactează un manuscris al lui O. I. Vinogradov (Nișcii), trimis la redacția ziarului „Proletarii“. Manuscrisul, cu îndreptările lui

- Lenin, a fost publicat mai întâi în broșură sub titlul „Zilele de la Odesa și «Potemkin»” (editată de C.C. al P.M.S.D.R., Geneva, 1905).
- Octombrie, mai târziu de 8 (21)* Lenin își scrie observațiile critice pe marginea broșurii lui P. B. Akselrod „Duma populară și congresul muncitoresc”.
- Mai devreme de 9 (22) octombrie* Lenin pregătește editarea legală a broșurii „Către sărăcimea satelor”, face unele îndreptări și completări în text. Broșura a apărut la sfârșitul anului 1905 la Petersburg, în editura „Molot”, sub titlul: N. Lenin. „Nevoile satului (Către sărăcimea satelor)”.
- Octombrie, mai târziu de 9 (22)* Lenin scrie articolul „Speranțele pe care și le pun liberalii în Dumă”.
- Octombrie, 10 (23)* Într-o scrisoare adresată lui G. D. Leiteizen, la Paris, Lenin îi propune să rostească, în numele P.M.S.D.R., un cuvânt de salut la Congresul de la Châlon al Partidului socialist francez.
- Octombrie, mai devreme de 11 (24)* Lenin lucrează la articolul „Învățămintele evenimentelor de la Moscova”: face extrase din ziarurile rusești și străine, întocmește planurile articolului.
- Lenin redactează nota „Adunarea avocaților” și articolul „În ajunul unor evenimente hotărâtoare” (autorii lor au rămas necunoscuți), precum și buletinul nr. 2, publicat la 26 septembrie (9 octombrie) de Comitetul din Moscova al P.M.S.D.R., în legătură cu mersul grevei generale de la Moscova. Atît nota cît și articolul au fost publicate în nr. 22 al ziarului „Proletarii”.
- Octombrie, 11 (24)* În „Proletarii” nr. 22 au apărut articolul lui Lenin „Învățămintele evenimentelor de la Moscova”, nota „Tineretul din emigrație și revoluția rusă” și o recenzie la articolul lui I. V. Stalin „Răspuns ziarului «Soțial-Demokrat»”, publicat în nr. 3 (în limba rusă) al ziarului „Borba Proletariata”.
- Octombrie, 12 (25)* Într-o scrisoare adresată Comitetului Central al P.M.S.D.R., Lenin face cunoscut că a primit hotărârea Comitetului Central în legătură cu numirea lui ca reprezentant al P.M.S.D.R. în Biroul Socialist Internațional; propune să se accelereze consfătuirea membrilor C.C. al P.M.S.D.R.; cere să i se trimită procesele-verbale ale Conferinței

organizațiilor social-democrate din Rusia care a avut loc între 7 și 9 (20—22 septembrie 1905 la Riga.

Lenin scrie nota „Cine nu e în cauză judecă mai bine”, în care folosește extrase din corespondențele publicate în ziarul „Vossische Zeitung” în legătură cu situația politică din Rusia.

CUPRINS

Prefață	VII
-------------------	-----

1905

DOUĂ TACTICI ALE SOCIAL-DEMOCRAȚIEI ÎN REVOLUȚIA DEMOCRATICĂ	1—127
--	-------

Prefață	3
-------------------	---

1. O problemă politică vitală	8
---	---

2. Ce ne dă rezoluția Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. cu privire la guvernul revoluționar provizoriu?	11
--	----

3. Ce se înțelege prin „victoria hotărâtoare a revoluției asupra țarismului”?	18
---	----

4. Lichidarea regimului monarhic și republica	24
---	----

5. Cum trebuie „împinsă înainte revoluția”?	30
---	----

6. Din care parte este amenințat proletariatul de pericolul de a se pomeni cu mâinile legate în lupta împotriva burgheziei inconsecvente?	33
---	----

7. Tactica „înlăturării conservatorilor de la guvern”	47
---	----

8. Osvojođenismul și neoiskrismul	52
---	----

9. Ce înseamnă a fi un partid de extremă opoziție în timpul revoluției?	60
---	----

10. „Comunele revoluționare“ și dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii . . .	64
11. O comparație fugitivă între unele rezoluții ale Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. și ale „conferinței“	74
12. Se va micșora oare amploarea revoluției democratice dacă burghezia se va îndepărta de ea? . . .	79
13. Încheiere. Vom cuteza noi să învingem? . . .	90
Postfață. Încă o dată osvobojdenismul, încă o dată neokrismul	102
I. De ce laudă realiștii liberali burghezi pe „realiștii“ social-democrați?	—
II. O nouă „adâncire“ a problemei de către tov. Martînov	109
III. Prezentarea vulgară burgheză a dictaturii și concepția lui Marx despre dictatură	118
*PARTEA FINALĂ A ARTICOLULUI „COMUNA DIN PARIS ȘI SARCINILE DICTATURII DEMOCRATICE“	128
REVOLUȚIA NE ÎNVAȚĂ	129—139
FURIE NEPUTINCIOASĂ	140—144
PROLETARIATUL LUPTĂ, BURGHEZIA SE FURIEȘEAZĂ LA PUTERE	145—154
*PREFAȚĂ LA BROȘURA „MUNCITORII DESPRE SCIZIUNEA DIN PARTID“	155—161
BOICOTAREA DUMEI LUI BULIGHIN ȘI INSURRECȚIA	162—170
*NOTĂ LA REZOLUȚIA CONFERINȚEI ORGANIZAȚIILOR DIN STRĂINĂTATE ALE P.M.S.D.R.	171

* Cu asterisc sînt notate titlurile date de Institutul de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. — *Nota red.*

*NOTĂ LA BROȘURA LUI P. NIKOLAEV „REVOLUȚIA DIN RUSIA“	172
*NOTĂ LA ARTICOLUL LUI M. N. POKROVSKI „INTELECTUALII PROFESIONIȘTI ȘI SOCIAL-DEMOCRAȚII“	173
*RĂSPUNSUL REDACȚIEI ZIARULUI „PROLETARII“ LA ÎNTREBĂRILE TOVARĂȘULUI „MUNCITOR“	174—175
„UNITATEA DINTRE ȚAR ȘI POPOR ȘI DINTRE POPOR ȘI ȚAR“	176—185
SUTELE NEGRE ȘI ORGANIZAREA INSURECȚIEI	186—190
*POSTFAȚA REDACȚIEI LA ARTICOLUL „CONGRESUL AL III-LEA ÎN FAȚA JUDECĂȚII MENȘEVICILOR DIN CAUCAZ“	191
ZEMȚII „LIBERALI“ AU ȘI ÎNCEPUT SĂ BATĂ ÎN RETRAGERE?	192
ÎN COADA BURGHEZIEI MONARHISTE SAU ÎN FRUNTEA PROLETARIATULUI REVOLUȚIONAR ȘI A ȚĂRĂNIMII REVOLUȚIONARE?	193—205
CEA MAI CLARĂ EXPUNERE A CELUI MAI CONFUZ PLAN	206—208
INFORMAREA SOCIAL-DEMOCRAȚIEI INTERNAȚIONALE ASUPRA TREBURILOR NOASTRE DE PARTID	209—210
*NOTĂ LA ARTICOLUL „FINANȚELE RUSIEI ȘI REVOLUȚIA“	211—212
ATTITUDINEA SOCIAL-DEMOCRAȚIEI FAȚĂ DE MIȘCAREA ȚĂRĂNEASCĂ	213—222
CE VOR ȘI DE CE SE TEM BURGHEZII NOȘTRI LIBERALI?	223—228
TEORIA GENERAȚIEI SPONTANEE	229—234
O ÎNTILNIRE ÎNTRE PRIETENI	235—243

DISCUȚAȚI DESPRE TACTICĂ, DAR DAȚI LOZINCI CLARE !	244—246
Ce sfaturi dau proletariatului social-democrației în ceea ce privește Duma de stat	245
JOCUL DE-A PARLAMENTARISMUL	247—263
ASOCIAȚIILE LIBERALE ȘI SOCIAL-DEMOCRAȚIA	264—265
DE LA APĂRARE LA ATAC	266—269
LA ORDINEA ZILEI	270—271
CONGRESUL ZEMSTVELOR	272—278
O BOMBONICĂ SOCIAL-DEMOCRATĂ	279
SOCIALISMUL ȘI ȚĂRĂNIMEA	280—288
BURGHEZIE SĂTULĂ ȘI BURGHEZIE CARE JINDUIEȘTE	289—296
MOȘIERII DESPRE BOICOTAREA DUMEI	297—300
ÎN LEGĂTURĂ CU UNIFICAREA PARTIDULUI	301—302
O REPLICĂ FURIBUNDĂ	303—304
O NOUĂ CONFERINȚĂ A MENȘEVICILOR	305—306
REPREZENTANȚA P.M.S.D.R. ÎN BIROUL SOCIALIST INTERNAȚIONAL	307—310
DIN CONVORBIRILE NOASTRE CU CITITORII	311
ZILE SINGEROASE LA MOSCOVA	312—317
BURGHEZIA CARE DOARME ȘI BURGHEZIA CARE S-A TREZIT. Temă pentru un articol	318—319

DIN PARTEA REDACȚIEI ORGANULUI CENTRAL AL P.M.S.D.R.	320—321
CONGRESUL DE LA IENA AL PARTIDULUI MUN- CITORESC SOCIAL-DEMOCRAT GERMAN	322—326
NICI UN FEL DE FALSITATE ! FORȚA NOASTRĂ STĂ ÎN A SPUNE ADEVĂRUL ! Scrisoare către redacție	327—331
LA MORTEA LUI TRUBEȚKOI	332
FINANȚELE RUSIEI	333—334
CĂTRE COMITETUL DE LUPTĂ DE PE LINGĂ CO- MITETUL DIN PETERSBURG	335—337
SARCINILE DETAȘAMENTELOR ARMATEI REVOLU- ȚIONARE	338—342
ÎN LEGĂTURĂ CU AȘA-ZISA ORGANIZAȚIE MUN- CITOREASCĂ SOCIAL-DEMOCRATĂ ARMEANĂ	343
GREVĂ POLITICĂ ȘI LUPTĂ DE STRADĂ LA MOS- COVA	344—352
ULTIMUL CUVINT AL TACTICII „ISKRISTE“ SAU FARSA ALEGERILOR CA UN NOU MOBIL AL IN- SURECȚIEI	353—371
*NOTĂ LA ARTICOLUL LUI M. BORISOV „DESPRE MIȘCAREA SINDICALĂ ȘI DESPRE SARCINILE SO- CIAL-DEMOCRAȚIEI“	372
SPERANȚELE PE CARE ȘI LE PUN LIBERALII ÎN DUMĂ	373—374
ÎNVĂȚĂMINTELE EVENIMENTELOR DE LA MOS- COVA	375—384
„LUPTA PROLETARIATULUI“	385—386
TINERETUL DIN EMIGRAȚIE ȘI REVOLUȚIA RUSĂ	387

MATERIALE PREGĂTITOARE

*PLANUL POSTFEȚEI LA LUCRAREA „DOUĂ TACTICI ALE SOCIAL-DEMOCRAȚIEI ÎN REVOLUȚIA DEMOCRATICĂ“	391—392
*PLANUL ARTICOLULUI „PROLETARIATUL LUPTĂ, BURGHEZIA SE FURIȘEAZĂ LA PUTERE“	393—394
*VARIANTA INIȚIALĂ A PREFEȚEI LA BROȘURA „MUNCITORII DESPRE SCIZIUNEA DIN PARTID“	395—396
*PLANUL ARTICOLULUI „BOICOTAREA DUMEI LUI BULÎGHIN ȘI INSURECȚIA“	397—398
*MATERIALE PENTRU ARTICOLUL („UNITATEA DINTRE ȚAR ȘI POPOR ȘI DINTRE POPOR ȘI ȚAR“)	399—401
*1. Planul articolului	399
*2. Notă	401
*MATERIALE PENTRU ARTICOLELE „ÎN COADA BURGHEZIEI MONARHISTE SAU ÎN FRUNTEA PROLETARIATULUI REVOLUȚIONAR ȘI A ȚĂRĂNIMII REVOLUȚIONARE?“ ȘI „CEA MAI CLARĂ EXPUNERE A CELUI MAI CONFUZ PLAN“	402—407
1.	402
*2. Observații pe marginea articolului lui Martov „Proletariatul rus și Duma“	406
*SCHIȚĂ CU PRIVIRE LA DEOSEBIREA DINTRE TACTICA BOLȘEVICILOR ȘI ACEEA A MENȘEVICILOR FAȚĂ DE DUMA LUI BULÎGHIN	408
*ÎNSEMNĂRI ÎN LEGĂTURĂ CU ALEGERILE PENTRU DUMA LUI BULÎGHIN	409
*PLANURILE BROȘURII „CLASA MUNCITOARE ȘI REVOLUȚIA“	410—411
*PLANUL UNUI REFERAT ÎN LEGĂTURĂ CU DUMA LUI BULÎGHIN	412—413

*PLANUL ARTICOLULUI „PRINCIPALA SARCINĂ A POLITICII SOCIALISTE“	414—415
*PLANUL ARTICOLULUI „SOCIALISMUL ȘI ȚĂRĂ-NIMEA“	416—417
*PLANURILE ARTICOLELOR „ZILE SINGEROASE LA MOSCOVA“ ȘI „GREVĂ POLITICĂ ȘI LUPTĂ DE STRADĂ LA MOSCOVA“	418—421
1.	418
2.	420
*NOTĂ	422—423
*DESPRE BROȘURA LUI P. B. AKSELROD „DUMA POPULARĂ ȘI CONGRESUL MUNCITORESC“	424—427
*PLANUL ARTICOLULUI „ÎNVĂȚĂMINTELE EVENI-MENTELOR DE LA MOSCOVA“	428—430

Lista lucrărilor lui V. I. Lenin care n-au fost găsite pînă în prezent (*iulie—octombrie 1905*) 433—434

Lista publicațiilor și documentelor la a căror redactare a luat parte V. I. Lenin 435—437

Adnotări 438—487

Indice de lucrări și izvoare citate sau menționate de V. I. Lenin 488—528

Indice de nume 529—563

Date din viața și activitatea lui V. I. Lenin 564—579

ILUSTRĂȚII

- Coperta broșurii lui V. I. Lenin „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică”. — 1905 2—3
- Pagina 157 a manuscrisului lui V. I. Lenin „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică”. — 1905 87
- Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Socialismul și țărănimea”. — 1905 280—281

Bibl. Cabinet Marxism—
Leninism—lași

*Dat la cules 08.08.1962. Bun de tipar 02.10.1962.
Apăru 1962. Hîrile velină mată de 65 g/m²,
540×840/16. Coli editoriale 33,79. Coli de tipar 38,50.
A. 001135/1962. C.Z. pentru bibliotecă 3C2=R.*

Tiparul executat sub comandă nr. 5389/20.648 la
Combinatul Poligrafic Casa Științei, Piața Științei
nr. 1, București — R.P.R.